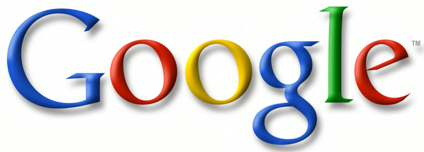
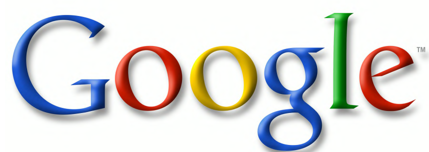

Juridisk Tidsskrift.

Udgivet

af

Kolderup Rosenvinge, P. Bang, L. J. Holm,
Professor R. af D. Professor. Justitsraad.

Eet og tyvende Bind.

Kjøbenhavn 1833.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Domme, affagte i den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stadsret i Kjøbenhavn.

No. 1.

Lovgivningen om Rettigheders Erhvervelse ved Kundgjørelse til Thinge kan ikke komme til Anvendelse, hvor det handles om en Rettighed, der har været udøvet fra umindelig Tid.

I Sagen:

Kammerherre, Hofjægermester, Baron Løvenskiold,

contra:

Christen Nielsens Enke, Christen Hansen, Peder Hansen, Jens Jensen, unge Lars Jensen, Rasmus Larsen og Jens Petersen, Gaardbrugere og Beboere i Trønninge Bye.

(Affagt den 13de October 1828.)

Under nærværende, i første Instants inden Merløse og Tudse Herreders Thing paadømte Sag, tvistes

mellem Citanten, Kammerherre, Hofjægermester, Baron Løvenskjold paa den ene, og de Indstævnte Christen Nielsens Enke, Christen Hansen, Peder Hansen, Jens Jensen, unge Lars Jensen, Rasmus Larsen og Jens Petersen, Gaardbrugere og Beboere i Trønninge Bye, paa den anden Side, om en Afgift af 8 Tønder Havre gammelt Maal, eller efter det nyere Maal 12 Tønder, som det formentligen paaligger samtlige 12 Trønninge Byemænd hvert 3die Aar at udrede til Vognserup Eier, men hvoraf de Indstævnte have vægret sig ved at tilsvare den Andeel, der formentligen tilfaldt dem at præstere for Aaret 1824.

Da de Indstævnte ved Underretsdommen ere blevne frifundne for Citantens Tiltale, hvorhos Processens Omkostninger ere ophævede, har Citanten nu indanket denne Dom her for Retten, og paastaaet samme underkjendt, tilsidesat og derhen forandret, at de Indstævnte tilfindes, til Citanten hver især enten at levere 7½ Skjeppe Havre in natura, eller at betale samme efter den førend Søgsmaalets Anlæggelse senest nemlig for Aaret 1826 satte Capitelstaxt med 3 Rbdlr. 2 Mk. 12 ß. Sølv.

Saa har Citanten og paastaaet, at de Indstævnte een for alle og alle for een bør betale ham Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst, eller med noget Tilstrækkeligt.

De Indstævnte have derimod paastaaet Underretsdommen stadfæstet, samt Citanten tilpligtet at betale dem Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst.

Citanten støtter sin Paastand derpaa, at den omtvistede Forpligtelse formentligen er grundet i et Retsforhold, der fra umindelige Tider har fundet Sted mellem Bognserup Eiere og Trønninge Byemænd, og der ved flere til forskjellige Tider afsagte Domme er bekræftet, i hvilken Henseende han til Oplysning om Præstationens Ælde har paaberaabt sig, at det allerede i et Skjøde paa Bognserup af 10de April 1672 fra Jørgen Pasberg til Jomfrue Helle Trolle hedder saaledes: "Nok giver Trønninge Byemænd til Bognserup hvert 3die Aar 8 Tønder Havre," hvilken Bestemmelse findes gjentagen i flere, Tid efter anden, paa Bognserup udstedte Skjøder, der samtlige have været producerede under en i Aaret 1729 ved Meerløse og Tudse Herreders Thing paadømt Sag, mellem Bognserups daværende Eier, Assessor Hellegaards Enke paa den ene, og Trønninge Byemænd paa den anden Side, betræffende den nu omtvistede Afgift; ligesom han og, hvad de passerede Domme angaaer har bemærket, at det i en i Udskrift fremlagt Sjællandsfahrs Landsthingsdom af 4de Juli 1692 sees, at der allerede under 12te December 1683 er afsagt en Herredsthingsdom, hvorved den omhandlede Forpligtelse er paalagt Trønninge Byemænd, hvilken derhos er gjentaget og bekræftet saavel i fornævnte Landsthingsdom, der paalægger samtlige Trønninge Byemænd at betale hvert 3die Aar nu som før, til Bognserup Herskab 8 Tønder Havre, som i 2de senere under 22de December 1729 og 16de April 1789

afſagte Herredsthingsdomme, hvorved bemeldte By-
mænd ere tilpligtede at betale de krævede Reſtancer.

Fremdeles har han og bemærket, at det ikke fra d
Indſtævntes Side er oplyſt, at Omſtændighederne er
anderledes nu, end i de ældre Tider, da hine Domm
bleve afſagte, men at de Indſtævnte meget mere ſel
have erkjendt den omtviſtede Forpligtelſe ved i flere Aa
at udrede Afgiften qvæstionis inden nærværende Sag
opſtod, og ſaaledes formeentligen endog maae være ube
rettigede til at ſætte Betalingens Retmæsſighed under
Tvivl.

Paa den anden Side paaberaabe de Indſtævnte
ſig, at der ingen thinglæſt Adkomſt exiſterer, der enten
hjemler Vognſerups Eiere den paagjeldende Afgift, eller
paalægger Beſidderne af de Indſtævntes Eiendomme,
ſom hverken henhøre eller forhen have henhørt under
Vognſerup, men derimod ligge til Univerſitetets Gods,
nogen Forpligtelſe i ſaa Henſeende, ſamt at de til dem
udſtedte Arvefæſtebreve aldeles ikke omtale eller paa
nogen Maade berøre nogen ſaadan Afgift, ligeſaalidet
ſom der ved deres Thinglæsning er givet dem nogen
Paategning om, at en ſaadan Byrde hvilede paa Eien-
dommene, hvorfor disſe heller intet Vederlag fra Vogn-
ſerup Gods nyde.

De formene derfor, at det er en Følge af de Grund-
ſætninger, hvorpaa vor Lovgivning angaaende reelle Ret-
tigheders Erhvervelſe i faſte Eiendomme er bygget, at
Vognſerups Eiere, om de end havde havt nogen Adkomſt

til at oppebære den omtvistede Afgift af Trønninge Byemænd, i hvilken Henseende det dog er bemærket, at de af Citanten paaberaabte Skjøder ikkun indeholde Overdragelser mellem Vognserup Godses forskjellige Eiere indbyrdes af Afgiften, uden at nogen Hjemmel dertil endog er paaberaabt, samt at de passerede Domme alene kunde forpligte de daværende, men ei drage til Følge for de efterkommende Besiddere af Eiendommene, dog ikke længere kunde gjøre en saadan Ret gjeldende med de Indstævnte, som Eiendommenes nuværende Besiddere, hvorhos de, hvad den af Citanten paaberaabte Erkjendelse fra deres Side angaaer, have erindret at der i de faste Præstationer alene ligger en Villiesyttring for det givne Tilfælde, men at man er uberettiget til af disse at uddrage nogen Forpligtelse for de Indstævnte i Fremtiden.

Vel er det nu ikke oplyst, at der er foregaaet nogen Thinglæsning af de passerede Domme eller anden Adkomst paa vedkommende Steder, i hvis Følge den omtvistede Præstation kunde ansees at hvile som en reel Byrde paa de Indstævntes Eiendomme, men da her handles om en Afgift, der blot omtales og erkjendes som existerende i ældgamle Adkomst-Breve og Domme, uden at dens Oprindelse, der taber sig i Fortiden, har været at oplyse, men om hvilken det, in specie med Hensyn til de Tid efter anden afsagte Domme, dog maa antages, at den fra umindelige Tider har været ydet, ligesom disse, der ikke selv kunde ansees som Rettighedens

I Sagen:

Handelsbetjent A. B. G. Schmetzer af Callundborg,

contra:

Politiemesteren i Callundborg, Cancellieraad Cederfeldt de Simonsen.

(Afsagt den 20de October 1828.)

Nærværende Sag er foranlediget ved, at Politiemesteren i Callundborg, Indstævnte, Cancellieraad Cederfeldt de Simonsen, har under 11te, 12te og 15de Marts sidstleden optaget Politieforhør deels til Oplysning om, hvormed Citanten, Handelsbetjent A. B. G. Schmetzer af Callundborg, ernærede sig, deels i Anledning af en af Citanten fremført, Indstævnte vedkommende Ytring, samt at Indstævnte under Forhøret den 15de Marts har afsagt Kjendelse, hvorved det blev decreteret, at Citantens Person skulde belægges med Arrest, hvilken han ogsaa har udholdt fra den 15de til den 23de Marts inclusive.

I Medfør af allernaadigst forundt Bevilling til frie Proces, hvorved tillige er bestemt, at Sagen i Analogie af Bestemmelserne i Placaten af 4de April 1809 §. 6 bliver at behandle her for Retten, paaanker Citanten bemeldte Politieforhør og den affagte Kjendelse, hvorefter han, som formeldt, har været arresteret, til at kjendes uefterrettelige at være, saaledes at de ikke komme ham til Skade paa Ære, gode Navn og Rygte

i ingen Maade; hvorhos han har paastaaet Indstævnte for sin i saa Henseende brugte formeentligen uretvise og lovstridige Fremgangsmaade anseet, samt tilpligtet for Tort, Tab og Creditspilde at betale Erstatning efter Rettens nærmere Bestemmelse, dog ikke mindre end 1000 Rbdlr. Sølv, foruden at udrede Processens Omkostninger og Sallarium til Citantens befalede Sagfører.

For det saaledes anlagte Søgsmaal har derimod Indstævnte paastaaet sig frifunden og Citanten tilpligtet at udrede Sagens Omkostninger og Sallarium til Indstævntes befalede Sagfører.

Hvad nu først Forhørene af 11te og 12te Marts betræffer, hvis Anledning i Intimationen til samme angives at være, at Citanten i længere Tid havde henligget uden nogen bestemt Næringsvei eller Tjeneste, da om det end maatte antages, at der i Betragtning af Citantes Stilling som Handelsbetjent og at ikkun 4 Uger vare hengaaede, siden han forlod sin Condition, ikke var nogen aldeles tilstrækkelig Anledning til, uden at forresten nogen Mistanke hvilede paa ham om hans Erhverv, at foranstalte de ommeldte Forhører, saa kan dog Indstævntes Formening om, at Citanten, om hvem Indstævnte maatte kunne antage at han i Utide havde forladt sin sidste Tjeneste, var pligtig igjen at søge Condition eller godtgjøre andet lovligt Erhverv, ikke ansees saaledes blottet for Grund, at enten de optagne Forhører skulde annulleres, eller Indstævnte, der som Politie-

Øvrighed maatte i et saadant Anliggende handle efter bedste Skjønnende, skulde derfor paadrages noget Ansvar.

Det dernæst paaankede Forhør af 15de Marts er optaget i Anledning af, at Citanten skulde have fremsat nogle Trudsels-Yttringer imod Politiemesteren (Indstævnte) selv, i hvilken Anledning for Forhøret er fremstaaet 2de Deponentere, som have udsagt, at have paahørt en Yttring af Citanten om "at det" (hvorved maa antages at være sigtet til fornævnte Forhør af 11te og 12te Marts) "skulde komme Politiemesteren og Kjøbmand Kaufmann dyrt til at staae," og efterat derpaa den Sigtede var admitteret til Forklaring, hvilken indeholder, at han vel mueligt havde brugt en saadan Yttring med Hensyn til Kaufmann, men ikke bestemt erindrede ved denne Leilighed tillige at have nævnet Politiemesteren, har Indstævnte afsagt det paaankede Arrest-Decret, hvorefter Citanten strax er bleven hæftet.

Forsaavidt nu Citanten først har formeent at Indstævnte, da Forhørets Gjenstand var Trudsler, som paagjeldte ham selv, burde have afholdt sig fra sammes Optagelse, da kan det ikke skjønnes, at Indstævnte kan have paadraget sig noget Ansvar ved at modtage Vedkommendes foreløbige Depositioner, for at komme efter, om det ham Forebragte havde nogen Grund; ligesom der i alt Fald til at annullere det optagne Forhør (hvilket det sees, at Indstævnte strax har indsendt til Amtet med Anmodning om Sættedommers Beskikkelse) saameget mindre vilde være nogen Anledning, som Citanten

under nærværende Appel maa antages selv at erkjende, at have brugt de Ytringer, som af Deponenterne ere omforklarede.

Betræffende derimod Arrestdecretet og Citantens derpaa fulgte Arrest, da er det, endog uden Hensyn til hvad Citanten i sin under Sagen paaberaabte Klage til det Kongelige Danske Cancellie har anført om, at han strax tilkjendegav Indstævnte, at Meningen af de brugte Udtryk kun havde været, at han ved at paatale sin Ret vilde bringe Vedkommende i Omkostninger, og til at betale Reparation for det tidligere Forhør, og at saavel den under Forhøret afhørte 1ste Deponent, som Andre, vilde kunne bekræfte at ikkun dette havde været hans Mening, i alt Fald klart, at det, da Udladelsen i og for sig ligesaavel kunde forstaaes om, at Citanten ad lovlige Veie vilde drage Vedkommende til Ansvar, som at han paa lovstridig Maade vilde søge Hævn, maatte være Indstævntes ubetingede Pligt at anstille nøiagtig Examination af den Paagjeldende og øvrige Vedkommende for at erfare Ordenes rigtige Mening, forinden han skreed til et saa yderligt Foretagende som det, at belægge ham med Arrest.

At Citanten ogsaa har nævnt Kjøbmand Kaufmann, som den Forhøret skulde komme til dyrt at staae, kan ikke afgive Beviis for, at Meningen af de brugte Udladelser har været anden end den, han har villet vedkjende sig, da hans Anførsel om, at have staaet i den Tanke, at Forhøret over ham var foranlediget ved

Angivelse af Kaufmann, hvorfor han tillige vilde drage denne til Ansvar, vinder Bestyrkelse ved adskillige af ham opgivne og tildeels under Sagen in confesso værende Omstændigheder.

Efter det Anførte, hvorved det bliver ufornødent at undersøge, hvorvidt Indstævnte efter sin Stilling til Sagen i noget Tilfælde, og i alt Fald uden først efter Lovens 1—23—1 at have affordret Citanten Borgen, burde have afsagt det ommeldte Decret, findes det at den af Citanten under nærværende Sag instituerede Paatale forsaavidt bør tages til Følge, at berørte Kjendelse, i hvis Følge Citanten har været belagt med Arrest, kjendes uefterrettelig at være, saaledes at samme ikke kommer Citanten til Skade paa Ære, gode Navn og Rygte i nogen Maade, samt at Indstævnte for den ham derved tilføiede Tort, Tab og Creditspilde, tilfindes at give ham en billig Reparation, som efter Omstændighederne bestemmes til 100 Rbdlr. Sølv.

Iøvrigt vil derimod Indstævnte for Citantens Tiltale være at frifinde og bliver efter Omstændighederne Processens Omkostninger at ophæve.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Den under nærværende Sag paaankede af Indstævnte, Politiemesteren i Callundborg, Cancellieraad Cederfeldt de Simonsen under 15de Marts sidstleden afsagte Kjendelse, hvorefter Citanten, Handelsbetjent A. B. S. Schmetzer af Callundborg har været arresteret fra den 15de til den

23de Marts sidstleden bør uefterrettelig at være, saaledes at samme ikke kommer Citanten til Skade paa Ære, gode Navn og Rygte i nogen Maade, og bør Indstævnte betale Citanten i Reparation for den ham herved tilføiede Tort, Tab og Creditspilde 100 Rbdlr. Sølv.

Iøvrigt bør Indstævnte for Citantens Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger ophæves.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 3.

Spørgsmaal, hvorvidt en Beskyldning mod en Skifteforvalter om, forsætligen at have forhalet Boets Slutning, kunde ansees grundet. Proclamas præclusive Virkning kan ikke udstrækkes til Fordringer, der haves formedelst Udlæg, som ere gjorte paa Boets Vegne.

I Sagen:

Kjøbmændene J. M. Lund og R. W. Burcharth, Gjæstgiver C. Matzen og Bager Michelsen, alle af Bogense,

contra:

Cancellieraad og Byefoged Hertz, sammesteds.

(Afsagt den 20de October 1828.)

Nærværende i første Instants inden Bogense Bything af Birkedommer Møller som Sættedommer paadømte

for Boets faste Eiendom, og det samme tilhørende Korn, hvoraf Lund var bleven Kjøber, først blev indbetalt til Skifteforvalteren i Juli Maaned forrige Aar, da denne vilde til at gjøre Execution.

Hvad nu først de 2de under Litr. a og b omhandlede Sigtelser angaae, da er det vel fra Indstævntes Side in confesso, at han i en Samling paa sit Contoir den 13de Juli forrige Aar, hvortil han havde indkaldt samtlige i Bogense værende Arvinger og hvor Citanterne med Undtagelse af Gjæstgiver Matzen vare mødte, har forspurgt sig hos disse om, af hvem Udlægget til den Afdødes Begravelse var skeet, og om den eller de, der havde gjort dette Udlæg, i saa Henseende fordrede nogen Erstatning af Boet, samt gjort dem opmærksomme paa, at der i bekræftende Fald maatte fremlægges en Regning over disse Omkostninger; men ligesom det er ubeviist, at Indstævnte skulde have opfordret Citanterne, eller søgt at overtale dem til at fremlægge nogen pro forma Regning i fornævnte Anledning, saaledes kan der ellers intet Lovstridigt antages at indeholdes i det af Indstævnte brugte Forhold, da det faldt af sig selv, at han, naar han ved at gjennemgaae Skiftebehandlingen i Boet, fandt, at der ingen Regning over Begravelses-Omkostningerne var produceret under samme, maatte, forinden han kunde slutte Boet, skaffe sig Vished for, om noget Krav i saa Henseende, hvad enten Boet derved blev fallit eller ikke, kunde ventes; thi Citanternes Erindring, at denne Fordring

allerede forlængst var præcluderet ved det i Boet udstædte Proclama er ugrundet, da et Proclamas præclusive Virkning ikke kan udstrækkes til Fordringer, der haves formedelst Udlæg, som er gjort paa Sterveboets Vegne, eller anden Gjeld, der er contraheret af Sterveboet selv, hvilke naturligviis maa fyldestgjøres, forend noget kan blive at udlægge til Creditorer eller Arvinger.

Hvad dernæst de under Litr. c og d omhandlede Beskyldninger betræffe, da findes det ikke, at Citanterne i deres Andragende til Stiftsøvrigheden have imputeret Indstævnte det Ophold, Skiftet har lidt indtil den 16de Juli forrige Aar, hvorimod det kun er de Udsættelser, som have fundet Sted i sidstnævnte Møde, samt i det paafølgende Møde af 16de August næstefter, der kan ansees som Gjenstand for Citanternes Besværing; thi den i Klagen brugte Yttring, at Citanterne mødte i Skiftebehandlingen den 16de August forrige Aar, i det Haab, nu endelig efter 2 Aars Forløb at faae deres ubetydelige Arvepart, indeholder, skjøndt Yttringen i sig selv er upassende med Hensyn til, at det var Citanten, *Kjøbmand* Lund, der fornemmelig, ved ei at betale sin Gjeld til Boet i rette Tid, havde foranlediget dets Henstand, dog ingen Sigtelse mod Indstævnte som den, hvem dette Ophold maatte tilskrives.

Vel kan nu, hvad fornævnte Udsættelser angaaer, Citanternes Formening, at Boet burde have været sluttet i Mødet den 16de Juli forrige Aar, ikke billiges; thi den af Indstævnte i dette Møde fremlagte Status

eller Opgjørelse af Boets Tilstand, hvorefter der intet i samme vilde være blevet at arve, kunde, da den var affattet med Hensyn til Citanternes Erklæring i den Samling, der havde fundet Sted paa Indstævntes Contoir den 13de samme Maaned, om at ville fremkomme med Regning over Begravelses-Omkostningerne, men hvilken Erklæring de i Skiftemødet den 16de næstefter kaldte tilbage, ikke længere benyttes i dens daværende Form, og de Forandringer, der som Følge af Citanternes Beslutning, nu deri maatte foretages, tilligemed Fordelingen af Boets Beholdning mellem samtlige Arvinger, kunde Indstævnte ingenlunde være pligtig til at udføre paa Stedet; men paa den anden Side findes der dog intet at have været til Hinder for, at Boet i dette Møde kunde have været optaget til Slutning, hvorved det Ophold, som Skiftet har lidt fra 16de Juli og til 22de August næstefter, da der faldt Decision paa Pottemager Wilkes Fordring, vilde have været undgaaet; thi de Grunde, der have foranlediget Skifteforvalteren til "under de indløbende Omstændigheder" at udstæde nye Indkaldelse og derefter vedtage, hvad de Mødende maatte beslutte, ere irrelevante og kunde intet nyt Møde gjøre fornødent, da den af Citanterne i fornævnte Møde, i Forbindelse med deres Erklæring om ei at ville fremlægge Regning over Begravelses-Omkostningerne, nedlagte Paastand om at faae Skiftebrevet beskrevet, hvilket, naar denne Regning var fremkommen og Boet derved havde viist sig at være fallit, vilde have været und-

gaaet, saameget mindre kunde gjøre nogen Erklæring fra de andre Arvingers Side nødvendig, skjøn der mellem disse var en umyndig Arving og Skiftebrevets Beskrivelse følgelig, selv om ingen Paastand derom var nedlagt, dog, naar der blev noget at arve, maatte have fundet Sted, og der forøvrigt intet Anliggende stod tilbage, hvorover det kunde være fornødent at høre Arvingerne eller Boets Creditorer, eller disse siden ere blevne hørte, med Undtagelse af Kjøbmand Reineckes Regning og Pottemager Wilkes Fordring, der, da den første allerede var modtagen den 10de November 1826 og den sidste anmeldt under 14de Mai forrige Aar, kunde have været omhandlede i Mødet af 16de Juli næstefter, uden at de udeblevne Arvingers Fraværelse, der vare lovligen indvarslede, heri kunde have været til Hinder, ligesom den under Sagen fremlagte Concept af den i dette Møde af Indstævnte som Skifteforvalter producerede Status eller Opgjørelse af Boets Tilstand ogsaa viser, at han allerede da havde været betænkt paa at tage Wilkes Fordring under Paakjendelse.

Det kan saaledes ikke nægtes, at Citanterne, især da Indstævnte i det næste Skiftemøde af 16de August endnu ikke optog Boet til Slutning, uagtet der ingen Grund var til videre Udsættelse, thi den samme Dag til Kjendelse optagne Qvæstion angaaende Pottemager Wilkes Fordring, kunde foruden at den alt forhen kunde have været optagen, meget vel afgjøres paa samme Tid, som Skifterepartitionen blev fremlagt, have havt

Føie til at besvære sig over ufornødent Ophold ve Stervboets Behandling.

Da det imidlertid ikke er beviist, at Indstævnte ha brugt den af Citanterne ham paasigtede Udladelse, a ville forhale Skiftets Slutning saalænge som muelig eller det kan ansees for afgjort, at fornævnte Udsæ telser, der og kan have havt deres Grund i en overdr ven Forsigtighed, eller Mangel paa Skjønsomhed, skul være gjorte i det Forsæt at forhale Skiftet, eller i specie være foranlediget ved den Fortrydelse, Ind stævnte lod tilsyne ved Citanternes forandrede Beslut ning i Mødet den 16de Juli næstforhen, om ikke a ville fremlægge Regning over Begravelsesomkostnin gerne, der gjorde det nødvendigt at give Skiftebrevet uden at saadant havde nogen Forøgelse i Skiftesalaire til Følge, beskrevet, skjønnes det dog ikke at kunne for menes Indstævnte at erholde Mortification paa den under Litr. c anførte Beskyldning, hvorimod det iøvrig ikke findes, at der efter Omstændighederne kan flyd noget Ansvar af samme for Citanterne.

Efter det Foranførte vil Underretsdommen i Hen seende til det af Indstævnte mod Citanterne i først Instants anlagte Hovedsøgsmaal, forsaavidt den med delte Mortification paa de mod ham af Citanterne deres Andragende til Stiftsøvrigheden gjorte Beskyld ninger angaae, være at stadfæste, hvorimod den Citan terne hver især idømte Mulct af 50 Rbdlr. Sølv ti Bogense Kjøbstæds Fattigkasse med Hensyn til hvad

under Litr. c foran er bemærket, skjønnes at kunne nedsettes til 20 Rbdlr. Sølv for hver.

Betræffende dernæst de formeentlig fornærmelige Udladelser, der have været Gjenstand for Citanternes Contrasøgsmaal i første Instants, da er det vel af Indstævnte vedgaaet, at han, da Citanterne i Skiftemødet den 16de Juli forrige Aar tilkjendegave, at de nu vare blevne anderledes sindede og ikke agtede at fremkomme med den Regning over Begravelsesomkostninger, hvilken de i den paa Indstævntes Contoir den 13de næstforhen afholdte Samling havde yttret at ville fremlægge, har udladt sig med: at det var, som han havde med Børn og ei med voxne Personer at bestille; men da denne Yttring dog i sig selv ei betegner andet, end den Vægelsind, Citanterne havde viist, og det Stødende i dens Indklædning er undskyldeligt, naar hensees til at Indstævnte, i Tillid til Citanternes Erklæring for ham om at ville kræve Erstatning af Boet for Omkostningerne med den Afdødes Begravelse, havde udarbeidet og for den største Deel i Skifteprotocollen ladet indføre en Opgjørelse af dets Tilstand, der nu ikke længere kunde benyttes, skjønnes det ikke, at Indstævnte i saa Henseende kan blive at drage til Ansvar.

Endelig findes det heller ikke, at den af Citanten Kjøbmand Lund, udhævede Passus i Indstævntes Indlæg for Underretten af 1ste October forrige Aar, at nemlig Kjøbesummen for Boets faste Eiendom og det samme tilhørende Korn, først blev indbetalt til Skifte-

forvalteren i Juli Maaned forrige Aar, da denne vild
til at gjøre Execution, kan, uanseet den factiske Uri-
tighed heri indeholdes, forsaavidt Kjøbesummen nemli
er bleven erlagt den 19de Juni, indeholde noget For
nærmeligt for ham, da den Mangel af Punctlighed i a
opfylde sine Gjeldsforpligtelser, hvorfor Citanten forme
ner herved at være sigtet, om en saadan Sigtelse end
ellers kunde ansees som Gjenstand for et Injuriesøgs-
maal, dog fremlyser af Skiftebehandlingen selv, der
viser, at Indstævnte har maattet andrage paa Udsættelse
for Citanten med de Betalinger, hvilke han var pligtig
at præstere til Boet, og at derom er indgaaet Forliig i
Skifteretten, og Citanten dog ei kan ansees mere for-
nærmet ved at være omtalt af Indstævnte som den, der
i Juni Termin 1827 viiste sig som en uefterrettelig Be-
taler, end om det samme var bleven yttret om Citanten
med Hensyn til 11te December Termin 1826, hvortil
kommer, at den omhandlede Kjøbesum end ikke blev
erlagt i rette Tid efter det under Skiftet indgaaede For-
liig, men først efter Terminens Udløb, ligesom det og,
da der hvilede et exigibelt Forliig over Citanten, hvilket
Indstævnte i Embeds-Medfør havde at gjøre gjeldende,
er sandsynligt, at den foreståaende Execution ikke har
været uden Indflydelse paa Betalingen.

Efter det Foranførte maa det bifaldes, at Ind-
stævnte ved Underretsdommen er bleven frifunden for
Citanternes Tiltale, ligesom bemeldte Dom og i Hen-
seende til Processens Omkostninger, hvorunder det Pro-

curator Fick, som befalet Sagfører for Indstævnte tilagte Sallair billiges, vil blive at stadfæste.

Processens Omkostninger her for Retten blive efter Omstændighederne at ophæve, dog at Citanterne i Overeensstemmelse med Forordningen af 3die Juni 1796 §. 42 betale Indstævntes befalede Sagfører her for Retten, Procurator Dahl, Sallair, der bestemmes til 15 Rbdlr. Sølv.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Byetingsdommen bør ved Magt at stande, dog saaledes at den Citanterne, Kjøbmændene J. M. Lund og N. W. Burcharth, Gjæstgiver C. Matzen og Bager Michelsen, alle af Bogense, idømte Mulct bestemmes til 20 Rbdlr. Sølv for hver.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves, dog at Citanterne betale Indstævnte, Cancellieraad og Byefoged Hertz af Bogense, hans befalede Sagfører her for Retten, Procurator Dahl, 15 Rbdlr. Sølv i Sallair.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 4.

Udtrykket: "Kongens Gaard" i 6—7—11 og de øvrige Lovens Artikler, der handle om Forbrydelser begaaede sammesteds, har blot Hensyn til det Slot, hvor Kongen residerer. Arbitrair Straf for et voldeligt Overfald af en Person, der i Henseende til den Fornærmede stod i et, ved offentlig Ansættelse, bestemt Respectforhold.

I Sagen:

Procurator Høyer, som Actor,

contra:

Arrestanten, Kongelig Rustvognkudsk Lars Andersen Kardorff.

(Afsagt den 25de October 1828.)

Arrestanten, Kongelig Rustvognkudsk Lars Andersen Kardorff, der under nærværende Sag sigtes for at have om Aftenen den 28de Juli sidstleden voldsomt overfaldet hans nærmeste Foresatte, Vognmester Carl Black, i den Kongelige Stald paa Christiansborg Slot, samt med en Skovl tilføiet ham et betydeligt Saar i Hovedet, har vedgaaet, at han, da Vognmester Black den ommeldte Aften paalagde Arrestanten at passe en 3die Hest i den Kongelige Stald, foruden de 2de, hvilke Arrestanten hidtil havde havt at passe, og i Anledning af de Indvendinger Arrestanten herimod gjorde, yttrede at han skulde holde sin Mund, samt at han nok skulde tale med ham i Morgen, har i Fortrydelse herover og da han var ophidset ved Nydelsen af en

større Qvantitet Brændeviin end sædvanlig, tilføiet Vognmester Black et Slag paa Siden af Hovedet med en Skovl, som Arrestanten havde i Haanden, saa at Black faldt i en bevidstløs Tilstand til Jorden.

Vel har nu Arrestanten siden forandret denne sin Vedgaaelse derhen, at han ei kunde erindre videre af, hvad der var foregaaet mellem ham og Vognmester Black, end at Arrestanten havde holdt den Skovl, hvilken han havde i Haanden, op imod Black for at forebygge at denne, der efter Arrestantens Foregivende skulde have holdt sin knyttede Næve mod hans Ansigt, ikke skulde slaae ham, hvorhos Arrestanten har yttret den Formening, at Black ved at falde omkuld, maa have stødt Baghovedet mod en i Stalden værende Kasse, hvori Skovlene opbevaredes; men da Arrestantens formeldte Tilstaaelse aldeles stemmer overeens med Vognmester Blacks og Vidnet Peter Olsen Jernløses Forklaringer, og der saaledes ingen Anledning er til at kalde Rigtigheden af samme i Tvivl, ligesom det og, naar hensees til, at Vidnet Jernløse har forklaret, at Black ikke i Faldet kom til at tørne paa nogen Kasse, samt Peter Wortmann, at der ikke stod nogen Kasse saa nær, at Black i Faldet derpaa kunde have faaet noget Stød, er aldeles uantageligt, at det Saar, som er befundet at være ham tilføiet i Baghovedet, skulde havt den af Arrestanten foregivne Aarsag, ligesaalidet som dette efter de oplyste Omstændigheder kan udledes af nogen anden udvortes Beskadi-

gelse, vil Arrestanten i Overeensstemmelse med Love 1—15—1 blive at dømme som skyldig i det omhandle Overfald, der dog efter indhentet Læge-Attest ei k antages at ville efterlade skadelige Følger for den Sa redes Sundhedstilstand i Fremtiden.

Hvad nu den Straf, hvormed Arrestanten f dette Forhold vil blive at ansee, angaaer, da skjønn samme ikke at kunne bestemmes efter det af Actor paab raabte Lovsted 6—7—11, efterdi dette saavelsom d øvrige Lovens Artikler, der handle om Forbrydelse begaaede i Kongens Gaard, ved dette Udtryk ma antages at have Hensyn til det Slot, hvorpaa Konger residerer; derimod vil Arrestanten, der i Henseende til den Fornærmede har staaet i et ved offentlig Ansættels bestemt Respectforhold, blive at ansee med en arbitrair Straf, der efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til 1 Aars Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus.

I Henseende til Erstatningen bliver Intet at paakjende, da Paastand herom er frafalden; derimod vil Arrestanten have at betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og derunder til Actor, Procurator Høyer, Sallarium, der bestemmes til 5 Rbdlr. Sølv.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten, Kongelig Rustvognkudsk Lars Andersen Kardorff, bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar, samt betale alle af Actionen lovlig flydende Omkost-

ningen og derunder i Sallair til Actor, Procurator Høyer, 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 5.

Udeføiet Indsigelse, at Creditor efter en Panteobligation skulde have samtykket i at tage en nye Eier af Pantet i den oprindelige Debitors Sted.

I Sagen:

Procurator Haagen som Curator bonorum i afgangne Capitain og Grosserer Peter Koefoeds ligeledes afdøde Enkes Boe,

contra:

Skibscapitain Lars Petersen Robert.

(Afsagt den 27de October 1828.)

Citanten, Procurator Haagen, som Curator bonorum i afgangne Capitain og Grosserer Peter Koefoeds ligeledes afdøde Enkes Boe, søger under nærværende Sag Indstævnte, Skibscapitain Lars Petersen Robert, til i forbemeldte Boe at indbetale den Summa 5000 Rbdlr. Sedler, som han formeentligen skylder til Rest paa en af ham under 15de April 1817 til afgangne Capitain og Grosserer P. Koefoed udstedt Obligation, stor 8500 Rbdlr. Sedler med første Prioritets Panteret i Hesseløe, tilligemed 5 Procent

Renter af fornævnte Restbeløb fra 11te December 182 indtil Betaling skeer og Processens Omkostning skadesløst.

Mod dette Søgsmaal er af Indstævnte erindre at den Handel mellem Handelshuset Koefoed og In stævnte om Hesseløen, der foranledigede Udstedelsen den omhandlede Panteobligation, ifølge en senere Ove eenskomst skal være hævet saaledes, at Øen blev ove draget Fabrikmester Hansen, og at Indstævnte de imod aldeles blev løst fra sin Forpligtelse til Grossere Koefoed. Da den paastævnte Gjeld saaledes for meentligen er Indstævnte uvedkommende, i hvilken Hen seende han og har bemærket at saavel Grosserer Koe foeds Enke, ved uden nogensomhelst Reservation a saggive Fabrikmester Hansen til at indfrie den omtvi stede Capital, som hendes Arvinger ved under Boets Behandling at indgaae en Forening med Hansen om, efter foregaaende Execution, at lade Øen med Tilbehør ved Auction bortsælge, have erkjendt denne for Eier af Hesseløen og som den, til hvem de alene havde at holde sig for bemeldte Gjeld, har han, næst in subsidium at erindre at der ikkun skyldes 4900 Rbdlr. efter den paastævnte Obligation, men at Fabrikmester Hansen, for at Prioriteten kunde blive fulde 5000 Rbdlr., erholdt 100 Rbdlr. af Grosserer Koefoed, paastaaet sig fri funden for Citantens Tiltale og sig tilkjendt Processens Omkostninger skadesløst.

Men at der skulde være indgaaet nogen Forening mellem Indstævnte og Grosserer Koefoed angaaende Ophævelsen af den mellem dem afsluttede Handel om Hesseløen og de deraf flydende Forpligtelser for Indstævnte, er mod Citantens Benægtelse aldeles ubeviist, ligesom saadant og i sig selv er uantageligt', naar hensees til at Salget af Hesseløen til Instævnte er bleven fuldbyrdet ved Skjøde, og at der siden under 5te April 1823 er bleven oprettet en Kjøbecontract mellem Indstævnte og Fabrikmester Hansen om Øens Overdragelse til denne.

Vel sees det af en af Grosserer Koefoeds Enke under 26de Marts næstforhen afgiven Declaration, at hun under Vilkaar, blandt andet at der af Fabrikmester Hansen til hende i 11te December Termin 1823 blev udstedt en lovformelig Panteobligation for 5000 Rbdlr., har samtykket i at qvittere og extradere den af Indstævnte til hendes afdøde Mand under 15de April 1817 udstedte Panteobligation; men foruden at denne Erklæring i Forbindelse med den dertil svarende Stipulation i Kjøbecontracten viser, at Creditrix endnu paa den Tid har anseet Indstævnte og denne ogsaa erkjendt sig selv for endnu at være Debitor efter bemeldte Obligation, saa kan der, da det ommeldte Vilkaar ikke siden er gaaet i Opfyldelse, heller intet deraf udledes til Indstævntes Fritagelse for at svare til den paastævnte Gjeld.

Vel forholder det sig rigtigt, at der af Grosserer Koefoeds Enke er bleven anlagt Sag ved Draxholms

Birkething mod Fabrikmester Hansen til Betaling a
de omtvistede 5000 Rbdlr., hvilken Sag siden, ifølge e
under Skiftet efter hende mellem hendes Arvinger og
Fabrikmester Hansen indgaaet Forlig, er bleven hævet,
men ligesom der i hiint Søgsmaal ikke nødvendigviis
indeholdes nogen Renunciation paa de Rettigheder,
hvilke Grosserer Koefoeds Enke havde mod Indstævnte
efter den af ham til hendes afdøde Mand udstedte Panteobligation, saaledes kan der ei heller udledes nogen
saadan Erkjendelse fra hendes Arvingers Side af det
mellem dem og Fabrikmester Hansen indgangne Forlig, efterdi dette alene gik ud paa at antage et af bemeldte Hansen i et Skiftemøde, hvori Indstævnte
selv var tilstæde, gjort Tilbud om, at han, for sit Vedkommende intet havde imod at Boet, efter foregaaende
Execution paa lovlig Maade ved offentlig Auction lod
Hesseløen bortsælge, hvorved Arvingerne alene kan
antages at have villet sikkre sig mod Indsigelser fra
Hansens Side med Hensyn til Pantets Realisation,
men ingenlunde at have frafaldet Boets Rettigheder
mod Indstævnte, der og paa Begjæring har erholdt
Boet udsat for nærmere at erklære sig i forbemeldte
Anledning.

Da Indstævnte efter det Foranførte maa ansees
pligtig til at indfrie den omtvistede Pantegjeld og hans
subsidiaire Erindring, at der ikkun skulde restere 4900
Rbdl. af samme ikke kan ansees beviist ved den af ham
fremlagte ubeedigede Attest fra Grosserer Koefoeds

forhenværende Bogholder, men desuden staaer i Strid med de Erkjendelser angaaende Gjeldens Størrelse, som indeholdes i forommeldte Kjøbecontract og Declaration, der gaaer ud paa, at der efter den af Fabrikmester Hansen med Indstævntes Samtykke gjorte Afbetaling af 624 Rbdlr. endnu skulde staae 5000 Rbdlr. tilbage, vil Indstævnte blive at dømme i Overeensstemmelse med Citantens Paastand.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte, Skibscapitain Lars Peter Robert, bør indfrie den paastævnte af ham til afgangne Capitain og Grosserer Peter Koefoed under 15de April 1817 udstedte Panteobligation, stor 8500 Rbdlr. N. V., og til Citanterne, bemeldte Grosserer Koefoeds ligeledes afdøde Enkes Boe, betale sammes resterende Beløb 5000 Rbdlr. Sedler med Renter deraf 5 pCt. fra 11te December 1825 indtil Betaling skeer, samt Processens Omkostninger skadesløst.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 6.

Eed paalagt Sagvolderen paa Grund af, at Søgsmaalets Rigtighed bestyrkedes ved Sagsøgerens Handelsbøger.

I Sagen:

Kjøbmand W. L. Wallich,

contra:

Generalconsul Pauly, som Interessent i Handel
huset Constantin Bruun & Comp.

(Affagt den 27de October 1828.)

Citanten, Kjøbmand W. L. Wallich, søger und nærværende Sag Indstævnte Generalconsul Pauly som Interessent i Handelshuset Constantin Bruu & Comp., til at betale efter en fremlagt Nota 29 Rbdlr. 39 ß. i Sedler og Tegn, hvilket Beløb Citante har beregnet sig som Provision for at have deels kjøk og deels solgt endeel Stats- og andre offentlige Papire for Indstævnte. At de paa den ommeldte Nota anført Transactioner af saadanne offentlige Papirer have fun det Sted imellem Parterne, maa ansees in confess under Sagen, men derimod benægter Indstævnte, a Citanten, som Commissionair har kjøbt og solgt berørt Papirer for ham, hvorimod han siger, at Handelen ha været afsluttet umiddelbart imellem dem, i det Citanter i ethvert Tilfælde selv var den Kjøbende eller Sælgende, og at han derfor ingen Adgang til at beregne sig Provi sion for disse Handeler kan have.

Nu har Citanten vel ikke imod den af Indstævnt saaledes gjorte Benægtelse, at have betjent sig af Citan- ten som Commissionair ved berørte Handeler, tilveie bragt Beviis for, at han har staaet i denne Stilling til Indstævnte, eller at denne Sidste, som Citanten paa- beraaber sig, har lovet ham $\frac{1}{4}$ pCt. i Provision for de nævnte Forhandlinger; men da dog den af Citanten

fremlagte bekræftede Udskrivt af hans Handelsbøger, der viser, at Citanten paa den Tid Handelerne have været afsluttede har anseet sig berettiget til en saadan Provision, hvorfor han i Bøgerne har debiteret Indstævnte, uler for Citantens Opgivende, saa finder Retten, at der i Sagens Omstændigheder er Anledning til overeensstemmende med Lovens 1—14—6 at paalægge Indstævnte, saaledes som Citanten har forlangt, med Eed at bekræfte, at han ikke har tilstaaet Citanten den ommeldte Provision af ¼ pCt., saa at han kun naar han aflægger denne Eed bliver at frifinde for Citantens Tiltale i denne Sag, ligesom da Processens Omkostninger blive at ophæve, hvorimod Indstævnte, hvis han ikke aflægger Eden, bliver at dømme efter Citantens Paastand, og blive for dette Tilfælde Processens Omkostninger, som han da skal tilsvare Citanten, at bestemme til 20 Rbdlr. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Naar Indstævnte, Generalconsul Pauly, efter foregaaende lovlig Stævning til Vedkommende inden sit Værnething med sin corporlige Eed bekræfter, at han ikke har tilstaaet Citanten, Kjøbmand W. L. Wallich, ¼ pCt. Provision for Indkjøbet og Salget af de paa den af Citanten den 11te August 1828 i Retten fremlagte Nota anførte Stats- og andre offentlige Papirer, bør han for Citantens Tiltale i denne Sag fri at være, ligesom da Processens Omkostninger bør være ophævede.

Troster han sig derimod ikke til at aflægge en sa(a)dan Eed, bør han til Citanten betale de paastævn(te) 295 Rbdlr. 39 ß. i Sedler og Tegn med Renter 4 pC(t.) deraf fra Dato af Klagen til Forligelsescommissione(n) den 1ste Februar dette Aar, indtil Betaling skeer. Sa(a) betaler han og i dette sidste Tilfælde Citanten Proces(-)sens Omkostninger med 20 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Dom(s) lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 7.

Naar en Udlænding, der har Eiendele her i Landet, hvi(s) Besidder i Medfør af Placat af 30te November 1821 e(r) overgaaet Dom, siden indanker denne Dom for Over(-)retten, maa han, for at kunne erholde sin Paastan(d) om Reparation for den gjorte Arrest taget under Paa(-)kjendelse, først have forsøgt Forliigsmægling. Naa(r) Arrestimpetranten ikke har havt Kundskab om, at Arre(st-)status havde en mandatarius her i Landet, maa Arre(-)stens Forfølgning, der er skeet mod Godsets Besidder ansees lovlig. Naar Udlændingen har været uvidend(e) om den i hans Gods gjorte Arrest og sammes Forfølg(-)ning, og Godsets Besidder blot har indskrænket sig ti(l) at tage hans Ret reserveret under den til Arrestens Justification anlagte Sag, maa han være berettige(t) til at fremlægge nye Documenter og fremsætte Indsi(-)gelser for Overretten. Spørgsmaal, hvorvidt en Varc(-)ordination, der ikke blev opfyldt, kunde medføre nogen Forpligtelse til Erstatning.

I Sagen:

Consul Græbert i Assens, som Mandatarius for Handelshuset Johan Wilhelm Korten i Elberfeldt,

contra:

Cancellieraad, Borgemester og Byefoged Cederfeldt de Simonsen, samt Kjøbmand Isaac Meyer af Wordingborg.

(Afsagt den 3die November 1828.)

Ved sin Nærværelse i Wordingborg i August Maaned 1826 modtog en Reisende for Handelshuset Johan Wilhelm Korten i Elberfeldt Bestilling af Indstævnte, Kjøbmand Isaac Meyer af Wordingborg, paa forskjellige Manufacturvarer at leveres saa hastigt muligt hos Handelshuset Schlich & Echmann i Lübeck til bemeldte Indstævntes Disposition.

I Anledning af at denne Ordination efter Forløbet af et Aar endnu ikke var bleven opfyldt, formeente Kjøbmand Meyer hos Handelshuset at kunde gjøre Fordring paa en Erstatning af i det mindste 1000 Mk. Banco eller 666 Rbdlr. 4 Mk. rede Sølv, og reqvirerede derfor Arrest for dette Beløb samt for de af Forretningen flydende Omkostninger foretaget i et Tilgodehavende, som Handelshuset havde hos Kjøbmand Israel Roeskilde i Kallundborg.

Efterat denne Arrestforretning, hvorunder Kjøbmand Roeskilde var nærværende og tilkjendegav at

være Handelshuset circa 1000 Mk. Banco skyldig o iøvrigt, med Forholdenhed af hans Creditors Ret i enhve Henseende, Intet at have imod Forretningen at erindre var foretaget, forfulgte Meyer, ifølge Stævning ti bemeldte Roeskilde, Sagen ved Kallundborg Bye thing, hvor den, da Roeskilde indskrænkede sig til a reservere Handelshusets Ret i enhver Henseende, blev saaledes paakjendt, at den effectuerede Arrestforretning blev stadfæstet, og Kjøbmand Roeskilde tilfunden af de i hans Værge værende og Handelshuset tilhørende Eiendele at betale Meyer den Sum, hvorfor Arrest var skeet, med Renter fra Klagens Dato indtil Betaling skeer.

Bemeldte Arrestforretning og Dom har Citanten, Consul Græbert i Assens, som Handelshusets Mandatarius paaanket her for Retten, til at kjendes uefterrettelig eller til Underkjendelse og Forandring, hvorhos han har paastaaet sig paa sin Mandants Vegne tillagt Reparation i Anledning af den formentligen ulovlig foretagne Arrestforretning samt Processens Omkostninger her for Retten.

Efterat den af Meyer nedlagte Paastand om Sagens Afvisning, grundet paa at den indankede Dom allerede fra Roeskildes Side var bleven fyldestgjort, samt at den, med Hensyn til de paaankede Retshandlinger nedlagte Paastand, formentligen var contradictorisk, er ved Rettens Kjendelse af 2den Juni sidstleden bleven forkastet,*) har han paa ny procederet til Sagens

*) Denne Kjendelse findes indført i 20 Bd. 1 H. S. 31-34.

Afviisning, støttende sig paa, at Citanten formeentligen ikke har godtgjort, at han paa den Tid, han anlagde Sagen, har dertil havt nogen Bemyndigelse fra Handelshuset; men om end de Bemanglinger, som han i saa Henseende har fremsat, kunde være af nogen Vægt, saa vil hans Paastand dog ikke nu kunne komme i Betragtning af den Grund, at han ved den tidligere brugte Afviisnings-Procedure maa antages at have erkjendt Citantens Competence, hvorhos han imod Citantens Protest maa ansees ubeføiet til en stykkeviis Procedure af Sagens formalia.

Hvad derimod betræffer den af de af Kjøbmand Meyer nedlagte Afvisnings-Paastande, hvilken i Medfør af berørte Kjendelse, nu bliver at paakjende, da maa den Omstændighed, at Citanten betræffende den af ham i det Hele fordrede Erstatning for Tort, Tab og Creditspilde ikke har forsøgt Forligsmægling, bevirke at denne Post af Sagen ikke kommer under Paakjendelse, men efter den derom gjorte Paastand blive at afvise.

Forsaavidt nu Citanten i Sagens Realitet først har erindret, at Kjøbmand Meyer ingensinde i det omhandlede Anliggende har affordret hans Mandant nogen Skades-Erstatning, eller underrettet ham om den intenderede Arrest, og at Kravet ikke heller under Arrest-Forretningen er bleven legitimeret, da kan dette ikke medføre at bemeldte Forretning skulde, som Citanten har gjort Paastand om, fra Formens Side kjendes uefterrettelig; thi ligesom Meyer ved at efterlade det Første,

i al Fald blot kunde paadrage sig Forpligtelse til Repa
ration for Arresten, forsaavidt Citantens Mandant
efterat være kommen til Kundskab om Kravet, maatt
have fundet sig villig til mindeligen at afgjøre dette, o
Sidstnævnte i intet Fald kunde gjøre Fordring paa forud
at underrettes om, at Meyer ved Arrest vilde søg
Sikkerhed for sin Fordring, saaledes var det efter Be
stemmelserne i Lovens 1—21—19 ikke heller nødvendig
under selve Arrestforretningen at have nøiagtig Legiti
mation for det Æskede tilstede, hvorhos Mangelen a
behørig Legitimation ikkun forsaavidt samme ikke helle
under den til Arrestens Forfølgning anlagte Sag blev
tilveiebragt, kunde drage til Følge, at Arresten igjen
blev at ophæve, og Reqvirenten for samme at tilfinde
Reparation.

Hvad dernæst de Indsigelser betræffer, som Citanten
har fremsat med Hensyn til den paaankede Arrestforret-
nings Forfølgning, da kunne ikke heller disse gives
Medhold.

At saaledes den i Placaten af 30te November
1821 omhandlede Omgangsmaade blot skulde kunne
benyttes, hvor der var periculum in mora, er aldeles
uden Hjemmel i bemeldte Placat, og da det ikke imod
Kjøbmand Meyers Benægtelse er godtgjort, at han
har vidst eller kunnet have nogen Kundskab om, at Ci-
tanten er Handelshusets her i Landet antagne Mandata-
rius, saa maatte han være beføiet til at forfølge Sagen
ved Stævning til den forannævnte Kjøbmand Roes-

kilde, der i Hensyn til de Capitaler, som Handelshuset havde indestaaende hos ham, maatte kunne betragtes som Ihændehavende af Handelhuset tilhørende Effecter.

Gyldigheden af den paaankede Arrestforretning og Dom vil saaledes blot afhænge af, om Kjøbmand Meyer virkeligen kan antages at have det af ham foregivne Krav paa Citantens Mandant, i hvilken Henseende saavel de af Citanten for Overretten fremlagte nye Documenter, som hans fremsatte Indsigelser, hvormed han, som uvidende om Arresten og den til sammes Forfølgning anlagte Sag, ikke har kunnet fremkomme i den foregaaende Instants, maa blive at tage i Betragtning.

Vel er det saa, at Handelshuset ikke har opfyldt den af Kjøbmand Meyer igjennem sammes Reisende skete Ordination; men det er herved at mærke, at Citanten under Sagen har fremlagt Gjenpart af et Brev, som Handelshuset endnu i samme Maaned Bestillingen var skeet, har tilskrevet Kjøbmand Meyer, om at det formedelst Mængden af indløbne Bestillinger og Mangel paa Vævere ikke saae sig istand til efter hans Ønske at kunne levere Varene til medio November, med Anmodning til ham om for den Gang at henvende sig med sin Bestilling til en Anden, samt at de Yttringer, som under Proceduren ere fremkomne fra Meyers Side, bemeldte Brev betræffende, ikke kunne antages at indeholde nogen bestemt Benægtelse af, at Originalen til dette Brev er ham tilhændekommen.

i al Fald blot kunde paadrage sig Forpligtelse til Reparation for Arresten, forsaavidt Citantens Mandant efterat være kommen til Kundskab om Kravet, maatte have fundet sig villig til mindeligen at afgjøre dette, og Sidstnævnte i intet Fald kunde gjøre Fordring paa forud at underrettes om, at Meyer ved Arrest vilde søge Sikkerhed for sin Fordring, saaledes var det efter Bestemmelserne i Lovens 1—21—19 ikke heller nødvendigt under selve Arrestforretningen at have nøiagtig Legitimation for det Æskede tilstede, hvorhos Mangelen af behørig Legitimation ikkun forsaavidt samme ikke heller under den til Arrestens Forfølgning anlagte Sag blev tilveiebragt, kunde drage til Følge, at Arresten igjen blev at ophæve, og Reqvirenten for samme at tilfinde Reparation.

Hvad dernæst de Indsigelser betræffer, som Citanten har fremsat med Hensyn til den paaankede Arrestforretnings Forfølgning, da kunne ikke heller disse gives Medhold.

At saaledes den i Placaten af 30te November 1821 omhandlede Omgangsmaade blot skulde kunne benyttes, hvor der var periculum in mora, er aldeles uden Hjemmel i bemeldte Placat, og da det ikke imod Kjøbmand Meyers Benægtelse er godtgjort, at han har vidst eller kunnet have nogen Kundskab om, at Citanten er Handelshusets her i Landet antagne Mandatarius, saa maatte han være beføiet til at forfølge Sagen ved Stævning til den forannævnte Kjøbmand Roes,

kilde, der i Hensyn til de Capitaler, som Handelshuset havde indestaaende hos ham, maatte kunne betragtes som Ihændehavende af Handelhuset tilhørende Effecter.

Gyldigheden af den paaankede Arrestforretning og Dom vil saaledes blot afhænge af, om Kjøbmand Meyer virkeligen kan antages at have det af ham foregivne Krav paa Citantens Mandant, i hvilken Henseende saavel de af Citanten for Overretten fremlagte nye Documenter, som hans fremsatte Indsigelser, hvormed han, som uvidende om Arresten og den til sammes Forfølgning anlagte Sag, ikke har kunnet fremkomme i den foregaaende Instants, maa blive at tage i Betragtning.

Vel er det saa, at Handelshuset ikke har opfyldt den af Kjøbmand Meyer igjennem sammes Reisende skete Ordination; men det er herved at mærke, at Citanten under Sagen har fremlagt Gjenpart af et Brev, som Handelshuset endnu i samme Maaned Bestillingen var skeet, har tilskrevet Kjøbmand Meyer, om at det formedelst Mængden af indløbne Bestillinger og Mangel paa Vævere ikke saae sig istand til efter hans Ønske at kunne levere Varene til medio November, med Anmodning til ham om for den Gang at henvende sig med sin Bestilling til en Anden, samt at de Yttringer, som under Proceduren ere fremkomne fra Meyers Side, bemeldte Brev betræffende, ikke kunne antages at indeholde nogen bestemt Benægtelse af, at Originalen til dette Brev er ham tilhændekommen.

Om det nu end maatte antages, at Handelshuset ikke eensidigen kunde frasige sig Bestillingen, saa maatte det dog paa den anden Side, da Meyer ikke senere har insisteret paa sammes Opfyldelse, med Føie kunde forudsætte, at han havde fritaget det for dets Forpligtelse, til hvis Opfyldelse der, efter hvad Brevet indeholder og fra Meyers Side maa ansees in confesso, endnu var et Tidsrum af omtrent halvtredie Maaned fra Brevets Dato at regne tilbage.

Men hertil kommer endnu, at han ikke har godtgjort, eller engang tilveiebragt nogen Formodning for, at Varenes Udeblivelse har været forbunden med Tab for ham.

Han har saaledes end ikke paaberaabt, at have maattet anskaffe andre Varer til høiere Priser i de Udeblevnes Sted, eller frembragt noget til Bestyrkelse for, at han, om Varerne betimeligen vare ankomne, kunde have afsat dem med Fordeel, hvorved kan mærkes, at Citanten har produceret en Attest fra Oldermanden for Ulden- og Lærredskræmmer-Lauget her i Staden, som gaaer ud paa, at alle indenlandske Manufacturvarer i Løbet af det sidste Aar bestandig ere faldne meer og meer i Priis, hvorfor det antages, at Kjøbmænd her til Lands, som have ordineret og modtaget af saadanne Varer, snarere have havt Tab end Gevinst.

Kjøbmand Meyer maa under disse Omstændigheder antages at have været ubeføiet til at foretage den paaankede Arrestforretning, hvilken derfor vil være at

ophæve. Og da ligeledes, som Følge af det Foranførte, den indankede Dom uretteligen har tilkjendt Meyer den Pengefordring, hvori Arrest er skeet, saa vil bemeldte Dom, hvad dette angaaer, være derhen at forandre, at Citantens Mandant for bemeldte Indstævntes Tiltale frifindes, hvorved bemærkes, at det ifølge Citantens Indlæg af 4de August sidstleden maa antages, at han ikke i Henseende til berørte Fordring gjør videre Paastand under denne Sag.

Processens Omkostninger her for Retten blive, hvad bemeldte Parter angaae, efter Omstændighederne at ophæve.

Indstævnte, Cancellieraad og Borgemester Cederfeldt de Simonsen, der som Foged har afholdt den indankede Arrestforretning og som Citanten har paastaaet tilfunden in solidum med Indstævnte, Kjøbmand Meyer, at tilsvare hvad Sidstnævnte ved Dommen kjendes pligtig til, vil endog blot af den Grund for Citantens Tiltale under denne Sag være at frifinde, at Indstævnte, Meyer, som det Foregaaende viser, Intet ved nærværende Dom tilfindes at tilsvare Citantens Mandant, og maa iøvrigt efter Omstændighederne den indstævnte Foged ifølge sin Paastand være hos Citanten at tilkjende Processens Omkostninger her for Retten med 10 Rbdlr. Sølv.

De af Citantens Sagfører, Procurator Klein, under Proceduren anbragte utilbørlige Udladelser mod

Indstævnte, Kjøbmand Meyer; ville efter den der-
nedlagte Paastand være at mortificere.

Med Hensyn til at der af den under 4de Augu
1828 irettelagte Attestation ikke er fremlagt Affkr
paa stemplet Papiir vil Kongens Kasses Ret være
forbeholde.

Thi kjendes for Ret: Den under nærværen
Sag paaankede Arrestforretning bør være ophævet, hvor
imod Sagen, forsaavidt den for bemeldte Forretnin
fordrede Reparation betræffer, afviises, og bør iøvri
Citanten, Consul Græberts Mandant, Handelshu
Johan Wilhelm Korten i Elberfeldt for Ind-
stævnte, Kjøbmand Isaac Meyers Tiltale i denn
Sag fri at være.

Indstævnte, Cancellieraad, Borgemester og By
foged Cederfeldt de Simonsen, bør for Cita
tens Tiltale i denne Sag fri at være, og bør Citante
paa sin Mandants Vegne betale bemeldte Indstævnte
Procesomkostninger her for Retten 10 Rbdlr. Sølv
hvorimod Processens Omkostninger forøvrigt ophæves.

De af Citantens Sagfører, Procurator Klein
imod Kjøbmand Meyer under Proceduren anbragte
utilbørlige Udladelser mortificeres.

Med Hensyn til at der af den under 4 August 1828
irettelagte Attestation ikke er fremlagt Affkrift paa stem-
let Papiir, forbeholdes Kongens Kasses Ret.

Det Idømte at efterkommes inden 8 Uger efter
denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 8.

Det kan ikke formenes Creditor, at erhverve Dom over en falleret Debitor, om han endog agter at holde sig til Boet. Ved at tegne sit Navn paa et Gjeldsbrev, der kan endosseres in blanco, tilkjendegiver Creditor at ville overdrage Forskrivningen til Ihændehaveren. Naar Gjeldsbrevet lyder paa Ordre, behøves Skyldnerens Samtykke ikke til sammes Transport, om dette end ellers efter de paa Udstædelsesstedet gjeldende Love er nødvendigt. Den Exception ei at have faaet fuld Valuta kan ikke fremsættes med den, ved vore Love bestemte, særegne Virkning mod et Gjeldsbrev, der er udstædt i et fremmed Land og mellem sammes Borgere. Efter et saadant Gjeldsbrev antages Debitor pligtig at betale den paa Udstædelsesstedet gjeldende Rente, skjøndt denne er høiere end vore Love hjemle.

I Sagen:

Kjøbmand Martin Levison i Gothenborg,

contra:

Kjøbmand J. E. Malmberg.

(Afsagt den 3die November 1828.)

Citanten, Kjøbmand Martin Levison i Gothenborg, søger under nærværende Sag Indstævnte, Kjøbmand J. E. Malmberg, til efter en af Indstævnte til C. Svahn udstædt, og af denne formeentligen in blanco endosseret Gjeldsforskrivelse, dateret Gothenborg den 23de August 1825, at betale til Citanten som Afdrag forfaldne 300 Rdlr. svenske Banco, med Renter

deraf, enten efter de svenske Love 6, eller i al Fald ef
de danske Love 4 pCt. pro anno fra Udstædelsesdag
indtil Betaling skeer, efter den til Betalingstiden g
dende Cours og endelig denne Processes Omkostnin
skadesløst.

Mod dette Søgsmaal er fra Indstævntes Si
erindret, at han ikke kan erkjende, at Navnet C. Svah
der findes paraferet bag paa Forskrivningen i et Hjør
ovenover den af Forskrivningens oprindelige Eier me
deelte Afdragsqvittering, hidrører fra samme Haan
som denne, eller at Svahn i alt Fald ved saaledes
tegne sit Navn paa Forskrivningen har villet medde
Endossement in blanco, saalidet som at saadant Endos
sement enten efter de svenske eller vore Love, kan tillæg
ges nogen Retsgyldighed.

Paa disse Grunde har Indstævnte paastaaet si
frifunden for Citantens Tiltale, hvorhos han in subsi
dium efter udtagen Contrastævning har nedlagt Paa
stand om i den paastævnte Gjeldsforskrivnings angivn
Restbeløb at erholde liqvideret 91 Rdlr. svensk Banco
og 400 Rdlr. svensk Rigsgjeld, hvilken Paastand han
grunder derpaa, at han ei skal have erholdt Valuta for
mere end 509 Rdlr. af bemeldte Forskrivnings oprinde-
lige Beløb 600 Rdlr. svensk Banco, samt at der for-
meentligen tilkommer ham en Fordring paa Citanten af
400 Rdlr. svensk Rigsgjeld, hvilken han anseer sig beret-
tiget til at liqvidere i, hvad han endnu maatte skylde
efter fornævnte Gjeldsbrev. Saa har han og paastaaet

Hovedcitanten tilpligtet i begge Tilfælde at betale Processens Omkostninger.

Derimod har Hovedcitanten paastaaet, enten at Contrasøgsmaalet afvises eller at han frisindes for Contracitantens Tiltale, og at denne betaler til ham i første Tilfælde en passende Kost og Tæring, og i sidste Contrasøgsmaalets Omkostninger skadesløst.

Endelig er der og af denne Rets Skiftecommission, der under Sagens Drivt har taget Contracitantens Boe under Behandling som fallit, givet Møde ved Boets Curator, Procurator Petersen, der principaliter har paastaaet Sagen afviist paa Grund af, at Contracitanten, som Følge af hans Boes Overtagelse af Skifteretten, formeentligen ei kan dømmes under nærværende Sag, hvorimod Hovedcitanten nu maa have at henvende sig med sin Fordring til Skifteretten, og subsidiarie har henholdt sig til de af Contracitanten i Sagens Realitet nedlagte Paastande.

Hvad nu først den af Curator i Contracitantens Fallitboe nedlagte Afviisningspaastand angaaer, da skjønnes den Omstændighed, at Contracitantens Boe er taget under Skiftebehandling som fallit, ikke at kunne medføre, at Hovedcitantens Fordring ei skulde kunne paakjendes under nærværende Sag; thi foruden at denne allerede var anlagt, inden Contracitantens Boe blev overtaget af Skifteretten, saa kan det heller ikke formenes en Creditor at erhverve Dom for sin Fordring over en fallert Debitor, da en saadan Dom, om han endog

agtede at holde sig til Boet, i flere Henseender, in specie forsaavidt Debitor i Fremtiden maatte blive Eier af nogen Formue, hvoraf fuld Betaling kunde erholdes, kan være ham af Vigtighed.

Betræffende dernæst de af Contracitanten mod Hovedsøgsmaalet gjorte Indsigelser, da maa Ægtheden af Svahns Underskrift ansees beviist ved den af Hovedcitanten erhvervede Attestation fra Borgemester og notarius publicus i Lidtkjøping, der gaaer ud paa, at Handelsmand C. Svahn egenhændigen har underskrevet sit Navn i Kanten af det paastævnte Gjeldsbeviis, ligesom det og ved denne Attest maa ansees godtgjort, hvad der ogsaa i Almindelighed tilkjendegives ved en saadan Paategning af Creditors Navn paa Gjeldsbreve, der kan endosseres in blanco, at Svahn ved forommeldte Paategning af sit Navn har villet overdrage Forskrivningen til Ihændehaveren.

Men naar det saaledes maa antages, at Hovedcitanten ved Overdragelse fra Forskrivningens oprindelige Eier er kommen i Besiddelse af dennes Rettigheder, maatte det paaligge Contracitanten at bevise, at denne Overdragelse enten efter den Form, hvori den er skeet i Almindelighed eller med Hensyn til det paastævnte Gjeldsbrevs Beskaffenhed i Særdeleshed, efter de i Sverrig gjeldende Love var ugyldig; men saadant kan ingenlunde udledes af den af Contracitanten paaberaabte Bestemmelse i Utsøknings Balkens 4de Cap. 5te §., da dette Lovsted blot handler om det Tilfælde, at Creditor

den Skyldnerens Samtykke overdrager hans Forskrivning til nogen Anden, hvilket her ikke finder Sted, da den paastævnte Forskrivning lyder paa C. Svahn eller Ordre, ved hvilket Udtryk Contracitanten har erkjendt Creditors Ret til at overdrage Gjeldsbeviset til 3die Mand.

Hvad endelig Contrasøgsmaalet angaaer, da er Contracitantens Paastand om ikke at have faaet fuld Valuta efter den omtvistede Forskrivning, om denne Erindring end kunde tillægges nogen Virkning med Hensyn til Hovedcitanten, der har erhvervet Gjeldsbrevet ved Overdragelse fra den oprindelige Creditor, mod hans Benægtelse aldeles ubeviist, ligesom det og er klart, at der in casu, hvor der handles om en Forskrivning, der er udstædt i et fremmed Land og af et fremmed Lands Borgere, og hvis Retsvirkning følgelig aldeles ikke kan blive at blive at bedømme efter vore Love, ikke kan blive Spørgsmaal om nogen analogisk Anvendelse af Bestemmelserne i Forordningen af 14de Mai 1754; og da den Fordring af 400 Rdlr. Rigsgjeld, hvilken Contracitanten formener at have paa C. Svahn i ethvert Tilfælde maa være Hovedcitanten uvedkommende, vil han, om denne Fordring end forøvrigt var af saadan Beskaffenhed, at den efter vore Loves Grundsætninger kunde komme til Liqvidation i Hovedcitantens Krav, ei heller hertil kunde ansees berettiget.

Efter alt Anførte vil Hovedcitanten blive at frifinde for Contracitantens Tiltale, hvorimod Sidstnævnte vil

have at betale Hovedcitanten de paastævnte 300 Rdlr. svensk Banco efter den paa Betalingstiden gjeldende Cours.

Ligeledes maa Contracitanten, da det af Hovedcitanten er godtgjort, at den lovlige Rentefod i Sverrig er 6 Procent, ansees pligtig at betale Hovedcitanten saadan Rente af fornævnte Sum, hvilken dog, da Hovedklagen til Forligelsescommissionen ikkun omhandler Renter fra Gjeldsbrevets Udstædelse og indtil 23de August f. A. efter Grundsætningerne i Forordn. 10de Juli 1795 §. 49 ei ved nærværende Dom kan blive at tilkjende Hovedcitanten for et længere Tidsrum, hvorimod hans Ret mod Contracitanten efter den paastævnte Forskrivning forøvrigt vil være at reservere. Processens Omkostninger vil Contracitanten efter Omstændighederne have at betale Hovedcitanten med 25 Rbdlr. Sølv ligesom han og, da han ei efter Hovedcitantens Provocation har godtgjort, at han ved lovligt Forfald har været forhindret i at give personligt Møde ved Forligelsescommissionen, i Overeensstemmelse med Pl. 30te October 1798 §. 2 Litr. f jævnført med Forordn. 11te August 1819 §. 1 vil blive at ansee med en passende Mulct til Justitskassen for unødig Trætte.

Thi kjendes for Ret: Hovedcitanten, Martin Levison i Gothenborg, bør for Contracitanten, Kjøbmand J. E. Malmbergs Tiltale i denne Sag fri at være; derimod bør Contracitanten til Hovedcitanten betale de paastævnte 300 Rdlr. svensk Banco med

Renter deraf, 6 Procent, fra Udstædelsen af det under Sagen omhandlede Gjeldsbrev dateret Gothenborg den 23de Aug. 1825 og indtil 23de Aug. f. A., alt efter den ved Betalingstiden gjeldende Cours.

Forøvrigt reserveres Hovedcitantens Ret mod Contracitanten efter bemeldte Gjeldsbrev.

Processens Omkostninger betaler Contracitanten til Hovedcitanten med 25 Rbd. Sølv.

Saa betaler han og til Justitskassen i Mulct for unødig Trætte 10 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 9.

Exceptio proclamatis forkastet paa Grund af at Debitor selv havde foranlediget, at Creditor ikke meldte sig i hans Opbudsboe med sin Fordring. At indsende skriftligt Tilsvar til Forligelsescommissionen kan ikke ansees som en Fyldestgjørelse af Lovgivningens Forskrifter om Møde sammesteds.

I Sagen:

Procurator Beyer,

contra:

Grosserer G. A. Boysen.

(Afsagt den 10de November 1828.)

Citanten, Procurator Beyer, søger under nærværende Sag Indstævnte, Grosserer G. A. Boyse n til at betale efter Regning formeentligen skyldige 709 Rb 5 Mk. 6 ß., hvilken Fordring han dog under Procedure har nedsat til 669 Rbd. 6 ß. Sedler og T. med Rent fra Klagens Dato og Sagens Omkostninger.

Forsaavidt Indstævnte betræffende dette Søgsma har fremsat den Indsigelse, at hans Boe har vær under Skiftebehandling og at Citantens Fordring fo meentligen er tabt derved, at han ikke har anmel samme efter det i Boet udstedte Proclama, maa Citante gives Medhold i, at berørte Indsigelse ikke kan komm i Betragtning i Følge det under Sagen fremlagte Brev hvori Indstævnte, ved at tilkjendegive ham, at ha seet sig nødsaget til at opgive sit Boe, forsikkrer ham o snarest mulig Afgjørelse af hans Tilgodehavende me Bøn om ikke at omtale denne Fordring til nogen, thi a berørte Yttringer, som ere fremkomne paa den Tid, d Indstævnte maatte forudsee, at der i Boet vilde bliv udstedt Proclama, maatte Citanten med Føie kunn slutte, at det var Indstævntes Ønske, at han ikke Boet meldte sin Fordring, hvilken Indstævnte desuagte vilde fyldestgjøre ham for.

Ogsaa har Indstævnte i et Citanten, imod Udløbe af Proclama i Boet, tilskrevet Brev, erkjendt sin Skyld til ham.

Angaaende en Deel af det paastævnte Beløb, som betreffer Udlæg, om hvilke det, ifølge det under Sagen Oplyste, maa antages, at samme først har fundet Sted under Løbet af det i Boet udstedte Proclama, har Indstævnte subsidialiter erindret, at Citanten, efter hans Opbud, ikke med hans Vidende og Samtykke har gjort Udbetaling til Nogen, i hvilken Henseende det maatte være Vedkommendes Sag at melde sig i hans Boe. Men da det i Følge det ene af de ved Citantens Indlæg af 4de August sidstleden fremlagte Bilage maa antages at Citanten, hvad de her omhandlede Summer angaae, havde paadraget sig en personlig Forpligtelse for Indstævnte til dennes Creditor, hvilken Forpligtelse altsaa Citanten, uanseet Indstævntes senere Opbud maatte opfylde, og Indstævnte selv har paaberaabt, at han, inden sit Opbud, havde fra Citanten modtaget en Regning, hvorpaa, blandt flere Summer, ogsaa vare anførte de her ommeldte, imod hvis Rigtighed han heller ikke under Sagen har gjort nogen Indvending, saa maa han være pligtig til, i Følge det ovenberørte Indhold af det Brev, som han kort før sit Opbud tilskrev Citanten, ogsaa for disse Summer at holde denne skadesløs, uden Hensyn til at Udtællingen til den tredie Mand, som var hans Creditor, først er foregaaet efter at han havde opgivet sit Boe.

Citantens Paastand maa under disse Omstændigheder være at tage til Følge, hvorhos Indstævnte, der ikke kan ansees at have fyldestgjort Forligslovgivningens

Forskriver ved, istedetfor at møde personlig eller ved Fuldmægtig, at indsende skrivtligt Tilsvar, maa være at tilfinde Mulct for unødig Trætte, hvilken, efter Omstændighederne, bestemmes til 10 Rbd. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte, Grosserer G. A. Boysen, bør til Citanten, Procurator Beyer, betale 669 Rbdlr. 6 ß. Sedler og Tegn, med Renter 4 pC. fra Dato af den til Forligelsescommissionen indgivne Klage den 15de Januari sidstleden indtil Betaling skeer, samt denne Processes Omkostninger med 25 Rbdlr. Sølv.

Saa bør han og til Justitskassen bøde for unødig Trætte 10 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 10.

Forordningen 19de Juli 1793 kan alene antages at sigte til det Tilfælde, at en Sagfører har været raadspurgt angaaende en Procesſag. Saafremt han paaberaaber sig, at hans Kundskab til Sagen enten i det Hele eller for en Deel grunder sig i den Fortrolighed, Parten har viist ham under Processen, maa han dog være pligtig at beedige dette Assertums Rigtighed, forsaavidt samme af Wederparten benægtes.

I Sagen:

Bagermester J. Sander i Odense, som Oldermand for Bagerlauget sammesteds,

contra:

Bagermester Mads Pedersen samt Bagersvendene Thomas Thomsen og Mathias Øhlenschlæger.

(Afsagt den 10de November 1828.)

Under nærværende i første Instants inden Odense Kjøbstæds Politieret den 18de Juli sidstleden paakjendte Sag, hvorunder de Indstævnte, Bagermester Mads Pedersen samt Bagersvendene Thomas Thomsen og Mathias Øhlenschlæger, af Citanten, Bagermester J. Sander i Odense, som Oldermand for Bagerlauget sammesteds, sigtes for formeentligt Indgreeb i Bagerlaugets Rettigheder, bliver der efter Parternes Procedure for Tiden alene Spørgsmaal om, hvorvidt den constituerede Politiedommer, Procurator Skeel, ved en under 10de Juni næstforhen afsagt Kjendelse *retteligen* maatte have fritaget Procurator Søren Hansen af Odense for at aflægge Vidnesbyrd i Sagen.

Den af fornævnte Procurator Hansen imod Vidnesbyrds Aflæggelse nedlagte Protest grunder sig derpaa, at de til ham fremsatte Qvæstioner, som gik ud paa, hvad Kundskab han, der formeentligen havde forfattet et Document mellem Indstævnte, Bagermester

Mads Pedersen, og de tvende andre: Indstævn angaaende Brugen af den Førstnævntes Bagerie, havi til de Indstævntes Retsforhold i denne Henseende, alen af ham kunde besvares ved at tage Hensyn til hvad de var ham betroet i Egenskab af Sagfører og de Indstævn tes Consulent.

Men om det end antages, at en saadan paa Be stemmelserne i Forordningen af 19de Juli 1793 grunde Protest med Virkning kan fremsættes af Sagføreren selv uagtet den Part, ved hvis Fortrolighed han har erhold Kundskab om Sagen, ikke protesterer mod hans Afhø relse, hvilket sidste her i første Instants har været Til fældet, saa findes dog Procurator Hansen ikke i nær værende Tilfælde at kunne fritages for at besvare de ham forelagte Qvæstioner; thi at Forordn. af 19de Jul 1793, ved at omhandle, hvorvidt en Procurator er enten pligtig eller berettiget til at aflægge Vidnesbyrd i de Sager, som enten have været ham overdragne til Udførelse, eller hvori hans Raadførsel har været brugt, ved Udtrykket Raadførsel alene har sigtet til det Tilfælde, at en Procurator er bleven raadspurgt angaaende en Procesfag, synes baade at følge af det i Forordningen brugte Udtryk, "civil Sag", der ligesom dets Modsæt ning, criminel Sag, alene betegner en Procesfag, og derhos ogsaa at bestyrkes ved den anførte Grund, at Procuratorer ere de Raadførere, Loven har anviist Med borgere, der mangle Evne til selv at kunne paatale og forsvare deres Ret, og ved Henviisningen

til den i Høiesteretspatentet givne Bestemmelse om, at den Advocat er strafskyldig, som efter at have modtaget en Parts Documenter, udfører Modpartens Sag, ligesom der heller ikke, i Følge den Anskuelse, fra hvilken Lovgiveren saaledes maa antages at være gaaet ud, findes tilstrækkelig Anledning til at udvide Bestemmelsen i bemeldte Forordning til det Tilfælde, hvorom under nærværende Sag er Spørgsmaal, at en Procurator afordres Vidnesbyrd om den Kundskab, han maatte have erholdt om et Retsforhold mellem Parter derved, at han under sammes Indgaaelse maatte have gaaet dem tilhaande, enten ved at forfatte Documenter eller iøvrigt ved at give dem Raad.

Forsaavidt dernæst under denne Sag kan være Spørgsmaal om: hvorvidt Procurator Hansen muligen, ved efter Sagens Anlæg at blive consuleret af de Indstævnte kunde have angaaende sammes Gjenstand erholdt nogen særdeles Kundskab ved disses Fortrolighed, da vil denne Omstændighed, om den end maatte have fundet Sted, dog ikke kunne fritage Hansen for i Overeensstemmelse med det Ovenanførte at aflægge Vidnesbyrd for derunder at forklare hvad han paa anden Maade, end ved de Indstævntes Fortrolighed under nærværende Proces, maatte have erholdt Kundskab om, hvorhos han tillige, saafremt han maatte avancere, at enten Alt, eller en Deel af det Omqvæstionerede er ved saadan Fortrolighed kommet til hans Kundskab, samt paa Grund deraf enten ganske eller tildeels paastaae sig frita-

gen for at besvare de ham forelagte Qvæstioner, vil være pligtig til edeligen at bekræfte Rigtigheden af saadan hans assertum, forsaavidt samme af Vedkommende maatte blive modsagt.

Ifølge alt Foranførte vil den paaankede under 10de Juni sidstleden afsagte Kjendelse være at kjende ugyldig, og den ligeledes paaankede under 18de Juli næstefter ergangne Politieretsdom at kjende uefterrettelig, hvorimod Procurator Hansen vil være pligtig til i Overeensstemmelse med hvad desangaaende ovenfor er bemærket, at afgive Vidnesbyrd i nærværende Sag efter de til ham i første Instants fremsatte Qvæstioner.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede inden Odense Kjøbstæds Politieret af den constituerede Politiedommer, Procurator Skeel, under 10de Juni sidstleden afsagte Kjendelse, bør ugyldig at være, og bør den ligeledes paaankede under 18de Juli næstefter ergangne Politieretsdom uefterrettelig at være, hvorimod Procurator Søren Hansen af Odense, i Overeensstemmelse med det desangaaende i denne Doms Præmisser Anførte, bør være pligtig til at afgive Vidnesbyrd i nærværende Sag, efter de til ham i første Instants fremsatte Qvæstioner.

Processens Omkostninger ophæves.

No. 11.

En Sagfører, der som constitueret Dommer havde optaget det første Inqvisitionsforhør i en Justitssag, ansees uskikket til siden at møde som Defensor for den Sigtede.

I Sagen:

Procurator Delbanco, som Actor,

contra:

Tiltalte Huusmand Frands Nielsen.

(Afsagt den 11te November 1828.)

Da det første Inqvisitionsforhør i nærværende Sag er optaget af Examinatus juris Milling, som constitueret Dommer, saa staaer han derved i et saadant Forhold til Sagen og den Tiltalte, Huusmand Frands Nielsen, at det ikke senere kunde overdrages ham at udføre Defensors Functioner i den Sag, siden han derved paa en Maade vilde kunne betragtes som Dommer og Part i een og samme Sag.

Denne dobbelte Function, hvoraf muelige Collisioner kunne tænkes at opstaae, har han imidlertid udført, og Underretsdommen bliver derfor at kjende uefterrettelig og Sagen at hjemvise til ny Behandling og Paakjendelse ved Underretten, efterat en anden Defensor har været beskikket for Tiltalte.

Sagen er af de befalede Sagførere her ved Retten tilbørligen fremmet.

Thi kjendes for Ret: Birkethingsdommen bør uefterrettelig at være og Sagen hjemvises til ny

Behandling og Paakjendelse ved Underretten, efterat først en anden Defensor er bleven beskikket for Tiltalte Huusmand Frands Nielsen.

No. 12.

Det Spørgsmaal, hvorvidt en præliminair Kjendelse er qvalificeret til særligen at appelleres, kan ikke paakjendes af Overretten, naar Underdommeren har bevilget Hovedsagens Udsættelse paa Grund af den iværksatte Appel, og denne sidste Kjendelse ikke er paaanket. Derimod kan den Omstændighed, at Underdommeren har anseet nogle af de til Styrke for Sagens Afviisning anførte Grunde at henhøre under Sagens Realitet, ikke medføre, at disse Indsigelser ei skulde kunne paakjendes af Overretten som Formalitets Exceptioner. Naar fornærmelige, Sagen uvedkommende, Beskyldninger fremføres under en Retstrætte, kan deres Virkning som Æresfornærmelser ikke blive at paakjende i Forbindelse med Hovedsagen. Undersøgelse af, hvorvidt flere til Styrke for Sagens Afviisning anførte Exceptioner maatte antages at henhøre til Sagens Realitet.

I Sagen:

Procurator H. L. Wilhjelm i Svendborg,

contra:

Procurator Jørgen Copmann.

(Afsagt den 17de November 1828.)

Citanten, Procurator H. L. Wilhjelm i Svendborg, paaanker under nærværende, i første Instants af

Indstævnte, Procurator Jørgen Copmann, ved Svendborg Byething mod Citanten, betræffende adskillige af denne i et skriftligt Indlæg om og imod Indstævnte brugte formeentlig fornærmelige Beskyldninger og Udladelser, anlagte Sag, en af Underdommeren i samme den 5te Mai dette Aar afsagt Kjendelse, hvorved denne har nægtet at tage Citantens Paastand om Sagens Afviisning til Følge og derimod eragtet, at Sagen burde nyde sin Fremme.

Denne Kjendelse saavelsom den i Sagen brugte Retsbehandling, har Citanten paastaaet kjendt uefterrettelige at være, ligesom han og har paastaaet Indstævnte tilpligtet at betale Processens Omkostninger for begge Retter skadesløst.

Indstævnte har derimod principaliter paastaaet nærværende Sag afviist og Citanten idømt, at betale Indstævnte en tilstrækkelig Kost og Tæring, hvorimod han subsidialiter har nedlagt Paastand om den paaankede Kjendelses Stadfæstelse, samt at ham tilkjendes Processens Omkostninger hos Citanten med noget Tilstrækkeligt.

Til Styrke for sin principale Paastand har Indstævnte anført, at Citanten formeentligen har afskaaret sig Ret til Kjendelsens særlige Paaanke, ved istedetfor at declarere Appel, ved sammes Afsigelse at forbeholde sig Ret til at appellere samme tilligemed Realitets-Sagen og derimod at begjære Anstand for at give Tilsvar i Sagen og at anlægge Contrasøgsmaal; fremdeles, at

Underdommeren ikke har tilstedet Kjendelsens særlige Beskrivelse, saa at Citanten formeentligen har handlet lovstridigt, i det han uden saadan Bevilgelse har udtaget Overretsstævning; at Forordningen af 17de Mai 1690 udtrykkeligen forbyder at give Beskrivelse til særlig Appel af Kjendelser, hvorved, som in casu, Protest mod Stævningens Antagelse er forkastet, og endelig, at den Benævnelse af Rettens Fornægtelse og voldsomme Tvang, hvormed Citanten har caracteriseret Kjendelsen, ikke kan berettige ham til Appellen, da Lovens 1—6—19 formeentligen maa antages at angaae andre Tilfælde, end den paaankede Kjendelses Gjenstand, og dette Lovsted i alt Fald maa bortfalde, forsaavidt det ei kan bestaae med fornævnte Anordnings ubetingede Bud.

Men da Forbudet i Forordningen 17de Mai 1690 mod Affkeders og Interlocutoriers særegne Paaanke alene er grundet derpaa, at saadan Appel kunde benyttes som Middel til Hovedsagens ugrundede Forhaling, hvoraf følger, at Vedkommendes Ret til at appellere en Kjendelse for sig selv, maa blive at bedømme med Hensyn til den Indflydelse, Appellen efter Kjendelsens Beskaffenhed kunde have paa Hovedsagens Gang, og hvorvidt sammes Standsning efter den mellemkommende Tvistigheds Natur burde tilstedes, skjønnes det, naar hensees til, at Indstævnte ikke har paaanket den senere af Underdommeren under 27de Mai dette Aar affagte Kjendelse, hvorved denne formedelst den af Citanten iværksatte Appel, har bevilget Hovedsagens Udsættelse,

ikke, at foranførte til Styrke for Indstævntes Afvisningspaastand anførte Grunde kan komme under Paakjendelse her ved Retten, efterdi Citantens Ret til efter Omstændighederne at faae den paaankede Kjendelse prøvet ved Overretten og Hovedsagen, som Følge deraf udsat, i hiin Eragtning allerede er erkjendt, og Indstævnte, ved ikke at paaanke samme, har undladt at sætte Overretten i Stand til at paakjende saadan Eragtnings Lovlighed; thi vel har Indstævnte bemærket, at Underdommeren alene har grundet denne Eragtning paa det factum, at Citanten foreviste en allerede udtagen Appellationsstævning; men naar Eragtningens Lovlighed i det Hele, følgelig og de Grunde, hvorpaa samme er bygget, ligger udenfor Overrettens Bedømmelse, kan det naturligviis ligesaalidet blive at paakjende om Underdommeren maatte have feilet i at bevilge Hovedsagens Udsættelse blot paa Grund af den af Citanten foreviste Stævning, istedetfor at undersøge, hvorvidt den deri omhandlede Kjendelse efter sin Beskaffenhed kunde ansees qvalificeret til særegen Paatale, som, om han havde ladet sig bestemme, af Grunde af sidstnævnte Art; ligesom det ogsaa er klart, at Overretten, om Underdommeren end, saaledes som Indstævnte har formeent, kunde antages at have villet henstille Spørgsmaalet om den paaankede Kjendelses Qvalification til særegen Appel til Overrettens Afgjørelse, anseende samme formedelst den udtagne Appellationsstævning at være bleven lagt udenfor hans egen Ressort, ikke a prima instantia kan

indlade sig i at afgjøre dette Spørgsmaal, da samme efter hvad foran er bemærket, ikke kan blive at paakjende isoleret, men ikkun i Forbindelse med Citantens Begjæring om at faae Hovedsagen udsat til særegen Paaken af Kjendelsen, eller med andre Ord, som Anstandsgrun i den Sag, hvori Kjendelsen er bleven afsagt.

Da Indstævntes Paastand om Sagens Afviisnin her fra Retten saaledes ikke kan tages til Følge, bliv Sagen at tage under Paakjendelse i Realiteten.

Foreløbig bliver det nu herved at bemærke, a Citantens Erindring, at Underdommeren formedel Indstævntes Udeblivelse den 28de April dette Aar burde, da Indstævnte i første Instants var Citant have hævet Sagen, istedetfor at have taget den af Citan ten nedlagte Afviisningspaastand under Paakjendelse ei kan komme under Paadømmelse her ved Overretten efterdi det Decret, hvorved Underdommeren har optage Parternes Formalitetstvist til Paakjendelse, er upaaanke af Citanten, og Overretten følgelig ikke kan indlade si i at censurere, hvorvidt Underdommeren paa den af Ci tanten anførte Grund heri maatte have feilet eller ikke

Men paa den anden Side kan Indstævntes For meening, at Citanten skulde være uberettiget til at faa andre af de for hans Afviisningspaastand i første In stants nedlagte Grunde, end den, han har støttet pa Mangel af Forligsmægling, tagne under Paakjendels ved Overretten, fordi Underdommeren har anseet diss at henhøre under Sagens Realitet og Citanten ei proce

dem til Sagens Hjemviisning, ikke billiges; thi Underdommeren har dog ved at yttre sin Formening om disse Grunde, forsaavidt han dertil fandt Anledning, allerede taget samme under Paakjendelse, og der kan følgelig ligesaa lidet være noget til Hinder for at disse komme under Paakjendelse ved Overretten, om denne end maatte være af en anden Mening og saaledes komme til at bedømme dem i andre Henseender, end dem, hvori Underdommeren alene har udladt sig over dem, som det kan formenes en Part at faae subsidiaire Grunde for sin Paastand, hvorpaa Underdommeren ikke har indladt sig, fordi han har anseet de principale Grunde for afgjørende, tagne under Paadømmelse ved Overretten, naar denne maatte finde de principale Grunde utilstrækkelige.

Hvad nu først den Erindring angaaer, at Indstævnte paa Grund af Lovens 1—14—1 skulde være uberettiget til at paatale de formeentlig fornærmelige Beskyldninger, formedelst det Tidsrum, hvilket han, efter derom at være blevet vidende, har ladet hengaae, inden han anlagde nærværende Sag, da maa man med Underdommeren være enig i, at samme maa betragtes som henhørende til Sagens Realitet, og saaledes i alt Fald ei at kunne havt Sagens Afviisning til Følge.

Naar Citanten dernæst har formeent, at Indstævnte paa den Tid, da de formeentlige Injurier passerede, neppe kunde betragtes som Embedsmand, fordi han da var suspenderet, og at Sagen, som Følge deraf, burde have været Gjenstand for Forligsmægling, kan denne

Erindring saa meget mindre billiges, som det med Hensyn til Suspensionens muelige Udfald ei alene ikke stod i Indstævntes Magt, medens denne varede, at indgaae Forlig med Citanten, men hans Suspension desuden allerede var hævet ved Anlæggelsen af nærværende Sag, saa at de Grunde, hvorpaa Lovgivningens Bestemmelser angaaende Embedsmandens Forpligtelse til at fralægge sig ærekrænkende Beskyldninger ved Dom, ere byggede cfr. 1—5—2, 3—4—4. Forordn. 27de September 1799 §. 10, Pl. 4de Januar 1800 og C. Skr. 8de Novbr. 1804, vare traadte i Kraft igjen med Hensyn til Indstævnte i deres fulde Omfang; thi at Citanten ikke skulde have gjort andre Beskyldninger mod Indstævnte i det Indlæg, hvorover denne fører Anke, end dem, der allerede have være Gjenstand for den mod Indstævnte anlagte Justitssag, der foranledigede hans Suspension, og at det saaledes ei kan være det Offentlige magtpaaliggende, at Indstævnte, hvis Brøde i fornævnte Henseende allerede eengang har været Gjenstand for Undersøgelse og Dom, nu anlægger Sag til Undersøgelse af hvorvidt de mod ham fremførte Beskyldninger maatte være sande, er noget, der i alt Fald først kan blive at bedømme ved Paakjendelsen af Sagens Realitet og hvoraf der følgelig ingen Grund kan udledes til Undtagelse fra hiint almindelige Princip.

Af de øvrige til Styrke for den af Citanten i første Instants nedlagte Afviisningspaastand anførte Grunde, maa de 2de, der gaae ud paa, at hvad Citanten

i det omhandlende Indlæg har anført mod Indstævnte, stod i saadant Sammenhæng med den Sag, hvori Indlæget blev fremlagt, at det ei kunde bedømmes uden i Forbindelse med Sagen selv og hvad derunder er fremført, samt at Citanten, da Indstævntes Ære formeentligen ikke er bleven angreben ved de i bemeldte Indlæg brugte Yttringer, i alt Fald i Egenskab af Sagfører burde have været mulcteret under Hovedsagen, ansees for saadanne, der, siden de ei kan paakjendes, uden at indlade sig i Sagens Realitet, ei kunde tjene til Grundlag for en Formalitetsprocedure; og hvad den paa Stævningens Affattelse grundede Indsigelse angaaer, da kan samme ikke billiges, siden genus causæ ved de deri brugte Udtryk: "adskillige fornærmelige Beskyldninger og *Udladelser*," maa ansees tilstrækkeligen caracteriseret.

Endelig kan det heller ikke antages, at den Omstændighed, at de paatalte Injurier ere fremførte under en Retstrætte, i og for sig og uden Hensyn til deres Forbindelse med Hovedsagen, skulde medføre, at Indstævnte ei kunde gjøre dem til Gjenstand for et særegent Sagsmaal; *thi* Lovens 1—12—2 tilligemed flere Anordninger, saasom Instrux for Høiesteret af 7de Decbr. 1771 §. 9 og 29, cfr. 1—12—5 og 6, Instrux for Landsdommerne af 23de Januar 1739 §. 19, Pl. 13de August 1766 §. 6, cfr. Forordn. 15de Juni 1771 §. 20 in fine, vise ikkun, at slige, Sagen uvedkommende, fornærmelige Yttringer, forsaavidt de indeholde en Tilsidesættelse af den Agtelse, der skyldes Retten, skulde paa-

kjendes under Hovedsagens Behandling eller i Forbin-
delse med den, hvorimod Slutningen af 1—12—2
netop henviser til et særegent Sagsmaal, forsaavidt
deres ærekrænkende Caracteer angaaer, ligesom det og
maa ansees som en Følge af Bestemmelserne i den paa-
følgende 3die Artikel, at de, forsaavidt de indeholde en
Brud paa Andres Æreretttigheder, maa gjøres til Gjen-
stand for særegen Paatale, da Hovedsagen, saafremt
slige den uvedkommende Fornærmelser skulde kunne paa-
kjendes under samme, i saa Fald nødvendigviis forme-
deelst den Adgang Loven giver Injurianten til at befrie
sig for Ansvar som saadan, ved at bevise Beskyldnin-
gernes Sandhed, tvertimod bemeldte Lovsteds Bydende
maatte slippes og en anden Sag derunder indblandes.

Meningen af dette Lovsted kan følgelig alene være
at vise, at slige mellem Parterne passerede Fornærmel-
ser, der efter den foregaaende Artikel i en vis Henseende,
nemlig forsaavidt de indeholde Brud paa Thingfreden,
skulde paakjendes under Hovedsagen, iøvrigt burde være
dennes Behandling uvedkommende og forfølges for sig
selv, hvilket og bestyrkes ved den i Lovens 1—5—10,
cfr. Slutningen af 6—21—2, givne Tilladelse for
Dommeren til at meddele særegen Beskrivelse af Ord,
som falde i Rettergang, og nogen Mands Ære og
Lempe vedrøre. Forordn. 23de December 1735 om
temere Litigantes har og, ved i dens 2den §. at fast-
sætte, at Enhver, som for sit Forhold i Sagen tilfindes
at betale noget Slags Mulct eller Pengestraf, tillige

skal betale ligesaa meget til Justitskassen, samt at disse Penge ved Dommens Execution under eet med Mulcten bør inddrives, udtrykkelig herfra undtaget Bøder eller Mulcter for andre Forseelser efter de øvrige Lovens Bøger end 1ste Bog, hvortil kommer, at der for nærværende Tid saameget mindre kan være nogen Tvivl om at de mellem Parterne under en Retssag passerede Ord eller Gjerninger, ei som Fornærmelser mod privat Mand kan paakjendes under Hovedsagen, som slige Forseelser nu ifølge Forordn. 10 Juli 1795 §. 22 og Forordn. 20de October 1819 ei kunne paadømmes, forinden der i samme er tenteret Forlig.

Efter alt Foranførte vil den paaankede Kjendelse være at stadfæste.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede Kjendelse bør ved Magt at stande.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves.

No. 13.

Den Part, der blot procederer til Dommens Stadfæstelse, kan ikke faae en i 1ste Instants nedlagt Afviisnings-paastand, der ikke er Gjenstand for Paadømmelse ex officio, taget under Overrettens Paakjendelse. Den, der for et udenlandsk Handelshuus blot har modtaget et Varepartie for at expedere samme til et andet, kan ikke for sin Fordring paa det bemeldte gjøre Arrest og

søge Betaling i Varerne, skjøndt han tillige har modtaget Connossement paa dem.

I Sagen:

Handels-Agent og Kjøbmand N. Liebmann i Helsingøer, som Mandatarius for C. H. Schetelig i Lübeck,

contra:

Handelshuset Adam Gradmanns Enke og Søn og Kjøbmand Abraham Unna.

(Afsagt den 17de November 1828.)

Efterat det indstævnte Handelshuus, Adam Gradmanns Enke og Søn, vare komne i Besiddelse af forskjellige Varer, som de formeente maatte betragtes som tilhørende den ved Døden afgangne Kjøbmand M. Kreys Boe i Gothenborg, have de for i samme at kunne søge Fyldestgjørelse for et Tilgodehavende hos bemeldte Kjøbmand Krey af 400 Rbdlr. Sedler med Renter, erhvervet Beskikkelse af Helsingøers Magistrat for Indstævnte, Kjøbmand Abraham Unna, til at overtage Varerne i sit Ansvar i Handelshusets Sted, og derpaa effectueret Arrest i Varerne, samt ifølge Stævning til fornævnte Unna, som disses Ihændehaver, erhvervet Dom ved Helsingøers Byethingsret, hvorved den afholdte Arrestforretning er stadfæstet og de kjendte berettigede til, saafremt de ikke inden 15 Dage efter Dommens Forkyndelse paa anden Maade bleve fyldestgjorte for deres Fordring, for samme tilligemed Renter

og Omkostninger, at erholde Betaling af de med Arrest beslagte Varer.

Da der iblandt de Varer, i hvilke Handelshuset saaledes er blevet kjendt berettiget til at gjøre sig betalt for dets Fordring hos Kjøbmand Krey, befindes 2 Kister Gods med Mærke H G W # S indeholdende 20 Gros fine Spillekort, som C. H. Schetelig i Lübeck paastaaer at være hans Eiendom, har han ved sin Mandatarius, Citanten, Handelsagent og Kjøbmand N. Liebmann i Helsingøer, saggivet de Indstævnte, Handelshuset Adam Gradmanns Enke og Søn og Kjøbmand Abraham Unna ved Helsingøers Byes thingsret, til in solidum, inden en bestemt Tid og under en daglig Mulct at udlevere bemeldte Gods i uskadt Stand, og paa lige Maade at erstatte det Tab, han har lidt ved Affavnet deraf, og da bemeldte Sag ved Underretten er paakjendt derhen, at de Indstævnte for Tiltale ere blevne frifundne, har Citanten med Hensyn til ovennævnte Paastand, indanket den ergangne Dom her til Retten, hvor det indstævnte Handelshuus, Adam Gradmanns Enke og Søn have givet Møde og paastaaet Underretsdommen stadfæstet, hvorimod Indstævnte, Kjøbmand Abraham Unna, skjøndt han findes lovligen stævnet, hverken har mødt eller ladet møde.

Foreløbig bemærkes i Anledning af det indstævnte Handelshuses Erindring om at de omhandlede Varer ved den usvækkede Dom i Arrestsagen vare erkjendte for

Kreys Boes Eiendom, at da den indankede Dom uden Hensyn til Handelshusets herpaa grundede Paastand om Sagens Afvisning, har taget Realiteten under Paakjendelse, og Handelshuset, som bemærket, blot procederer til Stadfæstelse af denne Dom, saa vil bemeldte Erindring, der ikke heller er af den Beskaffenhed, at der kunde være Anledning til ex officio at annullere Dommen, ikke være hinderlig for Afgjørelsen her under Sagen af Spørgsmaalet om Citantens Mandants Eiendomsret til de in qvæstione værende Varer.

At bemeldte Varer have været Citantens Mandants Eiendom er fra de Indstævntes Side in confesso; men det paastaaes, at denne Eiendomsret er ophørt og bleven overført til Krey eller dennes Boe derved, at Handelshuset har modtaget fra Citantens Mandant først Connossement paa disse Varer og derefter Varerne selv, hvilket formeentligen er skeet paa Kreys Boes Vegne.

Ligesom imidlertid Handelshuset end ikke har paaberaabt i dette Anliggende at have havt noget Mandatum fra Krey til at handle paa hans Vegne, saaledes kan der ikke heller, saaledes som det har formeent, af Scheteligs Skrivelse af 21de Marts 1826, hvorved han oversendte Connossementet, imod hans Benægtelse udledes, at han har erkjendt Handelshuset for Kreys Befuldmægtigede, efterdi Indholdet af bemeldte Skrivelse ikke medfører videre end at han, i Anledning af Kreys Forlangende om at tilstilles de omhandlede

Varer, oversendte samme til snarest mulig Befordring af Handelshuset, og saaledes bestaaer med hans Paastand om, at han ikke i at oversende Handelshuset Connossementet og Varerne har betragtet det som Kreys Mandatarier, men blot committeret samme til paa sine Vegne at besørge den videre Forsendelse; og heri kan den Omstændighed, at Brevet tillige indeholdt Anmodning om, at betale Fragten og føre Krey samme til Regning, ikke gjøre nogen Forandring.

At det under den tidligere Sag, hvorunder den af Handelshuset effectuerede Arrest i Varerne blev stadfæstet, har været in confesso, at Varerne ere modtagne af Handelshuset for Kreys Regning, kan ikke vedkomme Citantens Mandant, som ingen Leilighed er *givet til* under bemeldte Sag at varetage sit Tarv; og den af de Indstævnte i samme Henseende paaberaabte Skrivelse fra Curator i Kreys Boe kan saa meget mindre relevere, som det ifølge en senere Skrivelse fra bemeldte Curator maa antages, at der i Boet ingen Oplysning er forefunden, den omhandlede Ordination betræffende. Men naar det maa antages, at Citantens Mandant ikkun har committeret det indstævnte Handelshuus til, i Egenskab af Befuldmægtigede for ham, at modtage og videre at forsende Varerne, saa er det en Selvfølge, at hans Eiendomsret over Varerne, paa hvilke han har benægtet at Connossement nogensinde er bleven oversendt Krey, ikke kan være ophørt ved Connossementets og Varernes Modtagelse af Handelshuset,

som hans egne Befuldmægtigede, og at altsaa Handels-huset har været uberettiget til at lade sig samme udlægge, som en Kreys Boe tilhørende Eiendom, hvorimod Citanten, da det derhos er godtgjort, at Kreys Boes Vedkommende ingen Paastand gjøre i Henseende til disse Varer og end ikke vilde have modtaget dem, om de efter Bestemmelsen vare ankomne, maa gives Medhold i sin Paastand om at erholde Varerne, i Henseende til hvilke hans Ordination ikke er efterkommet eller nu paastaaes fuldbyrdet, i uskadt Stand tilbageleverede, hvilket derfor vil være de Indstævnte in solidum og under en daglig Mulct at paalægge, hvorved bemærkes, at det fra Indstævnte, Kjøbmand Unnas Side maa antages in confesso, at Varerne beroe i hans Besiddelse, samt at der til den af ham i første Instants nedlagte Afviis-ningspaastand, endog blot af den Grund, ikke kan blive at tage noget Hensyn, at han, som Følge af sin Ude-blivelse her for Retten, ikke kan erholde nogen Foran-dring i Underretsdommen, ved hvilken denne hans Paa-stand er bleven forkastet.

Derimod findes det, at Citantens Mandant efter Omstændighederne ikke kan tilkomme den paastaaede Er-statning for Varernes Affavn, hvorved han ikke heller har oplyst, at nogen Skade er bleven ham tilføiet.

Processens Omkostninger for begge Retter vil det indstævnte Handelshuus have at tilsvare Citanten med 40 Rbdlr. Sølv., hvorimod bemeldte Omkostninger iøv-rigt ville være at ophæve.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte, Handelshuset Adam Gradmanns Enke og Søn og Kjøbmand Abraham Unna, bør under en daglig Mulct til Helsingøers Kjøbstæds Fattigkasse af 5 Rbdlr. Sølv for hver af dem, til Citanten, Handelsagent og Kjøbmand N. Liebmann i Helsingøer, som Mandatarius for C. H. Schetelig i Lübeck, udlevere i uskadt Stand de under Sagen omhandlede 2 Kister Gods med Mærke HGW # S, indeholdende 20 Gros fine Spillekort, men iøvrigt bør de Indstævnte for Citantens Tiltale denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger for begge Retter bør det indstævnte Handelshuus betale til Citanten paa hans Mandants Vegne med 40 Rbdlr. Sølv, hvorimod *bemeldte* Omkostninger iøvrigt ophæves.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 14.

En *efter* Udløbet af fatalia appellationis, saavelsom af den *ved* erhvervet Opreisning bevilgede Frist, udtagen Ankestævning ansees at holdes i Kraft ved en ældre, hvorefter Sagen blev hævet, paa Grund af, at den nye Stævning var incamineret inden Udløbet af 4 Uger fra den Tid, da den ældre Sag blev hævet. *)

I Sagen:

Afskediget Toldbetjent H. G. Lesberg,

*) Cfr. jur. Tidsſk. 9 Bd. 1 H. S. 201.

contra:

Dagleier Niels Poulsen og Hustrue.

(Affagt den 17de November 1828.)

Nærværende Sag have de Indstævnte, Dagleier Niels Poulsen og Hustrue, paastaaet afviist, fordi Overretsstævningen er udfærdiget, efterat den indankede Underretsdom havde overstaaet fatalia appellationis.

Men da bemeldte Underretsdom tidligere af Citanten har været indanket her for Retten i Medfør af allernaadigst forundt Opreisning, som betimeligen er bleven afbenyttet og Citanten, der paa Grund af en i den ældre Stævning indløben Feil hævede berørte Sag, har inden Udløbet af 4 Uger fra den Tid, det var skeet, incamineret den Stævning, hvorefter han nu procederer, saa maa den erhvervede Opreisning derved i Følge Grundsætningerne i Forordningen af 19de August 1735 §. 10 og Rescript 19de December 1749 ansees at være holdt i Kraft og den paastaaede Afviisning kan saaledes ikke finde Sted.

Da de Indstævnte for det Tilfælde, at berørte deres Paastand ikke maatte blive taget til Følge, have forbeholdt sig yderligere Tilsvar, bliver for Tiden intet videre at paakjende.

Thi eragtes: Den paastaaede Afviisning kan ikke finde Sted.

No. 15.

En Kirkeværge er uberettiget til paa egen Haand at anlægge Sag betræffende Kirkens Eiendomme.

I Sagen:

Gaardmand Marcus Rasmussen af Bodilsker Sogn paa Bornholm, som Værge for St. Bodils Kirke,

contra:

Gaardmand Jens Ipsen paa 28de Selveiergaard i Ipsker Sogn.

(Afsagt den 24de November 1828.)

Under nærværende i første Instants inden Bornholms Østerherreds Ret den 3die Marts sidstleden paakjendte Sag søger Citanten, Gaardmand Marcus Rasmussen af Bodilsker Sogn paa Bornholm, som Værge for St. Bodils Kirke, Indstævnte, Gaardmand Jens Ipsen paa 28de Selveiergaard i Ipsker Sogn, til efter uvillige Mænds Skjønnende at erstatte bemeldte Kirke den Skade, som Sidstnævnte skal have foraarsaget samme ved paa et den formeentligen tilhørende Engstykke at skjære Tørv, hvorhos han har paastaaet Indstævnte for sit Forhold, ved at overtræde et af Citanten i denne Henseende gjort Forbud, med Straf anseet, samt dømt Processens Omkostninger og derunder Sallarium til Citantens her ved Retten befalede Sagfører, Procurator Haagen.

Indstævnte, som ikke har givet Møde ved Overretten, har i første Instants, foruden at benægte Kirkens Eiendomsret til det omhandlede Engstykke, forsaavidt den Deel af samme angaaer, paa hvilken han har skaaret Tørv, principaliter fremsat exceptio actoris incompetentis imod Citanten paa Grund af, at denne formeentligen ikke uden Ordre fra sine Foresatte kunde være beføiet til i Egenskab af Kirkeværge at anlægge nærværende Sag.

Det skjønnes ikke heller rettere, end at fornævnte af Indstævnte fremsatte Indsigelse maa ansees grundet, da det ifølge 2—22—1, 7, 25, cfr. Instrux for Kirkeinspecteurerne af 28de Marts 1721 §. 7 og for Stiftamtmændene af 5te Januar 1722 §. 10 samt Canc. Skrivelse til Stiftamtmanden i Ribe og Biskoppen i Veile af 19de Februar 1803, ikke tilkommer Kirkeværgen paa egen Haand at anlægge de Kirkens Eiendomme vedkommende Sager; hvilke derimod alene fra vedkommende Kirkens Forsvar bør institueres. Da Citanten altsaa i alt Fald ikke kunde være competent til, saaledes som skeet er, uden speciel Ordre at give Møde paa Kirkens Vegne ved Forligelsescommissionen, og den paa Grund heraf stedfindende Mangel ved Forligsprøven ikke kan være hævet ved de senere meddeelte Beneficier, hvoraf følger, at Sagen ved Underretten burde været afviist, vil Underretsdommen tilligemed den øvrige i Sagen brugte Behandling ex officio være at kjende uefterrettelig.

Om at tillægge Indstævnte Processens Omkostninger kan der ikke være Spørgsmaal, da han ikke har paaanket Underretsdommen, ved hvilken Sagens Omkostninger i 1ste Instants ere ophævede, eller givet Rode her for Retten.

Under Sagens Behandling og den befalede Sagførelse ved Underretten har ingen saadan Forsømmelse, som efter Omstændighederne skjønnes at kunne bevirke Ansvar, funden Sted.

Den befalede Sagførelse her ved Retten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Underretsdommen bør tilligemed den øvrige i Sagen brugte Behandling, uefterrettelig at være.

No. 16.

En af et Barn mellem 10 og 15 Aar afgiven Tilstaaelse om begaaet Tyverie, som han siden fragik, antages paa Grund af Omstændighederne og tildeels med Hensyn til hans Alder, ei at kunne afgive Beviis imod ham.

I Sagen:

Procurator Payngk, som Actor,

contra:

De Tiltalte, Tjenestedreng Søren Jensen og Huusmand Jens Jørgensen.

(Afsagt den 25de November 1828.)

Tjenestedreng Søren Jensen, som efter fremlagt Dåbsattest i afvigte August Maaned fyldte sit 12te Aar

og under nærværende Sag sigtes for Tyverie, har ved sin første Fremstilling i Forhør afgivet en Tilstaaelse, som gaaer ud paa, at han, forført dertil af sin Fader, tiltalte Huusmand Jens Jørgensen, har frastjaalet sin Huusbond, Gaardmand Peder Madsen, forskjellige Ting, som han strax har afleveret til Faderen, samt at han ligeledes efter dennes Anmodning har givet ham Underretning om, naar der befandtes Sæd paa Huusbondens Loe, og da været i Følge med ham ved flere Tyverier, som han sammesteds efter den givne Anviisning har begaaet om Natten.

Efterat han under flere paafølgende Forhører var vedbleven denne Tilstaaelse, har han derimod senere aldeles fragaaet den, i det han som Grund til sine tidligere Forklaringer har angivet, at han, da han en Middagsstund var befunden i Besiddelse af en paa hans Huusbonds Bord henlagt Kniv, hvilken han paastaaer blot at have taget til sig for dermed at skære nogen Mad, han havde faaet, er af Huusbonden, uden at nogen derved var tilstede, bleven pryglet til at tilstaae de forskjellige Tyverier, saaledes som Huusbonden foresagde ham samme, samt at han under Forhørerne er vedbleven denne urigtige Tilstaaelse, fordi han frygtede for Hug af Huusbonden, naar han kom hjem, hvilket denne vedvarende truede ham med.

Vel har Gaardmand Peder Madsen benægtet denne den Tiltaltes Forklaring om Bevæggrunden til Tilstaaelsen; men der haves ikke iøvrigt noget for, at

den forholder sig urigtig, i hvilken Henseende de af Vidnerne Lars Christensen og Hans Larsen afgivne Forklaringer ikke kunne svække hans Udsagn, da det in specie af den Sidstes Vidnesbyrd maa sluttes, at den Tiltalte for Huusbonden havde afgivet en Tilstaaelse tidligere end den, som Vidnerne paahørte.

Forhørene vise derhos, at den Paagjeldende i Løbet af hele Tidsrummet, hvorunder berørte Tilstaaelse er af ham for Retten bleven afgiven og senere gjentaget, har været hjemme hos Huusbonden.

Med Undtagelse af dennes og hans Tærskers Forklaring om at have savnet de Ting, som Tilstaaelsen angik, haves ikke heller nogen Oplysning, der iøvrigt stadfæster Tilstaaelsens Rigtighed, uden forsaavidt angaaer den ovenberørte Kniv, om hvilken er oplyst, at han om Formiddagen har taget den til sig, men hemmeligen kastet den paa Gulvet, da der ved Middagsbordet blev Spørgsmaal om den.

Endeligen kan endnu mærkes, at en anden Kniv, der var iblandt de Ting, som den Tiltalte fra Begyndelsen tilstod at have stjaalet og leveret Faderen, er senere forefunden aldeles forbrændt i Huusbondens, forend Tyveriet skal være begaaet, afbrændte Gaards Ruiner. Det findes under disse Omstændigheder, og naar tillige henses til, at den Tiltalte er i en saa ung Alder, ikke, at de Tilstaaelser han har afgivet, kunne udgjøre fuldt Beviis imod ham, ligesom der ikke heller skjønnes tilstrækkelig Anledning til, hvad den Kniv, som han er truffen

i Besiddelse af, angaaer, at forkaste hans senere Opgi-
vende om, at hans Diemed med at tage den, ikke har
været at tilvende sig den, men blot at gjøre et fort
Brug af den.

Faderen, tiltalte Huusmand Jens Jørgensen,
er ikke imod sin Benægtelse overbeviist de Forbrydelser,
som Sønnen ved sine første Forklaringer har paasagt
ham. Derimod har han vedgaaet, at han, da der for
en Deel Aar siden var bleven ham overdraget den For-
retning ved et Begravelsesgilde at udskjænke Øl til Gjæ-
sterne, deraf har kommet omtrent en Pot Øl paa en
Kande, som han blev anholdt med, da han vilde gaae
bort dermed.

Dette hans Forhold findes imidlertid, da Øllet af
Eieren var sendt Byemændene til Fortæring, og den
Tiltalte, der selv var een af disse, blot har handlet imod
Giverens Bestemmelse ved at ville føre hjem med sig af
det, han saaledes var berettiget til at nyde paa selve
Stedet og hvoraf det maa antages, at Giveren ikke
havde forbeholdt sig hvad der blev tilovers, ikke at kunne
paadrage ham offentlig Straf.

Han vil derfor for Actors Tiltale være at frifinde,
hvorhos der efter Omstændighederne ikke findes tilstræk-
kelig Anledning til at paalægge ham at udrede Actionens
Omkostninger, hvilke, derunder indbefattet de befalede
Sagføreres Sallarier, som bestemmes for Actor ved Un-
derretten, Procurator Alsing, til 5 Rbdlr. Sølv, for
Defensorerne sammesteds, Kammerassessor Gøttsche

og Procurator Fog til 3 Rbdlr. Sølv for hver og endeligen for Procurator Payngk her for Retten til 8 Rbdlr. Sølv, derimod blive at tilsvare af Tiltalte Søren Jensen alene, som derhos ifølge Beskaffenheden af de tilveiebragte Oplysninger blot kan være at tillægge Frifindelse for Actors videre Tiltale.

Behandlingen i første Instants og Sagførelsen for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte, Tjenestedreng Søren Jensen, bør for Actors videre Tiltale fri at være, dog at han udreder de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, derunder indbefattet følgende Sallarier, nemlig: til Procurator Alsing 5 Rbdlr., til Kammerassessor Gøttsche og Procurator Fog 3 Rbdlr. til hver, og til Procurator Payngk 8 Rbdlr., alt Sølv.

Tiltalte Huusmand Jens Jørgensen bør for Actors Tiltale i denne Sag fri at være.

Det Idømte at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 17.

En Debitor efter Pateobligation, der var ophørt at være Eier af Pantet paa den Tid, dette efter Creditors Foranstaltning blev bortsolgt, kan ikke paaanke den over Eiendommen afholdte Auction af den Grund, at Pantet, hvis Conditionerne havde været anderledes, kunde været solgt fordeelagtigere; men saadant kan blot

bevirke en mulig Frifindelsesgrund for ham, hvis han siden maatte kræves for det Restbeløv efter Panteobligationen, som ikke erholdtes ved Salget.

I Sagen:

Kammerassessor P. S. Neergaard til Vedbyegaard,

contra:

Kammerjunker og Lieutenant v. Bind, Ridder af Dannebrogen, Oberst v. Bülow og Kjøberen af Bjørnemosegaard R. H. v. Bülow.

(Affagt den 1ste Debember 1828.)

Citanten, Kammerassessor P. S. Neergaard til Vedbyegaard, paaanker under nærværende Sag enten til at kjendes uefterrettelig at være, eller til Underkjendelse, Tilsidesættelse og Forandring en under 16de September 1824 af daværende Herredsfoged i Sunds Gudme Herreder Erich Christensen ifølge Reqvisition af Indstævnte, Kammerjunker v. Bind, hos Indstævnte, Oberst v. Bülow, afholdt Executions-Forretning, samt den derefter under 14de October samme Aar paabegyndte og den 7de December næstefter sluttede Auctionsforretning tilligemed de under disse Retshandlinger affagte Kjendelser, forsaavidt disse Retshandlinger og Kjendelser maatte ansees at omfatte endeel af Citanten, forinden Bjørnemose Gods af ham blev overdraget til Oberst v. Bülow, afhændede Eiendomme, nemlig det

saakaldte Birkevænge og nogle Skovhauger, Skovmaalene og Piberhaugen kaldet, tilligemed et Huus, m. v.

Ved Indholdet af det under den paaankede Auctionsforretning fremlagte, af Citanten til Oberst v. Bülow under 29de Mai 1813 udstædte og den 20de November 1817 tinglæste, Skjøde, hvorved Bjørnemosegaard med tilliggende Bøndergods af den Førstnævnte blev overdraget til den Sidstnævnte, maa det ansees godtgjort, at de Eiendomme, med Hensyn til hvilke den passerede Executions- og Auctions-Forretning af Citanten paaankes, ikke have været indbefattede under den af ham til Oberst v. Bülow skete Overdragelse.

Det hedder nemlig udtrykkeligen i bemeldte Skjøde, at fra det til Gaarden hørende Hartkorn, som afhændes til Kjøberen, vil blive at drage, hvad der bliver paasat det saakaldte Birkevænge, som af Sælgeren er solgt, og hvilket Hartkorn allerede er reparteret og af ham skal besørges approberet af det Kongelige Rentekammer; samt ligeledes hvad der bliver paasat de Tvelde Bønders samtlige Skovmaale (under hvilke den saakaldte Piberhauge, ifølge hvad der under Sagen er oplyst maa ansees at henhøre) som paa samme Maade er solgt. Men heraf følger, at Oberst v. Bülow, som aldrig har været Eier af de omhandlede Eiendomme, ikke heller ved det imellem ham og Kammerjunker v. Wind inden Sunds Gudme Herreders Forligelsescommission den 16de September 1824 indgaaede Forlig har kunnet

overdrage bemeldte Kammerjunker v. Wind nogen R
over samme, hvoraf igjen flyder, at de oftnævnte Eien
domme ikke med Føie kunde indbefattes under den paa
ankede Executionsforretning, der alene støtter sig paa
det berørte Forlig.

I denne Henseende kan det nemlig intet gjøre ti
Sagen, om endog de omhandlede Eiendomme ganske
eller tildeels have været indbefattede under den af Citan
ten, som daværende Eier af Bjørnemosegaard, ved en
under 11te Juni 1811 udstædt, og den 12te September
næstefter thinglæst Obligation, af bemeldte Gaard tillige-
gemed endeel af sammes tilliggende Bøndergods, for
50,000 Rdlr. Dansk Courant til Hofjægermesterinde v.
Wind skete Pantsættelse; thi det Spørgsmaal, om de
af Citanten over de under denne Sag omtvistede Eien-
domme senere foretagne Dispositioner, maatte være stri-
dende mod den ovennævnte Pantsættelse, kan naturlig-
viis alene ved et særskilt i denne Henseende anlagt
Søgsmaal decideres, hvorimod samme ikke ved den om-
handlede Executionsforretning kunde afgjøres eller under
denne, der som ovenanført, alene var bygget paa det
imellem de Indstævnte, Wind og Bülow, indgaaede
Forlig, kunde komme i Betragtning.

Imidlertid skjønnes det ikke, at Citanten har været
beføiet til den instituerede Appel; thi det maa være ham
juridisk uvedkommende, om der ved de paaankede Rets-
handlinger maatte være udlagt og bortsolgt mere end
han havde tilskjødet Oberst v. Bülow, efterdi han til

dette Mere, hvilket han, som ovenanført, havde afhændet til Andre, ikke længere havde nogensomhelst Ret, der ved Executionen og Auctionen kunde være krænket.

Om end Indstævnte, R. H. v. Bülow, som Kjøber af Bjørnemose, skulde paa Grund af de paaankede Forretninger komme i Besiddelse af Birkevænget, Skovmaalene og Piberhaugen, saa maatte det dog staae dem, som disse Eiendomme tilhørte, frit for at taale dette, og det indsees ikke at Citanten, paa Gruud af at bemeldte Eiendomme engang havde været hans, skulde kunde være berettiget til at skaffe de senere Eiere tilbage, hvad de mulig mod deres Villie have mistet, og herpaa gaaer Appellen egentlig ud, da Citanten vil have Execution og Auction tilintetgjorte, forsaavidt disse Forretninger angaae Birkevænget, Skovmaalene og Piberhaugen, skjøndt disse Parcellers senere Eiere, saalænge de ikke have paaanket bemeldte Retshandlinger, maae antages at acqviescere ved samme.

Heri kan den Citanten paaliggende Hjemmelspligt ikke gjøre nogen Forandring. Thi om end de af ham fra Bjørnemose Gods fraskilte Parceller ifølge de paasærede Forretninger komme i R. H. v. Bülows Besiddelse, saa indsees alligevel ikke, at de forrige Eiere herfor kunde have Regres til Citanten.

Hjemmelspligten medfører nemlig ikke, at Overdrageren skal indestaae for at det Overdragne ikke skal blive Besidderen paa en uretmæssig, Hjemmelsmanden derfor utilregnelig, Maade frataget, og en saadan uret-

mæssig Fremgangsmaade maa efter det Foranførte antages at have fundet Sted i nærværende Tilfælde, hvorder paa Grund af det med Oberst v. Bülow indgaaede Forlig er gjort Execution i Gods, som ikke tilhørte denne Mand og var i en anden Mands Besiddelse, og dette Gods derefter er søgt bortsolgt ved offentlig Auction.

Forsaavidt Citanten in subsidium har besværet sig over, at det ved Conditionerne, hvorefter Bjørnemose blev bortsolgt, var paalagt Kjøberen at betale hele Kjøbesummen 2 Maaneder efter Auctionsdagen og at overholde en Forpagtningscontract, som først udløber i Aaret 1842, bemærkes, at Citanten, naar han maatte blive krævet for den ommeldte under 11te Juni 1811 udstædte Panteobligations Restbeløb, som ikke erholdtes ved Salget af Pantet, vil som en mulig Frifindelsesgrund kunne paaberaabe sig, at Auctionsconditionerne efter hans Formening vare saaledes indrettede, at Kammerjunker v. Bind maa tilskrive sig selv, at han ikke ved Pantets Realisation blev fyldestgjort for sit Tilgodehavende, hvorimod Citanten, der ikke længere var Eier af Pantet paa den Tid det blev bortsolgt, ikke kan ansees berettiget til at appellere Auctionen af den Grund, at et fordeelagtigere Salg mulig havde været at opnaae, naar Conditionerne havde været anderledes.

Ifølge det Anførte ville de Indstævnte være at frifinde for Citantens Tiltale i denne Sag, hvorhos han

bliver pligtig at betale denne Processes Omkostninger, der bestemmes til 25 Rbdlr. Sølv.

Kongens Kasses Ret bliver at forbeholde, forsaavidt det maatte befindes, at den Skrivelse til Forvalter Hans Clausen, dateret 16de November 1810, som findes indført i den fremlagte Auctionsforretning, burde have været skrevet paa stemplet Papiir.

Thi kjendes for Ret: De Indstævnte, Kammerjunker og Lieutenant v. Bind, Ridder af Dannebrogen, Oberst v. Bülow og Kjøberen af Bjørnemosegaar R. H. v. Bülow, bør for Citanten, Kammerassessor P. S. Neergaard til Wedbyegaard, hans Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger betaler Citanten til de Indstævnte med 25 Rbdlr. Sølv, som udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

Kongens Kasses Ret forbeholdes forsaavidt det maatte befindes, at den Skrivelse til Forvalter Clausen, dateret 16de November 1810, som findes indført Pag. 11 og 12 i den Auctionsforretning, som er fremlagt med Justitsraad Sporons Indlæg af 11te Februar dette Aar under Litr. C, burde have været skreven paa stemplet Papiir.

No. 18.

Ugrundet Indsigelse om, ikke at være stævnet fra Bocpæl. Fogeden maa under en Executionsforretning kunne paakjende, om og hvorvidt andre Fordringer kunne ansees prioriterede i den Eiendom, hvori Udlæg attraaes, fremfor Reqvirentens Fordring. Spørgsmaal om en secundair Pantecreditor, der søger Fyldestgjørelse i sit Pant, efter at dette er kommen i 3die Mands Eie, uden at denne har paataget sig den Sælgeren paahvilende personlige Gjeldsforpligtelse, kan, til Skade for den nye Eier, være berettiget til at tilegne sig Betaling af Pantet, naar dette ikke befindes at være af større Værdie end Beløbet af de forud prioriterede Summer, der vare indløste. Pantets Værdi kan ikke ansees endeligen bestemt ved en Vurderingsforretning, hvorimod Auction, i Henseende til Øiemedet med de i Loven fastsatte Vurderinger, nu maa træde i disses Sted.

I Sagen:

Gaardmændene Jens Larsen og Lieutenant Hans Mogensen af Østermarie Sogn, samt Skipper og Kjøbmand Thor Spræling af Rønne,

contra:

Herredsfoged i Øster Herred paa Bornholm Jensenius Magnus Sommer, Gaardmændene Hans Larsen af Østermarie Sogn og Peder Jensen af Nyekjer Sogn, samt Huusmand Lars Larsen af førstnævnte Sogn.

(Affagt den 1ste December 1828.)

Citanterne, Gaardmændene Jens Larsen og Lieutenant Hans Mogensen af Østermarie Sogn, samt Skipper og Kjøbmand Thor Spræling af Rønne, der under 23de Januar 1826 have erhvervet Dom over Indstævnte, Huusmand Lars Larsen af Østermarie Sogn, til at indfrie en af ham til dem under 20de Januar 1817 udstædt Obligation for 1400 Rbdlr. Sedler, med Panteret i den 13de Selveiergaard i bemeldte Sogn, næstefter de Prioriteter, som da hæftede paa Eiendommen, og til Citanterne at betale sammes resterende Beløb 616 Rbdlr. 5 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn med Renter deraf 5 Procent fra Obligationens Dato og indtil Betaling skeer, paa hvilken Dom der under 28de Januar dette Aar, af Citanterne er erhvervet Fornyelse, paaanke under nærværende Sag, 2de af Indstævnte, Fogden i Bornholms Østerherred, Jensenius Magnus Sommer, under en den 16de Mai dette Aar efter Citanternes Reqvisition begyndt og den 20de samme Maaned sluttet Executionsforretning, betræffende Citanternes Tilgodehavende i Capital, Renter og Omkostninger efter forommeldte Panteobligation og de derpaa erhvervede Domme, under 24de og 29de samme Maaned affagte Kjendelser, af hvilke den første fastsætter, at Citanterne, naar Obligationen qvæstionis af 20de Januar 1817 in originali fremlægges, vil blive at tillægge Udlæg og Indførsel i den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn, Ravnegaard kaldet, for den anførte

Restfordring 616 Rbdlr. 81 ß. Repræsentativer med 1 Aars Renter samt foranledigede Omkostninger, dog ikkun næstefter den Summa 3169 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn, men at de for de øvrige tilbagestaaende Renter bør nyde Udlæg næstefter de mulig senere Panthavere i bemeldte Eiendom; hvorimod der, efter at Panteobligationen in originali var bragt tilstæde og den pantsatte Eiendom ved den derover afholdte Vurdering ikkun var bleven ansat til 2100 Rbdlr. Sedler, ved den sidste er eragtet at den begjærte Indførsel i meerbenævnte 13de Selveiergaard ikke kan tilstaaes.

Disse Kjendelser have Citanterne paastaaet kjendte uefterrettelige at være, eller underkjendte og tilsidesatte, samt Fogden, Bye- og Herredsfoged Jensenius Magnus Sommer, tilpligtet, paa nye og paa egen Bekostning at foretage den reqvirerede Fogedforretning og derunder give Citanterne lovligt Udlæg i den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn med sammes Tilhørende, alt for de dem ifølge Obligation af 20de Januar 1817, samt Dommene af 23de Januar 1826 og 28de Januar dette Aar i Capital og Renter tilgodehavende 956 Rbdlr. 1 ß. Sedler og Tegn, med videre Renter af 616 Rbdlr. 5 Mk. 1 ß. fra 20de Januar dette Aar samt paaløbne Omkostninger 58 Rbdlr. 3 Mk. 4½ ß. Sølv.

Saa have og Citanterne paastaaet, at Fogden bør stande til Rette for al den Skade, Citanterne ved hans brugte Fremgangsmaade maatte lide, og endelig, at

ham in subsidium med de Indstævnte, Gaardmændene Hans Larsen af Østermarie Sogn og Peter Jensen af Nyeskjer Sogn, samt Huusmand Lars Larsen af førstnævnte Sogn, bør betale Citanterne Processens Omkostninger her for Retten skadesløst.

Af de Indstævnte have Fogden saavelsom Gaardmand Peder Jensen og Huusmand Lars Larsen, hverken mødt eller ladet møde her ved Retten; derimod har Indstævnte, Gaardmand Hans Larsen, der i Egenskab af daværende Eier af den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn, var indtraadt som Intervenient under den af Citanterne mod Huusmand Lars Larsen til Panteobligationens Indfrielse anlagte Sag, og derunder havde nedlagt Paastand om at Citanterne burde lade bemeldte Panteobligation, forsaavidt fornævnte hans Eiendom derved var pantsat, udslette af vedkommende Pantebog, men for hvilket Søgsmaal Citanterne ved denne Rets Dom af 19de Februar f. A., hvori idet antoges, at Citanterne, uagtet Gaardens Salg, endnu vare i Besiddelse af deres Panteret i samme, ere blevne frifundne, principaliter paastaaet nærværende Sag afviist og sig tilkjendt Kost og Tæring hos Citanterne; og subsidialiter, at Citanterne i ethvert Tilfælde kjendes uberettigede til at erholde Udlæg i den omhandlede Indstævnte tilhørende 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn, og at de tilpligtes at udrede Sagens Omkostninger.

Sin principale Paastand grunder Indstævnte derpaa, at den af Stævningsmændene under 26de Juni dette Aar, Stævningen givne Paategning formeentligen ikke, saaledes som ved Forordningen af 3die Juni 1796 §. 10 er bestemt, udviser, hvor Forkyndelsen for Indstævnte har funden Sted, og in specie ikke at saadant er skeet paa hans Boepæl; men foruden at det ikke skjønnes at den paaberaabte Mangel ved Stævningsmændenes Attestation,, om den end fandt Sted, kunde medføre Sagens Afviisning, naar Indstævnte dog ikke saae sig istand til at modsige, at han virkelig er bleven stævnet fra sin Boepæl, hvorved det bemærkes, at hans Sagførers Erklæring, at han formedelst den ommeldte formeentlige Ufuldstændighed ved Attestationen ei kan erkjende, at Indstævnte paa lovlig Maade er stævnet, kan ansees for en saadan Benægtelse, saa findes det heller ikke, at Stævningsmændenes Vidnesbyrd, der gaaer ud paa at de have forkyndt Stævningen for Indstævnte paa den 13de Selveiergaard i egen Person, kan efterlade nogen Tvivl om Stedet, hvor Forkyndelsen er foregaaet, eller, da Indstævnte indrømmer, at han har Boepæl paa bemeldte Selveiergaard, at denne ei skulde være skeet paa det behørige Sted.

Indstævntes Paastand om Sagens Afviisning kan saaledes ikke tages til Følge, hvorimod Sagen bliver at paakjende i Realiteten.

Hvad nu denne angaaer, maa det foreløbig bemærkes, at den af de Indstævnte, Gaardmændene Hans

Larsen og Peder Jensen, hvilken sidste tidligere har besiddet den omhandlede Selveiergaard og med Hensyn dertil givet Møde under den paaankede Executionsforretning, derunder fremførte Indsigelse, at Citanterne formeentligen havde fortabt deres Panteret i bemeldte Eiendom, saavelsom deres derpaa grundede Protest mod alt Udlæg i samme, ere forkastede ved Kjendelsen af 24de Mai forrige Aar, og at denne fra de Indstævntes Side er upaaanket.

De øvrige af bemeldte Indstævnte mod den intenderede Executionsforretning nedlagte og ved fornævnte Kjendelse paadømte Indsigelser, hvorom der under nærværende Appel bliver Spørgsmaal, gaae ud paa at der formeentligen hæftede en Sum af 3189 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn paa den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn, fremfor Citanternes Fordring efter Lars Larsens Panteobligation af 20de Januar 1817, og at Citanterne, som Følge deraf, ei kunde ansees berettigede til for den resterende Capital at erholde Udlæg i Eiendommen uden næstefter fornævnte Sum, samt at der efter Grundsætningerne i Forordn. af 12te Marts 1790 ei heller burde gives dem Udlæg i Pantet for mere end 1 Aars Rente; thi de Indstævntes Protest mod at der gives Citanterne Udlæg, førend Panteobligationen in originali bragtes tilstæde, maa, da saadant under Forretningen er bleven iagttaget, bortfalde.

Vel have nu Citanterne formeent, at Fogden har handlet uden Competence, ved at indlade sig paa, at

decidere, hvilke Fordringer der kunde ansees prioriterede foran Citanternes Panteobligation, idet de antage, at en saadan Præference-Dispute henhører under de ordinaire Domstoles Paakjendelse, og at Fogden derimod i denne Egenskab ikke kan paakjende andet, end de Indsigelser, der mod den intenderede Forretnings Lovlighed maatte fremføres af Reqvisitus, men denne Formening kan ikke gives Medhold; thi foruden at det i sig selv vilde være unaturligt, at Creditor skulde kunne erholde Udlæg i Eiendomme, der beviisligen vare Andre tilhørende end hans Debitor, eller at Udlæg skulde gives ham i større Omfang, end der kunde bestaae med Rettigheder, som 3die Mand indtalte under Forretningen selv, saa viser og Loven paa flere Steder, saasom i 1—24—24, 26, 27, 30, 5—6—9, 5—8—5, 6 og 15, at Udlæg ikke bør finde Sted til Skade for Andres lovligen erhvervede Rettigheder, hvoraf følger, at Fogden, der er forsynet med den dømmende Myndighed, cfr. 1—6—6, naar disse under Forretningen gjøres gjeldende, maa have at paakjende, hvorvidt de kunde være til Hinder for det begjerte Udlæg eller ikke, hvorimod der ved den Reservation, hvormed slige Forretninger i Almindelighed sluttes, ikkun tages Hensyn til saadanne Rettigheder, hvorom der ikke under Forretningen selv har været Spørgsmaal, men som dog, da en Retshandling ikkun kan afgjøre hvad der skal være Ret imellem de twistende Parter, ei ved den kan være de Paagjeldende betagne, cfr. 5—6—1.

Naar Citanterne dernæst have bemærket, at ingen af de Fordringer, der i den paaankede Kjendelse ere tillagte Fortrinsret fremfor deres Krav, nogensinde har tilhørt de Indstævnte, Hans Larsens og Peder Jensen, samt at disse Fordringer samtlige ere afgjorte og saaledes ikke længere hæfte paa den pantsatte Eiendom, da skjønnes det heller ikke, at bemeldte Indstævnte paa Grund heraf kunde ansees uberettigede til at modsætte sig, at der uden Hensyn til de Indskrænkninger i Citanternes Panteret, som disse Fordringer maatte medføre, gaves dem Udlæg i Pantet; thi da de secundaire Panthavere, efter Beskaffenheden af den Sikkerhed, de have betinget sig og Lovgivningens Grundsætninger, cfr. Forordn. 12te September 1806 §. 2, Canc. Skr. 4de August 1821 og Forordn. 5te Januar 1813 §. 34, ei kan ansees berettigede til at optræde i de foran dem prioriterede Panthaveres Sted, naar disses Fordringer udløses, med mindre de have betinget sig en saadan Ret,*) hvilket ikke er Tilfældet med den til Citanterne af Lars Larsen udstædte Panteobligation, hvori der uden saadan Reservation alene er givet dem Sikkerhed i den 13de Selveiergaard næstefter de Prioriteter, som da heftede paa Gaarden, saa er det klart, at Citanterne, forsaavidt der blot er Spørgsmaal om at søge Fyldestgjørelse for deres Fordringer i Gaarden som deres Pant, ei til Skade for 3die Mand,

*) Cfr. jur. Tidsskr. 16 Bd. 2 H. S. 358—362.

han være sig nu Panthaver eller Eier og hvad enten de ældre Prioriteter maatte være udløste eller ikke, kunde tilegne sig Betaling af Pantet, uden forsaavidt dette maatte befindes at være af større Værdie, end Beløbet af de Summer, der vare sikkrede i Eiendommen fremfor Citanternes Fordring; men om en saadan Ret kan her alene være Tale, da de senere Eiere af den 13de Selveiergaard ei have indfriet Lars Larsens Panteobligation med nogen nye Forskrivning, og saaledes overtaget sig den ham paahvilende personlige Gjeldsforpligtelse, ligesaalidet som der i saa Henseende er overgaaet dem nogen Dom, hvorefter der kunde søges Execution i Gaarden som deres Eiendom, hvorimod de, som Følge af Citanternes ældre Panteret, alene have besiddet Gaarden med de Indskrænkninger, hvilke hiin efter sin Beskaffenhed som saadan maa medføre.

Da der nu paa den ene Side ingen speciel Indsigelse af Citanterne er gjort mod de Fordringer, hvilke i den paaankede Kjendelse ere anseete for at have været prioriterede fremfor Citanternes Fordring i den omhandlede Eiendom, og bemeldte Kjendelse paa den anden Side er upaaanket af de Indstævnte, saa at det ikke bliver at undersøge om disse Fordringer burde komme til Afdrag med et større Beløb, end der i Kjendelsen er antaget, maa denne, forsaavidt Fogden deri ikkun har kjendt Citanterne berettigede til at nyde Udlæg i Eiendommen næstefter 3169 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn, ansees for vel grundet.

Derimod kan det ikke billiges, at Fogden i denne Kjendelse alene har tillagt Citanterne fortrinligt Udlæg for 1 Aars Renter af den resterende Capital og derimod fastsat, at de for de øvrige tilbagestaaende Renter burde nyde Udlæg næstefter de mulig secundaire Panthavere i Eiendommen, da ingen saadan Panthaver er fremkommen med Indsigelser mod Citanternes Paastand om, at nyde Udlæg for det hele resterende Rentebeløb, og der saaledes i denne Henseende intet under Forretningen var at paakjende; og da bemeldte Kjendelse forøvrigt antager, at Citanterne med Hensyn til de for et længere Tidsrum end 1 Aar paaløbne Renter, ikkun vare pligtige at vige for secundaire Panthavere, men denne fra de Indstævntes Side er upaaanket, kan Overretten ikke indlade sig i at afgjøre, hvorvidt disse paa Grund af deres egen Ret maatte kunne modsætte sig at der gives Citanterne Udlæg for mere end 1 Aars Renter.

Citanterne maae saaledes antages at have været berettigede til at nyde Udlæg i fornævnte Eiendom, saavel for den resterende Capital 616 Rbdlr. 5 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn, som for det beregnede Rentebeløb fra 20de Januar 1817 til samme Dato dette Aar 339 Rbdlr. 1 Mk. tilsammen 956 Rbdlr. 1 ß. Sedler og Tegn, foruden videre Renter af 616 Rbdlr. 5 Mk. 1. fra 20de Januar dette Aar, samt Omkostningernes Beløb 58 Rbdlr. 3 Mk. 4½ ß. Sølv, alt næstefter den Sum 3169 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn.

Hvad dernæst Kjendelsen af 29de Mai dette Aar angaaet, hvorved Fogden med Hensyn til de Betingelser, hvorunder Citanterne i den foregaaende Kjendelse vare ansete berettigede til at erholde Udlæg, har antaget, at der, da det ved den over Pantet afholdte Vurdering havde viist sig, at dette udgjorde en mindre Værdie, end den Sum, der forlods maatte udtages, førend Citanterne kunde nyde Betaling af Pantet, nu intet Udlæg kunde tilstaaes dem, da kan vel Citanternes Formening, at denne Kjendelse skulde staae i Modsigelse med den foregaaende, ikke billiges, efterdi denne kun havde tillagt Citanterne Ret til at erholde Udlæg i hvad Eiendommen befandtes at være mere værd end 3169 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. og der saaledes, saafremt dens Værdie kunde ansees endeligen bestemt ved den afholdte Vurdering, hvorved den blev taxeret til 2100 Rbdlr., Intet var, hvori Udlæg kunde gives.

Men en saadan definitiv Bestemmelse af Pantets Værdie, kan ikke søges i Taxationsforretningen; thi vel kjender Loven ikke i Almindelighed anden Maade, hvorpaa Værdien af udlagt Gods bør bestemmes end Vurdering; men foruden at 1—24—32 dog udviser at Udlægshaveren i Løsøre kunde, naar han fandt sig brøstholden ved Vurderingen, lade samme bortsælge ved offentlig Auction, saa maa denne sidste Fremgangsmaade, efterat Auctionsvæsenet i den yngre Lovgivning er bleven sat paa en fast og ordentlig Fod, og antages i Henseende til Øiemedet med de ved Loven indførte Vurde-

ringer, at træde i dësses Sted, hvilket ogsaa Grundsætningerne i Placaten 19de Juni 1822 in specie bestyrke.

Efter alt Foranførte vil den paaankede Eragtning af 29de Mai dette Aar være at underkjende, hvorimod Fogden, Bye- og Herredsfoged Jensenius Magnus Sommer, paa nye bør foretage den reqvirerede Executionsforretning, og derunder give Citanterne lovligt Udlæg i den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn med sammes Tilliggende for deres Tilgodehavende efter den foromhandlede Panteobligation og de erhvervede Domme 956 Rbdlr. 1 ß. Sedler og Tegn med videre Renter af 616 Rbdlr. 5 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn fra 20de Januar dette Aar, samt Omkostninger 58 Rbdlr. 3 Mk. 4½ ß. Sølv, dog alt ikkun næstefter den Sum 3169 Rbdlr. 1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn.

Derimod skjønnes der ikke at være tilstrækkelig Anledning til at tage Citanternes Paastand betræffende det Fogden formeentlig paaliggende personlige Ansvar til Følge, ligesom Procesſens Omkostninger her for Retten og efter Omstændighederne ville blive at ophæve.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede Eragtning af 29de Mai dette Aar underkjendes, hvorimod Fogden, Bye- og Herredsfoged Jensenius Magnus Sommer, paa nye bør foretage den reqvirerede Executionsforretning og derunder give Citanterne, Gaardmændene Jens Larsen og Lieutenant Hans Mo-

gensen af Østermarie Sogn, samt Skipper og Kjøb=
mand Thor Spræling af Rønne, lovligt Udlæg
den 13de Selveiergaard i Østermarie Sogn med sammes
Tilhørende, for de af dem ifølge Lars Larsens
Panteobligation af 20de Januar 1817, samt Dommene
af 23de Januar 1826 og 28de Januar dette Aar tilgo=
dehavende 956 Rbdlr. 1 ß. Sedler og Tegn, med videre
Renter af 618 Rbdlr. 5 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn fra
20de Januar dette Aar samt 58 Rbdlr. 3 Mk. 4½ ß.
Sølv, dog alt kun næstefter den Sum 3169 Rbdlr.
1 Mk. 1 ß. Sedler og Tegn.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves.
At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 19.

Det kan ikke formenes Citanten at reservere sin Ret til hvad mere end den paatalte Sum han af den opgivne causa petendi maatte have tilgode, naar Fordringens Størrelse beroer paa Oplysninger, hvoraf Modparten er i Besiddelse: dog behøves der intet i Domsconclusionen at fastsættes med Hensyn til saadan Reservation. At Debitor frivilligen har underkastet sig Opoffrelser, der ere komne Creditor tilgode, kan ei give ham nogen Ret til Liqvidation.

I Sagen:

Den Kongelige administrerende Direction for Fattig=
væsenet i Kjøbenhavn,

contra:

Directionen for det Kongelige octroyerede danske asiatiske Compagnie.

(Afsagt den 8de December 1828.)

Contracitanterne, Directionen for det Kongelige octroyerede danske asiatiske Compagnie, søges under nærværende Sag af Hovedcitanterne, den Kongelige administrerende Direction for Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, til at betale 7796 Rbdlr. 1 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn og 5067 Rbdlr. 3 Mk. 8 ß. i rede Sølv med Renter og Omkostninger, hvilke Summer efter Contracitanternes Opgivende, udgjør Beløbet af ¼ pCt. Afgiften til Fattigvæsenet af de Auctioner, som Compagniet i Tidsrummet fra 1ste Juli 1799 til 29de September 1825 har ladet afholde over ostindiske og chinesiske Varer.

Contracitanterne have derimod anseet sig berettigede til i dette Beløb at liqvidere forskjellige Summer, som af Compagniet ere udbetalte til Understøttelse for dem, der havde staaet i Compagniets Tjeneste eller disses Enker, hvis Forsørgelse formeentlig maatte have paahvilet Fattigvæsenet.

Hvad nu først Hovedsøgsmaalet angaaer, da have Contracitanterne igjen frafaldet den af dem først gjorte Indsigelse, at Hovedcitanterne allerede havde bekommet 11 Rbdlr. 2 Mk. 9 ß. rede Sølv og 5 Rbdlr. 1 Mk. 8 ß. Sølv meer end de havde indrømmet at være dem betalt og herom bliver altsaa ikke videre Spørgsmaal.

Derimod have Contracitanterne modsat sig den a
Hovedcitanterne tagne Reservation angaaende om det
Fremtiden maatte findes, at dem kunde tilkomme mer
end de Summer, som de under nærværende Sag ind-
tale, hvilke, som ovenanført, ere grundede paa Contra-
citanternes Opgivende.

Denne Reservation kan det imidlertid ikke forme-
nes dem at tage; thi Hovedcitanterne ere ikke selv i Be-
siddelse af de Oplysninger, hvorefter det maa afgjøres,
hvor stort Beløbet bliver, hvilke Oplysninger derimod
Contracitanterne have.

Skulde det nu senere vise sig, at de opgivne Sum-
mer ikke vare rigtige, saa vilde causa petendi i det nye
Søgsmaal, der blev anlagt af Hovedcitanterne, gaae
ud paa, at Contracitanterne, ved at meddele de Oplys-
ninger, som det efter Høiesteretsdom paalaae dem at
afgive, ikke havde opgivet Summerne med det rigtige
Beløb og derfor endnu skulde tilsvare det Manglende, og
et saadant Søgsmaal maatte Hovedcitanterne endog
uden al i den Henseende tagen Reservation frit kunne
anlægge.

Det er derfor ogsaa ufornødent i Domsconclusio-
nen at fastsætte noget med Hensyn til denne Reserva-
tion, der ipso jure maatte tilkomme Hovedcitanterne.
At Contrasøgsmaalet som illiqvid med Hovedsøgsmaalets
Gjenstand skulde efter Hovedcitanternes principale Paa-
stand afvises, kan Retten ikke antage, da dette gaaer
ud paa, at Compagniet, ved selv at forsørge de ovenan-

førte Trængende og saaledes forskaane Fattigvæsenet for deres Underholdning, allerede skulde have givet Fattigvæsenet Æqvivalent for den Indtægt, dette kunne tilkomme af Compagniets Auctioner. Derimod kan Retten ikke ansee Paastanden selv, som Contracitanterne have nedlagt, for grundet.

Disse sidste have udtrykkeligen paaberaabt sig, at Compagniet endog paa den Tid, da det var fri for at udrede ½ pCt. Afgiften til Fattigvæsenet, ikke var pligtig at forsørge dets Fattige og at dette altsaa var et frivilligt Offer fra dets Side, men heraf maa igjen følge, at Compagniet ligesaalidet som enhver Anden, der har understøttet een eller anden Trængende, kan fordre at Fattigvæsenet, fordi dennes Forsørgelse ellers vilde faldet det til Last, skulde vederlægge, hvad der saaledes frivillig var ydet til den Fattige.

At Compagniet havde staaet i den urigtige Formening, at det var fri for at betale ½ pCt. Afgiften til Fattigvæsenet, og at denne Fritagelse skulde have ligget til Grund for dets ovennævnte Godgjørenhed, kan ikke indeholde noget juridisk Fundament for Compagniet til at fordre Godtgjørelse af Fattigvæsenet for de betalte Summer. En saadan Godtgjørelse maa Fattigvæsenet saa meget mere kunne undslaae sig for at udrede, da det aldeles ikke er oplyst, hvorvidt de Personer, der have nydt Understøttelse af Compagniet, have været i en saadan Stilling, at dem, hvis Compagniet ikke havde understøttet dem, vilde blevet tildeelt Almisse fra Fattigvæ-

senet, eller hvorvidt den Hjelp, der har været dem tildeelt fra Compagniet, og som dette nu fordrer Godtgjørelse for, ikke overstiger hvad dem kunne antages at være bleven tildeelt af Fattigvæsenet, hvis dette skulde have forsørget dem.

Den under Sagen fremlagte Skrivelse fra Hovedcitanterne af 24de August 1818 kan ikke tjene til Beviis for, at Hovedcitanterne selv skulde have erkjendt sig pligtige til at udrede den ommeldte Godtgjørelse; thi denne gaaer blot ud paa, at de fandt det billigt, at Fattigvæsenet overtog Understøttelsen af de Trængende, som hidtil havde nydt godt af Compagniets Fattigkasse, hvilket ogsaa efter Sagens Natur maatte paaligge Fattigvæsenet, naar Compagniet ikke længere selv vilde forsørge dem, og de forøvrigt vare qvalificerede til at nyde Understøttelse af Fattigvæsenet, men at Forsørgelsen ikke fra den Tid er overgaaet paa Fattigvæsenet, maa Compagniet tilskrive sig selv, i det samme undlod at meddele Fattigvæsenet den Fortegnelse over de Personer, som nød Understøttelse af Compagniet, som Fattigbestyrelsen havde begjært at blive meddeelt og som var nødvendig for samme, førend den kunde overtage Forsørgelsen af disse Fattige.

Det paastævnte Contrakrav maa derfor bortfalde, hvorimod Hovedcitanterne blive at give Dom efter deres Paastand; thi at det skulde paalægges dem, paa Auctionscontoiret at søge Oplysning om, hvorvidt det ovenanførte Beløb af ¼ pCt. Afgiften virkelig forholder sig

rigtigt, kan saa meget mindre antages, da det af den under Sagen fremlagte Skrivelse fra Auctionsdirecteuren sees, at ingen paalidelig Oplysning desangaaende, der kan erholdes.

Processens Omkostninger som Contracitanterne skulle tilsvare Hovedcitanterne blive at bestemme til 30 Rbdlr. Sølv.

Thi kjendes for Ret: Contracitanterne, Directionen for det Kongelige octroyerede danske asiatiske Compagnie, bør til Hovedcitanterne, den Kongelige administrerende Direction for Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, betale de paastævnte 7796 Rbdlr. 1 Mk. 12 ß. i Sedler og Tegn og 5067 Rbdlr. 3 Mk. 8 ß. rede Sølv med Renter 4 pCt. af begge disse Summer fra Dato af Hovedklagen til Forligelsescommissionen den 19de October 1826 indtil Betaling skeer.

Saa betale de og Hovedcitanterne denne Processes Omkostninger med 30 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 20.

En i Medfør af Lovens 6—14—7 foretagen Udkastelsesforretning kan ikke betragtes som et anticiperet Tvangsmiddel, der behøver at justificeres ved paafølgende Søgsmaal.

I Sagen:

Indsidder Anders Nielsen af Hvessinge,

contra:

Executores testamenti efter afgangne Capitain og Muurmester Bechmann, Secretair Hoppe og Brændeviinsbrænder Piper.

(Afsagt den 15de December 1828.)

Da Lovens 6—14—7 sammenholdt med Placaten 7de October 1771 §. 2 ikke giver nogen Anledning til at antage, at den under nærværende Sag af Citanten, Indsidder Anders Nielsen af Hvessinge, paaankede Udkastelsesforretning maatte betragtes som et saadant anticiperet Tvangsmiddel, der i Lighed med hvad der i 1—21—20 er foreskrevet med Hensyn til Arrest, burde justificeres ved paafølgende Søgsmaal, hvilket heller ikke in casu fra de Indstævnte Executores testamenti efter afgangne Capitain og Muurmester Bechmann, Secretair Hoppes og Brændviinsbrænder Pipers Side har fundet Sted, hvorimod bemeldte Fogedforretning efter sin Beskaffenhed og Bestemmelserne i Lovens 1—6—6, saavel i Henseende til realia som formalia maa ansees som Gjenstand for Appel til Overretten, vil den af de Indstævnte nedlagte Afviisningspaastand ikke kunne tages til Følge; derimod vil den af Citanten begjerte Anstand efter Omstændighederne blive at bevilge.

Thi eragtes: Den af de Indstævnte, Executores testamenti efter afgangne Capitain og Muurme-

ster Bechmann, Secretair Hoppe og Brændeviins-brænder Piper, nedlagte Afviisningspaastand kan ikke tages til Følge, hvorimod den af Citanten, Indsidder Anders Nielsen af Hvessinge, begjerte Anstand bevilges.

No. 21.

Spørgsmaal om Anvendelsen af 6—1—12.

I Sagen:

Procurator Abrahamson, som Actor,

contra:

Arrestantinden Gjertrud Marie Nielsen, Tømmermand Peter Olsens Hustrue.

(Afsagt den 16de December 1828.)

Det er under nærværende Sag ved Arrestantinden Gjertrud Marie Nielsen, Tømmermand Peter Olsens Hustrues egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder tilstrækkeligen godtgjort, at hun i lang Tid har befattet sig med at oplægge Kort for forskjellige Personer, som i det Øiemeed have indfundet sig hos hende, og derved udsige for dem skjulte Ting, som hun foregav af Kortene at kunde see. For den Tjeneste, hun saaledes viste dem, har hun vel ikke forlangt Betaling, men dog modtaget hvad de frivillig ydede hende.

Det skjønnes imidlertid ikke, at det Forhold, den saaledes er overbeviist Arrestantinden, er af den Natur, at det kan henhøre under Bestemmelsen i Lovens 6—1—12 sammenholdt med Forordn. af 30te Marts 1827 §. 4, og hun bliver derfor ikkun at ansee med en arbitrair Straf som efter Omstændighederne vil blive at bestemme til Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 4 Dage, hvorhos hun bliver at tilpligte at udrede Actionens Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Abrahamson, 5 Rbdlr. Sølv.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Gjertrud Marie Nielsen, Tømmermand Peter Olsens Hustrue, bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 4 Dage, hvorhos hun bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Abrahamson, 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 22.

Spørgsmaal, hvorvidt en Undsigelse var af den Beskaffenhed, at den kunde ansees som Gjenstand for Justitiens Forfølgning. 1—23—1 anvendt.

I Sagen:

Procurator Lange, som Actor,

contra:

Arrestanten Christian Frederik Wilhelm Hilmer.

(Afsagt den 16de December 1828.)

Arrestanten Christian Frederik Wilhelm Hilmer, der for øvede Voldsomheder imod Vertshuusholder Niels Hansen Eskildstrup er ved denne Rets Dom af 6te October 1827 tilfunden et Aars Forbedringshuusarbeide, er under nærværende Sag overbeviist, anden Dagen efter sin Løsladelse efter udstanden Straf, atter at have indfunden sig paa bemeldte Vertshuusholder Eskildstrups Boepæl, ifølge hans egen Tilstaaelse i den Hensigt sammesteds at gjøre Spektakler, og har han, da han ikke traf Eskildstrup hjemme, til dennes tilstædeværende Søn, ved flere Gange at yttre, at han var kommen for at tale med hans Fader under 4 Øine, tillagt, at han nu var fri Mand, samt at det skulde blive Eskildstrup — som han udtrykte sig — en suur Mine, at han for hans Skyld havde været 1 Aar i Forbedringshuset, hvilke Trudsler han, efter at være bleven henbragt paa Frelsers Arbeidshuus, hvor han var indlagt, har fortsat, ved flere Gange at yttre, at naar han blot kunne komme ud, skulde det ikke vare to Timer, inden Eskildstrup skulde have Kniven i Livet, om han selv inden 24 Timer skulde paa Amager.

Paa Grund af det saaledes Forefaldne har Eskildstrup gjort Paastand paa, at der fra det Offentliges Side træffes saadan Foranstaltning, som i Fremtiden kan sikkre ham mod Arrestanten, om hvem bemærkes, at der, saavel ifølge det om hans foregaaende Forhold i Almindelighed oplyste, som i Særdeleshed paa Grund af de Voldsomheder, han tidligere imod Eskildstrup selv har øvet og at han endog, efterat være indtaget paa Arbeidshuset, da hans Straffetid var udløben, har af Inspecteuren begjert at blive flyttet andetsteds hen, fordi han selv frygtede at skulle komme i Forlegenhed for Eskildstrups Skyld, kan være Grund at befrygte, at han kan ville bringe sin Trudsel i Fuldbyrdelse.

Da saaledes det Tilfælde er tilstæde, som omhandles i Lovens 1—23—1, og Retten under de forhaanden værende Omstændigheder ikke med Defensor kan antage, at Arrestantens Forhold blot skulde egne sig til privat Forfølgning, saa vil han i Overeensstemmelse med berørte Lovsted være at dømme til af Øvrigheden at tages i Forvaring, indtil han stiller Borgen, saaledes at Eskildstrup kan være forsikkret, hvorhos han maa udrede Actionens Omkostninger, hvorunder Actor, Procurator Langes Sallarium bestemmes til 5 Rbdlr. Sølv.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Christian Frederik Wilhelm Hilmer bør af Øvrigheden tages i Forvaring, indtil han stiller Borgen, saaledes at Vertshuusholder Niels Hansen Eskildstrup

kan være forsikkret. Saa bør han og udrede de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, derunder indbefattet i Sallarium til Procurator Lange 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 23.

Et Laugs Interessentere kunne ikke indbyrdes formene hinanden at drive borgerlig Næring formedelst Forsømmelse med at anskaffe aaben Bod inden den dertil bestemte Frist, hvorimod Paatale i saa Henseende alene kan reises af det Offentlige.

I Sagen:

Oldermanden for Kjøbmandslauget i Odense, Kjøbmand F. C. Starup, samt Bisidderne ved samme Laug, Kjøbmændene J. Hagenstrøm og P. W. Philipsen, sammesteds,

contra:

Optikus Weimann og Kjøbmand Stichler.

(Afsagt den 22de December 1828.)

Ved Klage af 6te Juni dette Aar have Citanterne, Oldermanden for Kjøbmandslauget i Odense, Kjøbmand F. C. Starup, samt Bisidderne ved samme Laug, Kjøbmændene J. Hagenstrøm og P. W. Philipsen sammesteds, i første Instants ved Odense Kjøbstæds Politieret, saggivet de Indstævnte, Optikus Weimann og Kjøbmand Stichler, den første paa Grund

af, at han, der ifølge Kongelig Bevilling af 2den October 1818 har vundet Borgerskab i Odense som Optikus, formeentligen har etableret en Manufacturhandel sammesteds, og saaledes gjort Indgreeb i Kjøbmandslaugets Rettigheder, og den anden forsaavidt han, der i Aaret 1813 har erholdt Borgerbrev som Kjøb- og Handelsmand i Odense, men i flere Aar førend bemeldte Manufacturhandels Oprettelse ei havde havt nogen aaben Bod, formeentligen har tilladt, at denne Handel maatte føres under hans Navn, uagtet den ikke blev dreven for hans men for Weimanns Regning.

Da de Indstævnte ved Politierettens Dom af 26de August næstefter ere blevne frifundne for Citanternes Tiltale, have disse nu indanket denne Dom her for Retten, og paastaaet samme underkjendt og derhen forandret, at de Indstævnte kjendes uberettigede til at føre den paatalte Handel, samt tilpligtes at erlægge den i Laugets Artikler af 5te August 1724 §. 2 foreskrevne Bod, og desuden at erstatte Citanterne denne Sags Omkostninger skadesløst.

De Indstævnte have derimod principaliter paastaaet, at den paaankede Dom kjendes uefterrettelig at være, samt at dem tillægges en passende Kost og Tæring, og in subsidium at Dommen stadfæstes og at Citanterne tilpligtes at udrede nærværende formeentlig ubeføiede Søgsmaals Omkostninger med 20 Rbdlr. Sølv.

Den første af disse Paastande grunde de Indstævnte derpaa, at Citanterne, som i den til Politie-

atten indgivne Klage have ført Anke over, at Indstævnte, Optikus Weimann, uden dertil at være berettiget skal have etableret en Kjøbmandshandel i Odense, og at Indstævnte, Kjøbmand Stichler, skal have gaaet Weimann tilhaande i at udøve saadan Handel, derimod under den derefter behandlede Sag formeentligen have gjort tvende ganske andre Punkter til Gjenstand for Undersøgelse og Paakjendelse, nemlig om Stichler er berettiget til at drive borgerlig Næring i Odense som Kjøbmand og holde aaben Boutik, og om Weimann er berettiget til at assistere Stichler ved hans Handel som Svend eller Handelsbetjent.

Da det nu strider mod Lovgivningen om Forligelsesvæsenet, at nogen Gjenstand tages under Paakjendelse ved Domstolene, hvorom Forlig ikke i Forveien er forsøgt, men Underdommeren ikke destomindre har paakjendt nærværende Sags Realitet, formene de saaledes at hans Dom ex officio maa blive at annullere af Overretten.

Men da det udtrykkelig er paaberaabt i Klagen, at Indstævnte Stichler ikke er i Besiddelse af nogen Ret til at drive Kjøbmandshandel i Odense, og at Citanterne for det Tilfælde at Weimann skulde ville søge at dække det formeentlig Ulovlige i sin Handel med Stichlers Navn, da ogsaa agtede at drage denne til Ansvar, saa kan Spørgsmaalet om Stichlers Handelsberettigelse ikke antages at ligge udenfor den Sag, der ved Klagen er gjort til Gjenstand for Rettens Paakjendelse,

og hvad det andet Punkt angaaer, da har Underdommeren, der er kommen til det Resultat, at Stichler ei kunde ansees uberettiget til at drive Handel i Odense, samt at det ei heller var beviist, at den paatalte Handel blev ført for Weimanns Regning, vel tillige, som Grund for Sidstnævntes Frifindelse anført, at det ei i Almindelighed kunde formenes en handelsberettiget Kjøbmand at lade sin Boutik bestyre af den, han dertil maatte antage; men da han i sin Fremstilling af Sagen ei med Hensyn til Weimann har anført andet end det, at han formeentligen drev en uberettiget Manufacturhandel under Stichlers Navn, men for egen Regning, som dens Gjenstand, og følgelig ei heller kan antages ved Dommen at have meddeelt ham Frifindelse for Citanternes Tiltale i nogen anden Henseende, saa kan hiint Argument i alt Fald blot betragtes som en Yttring, der efter Sagens Beskaffenhed, saaledes som den foran i Dommen i Overeensstemmelse med Klagen var angivet, ikke stod i nogen Forbindelse med det, der skulde afgjøres, og følgelig blot ansees som en Urigtighed i Dommens Præmisser, der iøvrigt er foranlediget derved, at Parterne under deres Procedure have debatteret det Sagen uvedkommende Spørgsmaal, om Weimann kunde ansees berettiget til at assistere Stichler i Udførelsen af den ommeldte Handel, om denne end blev ført for Stichlers egen Regning.

Hvad nu Sagens Realitet angaaer, da skjønnes det for det første ikke, at Indstævnte, Stichler, kan ansees

uberettiget til at drive borgerlig Næring i Odense som Kjøbmand; thi vel have Citanterne i saa Henseende paaberaabt sig, at Stichler ikke siden han i Aaret 1816 ophørte med at drive den Boutikhandel, hvilken han, efterat have erhvervet Borgerskab i Odense, sammesteds etablerede, har holdt aaben Bod, og at han, som Følge deraf efter Bestemmelserne i Forordningen 23de April 1817 §. 13 og 14, formeentligen var uberettiget til i Aaret 1823 at oprette den Manufacturhandel, der formeentligen alene drives under hans Navn, men for Weimanns Regning; men om det endog kunde antages, at de Paagjeldendes Forsømmelse med at anskaffe sig aaben Bod, inden den i Forordningen foreskrevne Frist, kunde have en saadan Virkning, som Citanterne formene, at der maatte tillægges samme, saa skjønnes det dog efter de Grunde, der have foranlediget de paaberaabte Bestemmelser, ikke, at Laugets Interessentere formedelst saadan Forsømmelse indbyrdes kunde formene hinanden at drive borgerlig Næring, hvorimod Paatale i saa Henseende alene kunde reises af det Offentlige, hvilket in casu saa meget mindre har været Tilfældet, som Kjøbmand Stichler med Øvrighedens Tilladelse i flere Aar har drevet den paatalte Handel.

Hvad dernæst det Spørgsmaal angaaer, om den paaklagede Handel kan antages at drives for Stichlers eller Weimanns Regning, da er det vel mod de Indstævntes Benægtelse ikke beviist, at denne Han-

del, der føres under Stichlers Navn, ei tillige skulde drives for hans Regning; men naar hensees til de flere Omstændigheder, der deels ere paaberaabte af Citanterne uden at være modsagte af de Indstævnte, deels af dem beviste, saasom: at Stichler, saavel før som efter bemeldte Handels Oprettelse, har søgt Erhverv ved at omløbe med Varer paa Landet, og at Weimann, der forhen forgjæves har anholdt om Tilladelse til at maatte forbinde almindelig Kjøbmandshandel med sin Nærings-vei som Optikus, og siden, efter at den i Stichlers Navn etablerede Handel var aabnet, er bleven antagen i Lære hos denne, uagtet Lauget har nægtet at indskrive ham som saadan, derimod er den, der bestyrer Handelen, samt at Boutiken, hvori denne Handel drives, er indrettet i de af Weimann leiede Værelser, hvor han og Familie har Boepæl og hvorfra han har Indgang i Boutiken, saa maa der dog antages at være tilveiebragt en saadan Grad af Formodning for, at der med bemeldte Handels Oprettelse er drevet et Proformaværk, at de Indstævnte maa kunne tilpligtes med Eed at bekræfte, at Handelen ikke drives for Weimanns Regning.

Skulde denne Eed aflægges, ville de Indstævnte blive at frifinde for Citanternes Tiltale, hvorimod Indstævnte, Stichler, saafremt han ei maatte trøste sig til at aflægge saadan Eed, vil blive at kjende uberettiget til at føre den paaklagede Handel, og Indstævnte, Weimann, hvis han vægrer sig ved Edens Aflæggelse, at ansee efter Laugsartiklerne for Kræmmerne i Odense af

5te August 1724 §. 2 med en Mulct af 50 Rbdlr. Sølv til Byen og Lauget, ligesom han og i Overeensstemmelse med Lovens 3—3—1, sammenholdt med Placaten af 4de Juli 1827 §. 2, desforuden bliver at ansee med Mulct for uberettiget Næringsbrug, der efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til 10 Rbdlr. Sølv, hvoraf Halvdelen tilfalder Lauget som Angiver, og den anden Halvdeel Odense Byes Kæmnerkasse.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Thi kjendes for Ret: Naar de Indstævnte, Optikus Weimann og Kjøbmand Stichler, efter foregaaende lovlig Omgang, Førstnævnte inden en Synagoge i Overeensstemmelse med de ved Forordningen 15de September 1747 foreskrevne strængeste Ceremonier, og Sidstnævnte inden sit Værnething, med deres corporlige Eed bekræfte, at den af Citanterne, Oldermanden for Kjøbmandslauget i Odense, Kjøbmand F. C. Starup, samt Bisidderne ved samme Laug, Kjøbmændene J. Hagenstrøm og P. W. Philipsen sammestedts, under nærværende Sag paatalte Handel, ikke drives for Indstævnte, Weimanns Regning, bør de Indstævnte for Citanternes Tiltale i denne Sag fri at være.

Trøster Indstævnte, Kjøbmand Stichler, sig derimod ikke til saadan Eed at aflægge, bør han være uberettiget til at drive den ommeldte Handel.

Saa bør og Indstævnte, Optikus Weimann, saafremt han maatte vægre sig ved fornævnte Eeds Aflæggelse, bøde 50 Rbdlr. Sølv til Byen og Lauget, samt desforuden 10 Rbdlr. Sølv, hvoraf Halvdelen tilfalder Lauget som Angiver, og den anden Halvdeel Odense Byes Kæmnerkasse.

Processens Omkostninger ophæves.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 24.

En Afviisningspaastand, der var grundet paa, at Underdommeren ved Kjendelse havde nægtet Beskrivelsen af det paaankede Decret, forkastet, fordi Dommeren ved en senere Kjendelse, der var upaaanket, havde bevilget hiin Nægtelses Beskrivelse. En Part, der vindicerede en ham formeentlig tilhørende, men til en anden paa Skifte udlagt Obligation, antages berettiget til at modsætte sig, at den, der som Skifteforvalter havde givet hiint Udlæg, beklædte Retten som Dommer i Sagen, uagtet Skiftet havde overstaaet fatalia appellationis.

I Sagen:

Arvefæster Johan Christian Schierg,

contra:

Kjøbmand Staal samt Procurator Neldeblad.

(Afsagt den 22de December 1828.)

Citanten, Arvefæster Johan Christian Schierg, der i første Instants ved Vordingborg Byethingsret har sagsøgt de Indstævnte, Kjøbmand Staal og Procurator Neldeblad, til at udlevere en ham formeentligen tilhørende Kongelig Obligation paa 1000 Rbdlr. med deraf oppebaarne Renter m. v., paaanker en den 12te Juni 1826 afsagt Kjendelse, hvorved Underdommeren i Anledning af Citantens Paastand om, at han skulde vige sit Sæde som Dommer og Skriver i den omhandlede Sag, har eragtet, at han ikke dristede sig til at tage denne Paastand til Følge.

Foreløbig bemærkes i Anledning af de Indstævntes Henstilling, om ikke nærværende Sag burde afvises, fordi Underdommeren ved Kjendelsen af 12te Juni 1826 har nægtet Beskrivelse af det paaankede Decret til Appel, at saadan Afviisning ikke vil kunde finde Sted, da Underdommeren ved en senere Kjendelse har bevilget Beskrivelsen af det under Sagen Passerede, ifølge Citantens gjentagne Paastand, grundet paa at den tidligere Nægtelse formeentligen indeholdt Rettens Fornægtelse og voldsomme Tvang.

Sin Paastand, om at Dommeren skulde vige sit Sæde, har Citanten bygget derpaa, at den Obligation, som udgjør Søgsmaalets Gjenstand, er forefundet i Stervboet efter Enken, Madam Staal, hvilket er behandlet af Dommeren som Skifteforvalter, samt at Dommeren ifølge de paa Obligationen befindende Paa-

tegninger formeentligen har handlet urigtigen i at betragte den som Boets Eiendom, og udlægge den til Indstævnte, Kjøbmand Staal, for hvilket Forhold Citanten derhos har forbeholdt sig Ret til at drage Dommeren i fornævnte hans Egenskab til Ansvar.

Da nu det Spørgsmaal, der udgjør en væsentlig Tvistspunkt mellem Parterne, nemlig hvad Virkning de paa den omhandlede Obligation værende Paategninger kunde medføre, allerede er afgjort af Dommeren som Skifteforvalter, og Rigtigheden af hans i saa Henseende antagne Mening, saavelsom Lovligheden af hans derpaa grundede Foretagender deels er controverteret imellem Parterne, deels muligen kan komme under nærmere Omhandling, naar Sagens realia procederes, og endeligen Citanten endog formener i Anledning af berørte Behandling at kunne tilkomme Regres hos Dommeren, hvortil han har reserveret sin Ret, saa findes det, at Dommeren efter disse Omstændigheder befinder sig i et saadant Forhold til Sagen, at Citanten har havt Føie til sin Paastand om at Dommeren bør vige sit Sæde; thi om end den af denne yttrede Anskuelse, at han, siden Skiftet har overstaaet fatalia appellationis, ubetinget maatte være fri for alt Ansvar for hvad han under samme med Hensyn paa den omtvistede Obligation har foretaget, kunde billiges, maa dog ligefuldt den Omstændighed, at han muligen blev sat i den Nødvendighed, selv at bedømme hvorvidt han i foranførte Henseende havde handlet rigtigt eller ikke, ifølge Lovgivningens

Grundsætninger bevirke, at det vilde være upassende, at han, imod Citantens Protest, skulde paanødes denne som Dommer.

Citantens Paastand vil derfor være at tage til Følge, og blive efter Omstændighederne Processens Omkostninger her for Retten at ophæve.

Efter Omstændighederne findes det, at Citantens befalede Sagfører her for Retten kan forskaanes for Mulct, i Anledning af det Ophold Sagen ved ham har lidt. Under Behandlingen og den befalede Sagførelse i 1ste Instants, forsaavidt samme for Tiden kommer under Paakjendelse, har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Cancelliesecretair, Byefoged og Birkedommer Kinch bør vige sit Sæde som Dommer og Skriver i nærværende Sag.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves.

No. 25.

Undersøgelse om, hvorvidt 2 Personer, der sigtedes for Tyverie og gjensidigen paastøde, at have faaet de Koster, hvoraf de vare fundne i Besiddelse, af hinanden, kunde blive at dømme efter 6—17—10 og 11. Straf for attenteret Hælerie anvendt paa 2 Personer, som havde søgt at gjøre en Ting ukjendelig, efterat de havde erholdt Kundskab om, at den skulde være stjaalen, men i Henseende til hvilken dog intet fuldstændigt Beviis var at tilveiebringe for, at den virkelig var stjaalen.

I Sagen:

Procurator Knudsen, som Actor,

contra:

Arrestantinderne Anne Kirstine Petersen, Magdalene Kirstine Rømer og Frederikke Marie Hanekjær; samt de Tiltalte Johanne Kirstine Ewald, Muursvend Knaufs eller som han og er kaldet Knaufts Hustrue; Anne Marie Jensen, Værtshuusholder Schumanns Hustrue; Maren Marie Franck, Skipper Eberts Hustrue; Anne Marie Franck; Florentine Cathrine Franck, Søemand Ericksens Hustrue; Ane Margrethe Christensdatter, Esper Jensens Enke; Høker Diderik Feldhusen; Jordemoder Inger Kirstine Pedersdatter, Arbeidsmand Lunds Hustrue; Cecilie Ryberg, Arbeidsmand Hans Olsens Enke; og Birgithe Lundstrøm, Beendreier Hurtigkams Hustrue.

(Afsagt den 23de December 1828.)

Blandt de Koster, i Henseende til hvilke der under nærværende Sag er tilveiebragt det i Lovens 6—17—10 og 11 omhandlede Tyvsbeviis, er det befundet, at Arrestantinden Anne Kirstine Petersen, der stadigen har benægtet at have gjort sig skyldig i noget af de Tyverier, hvorom der under Sagen har været Spørgs-

maal, har været i Besiddelse af et Syeskrin, tilhørende Cecilie Sødring, den i Politiebetjentene Thanings og Petersens Rapport af 14de Juli dette Aar under No. 2 anførte rød- og grøntærnede Kjole, vedkjendt af Kongelig Kudsk Dahlbyes Enke, den i Rapporten begyndt den 1ste samme Maaned under No. 6 specificerede og af Edle Nielsen vedkjendte Spencer, samt et Par Bomuldsstrømper, tilhørende Nathalia Monrad og anførte i bemeldte Rapport under No. 18.

Vel foregiver nu Arrestantinden, at hun Tid efter anden skal have kjøbt samtlige disse Koster af Arrestantinden Magdalene Kirstine Rømer, men hvorvel dette Udsagn vinder nogen Bestyrkelse derved, at Arrestantinden Rømer er befundet at have været i Besiddelse af en Deel andre beviislig stjaalne Koster, som hun har afhændet til forskjellige Personer og blandt hvilke der tillige findes nogle, der maa antages at være bortstjaalne paa samme Tid og fra de samme Personer, der have mistet de i Arrestantinden Petersens Værge forefundne Tyvekoster, saa maa den Formodning, der af disse Omstændigheder kunde udledes for den af Arrestantinden Petersen paaskudte Hjemmel, dog bortfalde, naar der paa den anden Side sees hen til, at Arrestantinden Rømer paastaaer, til Forhandling at have modtaget en stor Deel af de Koster, hvoraf hun beviislig har været i Besiddelse, og deriblandt i Særdeleshed dem, der maa antages at være bortstjaalne tillige-

med de ommeldte i Arrestantinden Petersens Værge forefundne Sager, af denne Sidste, og at dette Udsagn i høi Grad bestyrkes ved flere Data, hvorom de optagne Forhører give Oplysning.

Det maa nemlig i saa Henseende bemærkes, at Arrestantinden Petersen i Begyndelse aldeles har nægtet at have havt noget Kjendskab til Arrestantinden Rømer, men at hun siden, efterhaanden som det befandtes, at denne Benægtelse forholdt sig urigtig, har forandret sit Udsagn saaledes, at hun først vedtog at have kjendt Rømer fra den Tid, denne flyttede ind i det samme Huus, hvori Arrestantinden Petersen da boede tilligemed sin Moder, og siden har maattet vedgaae, at hun endog tilforn havde besøgt Arrestantinden Rømer paa hendes forrige Boepæl.

Fremdeles har Arrestantinden Petersen først opgivet en ganske anden Hjemmel til de i hendes Værge forefundne Tyvekoster, i det hun har forklaret at have faaet Syeskrinet i Foræring af en Snedkersvend, at have kjøbt Spenceren paa Gaden af en hende ubekjendt Kone, at have godtgjort sin Eiendomsret til Strømperne under en ældre mod hende anlagt Justitssag, samt at have kjøbt Tøiet til den tærnede Kjole i en Boutik og selv syet denne; hvorimod hun siden, efterhaanden som det blev oplyst, at disse saavelsom flere i hendes Besiddelse værende Koster skulde være stjaalne, har paaskudt Arrestantinden Rømer som sin Hjemmel og til Slutningen erklæret, at samtlige hos hende forefundne og

som stjaalne vedkjendte Koster vare kjøbte af Arrestantinden Rømer.

Ligeledes er det beviist, at Arrestantinden Petersen har lagt Dølgsmaal paa den ommeldte tærnede Kjole, der tilligemed flere mistænkelige Koster ved en paa hendes Boepæl foretagen Visitation er befunden at have været indstukken i en Overdyne, ligesom hun og har afgivet en urigtig Forklaring i Henseende til en, til bemeldte Kjole henhørende, og tidligere hos hende forefunden Strimmel, for ikke at røbe, at hun var i Besiddelse af Kjolen, hvilken sidste hun derhos har vedgaaet at have forandret.

Endelig kan det og, forsaavidt Arrestantinden Rømer er befunden at have været i Besiddelse af de under No. 40 specificerede 17 Servietter, der ere bortstjaalne hos Grosserer Gammeltofts Enke tilligemed det Cecilie Sødring tilhørende Spesfrin, bemærkes, at Rømers Udsagn om at have modtaget disse Servietter til Forhandling af Arrestantinden Petersen, bestyrkes ved den af Tiltalte, Skipper Eberts Hustrue, under Eeds Tilbud afgivne Forklaring, der gaaer ud paa, at hun, efterat have kjøbt disse Servietter af Arrestantinden Rømer, som foregav at sælge dem for en Brændeviinsbrænders Enke, hvis Datter sad hjemme paa hendes Boepæl, strax forføiede sig didhen for at overtyde sig, om dette Udsagn forholdt sig rigtigt, og at hun da fandt Arrestantinden Petersen siddende med de Penge, hvormed hun havde betalt Servietterne

i Hænderne og at indknytte disse i et Tørklæde, ligesom Arrestantinden Petersen og, ved at foreholdes denne Forklaring, har indrømmet Muligheden af, at hun paa den omhandlede Tid kan have været paa Rømers Boepæl og havt nogle Penge i Hænderne, i hvilket Tilfælde hun dog har nægtet at have modtaget disse af Arrestantinden Rømer eller at have leveret denne noget at sælge for hende.

Efter disse Omstændigheder, hvortil endnu kommer, at Arrestantinden Rømer derimod har afgivet en uforbeholden Vedgaaelse af at have været i Besiddelse af de Koster, der Tid efter anden af forskjellige Personer ere blevne indleverede som kjøbte af hende, og at hun i at gjøre Rede for Maaden hvorpaa disse vare komne i hendes Værge, i det Væsentlige har afgivet en stadig Forklaring, der og i Henseende til enkelte Koster, hvorom Oplysning har været at erholde, er befunden overeensstemmende med Sandhed, skjønnes det ikke, at den af Arrestantinden Anne Kirstine Petersen paaskudte Hjemmel til de ommeldte i hendes Værge forefundne Tyvekoster kan nyde nogen Tiltroe, og da de Forklaringer, hvormed hun har søgt at undskylde sit Forhold med at skjule den tærnede Kjole, samt at lægge Dølgsmaal paa sit Bekjendtskab med Arrestantinden Rømer, derhos kjendeligen bære Præg af Udflugter, vil hun, der trende Gange tilforn, nemlig ved Kjøbenhavns Politieretsdom af 20de April 1822 og Høiesteretsdom af 16de Marts 1824, har været straffet for Tyverie efter For-

ordningen af 20de Februar 1789 §. 1 og 2, nu i Overensstemmelse med Lovens 6—17—10 og 11 sammenholdt med bemeldte Capitels 2den og 16de Artikel blive at ansee efter fornævnte Anordnings 3die §. med at hensettes til Arbeide i Kjøbenhavns Tugthuus paa Livstid.

Hvad dernæst Arrestantinden Magdalene Kirstine Rømer angaaer, da er det beviist, at hun har været i Besiddelse af følgende Koster, i Henseende til hvilke Eiendomsbeviis og Tilhjemlingseed ere tilveiebragte, nemlig No. 24, 32, 40, 56, 71 og 75 af de i Rapporten den 1ste Juli dette Aar, samt No. 5, 6 og 7 af de i Rapporten af 12te samme Maaned specificerede Effecter, saavelsom af de 2de af tiltalte Cecilie Ryberg, Arbeidsmand Hans Olsens Enke, indleverede Fruentimmerkjoler. Derimod kan Arrestantinden ikke mod sin Benægtelse ansees overvunden at have været i Besiddelse af de i bemeldte Rapport af 12te Juli dette Aar under No. 17 og 18 specificerede Koster, der ligeledes beviislig ere stjaalne, hvilke derimod Sophie Christensen har vedgaaet, medens hun logerede hos Arrestantinden, at have modtaget i dennes Fraværelse og efter den indleverende Persons Anmodning selv besørget solgte.

Da imidlertid Arrestantindens Udsagn om at have kjøbt den under No. 56 specificerede Kjole af en matrosklædt Mandsperson, bestyrkes ved den af Sophie Christensen afgivne Forklaring, vil hun ei i Henseende til denne kunne blive at ansee som Tyv. Ikke

heller skjønnes saadant at kunne antages med Hensyn til de øvrige forommeldte Koster, da Arrestantindens Paastand, at have modtaget disse saavelsom endeel andre Sager til Forhandling af Arrestantinden Anne Kirstine Petersen, efter hvad foran med Hensyn til denne er bemærket, har nogen Formodning for sig.

Men skjøndt Arrestantinden, der ikke er befunden forhen at have været straffet, saaledes ikke kan ansees overbeviist at have gjort sig skyldig i Tyverie, vil hun dog, da hun har vedgaaet, hvad der og, naar hensees til den Mængde af mistænkelige Koster, som Arrestantinden har forhandlet, i høi Grad bestyrkes, at hun nemlig selv, især da der stedse blev bragt hende flere af slige Ting til Forhandling, nærede Tvivl om, at de lovligen vare erhvervede, blive at ansee med en efter Analogien af Forordningen af 20de Februar 1789 §. 7, der in casu, hvor Tyven til de af Arrestantinden forhandlede Koster, ikke beviisligen har været at udfinde, ei kan ansees directe anvendelig, lempet arbitrair Straf, der efter Omstændighederne og da Arrestantinden er overbeviist at have gjort sig skyldig i ulovlig Pantsætning af en Skjorte, i Medhold af Placaten af 15de Januar 1790 skjønnes at kunne fastsættes til 8 Maaneders Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus, i hvilken Straffeanstalt Arrestantinden, der er befunden at være uconfirmeret, vil kunne forvente at nyde den fornødne Underviisning i Religionen.

Betræffende Arrestantinden Frederikke Marie Hanekjær og Tiltalte Johanne Kirstine Ewald, Muursvend Knaufts Hustrue, der begge, den Første ved Kjøbenhavns Politieretsdom af 12te Juni 1822 og den Sidste ved samme Rets Dom af 1ste Juli 1820, tilforn have været straffede for Lediggang og Løsagtighed, da er det ved disse Tiltaltes egen Vedgaaelse i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder beviist, at de have lagt Dølgsmaal paa en Straaehat, som Tjenestepigen Marie Nielsen har vedkjendt sig som hende frastjaalen, samt at de efter fælleds Aftale havde ladet denne Hat forandre, for at gjøre den ukjendelig, efterat de havde erholdt Kundskab om, at Hatten, hvilken Arrestantinden Hanekjær havde modtaget af Arrestantinden Anne Kirstine Petersen og solgt til Tiltalte, Knaufts Hustrue, skulde være stjaalen.

Da der imidlertid imod Arrestantinden Petersens Benægtelse af at have stjaalet denne Hat, intet fuldstændigt Tyvsbeviis i saa Henseende har været at tilveiebringe, ville de Tiltalte alene kunne blive at ansee for attenteret Hælerie efter Analogien af Forordningen af 20de Februar 1789 §. 7 jævnført med Forordningen af 12te Juni 1816, hvorhos Straffen efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage for hver.

Saa ville og Arrestantinderne Petersen, Rømer og Hanekjær, saavelsom Tiltalte, Muursvend Knaufts Hustrue, hver for sit Vedkommende have at

heller skjønnes saadant at kunne antages med Hensyn til de øvrige forommeldte Koster, da Arrestantindens Paastand, at have modtaget disse saavelsom endeel andre Sager til Forhandling af Arrestantinden Anne Kirstine Petersen, efter hvad foran med Hensyn til denne er bemærket, har nogen Formodning for sig.

Men skjøndt Arrestantinden, der ikke er befunden forhen at have været straffet, saaledes ikke kan ansees overbeviist at have gjort sig skyldig i Tyverie, vil hun dog, da hun har vedgaaet, hvad der og, naar hensees til den Mængde af mistænkelige Koster, som Arrestantinden har forhandlet, i høi Grad bestyrkes, at hun nemlig selv, især da der stedse blev bragt hende flere af slige Ting til Forhandling, nærede Tvivl om, at de lovligen vare erhvervede, blive at ansee med en efter Analogien af Forordningen af 20de Februar 1789 §. 7, der in casu, hvor Tyven til de af Arrestantinden forhandlede Koster, ikke beviisligen har været at udfinde, ei kan ansees directe anvendelig, lempet arbitrair Straf, der efter Omstændighederne og da Arrestantinden er overbeviist at have gjort sig skyldig i ulovlig Pantsætning af en Skjorte, i Medhold af Placaten af 15de Januar 1790 skjønnes at kunne fastsættes til 8 Maaneders Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus, i hvilken Straffeanstalt Arrestantinden, der er befunden at være uconfirmeret, vil kunne forvente at nyde den fornødne Underviisning i Religionen.

Betræffende Arrestantinden Frederikke Marie Hanekjær og Tiltalte Johanne Kirstine Ewald, Muurſvend Knauſts Hustrue, der begge, den Første ved Kjøbenhavns Politieretsdom af 12te Juni 1822 og den Sidste ved samme Rets Dom af 1ste Juli 1820, tilforn have været straffede for Lediggang og Løsagtighed, da er det ved disse Tiltaltes egen Vedgaaelse i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder beviist, at de have lagt Dølgsmaal paa en Straaehat, som Tjenestepigen Marie Nielsen har vedkjendt sig som hende fraſtjaalen, samt at de efter fælleds Aftale havde ladet denne Hat forandre, for at gjøre den ukjendelig, efterat de havde erholdt Kundskab om, at Hatten, hvilken Arrestantinden Hanekjær havde modtaget af Arrestantinden Anne Kirstine Petersen og solgt til Tiltalte, Knauſts Hustrue, skulde være stjaalen.

Da der imidlertid imod Arrestantinden Petersens Benægtelse af at have stjaalet denne Hat, intet fuldstændigt Tyvsbeviis i saa Henseende har været at tilveiebringe, ville de Tiltalte alene kunne blive at ansee for attenteret Hælerie efter Analogien af Forordningen af 20de Februar 1789 §. 7 jævnført med Forordningen af 12te Juni 1816, hvorhos Straffen efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage for hver.

Saa ville og Arrestantinderne Petersen, Rømer og Hanekjær, saavelsom Tiltalte, Muurſvend Knauſts Hustrue, hver for sit Vedkommende have at

tilsvare alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger og derunder til Actor, Procurator Knudsen, Sallair, der bestemmes til 15 Rbdlr. Sølv, hvoraf Arrestantinderne Petersen og Rømer ville have at udrede hver ⅜ Dele og de 2de andre Tiltalte hver $\frac{1}{16}$ Deel.

Hvad endelig de Tiltalte Anne Marie Jensen, Vertshuusholder Schumanns Hustrue, Maren Marie Franck, Skipper Eberts Hustrue, Anne Marie Franck, Florentine Cathrine Franck, Sømand Ericksens Hustrue, Anne Magrethe Christensdatter, Esper Jensens Enke, Høker Diderik Feldhusen, Jordemoder Inger Kirstine Pedersdatter, Arbeidsmand Lunds Hustrue, Cecilie Ryberg, Arbeidsmand Hans Olsens Enke og Birgithe Lundstrøm, Beendreier Hurtigkams Hustrue, angaae, da ville disse, der samtlige med Undtagelse af Florentine Cathrine Franck, Sømand Ericksens Hustrue, have gjort sig skyldige i ulovlig Handel, blive at ansee efter Forordningen af 27de Juli 1742 sammenholdt med Rescriptet af 31 Juli 1744, med Mulct til Kjøbenhavns Politiekasse, der efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til 1 Rbdlr. Sølv for hver, ligesom de og hver for sit Vedkommende ville have at tilsvare Actionens Omkostninger; hvorimod Sømand Ericksens Hustrue, da de Koster, hvilke hun har tilforhandlet sig af Arrestantinden Rømer, ei beviislig have været stjaalne, for Actors Tiltale i denne Sag bliver at frifinde.

Den befalede Sagførelse har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinderne Anne Kirstine Petersen og Magdalene Kirstine Rømer, bør hensættes til Arbeide, den Første i Kjøbenhavns Tugthuus paa Livstid, og den Sidste i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 8 Maaneder.

Arrestantinden Frederikke Marie Hanekjær og Tiltalte Johanne Kirstine Ewald, Muursvend Knaufs eller, som han og er kaldet, Knausts Hustrue, bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage.

Saa bør og samtlige fornævnte Tiltalte, hver for sit Vedkommende, udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger og derunder til Actor, Procurator Knudsen, 15 Rbdlr. Sølv i Sallair, hvoraf Arrestantinderne Anne Kirstine Petersen og Magdalene Kirstine Rømer tilsvare hver $\frac{2}{5}$ Dele og de 2de andre Tiltalte hver $\frac{1}{10}$ Deel.

De Tiltalte Anne Marie Jensen, Vertshuusholder Schumanns Hustrue, Maren Marie Franck, Skipper Eberts Hustrue, Anne Marie Franck, Anne Magrethe Christensdatter, Esper Jensens Enke, Høker Diderik Feldhusen, Jordemoder Inger Kirstine Pedersdatter, Arbeidsmand Lunds Hustrue, Cecilie Ryberg, Arbeidsmand Hans Olsens Enke og Birgithe Lundstrøm, Beendreier Hurtigkams Hustrue, bør til Kjøbenhavns Politiekasse bøde hver

1 Rbdlr. Sølv, samt hver for sit Vedkommende tilsvare Actionens Omkostninger.

Derimod bør Tiltalte Florentine Cathrine Franck, Søemand Erikssens Hustrue, for Actors Tiltale i denne Sag fri at være.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 26.

En legal Panthaver anseet berettiget til at nyde Udlæg fremfor en ældre 2den Prioritets Panthaver i en Retsbetjents Eiendom, forsaavidt den Deel af første Prioritet angik, der var indfriet paa den Tid, Disputen opstod.*) For at den legale Panteret kan indtræde med Hensyn til faste Eiendomme, antages det ikke at være nødvendigt, at vedkommende Embedsmands Bestalling læses ved det Thing, hvorunder Eiendommen er beliggende, men det er tilstrækkeligt, at saadant skeer ved hans personlige Værnething.**)

I Sagen:

Procurator Andreas Frederik Raasløff paa det Offentliges og vedkommende Umyndiges Vegne,

contra:

Procurator Nielsen, som Mandatarius for Ole Michael Mentz med Curator.

*) Cfr. jur. Tidsskr. 16 B. 2 H. Pag. 358—362.
**) Cfr. dito Pag. 200—205, 215—217 og 281—290.

(Affagt den 5te Januar 1829.)

Spørgsmaalet i nærværende Sag gaaer ud paa, om Indstævnte, Procurator Nielsens Mandant, Ole Michael Mentz, for en Fordring paa 2666 Rbdlr. 4 Mk. Sedler og Tegn, hvorfor ham har været givet uden Prioritets Panteret i afdøde Birkedommer Lauritzens Gaard, Abelsminde kaldet, med Tilliggende, næstefter 3000 Rbdlr. i Sedler og Tegn, som dengang stode paa første Prioritet, bør i Lauritzens Boe nyde Udlæg af Pantet, fremfor de paa det Offentliges og vedkommende Umyndiges Vegne i Boet anmeldte Fordringer.

Hvorvidt Beviis for disse sidste Fordringer er tilveiebragt, kommer for Tiden ikke i Betragtning, da det Spørgsmaal, der nu skal afgjøres, blot gaaer ud paa, i hvilket Forhold de saaledes anmeldte Fordringer, under Forudsætning, at de ere rigtige, staae til det Krav, som Indstævnte har anmeldt.

Ligesom Retten nu ikke kan antage, at de paa det Offentliges og vedkommende Umyndiges Vegne i Boet anmeldte Fordringer ere af den Natur, at dem, førend Forordningen af 19de December 1821 udkom, kunde tilkomme stiltiende Panteret i Lauritzens Eiendele, saaledes maa Retten dog paa den anden Side ansee det for en ligefrem Følge af Forordningens Bestemmelser, at berørte Fordringer ere indbefattede under dens Forskrifter, og at den nævnte Panteret altsaa tilkommer dem fra den Tid, da Forordningen udkom.

Men heraf følger igjen, at Pantsætningen til Indstævntes Mandant maa staae ved Magt, siden den, om Tiden endog blot regnes fra Panteobligationens Thinglæsningsdato, er ældre end Forordningen; og at de ommeldte Fordringer altsaa ikke ubetinget kunne tillægges Fortrin for Panteforbringen.

Et saadant Fortrin formener Retten derimod at maatte tilkomme dem med Hensyn til et Beløb af 2467 Rbdlr. 54 ß. siden en saa stor Sum af de 3000 Rbdlr., som indestode i Eiendommen paa første Prioritet er indfriet, uden at Eiendommen igjen er behæftet med nogen ny Førsteprioritetsgjeld.

Indstævnte har vel meent, at hans Mandants Fordring maatte, uagtet den oprindelig kun var forbunden med Panteret efter de nævnte 3000 Rbdlr., nu tilsvares af Pantet næstefter det Restbeløb af Fordringen paa første Prioritet, som endnu indestaaer i Eiendommen. Men denne Mening skjønner Retten ikke at kunne billiges.

Obligationen indeholder ikke noget, hvorefter det kunde antages, at Indstævntes Mandant, efter Overeenskomst imellem Parterne skulde nyde en saadan Forbedring i sin Panteret, naar en Deel af de 3000 Rbdlr. som da indestode paa første Prioritet blev afbetalt, og af Sagens Natur kan en saadan Rettighed for ham ikke udledes; thi naar han beholder Panteret næstefter 3000 Rbdlr. har han al den Sikkerhed, som han selv har betinget sig, og han lider altsaa ikke noget ved, at

en anden Panteforbring af samme Størrelse som den, der fra først af stod paa første Prioritet, træder i den førstes Sted, hvorimod det i et opgivet Tilfælde kunde blive Pantedebitor til stor Skade, naar han skulde udbetale den Sum, som indestod paa første Prioritet, og ei igjen kunde optage et nyt Laan i Eiendommen, hvorfor han kunde byde samme Sikkerhed, som den ældre Pantecreditor havde havt.

Bestemmelsen i Forordningen af 5te Januar 1813 §. 34 maa ogsaa antages grundet paa den Forudsætning, at anden Prioritetshaver ikke kan gjøre Fordring paa Oprykning af hans Prioritet, naar han ikke udtrykkelig har betinget sig den; hvorimod den af Indstævnte paaberaabte Bestemmelse i Forordningen af 12te Septem. 1806 §. 2, ikke kan afgive Beviis for den modsatte Mening, da denne Bestemmelse blot kan betragtes som en Instrux angaaende hvorledes der maatte forholdes med Hensyn til et Tilfælde, som kunde være forskjellig Mening underkastet.

Den Ret, som Birkedommer Lauritzen, hvis han ikke havde været i en saadan Stilling, at det Offentlige og de Umyndige havde stiltiende Panteret i hans Eiendele, vilde i Overeensstemmelse med det Foranførte have havt til at optage et nyt Laan paa første Prioritet i Stedet for de Summer, han havde afbetalt, maa nu som en Følge af berørte hans Stilling være gaaet over paa det Offentlige saaledes, at dettes Panteret er indtraadt, forsaavidt den Deel af Pantet angaaer, hvor-

over Lauritzen efter de almindelige Regler vilde have havt Dispositionsret.

Paa Grund heraf, og da det ikke er anordnet, at hans Constitution, for at det Offentliges Panteret skulde kunne indtræde, skulde være læst ved det Thing, hvorunder Eiendommen ligger, men det maa ansees til-strækkeligt, at Constitutionen, saaledes som skeet er, er læst ved hans personlige Værnething, vil den af Citanten subsidialiter gjorte Paastand blive at tage til Følge.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Kongens Kasses Ret bliver at forbeholde med Hensyn til at flere af de i Skifteacten Pag. 5 til 19 indførte Forskrivninger nemlig No. 5 a og 5 b samt No. 6 a og 6 b ikke kunne sees at have været skrevne paa stemplet Papiir. Iøvrigt er det stemplede Papiir rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Det Offentlige og vedkommende Umyndige bør nyde fortrinligt Udlæg for et Beløb af 2467 Rbdlr. 54 ß. af deres Tilgodehavende i afdøde Birkedommer Lauritzens Boe i det ved Panteobligation af 14de Januar 1814 til Johan Frederik Mentz stillede Pant, fremfor den, Instævnte Procurator Nielsens Mandant Ole Michael Mentz, efter bemeldte Panteobligation tilkommende Fordring, og bør iøvrigt Skiftedecisionen, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande.

Processens Omkostninger ophæves.

Kongens Kasses Ret forbeholdes med Hensyn til at flere af de i Skifteacten Pag. 5—19 indførte Forskrivninger, nemlig No. 5 a og 5 b samt 6 a og 6 b, ikke ses at være skrevne paa stemplet Papiir.

No. 27.

En Sælger af en fast Eiendom, som paa den Tid, Salget skete, allerede havde indfriet den paa Eiendommen hvilende Bankhæftelse, og som først senere udstædte Obligation til Banken for Hæftelsens Beløb og derpaa modtog Transport, anseet uberettiget til at affordre Kjøberen af Eiendommen, til hvem den var solgt med de Rettigheder, hvormed Sælgeren havde besiddet den, Renter af Hæftelsen.

I Sagen:

Procurator Delbanco, som Curator i afgangne Kjøbmand Wulf Levin v. Halles og efterlevende Enkes Boe,

contra:

Brændeviinsbrænderne C. Thomsen, Dannebrogsmand Jørgen Møller og Ole Møller.

(Afsagt den 5te Januar 1829.)

Hovedcitanten, Procurator Delbanco, har som Curator i afgangne Kjøbmand Wulf Levin v. Halles og efterlevende Enkes Boe sagsøgt Contracitanterne,

Brændeviinsbrænderne C. Thomsen og Ole Møller, samt Indstævnte, Brændeviinsbrænder og Dannebrogsmand Jørgen Møller, til in solidum at betale de for flere Aar resterende Renter af Bankhæftelsen af en Bondegaard med Tilliggende, som afdøde v. Halle i Aaret 1815 har solgt til Contracitanterne og Indstævnte.

Bankhæftelsen var nemlig, da v. Halle i Juli 1815 solgte Eiendommen, af ham allerede betalt til Banken, men under 16de Januar 1816 har han desnagtet udstædt til Banken Obligation for Hæftelsens Beløb, og paa denne Obligation er ham under 11te Marts samme Aar af Banken meddeelt Transport.

Fundamentet for Hovedcitantens Krav er altsaa, at v. Halle, ved at modtage Transport paa Obligationen til Banken, er indtraadt i Bankens Rettigheder.

Hvad nu først angaaer den af Indstævnte, Jørgen Møller, gjorte Paastand, at Sagen for hans Vedkommende skulde afvises, hvilken Paastand er grundet paa, at han ikke nu for Tiden er Medeier af den nævnte Eiendom, da kan denne Paastand ikke tages til Følge, siden han i flere Aar af det Tidsrum, hvorfor Renterne kræves, har været Medeier i Eiendommen, og det altsaa ikke kan nægtes Citanten, ved Paakjendelsen af Realiteten i Sagen, at faae afgjort, om han for det Tidsrum, hvori Indstævnte i Forening med Contracitanterne havde Eiendommen, kan have personlig Tiltale mod Indstævnte for de resterende Renter af Hæf=

telsen. Fandtes det end, at hans Paastand herom ikke kunde gives Medhold, maatte dette blive en Frifindelsesgrund, men kunde ikke have Sagens Afviisning til Følge.

I Henseende til Realiteten af Sagen, da finder Retten, at siden v. Halle, førend Eiendommen af ham blev solgt, havde betalt til Banken Hæftelsens hele Beløb, uden at nogen Obligation for Hæftelsen af ham havde været udstædt til Banken, eller Transport paa en saadan Obligation var meddeelt ham af Banken, saa maa det antages, at Eiendommen paa den Tid, Salget skete, var frigjort for Hæftelsen, og at altsaa Kjøberne, der tilforhandlede sig Eiendommen med de Rettigheder, hvormed Sælgeren havde besiddet den, har ved den nævnte Handel erhvervet Eiendommen med den Beskaffenhed, at ingen Hæftelse til Banken længere hvilede paa den. Vilde Sælgeren, uagtet han havde indfriet Hæftelsen uden at have modtaget Transport paa Bankens Rettigheder med Hensyn til Hæftelsen, have Godtgjørelse hos Kjøberne for den Udgift, som han, ved at indfrie Hæftelsen, havde havt, saa maatte han ved Salget udtrykkeligen have betinget sig dette, hvilket ikke er skeet.

Den af Banken til ham udstædte Transport paa Obligationen for Hæftelsen, kan ikke give ham nogen Ret i denne Henseende, siden Obligationen er udstædt og Transporten meddeelt længe efter at Salget havde

Brændeviinsbrænderne C. Thomsen og Ole Møller, samt Indstævnte, Brændeviinsbrænder og Dannebrogsmand Jørgen Møller, til in solidum at betale de for flere Aar resterende Renter af Bankhæftelsen af en Bondegaard med Tilliggende, som afdøde v. Halle i Aaret 1815 har solgt til Contracitanterne og Indstævnte.

Bankhæftelsen var nemlig, da v. Halle i Juli 1815 solgte Eiendommen, af ham allerede betalt til Banken, men under 16de Januar 1816 har han desuagtet udstædt til Banken Obligation for Hæftelsens Beløb, og paa denne Obligation er ham under 11te Marts samme Aar af Banken meddeelt Transport.

Fundamentet for Hovedcitantens Krav er altsaa, at v. Halle, ved at modtage Transport paa Obligationen til Banken, er indtraadt i Bankens Rettigheder.

Hvad nu først angaaer den af Indstævnte, Jørgen Møller, gjorte Paastand, at Sagen for hans Vedkommende skulde afvises, hvilken Paastand er grundet paa, at han ikke nu for Tiden er Medeier af den nævnte Eiendom, da kan denne Paastand ikke tages til Følge, siden han i flere Aar af det Tidsrum, hvorfor Renterne kræves, har været Medeier i Eiendommen, og det altsaa ikke kan nægtes Citanten, ved Paakjendelsen af Realiteten i Sagen, at faae afgjort, om han for det Tidsrum, hvori Indstævnte i Forening med Contracitanterne havde Eiendommen, kan have personlig Tiltale mod Indstævnte for de resterende Renter af Hæf-

telsen. Fandtes det end, at hans Paastand herom ikke kunde gives Medhold, maatte dette blive en Frifindelsesgrund, men kunde ikke have Sagens Afviisning til Følge.

I Henseende til Realiteten af Sagen, da finder Retten, at siden v. Halle, førend Eiendommen af ham blev solgt, havde betalt til Banken Hæftelsens hele Beløb, uden at nogen Obligation for Hæftelsen af ham havde været udstædt til Banken, eller Transport paa en saadan Obligation var meddeelt ham af Banken, saa maa det antages, at Eiendommen paa den Tid, Salget skete, var frigjort for Hæftelsen, og at altsaa Kjøberne, der tilforhandlede sig Eiendommen med de Rettigheder, hvormed Sælgeren havde besiddet den, har ved den nævnte Handel erhvervet Eiendommen med den Beskaffenhed, at ingen Hæftelse til Banken længere hvilede paa den. Vilde Sælgeren, uagtet han havde indfriet Hæftelsen uden at have modtaget Transport paa Bankens Rettigheder med Hensyn til Hæftelsen, have Godtgjørelse hos Kjøberne for den Udgift, som han, ved at indfrie Hæftelsen, havde havt, saa maatte han ved Salget udtrykkeligen have betinget sig dette, hvilket ikke er skeet.

Den af Banken til ham udstædte Transport paa Obligationen for Hæftelsen, kan ikke give ham nogen Ret i denne Henseende, siden Obligationen er udstædt og Transporten meddeelt længe efter at Salget havde

Brændeviinsbrænderne C. Thomsen og Ole Møller, samt Indstævnte, Brændeviinsbrænder og Dannebrogsmand Jørgen Møller, til in solidum at betale de for flere Aar resterende Renter af Bankhæftelsen af en Bondegaard med Tilliggende, som afdøde v. Halle i Aaret 1815 har solgt til Contracitanterne og Indstævnte.

Bankhæftelsen var nemlig, da v. Halle i Juli 1815 solgte Eiendommen, af ham allerede betalt til Banken, men under 16de Januar 1816 har han desuagtet udstædt til Banken Obligation for Hæftelsens Beløb, og paa denne Obligation er ham under 11te Marts samme Aar af Banken meddeelt Transport.

Fundamentet for Hovedcitantens Krav er altsaa, at v. Halle, ved at modtage Transport paa Obligationen til Banken, er indtraadt i Bankens Rettigheder.

Hvad nu først angaaer den af Indstævnte, Jørgen Møller, gjorte Paastand, at Sagen for hans Vedkommende skulde afvises, hvilken Paastand er grundet paa, at han ikke nu for Tiden er Medeier af den nævnte Eiendom, da kan denne Paastand ikke tages til Følge, siden han i flere Aar af det Tidsrum, hvorfor Renterne kræves, har været Medeier i Eiendommen, og det altsaa ikke kan nægtes Citanten, ved Paakjendelsen af Realiteten i Sagen, at faae afgjort, om han for det Tidsrum, hvori Indstævnte i Forening med Contracitanterne havde Eiendommen, kan have personlig Tiltale mod Indstævnte for de resterende Renter af Hæf-

telsen. Fandtes det end, at hans Paastand herom ikke kunde gives Medhold, maatte dette blive en Frifindelsesgrund, men kunde ikke have Sagens Afviisning til Følge.

I Henseende til Realiteten af Sagen, da finder Retten, at siden v. Halle, førend Eiendommen af ham blev solgt, havde betalt til Banken Hæftelsens hele Beløb, uden at nogen Obligation for Hæftelsen af ham havde været udstædt til Banken, eller Transport paa en saadan Obligation var meddeelt ham af Banken, saa maa det antages, at Eiendommen paa den Tid, Salget skete, var frigjort for Hæftelsen, og at altsaa Kjøberne, der tilforhandlede sig Eiendommen med de Rettigheder, hvormed Sælgeren havde besiddet den, har ved den nævnte Handel erhvervet Eiendommen med den Beskaffenhed, at ingen Hæftelse til Banken længere hvilede paa den. Vilde Sælgeren, uagtet han havde indfriet Hæftelsen uden at have modtaget Transport paa Bankens Rettigheder med Hensyn til Hæftelsen, have Godtgjørelse hos Kjøberne for den Udgift, som han, ved at indfrie Hæftelsen, havde havt, saa maatte han ved Salget udtrykkeligen have betinget sig dette, hvilket ikke er skeet.

Den af Banken til ham udstædte Transport paa Obligationen for Hæftelsen, kan ikke give ham nogen Ret i denne Henseende, siden Obligationen er udstædt og Transporten meddeelt længe efter at Salget havde

fundet Sted og altsaa paa en Tid, da han ikke længere kunde gerere sig som Eier af Eiendommen.

At den Qvittering, som fra først af har været v. Halle meddeelt af Banken for Indbetaling af en Deel af Hæftelsens Beløb, er benævnt "Interimsbeviis," kan saa meget mindre ansees af Vigtighed, da kun en partiel Afbetaling af Hæftelsen paa den Tid havde fundet Sted, og hiin Benævnelse altsaa kan have havt Hensyn dertil.

v. Halle selv har derimod ved den endelige Opgjørelse betjent sig af den Yttring, at Hæftelsen var afbetalt.

Retten maa efter det Foranførte antage, at Contracitanterne og Indstævnte ere berettigede til at erholde den af dem paastaaede Frifindelse for Citantens Tiltale i denne Sag.

Derimod kan Contracitanternes Paastand, at Hovedcitanten skulde tilpligtes at lade Obligationen udslette af Pantebogen og annullere, ikke her under Sagen tages til Følge, da Hovedcitanten ikke kan antages at have Competence til at forlange den udslettet, uden forsaavidt Bestyrerne af Boet bemyndigede ham dertil, og disse sidste er det derfor, som en saadan Forpligtelse skulde paalægges; men til dem har ingen Klage eller Indvarsling funden Sted, ligesom heller ingen Paastand over dem er nedlagt.

Hovedcitanten bliver derfor i denne Henseende at frifinde for deres Tiltale.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Det stemplede Papiir er rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Contracitanterne, Brændeviinsbrænderne C. Thomsen og Ole Møller, samt Indstævnte, Brændeviinsbrænder og Dannebrogsmand Jørgen Møller, bør for Tiltale af Hovedcitanten, Procurator Delbanco, som Curator i afgangne Kjøbmand Wulf Levin v. Halles og efterlevende Enkes Boe, i denne Sag fri at være; og frifindes ligeledes Sidstnævnte for Contracitanternes Tiltale.

Processens Omkostninger ophæves.

No. 28.

En Appellationsstævning, der først udtages efter at Dommens Execution er begyndt, kan ikke standse Executionens Fremme.

I Sagen:

Procurator S. Hansen, som Værge for Proprietair Haugsted,

contra:

Marie Sophie Wegner med Curator Pastor Wegner.

(Afsagt den 5te Januar 1828.)

Hovedcitanten, Procurator S. Hansen, som Værge for Proprietair Haugsted, har i første Instants været sagsøgt af Contracitantinden Marie Sophie Wegner med Curator Pastor Wegner, til at indfrie en af bemeldte Haugsted til hende under 9de November 1819 udstædt Forskrivning for et Beløb af 2000 Rbdlr. i Sedler, og betale hende denne Sum med Renter og Omkostninger.

At Forskrivningen er udstædt af Haugsted, har Hovedcitanten vel vedgaaet, men han paaberaaber sig derhos, at hiin intet Vederlag for den har modtaget, og at den blot er udstædt pro forma, i det Haab, at Haugsted, der var Curator for Contracitantinden, derved skulde lettes Adgang til at faae inddrevet hos en tredie Mand et Sølvbeløb, som hun havde tilgode hos denne, og som beregnet efter en vis Cours, skulde udgjøre det ovenanførte Beløb i Sedler, hvorfor Forskrivningen af Haugsted blev udstædt. Dette Opgivende, at Forskrivningen i berørte Øiemeed skulde være udstædt pro forma, har Contracitantinden imidlertid benægtet, i det hun paaberaaber sig, at Haugsted paatog sig Gjelden imod at han af hende bekom det Beviis, som den nævnte tredie Mand havde meddeelt hende for hendes Tilgodehavende hos ham; og det er saa langt fra, at Haugsted, mod hvem Forskrivningens Indhold ligefrem taler, har godtgjort Rigtigheden af sit Udsagn, at tvertimod den Omstændighed, at han alt i

Aaret 1815 havde meddeelt Contracitantinden en Obligation for det Beløb, som hun hos foranførte tredie Mand havde tilgode og derpaa, efter at have forrentet denne Obligations Paalydende til hende og betalt et Afdrag derpaa, har meddeelt hende den her under Sagen paastævnte Forskrivning for Restbeløbet, maa tale for at han, efter Overeenskomst imellem dem, selv skulde være Debitor til hende for det Beløb, som Forskrivningen lyder paa; og den Forpligtelse, som han saaledes har paataget sig, maa han ogsaa opfylde, uden at det i den Henseende kan gjøre noget til Sagen, om han hos berørte tredie Mand har faaet Godtgjørelse for Forskrivningens Indhold, eller ei, siden den Forpligtelse, han paatog sig mod Contracitantinden, ikke i Forskrivningen var gjort betinget af, at han virkelig kom i Besiddelse af det, som hun havde at fordre hos den nævnte tredie Mand.

Overretten kan derfor ikke ansee hans Indsigelse mod at være Debitor efter Forskrivningen for grundet, og ligesaalidt kan den Omstændighed, at Contracitantinden førend Sagen kom for Domstolene har tilbudt at nøies med 400 Specier, medføre, at hendes Krav, da dette Tilbud ikke blev modtaget, skulde være indskrænket til denne Sum.

Heller ikke kunne Hovedcitantens Bemærkninger med Hensyn til, at Forskrivningen er udstædt for et Beløb i Sedler, og at Renterne i Forskrivningen ere bestemte til 5 pCt., komme i Betragtning, naar hensees

(Affsagt den 5te Januar 1828.)

Hovedcitanten, Procurator S. Hansen, som Værge for Proprietair Haugsted, har i første Instants været sagsøgt af Contracitantinden Marie Sophie Wegner med Curator Pastor Wegner, til at indfrie en af bemeldte Haugsted til hende under 9de November 1819 udstædt Forskrivning for et Beløb af 2000 Rbdlr. i Sedler, og betale hende denne Sum med Renter og Omkostninger.

At Forskrivningen er udstædt af Haugsted, har Hovedcitanten vel vedgaaet, men han paaberaaber sig derhos, at hiin intet Vederlag for den har modtaget, og at den blot er udstædt pro forma, i det Haab, at Haugsted, der var Curator for Contracitantinden, derved skulde lettes Adgang til at faae inddrevet hos en tredie Mand et Sølvbeløb, som hun havde tilgode hos denne, og som beregnet efter en vis Cours, skulde udgjøre det ovenanførte Beløb i Sedler, hvorfor Forskrivningen af Haugsted blev udstædt. Dette Opgivende, at Forskrivningen i berørte Øiemeed skulde være udstædt pro forma, har Contracitantinden imidlertid benægtet, i det hun paaberaaber sig, at Haugsted paatog sig Gjelden imod at han af hende bekom det Beviis, som den nævnte tredie Mand havde meddeelt hende for hendes Tilgodehavende hos ham; og det er saa langt fra, at Haugsted, mod hvem Forskrivningens Indhold ligefrem taler, har godtgjort Rigtigheden af sit Udsagn, at tvertimod den Omstændighed, at han alt i

Aaret 1815 havde meddeelt Contracitantinden en Obligation for det Beløb, som hun hos foranførte tredie Mand havde tilgode og derpaa, efter at have forrentet denne Obligations Paalydende til hende og betalt et Afdrag derpaa, har meddeelt hende den her under Sagen paastævnte Forskrivning for Restbeløbet, maa tale for at han, efter Overeenskomst imellem dem, selv skulde være Debitor til hende for det Beløb, som Forskrivningen lyder paa; og den Forpligtelse, som han saaledes har paataget sig, maa han ogsaa opfylde, uden at det i den Henseende kan gjøre noget til Sagen, om han hos berørte tredie Mand har faaet Godtgjørelse for Forskrivningens Indhold, eller ei, siden den Forpligtelse, han paatog sig mod Contracitantinden, ikke i Forskrivningen var *gjort* betinget af, at han virkelig kom i Besiddelse af det, som hun havde at fordre hos den nævnte tredie Mand.

Overretten kan derfor ikke ansee hans Indsigelse mod at være Debitor efter Forskrivningen for grundet, og ligesaalidt kan den Omstændighed, at Contracitantinden førend Sagen kom for Domstolene har tilbudt at nøies med 400 Specier, medføre, at hendes Krav, da dette Tilbud ikke blev modtaget, skulde være indskrænket til denne Sum.

Heller ikke kunne Hovedcitantens Bemærkninger med Hensyn til, at Forskrivningen er udstædt for et Beløb i Sedler, og at Renterne i Forskrivningen ere bestemte til 5 pCt., komme i Betragtning, naar hensees

til det Tidspunkt, hvori Gjælden først er stiftet, og Hovedcitantens Paastand om Liqvidation i det af Haugsted allerede betalte, maa derfor ogsaa blive uden Virkning.

Derimod maa Contracitantinden gives Medhold i at Underdommeren ikke har havt Grund til at lade de i Forskrivningen fastsatte Renter bortfalde, da den Omstændighed, at Forskrivningen lød paa Renter, uagtet den, som Revers kun var skrevet paa stemplet Papiir af 2den Klasse, ikke kan medføre, at den af Debitor indgaaede Forpligtelse, at svare Renter af Beløbet, skulde bortfalde, men kun kan have til Følge, at Ansvarlighed med Hensyn til Brugen af det stemplede Papiir finder Sted, i hvilken Henseende Resolution er afgivet af det Kongelige Rentekammer.

Som en Følge af det Anførte bliver den paaankede Underretsdom at stadfæste, dog med den ovenanførte Forandring, at istedetfor de i Dommen fastsatte 4 pCt. fra 15de Mai 1827 betales Renter 5 pCt. af Obligationens Beløb fra 11te December 1821 indtil Betaling skeer.

Betræffende den efter Underretsdommen foretagne Executionsforretning og den derunder affagte Kjendelse, da maa det billiges, at Fogden har tillagt Forretningen Fremme, uden Hensyn til den under Forretningens Gang udtagne Appellationsstævning, siden ingen saadan Stævning, da Forretningen først tog sin Begyndelse, var udtagen og bemeldte Forretning, hvorunder Udlæg

er givet, under Forbehold af Enhvers bedre Ret, bliver derfor, forsaavidt paaanket er, at stadfæste.

Processens Omkostninger for Overretten bliver Hovedcitanten at tilpligte at betale Contracitantinden skadesløs.

Under den befalede Sagførelse ved Underretten og Behandlingen af Sagen sammesteds, har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Det stemplede Papiir er rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Herredsthingsdommen bør ved Magt at stande, dog saaledes at Hovedcitanten, Procurator S. Hansen, som Værge for Proprietair Haugsted, istedetfor de i berørte Dom bestemte Renter, betaler Renter 5 pCt. af Obligationens Paalydende fra 11te December 1821 indtil Betaling skeer. Den paaankede Executionsforretning og afsagte Kjendelse bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande.

Processens Omkostninger for Overretten betaler Hovedcitanten til Contracitantinden Marie Sophie Wegner skadesløs.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 29.

Arbitrair Straf for en Datters og Svigersøns Forhold med, til Skade for deres Medarvinger, at have lagt Dølgsmaal paa nogle af deres afdøde Forældre oppebaarne Gaver.

I Sagen:

Procurator Hansteen, som Actor,

contra:

De Tiltalte Rugbrødsbager Jochum Christian Carl Foss og hans Hustrue Marie Kirstine Sophie Wally, samt Bagersvend Daniel Hermann Christian Foss.

(Afsagt den 6te Januar 1829.)

Det er under nærværende Sag ved Tiltalte, Marie Kirstine Sophie Wallys egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder tilstrækkeligen godtgjort, at hun kort førend hendes Moders Død af Sidstnævnte har modtaget en Pakke med Obligationer, som hun siger blev hende leverede for at hun og hendes Mand, saalænge de vare i Live, skulde nyde Renterne deraf og Capitalen efter hendes Død tilfalde deres eneste Datter, samt at hun, da deres Moders og dennes senere afdøde Mands Stervboe var taget under Skiftebehandling, har for hendes Søskende aldeles benægtet at have modtaget hine Obligationer, hvilken Benægtelse hun senere, efter at være indkaldt for Retten, ligeledes har gjentaget, indtil hende af Dommeren i Criminalkammeret blev opgivet Nummerne paa nogle af de Obligationer, hun havde modtaget, da hun derpaa vedgik det Urigtige i hendes Forklaring og fremkom med Obligationerne, der tilsammen løde paa en Værdie af 900 Rbdlr.

Ved denne Benægtelse vilde Tiltalte, naar det Urigtige i den ikke var bleven oplyst, have opnaaet, at hun afskar sine Søddskende Adgang til at fremkomme med deres Fordring paa Andeel i Obligationerne, eller i alt Fald Erstatning i den øvrige Arv, som dem kunde tilkomme efter Moderen, og hun maa altsaa antages forsaavidt at have gjort sig skyldig i et bedrageligt Forhold mod bemeldte hendes Søddskende.

Hendes Mand, tiltalte Rugbrødbager Jochum Christian Carl Foss, har ligeledes søgt at lægge Skjul paa, at han af hans Hustrues Stiffader, medens denne og Moderen endnu levede, havde bekommet en Deel af Boets Formue, i det han opgav selv at have kjøbt en Landeiendom, som Stiffaderen havde forskaffet ham ved at tilbytte sig den for en Eiendom, han havde her i Byen, saa at Tiltalte, til hvem Skjødet paa den blev udstædt, selv ikkun havde udredet en Deel af Kjøbesummen. Foruden at nu denne Tiltalte, ved berørte urigtige Opgivende, har søgt at betage hans Hustrues Søddskende de Indsigelser, som de maatte have mod Overdragelsen af en Deel af Formuen til ham og hans Hustrue, og som de maatte have Ret til ved Domstolene at faae afgjort, maa det ogsaa gravere ham, at han har formaaet sin Broder, Bagersvend Daniel Hermann Christian Foss, til at afløgge urigtig Forklaring i Retten, i det denne Sidste, overeensstemmende med hvad Broderen havde udsagt, forklarede, at han havde laant sin Broder 1600 Rbdlr. til Indkjøbet af

den nævnte Gaard, uagtet dette ikke forholdt sig saa og blot gik ud paa at gjøre det sandsynligt, at Broderen selv havde kjøbt berørte Landeiendom.

Sigtelsen mod den tredie Tiltalte, bemeldte Bagersvend Daniel Hermann Christian Foss, gaaer ud paa, at han har aflagt ommeldte falske Forklaring i Retten, hvilken han, efter af Dommeren i Criminalkammeret at være bleven gjort bekjendt med Straffen for Meened, har erklæret sig villig at beedige, uagtet han selv senere har tilstaaet, at Forklaringen var urigtig.

Den Straf, som de Tiltalte ved ovennævnte deres Forhold have gjort sig skyldige til, findes efter Sagens Omstændigheder at kunne bestemmes til 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød for hver af dem, og blive de derhos at tilpligte in solidum at udrede Actionens Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Hansteen, 8 Rbdlr. Sølv.

Spørgsmaalet om, hvorvidt de ovennævnte Eiendele, som de Paagjeldende sige at have bekommet til Gave af de Afdøde, bør komme tilbage til Boet og hvad Virkning Overdragelsen iøvrigt kan have, vil ikke blive at afgjøre her under Sagen, men maa være Gjenstand for privat Forfølgning mellem de Vedkommende.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: De Tiltalte, Rugbrødsbager Jochum Carl Christian Foss og hans Hustrue Marie Kirstine Sophie Wally, samt Bagersvend Daniel Hermann Christian Foss,

bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød hver i 2 Gange 4 Dage, hvorhos de in solidum bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger og derunder i Sallarium til Procurator Hansteen 8 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 30.

Spørgsmaal, om en Barnefødsel kunde antages at være skeet i Dølgsmaal.

I Sagen:

Procurator Høyer, som Actor,

contra:

Arrestantinden Maren Kirstine Hansdatter.

(Afsagt den 10de Januar 1829.)

Under nærværende Sag, hvorunder Arrestantinden Maren Kirstine Hansdatten tiltales for Barnefødsel i Dølgsmaal, gaaer den af Arrestantinden afgivne Forklaring ud paa, at da hun om Onsdagen den 25de Juni sidstleden var med en Vogn paa Stubbekjøbing Marked for at udsælge Oste for sin Madmoder, er hun, der udenfor Egteskab var bleven besvangret af Tjenestekarl Hans Jørgensen, omtrent ved Middagstid begyndt at befinde sig ilde, og har derefter ud paa Eftermiddagen, siddende paa Hug i Vognen, paa hvilken

hun ene befandt sig, og ubemærket af nogen, bragt et Foster til Verden, hvilket hun, da hun antog det for dødt, indsvøbte i et Tørklæde og henlagde under noget Halm i Vognen, i hvilket det forblev indtil hun henimod Aftenen var kommen hjem til Gaarden Carlsfeldt, hvor hun tjente, da hun, efter at have undersøgt det og befunden det livløst, først nedlagde det i sin Kiste, men derefter, indtil hun, som hun foregav, kunde faae det jordet paa Kirkegaarden, bragte det til en udenfor Gaarden værende Grøft, i hvilken hun nedlagde det, og hvori det senere ved Undersøgelse er efter hendes Paaviisning bleven forefundet 6 Dage efter Fødselen.

Arrestantinden har paastaaet, at hun, fordi hendes menstrua havde viist sig efter Nytaar, og fordi de Smerter, der foregik Fødselen, vare anderledes end dem, hun ved en foregaaende Barselfærd havde følt, stod, lige indtil Fødselen foregik, i den Mening, at hendes Fødselstid endnu ikke var forhaanden, samt at hun af de samme Grunde og fordi hun intet Liv mærkede ved Fosteret, ei heller under Fødselen antog, at det var noget rigtigt Barn, hun bragte til Verden, hvorfor hun, uden at see det, tog det under Klæderne og hyllede Tørklædet over det, da hun tillige undsaa sig ved at betroe sig til nogen af de paa Markedet værende hende ubekjendte Mennesker.

Forsaavidt nu Spørgsmaalet er, om Arrestantinden kan dømmes efter Lovens 6—6—8, da bliver det først at bemærke, at ligesom det er oplyst, at hun havde

aabenbaret sit Svangerskab, saavel for sin Madmoder som for Barnefaderen, og at dette ligeledes var bekjendt for Folkene paa Gaarden, hvor hun tjente, saaledes inde- holder forberørte hendes Forklaring, at hun ikkun fordi hun misforstod Fødselsveerne og ikke vidste at hun bragte et Foster til Verden, har skjult sin Tilstand; og at hun saaledes ikke forsætligen har født i Dølgsmaal.

Fremdeles viser den over Liget foretagne Obduc- tionsforretning og Sundheds-Collegii Retten meddeelte Betænkning, at Besigtelsen af Fosteret ikke leder til at antage, at der imod samme har været øvet nogen Vold, hvorhos Collegiet har yttret, at skjøndt Barnet har været fuldbaaret og efter Rimelighed tillige røbet Livs- tegn, saa holder Collegiet det dog for tænkeligt, at den Fødende under de Omstændigheder, hvorunder Fødselen foregik, ikke selv har mærket disse Tegn.

Det findes, efter hvad der saaledes er bemærket om Sagens Beskaffenhed, ikke, at Arrestantinden, som vedholdende har benægtet at have tilføiet Fosteret nogen Overlast, og paastaaet, hvis hun havde bemærket Liv hos det, ikke at ville have dulgt den foregaaede Fødsel, kan fældes ved den i den nævnte Lovens Artikel etable- rede Formodning; hvorimod hun for den af hende efter Fødselen udviste Ligegyldighed ved, uden at undersøge om Barnet havde Liv, at henlægge det indsvøbt i et Tørklæde i Vognen og end ikke, efter at være hjem- kommen, at have foretaget noget til dets Frelse, vil være at ansee med en arbitrair Straf, som efter Omstæn-

digheberne findes at kunne bestemmes til 1 Aars Forbedringshuusarbeide.

I Overeensstemmelse hermed vil saaledes den i 1ste Instants ved Stubbekjøbing Byethingsret afsagte Underretsdom, der har anseet Arrestantinden strafskyldig efter det ovennævnte Lovsted, være at forandre.

Under Actionens Omkostninger, hvilke Arrestantinden bør udrede, blive følgende Sallarier at bestemme: for Actor ved Underretten 12 Rbdlr., for Defensor sammesteds 8 Rbdlr., for Procurator Petersen, der efter Ordre har mødt som Defensor for Arrestantinden under et ved Vordingborg nordre Birk den 21de og 23de August sidstleden optaget Forhør, 3 Rbdlr., og endeligen for Actor her ved Retten 10 Rbdlr., alt Sølv.

Under Behandlingen i første Instants har intet ulovligt Ophold fundet Sted, og den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Maren Kirstine Hansdatter bør hensættes til Arbeide som Forbedringshuusfange i Møens Tugt- og Forbedringshuus i 1 Aar, samt udrede de af Actionen lovligt flydende Omkostninger, derunder indbefattet Procuratorerne Dahlstrøms, Madsens, Petersens og Høyers Sallarier, nemlig til den første 12 Rbdlr., til den Anden 8 Rbdlr., til den Tredie 3 Rbdlr. og til den Sidste 10 Rbdlr., alt Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 31.

Producenten af en transporteret Regning, der var forsynet med en afdød Mands Accept, hvis Ægthed blev modsagt, paa Grund af Omstændighederne kjendt berettiget til at nyde Betaling, naar Cedenten beedigede Acceptens Ægthed.

I Sagen:

Grosserer Wulf Philip Heimann,

contra:

Afgangne Cancelliesecretair Lunds Enke, Lovise Lund, og hendes Svigersøn, Kjøbmand Oluf Rhodin.

(Afsagt den 12te Januar 1829.)

De Indstævnte, afgangne Cancelliesecretair Lunds Enke, Lovise Lund, og hendes Svigersøn Kjøbmand Oluf Rhodin, søges under nærværende Sag af Citanten, Grosserer Wulf Philip Heimann, til in solidum at betale efter en af Isaac Hartvig under 22de December 1826 udstædt, og af bemeldte Secretair Lund under samme Dato accepteret Regning hvorpaa Citanten har modtaget Transport; 600 Rbdlr. rede Sølv med Renter og Omkostninger.

Imod dette Krav have de Indstævnte fremsat den Indsigelse, at de maae benægte Rigtigheden af afdøde Secretair Lunds Underskrift paa den ommeldte Regning som ubeviist.

digheberne findes at kunne bestemmes til 1 Aars Forbedringshuusarbeide.

I Overeensstemmelse hermed vil saaledes den i 1ste Instants ved Stubbekjøbing Bythingsret affagte Underretsdom, der har anseet Arrestantinden strafskyldig efter det ovennævnte Lovsted, være at forandre.

Under Actionens Omkostninger, hvilke Arrestantinden bør udrede, blive følgende Sallarier at bestemme: for Actor ved Underretten 12 Rbdlr., for Defensor sammesteds 8 Rbdlr., for Procurator Petersen, der efter Ordre har mødt som Defensor for Arrestantinden under et ved Vordingborg nordre Birk den 21de og 23de August sidstleden optaget Forhør, 3 Rbdlr., og endeligen for Actor her ved Retten 10 Rbdlr., alt Sølv.

Under Behandlingen i første Instants har intet ulovligt Ophold fundet Sted, og den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Maren Kirstine Hansdatter bør hensættes til Arbeide som Forbedringshuusfange i Møens Tugt- og Forbedringshuus i 1 Aar, samt udrede de af Actionen lovligt flydende Omkostninger, derunder indbefattet Procuratorerne Dahlstrøms, Madsens, Petersens og Høyers Sallarier, nemlig til den første 12 Rbdlr., til den Anden 8 Rbdlr., til den Tredie 3 Rbdlr. og til den Sidste 10 Rbdlr., alt Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 31.

Producenten af en transporteret Regning, der var forsynet med en afdød Mands Accept, hvis Ægthed blev modsagt, paa Grund af Omstændighederne kjendt berettiget til at nyde Betaling, naar Cedenten beedigede Acceptens Ægthed.

I Sagen:

Grosserer Wulf Philip Heimann,

contra:

Afgangne Canceliesecretair Lunds Enke, Lovise Lund, og hendes Svigersøn, Kjøbmand Oluf Rhodin.

(Afsagt den 12te Januar 1829.)

De Indstævnte, afgangne Cancelliesecretair Lunds Enke, Lovise Lund, og hendes Svigersøn Kjøbmand Oluf Rhodin, søges under nærværende Sag af Citanten, Grosserer Wulf Philip Heimann, til in solidum at betale efter en af Isaac Hartvig under 22de December 1826 udstædt, og af bemeldte Secretair Lund under samme Dato accepteret Regning hvorpaa Citanten har modtaget Transport; 600 Rbdlr. rede Sølv med Renter og Omkostninger.

Imod dette Krav have de Indstævnte fremsat den Indsigelse, at de maae benægte Rigtigheden af afdøde Secretair Lunds Underskrift paa den ommeldte Regning som ubeviist.

Som Data, der kunne tale for Rigtigheden af Citantens Krav, kan imidlertid mærkes: 1) At de Indstævnte ikke kunne have Vished om, at Lund ei har underskrevet Regningerne, og at deres Benægtelse altsaa blot gaaer ud paa, at det er dem ubekjendt, at den er underskrevet af ham, og at de derfor ikke kunne erkjende dette. 2) At de Indstævnte selv have svækket den Troværdighed, som ellers maatte tilkomme dem derved, at de under Proceduren have opgivet, at intet Spor fandtes i Boets Papirer til, at Lund havde afkjøbt Hartvig saadanne Meubler, som Regningen ommelder, uagtet dette Opgivende er i Strid med den Nota, de senere have fremlagt under Sagen, og som de førend hiin Yttring af dem fandt Sted, havde været i Besiddelse af. 3) At Notaen viser, at Forhandling af saadanne Meubler har været paatænkt imellem Lund og Hartvig paa den Tid, da Handelen efter Regningen skulde være sluttet. 4) At det fremdeles maa tale mod de Indstævnte, at de ikke have indladt sig paa efter Citantens Provocation, at opgive, hvorvidt Lund har efterladt sig saadanne Meubler, som dem, han efter Regningens Indhold skulde have afkjøbt Hartvig.

Under disse Omstændigheder findes det, at der kan være Anledning til, at lade Udfaldet af Sagen blive afhængig af, om Hartvig med Eed tør bekræfte Rigtigheden af sit Opgivende, saa at Citanten, naar han forskaffer denne Eed aflagt, gives Dom efter sin Paa-

stand, hvorimod de Indstævnte i andet Fald blive at frifinde for hans Tiltale.

Berørte Eed maa imidlertid, siden Kravet er grundet paa at Lund har accepteret den nævnte Regning, komme til at gaae ud paa, at Accepten virkelig er underskrevet af Lund. Men naar Eden aflægges, maa ogsaa de Priser som Regningen ommelder, tages til Følge; thi det kan ikke sees af Notaen, at nogen endelig Forening imellem Parterne har fundet Sted om, at Priserne skulle være dem, der paa Notaen ere anførte.

Processens Omkostninger blive efter Omstændighederne at ophæve.

Kongens Kasses Ret bliver at forbeholde med Hensyn til, at den accepterede Regning af 22de December 1826 er skreven paa ustemplet Papiir; iøvrigt er det stemplede Papiir rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Naar ovennævnte Isaac Hartvig, efter foregaaende lovlig Omgang, med sin corporlige Eed bekræfter, at afgangne Cancelliesecretair N. H. Lund har underskrevet Accepten paa den under Sagen fremlagte, af Isaac Hartvig udstedte Regning, dateret den 22de December 1826, bør de Indstævnte, Cancelliesecretair Lunds Enke, Lovise Lund, og hendes Svigersøn Kjøbmand Oluf Rhodin, in solidum betale til Grosserer Wulf Philip Heimann, med Extradition af berørte Regning, dens paalydende Sum 600 Rbdlr. rede Sølv

med Renter 4 pCt. deraf fra Dato af Klagen til Forligelsescommissionen, den 9de April 1828, indtil Betaling skeer. Trøster han sig derimod ikke til at aflægge en saadan Eed, bør de Indstævnte for Citantens Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger ophæves.

Kongens Kasses Ret forbeholdes med Hensyn til at den accepterede Regning af 22de December 1826 er skreven paa ustemplet Papiir.

Det Idømte at efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 32.

En Person, der efter foregaaende Benægtelse havde vedgaaet et Tyverie, men hvilket han atter fragik, efter Omstændighederne anseet som skyldig.

I Sagen:

Procurator Hansen, som Actor,

contra:

Tiltalte Huusmand Rasmus Hansen.

(Afsagt den 17de Januar 1829.)

Efterat der mod Tiltalte, Huusmand Rasmus Hansen, var opstaaet Mistanke om, at han under sit Hovarbeide paa Hovedgaarden Christiansdahl den 3die Juli sidstleden havde stjaalet en til Gaardens Inventarium

hørende Øxe, blev den følgende Dag foretaget Randsagning hos ham, ved hvilken Øxen forefandtes liggende under hans Seng.

Under det første Forhør, for hvilket han i den Anledning blev fremstillet, forklarede han, at han havde blot taget Øxen for at bruge den ved Arbeidet, under hvilket Skaftet gik i Stykker paa den, hvorfor han kastede Skaftet fra sig og puttede Øxen i Lommen, med det Forsæt, at levere den fra sig, naar han forlod Arbeidet, samt at det blot var af Forglemmelse, at dette ikke skete, saavelsom at han ikke bragte Øxen, som han ved Hjemkomsten lagde under sin Seng, tilbage med sig, da han den følgende Dag atter indfandt sig til Arbeide paa Gaarden.

Derimod har han ved Forhørerne den 28de og 30te Juli næstefter tilstaaet, at have med Villie og for at beholde den sat sig i Besiddelse af bemeldte Øxe, som ikke var overdraget ham til Brug, men atter senere fragaaet denne Tilstaaelse og erklæret sin først aflagte Forklaring for den rigtige.

Foruden at nu de foregivne Motiver til den afgivne Tilstaaelse ere i Strid med hinanden, i det den Tiltalte først har henholdt sig til hans Defensors Erindring om, at Tilstaaelsen skulde hidrøre fra, at han, som et eenfoldigt Menneske, blev forvirret og beængstet under Examinationen, men han senere har udsagt, at han lod sig bestemme dertil, ved Betragtning om, at han var bedre tjent med at paatage sig et saa ubetydeligt Tyverie, end

bestemte Sallarier til de befalede Sagførere nedsættes til 2 Rbdlr. Sølv for hver. I Sallarium til Procurator Hansen her for Retten udreder Tiltalte 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 33.

En Kongelig Oppebørselsbetjent anseet pligtig til, at meddele et paa en solgt Eiendom udstædt Auctionsskjøde saadan Paategning, at bemeldte Skjøde kunde antages til Læsning i Retten, uagtet der hvilede en forældet Skatterestance paa Eiendommen, paa Grund af, at det ikke var beviist, at vedkommende Oppebørselsbetjent var ude af Stand til at erstatte den Kongelige Kasse bemeldte Skatterestance, eller at der i det lange Tidsrum, der var forløbet siden Restancen blev paadragen, havde været anlagt noget Søgsmaal mod ham til sammes Betaling.

I Sagen:

Juveleer Falck Wilhelm Henriqves her af Staden,

contra:

Amtsforvalteren paa Kjøbenhavns Amt Justitsraad Frydensberg.

(Afsagt den 19de Januar 1829.)

Citanten, Juveleer Falck Wilhelm Henriqves, her af Staden, der under den 9de October 1818 efter

Requisition af A. M. Henriques & Sønner Ældste, som Dom- og Udlægshavere afholdt Auction over en dem pantsat Parcel af de til Gaarden Mariendahl under Frederiksberg forhen hørende Jorder, er bleven Høistbydende og har erholdt Hammerslag, paa Vilkaar blandt andet, at Skatterne af Jorden til Udgangen af September Maaned 1818 skulde være Kjøberen uvedkommende, men at han fra 1ste October samme Aar havde at udrede samme uden Undtagelse i navnlig Maade, søger under nærværende Sag Indstævnte, Amtsforvalter paa Kjøbenhavns Amt, Justitsraad Frydensberg, ved Dom tilpligtet paa Embeds Vegne, og under en daglig Mulct efter Rettens nærmere Bestemmelse, at meddele lovbefalet Paategning paa det til *Citanten* under 1ste April 1826 paa fornævnte Eiendom *udstædte* Auctionsskjøde, saaledes at bemeldte Skjøde af vedkommende Retsbetjent kan antages til Læsning i *Retten*, samt til at betale Citanten Processens Omkostninger med noget Tilstrækkeligt.

Denne Paategning vægrer derimod Indstævnte sig i Henhold til Bestemmelserne i Placaten 12te Januar 1820 ved at meddele, paa Grund af, at der formeentligen hviler endnu en Skatterestance for Aarene 1812 til 1818 inclusive paa den omhandlede Eiendom.

Indstævnte har derfor deels selv deels ved Kammeradvocaten, Etatsraad Bilsted, der af det Kongelige Rentekammer er tillagt Ordre at tage til Gjenmæle i Sagen, paastaaet sig frifunden for Citantens Tiltale,

hvorhos Kammeradvocaten har nedlagt Paastand om hos Citanten at tilkjendes et passende Sallarium.

Foreløbig maa det bemærkes, at den af Citanten, med Hensyn til, at der angaaende denne Sags Gjenstand har været anlagt en ældre Sag af ham mod Indstævnte, som ved denne Rets Dom af 25de August forrige Aar formedelst Mangel af Forligsmægling er bleven afviist,*) nedlagte Protest mod, at der, da Parternes Tvist eengang under den ældre Sag har været indladt til Doms, og der under nærværende Sag intet Nyt fra Citantens Side er fremkommet, hvilken han derimod har indladt i Henhold til den under hiin Sag brugte Procedure, tages noget Hensyn til det fra Indstævnte den 10de November næstefter fremlagte Brev, ikke kan gives Medhold; thi vel tabe Parterne ved gjensidigen at indlade deres Tvistigheder til Doms, Adgang til at fremføre videre end allerede skeet er i Sagen, men dette, der kun er en umiddelbar Følge af den Retsvirkning, som efter vor civile Proceslovgivning i Almindelighed er forbundet med en Sags Optagelse til Doms, nemlig at den nu bliver at paakjende i den Tilstand, hvori den fra begge Parters Side er indladt, kan dog alene være gjeldende i den Sag, hvori et saadant Optagelsesdecret er foregaaet, hvorimod det, naar Sagens Realitet ikke kommer under Paakjendelse, men en nye Sag formedelst en mellemkommende Afviisningsdom

*) Cfr. jur. Tidsskr. 20 Bd. 2 H. Pag. 292—293.

maa anlægges, ikke under denne kan være Parterne formeent, forinden Sagen paa nye indlades til Doms, at fremkomme med de yderligere Grunde, som de maatte have til Styrke for deres Paastande, og af hvilke de kun for det Tilfælde, at der i den ældre Sag intet havde været til Hinder for at affige Dom i Realiteten, som Følge af det deri passerede Optagelsesdecret vilde være berøvede Adgang til at betjene sig.

Hvad dernæst Sagen selv angaaer, da grunder Citanten sin Paastand derpaa, at den i Placaten 12te Januar 1820 paabudne Attest, formeentligen kun har saadanne Skatter og Afgivter til Gjenstand, der hvile paa Eiendommen, men at fornævnte Skatterestance ikke er i dette Tilfælde, da samme formeentlig som forældet har tabt sin Panteret. Han har dernæst bemærket, at Placaten 12te Januar 1820 i alt Fald ikke kan tillægges nogen tilbagevirkende Kraft, ved at anvendes med Hensyn til Afgivter og Skatter, der allerede vare forfaldne førend dens Kundgjørelse, samt at saavel vedkommende Amtsforvalter, ved blot at anmelde bemeldte Skatterestance i den forrige Eiers Opbudsboe, som det Kongelige Rentekammer, ved at acqviescere ved en i dette Boe affagt Decision, hvorved der er nægtet den Kongelige Kasse nogen Prioritet i Boet for de omtvistede Skatter, formeentligen have erkjendt, at der ingen Fordring for samme haves enten paa Eiendommen eller tredie Mand, og at det altsaa formedelst denne Restance

ikke længere kan nægtes at give den ved Placaten anordnede Attest paa det udstædte Skjøde.

Vel kan nu den af Kammeradvocaten yttrede Formening, at Indstævnte saalænge de omhandlede Skatter ikke vare betalte, maatte have Hjemmel i den foranciterede Placat til at nægte den forlangte Attest, hvad enten Skatterne, ved at forældes havde tabt deres Panteret eller ei, ikke billiges, da denne Mening baade staaer i Strid med Placatens udtrykkelige Ord, der blot omfatte de forfaldne Skatter og Afgivter, som hvile paa Eiendommen, og dens tilkjendegivne Hensigt, der blot gaaer ud paa at sikkre Kjøberen af faste Eiendomme med Hensyn til de paa Eiendommen hæftende resterende Skatter og Afgivter, og derhos tillige at befordre de offentlige Afgivters Erlæggelse, men ingenlunde at udvide den Sikkerhed, hvormed disse, efter deres Beskaffenhed og den ældre Lovgivning hæftede paa Eiendommen; men paa den anden Side skjønnes det dog heller ikke at kunne antages, at de Kongelige Skatter, der efter Lovens 5—14—37 sammenholdt med 3—5—1 ikkun nøde fortrinligt Udlæg i Tilfælde af Concours, men hvilke derimod i den yngre Lovgivning er tillagt Panteret, cfr. Forordn. 9de Juni 1683 §. 9, Forordn. 11te December 1688 §. 4 og 5, Forordn. 31te December 1742 §. 4, Forordn. 30te Januar 1793 §. 3, 7 og 9, skulde fortabe denne ved ikke paa lovlig Maade at vorde inddrevne inden den i Lovens 5—14—37, Forordningen 11te December 1688 §. 3 og Kammerrets-

Ordningen af 18de Marts 1720 Cap. 2 §. 11 foreskrevne Tid, da Forordn. 31te December 1742 §. 4 viser, at Oversiddelsen heraf ikkun medfører, at vedkommende Oppebørselsbetjent selv maa tilsvare Skatterne mod Regres til de Skyldige, uden derfor at have nogen Prioritet; men at Kongens Kasse, naar en Betjent lader nogen Restance blive forældet, dog ikke formedelst hans Forseelse, saafremt han bliver insuffisant, bør i Udlæg hos de Skyldige tabe den Præference, som Kongelige Indtrader ellers af sig selv tilkomme; thi at der ved Udtrykket "hos de Skyldige" blot skulde være sigtet til en personlig Rettighed mod vedkommende Skatteydere, kan ikke antages, da den Modsætning, der finder Sted mellem den Ret, Forordningen tillægger Kongens Kasse for forældede Skatter, og den, der gives Betjenten, ved at tillægge ham Regres for Skatterne som en particulair Gjeld, tydeligen viser, at den første ei er at ansee som en Ret mod Ydernes Person, ligesom der ved Udtrykket "den Præference, som Kongelige Indtrader ellers af sig selv tilkomme" med Hensyn til den forøgede Sikkerhed, der allerede da var tillagt Kongelige Skatter fremfor den, Lovens 5—14—37 hjemlede, ei heller hvad saadanne Skatter angaaer, kan være meent andet end Panteret, confr. Canc. Skr. af 18de Februar 1823.

Ikke heller kan det antages, at Placaten 12te Januar 1820 vilde erholde nogen tilbagevirkende Kraft, ved at anvendes med Hensyn til Skatter og Afgivter, der allerede vare forfaldne førend dens Kundgjørelse; thi

ligesom det var en umiddelbar Følge deraf, at Placaten maatte gjelde fra denne Tidspunkt, at dens Bestemmelser maatte komme til Anvendelse paa alle de Eiendomsoverdragelser, der ikke forinden vare fuldbyrdede ved thinglæste Skjøder, saaledes kunde der heller intet Tab heraf flyde for dem, der havde erhvervet faste Eiendomme, paa hvilke der hvilede ubetalte Kongelige Skatter, men uden at saadan Overdragelse endnu var fuldbyrdet ved Skjøde, da enhver nye Eier dog alligevel ikke kunde have erhvervet Eiendommen uden med de Forpligtelser, som ældre prioriterede Fordringer medførte, hvis Erlæggelse det, forsaavidt offentlige Afgivter angik, netop var Placatens Hensigt, saavel til Kjøbernes Sikkerhed, som det Offentliges Tarv at befordre.

Hvad endelig den Anmeldelse af Skatterestancen angaaer, der er skeet af vedkommende Amtsforvalter i den forrige Eiers Opbudsboe, saavelsom den paaberaabte Acqviescents ved den deri affagte Decision, da skjønnes heraf intet at kunne udledes i nærværende Sag; thi foruden at Oppebørselsbetjenten, naar Skatterne vare forældede, ingen Prioritet derfor kunde tilkomme, saa maa det og, efter den fremlagte Skiftepartition antages, at den omhandlede Parcel ikke har været inddraget under Opbudsboets Eiendele, hvoraf følger, at Spørgsmaalet om der for de omtvistede Skatter findes nogen Panteret i bemeldte Eiendom, og om der følgelig for disse kunde gjøres nogen Fordring til Skade for tredie Mand, ikke kan antages at have været Gjenstand for

den afsagte Decision, paa hvilken Panteret det Konge-lige Rentekammer, saafremt Anmeldelsen maatte være skeet efter sammes Foranstaltning, forøvrigt ingenlunde kan antages at have renunceret ved at gjøre et Forsøg paa at erholde de resterende Skatter i den forrige Eiers Boe.

Det staaer saaledes kun tilbage at undersøge, hvor-vidt den af Citanten subsidialiter gjorte Erindring, at det ikke er beviist, at vedkommende Oppebørselsbetjent er ude af Stand til at betale den forældede Skattere-stance, kan medføre, at Indstævnte maatte ansees ube-føiet til at nægte den forlangte Paategning.

Vel kunde det nu synes, at Indstævnte, da de ommeldte Skatter dog for det Tilfælde, at Oppebørsels-betjenten maatte findes insuffisant, fremdeles bør nyde Panteret og saaledes i det mindste kunde ansees even-tualiter at hvile paa Eiendommen, paa Grund heraf maatte kunne vægre sig ved for Tiden og saalænge bemeldte Betjents Suffisance endnu var uafgjort, at give Skjødet saadan Paategning, at samme til Thinglæsning kunde antages; men da Forordn. 31te Decbr. 1742 i dens 4de §. ikkun for det Tilfælde, at vedkommende Oppebørselsbetjent maatte findes insuffisant, har fastsat, at Kongens Kasse ei bør tabe dens Panteret for foræl-dede Restancer, saa maa det dog ansees som en Følge heraf, at de Authoriteter, hvilke det paaligger at vaage over den Kongelige Kasses Interesse, betimeligen maa have søgt Regres hos Betjenten, men at Spørgsmaalet

om hans Suffisance endnu ei har været at afgjøre, saafremt de skulde antages berettigede til, formedelst forældede Skatterestancer, at nægte en Kjøber af en fast Eiendom den Paategning paa Skjødet, som Placaten bestemmer, efterdi det er klart, at det ei alene vilde stride mod Placatens Øiemeed, at befordre offentlige Afgivters Erlæggelse til Kjøbernes Sikkerhed og det Offentliges Tarv, saafremt man ved at opsætte Søgsmaalet mod den forsømmelige Oppebørselsbetjent i det Uendelige kunde lægge Hindringer i Veien for Kjøbets Berigtigelse, men man i saa Fald og paa en indirecte Maade kunde til Skade for tredie Mand tiltvinge sig forældede Skatter, der muligen, naar den anordnede Omgang blev fulgt, ikke vilde falde ham til Last, hvilket dog saa meget mindre synes at burde finde Sted, som ei alene vedkommende Oppebørselsbetjent da ved at undslaae sig for at meddele den i Placaten anordnede Attestation, under Paaskud af den Kongelige Kasses Interesse, paa en middelbar Maade, ved Forandring af Eier, kunde tiltvinge sig forældede Restancer, hvorfor han ingen Prioritet længere havde, men den udvidede Panteret, der ved den foranførte Lovgivning er tillagt Kongelige Skatter, selv under de deri fastsatte Indskrænkninger, allerede er af saa betænkelige Følger for den almindelige Credit, at enhver yderligere Skjærpelse af samme ikke kan formodes at være overeensstemmende med Lovgiverens Villie.

At Citanten kunde betale de omtvistede Skatter mod selv at søge Regres hos Oppebørselsbetjenten, skjønnes ikke at kunne fordres; thi foruden at det ikke kan vides, hvem der er berettiget til Kjøbesummen, saalænge det endnu ikke er afgjort, om bemeldte Betjent kan betale Skatterne eller ei, saa findes det heller ikke at kunne paalægges Citanten som Kjøber, at reise et Søgsmaal, hvis Udfald maa være uden Interesse for ham, og der alene kan være af Vigtighed for Pantecreditorerne i den solgte Eiendom.

Endelig kan det heller intet relevere, at Citanten, som Mandatarius for Auctionsreqvirenterne, selv har forfattet de Conditioner, hvorpaa Eiendommen blev solgt, da det ikke er beviist, at han har været vidende *om, at* der existerede en saadan Skatterestance som den *omhandlede*, og da han i alt Fald maatte være berettiget til at forudsætte, at man i saa Fald betimeligen havde søgt Regres hos den forsømmelige Oppebørselsbetjent, saa at der fra denne Side ingen Hindringer kunde lægges i Veien for Kjøbets Berigtigelse.

Da det nu mod Citantens Benægtelse ikke er beviist, enten at vedkommende Oppebørselsbetjent er ude af *Stand til* at erstatte den Kongelige Kasse den omhandlede Skatterestance, eller at der i saa Henseende, uagtet det lange Tidsrum, der er forløbet siden disse Skatter ere paadragne, har været anlagt noget Søgsmaal mod ham, vil Citantens Paastand, efter alt Foranførte, være at give Medhold, dog saaledes, at Pro-

cessens Omkostninger efter Omstændighederne blive at ophæve.

Det til Sagen hørende stemplede Papiir har været forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte, Amtsforvalter paa Kjøbenhavns Amt, Justitsraad Frydensberg, bør under en Mulct af 5 Rbdlr. Sølv til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse for hver Dag han sidder denne Dom overhørig, paa Embeds Vegne meddele lovbefalet Paategning paa det Citanten, Juveleer Falck Wilhelm Henriqves, under 1ste April 1826 meddeelte og her under Sagen under Litr. A fremlagte Auctionsskjøde paa en Parcel af de til Gaarden Mariendahl under Frederiksberg forhen hørende Jorder, saaledes, at bemeldte Skjøde af vedkommende Retsbetjent kan antages til Læsning i Retten.

Processens Omkostninger ophæves.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.*)

No. 34.

En Forbrydelse, som efter den Form, hvori den var udøvet, kunde betragtes fra en dobbelt Synspunct, af hvilken den Sigtede inhærerede den mindre, men den Forurets-

*) Ved Høiesteretsdom af 5te April 1830 er Justitsraad og Amtsforvalter Frydensberg bleven frifunden for Citantens Tiltale.

tede den mere graverende, anseet paa Grund af Omstændighederne fra den mildere Side. Arbitrair Straf for en ulovbestemt Art af Falsk.

I Sagen:

Procurator Haagen, som Actor,
contra:
Arrestanten, Tallotterie-Collecteur Johan Gottfried Valentin.

(Afsagt den 20de Januar 1829.)

Arrestanten, Tallotterie-Collecteur Johan Gottfried Valentin, der under nærværende Sag actioneres for hans Forhold med til den 1117de Wandsbeks Trækning at have udstædt en Lottobillet uden at indføre denne i de til Lottoet indsendte Lister m. v., har vedgaaet, at han, efter i nogen Tid at have benyttet de Lottosedler, hvorpaa der vare faldne Gevinster i hans Collection, og som af ham vare indløste, til derpaa at optage Laan i den Tid, hvori disse Sedler endnu vare gjeldende, paa hvilken Maade han blandt Andre hos Pensionist Dons her i Staden havde erholdt et Laan af omtrent 400 Rbdlr. Sedler, har, da der paa den Tid dette Laan skulde indfries, ikke vare faldne Gevinster til et saadant Beløb i hans Collection, at han ved Hjelp af de indløste Sedler kunde skaffe tilstrækkelig Sikkerhed i de til Dons pantsatte, men forfaldne Lottobilletters Sted, selv udfærdiget andre Lodsedler i Overeensstemmelse med de i hans Protocol værende Registernummere,

paa hvilke han anførte saadanne Tal, der i de foregaaende Trækninger vare udkomne, samt derefter leveret disse tilligemed de originale Lottosedler, af hvilke han ved Gevinstens Udbetaling var kommen i Besiddelse, til Dons til Indfrielse af dem, der allerede vare forfaldne, hvorhos Arrestanten, for at Dons ei, ved at eftersee hans Protocol, skulde komme efter, at nogle af Sedlerne vare falske, først har brugt at forandre Tallene og Indsatsen i hans Protocol ved de Registernummere, hvorpaa de falske Sedler løde, i Overeensstemmelse med sidstnævntes Indhold, og siden at lade Talrubriken i hans Protocol ved flere Registernummere staae uudfyldt, for at han, naar Trækningen var skeet, kunde udfylde denne med eet eller flere af de udkomne Tal, og da under de samme Registernummere udfærdige falske Lodsedler overeensstemmende med de i Protocollen gjorte urigtige Antegninger.

I Forbindelse hermed har Arrestanten vedkjendt sig 7 under Sagen omhandlede Lodsedler som falske og af ham udfærdigede paa den ovenanførte Maade, af hvilke dog de 2 inden nærværende Sags Begyndelse vare blevne indfriede ved Ombytning mod andre, og de 3, der ligeledes af Arrestanten vare bestemte til dermed at indløse ældre Lodsedler og til denne Ende tilstillede Pensionist Dons, ikke af denne, der imidlertid havde meldt sig ved Lottoet med de Lodsedler, der vare i hans Værge og hvorimellem der endnu vare befundne 2, som

ei stemme overeens med de af Arrestanten til Lottoet indsendte Lister, bleve antagne.

Derimod har Pensionist Dons, der af Lottoet har faaet udbetalt 5 af de af ham indleverede Lodsedler, hvilke ere befundne conforme med de indsendte Lister og hvorpaa der er faldet et Gevinstbeløb af 116 Rbdlr. 24 ß., forklaret, at han vel eengang i Juni Maaned dette Aar har gjort Arrestanten et Laan af omtrent 400 Rbdlr. mod, til Sikkerhed for samme, af Arrestanten at modtage Lodsedler, der vare udkomne i hans Collection med Gevinster, men at dette Laan efter henved 6 Ugers Forløb blev betalt af Arrestanten, der da fik de pantsatte Lodsedler tilbage. Fra denne Tid paastaaer Pensionist Dons selv at have spillet i Arrestantens Collection, og i saadan Egenskab at have modtaget de af ham til Lottoet indleverede Lodsedler, af hvilke han saaledes benægter at være kommen i Besiddelse paa den af Arrestanten angivne Maade, i hvilken Henseende han nærmere har forklaret, først at have modtaget nogle Lodsedler til den 1117de Wandsbeckske Trækning den 22de Juli dette Aar, og da derpaa udkom 2 af de besatte Tal, at have givet Arrestanten paa hans Anmodning, Henstand med Udbetalingen i 6 Uger, og siden at have taget Sedler hos Arrestanten til den 1165de Altonaer Trækning den 29de samme Maaned, samt ligeledes, da der ogsaa blev vundet paa disse, at have indrømmet Arrestanten Henstand med Udbetalingen af de derpaa faldne Gevinster, men, da Arrestanten ikke

Skrivelse, har en vigtig Omstændighed imod sig derk, at denne Skrivelse Ord for Ord er fuldkommen overeensstemmende med de øvrige under Sagen fremkomne Breve, ved hvilke Dons erkjender at have modtaget de i samme ommeldte Lodsedler fra Arrestanten; thi vel findes det Ord "indsluttet" der i disse Breve er nævnt foran Lodsedlerne, ikke i Skrivelsen af 3die August dette Aar, men det er dog herved at mærke, at der kan sees at have staaet et Ord paa det Sted i Brevet, hvor Ordet "indsluttet" skulde findes, samt at dette ved Overstrygning er gjort ulæseligt. Men hertil kommer endnu, at det under Sagen er beviist, at Pensionist Dons har været fraværende fra Staden paa en Reise til Jylland fra den 14de Juli dette Aar og til den 29de samme Maaned, og at han først paa den sidstnævnte Dag er kommen tilbage; thi heraf følger, at hans Forklaring om personligen at have taget de af ham til Lottoet indleverede Sedler til Trækningerne den 22de og 29de samme Maaned, in specie forsaavidt den gaaer ud paa, at han skal have taget Sedlerne til den sidste af disse Trækninger, efterat han havde erholdt Gevinsten i den første, end ikke kan antages at forholde sig rigtig, ligesom han ei heller i denne Henseende har kunnet gjort nogen antagelig Rede, men blot henskudt sig under en svag Hukommelse og den Mulighed, at han kan have taget alle Sedlerne førend sin Afreise.

Efter disse Omstændigheder maa den af Pensionist Dons afgivne Forklaring, om at være kommen i

Besiddelse af fornævnte Lodsedler som Spiller, ansees i den Grad svækket, at samme ei kan afgive noget Beviis mod Arrestanten, hvorimod dennes Strafskyld i det Hele vil blive at bedømme i Overeensstemmelse med den af ham afgivne Tilstaaelse, hvorved det dog forøvrigt maa bemærkes, at den Brøde, der under nærværende Sag bliver at lægge Arrestanten til Last, ikke, saaledes som hans Defensor har formeent, bliver at indskrænke til Udgivelsen af den i Actionsordren navngivne Lottobillet, efterdi denne Ordre ved Udtrykket "med Videre" tillige maa antages at indbefatte det øvrige under Sagen oplyste bedragelige Forhold, der enten som Aarsag eller Følge har staaet i Forbindelse med det udtrykkeligen nævnte.

Hvad nu Straffen, hvormed Arrestanten for ovennævnte Forhold vil blive at ansee, angaaer, da skjønnes samme efter Beskaffenheden af den Forseelse, hvori han efter det Foranførte maa antages at have gjort sig skyldig, ikke i Overeensstemmelse med Actors Paastand at kunne blive at bestemme efter Placaten 5te October 1774, efterdi Arrestanten ei er befundet i det i bemeldte Anordning omhandlede Tilfælde, at have modtaget Indskud til Tallotteriets Trækninger, uden at anføre samme paa de Lotterielister, han ved hver Trækning til Lottoet havde at indsende, hvorimod hans Forhold, der bestaaer i at have udgivet falske Lodsedler, efter at de Trækninger, hvorpaa Sedlerne løde, vare foregaaede, for derpaa at optage Laan, opløser sig i en Art af Falsk,

ved hvis nærmere Bestemmelse det dog maa bemærkes, deels at samme, da de af Arrestanten udgivne falske Lodsedler ei vare overeensstemmende med de til Lottoet indsendte Lister, intet Ansvar kunde medføre for bemeldte Institut, deels at den, der indlader sig paa at gjøre Laan til Tallotteriets Collecteurer paa Lottoets Sedler, dog forsaavidt Lottoets Indretning var ham bekjendt, og han saaledes var vidende om, at de ved at udgive de Lodsedler, som de ved Gevinstens Udbetaling havde indløst, paa en indirecte Maade kunde forvandske de Midler, hvormed de for Lottoets Regning indesad, kan versere in facto illicito, deels endelig, at de oplyste Omstændigheder give Anledning til at antage, at Pensionist Dons har gjort sig skyldig i Aager ved det Laan, han har gjort Arrestanten, og at han saaledes ingen Ret havde til at fordre den Capital, for hvilken han havde erhvervet en Sikkerhed, der formedelst det begaaede Falsk tildeels var illusorisk.

Da det imidlertid paa den anden Side er klart, at denne sidste Omstændighed ingenlunde, saaledes som Arrestantens Defensor har formeent, kan disculpere ham, efterdi han ligefuldt har gjort sig skyldig i et svigagtigt Forhold, som ei alene indeholder et grovt Brud paa de Pligter, der paalaae ham, som Tallotteriets Collecteur, men hvoraf ved Sedlernes Afhændelse desuden kunde flyde Tab for 3die Mand og Miscredit for Lottoet, skjønnes Straffen efter samtlige Omstændigheder og med Hensyn til, at Arrestanten ikke er befunden

forhen at have gjort sig skyldig i nogen Forseelse, at kunne bestemmes til Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage, hvorhos Arrestanten i Overeensstemmelse med Actors Paastand vil blive at dømme til at have den ham betroede Tallotterie-Collection forbrudt.

Da Arrestanten, skjøndt den Sum, for hvilken Lottoet har paastaaet sig tilkjendt Erstatning af ham, med Undtagelse af de forannævnte til Pensionist Dons udbetalte 116 Rbdlr. 24 ß., maa ansees at være nærværende Justitssag uvedkommende, har samtykket i at lide Dom for sammes hele Beløb, vil han blive at tilpligte til Lottokassen at betale 433 Rbdlr. 25 ß. Sedler og Tegn, ligesom han og vil have at udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder Actor, Procurator Haagen, bliver at tillægge 8 Rbdlr. Sølv i Sallair.

Efter de oplyste Omstændigheder vil Justitiens Ret være at reservere mod Pensionist Dons for, under Eeds Tilbud at have afgivet urigtig Forklaring inden Retten, samt for at have gjort sig skyldig i Aager.

Den befalede Sagførelse har fra Actors Side været lovlig, og fra Defensors Side skjønnes intet saadant Ophold, der kunde virke Ansvar, at have fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten, Tallotterie-Collecteur Johan Gottfried Valentin, bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange

5 Dage, samt have den ham betroede Tallotterie-Collection forbrudt.

Saa bør han og i Erstatning til Lottokassen betale 433 Rbdlr. 25 ß. Sedler og Tegn, samt udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og derunder i Sallair til Actor, Procurator Haagen, 8 Rbd. Sølv.

Justitiens Ret reserveres mod Pensionist Dons for under Eeds Tilbud at have afgivet en urigtig Forklaring inden Retten, samt for at have gjort sig skyldig i Aager.

Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 35.

Et med Indbrud om Natten forbundet Tyverie, der var forøvet i en afsides liggende Deel af en beboet Bygning, efter Omstændighederne anseet som simpelt Tyverie.

I Sagen:

Procurator Bang, som Actor,

contra:

Arrestanterne Lars Mortensen og Svend Jeppesen.

(Afsagt den 20de Januar 1829.)

Det er under nærværende i første Instants inden Thybjerg Herredsthing af Underdommeren med tiltagne Meddomsmænd paadømte Sag ved egen Tilstaaelse, der bestyrkes ved Sagens øvrige Omstændigheder, beviist, at Arrestanterne Lars Mortensen og Svend Jeppesen, Natten imellem den 23de og 24de November forrige Aar i Forening have gjort Indbrud i Smørkjelderen paa Rønnebeksholm og derfra borttaget ¼ Tønde og ⅛ Tønde Smør, samt en Krukke med Honning.

Da Arrestanterne imidlertid efter Gjerningsstedets Beskaffenhed ikke havde Grund til at formode, at samme stod i nogen saadan Forbindelse med Beboelsesværelserne i Bygningen, der kunde lade Folks Tilstedekommelse under Tyveriet befrygte, ligesom det ogsaa er oplyst, hvad der var Arrestanten Svend Jeppesen bekjendt, at Smørkjelderen, som ved et Stakitværk med en ilaaset Dør var adskilt fra Melkekjelderen, ved et mellemliggende Bryggers og Kjøkken, hvortil Adgangen fra Melkekjelderen ligeledes var ilaaset, var afsondret fra Borgestuen og Meierskens Kammer, i hvilke Folk opholdt sig om Natten, skjønnes det ikke, at Forordningen af 20de Februar 1789 §. 4 efter de Grunde, hvorpaa den skjærpede Straf for Indbrud i Forordningen 4de Marts 1690 er bygget, kan være anvendelig in casu.

Arrestanterne, der ikke ere befundne forhen at have været straffede, ville følgelig blive at ansee efter den 1ste §. i Forordningen 20de Februar 1789 sammenholdt med Placaten 15de Januar 1790, hvorhos Straffen efter Omstændighederne skjønnes at kunne fastsættes til 2 Aars Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus for hver.

I Henseende til Erstatningen bliver intet at paakjende, da samme, forsaavidt de stjaalne Koster ei ere komne tilstæde, er frafalden; derimod ville Arrestanterne een for begge og begge for een have at betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder det Sallair, der ved Underretsdommen er tillagt Procurator Høyberg, billiges, og Actor her for Retten, Procurator Bang, tillægges 5 Rbdl. Sølv i Sallair.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter har været lovlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanterne Lars Mortensen og Svend Jeppesen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus, hver i 2 Aar.

Saa bør de og een for begge og begge for een udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og derunder til Procurator Høyberg det ham ved Underretsdommen tillagte Sallair, og til Actor her ved Retten, Procurator Bang, 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 36.

Arbitrair Straf for personlig Overlast, tilføiet en Politiebetjent.

I Sagen:

Procurator Jydtmann, som Actor,

contra:

Arrestanten Morten Hansen Dinesen.

(Afsagt den 20de Januar 1829.)

Arrestanten Morten Hansen Dinesen tiltales under nærværende Sag for at have den 20de September sidstleden paa Torvet i Nakskov været ulydig imod Politiebetjentene Øberg og Pedersen, og angrebet den Førstnævnte endskjøndt han var iført Politieuniform.

Om det nu end antages, at Politiebetjentenes i denne Henseende afgivne og beedigede Rapport ikke, paa Grund af at der om factum haves andre Vidner, kan ifølge Analogien af Bestemmelserne i Forordningen 12te Februar 1745 I. §. 3, Pl. 1ste Juli 1799 §. 155 og R. 11te Juni 1817 §. 28, tillægges fuld Beviiskraft, saa er det dog i alt Fald ved de under Sagen afhørte Vidners, in specie det 1ste og 3die Vidnes Forklaringer tilstrækkeligen oplyst, at Arrestanten har ved den omhandlede Leilighed taget fat i Politiebetjent Øbergs Uniformskjole og rusket ham, samt siden grebet ham i Ørene og Haaret og trukket Hovedet frem og tilbage paa ham, ligesom det og ved bemeldte Personers Vid-

nesbyrd er godtgjort, at Tiltalte ikke, da det ommeldte Factum passerede, var i en saa beruset Tilstand, der kunde bevirke Strafløshed.

Paa Grund heraf vil Arrestanten ifølge Lovgivningens Grundsætninger samt i Særdeleshed efter Analogien af Forordn. 5 Julii 1793 §. 18 være at idømme en arbitrair Straf, hvilken efter Omstændighederne, samt med Hensyn til at Arrestanten har ved Høiesteretsdom af 6te Novbr. sidstleden, der stadfæster de forhen i Sagen ergangne Domme, for lignende Forhold været hendømt til Fængsel paa Vand og Brød i 4 Dage, findes passende at kunne bestemmes til Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage.

Med denne Modification vil Byetingsdommen, hvis Bestemmelser iøvrigt billiges, være at stadfæste, dog saaledes, at den for Omkostningernes Udredelse fastsatte terminus bortfalder.

Fremdeles bliver Arrestanten pligtig i Salarium til Actor her ved Retten Procurator Jydtmann at betale 5 Rbd. Sølv.

Under Sagens Behandling ved Underretten har intet ulovligt Ophold fundet Sted; den befalede Sagførelse ved begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Morten Hansen Dinesen bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage.

Iøvrigt bør Byetingsdommen ved Magt at stande, dog saaledes, at den for Omkostningernes Udredelse fast-satte terminus bortfalder.

I Salarium til Actor her ved Retten, Procurator Jydtmann, betaler Arrestanten 5 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 37.

En Person, der havde stjaalen en Hest paa Marken, ansect med Straf for simpelt Tyverie paa Grund af, at Hesten maatte ansees for ubrugelig.

I Sagen:

Procurator Høyer, som Actor,

contra:

Arrestanten Peder Larsen.

(Afsagt den 20de Januar 1829.)

Ved Arrestanten Peder Larsens egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder, er det tilstrækkelig godtgjort, at han har stjaalet en Huusmand Niels Larsen tilhørende Hest paa Marken. Tillige har han forklaret at have stjaalet en gammel Grime og et Bidsel, men hvortil ingen Ejermand er kommen tilstede.

Forsaavidt der nu er Spørgsmaal, om Arrestanten for ovennævnte Forhold kan blive at dømme efter Frdn. af 20de Februar 1789 §. 4, sammenholdt med Frdn. af

stand, forsaavidt Citanten betræffer, gaaet ud paa at denne bør tilsvare bemeldte Afgifter for de tvende Halvaar til 1ste Mai og 1ste November 1825 og til 1ste Mai 1826, beregnede overeensstemmende med det for ham under 22de September 1827 udfærdigede Fæstebrev, Budpengene til 10 Rbdlr. Sølv og Jordebogspengene til 3 Rbd. Sølv aarlig, med ialt 20 Rbd. 5 Mk. 8 ß. Sedler og Tegn, foruden Sagens Omkostninger.

Imod denne Paastand har Citanten erindret, at han aldrig har modtaget det paaberaabte Fæstebrev eller underskrevet sit Navn, som findes paa det producerede Reversal af samme, men at han har besiddet sit Huus efter en til ham af forrige Eier af Hjortholm under 28de Juli 1811 udstædt Fæsteseddel, i Henhold til hvilken og ifølge Bestemmelserne i Frd. af 16de Novbr. 1813 §. 18, han har paastaaet, at Huusbonden ikkun kan tilkomme disse Afgivter med det Beløb i Rigsbankpenge Sølv, hvortil de før 11te September 1807 vare ansatte i Dansk Courant, nemlig Budpengene med 4 Rbd. Sølv og Jordebogspengene med 1 Rbd. 2 Mk. Sølv aarlig, og da Huusbonden desuagtet for Aaret 1824 har hævet bemeldte Afgiftet hos ham med 13 Rbd. Sølv, saa har han efter Contrastævning gjort Fordring paa, at det saaledes formeget Oppebaarne godtgjøres i, hvad Huusbonden for det paastævnte Tidsrum retteligen tilkommer.

Ved Underretsdommen er Sagens Udfald gjort afhængig af, om Citanten trøster sig til edeligen at be-

kræfte, at han ikke enten selv eller ved Andre har under-skrevet eller vedtaget det fremlagte, paa hans Navn lydende Reversal-Fæstebrev, da, i Tilfælde af saadan Eeds Aflæggelse Citantens, men i modsat Fald, Huus-bondens Paastand er bleven tagen til Følge.

Efterat den til Dommens Fuldbyrdelse fastsatte Tid var udløben, uden at Citanten havde udtaget Appella-tionsstævning, har Indstævnte for Dommens Paaly-dende med Omkostninger reqvireret Execution hos Citan-ten, hvilken Forretning, efterat Citantens derimod ned-lagde Protest var ved Fogdens Kjendelse bleven forka-stet, er bleven afholdt, og da Citanten derpaa stæv-nede til Aflæggelse af den idømte Eed, men hvis Imod-tagelse fra Indstævntes Side mødte Protest, er den udtagne Eedsstævning ved en af Dommeren afgiven Er-agtning bleven afviist.

Saavel den ergangne Dom, som den afholdte Exe-cutionsforretning med derunder afsagde Kjendelse og ende-ligen den i forbenævnte Eedssag passerede Eragtning har nu Citanten indanket her for Retten, med Paastand om, enten at den paaankede Dom underkjendes, til-sidesættes og forandres overeensstemmende med hans for Underretten nedlagte Paastand, samt at den passerede Executionsforretning bør være ophævet, eller at den paaankede Dom bør ved Magt at stande, men at den paaankede, af Underdommeren den 12te Juli sidstleden afsagte Eragtning tilsidesættes saaledes, at det paalægges ham at forfriske Citanten Eedssagen og under samme

Citanten ikke betimeligen havde udtaget Appellations-stævning, maatte kunne foretage samme, da vil denne Forretning være at stadfæste i Henseende til et saa stort Beløb, som Indstævnte efter Hovedsagens endelige Udfald tilkommer hos Citanten, saavelsom for det Tilfælde at Eden ikke aflægges, i Henseende til det derved skete Udlæg for Forretningens Omkostninger, hvorimod den iøvrigt vil være at ophæve, ogsaa forsaavidt betræffer Processens Omkostninger, eftersom disse efter Omstændighederne for Underretten ville være at ophæve.

Da der efter dette Sagens Udfald ikke længere bliver noget Spørgsmaal om Eeds Aflæggelse efter Underretsdommen, saa kommer den indankede Kjendelse, hvorved Underretsdommeren har nægtet at modtage saadan Eed, ikke under videre Bedømmelse.

Det den befalede Sagfører for Underretten tilkommende Salarium bliver forsaavidt Citanten betræffer at bestemme til 4 Rbd. Sølv, og at udrede af det Offentlige, og bliver paa lige Maade Procurator Larsen, som efter Ordre har givet Møde for Citanten under et ved Sarkjøbing Byeting optaget Thingsvidne, herfor at tillægge i Salarium af det Offentlige 2 Rbd. Sølv.

Processens Omkostninger her for Retten blive efter Omstændighederne at ophæve.

I Anledning af at Sagen i begge Instantser for Citanten har været beneficeret, attesteres, at der i Henseende til Behandlingen og Sagførelsen for Underretten ikke har fundet noget Ophold Sted, som efter Omstæn-

dighederne kan virke Ansvar, og at den befalede Sagførelse her for Retten har været forsvarlig.

Det til Sagen henhørende stemplede Papiir er rigtigen bleven forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Naar Citanten Huusfæster Gottfred Nielsen i Kjædebye paa Langeland, efter foregaaende lovlig Omgang med sin corporlige Eed bekræfter, at han ikke enten selv eller ved Andre har underskrevet eller vedtaget det under nærværende Sag omhandlede, paa Navnet Gottfred Nielsen lydende Reversalfæstebrev, af 22de September 1817, bør han imod til Indstævnte, Proprietair Hastup til Hjortholm, at betale de paastævnte Jordebogspenge med 1 Rbd. 2 Mk. Sølv aarlig, og Buddagspengene med 4 Rbd. Sølv aarlig, efter Afkortning af hvad mere han har betalt ommeldte Jordebogs- og Buddagsafgifter med for Aaret 1824, for Indstævnte Proprietair Hastrups Tiltale i denne Sag frie at være.

Trøster han sig derimod ikke til at aflægge saadan Eed, bør han betale Indstævnte den paastævnte Fordring 20 Rbd. 5 Mk. 8½ ß. Sedler og Tegn.

Forsaavidt angaaer det Beløb, som Indstævnte i Følge heraf tilkommer hos Citanten, saavelsom for det Tilfælde, at den idømte Eed ikke aflægges, i Henseende til det givne Udlæg for den paankede Executionsforretnings Bekostning, bør bemeldte Forretning ved Magt at stande, hvorimod den iøvrigt ophæves.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves og tillægges Procuratorerne Rasmussen og Larsen i Sallarium den Første 4 Rbdlr. Sølv og den Anden 2 Rbdlr. Sølv, hvilke Sallarier udredes af det Offentlige.

Det Idømte at efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 39.

Spørgsmaal, om en Vexels Incassation maatte ansees overdraget paa Remittentens eller Trassentens Vegne, og paa hvem af disse det Tab, der var opstaaet ved Incassators Fallissement, som Følge deraf burde falde. Ugrundet Paastand om, at Trassenten havde erkjendt sig pligtig til, at bære Tabet. Udtrykkene i en Handelscorrespondence kunde ei ventes at være afveiede med samme Nøiagtighed, som i en Procedure.

I Sagen:

Procurator Møller i Helsingøer, som Curator bonorum i Agent og Kjøbmand N. Liebmanns Fallitboe,

contra:

Handelshuset Brødrene Tutein her af Staden.

(Afsagt den 26de Januar 1829.)

Nærværende Sag har i første Instants været anlagt af de Indstævnte Handelshuset Brødrene Tutein ved

Helsingøers Gjæsteret mod Agent og Kjøbmand Liebmand sammesteds, til ifølge Contocourant af 30te Juni f. A. at betale en Saldo af 8525 Rbdlr., Sedler med Renter, hvorimod Agent Liebmann har contrasaggivet de Indstævnte blandt mere ogsaa for en Sum af 5000 Rubler, hvorfor han paastod sig i Mellemregning crediteret; men ifølge et mellem fornævnte Parter inden Gjæsteretten den 14de Septbr. f. A. indgaaet Forliig, blev Saldoen af Contocourtanten erkjendt af Agent Liebmann til 8000 Sedler i Faveur af de Indstævnte, saaledes at af denne Sum ikkun de 6000 Rbdlr. skulde udbetales og Resten 2000 Rbdlr. Sedler derimod blive henstaaende efter, og beroe paa Domstolenes Afgjørelse af hans formeentlige Contraforbring paa de Indstævnte af 5000 Rubler, og det Spørgsmaal, som nu herefter undergives Domstolenes Kjendelse, reducerer sig saaledes til, om de Indstævnte ere pligtige at tilsvare bemeldte 5000 Rubler.

Da dette Spørgsmaal af Underdommeren er besvaret benægtende, og de Indstævnte som Følge deraf ved Underretsdommen ere blevne frifundne for Agent Liebmanns Tiltale, hvorimod Sidstnævnte er tilpligtet at betale de Indstævnte 2000 Rbdlr. Sedler med Renter 6 pC. fra 30te Juni f. A. indtil Betaling skeer, har Citanten, Procurator Møller i Helsingøer, som Curator bonorum i Agent og Kjøbmand N. Liebmann's Fallitboe, nu indanket denne Dom her for Retten og paastaaet samme underkjendt, tilsidesat og derhen foran-

N 2

dret, at de Indstævnte bør tilsvare Agent og Kjøbmand Liebmanns Boe 5000 Rubler, med Renter 6 pC. deraf fra Dato af deres Modtagelse af den under Sagen omhandlede Vexel, den 11te Jan. 1826, enten efter den paa denne Dag, eller efter den ved Betalingstiden gjeldende Cours, dog at det herved udkommende Beløb bliver i de af Brødrene Tutein paastævnte 2000 Rbd. Sedler at liqvidere, og at de Indstævnte ikkun forsaavidt der herved maatte udkomme et Overskud i Agent Liebmanns Boes Faveur, bør betale Boet et saadant Overskud, hvorimod de, forsaavidt Værdien af 5000 Rubler med Renter maatte udgjøre mindre end 2000 Rbdlr. Sedler, bør for Differencen være berettigede til at concurrere i Agent Liebmanns Boe efter Fordringens Natur og Boets Beskaffenhed.

Saa har Citanten og paastaaet, at de Indstævnte tilpligtes at betale ham Processens Omkostninger for begge Retter med noget Tilstrækkeligt.

Derimod have de Indstævnte principaliter paastaaet Underetsdommen stadfæstet, og subsidialiter at der ikkun gives Agent og Kjøbmand Liebmanns Concursboe Liqvidation med 4250 Papiir-Rubler i de 2000 Rbdlr. Sedler, som de Indstævnte have tilgode ifølge Forliget af 14de Septbr. f. A.

Endelig have de og paastaaet Citanten tilpligtet at betale Processens Omkostninger her for Retten skadesløst.

Agent Liebmanns, eller nu hans Boes formeentlige Krav hidrører fra en Vexel stor 5000 Papiir-Rubler

paa Kjøbmand Sawers i Petersborg, hvilken han i en Skrivelse af 6te Jan. 1826 har anmodet de Indstævnte om at forhandle for sig, og hvis Modtagelse disse i Svar af 11te s. M. i Henhold til en med ham havt Samtale have erkjendt, med Løvte om at ville creditere ham sammes Beløb under nærmere Opgave, naar de derfor havde Retourer.

Efterat derpaa de Indstævnte ved Handelshuset Mutzenbecker i Hamborg havde gjort flere forgjæves Forsøg paa at faae denne Vexel afsat, tilkjendegave de Agent Liebmann, ved i Skrivelse af 3die Febr. næstefter at underrette ham herom, at de nu maatte lade Vexlen gaae til Incassation, hvilket og under 7de s. M. blev iværksat, idet Handelshuset Mutzenbecker efter de Indstævntes Ordre remitterede Vexlen til Brødrene Levio i Petersborg, til hvis Ordre den blev endosseret. Dette Handelshuus gik imidlertid efter Vexlens Modtagelse og Accept, fallit, hvorom de Indstævnte under 27de Marts s. A. meddeelte Agent Liebmann Underretning, ligesom denne og i Skribelse af 21de April næstefter tilmeldte de Indstævnte, at Kjøbmand Sawers havde tilskrevet ham, at han vidende om, at hans Tratta var i Brødrene Levios Hænder, havde været i den Nødvendighed, at lade Vexlen gaae tilbage. Men da der i Helsingøer laae en Deel Varer for Sawers Regning, hvortil Agent Liebmann i Skrivelse af 26de April s. A. havde tilkjendegivet de Indstævnte, at man i Nødsfald kunde holde sig, ligesom han og i denne

Anledning under 7de Mai næstefter tilmeldte dem, at Sawers var i den Stilling, at han maatte sørge for Betalingen af hans Fordring, da disse Varer ei bleve befordrede førend han var tilfredsstillet, blev der imellem Liebmann og Sawers truffet et saadant Arrangement, at Sidstnævnte ved et tredie Handelshuus indløste de omhandlede Varer, hvorefter Agent Liebmann under 7de Juni tilsendte de Indstævnte en Anviisning paa Rainald de Connick & Comp. paa 2,225 Rbd. 76 ß., hvilken Sum og hos de Indstævnte i Contocouranten er ham crediteret.

Da nu Kjøbmand Sawers, efter at have afgjort sin Gjeld til Liebmann, skulde have den omhandlede af ham accepterede Vexel extraderet, tilskrev Agent Liebmann de Indstævnte under 18de Octbr. f. A., at meddele ham et Brev til Brødrene Levio i Petersborg om Udleveringen af Vexlen paa Sawers, hvilken Begjæring og under 20de s. M. blev opfyldt af de Indstævnte ved at tilsende Agent Liebmann et Brev til Brødrene Levio, hvori de, ved at tilkjendegive disse, at Liebmann havde tilfredsstillet dem for sin Tratte, anmodede dem om at udlevere ham denne Vexel. Men denne Anmodning fandt Curatorerne i Levios Boe sig ikke beføiede til at opfylde, hvorimod de i Skrivelse af 10de Decbr. næstefter tilbagemeldte de Indstævnte, at da alt, som findes paa et Fallitboes Navn efter de derværende Love, ansees og behandles som dets Eiendom, saa havde Boet maattet indfordre og indlemmet i Massen Beløbet

af den nævnte Tratte, som var forsynet med et Endossement til Ordre af Brødrene Levio, og at Agent Liebmann eller hvem det ellers maatte vedkomme, som Følge deraf, i Boet havde at hæve den ventende Dividend, hvilken Skrivelse de Indstævnte under 6te Jan. 1827 tilsendte Agent Liebmann, yttrende, at de uden videre Anledning blot herved havde at geleide ham et Brev fra Curatorerne i Brødrene Levios Boe, hvis Indhold de fandt sig foranledigede til at meddele ham.

Ligesom nu Kjøbmand Sawers paa Grund af, at han saaledes 2 Gange har betalt sin Gjeld til Agent Liebmann, deels ved Anviisningen paa Rainald de Connick & Comp., deels ved Indfrielsen af Vexlen til Brødrene Levios Boe, har fordret Skadesløsholdelse af Agent Liebmann, saaledes gaaer nu dennes, eller da han har opgivet sit Boe, dets Curators, Paastand i nærværende Sag ud paa, at de Indstævnte, som ikke blot have modtaget Anviisningen paa Rainald de Connick & Comp., men tillige ved deres Commissionairer, Brødrene Levio, Vexlens Beløb, bør foruden at give Credit for Anviisningen saaledes som allerede er skeet, endvidere creditere Vexlens paalydende Sum med Renter.

I nærværende Sag bliver efter det Foranførte, saavelsom ifølge Sagens øvrige Procedure, først at afgjøre, om den omtvistede Vexels Incassation maa ansees overdraget til Handelshuset Brødrene Levio paa de Indstævntes egne, eller paa Agent Liebmanns Vegne.

ved, at det Handelshuus, som de betroede Incassationen, blev insolvent.

Heraf følger altsaa, at den til Brødrene Levio skete Betaling af Vexlens Beløb maa medføre, at de Indstævnte oprindeligen have været pligtige at tilsvare Agent Liebmanns Opbudsboe de omhandlede 5000 Papiir-Rubler.

Vel formene nu de Indstævnte, at Agent Liebmann i al Fald selv senere skulde have erkjendt sin Forpligtelse til at bære Tabet af Levios Fallissement, og de have herfor paaberaabt, at Liebmann i flere af hans Skrivelser, uagtet de paa det bestemteste havde tilkjendegivet ham, at de antoge, at en saadan Pligt paahvilede ham, ei har benægtet dette; men foruden at der ei den Tid paalaae Liebmann nogen retlig Forpligtelse til at erklære sig herover, saa har han og ved sine Yttringer tilkjendegivet, at han ei for Tiden vilde paatage sig Ansvaret, saasom især i Brevet af 27de Marts 1826, hvori han siger: "hvad Rublerne angaaer, kan jeg ei yttre mig, da jeg haaber vel ei at blive lidende."

Det bør i denne Henseende ogsaa bemærkes, at ligesom det i Almindelighed vilde være ubilligt at fordre, at Udtrykkene i Handelscorrespondence skulde afveies med den Nøiagtighed som i en Procedure, saaledes viser og den stedfundne Correspondence, at Agent Liebmann stod i et saa afhængigt Forhold til de Indstævnte, at det var naturligt, at han med Vaersomhed undgik Udtryk, hvormed han kunde fornærme disse og derved berøve sig

den ham hos dem aabnede Credit, som han oftere selv siger høiligen at behøve.

Endeligen kommer hertil endnu, at Liebmann paa den Tid, han betjente sig af hine Yttringer, ifølge Vexelret var forpligtet til de Indstævnte, da Sawers ikke havde indfriet Vexlen, men formedelst Levios Fallissement ladet den gaae tilbage med Protest, hvilken Omstændighed de Indstævnte ifølge Indholdet af deres Skrivelse af 24de April 1826 nærmest synes at have havt for Øie, forsaavidt de have tilkjendegivet, at Tabet med Hensyn til det Indtrufne burde gaae paa Citantens Regning.

At Agent Liebmann dernæst har truffet Foranstaltninger til gjennem de Indstævnte, at faae Vexlen *udleveret* af Brødrene Levios Fallitboe, hvilket, som meldt, dog mislykkedes, kan ei heller tilstrækkeligen begrunde den omhandlede Erkjendelse fra hans Side, da han saafremt slig Udlevering ei skete og Trassatus, Sawers, blev nødsaget til at udbetale Vexlens Beløb i dette Boe, maatte vente, at denne vilde fordre Skadesløsholdelse af ham for den saaledes skete dobbelte Betaling, hvilket Alt og, som foranført, er indtruffet.

Af denne Aarsag findes det ikke heller, at der kan uddrages noget Argument mod Citanten af den Omstændighed, at han efter senere at være bleven underrettet om, at Curatorerne i Levios Boe havde indcasseret Vexlens Beløb og taget samme til Indtægt i Boet, har

føiet Anstalt til igjen af disse at erholde Beløbet, eller den paa Fordringen faldende Dividend udbetalt. — At endelig Agent Liebmann i sine Erindringer ved en ham fra de Indstævnte tilstillet Contocourant for Aaret 1826, intet har indvendt med Hensyn til, at den omtvistede Vexels Beløb ei var ham crediteret, kan, i Henhold til det Foranførte, og da ingen endelig Opgjørelse af Parternes Mellemværende endnu dengang fandt Sted, ei heller begrunde den af de Indstævnte paastaaede Erkjendelse.

Da der derimod fra Citantens Side ei er fremsat betimelig og tilstrækkelig Benægnelse af, at de 750 Rubler, som ifølge det i Underretsacten Pag. 101 indførte Brev fra Handelshuset Plessing & Comp. i St. Petersborg ere udbetalte af Brødrene Levios Fallitboe, som første Dividend for titmeldte Vexels Beløb, til Handelshuset Cochrane & Comp. sammesteds, ere betalte dette Huus for Agent Liebmanns Regning, hvilket iøvrigt og bestyrkes ved flere Sagens Omstændigheder, saa vil disse 750 Rubler, efter de Indstævntes subsidiaire Paastand afgaae i Vexlens Beløb, ligesom Liebmanns Boe, efter det ved Underretten den 14 Sept. 1827 indgaaede Forlig, for de tilbageblevne 4250 Papiirs Rubler, alene vil kunne nyde Liqvidation i de 2000 Rbd. Sedler, som efter Forliget ere anviiste til denne eventuelle Fordrings Dækning, og blive Rublerne endelig at beregne efter den paa Liqvidationstiden gjeldende Cours.

Renterne af begge Summerne blive, efter Omstændighederne, at betale fra den 30te Juni 1826, da den endelige Contocourant er dateret.

Processens Omkostninger blive at ophæve for begge Retter.

Det findes ikke under denne Sag, at nogen Overtrædelse af den Kongelige Anordning om stemplet Papiirs Brug er begaaet.

Thi kjendes for Ret: Agent og Kjøbmand Liebmann af Helsingøer bør til Handelshuset Brødrene Tutein her af Staden betale 2000 Rbd. Sedler, med Renter 6 pC. deraf fra den 30te Juni 1826 saaledes, at i dette Beløb liqvideres 4250 russiske Papiir-Rubler med 6 pC. Renter deraf fra samme Dato, og bør Rublerne beregnes efter den paa Liqvidationstiden gjeldende Cours.

Iøvrigt bør Parterne for hinandens Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger for begge Retter ophæves.

Det eventuelle Overskud af fornævnte 2000 Rbdlr. med Renter bør udredes af Agent Liebmann inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.

No. 40.

Spørgsmaal, hvorvidt den af en Part nedlagte Paastand angik en anden Gjenstand end den, hvorom der efter Klagens Indhold maatte antages at være tenteret Forlig. I en Sag, der blot angaaer det gjensidige Retsforhold mellem flere Brugere af en i Forening fæstet Ting, behøver Eieren ikke at varsles.

I Sagen:

Gaardmændene Peder Mauritzen og Hans Jørgen Schou samt Anders Pedersen af Røe Sogn paa Bornholm,

contra:

Huusmand Christian Andersen.

(Affagt den 26de Januar 1829.)

Citanterne, Gaardmændene Peder Mauritzen og Hans Jørgen Schou samt Anders Pedersen af Røe Sogn paa Bornholm, der her for Retten have paaanket en inden Bornholms nordre Herredsting under 25de April f. A. affagt Dom i en Sag mellem Indstævnte, Huusmand Christian Andersen, paa den ene, og Citanterne paa den anden Side, betræffende den Brugsret, der ifølge en mellem Røe Sogns Beboere

den 20de April 1818 indgaaet Forening, formeentligen tilkommer Indstævnte, som daværende Eier af den 14de Selveiergaard i bemeldte Sogn, i Spellinge Mose, hvorpaa der under 23de s. M. af Hs. Maj. Kongen er meddeelt Citanterne, Gaardmændene Peder Mauritzen og Hans Jørgen Schou, Fæstebrev paa samtlige Røe Sogns Beboeres Vegne, have principaliter paastaaet den indankede Dom kjendt uefterrettelig at være og Sagen fra Underretten afviiist paa Grund af, at den af Indstævnte til Forligelses-Commissionen udtagne Klage, formeentligen ikke med et Ord omtaler noget af Alt, hvad Indstævnte har paastaaet sig tilkjendt hos Citanterne, hvorom der saaledes formeentligen ikke kan være tenteret Forliig mellem Vedkommende, samt fordi Indstævnte ingen har stævnet paa den Kongelige Kasses Vegne til at varetage sammes Tarv under Sagen. Men da Indstævnte i sin Klage udtrykkelig anker over, at man har nægtet at tildele ham, der er en af de oprindelige Interessentere i Mosens Tilfæstning, den ham tilkommende, i sin Tid som daværende Eier af den 14de Selveiergaard tillagte, samt iøvrigt af ham reserverede og hidtil nydte fulde Gaardmands Andeel og Tørveplads i Mosen, men overdraget eller tildeelt Citanten Anders Pedersen 14de Selveier, samme, der afbenytter den, samt at han ved dette Forhold seer sig fornærmet i sine lovlige Rettigheder, saa skjønnes det ingenlunde at hans siden

under Sagen nedlagte Paastand, der gik ud paa, at kjendes berettiget til, enten i et vist Tidsrum, eller saalænge Citanterne Mauritzen og Schou leve, at nyde de Rettigheder og Indtægter, som tilflyde den Part eller Lod i Spellinge Mose, hvilken han som Eier af 14de Selveiergaard i Røe Sogn havde erhvervet og senere indtil Aaret 1827 brugt, alt saaledes, at denne Lod i fornævnte Tid kan bruges af ham med samme Rettigheder, hvormed de andre Lodder eller Parter bruges i Mosen, og at Lodden stedse skulde have samme Udstrækning og Rettighed, som en Gaards eller Gaardseiers Part, samt at Citanterne tilpligtedes in solidum at betale Indstævnte for Affavnet af sin Part i bemeldte Aar 20 Rbdlr. Sedler, kan antages at have nogen anden Gjenstand end den, hvorom der efter Klagens Indhold maatte tenteres Forlig, efterdi han netop i denne har besværet sig over, at der af Citanterne gjordes ham et formeentlig ubeføiet Indgreb i de Rettigheder, som han under den paafølgende Sag har paastaaet sig tilkjendt, og Indstævnte ved at begjære Citanterne indkaldte for Commissionen i Anledning af den ham saaledes formeentligen tilføiede Forurettelse naturligviis maa antages at have villet drage dem til Ansvar for den Skade, som derved var paaført, eller i Tilfælde at Citanterne ei i Mindelighed maatte være at formaae til at afstaae fra det Forhold, hvorover han besværede

sig, fremdeles maatte blive ham paafört, uden at en udtrykkelig Tilkjendegivelse heraf var fornøden.

Hvad dernæst den anden af Citanterne til Styrke for deres principale Paastand anførte Grund angaaer, da skjønnes samme heller ikke at kunne gives Medhold, efterdi der under nærværende Sag ikke er Spørgsmaal om det Retsforhold, der formedelst det til Citanterne Mauritzen og Schou udstædte Fæstebrev finder Sted imellem dem og den Kongelige Kasse, men ikkun om det Forhold, hvori bemeldte Citantere og Røe Sogns Beboere staae til hinanden indbyrdes, i hvilken Henseende det forøvrigt maa have været Citanternes egen Sag saavel ved den Forening, der blev indgaaet *mellem dem* og Sognets Beboere, inden de modtoge *Fæste*, at træffe saadanne Betingelser, som de til Opfyldelsen af de Forpligtelser, de ved Fæstebrevet paatoge sig, ansaae fornødne, som i Tilfælde at de ansaae det af Vigtighed for dem, at den Kongelige Kasse gaves Leilighed til at møde under nærværende Sag, da selv træffe de i saa Henseende fornødne Foranstaltninger.

Efter alt Foranførte vil den af Citanterne nedlagte principale Paastand ikke kunne gives Medhold, men da de for dette Tilfælde have forbeholdt sig at fremføre det Fornødne i Sagens Realitet, vil samme dog ei heller for Tiden kunne komme under Paakjendelse.

Thi eragtes: Den af Citanterne Gaardmændene Peder Mauritzen og Hans Jørgen Schou samt Anders Pedersen af Røe Sogn paa Bornholm nedlagte Paastand om den paaankede Doms Annullation og Sagens Afviisning fra Underretten kan ikke gives Medhold.

Udvikling af Læren om Interessentskab, og de samme nærmest vedkommende Retsforhold.

(Slutning. Jfr. 16de Bind Pag. 1—183).

Indhold.

Tredie Afsnit.

Om Interessentskabets Opløsning.

Første Afdeling.

Om Grundene til Interessentskabets Opløsning.

Anden Afdeling.

Om Opløsningens Iværksættelse.

A. Om Gienstanden for Delingen.

B. Om Delingsforholdet.

C. Om Delingsmaaden.

Tredie Afsnit.

Om Interessentskabets Opløsning.

---

§. 39.

Om Opløsningen i Almindelighed.

Efterat jeg i de tvende foregaaende Afsnit af nærværende Afhandling har søgt at fremstille de vigtigste Sætninger om Interessentskabets Stiftelse, og om det vedvarende Retsforhold mellem Interessenterne [1]), staaer det nu tilbage at omhandle Interessentskabets Opløsning.

Det maa her erindres, hvad i det Foregaaende nøiere er udviklet, at ved Interessentskabs-Contracten og Parternes derefter fortsatte Virksomhed stiftes vel et Fællesskab af Rettigheder; men dette kan dog ingenlunde betragtes blot som en Art Sameie. Ethvert nogenlunde betydeligt Interessentskab forudsætter nemlig en mere omfattende Communication af obligatoriske Retsforhold, den fælles ofte friere Virken for Selskabets Formaal medfører flere juridiske Combinationer, og disse Forholds retfærdige Opløsning frembyder derfor ogsaa flere Tvivl, end Tilfældet er ved Opløsningen af det blotte Sameie.

[1]) Jfr. dette Tidsskrift 16de Bind 1ste Hefte P. 1—183.

I en særegen Afhandling [2]) har jeg søgt at godtgiøre, at den blotte Medeiendom, som saadan, hverken efter Sagens Natur eller den danske Lovgivning giver den enkelte Medeier Ret til at fordre Sameiet i det Hele opløst, men at der dog derhos næsten altid, især med Hensyn til Oprindelsen til Sameiet, ere særegne Grunde forhaanden, som give den enkelte Medeier Ret til at fordre Opløsning. Som et af de vigtigste af disse Tilfælde har jeg nævnet det, hvor Sameiet har sin Oprindelse fra en Interessentskabs-Contract, og hvor den almindelige Ret til at fordre hele Interessentskabet opløst da ogsaa omfatter Rettigheden til at fordre Deling i Henseende til den enkelte fælles Eiendom, der hører til Massen. [3]) — Fremstillingen af Læren om Interessentskabets Opløsning skal nu vel være den udelukkende Gienstand for vor Undersøgelse, men denne Lære staaer dog i nøie Forbindelse med Spørgsmaalet om Opløsning af Fællesskab i Almindelighed, og jeg tillader mig derfor at henvise til de Bemærkninger, som jeg loc. cit. herom har meddelt, som til en Indledning til dette Afsnit af nærværende Afhandling, hvilket iøvrigt naturligen deler sig i tvende Hovedstykker: om de enkelte Grunde til Interessentskabets Opløsning, og om Delingen selv.

[2]) Jfr. Tidsskr. 17de Bd. P. 344—88.

[3]) Jfr. Tidsskr. loc. cit. P. 368—69.

Første Afdeling.

Om Grundene til Interessentskabets Opløsning.

§. 40.

A. Om Opløsning paa Grund af samtlige Interessenteres overensstemmende Villie.

Det forstaaer sig af sig selv, at Interessenterne i Almindelighed, som raadige over deres indbyrdes Retsforhold, efter fælles Samtykke, maae kunne ophæve dette [1]. Det kan ei være til Hinder herfor, at der er paadraget Interessentskabet Forpligtelser til tredie Mand, thi dennes Ret vedbliver ubeskaaret mod alle de Forpligtede. Vel kan han muligen de facto tabe ved Opløsningen, og det kan navnligen blive ham ubeqvemmere at giøre sin Ret gieldende ved Søgsmaal, efterat Interessentskabet er opløst, end medens det bestod, men naar der ei er indrømmet ham nogen særegen Ret til at modsætte sig denne Opløsning, bør han finde sig heri. Deels vidste han nemlig, da han indlod sig med Interessentskabet, at samme var opløseligt, deels er en slig Ubeqvemmelighed ei større eller af anden Art end den, som enhver Creditor er undergiven med Hensyn til sin personlige Tiltale mod Skyldneren, naar denne forandrer Opholdssted og desl.

[1]) Fr. 63 §. 3. D. h. t. (XVII—2).

Herhen hører ogsaa det Tilfælde, hvor Retsforholdet mellem Interessenterne efter fælles Samtykke undergaaer en Novation i egentlig Forstand. Det kan imidlertid in facto være tvivlsomt, om den vedtagne Forhandling mellem Parterne gaaer ud paa en Novation, hvorved Societetsforholdet virkeligen ophæves, eller ikke[2]).

Dersom Societetet vel udgjør en særegen juridisk Person, men det dog ei er traadt i nogen Forbindelse med Staten, dersom det med andre Ord gyldigen bestaaer uden nogen Sanction, noget Opsyn af Staten, til Ex. et ganske privat Livrenteselskab eller en af et Actieselskab stiftet Fabrik, saa vil i Almindelighed ogsaa de nærværende Interessenteres overenstemmende Beslutning være tilstrækkelig til retligen at begrunde

[2]) Jfr. fr. 65 pcp. og fr. 71 D. h. t. (XVII 2). Dette sidste Fragment omhandler et Tilfælde, hvor der til en Interessentskabs-Contract var føiet følgende Stipulation: "hæc qvæ supra scripta sunt, fieri, neqve adversus ea fieri: si ea ita data, facta non erunt, tum viginti milia dari"; og man spurgte da, om herved var skeet en Novation: Svaret lyder saaledes: "respondit, si qvidem, pacto convento inter eos de societate facto, ita stipulati essent, *hæc ita dari fieri spondes?* futurum fuisse, ut si novationis causa id fecissent, pro socio agi non posset, sed tota res in stipulationem translata videretur: sed qvoniam non ita essent stipulati, *ea ita dari fieri spondes?* sed, *si ea ita facta non essent, decem dari;* non videri sibi, rem in stipulationem pervenisse, sed duntaxat poenam.

Selskabets Opløsning. Vel have de ikke hver sin Deel at disponere over, og altsaa ei heller alle tilsammen af denne Grund Dispositionen over det Hele, thi dette strider, som forhen udviklet, mod den juridiske Persons Væsen: Men den almindelige Villie, der er raadig over dette rent private Institut, maa ifølge Forholdets Natur altid kunne constitueres ved Alles overeenstemmende Villie, om dette end ikke er udtrykkeligen omtalt i den oprindelige Convention. Man kunde maaskee ville nægte det her antagne Resultat, naar de oprindelige Stiftere af et sligt Societet havde fastsat, at det skulde bestaae i et vist betydeligt Tidsrum, eller vel endog bestandigen, og det med den udtrykkelige Clausel, at hverken de selv eller de senere til en vis Tid Interessserede skulde kunne forandre denne Bestemmelse: Da nemlig det saaledes organiserede Hele, og ei samtlige i dette Øieblik Interessserede, constituerer Retssubjectet, saa synes disse at være ubeføiede til senere at forandre den engang gyldige Oprettelse. Jeg skiønner imidlertid ei rettere, end at de Private ikke efter eget Tykke kunne constituere et Societet som særegen juridisk Person med de nævnte Vilkaar, der omtrent maae udgiøre det Væsentlige ved en Stiftelse. De til et sligt Societet henlagte Fonds unddrages nemlig den almindelige Handel og Vandel, og det saaledes, at hverken de oprindelige Stiftere af dette Baand eller Successorerne igien kunne hæve det. Men dette er formentligen ligesaalidet efter den danske Ret, som

efter andre, indrømmet de Private. Vil man end ikke kalde enhver slig Indskrænkning et fideicommissarisk Baand, fordi man tager dette Begreb saa indskrænket, at det kun kommer til Anvendelse, hvor en Disposition netop gaaer ud paa at binde følgende Slægter, saa blive disse Indskrænkninger dog fuldkommen analoge med det fideicommissariske Baand. En fri Vilkaarlighed i at paalægge Eiendommene saadanne Baand, og derved indirecte Personerne Indskrænkninger med Hensyn til Dispositionen over samme, kan ei bestaae med Statens Ret til at føre Opsyn med, at dens materielle Kræfter ei svækkes ved uhensigtsmæssige Indskrænkninger; og man kan derfor ogsaa her paaberaabe sig Analogien af 5—2—65, der kun under særegne Betingelser og som et Privilegium tilsteder den nærværende private Eier at gjøre Dispositioner over den omhandlede Eiendom, som skal forbinde hans Efterkommere. Dertil kommer med Hensyn til selve Opretterne af et Societet, som det omhandlede, at de ved deres egne ensidige Handlinger vilde paalægge sig Indskrænkninger, som de ei skulde kunne gienkalde, uagtet hverken det Offentlige, da Institutet forudsættes at være privat, eller enkelte private Personer, da alle de Interessérede forudsættes at være enige, modsætte sig Ophævelsen: men en saadan Indskrænkning af sin egen Myndighed kan ei ansees for gyldig [a]). For saa vidt gielder følgeligen ogsaa

[a]) Jfr. Ørsteds Haandbog. II. Pag. 487 Not. **).

her Romerrettens Regel: **nulla societatis in æternum coitio est.** [4])

Det hyppigste Tilfælde bliver altid, at et Societet, der stifter en særegen juridisk Person, enten blot paa Grund af Societetets Varighed, eller paa Grund af at dets Øiemed staaer i en nøiere Forbindelse med Statsformaalet, bliver afhængigt af Statens Sanction. Det bliver da en offentlig Stiftelse i vidtløftig Betydning, og det er under denne Forudsætning klart, at dets Opløsning ligesaalidet kan være uafhængig af Statens Samtykke, som dets Oprettelse. Dette er til Ex. Til-

[4]) Fr. 70 D. h. t. (XVII—2). Fr. 14 §. 2 D. comm. divid. (X—3) . . . si conveniat, ne omnino divisio fiat, hujusmodi pactum nullas vires habere, manifestissimi juris est. — Foruden de forhen i §. 13, P. 56—58, fremsatte Indskrænkninger af de Privates Myndighed til uden Statens Sanction at stifte særegne juridiske Personer, maa jeg nu efter det ovenfor Bemærkede endvidere tilføie den Indskrænkning, at de Private ei paa anden Maade kunne stifte et saadant Institut, end at det maa være opløseligt ved de nærværende Interesseredes Villie. Vil man da derhos, hvortil man dog efter min Mening, jfr. P. 52 Note *), er ubeføiet, giøre det til noget Væsentligt ved det Institut, der skal ansees for en særegen juridisk Person, at det er vedvarende, saa bliver Stiftelsen af samme ei heller efter den danske Ret overladt til de Privates Lykke. I alt Fald nærmer det Resultat, som Sagens Natur hiemler, sig mere den Romerske Rets Regel herom, end jeg forhen havde antaget.

fælbet med flere Brandassurance-Societeter, Bank-Compagnier og desl. Jeg kan herom i det Hele henvise til hvad Conferentsraad Ørsted har anført i Haandbogen III P. 540—51, hvormed nu kan forbindes det Bidrag, som Fr. 30te Decbr. 1828 §. 42—I—2 giver til Adskillelsen mellem Begrebet om en offentlig Stiftelse i den her omhandlede vidtløftige Betydning, og en offentlig Stiftelse i indskrænket Forstand.

Det behøver iøvrigt neppe at bemærkes, at naar den af Regieringen sanctionerede Oprettelse af et Societet, som de her omhandlede, tillige indeholder Bestemmelser om, at de nærværende Interesserede, maaskee endog Pluraliteten af samme, have Ret til at fordre sammes Opløsning, saa bliver denne positive Forskrift at følge. Almindeligviis fordres dog, at Opløsningen skal vedtages og kundgiøres en vis Tid, forinden den iværksættes, jfr. Conv. 1ste Juli 1746 Post I §. 5, Octr. 11te Mai 1778 §. 19 og 4de April 1798 §. 18 [5]).

B. Om Opløsningen paa Grund af enkelte Interessenteres Paastand.

§. 41.

Om Rettigheden til at opsige Interessentskabet, naar der ei udtrykkeligen er vedtaget noget om dets Varighed.

Foreløbigen kan det her bemærkes, at i den følgende Undersøgelse om Interessentskabets Opløsning efter en

[5]) Jfr. Ørsteds Haandbog, V—447.

eller flere Interessenteres Paastand, bliver især at handle om de almindelige (responsable) Societeter, der ei skulle constituere et nyt Retssubjekt. Hvor dette nemlig skal være Tilfældet, bør der, hvad enten de tillige staae under det Offentliges Control eller ikke, vedtages positive Bestemmelser om, hvorledes Selskabsvillien skal udfindes med Hensyn til de Societetet vedkommende Gienstande, og fremfor Alt med Hensyn til Spørgsmaalet om dets Opløsning: Disse Bestemmelser, der saa godt som aldrig ville savnes, blive da at følge, jfr. hvad herom ovenfor er anført i §. 21. Det er derfor almindeligviis kun ved Fortolkningen og Anvendelsen af disse Bestemmelser, at der bliver Spørgsmaal om, hvad Forholdets Natur tilsiger, og man er derhos ei beføiet til ubetinget at følge Analogien af hvad der bør antages om Opløsningen af de øvrige contractmæssige Interessentskaber.

Med Hensyn til disse almindelige (responsable) Societeter gik Romerretten, som bekiendt, ud fra den Anskuelse, at de burde let kunne opløses. Naar derfor ei andet var udtrykkeligen bestemt, var det den almindelige Regel, at Interessentskabet opløstes, saafremt blot en af Interessenterne tilkiendegav sin vilkaarlige Beslutning, at det skulde ophæves. Enhver Interessent kunde altsaa ei blot afhænde sin Andeel i Interessentskabet, men fordre Opløsning i det Hele; og vilde de øvrige desuagtet vedblive deres Samvirkning for det samme Øiemed, og dertil anvende deres Deel af Selskabets Fond, saa maatte de

stifte et nyt Interessentskab [1]): Ogsaa stiltiende funde Interessentskabet opløses [2]). Den samme Grundsætning er ogsaa optaget i de nyere fremmede Lovgivninger [3]). Imidlertid var denne Ret til at opsige Interessentskabet undergivet vigtige Modificationer. — Saavel Reglens som Modificationernes Anvendelighed efter den danske Ret bliver nu nærmere at undersøge.

Dersom den indgaaede Contract vel, som forudsat, ei indeholder nogen udtrykkelig Bestemmelse om Forholdets Opløsning, men Interessentskabet dog har et vist bestemt Øiemed, som skal opnaaes, eller ogsaa visse bestemte Forretninger skulle tilendebringes, hvilket almindeligviis vil falde sammen med det Første, saa have Nogle villet, at selv Romerretten nægtede Opsigelsens Gyldighed, og derfor paaberaabt sig fr. 17 §. 2 D. h. t. (XVII—2) [4]). Men dette Fragment indeholder ei det Mindste til Styrke for en slig

1) Inst. §. 4 h. t. (III—25) *Cum aliqvis renuntiaverit societati, solvitur societas.*

2) Fr. 63 §. 10 D. h. t. (XVII—2) ... voluntate distrahitur societas, renuntiatione. Fr. 64 eod. Itaque cum separatim socii agere coeperint, et unusqvisque eorum sibi negotietur, sine dubio jus societatis dissolvitur.

3) Oesterreich. bürgerl. Gesetzb. §. 1212. Cod. Civ. §. 1865 og 1869.

4) In societate autem coeunda nihil attinet, de renunciatione cavere eundem, qvia ipso jure societatis intempestiva renunciatio in æstimationem venit.

Undtagelse fra den almindelige Regel, og det Modsatte godtgjøres endog ligefrem ved fr. 65 §. 4 D. eod. [5]), der omhandler et Interessentskab med et sligt bestemt Øiemed: Den første Deel af Fragmentet nægter nemlig vel Ret til Opsigelsen, men dette angaaer kun et Tilfælde, hvor denne maa ansees for fraudulosa, og iøvrigt siges det tydeligen, at den ene Interessent er beføiet til Opsigelse, blot "si negotium displiceuerit". — Denne Romerrettens Bestemmelse maa imidlertid ansees som en blot positiv Sætning, bygget paa den Mislighed, som alt Fælleskab fører med sig, naar det skal fortsættes mod nogen Interessents Ønske. Et sligt Resultat stemmer nemlig ikke med Indholdet af den indgaaede Contract, thi naar Interessenterne paatage sig at virke for et bestemt Øiemed eller at udføre en vis Forretning med fælles Kræfter, saa er denne bestemte Virksomhed just Gienstanden for det gienſidige Løfte, som de begge maae være pligtige at opfylde, og dette maa navnligen ogsaa komme til Anvendelse i det Tilfælde, som omhandles i den sidste Deel af det citerede fr. 65 §. 4 [6]) D. L. 4—7—5 nægter det Coffardi-

[5]) Item si societatem ineamus *ad aliqvam rem emendam*, deinde solus volueris eam emere, *ideoqve* renunciaveris societati, ut solus emeres, teneberis, qvanti interest mea: sed si ideo renuntiaveris, *qvia emptio tibi displicebat*, non teneberis, qvamvis ego emero, qvia hic nulla fraus est: eaqve Juliano placent.

[6]) Jfr. den foregaaende Note.

skib, som har giort Admiralskab med Andre, Ret til at forgaae fra disse uden billig Aarsag: Vel er nu dette Forhold i mange Henseender specialis juris, men den givne Forskrift, der efter Artikelens almindelige Udtryk omfatter enhver vilkaarlig Fratrædelse fra det omhandlede Interessentskab, om den end betimeligen tilkiendegives, maa, efter hvad ovenfor er bemærket, ansees som en Anvendelse af en almindelig Regel, og ei som en særegen Bestemmelse.

Er Interessentskabet derimod ei bundet til et enkelt bestemt Øiemeds Opnaaelse, eller enkelte bestemte Forretningers Udførelse, men omfatter en almindelig Art af Virksomhed, f. Ex. et almindeligt responsabelt Handelssocietet, da maa Regelen om den enkelte Interessents Ret til at opsige Interessentskabet ogsaa gielde efter den danske Ret. Da det nemlig ligger i et sligt Forholds Natur, at det egentligen aldrig kan siges at være tilendebragt derved, at dets Øiemed er opnaaet, saa maatte den enkelte Interessent, hvis han ei var beføiet til Opsigelse, være bunden til samme for sin Levetid. Men da dette er en i og for sig urimelig Indskrænkning, naar hensees til det mislige ved Interessentskabets uvillige Fortsættelse, saa maa man antage det for Parternes Mening, at de kun paa en ubestemt Tid indtræde i Interessentskabet, indtil det nemlig efter betimelig Opsigelse fra en af Siderne, bliver opløst. En hertil sigtende Clausel i Contracterne om slige Societeters Oprettelse er endeligen saa hyppig, at

man vel endog kunde ansee det for en almindelig Sædvane, og følgeligen ogsaa herfra hente en vigtig Grund for, at det maa have været Contrahenternes Mening, at den omhandlede Opsigelse skulde kunne finde Sted. Den danske Lovgivning indeholder ei heller noget afgivende Datum for at fravige dette i Forholdets Natur grundede Resultat: Vel synes nemlig N. L. 5—3—51 og D. L. 4—1—35 ei at hiemle en saa fri Opløsning af Fællesskabet, som her er indrømmet, men den første Artikel angaaer kun Sameiet, som saadant, jfr. Tidsskriftets 17de Bind p. 357—62: Den sidste Artikel angaaer ikke nærmest Spørgsmaalet om Interessentskabets Opløsning, og angaaer derhos et Fællesskab, som er indskrænket til en enkelt Gienstand, nemlig Skibet, og som i flere Henseender er specialis juris, jfr. ovenfor §. 22 (p. 101).

Det kunde imidlertid dog synes tvivlsomt, om ei et *sosietas universorum bonorum* i egentlig Forstand, hvisfølge ei blot den nærværende Formue, men ogsaa alt, hvad Interessenterne eiendes vorde, skal communiceres mellem dem, eo ipso indeholder, at samme indgaaes for Livstid, saa at følgeligen den enkelte sosius ei ensidigen kunde fratræde samme. Den Romerske Ret antog det Modsatte, og det stemmer ogsaa efter mit Skiøn bedst med Forholdets Beskaffenhed, at, naar Contracten ei udtrykkeligen indeholder Noget om dette Interessentskabs Varighed, saa maae Parterne antages at have villet, at den almindelige Communica-

tion kun skulde kunne fordres, saalænge Societetet bestaaer efter de sædvanlige Regler om Interessentskabers Varighed, og at betimelig Opsigelse følgeligen ogsaa maa kunne komme til Anvendelse her. Et andet er, at Opsigelsen her oftere kan blive at ansee som dolosa, naar der nemlig er vis Udsigt til en Forøgelse af den ene Interessents Formue, hvilken han ved Opsigelsen vil unddrage fra Communicationen, hvorom nærmere i det Følgende.

Det kan ei efter den danske Ret fordres, at Opsigelsen skal skee under nogen særdeles udvortes Form, saalidet som dette var Tilfældet efter Romerretten. Den kan fremdeles skee saavel ved en Fuldmægtig, som for en Fuldmægtig [7]).

Efter hvad der forhen er bemærket om de Societeter, som constituere en særegen juridisk Person, navnligen alle Actieselskaber, er det aabenbart, at den enkelte Interessent, ɔ: Actieeieren, vel i Almindelighed maa kunne udtræde af Societetet ved at afhænde sin Deel, eller Actie; men han kan ei fremtvinge det hele Societets Opløsning paa Grund af hans vilkaarlige Beslutning.

§. 42.

Fortsættelse. Om ubetimelig og svigagtig Opsigelse.

Det er almindeligen antaget, at en socius ei har Ret til at opkyndige Interessentskabet intempestive.

[7]) Jfr. Fr. 65 §. 7 & 8. D. h. t. (XVII—2).

ubetimelig maa Opløsningen ansees at være, naar dens Iværksættelse just paa denne Tid medfører en færegen Skade for Interessenterne som socii, og navnligen for de andre socii, som modsætte sig, at Interessentskabet nu hæves. Denne Sætning er hiemlet i Forholdets Natur, og derfor ogsaa gyldig efter den danske Ret. — Det kan ei komme i Betragtning, at andre Grunde kunne giøre det ønskeligt for den enkelte Interessent at see Societetet ophævet, uanseet det Tab, som den utidige Opløsning medfører. Ved at indtræde i Interessentskabet har nemlig enhver enkelt socius paataget sig en Forpligtelse til at virke for sammes Formaal, og han kan ei blive berettiget til en modsat Fremfærd, fordi dette senere bliver ham fordelagtigere — non id, qvod privatim interest unius ex sociis, solet servari, sed qvod societati expedit. Det kan imidlertid ofte

[1]) Fr. 65 §. 5 D. h. t. (XVII—2). Labeo autem posteriorum libris scripsit: si renunciaverit societati unus ex sociis eo tempore, qvo interfuit socii non dirimi societatem, committere eum in pro socio actione: nam si emimus mancipia, inita societate, deinde renuncies mihi eo tempore, qvo vendere mancipia non expedit, hoc casu, qvia deteriorem causam meam facis, teneri te pro socio judicio. Proculus hoc ita verum esse, si societatis non intersit dirimi societatem: semper enim non id, qvod privatim interest unius ex sociis, servari solet, sed qvod societati expedit: hæc ita accipienda sunt, si nihil de hoc in coeunda societate convenit.

i det concrete Tilfælde blive tvivlsomt, om en Opsigelse bør ansees som utidig eller ikke. Dette bliver navnlig Tilfældet, naar Interessentskabet, som det anførte Fragment forudsætter, gaaer ud paa Forhandlingen af Gienstande, hvoraf der paa den omspurgte Tid, da Ophævelsen skulde skee, haves betydeligt Forraad, men som just for Øieblikket staae i lav Priis. Man kan ei fierne dette Spørgsmaal ved den Bemærkning, at disse Gienstande, f. Ex. de i Fragmentet nævnte Slaver, kunne efter Vürdering deles in natura mellem Interessenterne, og hver især da opbevare sine, indtil bedre Conjuncturer indtræde. Foruden at nemlig den opsigende Interessent neppe i Almindelighed eller ubetinget kan være forpligtet til at indrømme, at Effecterne fordeles efter Vurdering, saa vil meget ofte hele Interessentskabets Opgiørelse, især Betalingen af Gielden, medføre, at Effecterne for største Delen maae sælges til de i Øieblikket gieldende lave Priser. Iøvrigt skiønner jeg ikke, at de omhandlede for Realisationen af Societetets Eiendele uheldige Conjuncturer hiemle de øvrige Interessentere en Ret til at modsætte sig den Opløsning, som den enkelte Interessent ellers var fuldkommen berettiget til at fremkalde ved sin Opsigelse, naar der ei tillige haves bestemte Grunde til at antage, at de omhandlede Effecter igien ville hæve sig i Prisen inden en vis Tidsfrist, som det billigen kan fordres, at man afventer. Dette sidste er Tilfældet, naar det er en til en vis Tid

begrændset Hindring, som nedtrykker Prisen, f. Ex. Vintertid eller desl. Men dette er dog det sieldnere Tilfælde: Oftere er det ubestemt, hvorlænge de nærværende ufordelagtige Conjuncturer ville vare, enten det nu ei kan bestemt opgives, hvad der har frembragt samme, eller og de udfundne Aarsager kunne vedvare en ubestemt Tid, saasom Concurrence mellem flere Steders Production, Krigstid og desl. I saadanne Tilfælde er man ei beføiet til at betage den enkelte Interessent Ret til at fordre Opløsning, thi det er en blot Mulighed, at der kan vindes ved at udsætte samme. Man vilde desuden ved at antage et saadant Resultat savne et bestemt Moment, hvorefter det kunde afgiøres, naar da Rettigheden til Societets Opløsning skulde kunne giøres gieldende; men Parterne kunne ei antages ved Interessentskabscontracten at have undergivet sig en saa vilkaarlig Indskrænkning. Almindeligviis vil iøvrigt den enkelte Interessents eget Tarv bevirke, at han ei fordrer Opløsning paa en Tid, da der er nogenlunde rimelig Udsigt til at vinde et fordelagtigere Resultat ved at udsætte Ophævelsen.

Fra renunciatio intempestiva skielner man sædvanligviis *renunciatio dolosa*, hvorved man forstaaer den Opsigelse, ved hvilken den opsigende Interessent søger at tilvende sig ene en Fordel, som efter Contractens Hensigt burde communiceres, eller søger at undgaae Delagtigheden i et Tab, som burde falde samt-

lige Interessenter til Byrde [1]). Det kan imidlertid ogsaa her i det enkelte Tilfælde blive meget tvivlsomt, om der ligger nogen retstridig Svig deri, at den ene Interessent benytter den Ret til Opsigelse, som han ellers har, til at undgaae den tilkommende for ham ufordelagtige Communication, eller om det blot er en i ethisk Henseende egennyttig Fremfærd, der ei indeholder nogen Krænkelse af de andre Interessenteres Ret. Det maa her formentligen komme an paa, om den tilkommende Gevinst eller det tilkommende Tab for Tiden allerede ere visse, skiøndt ei endnu nærværende. Gienstanden for en slig Fordeel eller sligt Tab, der som forudsat er indbefattet under Societets Contractens Gienstand, er nemlig ved Visheden om det tilkommende Resultat kommen i en saa bestemt Relation til Societetet, at den enkelte Interessent ei ved Opsigelsen kan unddrage sig samme. — Det er iøvrigt klart, at det her givne Begreb om renunciatio dolosa er snævrere, end det almindelige Begreb om dolus maatte medføre. Efter dette er den ubetimelige Opsigelse ogsaa svigagtig, naar den Opsigende vil bevirke den Skade, som den fordrede Opløsning maatte medføre: Ligesom man og maatte henregne den Opsigelse

[1]) Fr. 65 D. h. t. (XVII—2) §. 3 . . . veluti si, cum bonorum omnium societatem inissemus, deinde cum obvenisset uni hereditas, propter hoc renunciavit. §. 4. Si societatem ineamus ad aliqvam rem emendam, deinde solus volueris eam emere, ideoqve renunciaveris societati etc. jfr. §. 41 Note 5.

til de svigagtige, som skeer absenti socio, og derhos under saadanne Omstændigheder, at denne ei er i Stand til varetage sit Tarv i Anledning af samme [3]).

En ubetimelig eller svigagtig Opsigelse maa efter Forholdets Natur, og danske Ret upaatvivleligen give den Fornærmede Ret til at ansee Societetet opløst, og derhos fordre Erstatning for det ham derved forvoldte Tab. Denne Ret hiemles ham ogsaa i den Romerske Ret [4]). Dernæst have de Fleste endvidere tillagt den Fornærmede Ret til at ansee Societetet fortsat for en Deel, saaledes at han kunde for sig beholde den Fordeel, som han senere vandt, og som ellers skulde være communiceret mellem Interessenterne, men derimod fordre, at det Tab, han maatte lide, og som vilde have henhørt under Interessentskabet, skulde tillige bæres af den Opsigende, alt indtil Opløsningen senere retligen bevirkedes [5]). Dette sidste Resultat strider imidlertid mod den i Forholdets Natur grundede Regel, at man ei ved Opgiørelsen af Interessentskabet for nogen Tidspunkt bør skielne de enkelte utilregnelige Tab fra

[3]) Fr. 17 §. 1 D. h. t. (XVII—2).

[4]) Fr. 65 §. 4 D. eod. (§. 41 Note 8).

[5]) Fr. 17 §. 1 D. h. t. (XVII—2). Si absenti renunciata societas sit, qvoad is scierit, qvod is acqvisivit, qvi renunciaverit, in commune redigi, detrimentum autem solius ejus esse, qvi renunciaverit; sed qvod absens adqvisiit, ad solum eum pertinere: detrimentum ab eo factum, commune esse. Jfr. Fr. 65 §. 3 og 6 eod.

de enkelte Fordele, — lucrum non sentitur, nisi damno deducto, et e converso. Den ene Contrahent kan ei paa engang fordre, at den ene Side af Forholdet skal staae ved Magt, nemlig Communicationen af de Tab, som han har lidt, og de Fordele, som den anden socius har vundet, men den modsatte Side af Contractsforholdet ansees for at være ude af Kraft. Dersom Ordene i det citerede fr. 17 §. 1 D. h. t. (XVII—2) derfor endog nødvendigen hiemle denne Afvigelse fra Forholdets Natur, saa er dette en reen positiv Bestemmelse, der i Gierningen indeholder en Straf for den ubetimelige eller svigagtige Opsigelse, og som man ei er berettiget til at overføre i den danske Ret. Efter Sagens Natur maa derimod den ved Opsigelsen Fornærmede have Valget mellem at lade den af Modparten tilsigtede Opløsning gaae for sig og derhos fordre Erstatning, eller fremtvinge Societetets Vedblivende, indtil dets Opløsning retmæssigen kan bevirkes, men i det sidste Tilfælde maa han ogsaa lade det staae ved Magt i det Hele, fra begge Sider. Almindeligviis vil det sidste Alternativ formedelst den opstaaede Dissents være uhensigtsmæssigt, og det første altsaa tienligere for den Fornærmede.

§. 43.

Om Opløsningen af Interessentskabet, naar dets Øiemed er opnaaet, eller den bestemte Tid for sammes Varighed udløbet.

Dersom Interessentskabet udtrykkeligen er indgaaet for en vis bestemt Tid, kan naturligviis enhver Interessent, naar Tiden er udløben, paastaae Societetet opløst. Om det imidlertid kan fordres, at han skal tilkiendegive sin Villie, at benytte sig af denne ham ifølge Contracten tilkommende Ret, saa at han i modsat Fald ansees stiltiende at fornye Interessentskabscontracten, indtil Opsigelse finder Sted, kan neppe afgiøres ved nogen almindelig Regel, men Resultatet maa i ethvert enkelt Tilfælde beroe paa en rigtig Bedømmelse af hvad der er foregaaet mellem Parterne. Om det end maa antages at følge af Contracten, at Interessentskabet, uden videre Opsigelse, af sig selv skulde ophøre ved Udløbet af den bestemte Tid, staaer det dog altid tilbage at afgiøre, om Interessenterne ei ved deres følgende Handlemaade have viist, at de senere ved stiltiende Samtykke have vedtaget en yderligere Fortsættelse af Interessentskabet. I saa Henseende maa det imidlertid vel mærkes, at Bevisbyrden paahviler den Interessent, som paastaaer, at Interessentskabet maa ansees vedblevet efter den bestemte Tid.

Dersom den indgaaede Forbindelse har et enkelt bestemt Øiemed, ligger det umiddelbart i Contrac-

ten, at naar dette Øiemed er opnaaet eller fyldestgiort, saa ophører Interessentskabet, uden at der kan fordres nogen særegen Opsigelse, og uden at der kan blive Spørgsmaal om nogen stiltiende Fortsættelse af dette samme Interessentskab *).

§. 44.

Om Gyldigheden af et *pactum, ne abeatur intra certum tempus.*

Det vil ofte forekomme, at det er udtrykkeligen vedtaget, at Interessentskabet skal vedvare en vis Tid. Efter fr. 14 D. h. t. (XXII—2) [1]) synes det tvivlsomt, om Romerretten erkiendte den nævnte Forening for gyldig. Man maa imidlertid *ei*

*) **Fr. 65 §. 10 D. h. t. (XVII—2) Inst. §. 6 eod. (III—25). Item si *alicujus rei* constracta societas sit, et finis negotio impositus, finitur societas.**

[1]) **Si convenerit inter socios, ne intra certum tempus communis res dividatur, non videtur convenisse, ne societate abeatur. Qvid tamen si hoc convenit, ne abeatur, an valeat? Eleganter Pomponius scripsit, *frustra hoc convenire*: nam etsi non convenit, si tamen intempestive renuntietur societati, esse pro socio actionem: sed etsi convenit, ne intra certum tempus societate abeatur, et ante tempus renuntietur, potest rationem habere renuntiatio: nec tenebitur pro socio, qvi ideo renuntiavit, qvia conditio qvædam, qva societas erat coita, ei non præstatur: aut qvid, si ita injuriosus et damnosus socius sit, ut non expediat eum pati?**

her tage Ordene "frustra hoc convenire" for strængt. Som Stedet selv tilkiendegiver, er Meningen blot, at man paa den ene Side, uagtet en slig udtrykkelig Bestemmelse mangler, ei kan være berettiget til ubetimeligen at opkyndige Interessentskabet, og at paa den anden Side en slig Bestemmelse, naar den er vedtaget, dog ei kan være undtagen fra de almindelige Regler om en contractmæssig Forpligtelses Ophør. Derimod beholder et saadant pactum, ne abeatur intra certum tempus, sin naturlige Virkning, at en socius ei inden den bestemte Tid kan fordre Interessentskabet opløst ifølge sin vilkaarlige Beslutning, ɔ: si ipsi displicuerit. Dette siges endog udtrykkeligen i fr. 1 pcp.[2]) og fr. 55 §. 6 D. h. t. (XVII—2). Det første Fragment indeholder endog den med Romerrettens øvrige Grundsætninger lidet stemmende Sætning, at Interessentskabscontracten kan indgaaes for Livstid.

Gyldigheden af de nævnte Bestemmelser om Interessentskabets Varighed, selv for Interessenternes Livstid, maa end mere indrømmes efter den danske Rets almindelige Regler om Parternes Myndighed til at forbinde sig ved Contracter, hvorfra man her ei har tilstrækkelig Grund til at giøre nogen Undtagelse. Man vilde maaskee anføre, at i alle de Societeter, i hvilke man ei kan tillægge Pluraliteten nogen afgiørende Myndighed i

[2]) Societas coiri potest vel in perpetuam, id est dum vivunt, vel ad tempus, vel ex tempore, vel sub conditione.

Henseende til Bestyrelsen af de fælles Anliggender, navnligen naar de kun bestaae af tvende Individer, jfr. §. 22, der er en Bestemmelse om, at Interessentskabet skal være en vis Tid, unyttig, thi den enkelte socius har det da i sin Magt ved bestandigen at dissentere i Henseende til de fælles Anliggender indirecte at fremtvinge Forholdets Opløsning. Men om man end ellers maa antage, at den vedkommende Interessent vanskeligen kan drages til Ansvar for hans Dissents i Henseende til Bestyrelsen, saa maa dette dog blive Tilfældet, naar det er umiskiendeligt, at han ved samme vil bevirke og bevirker et Resultat, hvortil han ei er berettiget, her Opløsningen før den bestemte Tid: Han maa i et saadant Tilfælde blive pligtig at give fuld Erstatning.

Der gives imidlertid flere specielle Grunde, hvorpaa enkelte Interessentere, eller de der træde i deres Sted, kunne bygge en gyldig Paastand om Societetets Opløsning, endog før den bestemte Tid. Disse Grunde falde vel tildels sammen med dem, som i Almindelighed kunne hiemle Paastand om et bestaaende Contractsforholds Opløsning, men Interessentskabets særegne Væsen medfører dog mærkelige Modificationer af de almindelige Sætninger, og hine blive nu nærmere at udvikle.

§. 45.

Om de specielle Grunde til Interessentskabets Opløsning, endog før den bestemte Tid.

1) Misligholdelse og Uenighed.

I det første af de her nævnte Tilfælde, i hvilke Interessenternes egen Handlemaade giver Anledning til en tidligere Opløsning af Societetet, end der ved dets Stiftelse var bestemt, maa den ene Interessents Tilsidesættelse af hans væsentlige contractmæssige Forpligtelser have den almindelige og naturlige Virkning [1]), at den eller de fornærmede Medinteressentere ei blot kunne søge ham tvungen til at opfylde sin Forpligtelse og tilpligtet at tilsvare det ved Misligholdelsen forvoldte Tab, men de maae ogsaa kunne fordre Interessentskabet ophævet, og sig altsaa løste fra et indgaaet pactum, ne abeatur: Dette er kun en simpel Anvendelse af de almindelige Regler om Contracters Opløsning. Vor Contract giver iøvrigt Anledning til at skielne mellem et Tilfælde, hvor socius ei præsterer de skyldige Bidrag i Penge eller andre slige Gienstande (res), og dem, hvor han ei præsterer den skyldige personlige Virksomhed (operæ). De første medføre ingen anden Vanskelighed end den, der sædvanligen finder Sted ved at bestemme Misligholdelsens Relation til

[1]) Jfr. Arch. for Retsvidensk. IV. p. 34—57 og det ved forrige Paragraph (Note 1) citerede kr. 14 D. h. t. (XVII—2)

Contractens Øiemed, for derefter at afgiøre, om hiin bør ansees som væsentlig. I de sidste Tilfælde vil det derimod meget ofte være vanskeligt in concreto at bestemme selve Forpligtelsens Omfang, om hvis Tilsidesættelse der er Spørgsmaal, da den skyldige personlige Virksomhed sieldent lader sig reducere til en vis bestemt Størrelse, og end mindre lader det sig da naturligviis bestemme, om denne Mangel paa Virksomhed udgiør en væsentlig Misligholdelse, som berettiger til Opløsning før den bestemte Tid.

Finder der Uenighed Sted mellem Interessenterne om de Societetet vedkommende Foretagender, er man ei efter Forholdets Natur berettiget til at afgiøre Striden ved at indrømme Pluraliteten en almindelig Myndighed til efter dens Tykke at administrere de fælles Anliggender, hvilket desuden vilde være uanvendeligt paa de mangfoldige Interessentskaber, som indgaaes mellem tvende socii til lige Dele, jfr. §. 22, p. 106—107. Det bliver altsaa, under Forudsætning af Interessentskabets Vedbliven, nødvendigt, at det omtvistede Factum enten maa undlades, eller foretages af de Interessentere, som ere enige i samme for egen Regning [a]), og det da siden afgiøres af Domstolene, hvorvidt Resultatet, Tab eller Fordeel, bør betragtes som fælles. Men dersom disse

[a]) Dette dog kun under Forudsætning af at der ved Foretagelsen ei disponeres over det, som kun er hele Interessentskabets, med mindre derfor haves særegen positiv Hiemmel, som til Ex. i 4—1—35.

Alternativer efter Forholdets faktiske Beskaffenhed ei kunne komme til Anvendelse, idet en Afgiørelse af det omtvistede Spørgsmaal er nødvendig, og de enkelte Interessentere enten ikke kunne eller ikke ville handle for egen Regning, saa er Fortsættelsen ved en slig Dissents bleven juridisk umulig, og det kan da ei fra nogen af Siderne giøres gieldende, at Contracten indeholder en bestemt Forskrift om Societetets længere Varighed. De Interessentere, som ansee sig forurettede herved, kunne alene fordre, at Domstolene skulle bedømme, om Dissentsen ei maa ansees fremkaldt ved den retstridige Villie hos Modpartiet, at bevirke Opløsningen af Societetet før den bestemte Tid (jfr. forrige Paragraph), eller om Modpartiets Mening i alt Fald dog ei var saa ugrundet, at den kunde tilregnes det som en Forseelse, det bør paadrage det Ansvaret for den derved bevirkede Opløsning. Under Forudsætning af at nogen af Delene kan oplyses, blive de, hvem Opløsningen bør tilregnes, pligtige at give Erstatning for det de andre Interessentere forvoldte Tab, men det er saa vanskeligt at godtgiøre de her forudsatte faktiske Betingelser, at de, som i Gierningen ere blevne forurettede ved en slig Adfærd af deres Medinteressentere, sieldent ved Domstolenes Hielp ville kunne erholde fuldstændig Godtgiørelse [a]). — Det er der:

[a]) Det er derfor ogsaa en temmelig hyppig Clausel i Interessentskabscontracter, at de i Anledning af samme opstaaende Tvistigheder skulle paakiendes af Voldgiftsmænd og efter Billighed.

for altid misligt, at giøre anden Bestemmelse om Interessentskabets Varighed, end at det med en passende Frist kan opsiges, og særdeles uhensigtsmæssig er en saadan absolut Bestemmelse om Societetets Vedbliven i en vis længere Tid, naar der ei tillige vedtages nøiagtige Forskrifter om Interessenternes Virksomhed og Societetets Administration, jfr. §§. 15 og 22. Interessenterne maae i saa Fald tilskrive sig selv det Tab, der følger af, at de have indladt sig i en saadan Forbindelse: Dog vil i slige Tilfælde alle Parters Interesse oftere frembringe en giensidig Eftergivenhed og Forening.

§. 46.

2) **En Interessents indtrufne Dødsfald.**

Blandt de forskjellige Forandringer med **Hensyn** til **Interessenternes personlige Tilstand**[1],

[1] Som herhen hørende, dog mindre vigtige, Grunde til et Interessentskabs Opløsning nævner den Romerske Ret visse **Forandringer** i *socii* **statsborgerlige Stilling**, jfr. fr. 16 D. h. t. (XVII—2). Idemqve erit dicendum, si socius renunciaverit societati, qvi reipublicæ causa *diu* et *invitus* sit abfuturus: qvamvis nonnunqvam ei objici possit, qvia potuit et per alium societatem administrare, vel socio committere, sed hoc non alias, nisi valde sit idoneus socius aut facilis afuturo etiam per alium societatis administratio: Fremdeles nævnes **Vanvittighed** i l. 7 C. h. t. (IV—37); sancimus, veterum dubitatione semota, licentiam habere furiosi curatorem dis-

som kunne give retlig Anledning til Interessentskabets Opløsning er en Interessents Dødsfald den vigtigste, ligesom den giver Anledning til de fleste, tildels vanskelige Spørgsmaal.

Den Romerske Ret har ei alene den ovenfor (§. 40) omhandlede Regel: nulla societatis in æternum coitio est, men den indskrænker ogsaa Societetets Varighed til Contrahenternes Livstid. Fr. 52 §. 9 D. h. t. (XVII—2) indeholder nemlig den almindelige Sætning, societatem non posse ultra mortem porrigi, og dette ei blot i Forhold til socii Arvinger, at disse ei skulle være forpligtede til at vedblive Interessentskabet, men socius kan ei engang ved sit pactum skaffe sine Arvinger en Ret til at tiltræde i hans Sted som socii: De kunne alene efter Overenskomst med de efterlevende Interessentere stifte et nyt Societet [2]).

solvere, si maluerit, societatem furiosi, et socio licere ei renunciare. Havde en Slave indgaaet et Interessentskab med Hensyn til det ham af hans Herre overdragne peculium, og denne afhændede Slaven, traadte han naturligviis ud af Forbindelse med det af Slaven stiftede Societet. Fr. 58 §. 3 D. h. t. (XVII—2).

²) Fr. 35 D. h. t. (XVII—2). Nemo potest societatem heredi suo sic parere, ut ipse heres socius sit.... Fr. 37 eod. Plane si hi, qvi sociis heredes exstiterint, animum inierint societatis in ea hereditate, novo consensu, qvod postea gesserint, efficitur, ut in pro socio actionem producatur.

Den danske Ret har ingen almindelig positiv Be-stemmelse herom, og Forholdets Natur tilsteder heller ei at afgiøre Spørgsmaalet om Dødsfaldets Virkning ved en almindelig Regel: Man maa her nødvendigen skielne flere forskiellige Modificationer af Interessentskabs-forholdet.

Dersom Societetet constituerer en særegen juridisk Person, hvis Rettigheder altsaa ei til-komme de enkelte Medlemmer, men Corporationen som et Helt, da vil den enkelte Interessents Dødsfald ei kunne bevirke Societetets Opløsning, men det kommer an paa ethvert saadant Selskabs Natur, om de Rettig-heder, der tilkom den Afdøde med Hensyn til Societetet, kunne gaae over paa hans Arvinger: Men er dette endog fuldkomment Tilfældet, saaledes som ved de hyp-pigste af disse Societeter, Actieselskaberne, saa indtræder Arvingen dog kun i Arveladerens Ret, jfr. ovenfor §. 41 in fine. Den Afdødes Creditorer kunne ei heller have større Ret, end at erholde slige Actier afhændede, for at de kunne komme Boet tilgode.

Det samme Resultat maa antages om dem, som kun ere passive Medlemmer [a]) af et iøvrigt respon-sabelt Societet (et commanditairt Societet). Et sligt Medlems Arvinger kunne alene uddrage den af den Af-døde indskudte Capital, og dette ikke under andre Vilkaar eller tidligere, end den Afdøde selv havde kunnet. Den

[a]) Jfr. ovenfor §. 4 og 24.

Capital, som her er indskudt i Interessentskabet, er at betragte som enhver anden enkelt Formuesgienstand, hvorover den Afdøde har disponert, og denne Disposition kunne ei engang Creditorerne rokke, med mindre de særegne i L. 5—14—46 foreskrevne Betingelser skulde være tilstede.

Hvad derimod angaaer de active Medlemmer af de almindelige contractmæssige Societeter (de responsable), da maa man her først affondre de almindeligste og vigtigste Societeter, som angaae enten hele Formuen eller en vis Art Erhverv, uden at være bundne til enkelte forud bestemte *negotia*, saasom de almindelige Handelssocieteter.

Dersom der da Intet er vedtaget om Virkningen af Dødsfaldet, saa ligger det i Forholdets Natur, eftersom den Afdøde var activ Interessent og altsaa delagtig i Bestyrelsen af Interessentskabets Anliggender, at Societetet maa kunne fordres opløst saavel af de tilbageblivende Interessentere som af den Afdødes Arvinger, thi der mangler da en af de Forudsætninger, under hvilke Interessentskabet er stiftet [4]). Dette kommer til Anvendelse, selv om der er sat et vist længere Tidsrum for Interessentskabets Varighed, naar der dog tillige ei indeholdes noget i Contracten om, at samme skal

[4]) Inst. h. t. (III—26) §. 5. Preuss. Land-Recht. 1ster Thl. 17ter Titel §. 281.

gaae over paa Arvingerne, thi Contrahenterne maae da antages at være gaaede ud fra den naturlige Forudsætning, at de alle vilde blive i Live i dette for Interessentskabet foreskrevne Tidsrum, og saaledes kunde virke for Societetets Øiemed, eller som det hedder paa det anførte Sted i Institutionerne: solvitur adhuc societas etiam morte socii, qvia qvi societatem contrahit, *certam personam sibi elegit.*

Tvivlsommere er det, om det af de active Interessentere udtrykkeligen kan vedtages, at et sligt Societet skal vedblive en vis Tid, uanseet at en af dem imidlertid afgaaer ved Døden, og især om det kan vedtages, at baade Medinteressenterne og Arvingerne gjensidigen skulle have Ret til at fordre Societetets Vedbliven. De nyere Lovgivninger have, afvigende fra den Romerske Ret, fra begge Sider antaget det bekræftende Resultat [5]). Derimod er det udentvivl efter den danske Ret den rigtigere Mening, at et saadant pactum, ne abeatur intra certum tempus, ei kan være forbindende for den afdøde Interessents Arvinger, som en contractmæssig Forpligtelse, thi vel skulle de i Almindelighed fyldestgjøre de Præstationer, som han var personligen forpligtet til at opfylde, men her er Tale om en Pligt til personlig Virksomhed for Societetet, der ei kan gaae over paa Andre som den samme Forplig-

[5]) Pr. Ld. Recht. tit. cit. §. 282. Østerr. bürgerl. Ges. B. §. 1206—8. Code Civ. §. 1868.

telse, men bliver til en ny og ganske anden Forpligtelse, naar Arvingerne skulle virke for Interessentskabets Øiemed i den Afdødes Sted. Dispositionen med Hensyn til Societetets Overgang paa Arvingerne antager altsaa Karakteren af en sidste Villieserklæring, idet den foreskriver en Betingelse, hvorunder Arven skulde tilfalde Arvingerne. Men heraf følger atter, at efter den danske Ret kan en Interessent ved det omhandlede pactum for det første ikke forbinde sine Livsarvinger, og selv med Hensyn til hans Udarvinger lader et sligt Paalæg sig ei reducere til en bestemt Deel af Formuen, og den hører altsaa ei til de Dispositioner mortis causa, som gyldigen kunne giøres efter Lovens 5—4—14: derimod bliver Bestemmelsen naturligviis gyldig som testamentarisk Disposition, naar den erholder Kgl. Confirmation. — Heraf følger fremdeles, at den Afdødes Creditorer, hvis Boet er insolvent, ei blot ikke ere forpligtede til at finde sig i at Boet skulde fortsætte Interessentskabet den bestemte Tid, men man kan ikke engang tillægge de efterlevende Medinteressentere en Fordring paa Erstatning af Boet for det Tab, de muligen lide derved, at Interessentskabet i Anledning af det tidligere indtrufne Dødsfald bliver opløst før den bestemte Tid: De kunne end ikke paastaae at en slig Fordring dog i alt Fald maatte concurrere med Creditorernes Fordringer i den afdøde Interessents Boe [6]). — Derimod

[6]) Den oftere citerede Resolution af 18 Aug. 1814 kan ikke, som man pleier at anføre, afgive noget Ar=

kan man vel ei efter danske Ret nægte Gyldigheden af en Forening mellem Interessenterne om, at den ene Interessents Arvinger, i Tilfælde af at En af socii døer forinden Udløbet af den for Interessentskabets Varighed bestemte Tid, skulle have en Ret til, hvis de ville, at indtræde i Societetet i den Afdødes Sted; thi Medinteressenterne, der her kun forbinde sig selv, maae, som myndige over deres Formue, ogsaa kunne disponere over den her omhandlede Gienstand. Dersom det imidlertid er bestemt, at Rettigheden til at paastaae Interessentskabets Fortsættelse skal være giensidig, saavel gielde mod som for den Afdødes Arvinger, saa synes den hele Stipulations Ugyldighed at maatte følge deraf, at den, som nys udviklet er ugyldig fra den ene Side, forsaavidt nemlig Medinteressenternes Ret mod Arvingerne angaaer.

Hidindtil er talt om de almindeligere responsable Societeter. Angaaer Interessentskabet kun enkelte forud bestemte *negotia*, saa maa uden tvivl Arvingen efter den afdøde Interessent,

gument af Betydenhed for den her antagne Mening, thi foruden at denne, neppe heldigen affattede, Resolution synes alene at handle om Fabriker, saa angaaer den slet ikke Medinteressenternes Ret til at fordre, at den Afdødes Arvinger skulle blive i Societetet, men omtaler blot, at der kan ventes Confirmation paa Indskrænkninger af Arvingernes Ret i Henseende til Maaden, hvorpaa Opløsningen skal skee, naar det først er afgiort, at denne skal finde Sted.

som havde vedtaget at udføre dette negotium, f. Ex. en vis Handelsexpedition, ogsaa være pligtig til aldeles at indtræde i den Afdødes Retsforhold, thi dette maa her i det Væsentlige ansees som en enkelt obligatorisk Forpligtelse, der som andre saadanne maae gaae over paa Arvingerne. — Naar den Afdødes Arvinger her fragaae Arv og Gield, og Boet findes insolvent, kan Medinteressenten vel ei fordre videre Bidrag af Boets Masse, som nu skal tiene til alle Creditorers Fyldestgiørelse, til Udførelsen af det omhandlede negotium, men har han som bestyrende Interessent allerede faaet Midler i Hænde af den Afdøde til Udførelsen, saa kan Boet, efter de almindelige Regler om jus retentionis, ei heller fordre disse tilbage, men maa enten give slip paa dem, eller ogsaa i det Hele indtræde i den Afdødes Retsforhold og medvirke til Handelens Tilendebringelse paa den vedtagne Maade. — Forestod derimod den afdøde Interessent Udførelsen af Handelen og havde Midlerne i Hænde, saa kan Medinteressenten alene, forsaavidt han er Eier eller Medeier af de til denne Handel hørende Gienstande, der findes i Boet, som Vindikant eller Separatist forlods erholde sin Eiendom tilbage fra Boet: Og har han endog betroet den Afdøde Midlerne i Hænde, uden at conservere sin Eiendomsret over samme, hvilket navnligen er Tilfældet, naar han har givet den Afdøde Pengesummer i Hænde til Handelens Udførelse, saa kan han alene fordre at concurrere med Boets øvrige Creditorer for sin Fordring paa Erstatning for det Tab,

han lider ved de skete Udtællinger [7]). Denne Ret maa han iøvrigt ogsaa have med Hensyn til det Tab, han ellers kan bevise, at han lider ved at Handelen ei bliver fuldført, thi dette Tab er foraarsaget ved Tilsidesættelse af en den Afdøde paahvilende Formuesforpligtelse, som nu skulde paahvile Boet, men ei kan fyldestgiøres formedelst Concurrencen med de andre Creditorers Fordringer. — Havde saavel Medinteressenten som den Afdøde hver for sig Midler i Hænde, som høre til den formedelst det indtrufne Dødsfald og den Afdødes Insolvents afbrudte Handel, saa maae de almindelige Regler om Compensation med Fallitboer komme til Anvendelse [8]). — Har endeligen en tredie Mand alle eller nogle af Midlerne i Hænde paa begge Interessenteres Vegne, f. Ex. naar et for fælles Regning udrustet Skib er paa Reisen i Skipperens Værge, saa maa den efterlevende Interessent og den Afdødes Boe have lige Ret: Ingen af dem kan udelukkende tilegne sig disse Midler.

Endnu maa det her erindres, at Interessentskaber om Udførelsen af visse negotia ofte tillige kunne gaae ud paa et Contractsforhold med en tredie Mand, f. Ex. Interessentskaber om Forpagt-

[7]) Dette kan vel synes haardt for Medinteressenten, men er dog ei mere end streng Ret, thi han har her virkeligen overladt den Afdøde Midlerne i Tillid til hans personlige Credit, paa samme Maade, som Massens øvrige Creditorer have betroet sig til den Afdøde.

[8]) Jfr. min Afhandling i Tidsskriftets 19de Bd.

ninger og alle Arter af Leiemaal. — Her maa man, naar en af Interessenterne døer, skielne Boets Forhold til Medinteressenten og Boets Forhold til hiin tredie Mand. Denne har naturligviis sin Ret forbeholden til Boet, at det skal vedblive den afsluttede Contract, og denne Ret maa fyldestgiøres af Boet, naar det er solvent, om det end ellers, efter hvad der er passeret med Medinteressenten, ei var forpligtet til at fortsætte Fælleskabet med ham. Er Boet insolvent, saa maa den tredie Mand i Henseende til det Tab, han lider ved Forholdets Afbrydelse for den Afdødes Vedkommende, concurrere med de øvrige Boets Creditorer, og kan ei, naar han ellers ikke har noget Fortrin for dem i Concursordenen, fordre, at Boet skal vedblive Interessentskabet [9]). — Paa den anden Side kan den Afdødes solvente Boe eller Arvingerne ei fritages for at fortsætte det her omhandlede af den Afdøde indgaaede Interessentskab om et sligt bestemt negotium, fordi den tredie Mand, med hvem der er contraheret, vil samtykke heri, og enten ganske ophæve Contractsforholdet, eller og overlade sammes Fortsættelse til den Afdødes Medinteressent alene: thi denne sidste kan ikke herved betages sin Ret mod den Afdøde og nu hans Boe eller Arvinger, at de i Fælleskab skulle tilende-

[9]) Hvilken Indflydelse denne Afbrydelse bør have paa Medinteressentens Forpligtelse, om han desuagtet er pligtig at vedblive Contractsforholdet med den tredie Mand, vedkommer os ei her.

bringe det omhandlede negotium. — Et andet Spørgsmaal er det, om man deraf, at Tvende i Fællesskab for et vist Aaremaal slutter en slig Contract med en tredie Mand, uden udtrykkeligen at vedtage noget om deres gjensidige Retsforhold, kan udlede, at de hver især forbinde sine Arvinger til at vedblive Interessentskabet, naar den tredie Mand er villig til i Anledning af den ene Medinteressents Død at hæve Contracten. Dette Spørgsmaal synes dog ogsaa at maatte besvares bekræftende; thi efter hele Forholdets Natur, og især da Forpagtninger og slige Contracter, der pleie at indgaaes for flere Aar, hensigtsmæssigen alene kunne indgaaes paa saa lang Tid, er det det Antageligste, at Interessenterne ved at afslutte en saadan Contract for et vist Aaremaal, ogsaa i Forhold til hinanden indbyrdes, have villet overtage sig den Forpligtelse at vedblive Contracten i den bestemte Tid, der rimeligviis i Henseende til den Fordeel, som Contracten i og for sig kunde afgive, er hensigtsmæssig.

Den foregaaende Undersøgelse om Virkningen af en Interessents Dødsfald med Hensyn til Opløsningen af de responsable Societeter, slutter sig i det Væsentlige til Adskillelsen mellem de Interessentskaber, som angaae en almindelig Art Erhverv, og dem, som angaae enkelte forud bestemte negotia. Det kan imidlertid være vanskeligt at afgjøre, til hvilken af disse Classer et vist Interessentskab skal henregnes, f. Ex. et Interessentskab om en bestemt Fabriks Drift i visse Aar. For Afgjørelsen

heraf lader der sig ei give nogen almindelig Regel, men Resultatet maa beroe paa en Bedømmelse af samtlige Omstændigheder in concreto, i Henhold til hvad ovenfor er udviklet om de Momenter, som her skulle komme i Betragtning. Dersom Interessentskabet er af blandet Natur, deels angaaer visse forud bestemte negotia, deels en almindelig Art Erhverv, saa kan Interessenten efter det Foranførte ei paalægge sine Arvinger at fortsætte det i de bestemte Aar.

Det er den almindelige Regel ved et Interessentskabs Opløsning før den bestemte Frist paa Grund af en imidlertid indtruffen Begivenhed, saasom her den ene Interessents Dødsfald, at den vedkommende Interessent eller hans Arvinger, skiøndt de kunne fordre den omhandlede tidligere Opløsning af Societetet, dog ei kunne forlange de fælles Forretninger pludseligen eller ubetimeligen afbrudte. De enkelte allerede begyndte Forretninger maae tvertimod i Almindelighed i saadanne Tilfælde kunne paastaaes fuldførte [10]). Men er den Afdødes Boe insolvent, saa kan der i Henseende til denne Fuld-

[10]) Fr. 21 §. 2. D. de neg. gest. (III—5). Fr. 40 D. h. t. (XVII—2). Heres socii qvamvis socius non est, tamen ea, qvœ per defunctum inchoata sunt, per heredem explicari debent, in qvibus dolus ejus admitti potest. Fr. 65 §. 10 D. eod. — Efter Pr. Ld. R. 2ter Thl. 8ter Titel §. 661—64, kunne Arvingerne efter en Interessent i et Handelssocietet først udtræde ved Udløbet af det lovbestemte eller vedtagne Societetsaar. Jfr. iøvrigt nedenfor §. 58.

førelse af Forretningerne, i Henhold til hvad ovenfor er udviklet, opstaae Collision mellem Medinteressentens Ret hertil, og de øvrige Creditorers Ret i Boet. Disse kunne nemlig vel ei nægte Forretningens Fuldførelse, med mindre samme vil medføre Ophold eller Udgift for Boet, eller udsætte dette for en fortsat Risico: Men i saa Fald maae de ogsaa kunne modsætte sig hiin videre Udførelse af de begyndte Forretninger. Dog maa Skifteretten her tage en Bestemmelse med billigt Hensyn til Omstændighederne, og vel vogte sig for at give en chicanerende Protest fra Creditorernes Side Medhold.

Dersom Interessentskabet bliver at opløse i Anledning af en af de active Interessenteres Dødsfald, og denne Opløsning skeer paa den Maade, at Societetets Eiendele blive realiserede, de udestaaende Fordringer inddrevne, Gielden betalt, og saa fremdeles, saa følger det af sig selv, at Interessentskabet ogsaa opløses for de øvrige Medlemmers Vedkommende: Om de end med de Fonds, som tilfalde dem, stifte et Societet med samme Øiemed og Virksomhed, som tidligere vare vedtagne, saa er dette et nyt Interessentskab. — Almindeligviis vil imidlertid den Afdødes Andeel kunne udbetales af Interessentskabet efter rigtig Vurdering af Massens Activa og Passiva og en derpaa grundet Opgiørelse, hvorom nærmere i næste Afdeling, og der opstaaer da det Spørgsmaal, om de øvrige Interessentere i Forhold til hinanden indbyrdes ere forpligtede til at vedblive Interessentskabet i den oprindeligen bestemte Tid. Det forekom-

mer mig, at da Bestemmelsen om Interessentskabets Varighed er afsluttet af samtlige Interessentere, angaaer det mellem dem alle stiftede Societet, og da et activt Medlems Udtræden før Tiden og Uddragelsen af hans Fonds er en væsentlig Forandring af Societetet, som det oprindeligen var, saa maa enhver af de andre Interessentere, naar ei andet er udtrykkeligen vedtages, i denne Begivenhed have Hiemmel til ogsaa for sit Vedkommende at fordre Interessentskabet opløst [11]).

§. 47.

3) En Interessents Fallissement, eller et ham overgaaet Prodigalitets Decret.

Saavel den Romerske Ret, som de nyere Lovgivninger ansee en Interessents Fallissement som en Begivenhed, der i Almindelighed maa bevirke Societetets Opløsning for Fallentens Vedkommende [1]).

[11]) Efter Pr. Ld.-R. 1ster Thl. 17ter Titel §. 290, skal de øvrige Medlemmers Ret til at udtræde beroe derpaa, om Societetets Forretninger eller en vis Deel af samme have været afhængige af det afgaaede Medlems Virksomhed og Indsigter. Denne Bestemmelse synes lidet praktisk brugbar.

[1]) Inst. §. 8 h. t. (III—25). Item si qvis ex sociis, mole debiti prægravatus, bonis suis cesserit, et ideo propter publica aut privata debita substantia ejus veneat, solvitur societas, sed hoc casu, si adhuc consentiant in societatem, nova videtur incipere socie-

Det er nu ogsaa grundet i Sagens Natur, at Medinteressenterne maae kunne fordre Societetet opløst for den Falleredes Vedkommende, før den ellers bestemte Tid, thi den hele Forbindelse er kun indgaaet med ham, under Forudsætning af at han er raadig over sin Formue. Dette maa endog gielde, om Interessentskabet fra Fallentens Side er et rent societas operarum: thi om han end, som hidtil, kunde udføre de af ham overtagne Forretninger, hvilket dog ofte vil hindres ved hans insolvente Tilstand, saa kunne de øvrige Interessentere ei af ham vente Erstatning, dersom han maatte begaae nogen tilregnelig Forseelse ved Udførelsen af sine Forretninger.

Om Fallitboets Ret til at fordre Interessentskabet opløst før den bestemte Tid, og den Fallenten tilkommende Deel af Interessentskabets Masse tillagt Fallitboet, maa i det hele gielde hvad der i foregaaende Paragraph er foredraget om Retsforholdet mellem den afdøde Interessents insolvente Stervboe og de øvrige Interessentere. Naar Fallenten altsaa har været et activt Medlem af et almindeligt responsabelt Societet, maa Fallitboet i Almindelighed kunne paastaae Interessentskabets Opløsning, dog kun

tas. Fr. 65 §. 1 D. h. t. (III—2). Pr. Ld. R. II. XVII. §. 667, Code Civ. §. 1865 og Østerreich. Ges. B. §. 1210 hiemle alle denne Sætning i Almindelighed, uden dog at gaae nærmere ind paa de enkelte Forhold, som her kunne forekomme.

under de foranførte Modificationer med Hensyn til Fortsættelsen af de begyndte negotia, Liqvidationen af de Fonds, som de forskiellige Parter have havt i Hænde, o.s.v.

Derimod kan man ei indrømme Fallenten personligen en Ret til at udtræde af et Societet, i hvilket han alene skal præstere operæ, naar Medinteressenterne ville, at han skal vedblive samme i den bestemte Tid: Han kan naturligviis ei frigiøre sig fra denne af ham overtagne Forpligtelse ved selv at giøre Opbud, og om det end ere hans Creditorer, som have erklæret ham fallit, saa hindrer hans Insolvents alene ham ei nødvendigen fra at fyldestgiøre hiin Forpligtelse, saalænge ei andre Grunde komme til, f. Ex. at han ei kan erhverve det Nødvendige til sit Ophold, hvis han skal præstere de omhandlede operæ. Naar der navnligen er tillagt ham foreløbig Godtgiørelse for hans Arbeide for Societetet, indtil Opgiørelse kan finde Sted og hans Qvotadeel af Provenuet bestemmes, saa vil den nys omtalte Hindring for hans Vedbliven som Interessent bortfalde.

Dersom Fallentens Fortieneste ved hans fortsatte Forretninger for Interessentskabet giver noget Overskud over, hvad der er nødvendigt til hans Underholdning, medens Fallitboet staaer under Behandling, kan Boet vel giøre Fordring paa dette Overskud [2]). Derimod maa

[2]) Dog vil en slig Fordring ei let i Praxis blive giort gieldende.

Fallenten kunne beholde hvad han saaledes erhverver, naar han behøver det Fortiente til sin Underholdning *). Ligesaalidet kunne Fallentens Creditorer directe tvinge ham til at vedblive et Erhverv, her til Ex. de omhandlede Forretninger for Societetet, fordi det er saa lucrativt, at deraf kunde blive et Overskud til Gieldens Betaling, thi en Mands Creditorer have efter den danske Ret ei en saadan Raadighed over deres Debitors personlige Virksomhed: Men de kunne maaskee, ved at anvende det almindelige Tvangsmiddel (Gieldsfængsel) imod ham, indirecte bevirke, at han søger det Erhverv, hvorved han kan afdrage Noget paa Gielden, og derved undgaae det Onde, som hans Creditorer efter Loven kunne lade ham lide.

Samme Virkning med Hensyn til Interessentskabets Opløsning, som en Interessents Fallit har, tillægge de ovenfor citerede nyere Love (Note 1) ogsaa et med Hensyn til en Interessent afgivet Prodigalitetsdecret. Dette kan dog kun forstaaes saaledes, at Medinteressenterne kunne fordre hiin Interessents Udtrædelse af Societetet, ligesom Fallentens; men den Ret, Credi-

*) Under vore Loves Taushed om denne Gienstand, maa det være den almindelige Regel, at det er Fallitboet uvedkommende, hvad Fallenten kan erhverve ved sin personlige Virksomhed, medens Boet staaer under Behandling, naar det ei kan godtgiøres, at denne Fortieneste giver et Overskud over hvad han behøver til sin Underholdning.

torerne havde til før den bestemte Tid at fordre Interessentskabet opløst for Fallentens Vedkommende, kan ei tillægges den, der paa Grund af sin Ødselhed bliver erklæret umyndig, eller hans Værge, hvorimod denne i Almindelighed paa hans Vegne maa vedblive Interessentskabet, naar det forlanges af Medinteressenterne.

Endeligen nævner Romerretten en Opløsningsgrund, som er analog med de i denne Paragraph omtalte, nemlig den totale Confiscation af Interessenternes Formue [4]): Men denne Opløsningsgrund kan ei forekomme efter den gieldende danske Ret, jfr. Fr. 24 Septb. 1824.

§. 43.

4) En af en Interessent begaaet Forbrydelse.

Herom indeholder den Romerske Ret alene, at den ophørte at være socius, som fortabte Libertet eller Civitet (maxima vel media capitis diminutio) [1]), hvilket kun fandt Sted paa Grund af grove Forbrydelser. I Overenstemmelse hermed foreskriver Code Civ. §. 1865, at Societetet ophører ved en Interessents borgerlige Død, ↄ: par la mort civile. Derimod fordrer den Preussiske Lovbog kun hertil, at Interessenten skal være

[4]) Inst. §. 7 h. t. (III—25). Fr. 63 §. 10 og 65 §. 12 D. h. t. (XVII—2).

[1]) Fr. 63 §. 10 D. h. t. (XVII—2).

straffet for en Forbrydelse, og den Østerrigske, at han skal have tabt Tilliden ved en Forbrydelse [2]).

Efter den danske Ret kan den af Interessenten begaaede Forbrydelse i Almindelighed ingen Virkning have med Hensyn til Actie- og deslige Selskaber, og ligesaalidet med Hensyn til den passive Interessents Stilling til Societetet. Kommer Forbryderens Formue endog under Værgemaal, jfr. Pl. 15 Jan. 1768, maa Værgen dog vedblive de her nævnte Contractsforhold.

Derimod er det grundet i Sagens Natur, at naar den, der har begaaet en Forbrydelse, er activt Medlem af et Interessentskab, hvis heldige Virksomhed beroer paa en redelig Virksomhed fra de enkelte Medlemmers Side, saa kan heri indeholdes en saa væsentlig Forandring af de Forhold, som forudsattes ved Interessentskabets Stiftelse, at de øvrige Interessentere, før den ellers bestemte Tid, maa kunne fordre Interessentskabet opløst for Forbryderens Vedkommende. De kunne ei være forpligtede til at fortsætte Interessentskabet med den Værge, som efter Pl. 15 Jan. 1768 maatte blive at sætte over Forbryderens Formue, thi denne Forandring af Personerne maa i Interessentskaber af den her forudsatte Beskaffenhed ogsaa ansees som en væsentlig Forandring af det oprindelige Forhold. Derimod kan det være vanskeligt i det concrete Tilfælde at afgiøre, om

[2]) Pr. Ld. R. tit. cit. §. 274. Öster. Ges. B. §. 210.

den begaaede Forbrydelse bør ansees at ophæve den ved Societetets Oprettelse til enhver Interessent satte Tillid. Dette maae beroe paa et billigt Skiøn af Dommeren, hvorved ei blot Straffens Størrelse bør komme i Betragtning, men ogsaa baade Interessentskabets Beskaffenhed, om det overlader Mere eller Mindre til Interessenternes vilkaarlige Bestemmelse, og Forbrydelsens Væsen, om den tilkiendegiver et uredeligt Sindelag. At Forbryderen ei selv vinder nogen Ret til at paastaae Interessentskabet ophævet før den bestemte Tid, naar Medinteressenterne ønske det fortsat, forstaaer sig af sig selv.

§. 49.

5) Umuligheden af at fyldestgiøre Interessentskabets Øiemed paa den contractmæssige Maade.

I de foregaaende Paragrapher er talt om Forandringer i Interessenternes personlige Tilstand, som Grunde til Interessentskabets Ophævelse: Andre Grunde frembyde Forandringer med Hensyn til Societetets Øiemed og Gienstand.

Det forstaaer sig af sig selv, at Societetet maa ophøre, naar Opnaaelsen af dets Øiemed bliver absolut umulig, idet den Art Erhverv, som Interessentskabet skulde angaae efter physiske eller juridiske Love ei længere kan finde Sted [1]). Men ogsaa naar Interessent-

[1]) Fr. 52 §. 11 D. h. t. (XVII—2). Plane si condicio sit adjecta; "si intra illum diem venierit", et dies

skabets Øiemed ei kan opnaaes ved de dertil oprindeligen bestemte Fonds, saa at der fordres nye Bidrag af Interessentskabets Medlemmer, og Øiemedets Opnaaelse altsaa er bleven relativt umulig, maa i Almindelighed enhver Interessent kunne nægte yderligere Bidrag, og i dets Sted vælge at paastaae Interessentskabet opløst, thi han han har kun forpligtet sig til at virke for Interessentskabets Øiemed med de dertil oprindeligen bestemte Fonds, altsaa under Forudsætning af, at det med disse kunde opnaaes, og der er ingen Retsgrund til, at de andre Interessenteres Beslutning at giøre større Bidrag for at at opnaae det samme Øiemed, skulde være forbindende for ham [2]): Selv om de ville giøre det udfordrede Tilskud alene, kunne de ikke med Føie fordre, at han skal vedblive Societetet, med mindre de desuagtet vilde indrømme ham samme Andeel i Provenuet, som oprindeligen var bestemt. Det vilde nemlig aabenbart blive en ensidig Tilsidesættelse af den indgaaede Contract, og der vilde ensidigen blive stiftet et nyt og andet Interessentskabsforhold, naar de øvrige Interessentere, idet de giorde nyt Tilskud, tillige kunde betinge sig større forholdsmæssig Andeel af Provenuet.

sine culpa socii præterierit, cessabit actio pro socio. Pr. Ld. R. tit. cit. §. 277 nævner som Opløsningsgrund, at det Erhverv, som Societetet angaaer, bliver forbudet, f. Ex. Udførsel af visse Vareartikler.

2) Jfr. §. 33. Pr. Ld. R. tit. cit. §. 272. Østerr. Gef. B. §. 1205.

Dersom Interessentskabet angaaer enkelte specielle Ting, og disse alle forgaae uden Interessenternes Brøde, er det en Selvfølge at Forbindelsen maa ophøre [3]): Dersom derimod kun nogle af de specielle sammenskudte Gienstande forgaae ved en ulykkelig Hændelse, som ei er foranlediget ved Interessentskabsforholdet, saa bliver det af Vigtighed, om blot Brugen af disse Ting eller Substantsen var Gienstand for Fælleskabet mellem socii. Dersom i første Tilfælde alle Ting forgaae, som tilhøre den ene Interessent, saa er Interessentskabet opløst for hans Vedkommende: I sidste Tilfælde er kun Interessentskabets Masse i det Hele formindsket, uden at det af den Grund alene kan fordres opløst, hvorom nærmere nedenfor [4]).

Et lignende Forhold kan og indtræffe, naar de sammenskudte Fonds ere reducerede til genera, navnligen bestaae af Capitaler, og det tillige er vedtaget, at de forskiellige Interessenter skulle tage forskiellig, større og mindre, Andeel i Tabet, thi det kan da ved en uheldig Begyndelse af Societetets Virksomhed skee, at den socius, som skal tage den større Andeel i Tabet,

[3]) Fr. 15, fr. 63 §. 10 D. h. t. (XVII—2). Societas vero solvitur, ex personis, ex rebus, ex voluntate ... Res vero, cum aut nullæ relinqvantur, aut condicionem mutaverint, neqve enim ejus rei, qvæ jam nulla est, qvisqvam socius est, neqve ejus, qvæ *consecrata publicatave* sit.

[4]) Code civ. §. 1867. Jfr. §. 10 og især det p. 43 anførte Fragment (fr. 58 pcp. D. h. t.).

har tabt sin hele Capital, forinden den for Interessentskabets Varighed bestemte Frist er udløbet, medens de andre socii endnu have en Deel af deres Capitaler i Behold, hvormed de ville fortsætte Interessentskabet i den bestemte Tid, i Tillid til bedre Conjuncturer. Dersom da derhos enhver Interessents Andeel i det udkommende Provenue alene er bygget paa de giorte Indskud, saa maae de andre socii kunne paastaae, at Interessentskabet for hiin Interessents Vedkommende er opløst fra den Tid, da han ikke længere har nogen Capital i samme, og at det senere, muligen heldigere, Resultat af Interessentskabets Fortsættelse er ham uvedkommende[5]).

Derimod kan Societetets uheldige Fremgang og den deraf følgende Formindskelse af den indskudte Capital ikke i og for sig berettige den enkelte Interessent til, før den bestemte Tid, at fordre Societetet opløst, saalænge hans Tab ei foranlediges ved nogen Brøde fra Medinteressenternes Side, og der endnu fornuftigviis kan virkes for Interessentskabets Øiemed med de tilbageblivende Fonds. Dette ligger ligefrem i den almindelige Forpligtelse til at lade Interessentskabet vedblive, der her forudsættes at være vedtaget, uden at være knyttet til den Betingelse, at Interessentskabet skal have en vis Fremgang. Man har ei engang nogen Retsgrund til at indrømme Pluraliteten en Myndighed til at tiltvinge sig Opløsningen

5) Jfr. i det Hele Treitschke die Lehre von der Erwerbs-Gesellschaft §. 76.

i et saadant Tilfælde: Dog vil der ei let savnes en Clausel i Contracten, som giver Pluraliteten denne Myndighed. I Henhold hertil kan den uheldige Begyndelse ei heller berettige den enkelte Interessent til at holde de oprindeligen i visse Terminer tilsagte Tilskud tilbage. — Det Haarde, som tildels synes at ligge i disse Resultater, er noget, som den Interessent maa tilskrive sig selv, der vedtager en saa mislig Bestemmelse, som Societetets Fortsættelse en vis Tid, uden at betinge sig Ret til Opløsning eller Udtrædelse paa Grund af dets uheldige Fremgang. Sædvanligviis vil imidlertid fælles Interesse bringe samtlige Interessentere til at hæve et Forhold, som allerede har bragt dem betydeligt Tab, men undertiden vil det dog ei skee, idet Nogle vente et bedre Held for Fremtiden: Til et saadant Haab ere Mange mere tilbøielige, end de efter Forholdets Beskaffenhed burde være.

C. Om Interessentskabets Opløsning paa Grund af tredie Mands Ret.

§. 50.

Om Interessentskabets Insolvents.

Naar Interessentskabet ei opfylder de Forpligtelser, som samme har paadraget sig til tredie Mand, saa opstaaer Spørgsmaalet, om og hvorvidt denne kan paastaae Societetet opløst som fallit.

Ogsaa her bør man affondre de almindelige responsable Societeter, som ei udgiøre nogen saeregen Person: I disse hæfte alle Interessenterne personligen og i Almindelighed solidarisk i Forhold til tredie Mand [1]), og man kan derfor ei her tænke sig nogen særegen Interessentskabets Insolvents, som forskiellig fra de enkelte Interessenteres Insolvents: Saalænge blot En af disse har Formue til at betale, saa er Interessentskabet i Forhold til tredie Mand ei insolvent. Denne kan derfor ei fordre, at visse Gienstande, som Societetets Masse, skulde tages under en særegen Skiftebehandling, thi om end visse Eiendele faktisk ere affondrede, som bestemte til at fremme Interessentskabets Virksomhed, saasom et Handelssocietets Kasse, Varelagere, Skibe, Pakhuse o. s. v., saa udgiøre disse Ting dog i juridisk Forstand ei en særegen Masse: de ere enkelte Eiendele, som tilhøre Societetets Medlemmer hver for sin Deel, og udgiøre ei et Boe, som kan tages under en fra Behandlingen af de enkelte Interessenteres Boer affondret Skiftebehandling [2]). Dersom alle Interessenterne ere ude af Stand til at fyldestgiøre Societetets Forpligtelser til tredie Mand, saa kan denne vel fordre Skiftebehandling, men han erklærer hermed i Gierningen, i Anledning af hans Tilgodehavende hos Interessentskabet, alle Interessenterne som enkelte Personer for fallit, og han maa staae til

[1]) Jfr. 16de Bd. §§. 13 og 14.
[2]) Jfr. 16de Bd. §. 36.

Ansvar for Følgerne af Falliterklæringen med Hensyn til hver enkelt Interessent, for hvis Vedkommende den maatte findes ubeføiet. Derimod kan Interessentskabets Creditor, til hvem alle socii ere personligen og solidarisk forbundne, giøre Execution saavel i de til Interessentskabets Virksomhed nærmest hørende, som i andre de enkelte Interessenteres Eiendele: og dersom Ingen af Interessenterne, naar han søger Execution hos dem alle, efter Opfordring paaviser nogen Gienstand, hvoraf Fyldestgiørelse kan erholdes, maa han i Almindelighed uden Ansvar kunne erklære dem alle fallit, om end Gielden senere findes at kunne afholdes af enkelte af dem; thi de have da ved deres egen Adfærd fremkaldt Falliterklæringen.

Dersom Interessentskabet derimod constituerer en særegen juridisk Person, er Forholdet simplere, thi de til samme hørende Eiendele udgiøre da en særegen Formuesmasse, et Boe, som maa kunne tages under særegen Skiftebehandling, naar de samme paadragne Gieldsforpligtelser ei kunne fyldestgiøres, hvorpaa der ogsaa oftere er forekommet Exempel i Praxis. — Visse af disse Interessentskaber, navnligen de almindelige Livrentesocieteter, have derhos det Særegne, at de forskiellige Interessentere paa Grund af deres forskiellige Interesse kunne blive at betragte som det hele Selskabs Creditorer, og naar da de i Forhold til dem paatagne Forpligtelser, navnligen Betalingen af den dem tilsagte Livrente, ei kunne fyldestgiøres af Selskabets

Midler, maae de kunne paastaae hele Selskabets Masse, som insolvent, taget under Skiftebehandling [3]). Dersom Interessenterne imidlertid selv have delt Massen imellem sig, saaledes at der for Øieblikket alene er Spørgsmaal om Udbetalingen af enkelte uafhentede Lodder, saa er der ei længere noget Boe at behandle, og Skifteretten maa da kunne nægte at overtage sig Indkaldelsen af disse udeblevne Lodtagere, og Udbetalingen af deres Lodder til dem [4]).

Anden Afdeling.

Om Opløsningens Iværksættelse, ɔ: den egentlige Deling.

A. Om Gienstanden for Delingen.

§. 51.

Om Affondringen af Interessentskabets Gield.

Forinden Forholdet, hvorefter Delingen skal skee, og den Maade hvorpaa samme skal iærksættes, bliver at

[3]) Jfr. en af Høiesteret stadfæstet Skiftedecision, som findes i Ussings Bibliothek for Lovkyndighed. Hf. III p. 352.
[4]) Jfr. Skiftedecision i Ussings Bibliothek. Hefte I p. 20.

omhandle, synes det passende at forudskikke en kort Oversigt over hvad der nu ved Interessentskabets Ophævelse bliver til Deling, med andre Ord den fælles Masses Bestanddele [1]).

For at komme til det Resultat, som bliver til Deling, maa naturligviis først fradrages den bortskyldige Gield. Dette har ingen Vanskelighed med Hensyn til den allerede forfaldne Gield: denne medfører nemlig ligefrem en Formindskelse af Massen, enten den bliver overtaget af de enkelte Interessentere eller udbetalt. — Den Gield, som vel ei er forfalden, men hvis Tilværelse dog allerede er given, maa vel ogsaa fradrages Massen, men dog ei altid med det fulde Beløb, naar Creditor nemlig vil godtgiøre Interessentskabet et billigt interusurium [2]) for Gieldens tidligere Betaling: Selv i modsat Fald vil der sædvanligviis kunne vindes noget ved at giøre den Capital frugtbringende, som bliver at henlægge til den endnu ikke forfaldne Gield, og denne Fordeel bliver da at fordele som et Interessenterne tilhørende lucrum. — Noget vanskeligere bliver Forholdet med Hensyn til blot eventuelle Fordringer, hvis tilkommende Tilværelse vel er mulig men dog uvis paa den Tid, da Interessentskabet opløses.

[1]) Det forudsættes her at Interessentskabet er solvent i Forhold til tredie Mand: Om de insolvente Interessentskabers Opløsning bliver det Fornødne at bemærke ved Slutningen af denne Afhandling.

[2]) Jfr. Tdsk. XIX p. 246.

Vel kunne nemlig Creditorerne, som ovenfor bemærket (jfr. §. 40), ei modsætte sig, at Interessenterne dele Massen mellem sig, forinden Gielden er betalt, og altsaa kunne de blot eventuelle Creditorer ei heller modsætte sig Delingen, indtil der er stillet dem Sikkerhed: Men derimod maa den enkelte Interessent kunne modsætte sig en ubetinget Udlodning af den hele nærværende Masse, naar den eventuelle Gield, som sædvanligviis er Tilfældet, i sin Tid vil komme til at paahvile alle Interessenterne in solidum. Hvorledes den enkelte Interessent imidlertid her kan fordre sig sikkret mod det befrygtede Tab, naar han i sin Tid blev ene søgt for slig Gield, bliver først at udvikle i §. 58 ved at omtale Delingsmaaden.

Iøvrigt kan det her erindres, at den enkelte Interessents Fordring paa Godtgiørelse af Societetet for overtagne Forpligtelser, for Udlæg, for særegne Forretninger, der egne sig til Betaling, m. m. (jfr. §§. 30—31), ogsaa er et Passivum, om man vil, en Gield, der paahviler de andre Interessentere i Forhold til ham, og der naturligviis her, hvor Interessentskabet forudsættes at være solvent, maa betales (jfr. §. 38). Dog maa denne Interessent bære sin Andeel af dette Passivum, idet samme enten maa formindske den endelige Gevinst eller forøge det endelige Tab.

§. 52.

Om Afsondringen af de Ting, over hvilke den enkelte Interessent har reserveret sig sin oprindelige Eiendomsret.

Det er forhen (§. 10) antaget, at naar der ei ere særegne Grunde for det Modsatte, maae Interessenterne ansees at have forbeholdt sig Eiendomsretten over de i Fællesskabet indbragte Ting. Senere har en ei ubekiendt Civilist [1]) søgt at godtgiøre, at Præsuntionen tvertimod altid burde være for societas dominii. Den hele Afhandling synes mig dog lidet heldig. Forf. mener, at Sagens Natur skulde tale for den af ham billigede Præsumtion, idet Interessentskabets Øiemed skulde fordre societas dominii, og Interessenterne derfor antages at have villet samme, for at nemlig de sammenskudte Fonds ubetinget og efter Forgodtbefindende [2]) kunde anvendes til at fremme Interessentskabets Formaal. Men det maa mærkes, at om end Proprieteten af de indskudte Fonds bliver fælles, kan der dog i Almindelighed ikke disponeres over disse, saalidet som over de øvrige Fonds, naar den forrige Eier som Medinteressent ei samtykker; Dertil kommer, at hvor det er faste Eiendomme eller Gienstande af lige Værd og Betydenhed, f. Ex. Skibe, der indskydes, ligger det ofte i Interessentskabets Væsen,

[1]) C. J. Guyet. Abhandlungen aus dem Gebiete des Civilrechts. Heidelberg 1829. 9te Abhandlung.

[2]) "Eine unbedingte und ganz beliebige Verwendung".

at disse Fonds skulle conserveres uforandrede, saasom naar Jorder drives til Hælvten, ved Rhederier og desl. Men — hvad der er Hovedsagen — selv om Interessentskabets Diemed bedre fremmes, naar Proprieteten end naar blot Benyttelsen bliver fælles, saa er dette ei en tilstrækkelig Grund til at antage, at den enkelte Interessent har opgivet sin tidligere Eiendomsret, thi til et stiltiende Samtykke fordres et Factum, som giver vis Kundskab om Samtykkets Tilværelse, og det er ei her tilstede, da den enkelte Interessent meget vel hellere kan ville, at Interessentskabets Virksomhed bliver indskrænket, end at han skulde opoffre sin Eiendomsret [a]). Jeg finder saaledes, hvad Forholdets Natur, og dermed ogsaa

[a]) De Fragmenter i Digesterne, som Guyet paaberaaber sig for sin Mening, fr. 52 §. 4 og fr. 58 pcp & §. 1 D. h. t., bevise, saavidt jeg skiønner, Intet: thi foruden at Forf. kun kan benytte det første ved en, som mig synes, ugrundet Forandring af den sædvanlige Læsemaade, saa gaaer han ved at argumentere fra disse Steder ud fra den falske Forudsætning, at naar usus rei alene er bleven fælles, saa maa Tingen ved casus foregaae for den enkelte Eiers Regning, om end den iøvrigt hændelige Begivenhed, som foraarsager Skaden, er fremkaldt ved en Virksomhed for Interessentskabets Diemed, eller paa anden Maade foraarsaget ved Interessentskabsforholdet. — At den Romerske Ret derimod, udentvivl med Føie, antog, at det hørte til Begrebet om societas universorum bonorum, at Formuens Substants skulde blive fælles mellem Interessenterne, er ovenfor bemærket (§. 18).

den danske Ret angaaer, ei Grund til at fravige den nævnte forhen antagne Mening om det her opkastede Spørgsmaal.

Imidlertid bør det vel erindres, at der ofte, og vel oftest, ere særegne Grunde, hvisfølge Parterne maae antages stiltiende at have communiceret Eiendomsretten over de indskudte Ting. I denne Henseende kan det især bemærkes, at naar de indskudte Fonds, hvilket hyppigst er Tilfældet, bestaae i forbrugelige Ting, fremfor alt naar Pengecapitaler indskydes i Interessentskabet, saa maa Eiendomsrettten ansees communiceret mellem socii. Dette følger af disse Gienstandes Natur, da de ei kunne benyttes for Interessentskabet, uden at der disponeres over deres Substants. Noget lignende vil ogsaa ofte indtræde med Hensyn til andre rørlige Ting, om de end henregnes til res non fungibiles, naar de dog tabe i Værdie i Tidens Løb. Hvis Societetet nemlig er bestemt til at vedblive saalænge, at en betydelig Forringelse af disse Ting maa finde Sted, kan den Interessent, der indskyder samme, i Almindelighed ei antages at have forpligtet sig til uden Vederlag at tage disse individuelle Ting tilbage i den Tilstand, hvori de ere ved Interessentskabets Opløsning, med mindre hans Medinteressentere have indskudt lignende Ting, som de ligeledes skulle tage tilbage. Det bliver saaledes især faste Eiendomme, med Hensyn til hvilke Præsumtionen for, at kun Benyttelsen skal være fælles, kommer til Anvendelse. Med Hensyn til dem vil det

desuden følge af de efter den danske Ret nødvendige Former for Eiendomsrettens Overgang til en anden Eier, at naar disse ei ere fuldførte, ei heller noget vedtaget om, at de skulde fuldføres, saa kan det ei antages, at Parterne have villet, at Eiendomsretten skulde blive fælles.

Det vil meget hyppigen blive Tilfældet, at man ved Opløsningen bør forlods regne enhver Interessent sin indskudte Capital til Gode, forinden Societetets egentlige Resultat (Tab eller Gevinst) bliver at fordele; men dette gaaer ei ud paa en Reservation af den oprindelige Eiendomsret over de indskudte Capitaler, som individuelle Retsgienstande: En saadan Conservation er ligefrem juridisk umulig. Interessenterne have her blot en obligatorisk Ret til en vis Opløsningsmaade, analog med den Ret, der stiftes ved Stipulationer om en vis Delingsqvote for hver Interessent [4]). Nogle Retskyndige have iøvrigt meent, at naar de indskudte Capitaler saaledes skulle affondres, forinden Interessentskabets Resultat (Tab eller Gevinst) deles, saa maa Præsumtionen være for, at tilligemed Capitalerne skulle ogsaa de ordinaire Renter af samme, fra den Tid, Societetet har virket, forlods regnes den vedkommende Interessent til Gode. Dette vilde, som man let seer,

4) En anden Sag er det, at man, efter den almindelige Sprogbrugs vage og ubestemte Begreb om "at eie", ofte siger, at En eier en Capital i dette eller hint Societet.

have megen Indflydelse overalt, hvor Resultatet af Societetets Virksomhed ei skulde fordeles netop efter de indskudte Capitalers Størrelse, navnligen naar en Interessent blot havde præsteret operæ. Men hiin Sætning kan efter mit Skiøn ei ansees grundet i Forholdets Natur. For det første er det i og for sig naturligt, at naar nogen indskyder sin Capital i et Societet, saa maa Udbyttet, han erholder ved Opgiørelsen af Societetet, ogsaa antages at skulle omfatte hele Frugten af den Capital, med hvilken han nu engang har villet virke paa denne Maade: Dertil kommer, at naar man ved Opgiørelsen forlods beregner dem, der have indskudt Capitaler, Renterne af disse tilgode, forinden Interessentskabets Resultat communiceres, saa erholde de et Vederlag for Afsavnet af deres Capital, uden at en lignende Fordeel indrømmes de Interessentere, som have præsteret særegne operæ, med Hensyn til deres Virken for Interessentskabet: En slig Opgiørelsesmaade gaaer altsaa i disse Tilfælde ud paa en vilkaarlig Fordeling af Provenuet til Fordeel for dem, der have indskudt Capitaler i Interessentskabet, fremfor dem, som have bidraget til dets Fremme ved deres personlige Virksomhed, og en vilkaarlig Fordeling kan naturligviis ei præsumeres.

§. 53.

Om den almindelige Compensation af de enkelte Fordele og Tab.

Ved at bestemme Resultatet af Interessentskabets Virksomhed bør man nøie mærke den i Sagens Natur grundede Regel: at i Almindelighed maa Gevinst og Tab regnes imod hinanden, saaledes at Societetet kommer til at afgive eet af tvende endelige Resultater, enten Gevinst eller Tab [1]). Dette følger ligefrem deraf, at Interessentskabet omfatter alle de enkelte til Opnaaelsen af dets Øiemed iværksatte Foretagender og de samme vedkommende Begivenheder, tilligemed disses Resultater, enten de nu ere blevne lucra eller damna. Efter den Romerske Ret kunde Parterne ei engang vedtage en modsat Opgiørelsesmaade: En slig Myndighed kunde man vel ei nægte dem efter den danske Ret, men en saadan Overenskomst er saa unaturlig, at der udentvivl aldrig er forekommet noget Exempel paa, at den er indgaaet.

1) Fr. 30 D. h. t. (XVII — 2). Mucius libro qvarto decimo scribit, non posse societatem coiri, ut aliam damni aliam lucri partem socius ferat: Servius in notatis Mucii ait, nec posse societatem ita contrahi: neqve enim lucrum intellegitur, nisi omni damno deducto: sed potest coiri societas ita, ut ejus lucri, qvod reliqvum in societate sit, omni damno deducto, pars alia feratur: et ejus damni, qvod similiter relinqvatur, pars alia capiatur. Jfr. Inst. §. 2 h. t. (§. 55 Note 3).

Massens enkelte Activa kunne iøvrigt deels være egemlige Retsgienstande, som ere blevne Interessenternes Eiendom, enten de nu ere oprindeligen indskudte som fælles Eiendom eller ere senere erhvervede, deels udestaaende Fordringer; og disse kunne igien haves enten mod tredie Mand udenfor Interessentskabet, eller mod Enkelte af Interessenterne selv. I sidste Henseende maa jeg henvise til den tidligere Udvikling af en Interessents Forpligtelse til at indskyde de oprindeligen bestemte Fonds (§§. 18 og 19), at delagtiggiøre de øvrige Medlemmer af Societetet i de oppebaarne Fordele, og at yde dem Erstatning for tilregnelige Tab (§§. 26—29).

B. Om Delingsforholdet.

§. 54.

Om Delingsforholdet, naar samme ei er udtrykkeligen bestemt af Interessenterne.

Det vil vel sielden indtræffe, men det kan dog forekomme, at Interessenterne ei have vedtaget nogen Regel om ethvert Medlems Andeel i Interessentskabets Resultat; og man har da den vanskelige Opgave at løse, hvorledes dette Forhold skal bestemmes.

Foreløbigen maa det her erindres, at hvor Contracten tier om dette vigtige Moment, maa ei blot enhver Interessent antages at have reserveret sig Eien-

domsretten over de uforandrede Eiendele, især faste Eiendomme, som ere indskudte i Societetet (jfr. §. 52); men det maa ogsaa, naar de indskudte Capitaler ere af forskiellig Størrelse, antages at være Parternes Mening, at disse Capitaler i Almindelighed først skulle regnes de vedkommende Interessentere til Gode, og kun det deretter udkommende Resultat, Gevinst eller Tab, fordeles efter de Regler, som blive at foredrage i det Følgende. Det er nemlig i og for sig aldeles usandsynligt, at den Interessent, som har giort det større Indskud, ei blot skulde have givet den Medinteressent, som har giort det mindre Indskud, Adgang til en større Gevinst end den, der svarer til hans Indskud, men ogsaa overdraget ham en Ret til at erholde en saadan Andeel af den større Capitalformue, som hidrører fra den førstes Indskud. Alle de Steder i den Romerske Rets Kilder, som handle herom, og som i det Følgende skulle nævnes, tale ogsaa kun om Interessenternes Andeel i lucrum eller damnum, altsaa i det efter Affondringen af de indskudte Fonds udkommende Resultat.

Med Hensyn til den Romerske Rets Bestemmelser om Delingsforholdet, hvor Intet er vedtaget om samme, har man iøvrigt villet finde en Strid mellem de forskiellige Steder i Kilderne. Inst. §. 1 h. t. (III—25) [1])

[1]) Et qvidem si nihil de partibus lucri et damni convenerit, æqvales scilicet partes et in lucro et in damno spectantur: qvod si expressæ fuerint, hæ servari debent etc.

og fr. 29 §. 1 D. h. t. (XVII—2) [2]) indeholde nemlig som en ganske almindelig Regel, at naar Contracten tier om Fordelingen af Gevinsten eller Tabet, skal samme fordeles ligeligen mellem Interessenterne. — I fr. 6 D. eod [3]) omhandles derimod det Tilfælde, hvor den ene af Interessenterne har overladt til den anden, selv at bestemme Delingsforholdet, og det hedder da her, at denne Clausel dog maa forstaaes om boni viri arbitrium, og at med et saadant arbitrium stemmer det, at Gevinsten just ei fordeles til lige Dele, naar nemlig den ene Interessent maatte have præsteret større Indskud, eller vigtigere og besværligere operæ. Ligeledes fastsætte Fr. 76 til 80 D. eod., der handle om det Tilfælde, hvor det ved Contracten er overladt en communis amicus at bestemme Delingsforholdet, at denne Clausel ogsaa skal forstaaes om boni viri arbitrium: og fr. 80 [4]) inde-

[2]) Si non fuerint partes societati adjectæ, æqvas eas esse constat. Si vero placuerit, ut qvis duas partes habeat vel tres, alius unam, an valeat? Placet valere: si modo aliqvid plus contulit societati, vel pecuniæ vel operæ, vel cujuscunqve alterius rei causa.

[3]) Si societatem mecum coieris ea condicione, ut partes societatis constitueres, ad boni viri arbitrium ea res redigenda est: et conveniens est boni viri arbitrio, ut non utiqve ex æqvis partibus socii simus: veluti si alter plus operæ, industriæ, pecuniæ collaturus sit.

[4]) Illud potest conveniens esse viri boni arbitrio, ut non utiqve ex æqvis partibus socii simus: veluti si alter

holder da omtrent det samme som fr. 6, at Delingen efter et billigt Skjøn just ei gaaer ud paa en lige Fordeling. — Den formentlige Strid har man villet fjerne saaledes, at de første Steder, som foreskrev den lige Deling, alene skulde forstaaes om Interessentskaber, hvor Contracten ei blot tier om Delingsforholdet, men ogsaa om hvad enhver Interessent skal bidrage til Societetet [5]; Men denne hele Fortolkning synes mig aabenbart vilkaarlig: Deels staaer der i Institutionerne "partes *lucri et damni*", og Ordet "partes" har nødvendigviis samme Betydning i fr. 29 §. 1 cit. ifølge Sammenhængen med den følgende Sætning: si vero placuerit, ut qvis duas partes habeat, alius unam, an valeat?; Deels skulde disse Steder efter hiin Fortolkning, uanseet deres aldeles almindelige Indhold, kun omhandle det meget sjeldne og synderlige Tilfælde, hvor Contracten hverken bestemte Interessenternes Pligter i Henseende til Indskudet, eller Rettigheder i Henseende til Provenuet. — Der er efter min Mening slet ikke nogen Antinomie mellem de anførte Steder, thi de første, Inst. §. 1 h. t. og fr. 29 §. 1 D. h. t., bestemme den ligelige Fordeling som Parternes rimelige Villie, naar slet Intet er vedtaget i Contracten om De-

plus operæ, industriæ, gratiæ, pecuniæ in sosietatem collaturus erat (*Vulg*. est).

5) Jfr. Glück Erläut. der Pand. XV. p. 404 sqvt. Treitsche loc. cit. §. 42.

lingsforholdet, og denne Villie maa da følges, om den end ikke giver det billigste Resultat. De andre Fragmenter handle om det Tilfælde, hvor Parterne have vedtaget, at Delingsforholdet skal bestemmes ved et efterfølgende Skiøn, og foreskrive da, at de nævnte herhen hørende Clauseler bør forstaaes om viri boni arbitrium, saaledes at Parterne ei skulde være bundne ved det afgivne Skiøn, naar det var aabenbart ubilligt. [6]) — Et andet Spørgsmaal er det, om ei hiin lige Fordeling, hvor Contracten ganske tier om Delingsforholdet, strider mod Sagens Natur og Analogien af Romerrettens øvrige Forskrifter om Delingsforholdet. Det første synes vel i det mindste at være Tilfældet, naar Interessentskabet blot er et societas rerum: men det er saa sieldent, at et virkeligt Interessentskab (ei blot communio rei) finder Sted, uden at en personlig Virksomhed enten af Interessenterne selv eller andre paa deres Vegne faaer en væsentlig Indflydelse paa Societetet, at saadanne rene societates rerum vel kunne ansees som Undtagelser, hvortil der ei er taget Hensyn ved Regelen om den lige Fordeling. I sidste Henseende har man indvendt mod denne Regel, at

[6]) Jfr. fr. 76 D. eod... Arbitrorum enim genera sunt duo, unum ejusmodi, ut sive æqvum sit, sive iniqvum, parere debeamus: qvod observatur, cum ex compromisso ad arbitrum itum est: alterum ejusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, etsi nominatim persona sit comprehensa.

efter flere Steder i Kilderne kan en ulige Fordeling a
Gevinsten ikke engang udtrykkeligen vedtages, uden e
tilsvarende Forskiel i de overtagne Byrder fra Inter
essenternes Side, hvoraf man da indirecte slutter,
at en lige Fordeling alene burde finde Sted, hvor der
var Lighed i Præstationerne [7]: Men denne Slutning synes mig ei saa sikker, da den lige Fordeling i andre Henseender kunde synes ønskelig. — Saameget bliver altid vist, at efter den Romerske Ret maa Præsumtionen være for Ligheden i Delingsforholdet, at Beviisbyrden altsaa altid maa paahvile den Interessent, som paastaaer, at der ere særegne Grunde til at afvige herfra, og at en ulige Fordeling endeligen i alt Fald kun bør finde Sted, naar Dommeren, uden nogen usikker og smaalig Taxation af Enhvers Præstationer, ved en simpel Beregning af disses Forhold til hinanden kan udfinde et dertil svarende Delingsforhold. Men det bliver endda tvivlsomt, om man er beføiet til at give de anførte almindelige Udtryk i §. 1 Inst. tit. cit. og fr. 29 §. 1 Dig. tit. cit. en saa indskrænket Betydning.

Den danske Ret indeholder saa godt som ingen positive Bestemmelser om denne Gienstand, og ved da at skulle fastsætte, hvad Forholdets Natur tilsiger, frembyder der sig i flere Tilfælde sædeles Vanskeligheder.

Dersom Interessentskabet gaaer ud paa at dele Indtægterne af visse sammenskudte Eiendomme, uden

[7]) Jfr. Glück. loc. cit. p. 410 sqq.

at forudsætte en personlig Virksomhed for dette Societetets Formaal af væsentlig Betydning (*societates rerum*), saa ere alle Retskyndige udentvivl enige om, at efter Sagens Natur bør Resultatet, Gevinsten saavelsom Tab, fordeles efter Forholdet mellem de indskudte Fonds, jfr. ogsaa Lovens 4—7—3, 5. [8])

Dersom Societetet derimod, som næsten altid vil være Tilfældet, foruden de indskudte Fonds fordrer Anvendelse af en personlig Virksomhed for Interessentskabets Formaal (operæ, industria, gratia) fra Interessenternes Side (*societates mixtæ*), saa har man antaget, overenstemmende med Romerrettens Regel, at Fordelingen af Resultatet skulde skee ligeligen. [9]) Jeg skulde imidlertid være tilbøielig til at antage, at selv ved saadanne societates mixtæ bør Resultatet fordeles efter Forholdet mellem de af alle Interessenterne indskudte Capitaler [10]), saalænge den personlige Virksomhed blot er generisk bestemt ved Contractens Indhold eller Interessentskabets Natur, eller ogsaa, om de enkelte Interessentere end skulle udføre forskjellige Forretninger for Societetet, dette dog er bestemt saaledes, at det ei bestemt kan skjønnes, at den ene Interessent paatager sig betydelige *operæ*

[8]) Ørsteds Haandb. V. p. 442.

[9]) Ørsteds Haandb. V. p. 443.

[10]) Jfr. i det Hele Pr. b. R. I—XVII §. 281—84. Oesterr. Gesb. §. 1193 og Cod. Civ. §. 1853.

fremfor den anden.[11]) Mod denne min Mening lader sig vel anføre, at det synes at være en uforholdsmæssig Fordeling, hvorefter Ligheden i operæ ei kommer i nogen Betragtning, idet t. Ex. den, der vel præsterer dobbelt Capital-Indskud men kun lige operæ, faaer en dobbelt Lod af hele Gevinsten. Men ved den lige Fordeling, som man ellers antager, tages der paa den anden Side ei heller Hensyn til Forskiellen mellem Capitalindskuddene, der dog staae i et bestemt Forhold til hinanden, medens en Taxation og Sammenstilling af de forskiellige operæ meget sieldent kan give et bestemt Tal-Forhold mellem disse. Dertil kommer, at det ved mangfoldige Inteeessentskaber i og for sig ei er usandsynligt, at den, der giør det mindre Indskud, og derfor kun ansees at have Ret til en forholdsmæssig mindre Andeel af Gevinsten, dog vil vinde mere, end om han med egne Kræfter skulde have benyttet sin liden Capital for samme Øiemed: De vigtigste af de Erhvervgrene, som giøres til Gienstand for Interessentskabers Virksomhed, forudsætte nemlig til en hensigtsmæssig Drift en større Capital og en dermed følgende større Credit. Muligen vilde endog den omhandlede Interessent maaskee slet Intet have udrettet ved at anvende sin mindre Capital til saadan Bedrift. Den vigtigste Grund for min Mening søger jeg imidlertid deri, at hvis man ved de her

[11]) Man vil let see, at den her beskrevne Classe af Tilfælde er den sædvanligste, i praktisk Henseende vigtigste.

omhandlede societates mixtæ vil indrømme den Interessent, der har giort det mindre Indskud, Ret til lige Andeel i Gevinsten, saa maa man og paalægge ham den Forpligtelse at tilsvare en lige Andeel af Tabet, hvis dette bliver Societetets endelige Resultat; men derved vil let bevirkes, at hans mindre Capital vil aldeles medgaae, medens de andre Interessentere, som have giort større Tilskud, kunne conservere en betydelig Deel af deres Capital: Man maatte endog conseqvent antage, at ved et endnu større Tab, til Ex. naar den ene indskyder 40,000 Rd., den anden 10,000 Rd., og Tabet er 24,000 Rd., maatte den Interessent, der har giort det mindre Indskud, ei blot tabe hele sin Capital, men endog blive pligtig at udbetale hvad hans lige Andel i Tabet oversteg hans indskudte Capital. Men at Parterne ved at indgaae Interessentskabscontracten skulde have villet saadanne Resultater, forekommer mig at være i høi Grad usandsynligt.

Selv om den enkelte Interessent i et societas mixta (rerum et operarum) foruden sit Indskud paatager sig særegne *operæ* fremfor de andre *socii* til Societetets Bedste, uden udtrykkeligen at betinge sig nogen Godtgiørelse [12]), er det dog udentvivl rig-

[12]) Oesterr. Gesb. loc. cit. bestemmer, at naar blot enkelte præstere operæ foruden Capitalbidrag, de andre alene Capitalbidrag, saa skal der for hine operæ gives et Vederlag i Forhold til Forretningernes Vigtighed, deres Nytte, og den anvendte Møie.

tigst at antage,[13]) at han kun da kan gjøre Fordring paa Vederlag for disse operæ, naar der ere særegne Grunde, som tale for, at det har været de øvrige Interessenters Mening at indrømme ham en saadan Ret: Dertil maa især høre, at de operæ, som den enkelte Interessent har paataget sig fremfor de andre, efter deres Beskaffenhed i Almindelighed egne sig til Betaling, og at Interessentskabet maatte have antaget Andre til at præstere samme for Betaling, hvis denne Interessent ei havde præsteret dem. Denne Godtgiørelse maa derhos især bestemmes efter hvad der ellers maatte være betalt for disse Forretningers Udførelse, og der er saaledes ingen Grund til at ansætte den til en bestemt Qvote af Gevinsten. — Dersom endeligen den enkelte Interessent i et societas mixta alene skal præstere *operæ*, saa er dette noget saa særegent, at man vel næsten aldrig vil savne en contractmæssig Bestemmelse, hvorved denne Interessents Andeel i Gevinsten fastsættes [14]): Men skulde en saadan Bestemmelse dog mangle, bør man vel antage, at han, hvis de andre Medlemmer have lige Andel, ogsaa bør have en lige Lod i Gevinsten (om Tabet skal tales nedenfor), men have de en forskiellig Andeel

[13]) Ørsteds Haandb. V. 443—44.

[14]) Det er udentvivl ei saa sieldent, at et Handelshuus antager En af dets vigtigere Betiente efter lang og tro Tieneste som Associé af Huset uden at han forøger dets Fonds, men det bestemmes da vistnok altid, hvilken Qvotadeel af Gevinsten der skal tilfalde ham.

efter deres forskiellige Indskud, saa bør der vel foreløbigen tillægges ham en Qvotadel, beregnet efter samtlige Interessenteres Antal. [15]) Saavel den Franske som Preussiske almindelige Lovbog loc. cit. bestemme vel, at en slig Interessent kun skal have en saa stor Andeel, som den af de øvrige Medlemmer, der har giort det mindste Indskud, men denne Regel synes vilkaarligere end den førstnævnte, skiøndt det ei kan nægtes, at begge have noget vilkaarligt: Dette bør Parterne imidlertid tilskrive sig selv, idet de i et Tilfælde som det omhandlede ei burde lade det mangle paa en positiv Bestemmelse.

Dersom alle Interessenterne alene skulle præstere operæ (*societas operarum*), hvilke Interessentskaber imidlertid sieldent forekomme, og ei let ere af nogen Vigtighed, saa er det klart, at naar Contracten tier om Delingsforholdet, maa Formodningen være for, at Interessenterne have indrømmet hinanden lige Lodder.

Endnu staaer det her tilbage at giøre nogle Bemærkninger med Hensyn til Forholdet hvorefter i Særdeleshed Tabet bør fordeles, naar dette bliver Interessentskabets endelige Resultat.

Det maa være den almindelige Regel, at det endelige Tab maa deles efter samme Forhold, hvorefter den endelige Gevinst bør deles, saaledes som ovenfor er antaget, og er der taget en udtrykkelig Bestemmelse om Delingsforholdet i

[15]) Ørsteds Haandb. V. p. 444.

Henseende til Gevinsten, maa denne altsaa i Almindelighed ogsaa gielde i Henseende til Tabet [16]). Naar Delingsforholdet derhos, hvilket sædvanligviis bliver Tilfældet, skal bestemmes efter Indskuddenes Størrelse, saa frembyder der sig ei nogen Vanskelighed herved, idet enhver Interessent faaer en forholdsmæssig mindre Capital udbetalt, end han har indskudt i Societetet. — Disse Regler om Delingen maa ogsaa gielde med Hensyn til den passive Interessents indskudte Capitaler, naar andet ei er udtrykkeligen vedtaget; thi da dette Medlem giør sit Indskud som Interessent, saa er det den naturligste Betydning af hans Retsforhold, at han vil deltage i Gevinst og Tab med de andre active Medlemmer. Paa den anden Side maae disse active Interessentere, som blive ene raadige over Anvendelsen af de Capitaler, som det passive Medlem har indskudt, ogsaa antages ene at have overtaget sig de af dem præsterede operæ for Societetet, uden derpaa at kunne grunde nogen Affortning i den passive, ɔ: commanditaire, Interessents Andeel i Gevinsten. — Dersom en Interessent alene har indskudt visse individuelle, især urørlige, Eiendomme i Societetet, over hvilke han har reserveret sig Eiendomsretten, og altsaa kun Benyttelsen er bleven fælles, saa er han vel paa den Tid, da Interessentskabet opløses, endnu Eier af disse Ting og kan udtage dem som sin Eiendom: men de øvrige Interessen-

[16]) Inst. §. 3 h. t. (III—25). Oesterr. Gesb. §. 1197.

tere have dog en Fordring paa ham, at han skal tilsvare sin Andeel af Tabet. Denne Fordring er imidlertid kun en obligatorisk Ret mod den omhandlede Interessent, og er den ei under de lovbestemte Former bleven sikkret ved nogen reel Ret i de ommeldte Eiendomme, saa kunne Interessenterne neppe angribe en af denne Interessent iværksat Afhændelse af Eiendommen [17]), hvorved de tabe Adgang til at holde sig til Eiendommen for deres Fordring paa den forrige Eier.

Fra den almindelige Regel om Fordelens og Tabets lige Fordeling, hvor andet ei er vedtaget, synes man at burde giøre en Undtagelse, hvor den enkelte Interessent, som alene skal præstere *operæ*, enten ifølge Sagens Natur eller Contractens udtrykkelige Indhold tillægges en vis Qvotadeel af Gevinsten, uden at man har nogen Bestemmelse om hans Andeel i Tabet. Vel maa en saadan Interessent, ligesom Societetets øvrige responsable Medlemmer, være personligen forpligtet i Forhold til tredie Mand, men naar Interessentskabet er solvent, og der altsaa alene er Spørgsmaal om Interessenternes indbyrdes Retsforhold, saa forekommer det mig grundet i Forholdets Beskaffenhed, at hiin Interessent ei kan paalægges at give noget posi-

[17]) Med Hensyn til rørlige Ting, f. Ex. Skibe, som ere indskudte paa saadan Maade, og som ere i de øvrige Interessenteres Værge, ville de dog i Almindelighed kunne udøve en Retentions Ret, der i Gierningen er en reel Ret.

tivt Bidrag til at afholde Tabet [18]), hvilket Bidrag iøvrigt maatte bestemmes i Forhold til hans Andeel i Gevinsten: Vel kunde man sige, at han ved at tabe Frugten af sine operæ, ei taber Mere end de andre Interessentere ved at tabe Frugten af deres Capital, og at Billighed derfor fordrede, at han endvidere maatte forholdsmæssigen deltage i deres Capitaltab: Men foruden at en saadan Taxation af Værdien af hans operæ ofte vilde være urigtig, saa synes den Omstændighed, at han efter fælles Overeenskomst ei giør noget Indskud til Societetets Fonds, at tilkiendegive den Mening, at denne Interessent ei skal udsætte sig for andet Tab i Forhold til Interessenterne indbyrdes, end Tabet af hans Arbeide. Dette vil derhos ofte bestyrkes ved de særegne Omstændigheder, hvorunder en saadan Interessent er indtraadt i Societetet.

Endeligen bør det mærkes, at naar Livrente- og lignende Societeter, der udgiøre særegne juridiske Personer, blive at opløse, forinden deres Formaal er opnaaet, kunne Medlemmerne have høist forskiellig Interesse og forskiellige Fordringer paa at nyde Godt af den hele Masse: Disse Fordringer kunne derhos ofte alene ved en vanskelig Probabilitetsberegning reduceres til bestemte Beløb, for hvilke der kan fordres Udlæg af hele Massen. Om denne Gienstand tillader

[18]) Dette antager den Preussiske og Østerrigske Lovbog (loc. cit.), den Franske derimod (loc. cit.) det Modsatte.

jeg mig iøvrigt at henvise til den udførlige Undersøgelse i Conferentsraad Ørsteds Haandbog V. p. 450—53. Jfr. ogsaa §. 50 in fine.

§. 55.

Vilkaarlige Bestemmelser om Delingsforholdet.

Den classiske Romerret, saaledes som man forefinder samme i Digesterne, indeholder en meget vigtig Indskrænkning af Parternes Myndighed til at vedtage vilkaarlige Bestemmelser om det her omhandlede Delingsforhold. Efter fr. 5 §. 2 D. h. t. (XVII—2) er det nemlig en Grundsætning: donationis causa societas non recte contrahitur. [1]) Denne Grundsætning anvendes derhos med en saadan Strænghed, at man ei gyldigen kan vedtage en ulige Fordeling af Gevinst eller Tab, med mindre den Interessent, til hvis Bedste en

[1]) Den samme Sætning gjentager fr. 16 §. 1 D. de minoribus (IV—4) med Hensyn til de Mindreaarige, som have indgaaet en Societetscontract "donationis causa", idet der siges, at restitutio in integrum her er unødvendig, "qvia ipso jure muniti sunt", og fr. 32 §. 24 D. de donat int. v. et u. (XXIV—1) med Hensyn til Oprettelsen af et sligt Societet mellem Mand og Hustrue: Ideirco pro socio actio non erit, qvia nulla societas est, qvæ donationis causa interponitur, nec inter cæteros, et propter hoc nec inter virum et uxorem.

saadan Fordeling vedtages, ogsaa har paataget sig en tilsvarende større Byrde til Societetets Fremme. End mindre er det saakaldte societas leonina gyldigt, hvisfølge den ene Interessent skal kunne tilegne sig alene den Gevinst, som maatte blive Interessentskabets endelige Resultat, den anden Interessent derimod skal alene bære det endelige Tab, hvis dette bliver Resultatet. [2]) Derimod kunde vel den ene Interessent betinge sig en Andeel af den endelige Gevinst, og derhos frigiøre sig for Andeel i det endelige Tab, naar hans Præstationer til Societetets Bedste vare af saa særdeles Omfang og Vigtig-

[2]) Fr. 29 D. h. t. (XVII—2) pcp. Si non fuerint partes societati adjectæ, æqvas eas esse constat. Si vero placueris, ut qvis duas partes, vel tres habeat, alius unam, an valeat? Placet valere, *si modo aliqvid plus contulit societati* vel pecuniæ, vel operæ, vel cujuscunqve alterius rei causa. §. 1. Ita coiri societatem posse, ut nullam partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit, Cassius putat: *qvod ita demum valebit*, ut et Sabinus scribit, *si tanti sit opera, qvanti damnum est;* plerumqve enim tanta est industria socii, ut plus societati conferat, qvam pecunia: item si solus naviget, si solus peregrinctur, periculo subeat solus. §. 2. Aristo refert, Cassium respondisse, *societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, et hanc societatem leoninam solitum appellare:* et nos consentimus, talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter vero nullum lucrum, sed damnum sentiret: iniqvissimum enim genus societatis est, ex qvo qvis damnum, non etiam lucrum spectet.

hed, at de i Værdi svarede til, eller med andre Ord ophævede det Ulige i en saadan Fordeling af Interessentskabets Resultat. *)

De fleste Jurister have nu vel antaget, at den nys fremstillede i Digesterne grundede Indskrænkning af Par-

*) Dette indeholdes aldeles tydeligen i Fr. 29 §. 1 (jfr. Note 2) og Inst. §. 2 h. t. Her siges derhos, at dette Resultat allerede var antaget af Servius Sulpicius, som heri afveg fra Qv. Mucius Scævola,.... Sæpe opera alicujus pro pecunia valet: et adeo contra Qvinti Mucii sententiam obtinuit, ut illud qvoqve constiterit posse convenire, ut qvis lucri partem ferat, de damno non teneatur, qvod et ipsum Servius convenienter fieri existimavit. Qvod tamen intellegi oportet, ut si in aliqva re lucrum, in aliqva damnum illatum sit, compensatione facta, solum qvod superest, intellegatur lucri esse. Hermed staaer fr. 30 D. h. t. (§. 53 Note 1), hvor der nærmere handles om denne Dissents mellem Sulpicius og Scævola, ei i Strid. Det maa blot bemærkes, at Slutningen af Stedet, fordi sammes Forfatter (Paulus) giør Sulpicii Mening til sin, anføres i den definitive Form "sed potest coiri societas", i Stedet for: "sed posse coiri societaten." Sulpicii rigtige Mening er da, at den ulige Fordeling ei kan angaae enkelte lucra og enkelte damna, som altid skulle regnes mod hinanden (jfr. §. 53), og forsaavidt havde Scævola Ret i at nægte den ulige Fordeling, men den kan vel angaae den endelige Gevinst og det endelige Tab, under den ovenfor anførte Betingelse, at vedkommende ogsaa paatager sig en forholdsmæssig og større Byrde, og ved at nægte dette feilede Scævola.

ternes Myndighed til at bestemme Delingsforholdet maatte bortfalde efter l. 35 §. 5 C. de donat; (VIII —54), der tillægger det blotte pactum donationis fuld Gyldighed. Men denne Mening, som jeg ovenfor har været tilbøielig til at antage (jfr. §. 16), kan dog neppe bifaldes, thi da den omhandlede Indskrænkning er optagen i Digesterne i de flere citerede Fragmenter, og ligeledes er erkiendt som gieldende i Institutionerne loc. cit., uagtet disse ere affattede og promulgerede flere Aar, efterat hiin Keiserlige Constitution (l. 35) var udkommen, saa synes hiin Indskrænkning ei at være bygget paa den ældre Ugyldighed af det blotte pactum donationis, men at være en særegen positiv Bestemmelse for Societetscontracten, der er uafhængig deraf, om et pactum donationis er gyldigt eller ikke.

Imidlertid erkiendes den oftere omtalte Indskrænkning ei i den tydske Praxis og er ei heller optaget i den Preussiske eller Østerrigske Lovbog: [4]) Kun den Franske

[4]) Pr. Ld. R. tit. cit. §. 242 sqvt. anseer den donationis causa indgaaede Interessentskabscontract for gyldig som en Gavecontract, forsaavidt denne i det enkelte Tilfælde vilde kunne være gyldig efter de almindelige Regler om Gaver. (Oesterr. Gesetzbuch §. 1195 u. 96 nægter kun en slig Forening Gyldighed, naar den indeholder noget i og for sig lovstridigt (især vel med Hensyn til Aagerlovgivningen).

har deels optaget den Romerske Rets Bestemmelser herom, og deels endog skiærpet dem.[5])

Efter den danske Ret har man ingen Hiemmel til at nægte Interessenterne Myndighed til at vedtage en Fordeling af Tab og Gevinst, hvorved den ene vinder Adgang til Fordeel fremfor den anden, uden derfor at paatage sig forholdsmæssigen større Ansvar eller Byrde. Man kan ei engang nægte Gyldigheden af det ovenfor beskrevne societas leonina. Vel afhænder den sidste Interessent herved Frugten af hans Indskud og Flid, og overtager sig derhos en Resico, alt uden noget Vederlag, og der finder saaledes altid en Gave Sted fra hans Side[6]); men da den danske Ret ei indskrænker den

[5]) Cod. Civ. §. 1855. La convention, qvi donnerait à l'un des associés la totalité des bénéfices, est nulle. Il en est de même de la stipulation, qvi affranchirait de toute contribution aux pertes les sommes ou effets, mis dans le fonds de la société par un ou plusieurs des associés.

[6]) Denne Interessent bortgiver vel ei ubetinget Noget af sine indskudte Fonds, thi bliver Udfaldet Gevinst, tager han dem tilbage, men Afhændelsen af Frugten af hans Capital og Flid, samt Overtagelsen af det mulige Tab, alt uden Vederlag, bliver dog altid en *donatio*, til hvilket Begreb det slet ikke hører, at det skal være Eiendomsretten over bestemte Ting, der i Øieblikket afhændes. Da denne Afhændelse uden Vederlag aabenbart ligger i Contractens Indhold, som maa indgaaes frivilligen, for at være gyldig, saa kan animus donandi naturligviis ei heller

myndige Borger i Henseende til at gjøre Gaver i levende Live, saa ligger heri ei nogen tilstrækkelig Grund mod Societetets Gyldighed.

Den eneste Indskrænkning i Interessenternes Myndighed til at disponere over Fordelingen af Gevinst og Tab skulde hentes fra Aagerlovgivningen. Herom har jeg ovenfor med Hensyn til de passive Interessenteres Forhold til Societetet (§. 38) bemærket, at om en slig Interessent endog har stipuleret sig sin Capitals fulde Udbetaling med et større aarligt Udbytte, end lovlig Rente, og det ubetinget af, hvormeget der af Societetets Fonds bliver tilovers for de responsable Interessentere, saa er han dog ei undergiven Aagerlovgivningen, naar han blot virkeligen har indskudt sin Capital i Societetet saaledes, at han skal tabe den, hvis Interessentskabets Fonds aldeles fortabes, og altsaa ei have nogen personlig Ret mod Interessenterne, hvorfor han i Tilfælde af Insolvents kunde concurrere med Interessentskabets Creditorer. Han har nemlig da ei den samme Ret som Creditorerne ex mutuo, og man er da ei heller beføiet til at anvende den for disse givne Aagerlovgivning paa ham. Det samme maa da

mangle. Dersom Interessenten derimod vel overtager sig hele det mulige Tab, men dog tillige betinger sig en Deel af den eventuelle Gevinst, saa er dette vistnok ikke en reen donatio, om Interessenten end overtager sig en uforholdsmæssig Byrde, men det er ligesaavist heller ikke et societas leonina.

meget mere gielde med Hensyn til de enkelte responsable eller active Interessentere, som ved deres Virksomhed for Societetet, og almindeligviis tillige ved deres personlige og solidariske Ansvar for Interessentskabets hele Gield, komme i et ganske andet Forhold til de øvrige Interessentere end det, som resulterer af et disse forstrakt Pengelaan, hvorpaa Aagerlovgivningen er anvendelig. Mere tvivlsomt er det, om det gyldigen kan vedtages, at de øvrige Interessentere skulle være personligen forpligtede til at tilsvare den enkelte Interessent hans hele Indskud med et vist den lovlige Rente overstigende aarligt Udbytte [7]. Selv under denne Forudsætning skiønner jeg dog ikke rettere, end at for den Tid Interessentskabet har bestaaet, og det omspurgte enkelte Medlem altsaa har været i en responsabel Interessents, og dermed udenfor en almindelig Creditors, Stilling [8]), maa den nævnte Stipulation være gyldig; men det er klart, at hint Medlem ei kan betinge sig mere end lovlig Rente for den efter Interessentskabets Opløsning følgende Tid, i hvilken han lader Pengene henstaae, indtil Udbetaling skeer. Det kan iøvrigt ei giøre noget til Sagen, at det Indskud, hvoraf det høiere Udbytte betinges, ikke er giort ved

[7]) Pr. Ld. R. tit. cit. §. 247 indeholder den positive Bestemmelse, at Interessenten i dette Tilfælde skal ansees som Creditor.

[8]) At et andet Resultat maa gielde med Hensyn til de passive Interessentere, er nys bemærket.

Interessentskabets Begyndelse, men under dets Fortsættelse. *) Derimod maa det mærkes, at naar et Medlem af et Actieselskab eller deslige Societeter, som udgiøre en særegen juridisk Person, forstrækker Societetet Summer til Fortsættelsen af dets Virksomhed, saaledes at Societetet bliver Debitor for Beløbet, hvilket er noget ganske andet end et almindeligt høiere Indskud for hver Actie, saa maa hint Medlem ansees som en almindelig Creditor, thi han overtager sig ingen særegen Responsabilitet eller Byrde, men giver en Person sin Capital i Hænde med samme Ret til at fordre den tilbage, som en anden extranea persona vilde have havt.

Det staaer endnu tilbage at omtale det iøvrigt vist nok sieldne Tilfælde, at Interessenterne have vedtaget, at en tredie Mand ved Interessentskabets Opløsning skal bestemme Enhvers Andeel i Gevinst eller Tab, ɔ: divisio ex arbitrio alius viri. Efter fr. 76 til 80 D. h. t. (§. 54 Note 6 og 4) skulde denne Forening forstaaes saaledes, at Parterne ei vare ubetinget bundne ved den tredie Mands Bestemmelse; de skulde kunne fordre dennes Billighed yderligere paakiendt af den almindelige Dommer. Da disse Fragmenter imidlertid dog ei ville

*) De her antagne Resultater ere ogsaa billigede i en med Hensyn til flere herhen hørende Spørgsmaal mærkelig Hof- og Stads-Rets Dom af 9 Febr. 1818, som findes i R. J. A. 24 B. 56 sqvt., og hvis Resultat i det Væsentlige bifaldtes ved den paafølgende Høiesterets Dom i Sagen, jfr. Tidsst. IV—b B. 257.

betage en slig Forening al fornuftig Betydning, saa maa Meningen dog være, at Retten ei skulde tilsidesætte den givne Bestemmelse, med mindre den var aabenbar ubillig: Dette har tildeels ogsaa Hiemmel i de citerte Steders Udtryk, og i denne Forstand er Bestemmelsen ogsaa optaget i Cod. Civ. §. 1854, der tilføier, at Vedkommende skulle paaanke den givne Bestemmelse inden en kort Frist. Efter Sagens Natur skiønner jeg iøvrigt ikke rettere, end at det ligger i den nævnte Convention mellem Interessenterne, at de overgive den valgte arbiter den endelige Bestemmelse af Delingsforholdet, naar andet ei er tilkiendegivet, og at de altsaa maae blive ved hans Kiendelse, naar den ei er saa urimelig, at den ikke afgiver en udførlig Regel for Delingen. Denne tredie Mand kan iøvrigt ikke tvinges til at bestemme Delingsforholdet, med mindre der existerer en Forening mellem ham og Interessenterne, som paalægger ham en saadan Pligt: Vel finder her ingen egentlig Voldgift Sted, men Analogien af samme maa her udentvivl i det Hele blive anvendelig. Hvad her er antaget, maa ogsaa gielde, naar den ene Interessent har overdraget det til den anden, at han selv, naar Interessentskabet er tilendebragt, maa bestemme Delingsforholdet, jfr. fr. 6 D. h. t. (§. 54 Note 3).

C. Om Delingsmaaden.

§. 56.

Om Delingsmaaden med Hensyn til Actie-selskaber og lignende, som udgiøre en juridisk Person.

De færreste Vanskeligheder møde ved Opløsningen af de i Paragraphens Overskrivt nævnte Interessentskaber.

Disse Societeter kunne for det Første *privatim* opløses af den dertil competente Administration, enten denne nu har sin Myndighed hertil fra en af samtlige Interesserede gyldigen taget Beslutning, eller fra den, ofte af Regieringen confirmerede, oprindelige Convention. Det bliver altid et særegent Retssubjekts hele Masse, hvad man kalder et Boe i egentlig Forstand, der bliver at behandle og dele, og i det Væsentlige blive derfor de almindelige Regler om Boers Behandling og Deling at følge. De enkelte Eiendele maae realiseres paa sædvanlig Maade, der bør udstædes Proclama efter dertil erhvervet Bevilling, og det udbragte Pengebeløb bliver da at udlodde mellem dem, som ere berettigede til samme [1]). Det bør alene bemærkes,

[1]) At det ved visse saadanne Societeter kan blive meget vanskeligt at bestemme Delingsforholdet, er ovenfor bemærket, cfr. §. 54 in fine, men dette vedkommer ei den egentlige Delingsmaade.

at naar de Interessерede selv eller deres Repræsentantere, ɔ: Bestyrelsen, privatim have deelt den Formuemasse, som tilhørte et sligt Societet, mellem Selskabets Medlemmer, uden at udstæde Proclama, og der da senere vaagner en Creditors Krav paa Societetet, som først burde have været fyldestgiort, saa maae udentvivl de Medlemmer, som have iværksat den feilagtige Deling, være principaliter og solidarisk forpligtede til at tilsvare Creditor hans hele Fordring. Forinden Delingen havde nemlig Creditor Ret til at søge sin Fordrings udelte Fyldestgiørelse af Selskabet som en Person, og holde sig til dets Fonds: Det vilde da efter mit Skiøn være en aabenbar Uretfærdighed, at han nu skulde søge en maaskee tvivlsom Fyldestgiørelse pro rata hos de enkelte Lodtagere, der sædvanligviis ville være saa mange, at han alene kunde fordre et meget lidet Beløb, ved Livrente- og deslige Societeters Opløsning ofte kun nogle Skillinger, hos hver: Man kan ingenlunde hente nogen Analogie herfor fra Bestemmelserne om, at en Afdøds Creditor kan komme til at søge sin Debitors Arvinger pro rata parte. De Medlemmer, der have iværksat Delingen, kunde have undgaaet det omhandlede Ansvar ved at overgive Societetets Masse til formelig Skiftebehandling, i Almindelighed endog blot ved at foranledige Proclama med Aar og Dags Varsel udstædt paa lovlig Maade, og da de have forsømt dette sidste, saa er det ei mere end Ret, at de maae betale Creditor hans Fordring, og derefter selv søge denne Udbetaling fordelt

paa de øvrige Medlemmer, som herefter have oppebaaret for meget.

Derimod bør det enkelte Medlem, som uden at have bemyndiget Administrationen til at foretage Delingen paa den iværksatte Maade blot har modtaget sin liden Lod, ei ansees at have paadtaget sig et solidarisk Ansvar til den ved Delingen forurettede Creditor. Det eneste Factum, hvorfra en Forpligtelse for hint Medlem kan udledes, nemlig Modtagelsen af den udlagte Lod, kan hverken som en Krænkelse af Creditors Ret, eller som stiltiende Samtykke, begrunde større Forpligtelse end i det Høieste at give det tilbage, som han har modtaget ifølge den uretlige Deling.

Dersom et Societet af den her omhandlede Art er insolvent, saa er det klart, at dets Opløsning maa kunne fordres iværksat af den ordinaire Stiftere (cfr. §. 50). Men selv om det ei kan ansees insolvent, maae dog de enkelte Medlemmer, naar Opløsning nu engang, som forudsat, skal skee, kunne fordre Opløsningen iværksat ved ordentlig Skiftebehandling, som en i og for sig anvendelig Form [2]), og derhos som den for hver Enkelts Interesse meest betryggende Delingsmaade. Imidlertid vil den oprindelige Convention ofte indeholde Bestemmelser om Opløsningsmaaden, som indskrænke de enkelte Medlemmers Ret til at fordre Skifte-

[2]) At Skiftebehandling her er anvendelig, er viist i Etatsraad Hansens Skifteret, 1ste Udg. Pag. 58—59, og ofteere antaget i Praxis.

behandling i de Tilfælde, i hvilke Interessentskabet maa ansees som solvent.

§. 57.

Om Delingsmaaden ved de almindelige, ɔ: responsable, og derhos solvente Interessentskabers Opløsning:

a) ved hele Massens Overtagelse af en eller flere af de enkelte Interessentere.

Societetets Opløsning kan skee og skeer meget ofte paa den Maade, at en eller flere af Interessenterne overtage den hele Masse, og godtgiøre den eller de andre deres Andeel, enten ved at overdrage dem bestemte til Massen hørende Eiendomme, eller, hvilket langt hyppigere skeer, ved at udbetale dem det Pengebeløb, som svarer til Værdien af deres Andeel.

Forsaavidt Parterne frivilligen kunne forenes ei blot om, at denne Delingsmaade skal finde Sted, men ogsaa om dens specielle Udførelse, er den udentvivl den simpleste og naturligste af alle. Indeholder Conventionen om Interessentskabets Stiftelse en almindelig Bestemmelse om, at Opløsningen, naar en Enkelt vil udtræde, skal skee ved dennes Udløsning, saa ligger der i denne Bestemmelse, at sidstnævnte maa taale, at naar rigtigt Regnskab over Interessentskabets Activa og Passiva er opgiort, saa blive disse ved en lovlig Vurdering at ansætte til den Værdi, som de virkeligen

have paa den Tid, da Opløsningen skal iværksættes: Han kan altsaa ei fordre Effecterne realiserede ved Auction, og end mindre paastaae den høiere Værdie lagt til Grund, hvortil de maatte være ansatte i Interessentskabscontracten eller i Societetets Bøger [1]. — Med Hensyn til Societetets udestaaende Fordringer kan der imidlertid opstaae nogen Forvikling, idet de meget vanskeligen kunne ansættes til en bestemt Pengeværdie, naar de ei ere aldeles sikkre, og derhos for Tiden enten slet ikke kunne søges inddrevne, eller dette dog ei kan skee uden øiensynlig Skade for Societetet. Disse enkelte

[1]) Resolutionen af 18de August 1814 kunde ved første Diekast synes at binde Gyldigheden af en Forening om, at den enkelte Interessent og hans Boe skulde lade sig udløse efter Vurdering, til Kongelig Confirmation: Men de Clausuler, som efter Resolutionen forudsættes at behøve Kongl. Confirmation, gaae ud paa meget Mere end hiin almindelige Forening, nemlig derpaa, at i Tilfælde af en Interessents Død eller Fallit, skulle ogsaa de til Interessentskabet (Fabrikken) hørende Ting, som ere i den Afdødes eller Fallentens Værge, slet ikke tages under Behandling og Forsegling eller Registrering af Skifteretten, og at Boet endog skal nøies med den af Interessenterne selv sidst opgiorte eller en af de øvrige Interessentere nu efter Dødsfaldet eller Fallissementet opgiort Ballance, uden engang at kunne forlange Affkrift af Societetets Bøger, eller Eftersyn af samme. Saadanne Bestemmelser behøve vistnok Confirmation, naar de skulle gielde mod Creditorer og Arvinger.

Forbeinger maae da udentvivl undtages fra den almindelige Regel om Interessentens Udløsning efter Vurdering, og undergives en særegen Deling, hvorom nærmere i næste Paragraph.

Den her omtalte Udtrædelse af en af Interessenterne kan i og for sig efter Sagens Natur hverken forøge eller formindske den Ret, som Interessentskabets Creditorer forinden havde mod dets enkelte Medlemmer. Dersom disse paa den ene Side kun vare forpligtede til Creditor pro rata parte, kan han ei erhverve nogen Ret til at fordre det hele Beløb af den eller de Interessentere, som overtage sig hele Massen og dens Gield, saalænge de ei have overtaget sig denne Forpligtelse i Forhold til ham: Dette følger af de almindelige Regler om, at en Creditor ei umiddelbart erhverver nogen Ret mod den, som alene har contraheret med Debitor om at frigiøre denne for sin Gield: Naar imidlertid de Interessentere, som have overtaget sig hele Gielden, blot underrette Creditor om det trufne Arrangement, saa have de udentvivl allerede derved ogsaa forpligtet sig i Forhold til ham. Paa den anden Side kunne Creditorerne naturligviis ei tabe Noget af deres Ret mod den udtrædende Interessent ved den mellem ham og de andre Medlemmer trufne Overenskomst, hvorefter disse overtage sig hele Gielden [1]. — Efter de almindelige Regler,

[1]) Bestemmelserne i Pr. Lo. K. II — VIII — §. 675—77 om at Creditorerne i et Handelssocietet med præclusiv Virkning kunne opfordres til inden en vis Tid at giøre

som følges ved Meddelelsen af Bevillinger til at udstæde Proclama med Aar og Dags Varsel i levende Live, vil den Udtrædende vel sædvanligviis kunne erholde Bevilling til ved et saadant Proclama ogsaa at indkalde dem, der i Anledning af hans tidligere Stilling som Medlem af Interessentskabet formene at have nogen Fordring paa ham. Imidlertid synes han dog ogsaa at maatte kunne fordre, at hele Interessentskabet efter erhvervet Bevilling udstæder saadant Proclama, forinden Udløsningen tilendebringes, for at han i Henseende til den udestaaende Gield kan være forsikkret om, at den af de øvrige Interessentere tilbudne Liqvidation er rigtig.

Det vigtigste Spørgsmaal med Hensyn til den her omhandlede Gienstand bliver imidlertid altid, hvorvidt den enkelte Interessent, naar Intet er vedtaget derom i Contracten, er pligtig til at lade de andre overtage hele Massen, og fortsætte Interessentskabet for egen Regning, medens han maa finde sig i at lade sig udløse efter Beregning og Vurdering af Interessentskabets Activa og Passiva. — Da den ene Interessent har en ligesaa god Ret til sin, om end mindre, Andeel, som de øvrige til deres større, saa skiønner jeg ikke, at han i Almindelighed kan være pligtig til at lade de øvrige Interessentere blive i Besiddelse af hele Massen, og selv at underkaste sig en Vurdering af Interessentskabets Activa og Passiva, der altid vil blive en mindre sikker Afgiørelse

deres Ret gieldende mod den Udtrædende, ere af ganske positiv Natur, skiøndt tildeels hensigtsmæssige.

af hvad der tilkommer ham, end naar Societetet i det Hele opløses, og de af Interessentskabets Effecter, som ei kunne deles in natura, blive realiserede paa sædvanlig Maade: At det kan være fordelagtigere for de øvrige Interessentere at beholde Massen og fortsætte Interessentskabet, idet de udløse den enkelte efter Vurdering, er naturligviis ikke nogen Retsgrund mod denne, og kan saameget mindre her komme i Betragtning, som det stod til Interessenterne, da de indgik Societetscontracten, enten at træffe en Overenskomst om en saadan Opløsningsmaade, som der nu ønskes, eller ei at indlade dem paa Interessentskabet. Naar dette, som saa ofte er Tilfældet, kun bestaaer af tvende Socii til lige Dele, er det naturligviis aldeles klart, at den ene ei vilkaarligen kan paastaae at ville overtage hele Massen [*]). — Paa den anden Side kan man dog ei nægte de øvrige Interessentere den omhandlede Ret til at overtage og fortsætte hele Interessentskabet, naar den enkelte Interessent ved en ham tilregnelig Grund giver Medinteressenterne retlig Anledning til at fordre Societetets Opløsning for hans Vedkommende. Det kan nemlig ei billiges, at de ei skulde kunne giøre deres Ret gieldende til at fordre hiin enkelte Interessents Udtrædelse uden at lide det Tab, som vilde opstaae for dem af Interessentska-

*) Jeg tillader mig iøvrigt her at henvise til den udførligere Fremstilling af disse Gienstande i min Afhandling om Sameies Opløsning i Tidsskriftets 17de Bind.

bets totale Opløsning. Den Interessent, der ved sin uretlige Fremgangsmaade har fortabt sin Ret til Interessentskabets Fortsættelse, bør finde sig i, at han affondres fra samme paa den Maade, ved hvilken de andre, hvis Rettigheder han har krænket, blive uden Skade, nemlig ved Opgiørelse til en passende Tid, og Udløsning efter lovlig Vurdering og med passende Betalingsfrist. Saaledes møde vi her Begrebet om en Interessents Udelukkelse. Det Følgende vil fremdeles vise, at der endnu ere andre Tilfælde, hvor der maaskee er Grund til at giøre Undtagelse fra den almindelige Regel om den enkelte Interessents Ret til at fordre Realisation.

Anvende vi de her udviklede Sætninger paa de i forrige Afdeling omhandlede forskiellige Opløsningsgrunde, saa kan der ei blive Tale om den enkelte Interessents ensidige Udelukkelse, naar Grunden til Interessentskabets Opløsning maa søges i Alles overenstemmende Villie, i en retmæssig betimelig Opsigelse, eller deri, at den for dets Varighed bestemte Tid er udløben, dets Øiemed er opnaaet, eller sammes Opnaaelse bleven umuelig [4]). Naar derimod Interessentskabet skal opløses for den enkelte Interessents Vedkommende, formedelst væsentlig Misligholdelse af hans Forpligtelser til Interessentskabet, utidig Dissents fra hans Side, en af ham

[4]) Det forstaaer sig ogsaa af sig selv, at Realisation maa finde Sted, naar Interessentskabet skal opløses paa Grund af tredie Mands Ret formedelst dets Insolvents.

begaaet Forbrydelse eller et ham overgaaet Prodigalitets-decret, saa maae uden Tvivl de øvrige Interessentere kunne fordre ham udelukket i egentlig Forstand: De have med andre Ord Ret til at blive i Besiddelse af Massen og fortsætte Societetet for deres Regning, mod at udbetale ham hans Andeel efter rigtig Vurdering og i passende Terminer.

Langt tvivlsommere ere de øvrige Interessenteres Ret til denne Opløsningsmaade, naar en enkelt Interessents Dødsfald eller Fallissement medfører, at Societetet, om de førstnævnte socii end ville fortsætte det, dog for den Enkeltes Vedkommende maa ophøre før den bestemte Tid. Den Grund, hvorfor man indrømmede de øvrige Medlemmer en Ret til Udløsning i de nysnævnte Tilfælde, er her ei anvendelig; thi Dødsfaldet er en utilregnelig Aarsag til Societetets Opløsning for den Afdødes Vedkommende, og det samme kan ogsaa være Tilfældet med Fallissementet. Imidlertid synes dog overveiende Grunde at tale for, at Medinteressenterne ogsaa her maae have hiin Ret til Udløsning. Ved Contracten have nemlig samtlige Interessentere erhvervet en Ret til Interessentskabets Fortsættelse i den bestemte Tid, og naar nu en senere Begivenhed, som har truffet den enkelte Interessent, giør Fortsættelsen umulig for hans Vedkommende, saa bør Opløsningen dog iværksættes paa den Maade, som bedst kan forenes med hiin contractmæssige Ret, altsaa saaledes, at Sterv- eller Fallit-Boet maa lade sig udløse. Er den

Den ifølge Proclama anmeldte forfaldne Gield bliver naturligviis at udbetale af Interessentskabet, der her forudsættes at være solvent. Med Hensyn til den anmeldte blot eventuelle Gield er Forholdet noget vanskeligere. Den Romerske Ret foreskriver her, at Interessenterne gienſidigen kunne fordre Sikkerhed af hinanden, forsaavidt den enkelte Interessent i sin Tid kan komme til at betale mere end en forholdsmæssig Deel af denne Gield [1]). Dersom Interessenterne ere enige om, at den anmeldte eventuelle Fordring virkeligen tilkommer Creditor, og altsaa muligen kan blive til en virkelig Gield, maae de ogsaa efter den danske Ret gienſidigen kunne fordre Sikkerhed af hinanden. Selv dersom man ei er enig herom, og nogle derhos ville have Søgsmaal anlagt mod den anmeldte Creditor for at see ham kiendt uberettiget til dette eventuelle Krav, andre ansee det uhensigtsmæssigt at anlægge saadan Sag, idet de mene at man bør afvente Creditors Søgsmaal, kunne disse vel ei være ubetinget pligtige til at deeltage i et sligt Søgsmaal og end mindre til at udsætte Delingen efter dets Afgiørelse, men de maae da uden tvivl ogsaa stille de førstnævnte Interessentere Sikkerhed for, at de,

1) Fr. 16 D. comm. div. (X—3). Cum socii dividunt societatem, de eo, qvod sub condicione deberetur, cautiones intervenire solent. Fr. 27, 28, 38 D. h. t. (XVII—2). Pro socio arbiter prospicere debet cautionibus in futuro damno vel lucro, pendente ex societate.

hvis Creditors Krav i sin Tid skulde blive kiendt gyldigt, ville og kunne betale deres Deel af Gielden. — Om den Sikkerheds Beskaffenhed, der bliver at stille i Anledning af den eventuelle Gield, kan neppe gives almindelige Regler, navnligen hvorvidt den bør bestaae i sikkre Activa [2]), som paa en betryggende Maade skulle opbevares til Dækning af det forventede eventuelle Krav. — Endeligen bør det i Almindelighed erindres, at der ved Afgiørelsen af de her omhandlede Collisioner altid maa blive meget overladt til Dommerens billige Skiøn, idet den enkelte Interessent ei kan fordre en ensidig eller overdreven Beskyttelse af hans Interesse, der er uforenelig med det Hensyn til samtlige Interessenteres Tarv, som Interessentskabsforholdets Natur berettiger de øvrige socii til at fordre [3]).

Hvad dernæst angaaer Interessentskabets Activa, da maa der i Henseende til de enkelte Societetet tilhørende Eiendomme gielde de almindelige Regler om Opløsningen af Sameie, naar der ei mellem Interessenterne er vedtaget nogen særegen Bestemmelse

[2]) Disse bør under alle Omstændigheder dog giøres frugtbringende til Fordeel for Interessenterne.

[3]) Ovenfor er det bemærket, at den enkelte Interessents Fordring for Udlæg ꝛc. ogsaa hører til det solvente Interessentskabs Gield (§. 51), og at det enkelte Medlem kan have Ret til forlods at udtage de i Fællesskabet indbragte Effecter, over hvilke han har reserveret sig sin Eiendomsret (§. 52).

herom. Om denne Gienstand tillader jeg mig i det Hele at henvise til min Afhandling i Tidsskriftets 17de Bind. Jeg har der bemærket, at naar den fælles Eiendom uden Skade kan deles in natura, og Afgiørelsen af Societetets Gield, som forudsat, ei fordrer dens Realisation, saa maae de enkelte Interessentere kunne fordre Delingen iværksat paa denne Maade; men naar Deling, som sædvanligst er Tilfældet, ei uden Skade kan skee in natura, maae det enkelte Medlem kunne fordre Effecterne stillede til offentlig Auction: Ved Løsørets Forauctionering kunne socii da alene byde med, som andre Lysthavende: Ved de faste Eiendommes Forauctionering maae de vel ogsaa byde med, men naar Ingen længere vil overbyde dem, behøve de ei at tage Hammerslag paa Eiendommen, men maae kunne fordre sig de andre Medeieres Andeel tilskiødet, mod at betale dem deres Part af det af dem giorte Bud, som ved Auctionen har viist sig at være det høieste, som kunde erholdes: En anden eller større Forkiøbsret kan i Almindelighed ikke indrømmes. — Det har været omtvistet om den ene Medeier, der overdrager den anden sin Andeel af en Eiendom, skal overtage sig det sædvanlige Ansvar for Vanhiemmel i Forhold til dem [4]). Naar den ene Medeier har betalt den anden det vedtagne Vederlag for hans Andeel,

[4]) Den benægtende Mening er antagen i en Dom i N. J. A. XV. p. 113 sqvt. Conferentsraad Ørsted har dog fundet samme tvivlsom, jfr. den p. 113 tilføiede Note *).

maa Denne ogsaa efter min Mening give dette Vederlag tilbage, naar Eiendommen senere bliver fravindiceret hiin Interessent, som har overtaget den hele Eiendom, thi forinden denne Overdragelse vilde Udøvelsen af tredie Mands bedre Ret alene havt til Følge, at denne nærværende Besidder mistede sin forholdsmæssige Deel af Eiendommen, men efter at han er bleven ene Eier af den hele Ting, medfører tredie Mands Udøvelse af sin bedre Ret, at han mister den hele Eiendom, og der er ingen Grund til at antage at denne Interessent ved at overtage den hele Eiendom skulde have villet underkaste sig dette for ham ufordelagtigere Resultat, naar han ei udtrykkeligen har samtykket heri: Han har med andre Ord kun givet det af ham betalte Vederlag under den Forudsætning, at han virkeligen blev Eier af Medinteressentens Andeel i Tingen. Derimod kan Medinteressenten ei ansees forpligtet til nogen yderligere Erstatning for Vanhjemmel; Han behøver blot at give det modtagne Vederlag tilbage.

Interessentskabets udestaaende Fordringer maae naturligviis, naar Interessenterne ere enige derom, søges inddrevne. Det kan imidlertid let indtræffe, at nogle af Interessenterne modsætte sig Inddrivelsen ved Søgsmaal, idet de mene, at man udsætter sig for Tab af Omkostningerne, uden, med Hensyn til Debitors Uvederhæftighed, at kunne vente noget heldigt Resultat, hvortil kan komme, at man haaber at vinde Mere ved at give Debitor Tid. Paa den anden Side kunne In-

teressentskabets Activa være af en saa fortrinlig Beskaffenhed, at Interessenterne for deres Vedkommende ønske dem conserverede: Endeligen ere Fordringerne maaskee ei endnu forfaldne paa den Tid, da Societetets Opløsning skal iværksættes. I hine Tilfælde kan hverken det ene Partie have Ret til at tvinge det andet til Inddrivelse ved Søgsmaal, og end mindre til at afhænde Fordringerne ved offentlig Auction og derved lide et partielt Tab af deres paalydende Capitalbeløb, ei heller det sidste Partie gives Ret til at tvinge det Første til at udsætte Inddrivelsen af deres Anpart i Fordringen, men det naturlige er, at disse obligatoriske Rettigheder selv blive delte mellem Interessenterne, og den enkelte kan da indtale eller afhænde den ham tilfaldne Deel, eftersom han finder det ene eller det andet tienligst for sig. Hvad angaaer Iværksættelsen af Delingen, da maa der efter Fr. 9de Febr. 1798, hvis der er udstædt Haandskrift for Gielden, gives Hoveddokumentet den fornødne Paategning med Hensyn til den Deel af sammes Beløb, som er overdraget til de andre Interessentere, thi herom maa Debitor kunne forlange Vished, inden han i sin Tid betaler til Nogen af disse: Fremdeles bør Debitor underrettes om den mellem Interessenterne iværksatte Deling af Fordringen paa ham. Iøvrigt kan han, om end ellers en Debitor kunde modsætte sig en partiel Transport af Fordringen, dog ei giøre det her, hvor han har paadraget sig Gielden til et responsabelt Interessentskab, og altsaa har vidst, at der fra Begyndelsen af vare ligesaa

mange Deltagere i Fordringen, som der vare Interessentere; Det er iøvrigt her neppe nødvendigt, at der udstædes Transport af de enkelte Dele af Haandskriftskravet paa særegent stemplet Papir, thi der skeer her kun en Deling og ei en Overdragelse af denne Fordring, for hvis Vedkommende det fornødne stemplede Papir er brugt ved Udstædelsen af den oprindelige Forskrivning.

Det er forhen (§. 53) erindret, at Interessentskabet ogsaa kan have udestaaende Fordringer paa enkelte af Societetets egne Medlemmer. Dersom Fordringen gaaer ud paa Overdragelse af en individuel Eiendom, maae de øvrige Interessentere ved Søgsmaal fremtvinge dens Overdragelse og Afhændelse for Interessentskabets Regning: Men angaaer Fordringen, som sædvanligt, et Pengebeløb, saa vil dette almindeligviis kunne liqvideres i det Beløb, som denne Interessent ellers skulde have udbetalt af Massen. De almindelige Regler om Compensation [5]) maae nemlig komme til Anvendelse med Hensyn til Interessenternes giensidige Fordringer paa hinanden, der her just hidrøre fra eet negotium juris, ɔ: Interessentskabet. Selv om de gienside Krav ei ligefrem kunne compenseres mod hinanden, naar de nemlig ere uensartede, saa vil den Ene dog i Almindelighed blot kunne dømmes til at præstere, hvad

[5]) Herom tillader jeg mig at henvise til min Afhandling om Compensation i Tidsskriftets 19de Bind.

han skylder, under Betingelse af en lige Præstation fra den andens Side: Dette følger af de almindelige Regler om Contrahenternes Forhold ifølge tosidede Contracter.

Naar saaledes Massen er reduceret til et bestemt Pengebeløb eller andre delelige Activa, der ere blevne tilbage, efterat Interessentskabets Passiva ere dækkede, saa skeer Udlodningen i Overensstemmelse med de forhen udviklede Regler om Delingsforholdet. Dersom baade de oprindelige Indskud saavelsom Resultatet af Interessentskabets Virksomhed skal deles som een fælles Masse, hvilket altid bliver Tilfældet, naar Interessentskabets Resultat skal deles ene efter Forholdet mellem de indskudte Capitaler, saa bestaaer Delingen her i en enkelt Operation. Men dersom de indskudte Fonds først skulle udtages, og derefter Tab eller Gevinst fordeles efter de særegne herom vedtagne Regler, kommer Massens Fordeling til at bestaae af en dobbelt Operation. I sidste Tilfælde kan der, naar det endelige Resultat er Tab, meget vel, som forhen viist, være vedtaget et Delingsforhold, der medfører, at den enkelte Interessent ei blot Intet erholder udlagt af Massen, men endog bliver pligtig at giøre Indbetaling for at dække den ham paahvilende Deel af Tabet. I slige Tilfælde hiemlede den Romerske Ret socius det saakaldte beneficium competentiæ, hvorefter hans Medinteressent ei kunde forfølge sin Ret saa yderligen mod ham som imod en anden Debitor, men kun med den Indskrænkning "ne

ogent" *); Et saadant Beneficium har ingen Hiemmel i den danske Ret, og Interessenterne ere her i deres giensidige Forhold ganske undergivne den samme Tvang, som en anden Debitor.

Endnu bliver et Par Ord at tilføie om den eventuelle Gevinst og det eventuelle Tab. Begge bør naturligviis komme under Deling mellem socii, og bestaaer Adgangen til den eventuelle Gevinst i en bestemt obligatorisk Ret, saa kan og bør dette skee i Overensstemmelse med hvad nys er anført herom i Henseende til de udestaaende Fordringer, hvortil Fordringen paa denne Gevinst i Gierningen hører. Men dersom det Foretagende, af hvis Resultat den omhandlede eventuelle Gevinst afhænger, er begyndt af en enkelt Interessent i eget Navn, og tillige saaledes, at den vundne Fordeel først skal communiceres, efterat dette Foretagende er tilendebragt, og dersom der derhos ei nu, da Societetet iøvrigt opløses, kan skee en virkelig partiel Deling af Rettigheden til den forventede Gevinst af dette Foretagende, saa er det tvivlsomt, om den omhandlede enkelte Interessent bør stille de andre Sikkerhed for, at han i sin Tid virkeligen udbetaler dem deres Deel af det, der bliver vundet. Den Romerske Ret har udentvivl antaget det bekræftende Resultat, cfr. fr. 38 D. h. t. (Note 1). Mig synes, at Forholdets Natur ei giver tilstrækkelig Grund til at

*) Jfr. min Lærebog i den Romerske Ret, 1ste Bind Pag. 525—26.

paalægge hiin enkelte Interessent denne Byrde, naar han ei har krænket Societetets Ret ved den Maade, hvorpaa det omtalte Foretagende er begyndt og skal fuldføres i hans eget Navn. Men i saa Fald kan han ei heller forlange Sikkerhed af de andre Interessentere med Hensyn til det eventuelle Tab, som kan blive en Følge af det samme Foretagende: Vil han have Sikkerhed med Hensyn til Tabet, maa han og give Sikkerhed med Hensyn til Gevinsten. Dersom der ei kan blive Spørgsmaal om eventuel Gevinst men kun om eventuelt Tab, f. Ex. ved en af den enkelte Interessent contraheret Assurance-Forpligtelse, saa maae de ovenfor foredragne Regler om den eventuelle Gield i det Hele komme til Anvendelse.

Den danske Ret har ei som de fleste fremmede nogen positiv Forskrift om, at den iværksatte Opløsning af et Interessentskab skal almindeligen bekiendtgiøres. Dersom altsaa Nogen af de forhenværende Interessentere efter Opløsningen afslutter en Forening med tredie Mand paa Interessentskabets Vegne, saa kan denne i Almindelighed ikke paaberaabe sig, at han vidste, at hans Medcontrahent forhen som Medlem af Societetet havde været beføiet hertil, og at det var ham ubekiendt, at dette Forhold var ophævet. Han maa i Almindelighed forvisse sig om, at Medcontrahenten, forsaavidt han her handler som Fuldmægtig for Interessentskabet, paa den nærværende Tid har den fornødne Myndighed hertil. Dersom Interessenterne imidlertid paa en vis offentlig Maade, navnligen

i de offentlige Tidender, have bekiendtgiort Societetets Oprettelse, og hvilke Personer der, som dets Medlemmer, skulde kunne forbinde det, saa taler der meget for, at de paa samme Maade bør bekiendtgiøre dets Ophævelse [7]), og i modsat Fald svare til de Retshandeler, som et enkelt forhenværende Medlem paa Interessentskabets Vegne maatte have indgaaet med en tredie Mand, der var uvidende om Ophævelsen. Dersom Interessentskabet endeligen, som brugeligt er ved Handelssocieteter, specielt, t. Ex. ved Circulaire, har tilmeldt enkelte Mænd, med hvem samme ønsker at komme i Forbindelse, hvilke Personer der som Medinteressentere (associés) kunne forbinde Interessentskabet, saa er det formentligen klart, at der paa lige Maade bør gives de Vedkommende Underretning om Ophævelsen af dette Forhold [8]).

Naar Interessentskabet i det Hele opløses mellem de oprindelige Medlemmer, der ved at stifte samme have antaget et vist Firma, saa kan Ingen af de enkelte Interessentere paastaae at beholde dets Firma for sig efter Opløsningen, naar de øvrige ei dertil give deres Samtykke; thi naar Firmaet engang har erholdt en betydelig Anseelse, maa det antages at give den af Interessenterne, der efter Opløsningen beholder det, en

[7]) En saadan Bekiendtgiørelse vil ofte indeholdes i det udstædte Proclama.

[8]) Jfr. hermed hvad der i §. 23 er bemærket om den enkelte Interessents Ret til at forbinde Interessentskabet.

særdeles Adgang til flere af Interessentskabets Forbindelser, og med det samme betage de øvrige en lige Adgang hertil, og hertil kan den førstnævnte ei være berettiget. Dersom derimod En af Interessenterne førte dette Firma, forinden han indgik Interessentskabscontracten med de øvrige, og derhos overlod Societetet sit Firma, saa synes der at tale overveiende Grunde for at han igien kan optage det for sin Person efter Societetets Opløsning: Det maa imidlertid dog staae de andre Interessentere frit for offentligen at bekiendtgiøre, at de vel have været Medlemmer af Firmaet, men igien ere udtraadte.

§. 59.

Om de judicielle Former for Afgiørelsen af Tvistigheder mellem Interessenterne i Henseende til Societetets Opløsning.

Den Romerske Ret, der forbandt en særegen Klage med enhver Contract, gav Interessenterne den bekiendte *actio pro socio* mod hinanden indbyrdes. Ved den kunde enhver Præstation indtales, som skyldtes ifølge Interessentskabscontracten (ikke et blot communio accidens): Den ene socius kunde ved denne søge den anden tilpligtet at delagtiggiøre ham i en reel Ret, cedere ham en Deel af en udestaaende Fordring, udbetale ham en Pengesum, som formentligen kom ham tilgode ifølge Interessentskabsforholdet. Ofte behøvede Interessen-

kunne da ei anden Klage for at bevirke en endelig Opgiø-
relse og Opløsning af deres Mellemværende. Hørte imid-
lertid hertil, at en Eiendom eller Gienstanden for en
anden reel Ret, der nu engang var bleven fælles, skulde
deles, saa var actio pro socio ei tilstrækkelig dertil,
men her kom den almindelige Delingsklage, actio com-
muni dividundo, til Anvendelse. Den gik i det Væsent-
lige ud paa, at en med en særdeles udstrakt Myndighed
udrustet Dommer (arbiter) skulde ophæve Fællesskabet
paa den Maade, som han efter bedste Skiønnende, ex
ex justo arbitrio, fandt rigtigst, ved enten physisk at
dele Gienstandene, eller ved at overlade de enkelte Retsgien-
stande til den ene Interessent, imod at han tilsvarte de an-
dre et passende Vederlag, eller endeligen ved at afhænde
de fælles Eiendele og dele Kiøbesummen mellem socii.
Denne arbiter kunde derhos blot ved sin Kiendelse (adju-
dicatio) overdrage streng Romersk Eiendomsret. Actio
communi dividundo angik dog, som berørt, ei det Fæl-
lesskab alene, som havde sin Oprindelse fra en Interes-
sentskabs-Contract, og var iøvrigt i flere Henseender for-
skiellig fra actio pro socio. Disse Klagers Betydning
og indbyrdes Forhold staae imidlertid i saa liden Forbin-
delse med den danske Rets Sætninger om de her om-
handlede Tvistighedens Afgiørelse, at jeg ei tør opholde
Læseren, for hvem denne Afhandling maaskee allerede er
bleven for vidtløftig, med en nærmere Udvikling af Ro-
merrettens her gieldende Forskrifter.

Hvad den danske Ret her angaaer, saa kan man ikke antage, at de enkelte Medlemmer af et responsabelt og derhos solvent Interessentskab i Almindelighed kunne forlange, at Opløsningen af deres Mellemværende skal skee ved den ordinaire Skifteret, og at samtlige til Interessentskabet hørende Formuesgjenstande skulle overgives til almindelig Skiftebehandling. Vor Lovgivning har kun indført den offentlige Skiftebehandling, hvor et Boe, det er en heel Formuesmasse, der tilhører et særegent bestemt Retssubjekt, skal realiseres og deles mellem dem, som have Ret til at fordre Fyldestgjørelse af samme: Men denne Hovedbetingelse for Skiftebehandlingen mangler her. Om end det responsable Interessentskab, hvis Medlemmer, vel at mærke, forudsættes at være solvente, er af stort Omfang, saasom et omfattende Handelssocietet, saa er dog, som vi oftere have bemærket og udviklet, ei derved stiftet et nyt Retssubjekt: Det er en Mængde enkelte Retsforhold, hvori Medlemmerne ere delagtige. Den Interessent, der fælles med en anden deltager i enkelte bestemte Handelsexpeditioner, kan ei fordre dette deres Mellemværende undergivet almindelig Skiftebehandling, og at her nu ere sammenfattede mange enkelte negotia under et mere almindeligt Fællesskab, kan ei berettige nogen af de Vedkommende til at drage Afgjørelsen fra den ordinaire Ret, hvorunder Bedømmelsen af hvert enkelt negotium henhører. Det vilde ogsaa ofte blive til Forurettelse

for den Interessent, som paa den Tid, da Reguleringen af Forholdet skal iværksættes, er i Besiddelse af visse Interessentskabet vedkommende Retsgienstande, og om hvem det til Slutning vil vise sig, at han ei besidder mere, end han har Ret til at fordre, eller at han i alt Fald ei er pligtig at tilsvare andet, end hvad han er villig til at udrede, at denne Interessent skulde fravige sin Besiddelse, overgive alle disse Retsgienstande til en ordinair Skifteret, og underkaste sig de Omkostninger og det Ophold, som følge med den ordinaire Skiftebehandling, hvilket, naar Interessentskabet havde været af stort Omfang, kunde blive et meget betydeligt Onde. Interessentskabets Creditorer paalagde man ogsaa en vilkaarlig Indskrænkning af deres Ret, forandrede deres Retsforhold til de enkelte solvente Interessentere, idet man almindeligviis tvang dem til at undergive Forfølgningen af deres Fordringer alle de særegne Modificationer, som blive en Følge af den ordinaire Skiftebehandling; Denne maatte nemlig medføre, at de ei kunde giøre Execution i de under Skiftebehandlingen inddragne, Interessentskabet vedkommende, Effecter, som sædvanligviis ville udgiøre den væsentligste Deel af Interessenternes Formue. Jeg behøver da neppe endnu at tilføie, at vedkommende Skifteforvalter ofte herved, uden al Lovhiemmel, vilde paalægges en Byrde, hvorfor det lovbestemte Skiftesalarium ei vilde være billigt Vederlag. — Saaledes fremtræder atter her en høist vigtig praktisk Forskiel mellem de almindelige responsable Societeter

og dem, der stifte en særegen juridisk Person (cfr. §. 56).

Imidlertid kan der, naar de Tvistigheder, som kunne opstaae med Hensyn til Societetets Opløsning, skulle afgiøres ved ordinair Rettergang, møde særegne Vanskeligheder.

Dersom en enkelt Interessent ene har forestaaet Bestyrelsen af de fælles Anliggender og har de fælles Eiendele i sin Besiddelse, er Retsforholdets formelle Afgiørelse mindre vanskelig, thi der maa da paahvile denne en Forpligtelse til at giøre fuldstændigt Regnskab, og i Henhold dertil vil en endelig Opgiørelse lettere kunne tilveiebringes [1]. Ved et saadant Regnskabs Aflæggelse kan imidlertid ei forlanges, at enhver Post skal ledsages med afgiørende juridiske Beviser: Dette vilde medføre et utaaleligt Besvær for Bestyreren og i Almindelighed hindre, at Interessentskabet kunde have nogen heldig Fremgang: Det maa afgiøres efter Omstændighederne og ved et billigt Skiøn, om det kan forlanges af Bestyreren, at han skulde have forsynet sig med saadanne Beviser. I andre Tilfælde maa det være tilstrækkeligt, at han tilveiebringer en saadan Sandsynlighed for Rigtigheden af Indtægter og Udgivter, som Forholdets Natur tilsteder. Dersom en rimelig Formodning er tilveiebragt for slige

[1]) Jfr. Domme i N. J. A. XXX — p. 71 og Tidsskr. IV — a — p. 84 sqvt.

Poster, om hvis Rigtighed de øvrige Interessentere derhos ingen bestemt Kundskab kunne have, kan det blive en retfærdig Afgiørelse af den herom opstaaede Trætte, at det tilstedes den bestyrende Interessent at supplere Beviset ved sin Ed. Med Hensyn til saadanne Poster, om hvilke de andre Interessentere kunne have en bestemt Kundskab, kan Benægtelsesed naturligviis komme til Anvendelse, naar der ei, som nys berørt, ere særegne Grunde i Forholdets Natur til at tage den tilveiebragte Formodning for fyldest. — Have de øvrige Interessentere renunceret paa Regnskab, eller erklæret sig tilfredse med et i og for sig utilstrækkeligt Regnskab, saa er det vel en Selvfølge, at de i Almindelighed maae være bundne ved denne deres Villieserklæring, men kunne de senere oplyse, at der er begaaet noget Bedragerie, ⸪: forsætlig Besvigelse, ved det aflagte Regnskab, saa maae de, saavel efter Sagens Natur som i Analogie af L. 1—6—17, kunne søge Erstatning herfor.

Dersom dernæst de til Interessentskabet henhørende Retsgienstande ere i de forskiellige Interessenteres udelukkende Besiddelse, saa vil almindeligviis ogsaa uden stor Ulempe en endelig Opgiørelse og Opløsning kunne bevirkes ved gienssidigt Søgsmaal for den ordinaire Ret, og navnligen maa enhver af Interessenterne giøre Regnskab for de enkelte negotia, som have været overladte til hans Udførelse.

Imidlertid vil det med Hensyn til større Interessentskaber let træffe, at de enkelte Interessentere ei ere

i udelukkende Besiddelse af de til Societetet hørende enkelte Eiendele, eller have udelukkende bestyret Selskabets enkelte Anliggender. Ofte have nemlig Andre Eiendelene i Værge paa hele Interessentskabets Vegne, og endnu oftere staae alle Interessenterne i et saadant faktisk Forhold til Interessentskabets Eiendele, at Ingen af dem kan siges at være i udelukkende Besiddelse af disse, men alle i Sambesiddelse. Naar til Ex. et omfattende Handelssocietet skal opløses, saa besiddes sædvanligviis dets Casse, Varelagere, Skibe o. s. v. ei af noget enkelt Medlem, ei at tale om de udestaaende Fordringer. Vel kan nu den ene Interessent nogenlunde hindre befrygtet Underslæb fra den andens Side ved giennem Fogden at giøre Forbud mod en ensidig Disposition af denne Interessent over hvad der er i tredie Mands Værge, og ved at foranledige Registrerings- og Seqvestrations-Forretninger optagne over de Eiendele, som ere i Interessenternes Sambesiddelse; men Reguleringen af den hele Masse vil dog i slige Tilfælde, naar Parterne ei kunne blive enige om samme, meget vanskeligen kunne skee ved ordinair Rettergang. Da nu den danske Lovgivning ei, saaledes som den Romerske Ret, har forordnet en almindelig Autoritet (arbiter communi dividundo) til at foretage slig Regulering og Deling, saa er der ei anden Udvei, end at den enkelte Interessent maa ansøge om, at Commissarier bevilges til at regulere Forholdet mellem Interessenterne indbyrdes.

Over en saadan Ansøgning bør de øvrige Interessentere høres, og naar de modsætte sig dens Indhold, saa bør Bevilgelsen beroe paa, hvorvidt det efter Omstændighederne kan antages, at Reguleringen hensigtsmæssigen kan skee ved ordinair Rettergang, eller den findes at maatte skee ved en færegen dertil udnævnt og med fornøden Myndighed udrustet Autoritet. Der bør da i sidste Tilfælde efter L. 1—5—23 bevilges en Regulerings- eller Liqvidations-Commission, men denne bør kun gives Jurisdiktion med Hensyn til Retsforholdet mellem Interessenterne indbyrdes: En slig Commission bør kun, forsaavidt dette Forhold angaaer, have den samme Myndighed, som en almindelig Skiftecommission har. Den maa ved Registrering kunne inddrage de Effecter under dens Behandling, som ere i Sambesiddelse [2]), saavelsom de Effecter, hvilke de extranei, der have noget i deres Værge paa Interessentskabets Vegne, nu naturligviis bør overgive til Commissionen som den til Modtagelsen competente Autoritet [3]): Commissionen maa fremdeles have Ret til at

²) Disse kunne muligen forud, efter given Anledning af en enkelt Interessent, være seqvestrerede af Fogden.

³) Dersom derimod en enkelt Interessent har Effecter i sin udelukkende Besiddelse, som han paastaaer at have Ret til at beholde for sig, saa kan Commissionen ei ved en Registreringsforretning inddrage slige Effecter under dens Behandling, men maa sagsøge Besidderen ved sit Værnething til at udlevere samme, og

realisere de Eiendele, som saaledes komme under dens Behandling, forsaavidt Realisationen er nødvendig til Vedkommendes Fyldestgiørelse: Den maa have Myndighed til at inddrive de udestaaende Fordringer: Den maa kunne betale den anmeldte, rigtig befundne, Gield, og endeligen fordele de tilbageblivende Activa mellem Interessenterne. I Forhold til Interessentskabets Creditorer bør derimod en saadan Liquidations-Commission ei indrømmes samme Myndighed som en Skiftecommission i et Sterv-, Opbuds- eller Fallitbo. Den maa vel kunne erhverve Bevilling til at indkalde Interessentskabets Creditorer med Aar og Dags Varsel, hvilken Bevilling ligesaalidet vil blive nægtet Commissarierne, som den nægtes Interessenterne selv, naar de enes om i Mindelighed at regulere Massen, og Creditorerne maae da ogsaa anmelde deres Fordringer for Commissionen inden Proclamas Udløb; men disse bør desuagtet ei blot kunne giøre deres Ret gieldende mod de enkelte Interessentere, som hæfte personligen og solidarisk for Gielden, ei blot kunne giøre Execution i disses private, o: Interessentskabet uvedkommende, Eiendele, men de bør ogsaa kunne — og dette er i praktisk Henseende

den ordinaire Dommer maa da afgiøre, hvorvidt Interessenten efter Forholdets Natur har den paastaaede Retentionsret. Dette er imidlertid Noget, som ganske følger af de almindelige Regler om Skifterettens Competence, jfr. L. 5—2—17, hvis Analogie her maa komme til Anvendelse.

Hovedsagen — giøre Execution i de Interessentskabet tilhørende Effekter, som ere tagne i Besiddelse af den bevilgede Liqvidationscommission. Det maa nemlig vel mærkes, at Interessenterne ei have villet giøre Opbud og dermed ogsaa give alle deres private Eiendele ind under Skiftebehandlingen: De have blot erholdt en Commission bevilget for at afgiøre deres indbyrdes Retsforhold, men Afgiørelsen af deres indbyrdes Tvistigheder bør ei medføre en Forringelse af deres Creditorers Ret til at forfølge deres Fordringer.

§. 60.

Om Opløsningen, naar det responsable Societets Medlemmer ere insolvente, og derfor alles Boer komme under Skiftebehandling.

Det responsable Interessentskab er først virkeligen insolvent [1]), naar samtlige Interessentere ei kunne fyldestgiøre Interessentskabsgielden i Forbindelse med den af dem, hver for sig, paadragne private, ɔ: Interessentskabet uvedkommende, Gield. Vel kan det træffe, at den enkelte, solidarisk forbundne Interessent maa standse med Betaling, naar Interessentskabets Creditor netop af ham fordrer den hele Gields fulde Betaling, men dersom de øvrige Interessentere dog have Formue til at tilsvare ham blot saameget af deres Andeel i Gielden,

[1]) Jfr. ovenfor §. 50.

som han mangler for at betale samme, saa er Interessentskabet ei insolvent: Dets Creditor kan erholde fuld Betaling, om han end ei strax kan erholde den hos den Enkelte, til hvem han henvender sig.

Finder Insolvents Sted, saa frembyder der sig i Henseende til Formerne, hvorunder Opløsning og Realisation skal skee, ei nogen synderlig Vanskelighed, idet der naturligviis bliver at foretage en formelig Skiftebehandling af samtlige Boer, under hvilke da ogsaa Interessentskabets Activa og Passiva høre. Dersom de enkelte Interessentere have forskjelligt Værnething, og deres Boers Behandling derfor vilde høre under forskiellige Skifteretter, saa kan den heraf opstaaende Vanskelighed fiernes derved, at en Commission beskikkes til at tage samtlige Boer under Behandling: Den kan da lade de fornødne subsidiare Skifteforretninger udføre ved Skifteretterne paa de forskiellige Steder, hvor Interessenterne have Gods, men iøvrigt selv under Eet udføre Regulationen og Fordelingen i alle Boerne.

Naar Realisationen af alle Activa er iværksat og man har udfundet hvert enkelt Boes Beholdning, der maa bestaae deels af Interessenternes Eiendele udenfor Interessentskabet, deels af deres Andeel i Interessentskabets Activa, har man nu i Realiteten af afgiøre Concurrencen mellem de enkelte Interessenteres private Creditorer og Interessentskabets Creditorer.

Foreløbigen maa det her mærkes, at denne Collision kun kan opkomme mellem de nævnte tvende Slags Creditorer, naar de høre til den samme Classe i Concursordenen, thi da de alle ere de enkelte Interessenteres Creditorer, saa maae de staae tilbage for den fortrinsberettigede Classe af Creditorer, enten disse hidrøre fra Interessentskabsforholdet eller ikke. Det er nemlig ugrundet her ved de almindelige responsable Societeter at betragte de enkelte Activa, der vedkomme Interessentskabet, som en særegen Formuesmasse, der udelukkende skulde tiene til Interessentskabscreditorernes Fyldestgiørelse. Dette vilde gaae ud paa uden tilstrækkelig Grund at indrømme Interessentskabscreditorerne en reel Ret i en Mængde Formuesgienstande, som tilhøre samtlige Interessentere personligen, hver for sin Deel.

Forudsat altsaa, at begge Slags Creditorer høre til samme Classe i Concursordenen, kan det først tænkes, at Interessenterne kun ere forpligtede til Interessentskabscreditorerne *pro rata parte*. I saa Fald frembyder Forholdet ikke nogen Vanskelighed, thi enhver af disse Creditorer har da en særegen Fordring af en bestemt Størrelse i ethvert af Boerne, for hvis Beløb han maa concurrere med de øvrige (de private) Creditorer.

Dersom de enkelte Interessentere derimod, som sædvanligviis er Tilfældet, hæfte solidarisk for Interessentskabets Gield, synes man vel paa en meget

lig Maade at kunne afgiøre den her omhandlede Concurrence, naar man betragter samtlige Interessenteres Boer som et eneste Boe, og lader al den anmeldte Gield, saavel Interessentskabsgielden som de enkelte Interessenteres private Gield, concurrere under Eet. Men saa simpel denne Fremgangsmaade er, saa uretmæssig vil den ogsaa være. Den ophæver den retlige Adskillelse af de enkelte Boer, som er en Følge af, at det ei her er et særegent Retssubjekt, men flere enkelte Retssubjekter, hvis Formue er opgivet til Skiftebehandling. Den bliver saaledes til aabenbar Forurettelse for den Interessents private Creditorer, som kun har liden privat Gield, idet disse ei blive bedre farne end den Interessents private Creditorer, som har forholdsviis meget større privat Gield, ligesom disse sidste paa den anden Side med det Samme vinde en ubillig Fordeel paa hines Bekostning. Der tages endeligen ved denne Delingsmaade intet Hensyn til Interessentskabscreditorernes solidariske Ret mod alle Interessenterne. En anden Sag er det, at samtlige Creditorer i Boerne, udtrykkeligen eller stiltiende, kunne enes om at tage Udlæg under Et [2]).

[2]) Til bedre Oplysning af de her omspurgte Regler, vil jeg fremsætte et bestemt Exempel, paa hvilket jeg vil anvende samme. Tvende Mænd, A. og B. have været Interessentere, f. Ex. i et Garverie, og ere blevne insolvente; A. har været socius for ⅔ Dele, B. for ⅓ Dele: As Anpart af Interessentskabets Eiendele (Activa) er 1000 Rd., Bs 500 Rd.: A har derhos en privat, Interessentskabet uvedkommende, For-

Man kan ei heller antage, at Interessentskabscreditorerne paa Grund af Interessenternes Insolvents skulde dele deres Fordringer og kun søge en, enten efter Societetsqvoten [3]) eller efter Interessenter-

1

mue af 4000 Rd., altsaa i alt en Formue af 5000 Rd., og B. en privat Formue af 1000 Rd., altsaa i alt en Formue af 1500 Rd. Lad da Forholdet være saaledes:

A. er Interessent for	⅔ Dele,	Interessentskabsgielden, som hviler solidarisk paa begge, er 6000 Rd.
hans Formue er .	5000 Rd.,	
hans private Gield er	2000 Rd.	
B. er Interessent for .	⅓ Dele,	
hans Formue er .	1500 Rd.,	
hans private Gield er	4000 Rd.	

Dersom man nu her vilde betragte begges Formue som een og al Gielden som een, saa erholdt Interessentskabscreditorerne i den samlede Masse et Udlæg af . . . . 3250 Rd.
As private Creditorer . . . . 1083⅓ —
Bs private Creditorer . . . . 2166⅔ —
Herved fik ei blot Interessentskabscreditorerne for Lidet, hvilket nedenfor skal vises, men As private Creditorer fik Mindre, end naar den hele Interessentskabsgield var giort gieldende i As Boe alene, og Bs private Creditorer erholdt mere end hele deres Debitors Formue beløber sig til, hvilket alt viser, at en slig Fordeling er aabenbar uretfærdig.

[3]) I det opgivne Exempel skulde altsaa ⅔ Dele eller 4000 Rd. af Interessentskabsgielden concurrere i As Boe, og 2000 af samme i Bs Boe. Der vilde da udkomme til denne Gield i Alt 3833⅓ Rd.

nes Antal beregnet, Andeel i ethvert Boe [4]), eller paa nogen anden Maade taale en Fordeling af deres Fordring, forinden den kom til at concurrere i ethvert Boe. Man tilsidesætter nemlig herved Interessentskabscreditorernes ovennævnte solidariske Ret mod alle de enkelte Interessentere, der gaaer ud paa at de kunne søge det hele Beløb hos enhver Interessent, indtil de ere blevne fyldestgiorte. Som Følge heraf maa Interessentskabsgielden concurrere i ethvert Boe med dens fulde Beløb [5]). Det er uden mindste Retsgrund at man her vil betage Interessentskabscreditorerne denne Ret, thi Debitors Insolvents medfører vel, at Creditor med Hensyn til Dækningen af hans Fordring skal concurrere med de øvrige ligeberettigede Creditorer, men ei, at hans Fordring skal nedsættes eller

[4]) Herefter skulde den halve Interessentskabsgield concurrere i As Boe og den halve i Bs Boe. Til den hele Interessentskabsgield vilde da udkomme $3642\frac{1}{12}$ Rd.

[5]) I ovenfor fremsatte Exempel var

As Andeel i Societetet	. .	$\frac{2}{3}$	Interessentskabsgielden, som skal concurrere i hvert af Boerne med sit fulde Beløb var 6000 Rd.
hans Formue	. .	5000 Rd.	
hans private Gield		2000 Rd.	
Bs Andeel i Societetet	. .	$\frac{1}{3}$	
hans Formue	.	1500 Rd.	
hans private Gield		4000 Rd.	

Her bliver nu at udlægge til Interessentskabsgielden i As Boe 3750 og i Bs Boe 900 Rd., tilsammen 4650 Rd. Til de private Creditorer bliver saaledes i As Boe 1250 Rd., og i Bs Boe 600 Rd.

fordringes, forinden den bringes i Beregning ved Siden af de andre Fordringer, naar den, som her, gaaer ud paa et bestemt Pengebeløb, der kunde fordres af hver enkelt Interessent, og som nu uforandret kan paahvile hans Boe. — Det er ei uretfærdigt mod hver enkelt Interessents private Creditorer, at der gives Interessentskabscreditorerne Adgang til en for dem fordelagtig Fyldestgiørelse derved, at de concurrere i alle Boerne, thi den enkelte Interessents private Creditorer have virkeligen en meget mindre Ret end Interessentskabets Creditorer, forsaavidt de nemlig have betroet deres Tilgodehavende til denne enkelte Interessent og alene kunne holde sig til ham og hans Boe, medens Interessentskabscreditoren har sikkret sig Tiltale mod flere Debitorer (samtlige Interessentere) og Ret til hos enhver af disse at fordre det Hele: Den enkelte Interessents Creditorer kunne, for at tage Forholdet fra en anden Side, ei klage over, at hele Interessentskabsgielden, overensstemmende med det bestaaende Contractsforhold, giøres gieldende her i denne Interessents Boe, fordi Interessentskabscreditorerne have Adgang til at erholde yderligere Afdrag paa deres Tilgodehavende i et andet, denne Masse uvedkommende, Boe. — Snarere kunde man indvende, at Interessentskabscreditoren, dersom Interessenterne ei vare insolvente, vel først kunde have søgt den af Interessenterne, som han valgte, for det Hele, men at han derefter alene kunde søge den næste

for Resten, og saa fremdeles, og at han derfor ei heller nu i Interessenternes Fallitboer kunde have større Ret, saa at han altsaa blot kunde concurrere i det første Boe, som han vilde vælge, med det hele Beløb, i det næste Boe kun med det resterende Beløb af hans Fordring efter Fradrag af hvad han vilde erholde udlagt i det første Boe, og saa fremdeles [8]). Men denne Argumentation er ei bindende. Dersom man nemlig end antog, at Interessentskabscreditor, saalænge hele Interessentskabet ei er insolvent, maatte gaae frem paa den nys beskrevne Maade, kun at søge en Interessent for det Hele, den næste for Resten og saa fremdeles, saa havde dette sin Grund deels deri, at han maatte søge dem efter en vis Tidsfølge, hvilket bevirker, at han, naar han først har erholdt en Deel af Fordringen betalt, ei kan søge mere end det Resterende hos den næste Interessent, deels deri, at det forudsættes, at Creditor dog tilsidst, ved at søge dem alle, faaer fuld Betaling: Begge disse Data bortfalde her, hvor Alles Boer, som insolvente, paa engang tages under Skiftebehandling. Men dertil kommer, at den Grund, hvorfra man gaaer ud, ei er rigtig, thi da enhver af Debitorerne hæfter for det Hele, saa maa Creditor ogsaa paa engang kunne hænde Dom over alle for det Hele, naar denne blot clausuleres saaledes, at han

8) Dette antager Treitschke i hans ofte citerede Værk §. 100.

ei ved Executionen af Dommene bør erholde Fordringen mere end engang betalt.

Det kan imidlertid indtræffe efter den af mig antagne Fremgangsmaade, at de Udlæg, som i ethvert Boe gives for Interessentskabsgielden, tilsammenlagte ville overstige dens Beløb: Naar denne Gield til Ex. concurrerer med sit fulde Beløb i trende Interessenteres Boer, og det ene Boe giver 60 pC., det andet 40 pC. og det tredie 20 pC., saa udkommer 20 pC. over Fordringens Beløb. Da nu Interessentskabsgielden naturligviis dog ei skal betales mere end fuldt ud, saa maae vi tilføie vor ovenfor fremsatte Regel den naturlige Modification, at naar Udlæggene i samtlige Boer ville overstige Interessentskabsgieldens hele Beløb [1]), skulle Udlæggene forholdsviis reduceres, saaledes at Interessentskabsgielden netop bliver betalt. Der skal ved det nysnævnte Exempel i det første Boe udlægges 50 pC. i det andet 32½ pC. og i det tredie 16⅔ pC.

Det kan endeligen skee ved den af mig antagne Fremgangsmaade, at den ene Interessents Boe kommer til at udrede et Overskud over denne Interessents, efter Societetsqvoten beregnede, forholdsmæssige Deel af hele

[1]) I dette Tilfælde er Interessentskabet, som ovenfor berørt, i Gierningen ei insolvent i Henseende til Interessentskabsgielden, skiøndt hver enkelt Interessent er insolvent, formedelst den ham desuden paahvilende private Gield.

Interessentskabsgielden [*]), og der opstaaer da Spørgsmaal, om dette Boe ei har et Regreskrav for dette

*) For at oplyse dette, maae vi tage et andet Exempel saasom:

A. er Interessent for . . $\frac{4}{6}$ Dele.
Hans Formue er . 5000 Rd.
(2000 Rd. af Interessentskabets Activa og 3000 Rd. privat Formue)
Hans private Gield er 2000 Rd.

B. er Interessent for . . $\frac{1}{6}$ Deel.
Hans Formue er . 1500 Rd.
(500 Rd. af Interessentskabets Activa 1000 Rd. privat Formue).
Hans private Gield er 4000 Rd.

C. er Interessent for . . $\frac{1}{6}$ Deel.
Hans Formue er . 1200 Rd.
(500 Rd. af Interessentskabets Activa og 700 Rd. privat Formue).
Han har ingen privat Gield, alsaa = . . . 0.

Interessentskabsgielden, som hviler solidarisk paa Alle, er 6000 Rd.

Under de her forudsatte Betingelser bliver til Interessentskabsgielden et Udlæg af 5850 Rd. og Cs Boe kommer til at udrede 1200 Rd. heraf. Men da C. alene var Interessent for $\frac{1}{6}$ Deel, og altsaa den Part af Interessentskabsgielden, som han, efter det indbyrdes Forhold mellem Interessenterne,

Overskud, som maa concurrere i de andre Boer. Det er imidlertid tvivlsomt, om dette Regreskrav kan gjøres gjeldende i de andre Boer, da disses private Creditorer herimod kunne erindre, at Interessentskabs gieldens hele Beløb engang er kommet til at concurrere i hvert Boe, og at den Beholdning, som bliver tilbage efter Fradrag af Udlæget til Interessentskabsgielden, skal ene tiene til deres Fyldestgiørelse. Denne Modgrund synes mig at maatte tages til Følge. Det er det samme Tilfælde, som møder, naar en Hoveddebitor, der har stillet en Selvskyldnercautionist, gaaer fallit: Naar Creditors hele Fordring da kommer til at concurrere i Debitors Boe, kan det ikke indrømmes Cautionisten, at han tillige skulde concurrere for det Beløb, som han kommer til at betale Creditor, fordi denne ei faaer fuld Betaling i Boet. — Den Interessent, hvis Boe har udredet for meget til Interessentskabsgielden, beholder derimod naturligviis sit Regreskrav som en personlig Fordring mod de andre insolvente Interessentere, forsaavidt de ei have betalt deres fulde Andeel af Interessentskabsgielden, og denne Fordring

skulde tilsvare, var 1000 Rdlr., har han altsaa maattet betale 200 Rd. for meget, og der spørges da, om han ei har et Regreskrav for dette Beløb i de andre Boer, som ei have udredet deres fulde Andeel af Interessentskabsgielden, hvilken Andeel for A. vilde have været 4000 Rd. og for B. 1000 Rd.

kan han muligen erholde betalt, hvis de senere komme i en bedre Forfatning.

Denne hele Fremgangsmaade, jeg her har billiget, anbefaler sig ved sin Simpelhed: Enhver anden vilde, foruden at den efter min Mening er urigtig, medføre meget combinerede Beregninger, som vanskeligen kunde anvendes i Praxis.

Academiske Efterretninger.

(See 19de Binds 2det Hefte Side 376).

Til den fuldstændige juridiske Examen i Foraaret 1832 havde meldt sig 19 Studerende, af hvilke 4 af uanmeldte Aarsager udebleve fra den mundtlige Prøve. De øvrige 15 erholdt følgende Charakterer:

Ludvig Rothe. Laudabilis.
Georg Moritz Qvistgaard. Laudabilis.
Ernst Aretander. Haud illaudabilis.
Carl Gerhard de Lichtenberg. Haud illaudabilis.
Theodor Vilhelm Kierstrup Rumohr. Haud illaudabilis.
Ernst Vilhelm Schæffer. Haud illaudabilis.
Johan Bentzen Thomsen. Haud illaudabilis.
Carl Ferdinand Walsøe. Haud illaudabilis.
Johan Baptist Ludvig Camillus Edvard Buntzen. Laudabilis.
Johan Rudolph Kraft. Laudabilis.
Baron Carl Georg Løvenskiold. Haud illaudabilis.

kan han muligen erholde betalt, hvis de senere komme i en bedre Forfatning.

Denne hele Fremgangsmaade, jeg her har billiget, anbefaler sig ved sin Simpelhed: Enhver anden vilde, foruden at den efter min Mening er urigtig, medføre meget combinerede Beregninger, som vanskeligen kunde anvendes i Praxis.

Academiske Efterretninger.

(See 19de Binds 2det Hefte Side 376).

Til den fuldstændige juridiske Examen i Foraaret 1832 havde meldt sig 19 Studerende, af hvilke 4 af uanmeldte Aarsager udebleve fra den mundtlige Prøve. De øvrige 15 erholdt følgende Charakterer:

Ludvig Rothe. Laudabilis.
Georg Moritz Qvistgaard. Laudabilis.
Ernst Aretander. Haud illaudabilis.
Carl Gerhard de Lichtenberg. Haud illaudabilis.
Theodor Wilhelm Kierstrup Rumohr. Haud illaudabilis.
Ernst Wilhelm Schæffer. Haud illaudabilis.
Johan Bentzen Thomsen. Haud illaudabilis.
Carl Ferdinand Walsøe. Haud illaudabilis.
Johan Baptist Ludvig Camillus Edvard Buntzen. Laudabilis.
Johan Rudolph Kraft. Laudabilis.
Baron Carl Georg Løvenskiold. Haud illaudabilis.

Henrik August Malling. Laudabilis.

Greve Carl Henrik Ahlefeldt Laurvig. Haud illaudabilis.

Ludvig le Normand de Bretteville. Laudabilis.

Carl August Møller. Laudabilis.

Til den juridiske Examen for Ustuderede havde 27 Personer meldt sig, af hvilke 8 af uanmeldte Aarsager udebleve fra den mundtlige Prøve, der for de øvrige havde følgende Udfald:

Søren Sørensen Brendstrup. Beqvem.
Carl Nicolay Wiborg. Beqvem.
Lorentz Frederik Vilhelm Jessen. Beqvem.
Ole Mælum Thorgersen. Ei ubeqvem.
Lars Junior Bruun. Beqvem.
Niels Petersen. Beqvem.
Nicolai Jørgen Jørgensen. Ei ubeqvem.
Rasmus Lykke Storm. Ei ubeqvem.
Lauritz Peter Bonsach. Beqvem.
Peter Isfiord. Beqvem.
Christopher Langkilde Mortensen. Beqvem.
Hans Simonsen. Beqvem.
Emil August Bendixen. Ei ubeqvem.
Johan Frederik Colberg. Beqvem.
Fritz Wappenhans. Ei ubeqvem.
Hans Thaarup. Beqvem.

Johan Peter Børgesen. Ei ubeqvem.
Ludvig Wilhelm Sønderüp. Ei ubeqvem.
Hans Julius Marinus Nicolai Slud. Beqvem.
Hans Christian Valentin Vium. Beqvem.
Ludvig Christopher Braae. Ei ubeqvem.
Carl Hother Müffelmann. Ei ubeqvem.
Hans Nicolai Hof Bay. Ei ubeqvem.
Johannes Voldby Lassen. Ei ubeqvem.

Til den fuldstændige juridiske Examens practiske Prøve meldte sig 17 studerede Jurister, der erholdt følgende Charakterer:

Frederik Christian Nørregaard. (Exam. theor. 14 April 1818. Haud illaud.) Haud illaudabilis.
Michael Ditlev Krieger. (Exam. theor. 19 April 1831. Laud.) Laudabilis.
Frederik Julius de Harthausen. (Exam. theor. 14 Oct. 1831. Laud.) Laudabilis.
Johan Erichsen Jessen. (Exam. theor. 17 Octbr. 1831. Haud illaud.) Haud illaudabilis.
Peter Wilhelm Raphael. (Exam. theor. 17 Oct. 1831. Laud.) Haud illaudabilis.
Balduin Einarson. (Exam. theor. 21 Oct. 1831. Laud.) Laudabilis.

Greve Adam Frederik Trampe. (Exam. theor. 22 Oct. 1831. Laud.) Laudabilis.

Ludvig Rothe. Laudabilis.

Georg Moritz Qvistgaard. Laudabilis.

Ernst Arctander. Non contemnendus.

Theodor Wilhelm Kierstrup Rumohr. Haud illaudabilis.

Ernst Wilhelm Schæffer. Haud illaudabilis.

Johan Baptist Ludvig Camillus Edvard Buntzen. Laudabilis.

Johan Rudolph Kraft. Laudabilis.

Henrik August Malling. Haud illaudabilis.

Ludvig le Normand de Bretteville. Haud illaudabilis.

Carl August Møller. Haud illaudabilis.

Til den practiske Prøve for ustuderede Jurister indstillede sig 24 Personer; et af de udarbeidede Specimina blev ikke antaget; de øvrige bleve saaledes censurerede:

Johannes Peter Jensen. (Exam. theor. 30 Oct. 1830. Beqvem). Vel.

Gustav Henrik Sarbech. (Exam. theor. 3 Mai 1831. Beqvem). Vel.

Christen Jensen. (Exam. theor. 30 Apr. 1831. Beqvem). Temmelig vel.

Christian Jacob Ramus. (Exam. theor. 27 Oct. 1831. Beqvem). Temmelig Vel.

Johan Langemann. (Exam. theor. 28 Octbr. 1831. Beqvem). Vel.

Lauritz Vilhelm Hansen. (Exam. theor. 28 Oct. 1831. Beqvem). Temmelig Vel.

Carl Nicolai Wiborg. Temmelig Vel.

Lorentz Frederik Vilhelm Jessen. Temmelig Vel.

Ole Mælum Thorgersen. Temmelig Vel.

Lars Junior Bruun. Temmelig Vel.

Niels Petersen. Vel.

Nicolai Jørgen Jørgensen. Vel.

Rasmus Lykke Storm. Vel.

Lauritz Peter Bonsach. Temmelig Vel.

Peter Isfiord. Temmelig Vel.

Christopher Langkilde Mortensen. Temmelig Vel.

Hans Simonsen. Temmelig Vel.

Emil August Bendixen. Temmelig Vel.

Johan Frederik Colberg. Temmelig Vel.

Hans Thaarup. Vel.

Hans Julius Marinus Nicolai Glud. Temmelig Vel.

Hans Christian Valentin Winm. Vel.

Carl Hother Müffelmann. Temmelig Vel.

De til den fuldstændige juridiske Examens theoretiske Prøve opgivne Spørgsmaal vare:

1) An jure universali obligatio, opem aliis in casu necessitatis ferendi, obtinet?

2) Quatenus ex regulis juris universalis imperanti jus competit parentes ab educatione liberorum excludendi?

3) Hvorledes bør Ordene: "med oplagt Raad" i Lovens 6—9—1 forstaaes i Forbindelse med Artiklens øvrige Indhold, og hvilket er Forholdet mellem denne og den følgende Artikel?

4) Comparentur præscripta juris Romani et leges patriæ de jure, quod circa bona materna filiifamilias patri tribuunt?

5) Med hvilken Retsvirkning bør der efter vor Lovgivning skielnes imellem private tjenende Personer af de høiere og lavere Classer?

6) Hvorvidt kan Debitor ved en foregaaet Transport tabe de Indsigelser, som han ellers maatte have mod Fordringen?

7) Hvorledes bør man rettest bestemme Begrebet om animus injuriandi og kan denne ifølge vor Lovgivning fordres som en nødvendig Egenskab ved Æresfornærmelser?

8) Er det efter vor Lovgivning tilladeligt, i eet Søgsmaal at cumulere flere civile Sager?

Til den juridiske Examen for Ustuderede vare følgende Spørgsmaal opgivne:

1) Hvorledes godtgiøres, at Crediterne have en naturlig Ret til Fyldestgiørelse i deres afdøde Debitorers Gods?

2) Paahviler der Forældre samme Forpligtelse til at drage Omsorg for deres Stifbørn, som for deres kjødelige Børn?

3) Er Lovens 5—5—4 anvendelig til Fordeel for den svigagtige Besidder?

4) Hvilke ere Følgerne af, at den i Lovens 5—1—4 omhandlede Vedersigelse ikke iværksættes saa betimeligt som muligt?

5) Hvorledes bør efter Lovgivningens Bestemmelser de egentlig ærerørige Ord skjelnes fra de blot utilbørlige?

6) Hvorvidt kan en Voldgiftskjendelse blive Gjenstand for Retternes Paakjendelse, og for hvilket Værneting bør Sagen i saa Fald indstævnes?

Det til Examen practicum for de studerede Jurister opgivne Thema lød saaledes:

Efterat Kjøbmand Hansens Hustru i Aaret 1826 ved Døden var afgaaet skiftede han Boet med deres eneste fælleds Barn, Datteren Karen Marie, og tog paa dette Skifte en Broderlod, stor 2000 Rbd. Nogen Tid efter blev Karen Marie Hansen gift med Capitain

Clausen, men døde i Aaret 1831, efterladende sig af dette Ægteskab tvende Børn, og ved det derefter afholdte Skifte fandtes disse Ægtefolks Bo alene tilstrækkeligt til Gjeldens Betaling, saa at intet blev udlagt som Arv. I Begyndelsen af Aaret 1832 beslutter Kjøbmand Hansen paa ny at indtræde i Ægteskab, i hvilken Anledning han til vedkommende Skifteret indbetaler de ovenmeldte 2000 Rbd. til videre Behandling. Den for Hansens Datterbørn udnævnte Tilsynsværge paastaaer nu, at den tilbagebetalte Broderlod udelukkende bør komme dem tilgode, hvorimod Capt. Clausen paastaaer sig tillagt deels den ene Halvdeel, og deels Broderlod af den anden Halvpart.

Til den praktiske Prøve for de ustuderede Jurister var Opgaven følgende:

Morten Jensen har i en aldeles sindsforvirret Tilstand sat Ild paa et Gaardmand Niels Petersen tilhørende Huus, og derved paaført ham en Skade, som er vurderet til 150 Rbd. Niels Petersen sagsøger i denne Anledning Morten Jensen, som eier nogen Formue, med hans beskikkede Værge, Forvalter Clausen, til at erstatte den ovenmeldte Skade.

Til den i Efteraaret 1832 afholdte fuldstændige juridiske Examen havde 30 Studerende meldt sig, af

hvilke 2 forlode den skriftlige og 10 udebleve fra den mundtlige Prøve, der for de Øvrige havde følgende Udfald:

Harald Waldemar Fiedler. Laudabilis.

Carl Frederik de Fine Skibsted. Laudabilis.

Edvard Christian Peter Blechingberg. Laudabilis.

Jensenius Theodor Christensen. Haud illaudabilis.

Peter Ludvig Bangert. Laudabilis.

Johan Peter Kofoed Møller. Laudabilis.

Michael Konrad Fabritius de Tengnagel. Laudabilis.

Johan Beyer. Haud illaudabilis.

Baron Carl Georg Løvenskiold. (cfr. 21 Apr. 1832). Haud illaudabilis.

Nicolai Henning Christian Vilhelm Sally. Haud illaudabilis.

Eduard Magdalus Alberg. Laudabilis.

Samuel Frederik Carl Nyholm. Laudabilis.

Jens Finsteen Gisdvad. Laudabilis.

Andreas Bredberg. Laudabilis.

Lucas Dall. Haud illaudabilis.

Adolph Skrike. Haud illaudabilis.

August Gottlieb Kühnell. Haud illaudabilis.

Carl Anton Schwartzkopff. Haud illaudabilis.

Til den juridiske Examen for Ustuderede i samme Efteraar havde meldt sig 34 Personer, af hvilke een forlod den skriftlige Prøve og een udeblev fra den mundtlige, der for de Øvrige havde følgende Udfald:

Carl Ludvig Galberg. (Jvfr. 27 Oct. 1831). Beqvem.

Paul Emil Bagger. Beqvem.

Hans Christian Carl Thellemann. Beqvem.

Ludvig Christopher Braae. (Jvfr. 3 Mai 1832). Beqvem.

Julius Edvard Wahl. Beqvem.

Rasmus Lykke Storm. (Jvfr. 27 Apr. 1832). Beqvem.

Andreas Christian Hoffmann. Beqvem.

Jens Andreas Kaas. Beqvem.

Nicolai Jørgen Jørgensen. (Jvfr. 27 Apr. 1832). Ei ubeqvem.

Ole Mælum Thorgersen. (Jvfr. 26 Apr. 1832). Beqvem.

Julius Møller. Beqvem.

Johan Boldby Lassen. (Jvfr. 3 Mai 1832). Beqvem.

Peter Vilhelm Theodor Hyllested. Beqvem.

Carl Theodor Bruun. Ei ubeqvem.

Vilhelm Daniel Conrad Nicolai Herholdt. Beqvem.

Hans Almstrup. Ei ubeqvem.

Peter Emil Hansen. Ei ubeqvem.

Bertel Leonor Møller. Beqvem.
Carl Anthon Trap. Beqvem.
Hans Henrik Müller. Beqvem.
Albert August Rist. Ei ubeqvem.
Lauritz Sommer. Beqvem.
Christian Evers. Beqvem.
Niels Ruge Petersen. Beqvem.
Peter Laurentius Hinckeldey. Ei ubeqvem.
Hans Vilhelm Beck. Beqvem.
Christian Wilhelm Beissenhertz. Ei ubeqvem.
Albrecht Gottlob Beck. Ei ubeqvem.
Martin Henry Fasting. Ei ubeqvem.
Jacob Linberg Müller Schmalz. Ei ubeqvem.
Hans Christian Jørgensen. Beqvem.
Jacob Johan Magnus. Ei ubeqvem.

Til den practiske Prøve havde meldt sig 21 studerede Jurister, af hvilke een forlod Prøven uden at indlevere noget Specimen. For de Øvrige havde den følgende Udfald:

Frederik Ludvig Frants d'Auchamp. (Exam. theor. 14 April 1831. Laud.) Haud illaudabilis.

Carl Ferdinand Walsøe. (Exam. theor. 17 April 1832. Haud ill.) Haud illaudabilis.

Greve Carl Henrik Ahlefeldt Laurvig. (Exam.

theor. 24 April 1832. Haud ill.) Non contemnendus.

Ludvig le Normand de Bretteville. (Exam. theor. 24 April 1832. Laud.) Laudabilis.

Carl August Møller. (Exam. theor. 25 Apr. 1832. Laud.) Laudabilis.

Harald Valdemar Fiedler. Haud illaudabilis.

Carl Frederik de Fine Skibsted. Laudabilis.

Edvard Christian Peter Blechingberg. Haud illaudabilis.

Jensenius Theodor Christensen. Haud illaudabilis.

Johan Peter Koefoed Møller. Haud illaudabilis.

Michael Conrad Fabritius de Tengnagel. Laudabilis.

Johan Beyer. Non contemnendus.

Nicolai Henning Christian Wilhelm Sally. Haud illaudabilis.

Edvard Magdalus Alberg. Laudabilis.

Samuel Frederik Carl Nyholm. Laudabilis.

Jens Finsteen Gisdvad. Haud illaudabilis.

Andreas Bredberg. Haud illaudabilis.

Adolph Strike. Haud illaudabilis.

Carl Anton Schwartzkopff. Haud illaudabilis.

Lucas Dall. Haud illaudabilis.

Til den praktiske Prøve for ustuderede Jurister havde meldt sig 27 Personer. Et af de udarbeidede Specimina blev fundet uantageligt; de Øvrige erholdt følgende Charakterer:

Frederik Gottlieb Lausen. (Exam. theor. 3 Nov. 1826. Beqvem). Vel.

Søren Sørensen Brendstrup. (Ex. theor. 26 April 1832. Beqvem). Temmelig Vel.

Lars Junior Bruun. (Exam. theor. 27 Apr. 1832. Beqvem). Vel.

Carl Ludvig Halberg. Temmelig Vel

Paul Emil Bagger. Vel.

Jens Christian Carl Thellemann. Vel.

Julius Edvard Wahl. Vel.

Andreas Christian Hoffmann. Vel.

Jens Andreas Kaas. Vel.

Ole Mælum Thorgersen. Temmelig Vel.

Julius Møller. Temmelig Vel.

Johannes Bolbby Lassen. Temmelig Vel.

Peter Vilhelm Theodor Hyllested. Temmelig Vel.

Vilhelm Daniel Conrad Nicolai Herholdt. Temmelig Vel.

Hans Almstrup. Temmelig Vel.
Peter Emil Hansen. Temmelig Vel.
Bertel Leonor Møller. Vel.
Carl Anton Trap. Vel.
Hans Henrik Müller. Vel.
Albert August Rist. Temmelig Vel.
Lauritz Sommer. Vel.
Christian Evers. Temmelig Vel.
Niels Ruge Petersen. Vel.
Peter Laurentius Hinckeldey. Temmelig Vel.
Hans Vilhelm Beck. Temmelig Vel.
Hans Christian Jørgensen. Vel.

De til den fuldstændige juridiske Examens theoretiske Prøve opgivne Spørgsmaal vare følgende:

1) An et quatenus societas conjugalis est societas juris?
2) Quomodo demonstratur, civitatem ex lege juris universalis esse necessariam?
3) Hvorledes bør man fortolke Lovens 1—14—6, forsaavidt den bestemmer naar Benægtelseseden maa paalægges?
4) Quodnam est discrimen inter præcepta juris Romani et patrii de partu illegitimo a patre agnoscendo?
5) Er den Paastand, at der ikkun gives tvende Grader af almindelig borgerlig Infamie (infamia juris) hjemlet ved vore Love?

5) Hvilke ere de vigtigste Forandringer, som ved Forordningen af 18de Mai 1825 ere skeete i den ældre Lovgivning om Vexler?
7) Hjemler vor Lovgivning Begrebet om personelt Falsk?
8) Er der en væsentlig Forskjel hos os imellem querela nullitatis og Appel, endskjønt den første ogsaa faaer Appels Form?

Til den theoretiske Prøve for de ustuderede Jurister vare følgende Spørgsmaal opgivne:

1) Kan man efter almindelige Retsgrundsætninger ved Tilvæxt erhverve Eiendom over en Andens Ting?
2) Hvorvidt medfører Embedsstilling, at en Mindreaarigheds Exception ikke kan fremføres med Nytte?
3) Kunne Slaver eller Andre, der ere dømte til offentlig Arbeide, oprette et Testament med Retsvirkning?
4) Hvilken Forskjel er der imellem Fledførings- og Aftægts-, eller de bornholmske Undentags-Contracter?
5) Gives der efter vore Loves Grundsætninger nogen almindelig Straf for Brudet af Løfters Eed?
6) Hvorvidt fortabes en Realitets-Exception ved ikke at fremsættes betimeligen?

Hans Almstrup. Temmelig Vel.
Peter Emil Hansen. Temmelig Vel.
Bertel Leonor Møller. Vel.
Carl Anton Trap. Vel.
Hans Henrik Müller. Vel.
Albert August Rist. Temmelig Vel.
Lauritz Sommer. Vel.
Christian Evers. Temmelig Vel.
Niels Ruge Petersen. Vel.
Peter Laurentius Hinckeldey. Temmelig Vel.
Hans Wilhelm Beck. Temmelig Vel.
Hans Christian Jørgensen. Vel.

De til den fuldstændige juridiske Examens theoretiske Prøve opgivne Spørgsmaal vare følgende:

1) An et quatenus societas conjugalis est societas juris?
2) Quomodo demonstratur, civitatem ex lege juris universalis esse necessariam?
3) Hvorledes bør man fortolke Lovens 1—14—6, forsaavidt den bestemmer naar Benægtelseseden maa paalægges?
4) Quodnam est discrimen inter præcepta juris Romani et patrii de partu illegitimo a patre agnoscendo?
5) Er den Paastand, at der ikkun gives tvende Grader af almindelig borgerlig Infamie (infamia juris) hjemlet ved vore Love?

5) Hvilke ere de vigtigste Forandringer, som ved Forordningen af 18de Mai 1825 ere skeete i den ældre Lovgivning om Vexler?

7) Hjemler vor Lovgivning Begrebet om personelt Falsk?

8) Er der en væsentlig Forskjel hos os imellem querela nullitatis og Appel, endskjønt den første ogsaa faaer Appels Form?

Til den theoretiske Prøve for de ustuderede Jurister vare følgende Spørgsmaal opgivne:

1) Kan man efter almindelige Retsgrundsætninger ved Tilvæxt erhverve Eiendom over en Andens Ting?

2) Hvorvidt medfører Embedsstilling, at en Mindreaarigheds Exception ikke kan fremføres med Nytte?

3) Kunne Slaver eller Andre, der ere dømte til offentlig Arbeide, oprette et Testament med Retsvirkning?

4) Hvilken Forskjel er der imellem Fledførings- og Aftægts-, eller de bornholmske Undentags-Contracter?

5) Gives der efter vore Loves Grundsætninger nogen almindelig Straf for Brudet af Løfters Eed?

6) Hvorvidt fortabes en Realitets-Exception ved ikke at fremsættes betimeligen?

Den til Examen practicum for de studerede Jurister givne Opgave lød saaledes:

Kjøbmand Larsen udsteder i Aaret 1815, da hans Formue var betydelig, et lovformeligt Gavebrev, ifølge hvilket hans Søsterdatter Albertsen, der var ugift, tilsikkres 5000 Rbd. Sølvv. efter hans Død. 1820 gifter han sig med Jomfru Løvmann, der tilbringer ham 10,000 Rbdlr. Sølv. Da han ved Døden afgaaer i indeværende Aar 1832, efterladende sig en Søn af fornævnte Ægteskab, befindes hans hele Formue, det ham af hans Hustrue Tilbragte iberegnet, at være formedelst flere betydelige Vanheld i Handelen indsvundne til 6000 Rbdlr. Sølv efter Gjeldens Fradrag. Da ved Skiftet Jomfrue Albertsen fremkommer med formeldte Gavebrev, om hvis Tilværelse Enken hidtil havde været uvidende, saa paastaaer denne paa egne og sin umyndige Søns Vegne, at dette Gavebrev maa ansees for ugyldigt og det hele Boe udlægges til hende og Sønnen.

Til den practiske Opgave for de Ustuderede var følgende Spørgsmaal opgivet:

Enken Christine Petersen gifter sig i Aaret 1820 med Renteneer Hans Ludvigsen efterat have afholdt lovligt Skifte med sin umyndige Søn, Lars Petersen, hvorved der udlægges til ham saavel som til hende hver 10,000 Rbd. Sølv. Sønnen forbliver i Stiffaderens Huus, der i Forening med Moderen sørger for hans

Dannelse, men han viser sig ved enhver Leilighed gjenstridig mod Stiffaderen og tillader sig endog i Aaret 1823, da han havde fyldt det 18de Aar, at slaae og mishandle denne, hvilket oplyses ved et Politieforhør; Ludvigsen lader desuagtet Sagen falde, imod at Lars Petersen strax fraflytter Huset og forbinder sig til aldrig mere at sætte sin Fod der. Ludvigsen døer i 1828 efterladende ved et Testament, der confirmeres, sin hele Formue til hans Hustrue Christine Ludvigsen, forhen Petersen, til Beløb 50,000 Rbd. Sølv. Indeværende Aar 1832 døer formeldte Enke og ved Boets Aabning forefindes et Testamente, hvorved hun har gjort sit eneste Barn, fornævnte Lars Petersen, arveløs formedelst hans beviiste slette Forhold imod hendes afdøde Mand, og derimod indsætter Kjøbenhavns Fattigvæsen til universal Arving af hendes hele Formue, der beløber sig til 60,000 Rbd. Sølv. Sønnen bestrider Testamentets Gyldighed og paastaaer, at hele Boet bør udlægges til ham eller i det mindste det halve.

Til den fuldstændige juridiske Examen i Foraaret 1833 meldte sig 27 Studerende, af hvilke 3 forlode den skriftlige Prøve og 5 udebleve af uanmeldte Aarsager fra den mundtlige; denne havde for de Øvrige følgende Udfald:

Frederik Holger Rudolph Bielke. Laudabilis.
Peter Martin Orla Lehmann. Laudabilis.

Johan Arnesen. Laudabilis.
Jens Peter Trap. Laudabilis.
Baron Carl Georg Løvenskiold. Haud illaudabilis.
Christian Georg Ravn. Haud illaudabilis.
Grev Georg Ditlev Trampe. Laudabilis.
Theodor Vilhelm Kierstrup Rumohr. Haud illaudabilis.
Frederik Georg Folsach. Haud illaudabilis.
Sigfus Schulesen. Haud illaudabilis.
Georg Albert Koefoed. Haud illaudabilis.
Frederik Julius Kønemann Petersen. Haud illaudabilis.
Christian Henrik Wildenradt. Haud illaudabilis.
Jacob Sletting. Haud illaudabilis.
Johan Andersen Gad. Haud illaudabilis.
Henrik Georg Flemming Lerche. Laudabilis.
Ludvig August Kramer. Haud illaudabilis.
Michael Vogelius Steenstrup. Haud illaudabilis.
Carl Edvard Rotwitt. Haud illaudabilis.

Til den juridiske Examen for Ustuderede i samme Foraar meldte sig 33 Personer, af hvilke een forlod den skriftlige Prøve og 5 indstillede sig ikke til den mundt-

lige. Et af de indleverede Specimina blev befundet uantageligt. Udfaldet af den mundtlige Prøve var følgende:

Hans Jørgen Nielsen. Beqvem.

Knud Karmark Heibroch. Beqvem.

Jens Henrik Jespersen. Beqvem.

Niels Thygesen Færch. Beqvem.

Jacob Marzetta. Beqvem.

Jens Herman Lassen. Beqvem.

Frederik Bernhard Pade. Beqvem.

Marsilius Seneca Friis. Beqvem.

Peter Nissen. Ei ubeqvem.

Baldur Valdemar Harald Tolderlund. Beqvem.

Adolph Conrad Valdemar Herbst. Ei ubeqvem.

Krigscancelliesecretair Jens Frants Christopher Astrup. Ei ubeqvem.

Johan Peter Guillaume Børgesen. Beqvem.

Simon Simonsen. Beqvem.

Jens Daniel Løffler. Beqvem.

Christian Eliezar Jespersen. Beqvem.

Jens Frederik Holm Petersen. Beqvem.

Jens Jetzmark. Beqvem.

Frederik Carl Georg Bruun. Ei ubeqvem.

Carl Nicolai Bloch. Ei ubeqvem.

Frederik Baastrup. Ei ubeqvem.

Hans Kofoed Jørgensen. Beqvem.
Hans Herman Nicolai Strunck. Ei ubeqvem.
Sigvard Jørgen Ramsing. Ei ubeqvem.
Nathan Jacob Eibeschütz. Ei ubeqvem.
Hans Adolph Hansen. Ei ubeqvem.

Til den practiske Prøve indstillede sig 19 studerede Jurister, som erholdt følgende Characterer:

Christian Krarup Friis. (Exam. theor. 18 Oct. 1828. Haud illaudabilis.
Peter Wilhelm Raphael. (Exam. theor. 17 Oct. 1831. Laud.) Haud illaudabilis.
Henrik August Malling. (Exam. theor. 21 Apr. 1832. Laud.) Haud illaudabilis.
Johan Peter Kofoed Møller. (Exam. theor. 23 Oct. 1832. Laud.) Laudabilis.
Johan Beyer. (Exam. theor. 24 Oct. 1832. Haud illaud.) Laudabilis.
Jens Finsteen Gisbvad. (Exam. theor. 27 Oct. 1832. Laud.) Laudabilis.
Andreas Bredberg. (Exam. theor. 27 Oct. 1832. Laud.) Laudabilis.
Peter Ludvig Bangert. (Exam. theor. 23 Oct. 1832). Haud illaudabilis.
Frederik Holger Rudolph Bielke. Laudabilis.

Peter Martin Orla Lehmann. Haud illaudabilis.

Johan Arnesen. Laudabilis.

Jens Peter Trap. Haud illaudabilis.

Grev Georg Ditlev Trampe. Haud illaudabilis.

Frederik Georg Folsach. Haud illaudabilis.

Sigfus Schulesen. Non contemnendus.

Georg Albert Koefoed. Non contemnendus.

Christian Henrik Wildenradt. Haud illaudabilis.

Jacob Sletting. Haud illaudabilis.

Michael Vogelius Steenstrup. Haud illaudabilis.

Til den practiske Prøve for ustuderede Jurister havde meldt sig 24 Personer. Af de indleverede Specimina bleve 2 fundne uantagelige, de øvrige erholdt følgende Charakterer:

Christen Jensen. Temmelig Vel.

Johan Frederik Colberg. Temmelig Vel.

Ludvig Christopher Braae. Temmelig Vel.

Hans Jørgen Nielsen. Vel.

Jens Henrik Jespersen. Vel.

Niels Thygesen Færch. Vel.

Jacob Marzetta. Vel.

Jens Herman Larsen. Vel.

Frederik Bernhard Pade. Vel.
Marsilius Seneca Friis. Vel.
Peter Nielsen. Temmelig Vel.
Baldur Valdemar Harald Tolderlund. Temmelig Vel.
Johan Peter Guillaume Børgesen. Temmelig Vel.
Simon Simonsen. Vel.
Christian Eliezar Jespersen. Vel.
Jens Frederik Holm Petersen. Vel.
Jens Jetzmark. Vel.
Frederik Carl Georg Bruun. Temmelig Vel.
Hans Kofoed Jespersen. Temmelig Vel.
Hans Herman Nicolai Strunck. Temmelig Vel.
Nathan Jacob Eibeschütz. Temmelig Vel.
Hans Adolph Hansen. Temmelig Vel.

De til den fuldstændige juridiske Examens theoretiske Prøve opgivne skriftlige Spørgsmaal vare:

1) Quatenus lex juris universalis ad homines, internæ libertatis usu carentes, applicanda est?
2) Quænam relatio intercedit inter jus gentium naturale et positivum?
3) Hvorledes bestemmes Betydningen af Substantivet Falsk i 6—18 Cap.?

4) Quodnam est discrimen inter rei vindicationem et actionem Publicianam, numque ex jure patrio similis distinctio admitti potest?
5) I hvilke Tilfælde bør Interims- eller Tilsynsværger beskikkes?
6) Bør der efter Fædrenelandets Lovgivning tillægges usurpatio naturalis nogen Virkning til at hindre Hævd?
7) Hvorvidt kan det ved tilfældige Omstændigheder dødelige Saar medføre Straf for forsætligt Drab?
8) I hvilke Tilfælde kunne Interlocutorier særskilt appelleres, uagtet den i Frdg. 17de Mai 1690 givne Bestemmelse?

De ustuderede Jurister fik følgende skriftlige Opgaver:

1) Hvorvidt kan et Selskabs Medlem være berettiget til at udgaae af Selskabet?
2) Hvori bestaaer efter Loven Forskjellen mellem kongelig og borgerlig Tynge i Kjøbstæderne?
3) I hvilke Tilfælde kan efter vor Lovgivning Vindicationsretten ikke komme til Anvendelse?
4) Hvilken Retsvirkning bør man efter vor Lovgivning tillægge Forretningsførelse?
5) Hvorledes bør attenteret Tyveri straffes i Tilfælde at Forbryderen har været dømt for et andet, enten attenteret eller fuldbragt Tyveri?

6) Hvorledes bør der dømmes, naar den Sigtede ikke kan aflægge Benægtelsesed?

Til den practiske Prøve for de studerede Jurister var Opgaven følgende:

Efterat have i nogle Aar opholdt sig udenlands, giftede Proprietair Carl Holm sig i Aaret 1812 i det sydlige Frankrig, hvorfra han i Sommeren 1813 i et Formueanliggende reiste til Danmark, men umiddelbart efter sin Ankomst der døde han pludseligt, uden at efterlade nogen Efterretning om sit Ægteskab. Omtrent paa samme Tid døde hans Hustrue, efterat have født en Søn, som blev kaldet Louis Holm. Paa Skiftet efter Carl Holm meldte hans Broder Peter Holm sig som eneste Arving, og, da ingen anden Arving vidstes, blev Boet, som, efterat Gjelden var betalt, paa noget Ubetydeligt nær alene bestod i Avlsgaarden Petersdal, efter den i Proclama bestemte lovlige Varselstids Udløb udlagt Peter Holm. I Foraaret 1832 melder Louis Holm sig hos ham, beviser, at han er Carl Holms Søn og eneste Livsarving af det ommeldte Ægteskab, ligesom ogsaa, at hans Moder er død, og fordrer Gaarden Petersdal tilbage. Peter Holm indrømmer Beviisernes Gyldighed, men anseer sin Brodersøns Arveret præscriberet. Da intet Forlig kunde tilveiebringes, sagsøger Louis Holm Farbroderen til at fratræde Gaarden, hvorimod Peter Holm paastaaer Frifindelse.

Til den practiske Prøve for de ustuderede Jurister var følgende Thema opgivet:

I Foraaret 1832 kjøbte Justitsraad Hansen for 3000 Rbdlr. Sedler, som han udbetalte ved Kjøbets Afslutning, en Malerisamling, som efter Overeenskomst skulde forblive indtil Efteraaret hos Sælgeren, Grosserer Jensen, paa hans Lyststed Martinsdal, hvor den var da Handelen sluttedes. I Juni Maaned afbrændte Lyststedet og med dette Malerisamlingen, medens Jensen var fraværende paa en Reise. Efter hans Tilbagekomst i Slutningen af August fordrer Hansen Kjøbesummen tilbage, og sagsøger ham, da Forlig ikke kunde tilveiebringes, til dens Tilbagebetaling, hvorimod Jensen paastaaer sig frifunden.

Bemærkninger om de paa en blot personlig Ret støttede Indsigelser mod en Auctions Fremme.

I dette Tidsskrifts 17de Bind S. 387—88 har jeg omhandlet de Tilfælde, hvor den, der har reqvireret Auction over en Eiendom, har en fuldstændig reel Adkomst til samme, men en Anden formener at have en personlig eller obligatorisk Ret, som skulde hindre Reqvirenten fra at afhænde Eiendommen. Slige Tilfælde kunne ei kaldes upraktiske. Det kan navnligen let træffe — og til dette Exempel vil jeg i det Følgende især holde mig — at en anden Mand paastaaer, at der mellem Reqvirenten og ham er afsluttet en mundtlig Contract, hvorved hiin har forpligtet sig til at overdrage ham den omspurgte Eiendom: Det er nemlig meget almindeligt, at der, kort forinden en Eiendom sættes til frivillig Auction, har fundet mundtlige Forhandlinger Sted om en Afhændelse underhaanden, og det bliver derhos, som bekiendt, ofte Gienstand for Tvist, om slige Forhandlinger ere blevne bragte saavidt, at Par-

terne kunne ansees gjensidigen forbundne ved samme. — Jeg har da paa det citerede Sted antaget, at den, som kun kan paaberaabe sig en slig formentlig obligatorisk Ret, og som altsaa maa indrømme, at Reqvirenten af Auctionen endnu i Øieblikket er Eier, alene kan hindre Auctionens Fremme ved at gjøre formeligt Forbud ved Fogeden mod den tilsigtede Afhændelse. Heri indeholdes: a) at et saadant Forbud kan gjøres med den angivne Retsvirkning, og b) at den, som paastaaer at have en slig personlig Ret, ei kan forlange den paa samme støttede Indsigelse mod Auctionens Fremme paakiendt af Auctionsretten selv, naar Reqvirenten modsætter sig dette.

Ad "a".

Mod den nævnte første Sætning har jeg selv anført, at det kunde synes tvivlsomt, om Auctionsforvalteren, der er at betragte som en Ret, kunde være forpligtet til at lade sig standse i sine Functioner ved Fogedens Forbud, men at denne Betragtning dog ei kunde være afgjørende, eftersom Auctionens Fremme beroer paa Reqvirentens Raadighed over Eiendommen, og denne Raadighed kunde, efter mit Skiøn, utvivlsomt suspenderes ved Forbudet. Auctionsdirecteuren maa derfor — saaledes sluttede jeg — naar Forbudet er skeet, være beføiet og forpligtet til at agte, at Auctionen ifølge Forbudet for Tiden ei kan fremmes.

Dette Resultat har man karakteriseret som en aabenbar Absurditet, idet man har bemærket, at Fogeden saaledes kom til at standse en Embedsmand i hans Embeds Udførelse, hvortil han maatte være aldeles incompetent. Jeg behøver imidlertid kun faa Ord for at giøre dette Tidsskrifts Læsere opmærksomme paa den Misforstaaelse, der ligger til Grund for denne Bedømmelse. Fogedens Forbud rettes nemlig, som jeg har tilkiendegivet, ikke mod Auctionsdirecteuren, men mod Reqvirenten af Auctionen: Efter at have stillet Sikkerhed for det Tilfælde, at man ei ved endelig Dom findes at have Retten paa sin Side, hindrer man foreløbigen ved Forbudet Eieren fra en Afhændelse af Eiendommen, som formentligen krænker Ens Ret, og da Auctionsforvalterens Beføielse til at fremme Auctionen i Realiteten er afhængig af Reqvirentens Ret til nu at fordre den bortsolgt, saa bør Auctionen for Tiden standses eller suspenderes. Denne simple Sætning har man misforstaaet saaledes, som om jeg havde sagt, at Fogeden skulde med physisk Magt tvinge Auctionsforvalteren til at afholde sig fra Forauctioneringen, og det uagtet jeg med Hensyn til Formen, hvorunder den imod Auctionens Fremme nedlagte, paa Forbudet støttede, Indsigelse skulde giøres gieldende, med tydelige Ord har sagt, at Spørgsmaalet om Auctionens Fremme, efterat Forbudet er skeet, skal afgiøres ved Auctionsrettens Eragtning. Denne Eragtning bør vel i det opgivne Tilfælde gaae ud paa at nægte Auc-

tionen Fremme, men antager desuagtet Auctionsretten det Modsatte, saa bliver naturligviis ei Fogeden men Overretten den Autoritet, som maa tilsidesætte Auctionsrettens Kiendelse.

Det synes mig altsaa endnu aldeles klart, at naar den, der mener at have en blot personlig Ret, som er til Hinder for Auctionen, vil bruge den her omhandlede for ham byrdefulde Fremgangsmaade, naar han altsaa giør Forbud mod Eiendommens Afhændelse, og næst at forfølge Forbuddet ad den ordinaire Rettens Vei, protesterer mod Auctionens Fremme, indtil Retsforholdet mellem ham og Reqvirenten er paakiendt ved endelig Dom, saa er han fuldkommen beføiet dertil *).

Ad "b".

Langt tvivlsommere er derimod den anden Sætning, at Auctionsretten ei er beføiet til at tage Indsigelser mod Auctionens Fremme af den her omhandlede Beskaffenhed under Paakiendelse i Realiteten, naar Auctionsreqvirenten modsætter sig dette, og paastaaer Auctionen fremmet paa sit An- og Tilsvar.

*) I Forbindelse med det her Anførte kan mærkes, hvad Conferentsraad Ørsted har erindret i dette Tidsskrifts 2det Binds 2det Hefte S. 17—18 om, at en mellem tvende Parter affagt Doms Execution kan standses ved det Forbud, som tredie Mand nedlægger imod Dommens Opfyldelse paa Grund af hans formentlige ved Dommen krænkede Ret.

Man kunde erindre mod denne Sætning, at Auctionens Fremme, enten den, der protesterer imod samme, har en reel Ret i Eiendommen, eller en blot personlig Ret mod Reqvirenten, som er til Hinder for Salget, dog altid vil indeholde en Krænkelse af en Ret, hvis den Protesterendes Paastand in casu er rigtig, og at det derhos er naturligt, at man tillægger Auctionsforvalterens Jurisdiktion et saadant Omfang, at han ei skal være nødsaget til at fremme Auctionen, naar dens Fremme muligen kan komme til at krænke en mod samme paaberaabt Ret. Men det maa herimod vel mærkes, at den Beskyttelse, som gives den reelle Ret i en Eiendom med Hensyn til den nærværende Eiers Disposition over samme, ei kan tillægges den blot personlige Ret til at erholde Eiendommen sig overdraget, og dette maa efter den danske Ret navnligen gielde med Hensyn til de faste Eiendomme ifølge denne Rets strænge og consequente Bestemmelser om Adkomsterne til samme. Det er efter Lovens Forskrifter utvivlsomt, at den, der har rent Skiøde paa Eiendommen, kan afhænde den med fuld Retsvirkning, uagtet han har paadraget sig en personlig Forpligtelse til tredie Mand, som herved tilsidesættes, saalænge hverken Pante- og Skiødeprotocollerne eller noget andet Datum giver denne tredie Mand Kundskab om, at hiin Forpligtelse virkeligen existerer. Det kan i Særdeleshed næppe være tilstrækkeligt, at den som formener ifølge en mundtlig

Contract *) at have en saadan personlig Ret (hvem vi ville kalde B.) underretter den, som nu vil erhverve Eiendommen (C.) om, at han anseer sig berettiget til at paastaae, at den skal overdrages ham: Naar Eieren (A.) nemlig modsiger, at han har paadraget sig hiin personlige Forpligtelse til B., maa C., til hvem A. nu udsteder Skiøde paa Eiendommen, og som er uvidende om, hvad der er passeret under de omtvistede mundtlige Forhandlinger mellem A. og B., kunne modtage Skiødet og derved erhverve en uigienkaldelig Eiendomsret, overladende til B. at søge sin Regres hos den forrige Eier (A.), hvis denne virkeligen har giort noget Brud paa det personlige Retsforhold mellem dem: L. 5—3—28 og 29 hiemler ligesuldt C. sin Eiendomsret, om det endog ved endelig Dom antages, at B. havde en personlig Ret til at fordre Eiendommen sig overdraget af A. Den som foregiver ved mundtlige Forhandlinger at være tilsagt Ret til at erholde Eiendommen sig overdraget, kan da ei heller ved nogen Tinglysning af en Protest imod Eiendommens senere Afhændelse hindre denne: Skriveren bør uden Tvivl ikke modtage en saadan ensidig Protest mod Afhændelse af Eiendommen til Læsning, og om han end giør det, maa denne blive uden Virkning. Enhver indseer ogsaa let, hvor mange Chicaner Eiendomsbesiddere vilde udsættes for, naar slige Protester paa Grund

*) En tinglæst skriftlig Kiøbecontract antages, som bekiendt, at give en virkelig reel Ret til at hindre senere Afhændelser af Eiendommen.

af foregivne mundtlige Forhandlinger om Eiendommens Overdragelse skulde kunne betage dem fri Raadighed til at disponere over deres Eiendomme. Derfor maa den, som her vil hindre senere Afhændelser af Eiendommen, giøre formeligt Forbud ved Fogeden mod samme, og lade dette tinglæse; og Forbudet bliver derefter at justificere under den Sag, som han har at anlægge for at blive kiendt berettiget til at erholde Eiendommen sig overdragen efter den mundtlige Aftale, som der nu maa gives ham Tid og Leilighed til at bevise, om han kan. — Hvad man saaledes udentvivl vil indrømme med Hensyn til Salg underhaanden, synes det mig ei heller at man med Føie kan nægte Eieren, som vil bortsælge den ved Auction. Det kan naturligviis være Eieren af største Vigtighed just i Øieblikket at kunne erholde Auctionen fremmet, og der er da samme Grund til at sikkre ham for, at han, der har reen og fuldstændig Adkomst til Eiendommen, ei skal standses heri ved det af ham modsagte Foregivende af en anden om, at der har fundet et mundtligt Tilsagn Sted om Eiendommens Overdragelse, med mindre han tillige har Vished for at erholde Erstatning, hvis dette Foregivende ei bliver befundet rigtigt.

Reqvirenten af Auctionen kunde vel her opnaae Vished om at erholde Erstatning for Auctionens Standsning ved en ubeføiet Protest, dersom Auctionsforvalteren kunde affordre den Protesterende Sikkerhed for den eventuelle Erstatning, forinden han tilsteder, at der

begyndes en Procedure om slige Indsigelser mod Auctionens Fremme, hvilken Procedure venteligen kan blive langvarig formedelst den nødvendige Beviisførelse for de paaberaabte mundtlige Forhandlinger. Men det ligger formentligen ligesaa meget udenfor Auctionsrettens, som det hører til Fogedens Functioner, at fordre en slig Sikkerhedsstillelse.

Ei heller kan man antage, at et Forbud mod Auctionens Fremme vel skulde iværksættes (forkyndes for Reqvirenten) af Fogeden, men forfølges for Auctionsretten, thi den egentlige Hovedgjenstand for Parternes Tvist er, om den Protesterende virkeligen har en personlig Ret til at erholde Eiendommen sig overdraget: Forbudet, der desuden almindeligviis ei blot vil angaae den tilsigtede Forauctionering, men enhver senere Afhændelse, er her kun et accessorisk Moment i Retsforholdet mellem de tvistende Parter, og hiin Hovedgjenstand, som burde kunne afgjøres under den til Forbudsforretningens Forfølgning anlagte Sag, kan Auctionsretten, som saadan, naturligviis ei afgjøre: Den kan vel nægte at fremme Auctionen, og dermed nægte Iværksættelsen af denne af Eieren nu tilsigtede Overdragelse, men den kan ei nægte Reqvirenten Ret til at sælge Eiendommen underhaanden, og end mindre paalægge ham at overdrage Eiendommen til nogen Anden.

Man har endeligen yttret for mig, at al Vanskelighed her kunde undgaaes, naar Auctionsretten blot

mægter, at Eiendommen sælges med den Ret, med hvilken den besiddes af Requirenten: Men ei heller hermed er man hjulpen. Hiin Clausel ved Salget kan nemlig kun have en af følgende tvende Betydninger. Den kan forstaaes saaledes, at Auctionsforvalteren blot reserverer den Protesterendes personlige Ret, som saadan, hvis den senere godtgjøres; men i dette Tilfælde bliver Reservationen unyttig for den Protesterende, thi det udstædte Auctionsskiøde bliver ei ugyldigt, fordi Sælgeren ved at afhænde Eiendommen krænker en blot personlig Ret, om hvilken Skiøde- og Panteprotocoller Intet indeholde, og om hvis virkelige Tilværelse den, der modtager Tilslaget, ingen Kundskab har paa den Tid, han modtager samme. Den Protesterende kan da alene søge Erstatning hos Sælgeren; men dette kunde han ogsaa uden slig Reservation, ligesom det samme i alt Fald allerede er tilkiendegivet derved, at Auctionen fremmes paa Requirentens An- og Tilsvar. Den anden, i det nærværende Tilfælde naturligere, Betydning af at Eiendommen sælges med den Ret, med hvilken den besiddes af Requirenten, er den, at Kiøberen i det Hele skal indtræde i Sælgerens Retsforhold: Dersom denne altsaa var personligen forpligtet til at overdrage Eiendommen til den, der protesterer mod Bortauctioneringen, skal Kiøberen ogsaa være det. Men dette er det samme som at nøde Requirenten til her for Auctionsretten at indlade sig i en Procedure med den Protesterende, om

ham i Realiteten har den paastaaede personlige Ret; thi da de Lysthavende i Almindelighed ei kunne vide eller bedømme, hvo af de tvende Tvistende (Auctionsreqvirenten, der nægter den paaberaabte personlige Ret, og den, der protesterer mod Salget, idet han tillægger sig en saadan Ret) der har Retten paa sin Side, saa kan i Almindelighed intet heldigt Resultat af Auctionen ventes, saalænge den ommeldte Tvist ei er endeligen afgiort. Auctionsreqvirenten nødes altsaa, uagtet han har reen og fuldstændig reel Adkomst, til at taale Salgets Standsning i Anledning af den ved titnævnte Protest fremkaldte Procedure, uden at være forvisset om at erholde Erstatning, hvis Protesten senere befindes at have været ubeføiet.

Der bliver følgeligen efter alt Anførte kun de tvende Alternativer tilbage: Enten skal den, der alene kan paaberaabe sig en personlig Ret, navnligen en slig Ret støttet paa mundtlige Forhandlinger, som Hindring for Salget ved Auction, lade forkynde et formeligt Forbud for Eiendommens Besidder (Auctionsreqvirenten) mod dens Afhændelse, og derefter paaberaabe sig dette som Grund for, at Auctionen bør suspenderes, indtil det ved ordinair Rettergang og endelig Dom er afgiort, om den paaskudte personlige Ret tilkommer ham eller ikke: Eller ogsaa skal Auctionsreqvirenten, uagtet han har en reen og fuldstændig reel Adkomst til Eiendommen, altid taale, at slige paa en paaberaabt personlig Ret støttede Indsigelser procederes for og paakiendes af

Auctionsretten, og at Auctionens Fremme opholdes derefter, uden at der er sikkret ham Erstatning for den uretlige Skade, som kan flyde af Auctionens Standsning, hvis den paaberaabte Indsigelse findes ugrundet. Det første Alternativ synes mig endnu at være det rigtigste, skjøndt jeg gierne indrømmer, at Resultatet er tvivlsomt.

Juridisk Tidsskrift.

Udgivet

af

Kolderup Rosenvinge, Professor R. af D.

P. Bang, Professor.

L. J. Holm, Justitsraad.

To og tyvende Bind.

Kjøbenhavn 1834.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Rec. March 7, 1905

Indhold.

Side.

Bemærkninger om den gamle islandske Lov Graagaasen, udgivet under Titel: **Hin forna lögbók íslendínga sem nefnist Grágás. Codex juris Islandorum antiquissimus, qui nominatur Grágás, ex duobus manuscriptis pergamenis (quæ sola supersunt) bibliothecæ regiæ & legati Arnæ-Magnæani, nunc primum editus, cum interpretatione latina, lectionibus variis, indicibus vocum & rerum p. p. præmissa commentatione historica & critica de hujus juris origine & indole p.p. ab *J.F.G. Schlegel* conscripta. Havniæ, sumptibus legati Arnæ-Magnæani 1829. 4. P. I. CLXIX** og **505** S. **P. II. 410** og **134** S. *)

Dette meget vidtløftige Værk indeholder den Ret, som opstod og gjaldt i Republikkens Tid paa Island, eller

*) Disse Bemærkninger over en af de mærkeligste af Nordens Love i Oldtiden, som her meddeles Tids-

fra Begyndelsen af det 10de og indtil i den sidste Halvdeel af det 13de Aarhundrede; det maa derfor ikke alene betragtes, som en vigtig Oplysningskilde for os, angaaende saa vel det offentlige som private Liv paa hint Land, i det nævnte Tidsrum, men ogsaa (da Islænderne som bekjendt vare af skandinavisk Oprindelse) som et integrerende Led i Oldtidens skandinaviske Lovgivnings Cyklus. Den Arnamagnæanske Commission har derfor gjort sig særdeles fortjent af Videnskaberne, i det den ikke alene første Gang har fremdraget dette vigtige Værk for Lyset, men desuden ledsaget det, med en lærd og oplysende Afhand-

skriftets Læsere, ere forfattede af en ung talentfuld Retsforsker Cand. jur. Balduin Einarson, som, desværre en alt for tidlig Død hindrede i at fyldestgjøre de Forventninger, han ved flere literære Arbeider havde vakt. I det vi maa beklage, at nærværende hans sidste Arbeide har maattet savne den Revision og Omarbeidelse, Forfatteren havde isinde at foretage dermed, tør vi dog troe, at det selv i den mindre fuldendte Form vil give et videnskabeligt Udbytte, som ikke tidet forøges ved de Anmærkninger, Hr. Sysselmand Sveinbiørnsen, der selv har havt saa stor Deel i Udgaven af Graagaasen, har havt den Godhed at meddele os. Disse Anmærkninger ere allevegne, for at kunne adskilles fra Forfatterens, betegnede med Bogstavet S. Endelig troe vi at burde gjøre Læserne opmærksomme paa, at af Hr. Conferentsraad Schlegels historiske Indledning til Graagaasen, findes et concentreret Udtog i Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed 1ste Binds 1ste Hefte Side 109—150. Red.

ling i det latinske Sprog, der maae betragtes som en islandsk Retshistorie, hvorved Enhver bliver sat istand til at danne sig et Begreb om denne Rets Forbindelse med den øvrige oldnordiske Ret, dens Udvikling paa Island, og om dens indre Væsen og Værd. Anmelderen finder det derfor meest passende, i det han søger at gjøre Tidsskriftets Læsere bekjendte med disse Gjenstande, at henholde sig til hiin Afhandling, og deraf uddrage det vigtigste, samt dertil føie saadanne Bemærkninger, som han troer vil have nogen Interesse.

Vi begynde da med Forfatteren af hiin Afhandling (Conferentsraad Schlegel) at omtale Landets Bebyggelse og Republikens Oprindelse. Før Harald Haarfagers Tid var Norge deelt imellem mange Smaakonger og Jarler, hvilke igjen havde mange Høvdinger, Herser og Lensmænd, under sig, hvis Afhængighedsforhold af hine ikke synes at have været meget strængt; men Harald Haarfager overvandt eller bortjog alle de Konger og Jarler, som ikke vilde frivilligen underkaste sig ham, og bemægtigede sig deres Riger; selv de mindre Høvdinger og rige Bønder, og Enhver som Harald nærede nogen Mistanke imod, maatte enten begive sig i hans Tjeneste eller forlade Landet. Kongen gik endog saa vidt, at han tog alle Jordeiendomme i Besiddelse, saa at alle Bønder vare hans Leilændinger, hvilken Tilstand varede indtil Hagen Adelsteinsfostre besteg Tronen; han gav Bønderne deres Odeler til-

beboede. Han tilsagde Enhver af sit Følge et vist Stykke Land til Beboelse, og solgte eller gav andre, som kom senere og ønskede at nedsætte sig i den af ham optagne Landstrækning, lignende Stykker. (See t. Ex. Landnama 1 p. Cap. 10, 11, 20. 3 p. Cap. 7, 13, 14. Egilssaga Cap. 28, 30; Grettissaga Cap. 9, 10), herved synes det, at de første Landnamsmænd have erholdt etslags Myndighed over et vist Herreds Beboere, der især synes at have bestaaet deri, at deres Tilhængere have søgt Raad og Beskyttelse hos dem imod Andres Voldsomheder, samt valgt dem til Dommere eller Voldsgiftsmænd i opstaaende Tvistigheder; der findes endog Exempler paa, at Nogle betingede sig denne Myndighed af dem, der nedsatte sig paa deres Eiendom. (Rafnk. Freysg. Saga.) Nogle opbyggede Afgudstempler paa deres Gaarde og erholdt saaledes som Præster en vis Myndighed; endnu andre oprettede Thing i Forbindelse med Templerne og havde etslags Opsyn over disse. Hvormange Thingsteder der ere blevne indrettede, førend Althingets Oprettelse, kan vi ikke sige; sikkre Efterretninger have vi kun om 3, nemlig et i Vesterfjerdingen paa

Talemaade at fara elldi á landit. Vigagl. Saga Pag. 158. eller: at fara elldi ok arni á land Grag II Pag. 253. Da begge Dele ikke betyde andet, end at en havde faaet sin Hudholdning, sin Husild, sin Arneild paa Grunden og antoges derved at have taget en Jord i Besiddelse. cfr. F. Johannæi Hist. eccl. Isl. I, pag. 4 et seqq. not. a.

S.

Thorsnæs oprettet af Thorolf Mostrarskegg, et andet i Sønderfjerdingen paa Kjalarnæs stiftet af Thorstein, en Søn af den første Landnamsmand Ingolf, og et i Svarvadardalen i Nordrefjerdingen; de 2 første ere mest navnkundige i den islandske Historie, det sidste omtales kun leilighedsviis i Svarfdælasaga. Det er imidlertid rimeligt, at der paa flere Steder ere blevne holdte Sammenkomster i den første Landnamstid, skjøndt vi ikke have Efterretninger derom, dog maaskee ikke paa bestemte Tider eller Steder saaledes som hine. Vi ledes til denne Slutning af den Sædvane, som dengang fandt Sted i Norge, at enhver Bonde kunde stævne Herredets Indvaanere til Thing naar han behøvede det, hvilken Sædvane det er sandsynligt at Nordmændene ikke ganske have glemt i Island, saalænge ingen ordentlig Rettergang var indrettet sammesteds. [4]) Vi finde og at enkelte

[4]) Det er ikke let at sige, hvormange ordentlige Thingsteder der gaves i Island før Althingets Oprettelse, enten for visse Herreder, eller for enkelte mindre Bøigder. De mange hist og her forekommende Domringe synes at pege paa, at der har været flere end man har sikkre Efterretninger om, ligesom og at flere Gaardes og Stæders Navne dannes ved Forbindelse med Ordet Thing f. Ex. Thingnes i Borgerfjords Syssel, Thingskale i Rangarvalle Syssel o. fl. Det førstnævnte Stæd nævnet Are Frode i hans Sched. Cap. 5, som et Thingsted for Herredet, endog kort efter at Althinget blev oprettet, og hvor ogsaa Drabssagen behandledes mellem Thord Geller og Tangu Odd. Are lægger endog til, at dengang var det Lov at

Mænd, endog af ringere Stand, som udmærkede sig ved Forstand, Retsind og Lovkyndighed, bleve brugte til at paadømme og forlige Sager i det Herred, hvori de opholdt sig (See Vigaglumssaga Cap. 17. Havard Isfyrdingss. Cap. 1 og 4. Svarfdælasaga m. fl.) At de ordentlige Thingsteder imidlertid have været meget faa, og de enkelte uregelmæssige Sammenkomster, samt de enkelte forstandige Mænds Domme, have staaet i ringere Anseelse, kan man see deraf, at man undertiden indstævnede Sager fra meget langt bortliggende Steder, til de trende ordentlige Retter (See t. Ex. Grettersſaga Cap. 11.) Saameget er vist, at Rettergangsmaaden var overalt i Landet meget ufuldkommen, samt at der ingen Forbindelse fandt Sted imellem de enkelte Thingsteder, som findes at have været oprettede, hvoraf vilde have fulgt, at der ikke vilde have kunnet danne sig en bestemt Regjeringsform i Landet eller Eenhed i Landslov

Drabsſager skulde behandles paa det Thingsted, som var nærstved Gierningsstedet, hvilket synes at forudsætte, at flere Thingsteder have været i Brug. Det senere, ved Forstandernes Retsind, saa berømte Fierdingsthing Thornesthing, var i Førstningen oprettet kuns for en lille Bøigd eller Herred, og Landnama II Cap. 12 fortæller om dets Forandring fra Herreds- til Fierdings-Thing. Dog vil jeg tilstaae, at disse Data om flere Thingstæder, end de i Historierne benævnte, gierne kunne være at henføre til en senere Tid, efterat Landet blev inddeelt i visse Herredsforstanderskaber (Godord). S.

og Rettergang bevirkes, hvis ikke en Nordmand, ved Navn Ulfljot, Dattersøn af Ketil Hørdakaresøn, i Forbindelse med Landets bedste Mænd, havde oprettet en fælles Ret for hele Landet.

Ulfljot indsaae, at hvis dette Foretagende skulde svare til Hensigten, maatte man have en nogenlunde fuldstændig fælles Lov, der blev gjort gjeldende over hele Landet; han reiste derfor, da han var henimod 60 Aar gammel, til Norge, hvor han forblev i 3 Aar hos sin Moderbroder Thorleif den Vise [5]), for af ham at lære Lovkyndighed, samt i Forbindelse med ham at forfatte Love for Island. Disse Love vare ifølge Are Frodes Beretning for største Delen overeensstemmende med den da gjeldende Gulethingslov, dog med de Tillæg, Udeladelser og Forandringer, som Thorleif fandt passende efter Islands daværende Tilstand. Nogle have troet, at denne Gulethingslov, som her nævnes, har været Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov, men Forfatteren gjør opmærksom paa, at Tidsregningen modsiger denne Mening; thi Ulfljot

5) Forfatteren taler saaledes Pag. XVII Not. ** som om han var den første, der havde bemærket, at der maatte have været tvende Thorleifer, den ene under Halfdan (ikke Harald) den Sorte, den anden under Hagen Adelsteinsfostre, men dette yttres allerede af Torfæus Hist. rer. Norv. II pag. 97.

S.

arbeidede paa sin Lov fra Aaret 925—928, men Hagen Adelsteinsfostre udgav først sin Guletingslov Aaret 940, hvilket stemmer med Are Frodes Beretning, som siger, at Ulfljot døde et eller to Aar førend Harald Haarfager [6]), samt med hans Udtryk "dagjeldende Gulethingslov" (en þau voru flest sett at því sem þá voru Golaþíngslög), hvorved han aabenbart har sigtet til noget andet, end Kong Hagens Lov, som netop gjaldt paa hans Tid i Norge. Man kan nu ikke anstille en Sammenligning imellem den forrige Gulethingslov — forsaavidt den maatte have været forskjellig fra Hagen Adelsteinsfostres Lov — og Graagaasen, da hin ikke mere haves i Behold, og skjøndt den havdes, vilde Sammenligningen dog ikke vise os saadanne Ligheder, som om den ene Lov var udskreven efter den anden, thi Ulfljotsloven haves ikke i Graagaasen i dens oprindelige Form, hvorimod denne er at ansee som en ny Bygning

6) Det staaer, saavidt jeg veed, ikke i Schedis, at Ulfljot døde 1 à 2 Aar førend Harald Haarfager, heller ikke i Landnama. Ulfljot kunde gjerne lade af at besøge Althinget, som allerede over 70 Aar gammel, uagtet han endnu var i Live. Iøvrigt strider Forfatterens Mening Pag. XVII, at Ulfljot var en virkelig og valgt Løgsøgumand, imod flere historiske Vidnesbyrd, som erklære Hafn Hængsson for den første Løgsøgumand i Island. See Ol. Trygg. S. III 205, Landn. V 219, Egils S. 102 og Anmelderens senere Anmærkning. S.

paa Ulfljotslovens Grund.[1]) Hertil kommer, at Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov er af de senere Konger bleven saaledes forandret, at man ikke mere kan skjelne, hvad der bør tilskrives dens oprindelige Giver; dertil kommer, at Hagen Adelsteinsfostre udentvivl mere har dannet sin Lov efter Heidsivialoven, end efter den ældre Gulethingslov, da hin dengang var i saa megen Anseelse, at Hagen lod den urørt, da han gav Gulethings- og Frostethingsloven, og at Thörleif den Vise, der var en Sønnesøn af en Mand af samme Navn, som forfattede Heidsivialoven, og siden understøttede Hagen Adelsteinsfostre i at forfatte Gulethingsloven, har ogsaa dannet den islandske eller saakaldte Ulfljots Lov mere efter Heidsivialoven, end efter den ældre Gulethingslov, saa at Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov og Ulfljots Lovene ere komne af en fælles Kilde. Det er saa langt fra, at vi betvivle denne sidste Sætning, at vi, paa sit Sted i det følgende, skulle ved at sammenligne Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov og Graagaasen føre end ydérligere Beviser derfor; derimod kunne

[1]) Hvorvidt Graag. kan paastaaes at være en Bygning, opført paa Ulfljotslovens Grund, er vanskeligt at afgjøre, da de Fragmenter man har af Ulfljotsloven i Landnama IV. Cap. 7, ere saa faa, og mere vedkomme Hedenskabets Ritus, end borgerlige Retsforholde. Landets Inddeling i Fjerdinger, Thing og Godord, er maaskee det vigtigste fra Ulfljotsloven hentede Grundlag for de senere Loves Udvikling. S.

vi ikke med Forf. antage det som afgjort, at Heidsivia-loven, mere end den ældre Gulethingslov kan ansees som Kilden til Ufljotsloven og den senere Gulethings-lov [8]), thi hvad den første angaaer, saa strider det lige-imod Are Frodes klare Ord, hvilke ikke kunne svæk-kes eller gjendrives ved den Formodning, at Thorleif den Vise har maattet have fortrinlig Kundskab til Heids-sivialoven, fordi han var en Sønnesøn af dennes For-fatter. Desuden mene vi, at saavel Halfdan den Svar-tes som Hagen Adelsteinsfostres Lovarbeide fornemmelig-gen har bestaaet i at samle og ordne de i hvert af de trende store Thinglaug gjeldende Retsnormer, samt deri at rette et og andet, og hæve Modsigelser, men ikke saa-meget i at give nye Love, undtagen maaskee forsaavidt Forholdet imellem Kongen og Folket sandsynlig er blevet nøiere bestemt. Dette slutter jeg deels deraf, at det neppe er muligt, at der kunde være saa stor Forskjel paa Lovgivningen i Norge i mere end 80 Aar, eller fra Heidsivialovens Udgivelse, og indtil Hagen Adelsteins-fostres Love udkom, som mange nye Loves Forfattelse forudsætter, deels deraf, at hvis Hagen Adelsteinsfostre havde givet mange nye Love, saa var det blevet nødven-digt for ham, at forandre Heidsivialoven i Overeensstem-

[8]) Man kan disputere frem og tilbage om, hvilken af disse Love har tjent som Typus for den anden, og dog ikke komme til noget sikkert Resultat, da ingen af disse Love haves i Behold, hvorved al Sammenligning imellem dem er bleven umuelig. S.

stemmelse dermed, og deels endelig af de Tiders Maade at give Love paa i Norden, der især gik ud paa at samle og ordne den Ret, som havde dannet sig iblandt Folket. Olav Tryggvesens Saga bestyrker ogsaa denne Mening, thi det siges der ikke, at Hagen Adelsteinsfostre har forbigaaet Heidsivialoven, fordi den var saa fuldkommen, men fordi den allerede var i Forveien given af Halfdan den Svarte *). Dette bliver forstaaeligt naar det skal sige, at han ikke behøvede at samle og ordne den, da dette var alt i For-

*) Olaf den Helliges Saga K. 9 S. 18 beretter os, at Hagen Adelsteinsfostre har forfattet saavel Gulethingsloven som Heidsivialoven fra Nye af, da enhver Konge før hans Tid havde sine egne Love, og det var næsten ganske forskjellige Love som gjaldt i de forskjellige Fylker. *) Man maa her imidlertid ikke glemme den store Communication, som fandt Sted imellem Norges forskjellige Dele, hvilken maatte bevirke en vis Enhed; den hyppige Verel i Smaakongernes Territorier, der maatte hindre de forskjellige Deles Isolation fra de øvrige, og endelig det lange Tidsrum fra 870, da Harald Haarfager blev Konge over hele Norge, og indtil 940, da Hagen Adelsteinsfostre gav sine Love, i hvilket det adsplittede Land under een Regjering noget maatte consolideres.

*) Man kunde gjerne paa samme Sagas Authoritet lægge Frostethingsloven til, som given af Hakon Adalsteinsfostre, da alle Codices, paa een nær, ogsaa anføre den. See den sidste Udgave. S.

velen gjört, hvorimod det bliver mere vanskeligt at fatte, naar det skal betyde, at han ikke behøvede at give Heidsisvierne nye Love, fordi de havde erholdt nye Love for 80 Aar siden.

Forfatteren mener (Side XIX) at de af Ulfljot indførte Love have i mange Maader afveget fra de norske. Dette grunder han fornemmeligen paa Are Frodes Ord: en þaa voru flest sett að því sem þá voru Gulaþings lög, eda ráð þorleifs ens Spaka Hörda kárasónar voru til, hvar við skyldi auka eða afnema, eða annan veg setja. (d. e. Ulfljotslovene våre for det meste dannede efter de dagjeldende Gulethingslove, dog med de Udeladelser, Tillæg og Forandringer, som Thorleif den Vise tilraadede [10]).

[10]) Oversættelsen af Are Frodes Ord er ikke saa aldeles nøiagtig, da Bestemmelsen om de muelige Udeladelser, Tillæg og Forandringer, efter Ordforbindelserne i Texten, ligesaavel kan angaae Thorlev den Vises Raad, som selve den dagjeldende Gulethingslov. Ares Ord ere disse: Det meste af Ulfljotsloven var dannet efter den dagjeldende Gulethingslov og efter Thorlev den Vises Hørdakaresens Raad, men dertil skulde man gjøre Tillæg, tage fra eller forandre (efter Omstændighederne). Heraf frembyder sig da Bekræftelse af Forfatterens (Conferentsraad Schlegels) Paastand mod Anmelderen, hvis Mening ogsaa synes at være meget vaklende, da han S. 15 siger: "og overhovedet hvor det lod sig gjøre." Det kan vist heller ikke bevises, at Ulfljotsloven i alt andet end det af Anm. anførte, har været overeensstemmende med

hvilket han endvidere mener at bestyrkes derved, at Landnama iagttager en fuldkommen Taushed angaaende Ulfljotslovens Overeensstemmelse med de norske Love, men derimod omtaler dem, som om Ulfljot og Thorleif den Vise havde forfattet dem fra Nye af; men ligesom vi ikke tør slutte til andet eller mere af det citerte Sted af Landnama, (der findes optaget i Olaf Kongs Saga S. 105—6) end det som Are Frodes Beretning indeholder: saaledes viser Sagens Natur, at de islandske Love (ↄ: Ulfljotsloven) vel maatte i adskillige Ting blive afvigende fra de norske saavel med Hensyn til alt, det som henhørte til Regjeringsformen, Kongemagten, Odelsretten, Forsvarsvæsenet og andre lignende Gjenstande, som enten vare ganske anderledes beskafne i Island, eller som slet ikke fandt der Sted; men ikke destomindre frembyde sig flere ikke uvigtige Grunde til at antage, at Ulfljotsloven i alt andet, og overhovedet hvor det lod sig gjøre, har været overeensstemmende med de norske Love. Det var nemlig Lovforfatterne fuldt bekjendt, at den allerstørste Deel af Indbyggerne i Is-

Gulethingsloven, hvilket baade synes at stride imod de anførte Ares Ord og mod den islandske Nations Autonomie. Det er ogsaa langt rimeligere, at Ulfljotsloven er forfattet af selve Islænderne og Ulfljot, end at man har bundet sig til Thorlevs Bestemmelser og de norske Love. Ulfljot lod sig kun undervise af Thorlev i den dagjeldende Lov og Ret, og brugte hans Raad i tvivlsomme Tilfælde. S.

land vare Nordmænd, der nylig vare flyttede derhen
Norge, eller deres Afkom i første Led, det kunde d
ikke andet end være dem klart, at disse Nordm
havde ikke allene bragt med sig deres Sæder og S
paa Grund af hvilke de norske Love maatte passe
for dem, men ogsaa Kundskab til hine Love og
andre [11]); det maatte være dem klart, at den n
Rets Institutioner udgjorde en betydelig Deel a
daværende Islænderes borgerlige og offentlige Liv,
hverken kunde eller burde undergaae væsentlig Forand
og at det derfor kun kom an paa, at sørge for, a
ikke tabtes eller udartede; vi mene derfor, at Ulfljo
Thorleifs Lovarbeide fornemmeligen har gaaet ud
at samle og ordne de i Norge og i Særdeleshed
Gulethinget gjeldende Retsnormer, omtrent som 60

[11]) At dette kan passe paa Islands fleste Indbygger
vel vist, men flere Nationer end Nordmænd ne
sig i Island og det endog fornemme Folk, som
Ex. Audur diupudga, en Smaakonges Enke fra
land, Helgi Biola hendes Broder, og fl. fra D
erne og endog fra England; at disse have
Kundskab til de Love, som gjaldt paa de St
hvor de vare opdragne, og længe havde levet i
gerlige Forhold, er vel vist, ligesom det er uvist,
disse, som vare bekjendte med andre Love, have
beqvemme sig til at følge de norske. Jeg troe
fleste Retstrætter, indtil Ulfljotsloven og Althin
Indretning, ere afgjorte ved de Fornemmeres
Følelse af Ret af Billighed, uden at de have bu
sig til at dømme efter nogen bestemt Lov.

i Forveien Halfdan den Svarte og 12 Aar senere Hagen Adelsteinsfostre, for at den fuldstændige Lovkundskab kunde ved Ulfljot forplantes til Island; thi i de Tider vare de Lovlærde tillige Folkets Lovbøger. Denne Mening finde vi paa en tilfredsstillende Maade bekræftet i de islandske Sagaer, da de frembyde mangfoldige Exempler paa, at de Nordmænd, som nyligen vare komne til Island, og som efter al Sandsynlighed, ifølge Tids- og Stedsomstændigheder, ikke kunde være blevne bekjendte med Ulfljotsloven, vare selv Lovlærde, og maaskee undertiden, allerede førend Ulfljotslovens Forkyndelse, underviste andre deri. (See t. Ex. Baard Sneefjeldsaas Saga K. 12. Gest Baardsons Saga K. 1. Grettis Saga K. 15 og fl. St. Haavard Isfirdingss. K. 5.) Nu er det indlysende, at hvis Ulfljotsloven havde været meget forskjellig fra de norske Love, vilde der, da man endnu ikke havde skrevne Love, være gaaet en lang Tid førend den var bleven almindeligen bekjendt, og gaaet over i Folkelivet, samt at ingen vilde have ladet sig undervise i Lovkyndighed af andre end dem, der vare nøie bekjendte med Ulfljotsloven, da saadant ikke vilde have nyttet. De islandske Sagaer vise ogsaa paa mange Steder, at de samme Retsnormer vare gjeldende i Island og Norge. Det samme kan og sluttes af den Overeensstemmelse, som endnu findes imellem Graagaasen og Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov.

Forfatteren mener endvidere S. XVIII, at de af Ulfljot medbragte Love have været faa, og fornemme-

ligen afhandlet Rettergangsmaaden, og da denne h
Nordboerne, og i Særdeleshed hos Islænderne, har i
bestaaet i visse Formler, som Sagførere, Vidner
Dommere skulde bruge, saa maa Ulfljot fortrinligen h
lagt sig efter disse Formler, og meddeelt dem til
Landsmænd. Vi derimod antage, at de af Ulfljot r
bragte Love vel ikke have været meget vidtløftige,
vi ere dog langt fra at troe, at de for største D
have bestaaet i Formler, eller at de have afhandlet
tergangsmaaden mere end andre Gjenstande, og det
meget mindre, som de nævnte Formler hverken ere
mange eller vidtløftige, hverken i Hagens Gulething
eller i Graagaasen, og som den førstnævnte Lov ikke
noget særskilt Afsnit om Rettergangsmaaden, men
bliver kortelig bemærket ved hver Sag, som udfordre
særdeles Rettergangsmaade, hvorledes den skal beh
les, hvilket uden Tvivl ogsaa har været Tilfæl
Ulfljotsloven. Vi formene, at Ulfljotsloven har oms
alle de Gjenstande, hvorom denne sidste har inde
nogen Bestemmelse, undtagen forsaavidt de ikke
Sted i Island. Hagen Adelsteinsfostres Guleth
lov, som, formedelst de senere Tilsætninger, er nu be
ligt større end den oprindeligen har været, er ikke n
vidtløftig, hvoraf man kan slutte, at Ulfljotsloven h
ikke har været det [12]).

[12]) At Anmelderen antager, at Ulfljotsloven har af
let ved mange Retsforholde, og dog ikke været s
les vidtløftig, stemmer ikke godt overeens me

Disse Love bragte Ulfljot til Island i Aaret 928. Hans Fostbroder Grim Geitskor blev udsendt, for at udsøge et beleiligt Sted til et almindeligt Thingsted for hele Landet, og Valget faldt paa et Sted op til Fjelds, ved Floden Oxaraae i Arnæs Syssel, paa den sydlige Kant af Landet; Indbyggerne holdt der et Thing samme Aar, og er det rimeligt, at Ulfljot der har oplæst sine Love, og at de ere vedtagne af den forsamlede Mængde, skjøndt det ingen Steder findes udtrykkelig sagt, som man af Forfatterens Udtryk og Citationer S. XVII skulde troe. Saa meget er vist, at Ulfljotsloven blev antaget dette Aar, samt at saadant Thing derefter blev holdt engang om Aaret, paa samme Sted, og det uagtet Regjeringsformens Forandring, skjøndt med mange Modificationer i dets indre Indretning, lige indtil Aaret 1800, da der istedetfor dette Thing blev oprettet en Landsoverret i Reikiavig. Men Loven selv haves nu ikke mere i dens oprindelige Form, det alene kan man med Vished sige, at den har tjent som Grundlag for den Ret, som i den følgende Tid selvstændigen udviklede sig i Island, og som under Navn af Graagaasen er opbevaret og overleveret os [13]).

Maade, hvorpaa alle de ældre nordiske Love ere forfattede, da disse Loves Forfattere som oftest gjorde sig Umage for, at udtænke og bestemme saa mange Retsforholde, som mueligt, i en given Materie. S.

13) Det er meget usikkert at paastaae, at Graagaasen er bygget paa Ulfljotsloven. Efter de islandske Mag-

For at Læseren kan danne sig et tydeligt Be
om den Maade, hvorpaa den islandske Ret udvi
sig, finde vi det passende her at afvige fra den af
fatteren fulgte Orden, og indføre en kort Beskrivels
Althinget, og de øvrige Retter, saaledes som de v
Republikens Tid og findes beskrevne i Graagaasen
Sagaerne, med hvilken Beskrivelse man maae sam
ligne Forfatterens Afhandling S. LXXXVII-XC

Efterat Althinget var, for Republikens T
fuldkommen uddannet, bestod det egentligen a
forskjellige Bestanddele, nemlig Lovretten, Lovbje
Fjerdingsdommene og Femterdommen. Lovretten
grundet paa Landets politiske Inddeling, hvilken vi
for, for Tydelighedens Skyld, kortelig maae beskr
Landet var nemlig inddeelt i 4 Fjerdinger, og hver F
ding i 3 Thinglaug, undtagen Norderfjerdingen,

naters Autonomie, kunde de ligesaavel, hvor de f
det tjenligt, gaae udenfor Ulfljotslovens Grund
hvoraf Grundtrækkene, ved Forandring af Relig
dog maatte undergaae en stor Forandring.
troer derfor snarere, at Forfatteren har Ret,
han Side XXX nægter, at Graagaasen kun e
reformeret Ulfljotslov, skjøndt denne Paastand h
ken, som han vil, afbevises derved, at Ulfljotsl
ikke nævnes i Graagaasen, eller ved den Phr
þat er mælt, sva er mælt i lögum, thi dette Ud
kan gierne, skjøndt mindre bestemt udtrykt, betyde
samme som det andet: þat ero forn lög og de
har jeg oversat det:' legibus cautum est, hvo
ligesaavel kan sigtes til ældre, som yngre Love.

var inddeelt i 4 saadanne, men hvert Thinglaug var atter inddeelt i 3 Herredsforstanderskaber (godord). Saaledes bestod hver Fjerding af 9 Herredsforstanderskaber og Norderfjerdingen af 12. Fra hver Fjerding skulde 12 Herredsforstandere tage Sæde i Lovretten; men da der, som sagt, ikke vare flere end 9 saadanne, undtagen i Norderfjerdingen, maatte der tages een Mand af hvert Thinglaug i de øvrige Fjerdinger, for at fylde Tallet 12, altsaa skulde 4 Gange 12 eller 48 Mænd i Egenskab af Herredsforstandere træde ind i Lovretten, men enhver af disse tog igjen 2 Mænd med sig, der skulde tage Sæde, tilligemed ham, sammesteds. Paa det Sted, hvor Lovretten blev holdt, bleve der opstillede 3 Rader Bænke i en Kreds [14]), den ene udenfor den anden, paa den midterste Bænk tog alle Herredsforstanderne, foruden Løgsøgumanden og Biskopperne, Sæde, men de Mænd, de tog med sig, satte sig paa den inderste og yderste Bænk, dog saaledes, at de 2, som hørte til en Herredsforstander, toge Plads, den ene foran og den anden bag ved ham. I Kredsen indenfor Bænkene maatte ingen staae, undtagen de, der med Løgsøgumandens Tilladelse, havde der noget at tale, heller ikke imellem Bænkene var det tilladt nogen at staae, men kun uden for de yderste, for at alle kunde see og høre hvad der blev foretaget i Lovretten. Lovretten skulde

[14]) Om Bænkene stode i Kreds eller Qvadrat er uvist. Rimeligen det sidste. S.

ordentligviis holdes 3 Gange paa hvert Thing, neml
begge Søndagene og den Dag Thinget skulde hæve
men desuden, naar Løgsøgumanden ønskede det, eller d
større Deel af dem, der vare tilstede paa Thinget,
selv om kun Nogle ønskede det (I S. 6). I Lovrett
skulde man forbedre Lovene (retta lög sín) og forfat
nye Love, samt meddele alle Bevillinger. Det sku
ansees som bevilget, som ingen nægtede, hverken i el
udenfor Lovretten, men dersom nogen gjorde lovligt F
bud derimod, blev Bevillingen magtesløs. Man
endvidere see af lögrettuþætti (I S. 7 og 8), at L
retten skulde decidere de Tilfælde, om hvilke de skre
Love ikke indeholdt nogen Bestemmelse, samt give auth
tisk Fortolkning af Lovene, naar man ikke kunde bl
enig om Lovenes rette Mening, eller naar tvende P
ter paaberaabte sig modstridende Lovbestemmelser, hvo
sees, at Lovretten havde den lovgivende Myndighed, i
hele Udstrækning.

Imidlertid synes det, at Lovrettens Medlemmer
maattet dele Forslagsretten med det øvrige Folk,
Sagaerne synes at vise, at Enhver kunde fremkom
med Lovforslag, som ønskede det. Naar Nogen ønsk
authentisk Fortolkning af Lovene, skulde han gaae til L
bjerget og bede alle Herredsforstanderne at tage Sæd
Lovretten, for der at afgjøre det omtvistede Spør
maal; dersom de, der havde Sæde i Lovretten, ikke
føiede sig derhen, straffedes de med den mindre Lan
forvisning, og enhver Herredsforstander skulde desu

erlægge tre Marks Mulkt, og have forbrudt sit Herredsforstanderskab. Lovrettens Votum blev givet paa følgende Maade: De der beraabte sig paa modstridende Lovbestemmelser, eller Lovfortolkninger, skulde træde ind i Kredsen indenfor Bænkene, og der forklare den Rets Qvæstion, hvorom de vare uenige, samt fremføre hvad de kunde til Bestyrkelse for deres Mening. Efterat Lovrettesmændene havde betænkt sig, bleve de, der sad paa den midterste Bænk, spurgte om deres Mening, hvilken da enhver af dem, under Straf, var pligtig at fremsige; vare de af forskjellige Meninger skulde Pluralitetens Votum gjelde, og vare de ligemange paa begge Sider, skulde Lovsigemandens Votum gjøre Udslaget. Begge skulde aflægge Ed, at de troede at den Mening, de fulgte, var retfærdig og meest overeensstemmende med Lovens Aand, samt tilføie Grundene for deres Mening. Dernæst skulde En lydeligt fremsige Pluralitetens Votum, og alle de øvrige lydeligen give deres Samtykke tilkjende. Endelig blev Lovrettens Votum, eller den af den sanctionerede Lov, proclameret paa Lovbjerget.

Det saakaldte Lovbjerg, ikke langt fra Lovretten, var et Sted, hvor alle Bekjendtgjørelser skulde foregaae, Enhver som havde Sager at føre, skulde her forkynde det paa Thingets første Dage; alle Straffedomme, og alle nye Love, og overhovedet alt hvad der skulde komme til offentlig Kundskab, skulde forkyndes her. Men det vigtigste var, at Lovsigemanden skulde her aarlig oplæse Lovenes Bestemmelser om Procesmaaden, og de øvrige

Dele af Lovene skulde han have oplæst i et Tidsr
af 3 Aar.

Førend vi gaae videre, vil det være passende at
søge at give Læseren en rigtig Forestilling om
alt i det foregaaende oftnævnte Person Løgsøgum
den eller Lovsigemanden, da han spillede en saa vi
Rolle paa Althinget. Løgsøgumanden var Islænder
første Embedsmand, han blev valgt paa 3 Aar,
kunde vælges paa Ny, hvis man ønskede det, og saale
finde vi, at flere Lovsigemænd have beholdt Embedet i
til 27 Aar *). Hans første Bestemmelse var, som Nav
tydelig viser, at sige hvad der var Lov, imedens n

*) Forfatteren lærer — overeensstemmende med Bis
Finni Johannæi Hist. eccl. I, S. 96 — at Ulfljot
bleven valgt til Løgsøgumand af Folket det første
paa Althinget, men dette findes, saavidt vides, ing
steds bekræftet. Derimod findes det paa mange S
der, at Hrafn Hængson er den første, der er ble
valgt til Lovsigemand, hvilket vi ansee mere sands
ligt. Nordmændene kjendte nemlig ikke Lovsigema
og derfor er det rimeligt, at Ulfljot og Thorlev
Vise ikke have fundet paa at anordne en saadan P
son, i deres Love for Island. Derimod følger det
Forholdenes Beskaffenhed, at Ulfljot, som den
bragte Loven til Island, og ene besad en omfatte
Kundskab om samme, fungerte som Lovsigema
imedens han levede; men ved hans Død, som indt
2 eller 3 Aar senere, have Islænderne, kloge af
faringen, vedtaget det som Lov, at de stedse sku
have en Lovsigemand. Denne Mening stemmer ov
eens med Sagaernes foranførte Vidnesbyrd om Hr

ikke havde nogen skreven Ret, han var altsaa forsaavidt for Islænderne, hvad Lovbøger ere nu for os; men efterhaanden har Løgsøgumanden udentvivl erholdt flere Forretninger og større Betydning. Deriblandt var den nyligen anførte, at han skulde oplæse Lovens Capitel om Procesordenen ved Thingets Begyndelse hver Sommer, og Lovens øvrige Capitler i de følgende 3 Aar, han skulde og i Slutningen af Thinget opregne Frigivelses-Bevillinger for Straf, ligeledes skulde han forkynde de vigtigste Momenter i Aarets Tidsregning f. e. naar Fasten begyndte og andet sligt [16]. Løgsøgumanden havde og megen Myndighed i Lovretten, forsaavidt det blev overdraget ham at dirigere samme; saaledes kunde han, i det Tilfælde at de, der havde Sæde i Lovretten, ikke indfandt sig naar den skulde sættes, tage andre af de tilstædeværende Thingmænd og sætte istedet for dem

Hængson, der kom næst efter Ulfljot. (Egils S. K. 23 S. 102. Ol. Tryggv. S. III S. 205. Landnama V K. 3 S. 219 og fl. [15])

[15]) See det før i Anmærkn. 6, Anførte. Den eneste Grund for Forfatterens og Andres Mening, at Ulfljot var valgt til Løgsøgumand maa nok være Are Frodes Ord i Schedis Cap. 3: **þvi nær tok Hramn lögsogo Hængsson lannnamamanns næst Ulfljoti**, d. e. Derpaa overtog Ravn Løgsøgumands Embedet, Søn af Landnamsmanden Hæng og var den næste efter Ulfljot. Men dette involverer ikke, at Ulfljot har været en af Nationen valgt Løgsøgumand, men at han har

[16]) De her opregnede Forretninger skulde Løgsøgumanden udføre paa Lovbjerget ikke i Lovretten. S.

og blev da alt hvad der blev foretaget ligesaa gyldigt,
om de egentlige Lovrettesmænd havde været tilstede
Forfatteren har antaget S. XLI seqq. at Lov
manden har været bemyndiget til paa egen Haand
forfatte Edikter, eller foreskrive nye Love. Dett
imidlertid ikke saa afgjort, som Forfatteren troer,
mindste ere de Beviser, han har anført derfor, ikke i
til at godtgjøre det. Forfatteren paaberaaber sig vel
ældre islandske Kirkeret, der med udtrykkelige Ord
45 S. 166 skal bekræfte dette, men vi kunne ikke
enige deri med ham. De citerede Udtryk ere disse:
öll skulu vera uppsögð á þrimor sumrum, ska
lög sögumadr af hendi bjóða lögsöguna. Nyn
ekki skal vera lengr ráðit, enn þrju sumur,
skal að lögbergi hið fyrsta sumar uppsegj
vorþingum helguðum eðr leidum. Laus eru
nymæli ef eigi verða uppsögð hið þriðja h
sumar. d. e. "Hele Loven skal være oplæst i tre S
mere (o: paa Althinget) og skal Lovsigemanden til sa
Tid nedlægge Embedet. Enhver Novel eller ny

fungeret som saadan er rimeligt. Ares Ord syn
burde forstaaes saaledes, at de ikke collidere me
anførte Historiers Vidnesbyrd. S.

[18]) Goderne valgte i Regelen selv sine Bisiddere i
retten, saafremt de vare tilstede. Lovsigeman
Ret til at vælge Bisiddere i Lovretten var altsaa
subsidiær, ligesom Lovsigemanden havde mindre
seelse i Lovretten end paa Lovbjerget. Grg. I
2, 8, 10. S.

(nymæli) skal ikke være beregnet paa længere Tid end 3 Sommere; den skal proclameres den første Sommer paa Lovbjerget, og dernæst paa Vaartingene eller Leidarthing. Alle Noveller blive ugyldige, dersom de ikke blive oplæste hver tredie Sommer." Det er klart at Beviisets Gyldighed her beroer paa Forklaringen af Ordet nymæli. Kunde det nemlig bevises, at dette Udtryk alene var bleven brugt om de Edikter, Lovsigemanden maatte have forfattet, saa maatte man ganske tiltræde Forfatterens Argumentation; men det er saa langt fra, at dette er Tilfældet, at man tvertimod neppe vil finde det brugt om nogen Lov, som Lovsigemanden paa egen Haand har indført, men derimod overhovedet om alle nye Love, som bleve antagne i Lovretten, hvilket paa den meest fyldestgjørende Maade bevises af lögrettuþætti I S. 6, hvor det iblandt andet hedder: "þar (í lögrettu) skulu menn rètta lög sín oc giöra nymæli ef vilja." d. e. der skal man forbedre sine Love, og gjøre nye Love om man vil; herved bortfalder altsaa Beviisets Kraft. [19])

[19]) Forfatterens Argumentation er, som Anmelderen anmærker, feilagtig. Lovforslagene kunde nok gjøres af hvem det skulde være blandt dem, som havde Ret til at sidde i Lovretten, men de øvrige Bisiddere skulde votere derover. Dette følger saavel af den Voteringsmaade, som foreskrives i Graag. I Pag. 8 og 9 med Hensyn til Uenighed om hvad der hørte til de gjældende Love, som af Godernes og endog Biskoppernes (som ogsaa havde Sæde i Lovretten) store Anseelse, som og af Folkets, fornemmelig de Mægtigeres, An-

Det andet Beviis, som Forfatteren anfører f
sin Mening er, at Lovene ofte tale i første Person, so
f. Ex. er nú hefir ek talid (som jeg nu har anført, o
regnet), hvilket han mener skulde være en sædvanlig Form
i Enden af et Lovsigemands Edikt [20]). Vi derim
antage, at denne Omstændighed har sin Oprindelse f
den Lovsigemandens Embedsforretning at oplæse Love
paa Althinget, hvor han vist ofte har talt i første P

konomie, som de vist ikke vilde overlade til en enk
Person. See videre Noten 21. S.

[20]) Vare de Lovbestemmelser, hvor denne Taleform i 1
Person forekommer, Lovsigemandens Edicter, efter Fo
fatterens Mening, saa maatte de Stykker være sene
tillagte, og altsaa Noveller eller ny tillagte Love, m
det har Forfatteren ikke beviist. I Cod. Arnem.
paa mangfoldige Steder in margine anmærket,
den eller den Lovbestemmelse er en ny tillagt Lov,
dette tilkjendegives af Afskriveren ved Nym. eller N
(nymæli) men dette har Forfatteren overseet, uagt
han har efterseet Papirs-Afskriverne af Graagaas
og fundet der vigtige Varianter (See Pag. CLXI
Not.. **). Saadan Taleform i 1ste Person er ik
saa usædvanlig i Oldtidens Love og Retsbøger,
hvilke Lovgiveren ligeledes findes at tiltale de Unde
havende i anden Person i Sing. f. Jernside Kiøbebalke
Cap. 5, 7. Jonsb. Kiøbeb. 4, 9 og fl., hvilket maat
synes langt mere upassende, hvor Bestemmelsen skul
gielde for mange Tusinde, end at Lovretten i Island
udtalte enkelte af sine Lovbestemmelser in prima per
sing. allerhelst naar disse skulde proclameres af e
enkelt Mand, Lovsigemanden, som desuden maast

son, og at denne Talens Form altsaa kun er et nyt Bevis for, at Lovsigemanden virkelig har efterkommet denne sin Pligt. Man kunde vel indvende, at denne Form neppe var gaaet over i Skriftsproget, som upassende i samme, uagtet den blev brugt af Lovsigemanden paa Althinget, men vi svare: at Islændernes Skrivemaade i de Tider havde det eiendommelige ved sig, at den beholdt overalt den levende Fremstillingsform. Historikeren nedskriver sin Fortælling med de samme Ord, som han vilde have brugt, naar han havde foredraget sin Saga i et Vennelag, og Lovsigemanden optegner en Deel af Loven med de samme Ord, som han pleiede at bruge paa Althinget, naar han oplæste Loven. Mærkeligt er det desuden, at Bogen om Procesordenen (þingskapa-þáttr) bærer dette Præg af den levende Fremstilling mere end nogen anden Deel af Loven. Saaledes findes den omtalte Taleform i første Person, i samme, paa 5 Steder i det mindste (I S. 49, 73, 78, 101, 141) imedens den neppe forekommer mere end 3 Gange i alle Lovens øvrige Dele tilsammen (Ob. k. 18, I, S. 273 Note 4. Vígsl. K. 37. II S. 76. Landabrb. K. 1. II S. 211). Ligeledes forekommer Adverbiet "hèr", naar der er Tale

første gjorde Motionen til Lovbestemmelsen, og i al Fald var en af de vigtigste som voterede om Forslagets Antagelse. Forfatteren har udentvivl formeget villet danne den Maade, hvorpaa Love gaves i Island, efter den Maade, hvorpaa Prætorerne i Rom gave deres Edicter. S.

om Althinget paa 9 Steder og Tidsbestemmelser
Udtrykkene "i dag oc á morgun" (i Dag og i Mor
paa 4 Steder i Þings Þ. imedens vi ikke have fu
noget dertil svarende i de andre Dele af Loven;
Þingsk. Þáttr er og netop den Deel af Loven, som
aarligen oplæst paa Althinget, imedens de øvrige Lo
Dele kun bleve oplæste vexelvis hvert tredie Aar, og
uden haabe vi i det følgende at kunne gjøre det san
ligt, at Þingskapa Þáttr er iblandt de Dele af Lo
som sidst ere blevne skriftligen optegnede, samt at
rimeligen er skeet af en Lovsigemand.

Men ikke nok at de Beviser, som Forf. har an
for sin Mening, ikke ere gyldige, der gives ogsaa a
Grunde som tale imod samme. Deriblandt maa
vistnok især lægge Vægt paa den Omstændighed,
hverken Graagaasen eller den gamle Kirkeret, so
allerede have seet, tale med et Ord om, at Lovsigema
har Myndighed til at give Love paa egen Haand, h
mod denne bliver forbeholdt Lovretten. Lögsögun
Þáttr I S. 7 siger endog udtrykkelig, at det skal a
for Lov, som de skrevne Lovbøger indeholde, men at
i Mangel af tydelige Bestemmelser, og i ulovbestemte
fælde, maae tye til Lovrettens lovgivende Myndig
Her bliver Lovsigemanden ikke nævnet, uagtet der
den bedste Anledning dertil, hvis man havde antaget
han var udrustet med lovgivende Myndighed. Deri
antyder Graagaasen, at han skal proclamere Lovene
Lovbjerget, og befaler ham at underrette Enhver,

spørger ham om hvad der er Lov, ikke at han skal danne nye Love; lögrèttu-þáttr I S. 11. Landabrb. K. 1 II S. 203); og med Hensyn til den aarlige Oplæsning af Lovene forudsættes det tydelig, at han skal foredrage de gjeldende Love (lögsögumans-þattr I S. 2 og 3). Forf. mener vel (S. LXII), at dette sidste Sted — der tillader Lovsigemanden at raadføre sig med 5 lovkyndige Mænd, naar han ikke har saa megen Lovkundskab, som udfordres til at kunne foredrage Lovene saa udførligen og nøiagtigen, at andre ikke kunne tilføie meget af Vigtighed — viser tydelig, at Lovsigemanden ikke alene skulde oplæse Lovene, men ogsaa commentere over dem; men ligesom selve Udtrykkene ikke indeholde noget til Fordeel for Forfatterens Mening, saaledes synes det, at Tiden ikke har tilladt Lovsigemanden, at forelæse en vidtløftig Commentar over Loven, hvorimod det synes, at saavel han som Folket kunde være tilfreds, naar den tredie Deel af selve Loven, foruden Bogen om Procesordenen, var oplæst. Historien stemmer heri overeens, forsaavidt den giver Oplysninger i denne Sag. Saaledes fortæller Nialssaga Kap. 143 S. 237, at da Skapte Lovsigemand engang blev spurgt om et vanskeligt Tilfælde, hvorom en anden Lovkyndig af Nials Skole nyligen havde angivet Lovens Bestemmelser, refererede han sig udtrykkelig til de gjeldende Love, i det han svarede: "Jeg mærker, at der gives flere duelige Lovkyndige end jeg troede, thi dette (ɔ: den andens Svar) er saa rigtigt i alle Maader, at der kan intet modsige det, men jeg

troede, at jeg, siden Nial døde, var den eneste
vidste det.” Heraf kan man see, at man har antag
at Lovkyndigheden bestod fornemmeligen i at kjende
vens Bestemmelser, men derimod ikke i at comment
over dem. For Lovsigemandens lovgivende Myndig
kunde man vel anføre den Beretning, som Nials-S
m. fl. indeholder om den Maade, hvorpaa Christend
men paa Althinget blev anerkjendt som Landets Relig
Hall af Siden, som de Christne havde valgt til
sigemand, fordi de ikke vilde have en fælles Lovsigem
med de Hedenske, overtalte den egentlige Lovsigem
Thorgeir paa Liosevatn til at forfatte en Lov, hvor
den alvorlige Uenighed, der i Anledning af Religio
var opstaaet imellem de Christne og de Hedenske, ku
bilægges, hvilket denne — som bekjendt — gjorde.
herved er at bemærke, først at dette var et overordent
Tilfælde, som krævede overordentlige Forholdsregler,
dernæst, at Lovsigemanden tog det Løvte af begge Part
at de vilde holde den Lov, som han vilde foresla
hvorved han blev bemyndiget til at give denne
Heraf kan altsaa intet sluttes til Fordeel for Forfatter
Mening; snarere synes det at tyde paa, at Lovsigem
den ikke i Almindelighed var bemyndiget til at give Lo
thi ellers havde han ikke behøvet, førend han fremsa
Loven, at betinge sig Lydighed imod samme.

Men uagtet det saaledes synes afgjort, at Lovs
manden ikke udtrykkeligen er bleven udrustet med no
Deel af den lovgivende Myndighed, maa hans Embe

virksomhed dog ifølge Sagens Natur, have havt en overordentlig stor Indflydelse paa Lovgivningen og Rettens Udvikling; ja det synes endog, at hans Stilling har medført, at han stiltiende, under Udøvelsen af sine Embedspligter, har været nødt til at tiltage sig en større Myndighed, end den der egentligen var overdraget til ham, hvilket især maa gjelde om den Tid, Lovene endnu ikke vare skriftligen optegnede. Den Pligt at oplæse den hele Lov, i Løbet af den ordinære Embedstid, eller i 3 Aar, har sat Lovsigemanden i den Nødvendighed, ikke alene at skaffe sig nøiagtig og fuldstændig Kundskab om Lovene, men ogsaa at ordne denne Masse paa en hensigtsmæssig Maade, for at lette Opfattelsen og Memoreringen deraf, samt for klart og tydeligt at kunne oplæse Loven paa Althinget. Denne Virksomhed kunde ikke være uden betydelig Indflydelse paa Rettens Udvikling, thi derved er den bleven bragt en systematisk Fremstilling nærmere; derved er Loven, paa den ene Side, bleven affondret i visse Dele, imedens der paa den anden Side er bleven bevirket en større Eenhed imellem disse indbyrdes. Den anden af Lovsigemandens vigtigste Functioner, i ethvert Tilfælde, saavel hjemme som paa Thinget, at sige hvad der var Lov, maatte især anspore ham til at udfinde Lovens Aand, for i ulovbestemte Tilfælde at kunne give tilfredsstillende og med denne overeensstemmende Svar; den maatte anspore ham til at udvide sin Betragtning fra de virkelige til fingerede Tilfælde, hvorved Lovkyndigheden har vundet i Nøiagtighed, Fleersidighed og Omfang.

Det er endvidere sandsynligt, at Lovsigemanden,
Loven blev skriftligen optegnet, har optaget en
de Sætninger, der vare Frugten af hans Tænkn
Undersøgelse, iblandt Lovens Bestemmelser, og
disse som saadanne paa Althinget, hvilket ikke har
mærkes af Folket, der iøvrigt var vant til at b
Lovsigemandens Udsagn som ufeilbarlig Lov. [21])

[21]) At Lovsigemanden, paa den her angivne Maad
kunnet optage, og optaget nye Lovbestemmelse
gjeldende Ret, er nok lettere sagt end beviis
Goderne og Folket, (hvoraf nogle ogsaa vare f
lige Lovlærde, og af hvilke Lovsigemanden endo
udsættes at kunde lære de Lovbestemmelser, h
enten ikke vidste, eller ikke ret erindrede, havd
under den aarlige Oplæsning af Loven, mærke
noget Nyt blev oplæst, som ikke var ved Plura
antaget i Lovretten. Den menige Mand forespurgt
hos Lovsigemanden i mødende Tilfælde om hvad
sagde, men det er ikke saaledes at forstaae, s
han kunde sige hvad han fandt for godt, men
hvad den proclamerede Lov i bestemte. Dette
fuldkomment ved selve Graag. I Pag. 7; th
dette Sted skulde enhver Qvæstion om hvad d
Lov, refereres for Lovretten, og Lovsigemænden
sponsa frakjendes al Gyldighed, naar de ikke
med Haflidi Maursens (ikke Halfdan Maursen
Forfatteren ved en Skrivfeil kalder ham Pag. X
Lovsamling. Vel kan man sige, at den citere
stemmelse er en Novel, som maa være skreve
1117, men man kan sikkert antage, at Magn
i Island, i ældre Tider, have ligesaa strængt
over deres lovgivende Myndighed.

bjerget var især det Sted, hvor forskjellige Retsspørgsmaale bleve Lovsigemanden forelagte til Opløsning, her var det at han især maatte fungere som et Slags Generalprocureur; thi deels var en stor Mængde af Indvaanerne fra alle Landets Kanter forsamlet her, hvoraf vistnok mange have bragt tvivlsomme Spørgsmaal med sig, hvorom de ønskede at faae Oplysning, og deels bleve de vigtigste Retssager og andre Anliggender afgjorte paa Althinget, hvilket maae have givet Anledning til mangfoldige Forespørgsler. Vi see ogsaa af lögsögumans pætti og lögrèttu pætti I S. 2 og 11, at Lovsigemanden maae have havt vigtige Forretninger paa Lovbjerget; thi der var indrettet et eget Sæde for ham, og han kunde selv tiltage de Mænd, han helst ønskede, til at tage Sæde sammesteds tilligemed ham. Hermed menes neppe de 5 lovkyndige Mænd, som det, lögsm. p. I S. 3, bliver tilladt ham at raadføre sig med, naar han manglede Kundskaber til at oplæse Lovene udførligen og nøiagtigen; thi det forudsættes, at hans Sammenkomst med dem, skeer paa et afsides Sted, og førend han oplæste de forskjellige Dele af Loven, altsaa ikke paa Lovbjerget. Derimod er det høist sandsynligt, at Lovsigemanden har taget hine Mænd til sig paa Lovbjerget, deels for at understøtte ham, naar han oplæste Loven, og deels for at raadføre sig med dem, naar han skulde give Svar paa vanskelige Retsspørgsmaal. [22]) At Lovsigemanden her

[22]) Man vil ikke kunne bevise, at andet end Publicationer og Proclamationer, offentlige Tillysninger o. desl.

har givet Svar paa mange Retsspørgsmaal, hvoro
der ikke fandtes udtrykkelige Bestemmelser i Loven,
noget som følger af Sagens Natur. Vel synes har
slige Tilfælde at have havt Valget imellem, selv at gi
Svar, eller at sammenkalde Lovretten, for at sanction
en ny Lov, men ligesom det vilde have medført alt
megen Tidsspilde, at sammenkalde Lovretten, hver Ga
der skulde gives Svar paa et Spørgsmaal, som i
kunde ansees fuldkommen lovbestemt, saaledes var
heller ikke nødvendigt; thi den analogiske og udvide
Anvendelse af Loven kunde ligesaavel være overladt
Lovsigemanden, som den er overladt til Domstolene
andre Authoriteter i vore Dage; kun naar Lovsigem
den ikke fandt hiin Lovanvendelse tilstrækkelig, har
skredet til Lovrettens Sammenkaldelse. Skjøndt
Resultater, som man kommer til ved den analogiske
udvidende Anvendelse af Lovene, ingenlunde kunne
des nye Love, er hiin Anvendelse dog ikke mindre fr

er foretaget paa Lovbjerget. See Graag. I Pag. 1
hvorfor Anmelderen feiler, naar han antager, at
sigemanden der kunde, paa egen Haand, afgjøre
skelige Retsspørgsmaal; thi dette hørte udeluk
under Lovrettens Function; see næstforegaaende
og selve Anm. Pag. 22 og ff. Han synes at bl
disse tvende Institutioner, Lovbjerget og Lovre
altformeget sammen, og ved at nærme sig, med
syn til Lovsigemandens Myndighed, mere til Fo
teren, end Anm. egne Yttringer Pag. 17 tillade,
mer han til et ligesaa feilagtigt Resultat.

bringende for Rettens Udvikling, end disse; thi alt hvad der udrettes ad Lovfortolkningens Vei, er meget bedre skikket til at vedligeholde og styrke Lovens Grundprinciper, og til at befordre en uafbrudt Enhed i den hele Lovgivning, end nye Love, som ofte kunne virke i en modsat Retning. Og da det maae ansees for afgjort, at Lovsigemanden har optaget den største Deel af sine Responsa i Lovsamlingen, saa er det indlysende, at Lovsigemandens Virksomhed maae have havt en høist indgribende Indflydelse paa Rettens Udvikling. Heraf sees forøvrigt, at vi, skjøndt ad en ganske anden Vei, ere komne til et Resultat, som i mange Henseender stemmer overeens med Forfatterens.

Den tredie Institution paa Althinget vare Fjerdingsretterne. De vare fire, en for hver Fjerding, hvor alle Sager, der vare indstævnede til Althinget, fra den tilsvarende Fjerding, skulde paadømmes. Disse Retter bleve sammensatte af Herredsforstanderne, fra hver Fjerding, i det de udnævnte hver en Mand fra sit Herred til at sidde i Retten; enhver Ret bestod altsaa af 9 Dommere; thi uagtet Nordrefjerdingen havde 12 Herredsforstandere, skulde de dog indbyrdes enes om, hvilke iblandt dem skulde udnævne Dommere, for at disses Antal ikke skulde overstige 9. Disse Fjerdingsretter vare ikke egentligen at betragte som Overretter, de vare meget mere Herredsretterne sideordnede, da man i de fleste Tilfælde havde frit Valg, at indstævne sin Sag for Herredsretterne, (d. e. de ordinære Retter, som vare indret-

tede hjemme i Herrederne, hvorom mère siden) elle
Fjerdingsretterne paa Althinget, (þíngskapa. p
K. 41 I S. 19, 20. Vígsl. K. 58 II S. 97).
fungerede de sidstnævnte som Overretter i eet Tilfa
nemlig naar Dommerne i en Herredsret vare af for
lige Meninger i deres Vota; thi i dette Tilfælde k
Sagen indstævnes for vedkommende Fjerdingsret, t
Paakjendelse (p. p. K. 38 I S. 107); og bleve D
merne ogsaa her af forskjellige Meninger, blev
Kjendelse appelleret til Femteretten til endelig Afgjø

Femteretten (fimtardómr) var den fjerde
stitution, hvoraf Althinget bestod. Den blev op
omtrent 1004; den bestod af 48 Dommere, der
samme Maade, som i Fjerdingsretterne, bleve udna
af samtlige Landets Herredsforstandere, og blev h
Lovrettens Locale. Forfatteren lærer os (S. X
cfr. S. XC), at denne Ret oprindeligen er bleven
stiftet, for at de Sager, som formedelst Formalite
tabtes ved Fjerdingsretterne paa Althinget, sam
Domme, der laborerede af en eller anden Nullitet
kunde indstævnes for samme, og Vedkommende saa
ikke destomindre vinde sin Sag. Dette er imidl
vistnok en Misforstaaelse. Det er vel sandt, at
ved første Øiekast synes at maatte antage dette

23) De Sager, der sorterede under Femteretten, ere agtigen opregnede og tydeligen bestemte i Gra Pag. 72. — Pag. XC og Not. *** yttrer Forfatt at senere hen i Tiden maa de specielle Sager

men læser man Graagaasen p. p. Kap. 24—28 I Side 72—80, samt Nialssaga K. 98 S. 148—151 med tilbørlig Opmærksomhed, vil man komme til et ganske andet Resultat. Den første og nærmeste Anledning til denne Lov var nemlig den, at Nial, der foreslog den, derved vilde forskaffe sin Fostersøn Høskuld et Herreds-forstanderskab, hvilket han og opnaaede; thi der bleve, ifølge hans Raad, oprettede 3 nye Herredsforstanderskaber i hver Fjerding, for at kunne udfylde det Antal Dommere i Femteretten, som den, ifølge Nials Forslag, skulde erholde. Vel foregav Nial, at han ved Oprettelsen af denne Ret, havde den Hensigt, at forebygge, at de

den Hjelp, der maatte være ydet Landsforviste, om Modtagelse i Huset af andres Gjældstrælle, eller Proprietairernes antagne Huus-Præster, have været henlagte under Femtedommen, og at dette maa være skeet i Begyndelsen af det 12te Seculo. Beviset herfor skulde fornemmelig være, at Nialssaga, hvor den beretter Femtedommens Indstiftelse, ikke nævner disse specielle Sager, som dertil henlagte; men det maa først bevises, at Nials Sagas Forfatter har havt til Forsæt, at opregne alle under Femtedommen henlagte Sager. Nok er det, at p. p. C. 25 (I P. 72, 73) viser sig, som et sammenhængende Heelt, og stemmer, med Hensyn til disse specielle Sager, med samme Afdelings C. 36. Graag. I Pag. 67. Fp. Cap. 48 I Pag. 363. Thorl. og Ket. Chr. K. C. 8 i Codex Arnem. 351 fol., og forkynde Bestemmelserne, paa de citerte Steder, sig ikke som nogen ny Indretning, men som for længe siden tilbærende; "oc er þat fimtardoms sök." S.

Sager, der bleve indstævnede til Althinget, henl
uden noget Resultat, men dette har alene sigtet ti
ene Omstændighed, naar Dommerne i Fjerdingsret
vare af forskjellige Meninger, i hvilket Tilfælde P
liteten ikke synes at have været tilstrækkelig til at
en endelig og forbindende Domslutning; derimod e
saa langt fra, at Nial derved har villet begunstige u
eller uformel Procesførelse, at Nialssaga K. 45 S
viser, at man kunde indstævne den for Femteretten
under Sagførelsen havde forseet sig imod Procesfor
ved Fjerdingsretterne, nagtet hans Sag iøvrigt va
færdig, til at lide den mindre Landsforviisning.
tilføiede og Lovforslaget den udtrykkelige Clausul,
skjøndt den ene af Parterne havde en aabenbar retf
Sag, men den anden en uretfærdig, skulde denne
ansees at have vundet Sagen, dersom hiin ikke ia
de lovbefalede Former under Proceduren. I det sa
Lovforslag blev det bestemt, at hver af Parterne s
forkaste 6 af Dommerne, men hvis Sagvolderen
benyttede sig af denne Forkastelsesret, skulde Sagsø
være pligtig til at forkaste de 12 Dommere, paa
og sin Vederparts Vegne; gjorde han det derimod
skulde han have tabt sin Sag, hvilken Bestemmelse,
iøvrigt findes indført i Graagaasen (p. p. K. 28 I
78), stemmer overeens med den ovennævnte Cla
Det var og netop Forglemmelsen af denne Form,
bevirkede, at Mørd Valgardsøns Søgsmaal, i Anled
af den Mordbrand, hvorved Nial og hans Fa

bleve indebrændte, blev tilintetgjort. (Nialssaga Kap. 145 in fine).

Men ligesom Islænderne, ved Femterrettens Indstiftelse, ikke havde den Hensigt at betage de strænge Former i Processen noget af deres Indflydelse, saa medførte den og i anden Henseende megen Nytte; den gav Anledning til at man ved Straf kunde hemme mange Misbrug i Rettergangen, som forhen ikke kunde straffes, som falske Vidnedsbyrd og falske Sandemænds Udsagn, urigtig Sagførelse med Hensyn til Formen, samt Bestikkelser, hvad enten de sigtede til at skaffe Ret eller Uret; den gav ogsaa større Garantie i nogle vigtige Sager, som umiddelbar bleve indstævnede for den, med Hensyn til hvilke den forøvrigt var at betragte som et extraordinært Værnething, og gjorde Ende paa de Sager, hvori Dommerne ved Underretterne vare af forskjellige Meninger, og endelig ansporede den til, i Almindelighed, at lægge Vind paa nøiagtig Lovkundskab, men derimod til at skye alle Lovkroge og Bedragerier i Procesførelsen.

Vi have, i Beskrivelsen af Althinget, afveget betydeligt fra vor Forfatter, i forskjellige Puncter, men vi have dog ikke, for Sammenhængens Skyld, berørt flere af de Misforstaaelser, som i denne Materie findes hos Forfatteren. Vi ville derfor, forinden vi gaae videre, korteligen antyde de vigtigste af disse. Overhovedet synes Forf. ikke at have havt tydelig Forestilling om Althingets Beskaffenhed, hvilket især fremlyser deraf, at han (Side LXXXVIII.) omtaler en ordinær Overret Alþing,

der skulde være bleven holdt paa et ophøiet Sted Logb
thi af det Foregaaende vil det være klart, at Udtr
Althing (Alþing) ikke betegner nogen enkelt Ret,
derimod Indbegrebet af de 4 forskjellige Institutioner
vi have beskrevet. Heller ikke blev nogen af de beskr
Retter, ligesaalidet som Lovretten, holdt paa Lovbje
hvilket kan sees baade af Graagaasen paa flere St
og iblandt andet af lögsögum. þ. I. S. 2. lögr
þ. S. 11. þ. þ. K. 22. I. S. 65, og af de isla
Sagaer især Nials S. K. 98 S. 151. K. 145 S. 2
241. Ikke heller i Thingvallekirke, hvilket dog Fo
teren ytrer L. c. Denne urigtige Forestilling har
videre bragt Forf. til (S. XC.) at antage, at Althi
var inddeelt i 4 Retter. Herved har han imidlertid v
betegne de af os noget nøiagtigere beskrevne, Fjerding
ter, men den hele Fremstillingsmaade er saa ubest
at man har ondt ved at danne sig en rigtig Forestill
om det, der skulde beskrives. Af dette Sted kunde v
ogsaa ledes til at troe, at Herredsforstanderne selv h
taget Deel i den dømmende Virksomhed, i Fjerdings
terne, da de dog kun havde Ret til at udnævne D
mere og Sandemænd (Qvida), men havde hverken S
eller Stemme i Retten. Det samme kan anvendes
Femteretten, uagtet Forf. (S. LXIII) udtrykkeligen
paastaaet, at Herredsforstanderne havde Sæde og St
me i denne. Endelig kalder han Fjerdingsretterne O
retter, da de dog kun i meget indskrænket Forstand f
tjente dette Navn (see foran S. 38).

Af den af os meddeelte Skildring af Althingets Indretning, vil man let skjønne, at det ikke kunde være andet, end at Retten udvikledes med en vis Eenhed og med temmelig raske Skridt; vi finde ogsaa mange Love forandrede og andre nye indførte, hvorpaa vi med Forf. ville anføre nogle Exempler. Selv hvad Althingets Indretning angaaer, synes adskilligt at tale for, at det, efter Ulfjotslovens Indførelse, har undergaaet flere Forandringer, end man hidtil har troet. Om Femtedommen vide vi, at den blev senere indført, men vi mene ogsaa, at Lovretten, allerede før, har modtaget en betydelig Forandring. Vi bygge denne vor Mening især derpaa, at Lovrettens Indretning, saaledes som den var i Slutningen af det 10de Aarhundrede, grundede sig paa Landets Inddeling i Fjerdinger, Thinglaug og Herredsforstanderskaber, men da denne Inddeling først blev indført ved en ny Lov paa Althinget, nogle Aar efter dettes Indstiftelse, saa slutte vi, at Lovretten maae have havt en anden Indretning før, efterdi den Grund, hvorpaa vi siden finde den bygget, ikke existerede førend efter Forkyndelsen af hiin Lov. Af samme Grund slutte vi, at Fjerdingsretterne paa Althinget ikke have været til, førend samme Lov blev givet *). Hvad Lovretten i Særdeles-

*) Det synes at man almindeligen har antaget, at Are Frode (schedæ K. 5 S. 9) udtrykkeligen siger, at Fjerdingsretterne paa Althinget ere blevne oprettede kort efter, eller paa samme Tid, som Herredsretterne bleve oprettede, "en síðan voru sett fiórdúnga-þing,"

hed angaaer, saa finde vi det sandsynligt, at Althing
Begyndelsen er dannet efter Gulethinget i Norge,
som Ulfljotsloven blev dannet efter Gulethingslo
Det eneste os bekjendte Sted, som indeholder n
Beskrivelse af Gulethinget, er Egil Skallagrims
Saga K. 57 S. 340—341, men uagtet den ikk
udførlig, vove vi dog, i Forbindelse med Sagae
Vidnesbyrd, deraf at slutte, at Althinget oprindel
kun har bestaaet af Lovretten og Lovbjerget, sam
den første er bleven beklædt, enten af 36 eller 48 Mæ
at den enten har havt den dømmende Myndighed al
eller i Forbindelse med den lovgivende Myndighed;
som det første har været Tilfældet, hvilket vi ere
tilbøielige til at antage, saa er den lovgivende Myndi
bleven udøvet paa Lovbjerget, af det forsamlede Folk, u
Lovsigemandens og de ypperste Mænds Veiledning

men dersom "fjórdúnga þíng" er en rigtig Læsema
saa betegnes ikke Fjerdingsretterne derved, men F
dingsthing hjemme i Herrederne, et for hver Fjerd
Vi have sikker Efterretning om, at et saadant
oprettet paa Thornæs, i Vesterfjerdingen, af T
Geller, den samme, som foreslog hiin saa vigtige

[24]) Det forekommer mig, som om Slutningen fra G
thinget i Norge til Althinget i Island, ikke er
ganske sikker. Skjøndt Gulethinget, som omtrent
betragtes som en af Fjerdingsretterne i Island, h
den dømmende Myndighed, efter en, ved Kong
Myndighed, authoriseret Lovbog, saa er dermed
sagt, at Althinget i Island, ved dets første I

Det forekommer os nemlig, at de Beretninger, man har om den Maade, paa hvilken de Love bleve antagne, som bleve sanctionerede før oftnævnte Lov om Landets Inddeling og Fjerdingsretterne, bestyrke denne Mening. Den ene Lov, som vi her sigte til, er den, hvorved en Forbedring i Tidsregningen blev indført. Are Frode fortæller nemlig K. 4 S. 7—8, at Thorkel Maane, en Sønnesøn af Ingolf, den første Landnamsmand, og som senere blev Lovsigemand, har i en Tale paa Lov-

stiftelse, har havt eller udøvet denne dømmende Myndighed, saa længe de, af Are Frode Sched. Cap. 5 omtalte Fjerdingsthing, ikke dertil bleve henflyttede. Fjerdingsretter ude i Landet, og Fjerdingsretter paa Althinget, kunde ikke godt bestaae med hinanden. Imidlertid troer jeg ikke det har været meget længe efter Althingets Indstiftelse, at Landets Inddeling i civil Henseende ordnedes, og den dømmende Myndighed ogsaa fik paa Althinget sit Sæde. Først ved Landets Inddeling var den Bane ryddeliggjort, hvorpaa Lovgivnings- og Dommer-Forretningerne kunde ventes at gaae en stadig Gang til større Fuldkommenhed, ved Siden af hinanden. Jeg mener derfor, at Lovretten og Lovbjerget vare de eneste Retsinstitutioner paa Althinget, ved dets første Indstiftelse ved Ulfljot; den første for at der skulde skee Forslag til fælles og nye Love, disse drøftes og antages; den sidste for at disse antagne Love der kunde retsgyldigen proclameres, og andre offentlige Foranstaltninger kundgjøres. Om end Ulfljots egne Love have været faa, og lidet omfattende, som jeg antager, var dog denne, af ham bevirkede, Foranstaltning følgerig og heldbringende.

S.

bjerget forklaret, at den, indtil den Tid, brugte Tidsr
ning var feilagtig, og foreslaaet en andre bedre, hvil
Forslag strax er blevet antaget ved en Lov. Den and
Lov er selve den oftnævnte Lov, hvorved Landets In
deling blev indført. Are Frode fortæller paa ligner
Maade, K. 5 S. 8—9, at Thord Geller Olafsøn,
Høvding fra Vesterfjerdingen, har holdt en lang T
paa Lovbjerget, hvori han har gjort opmærksom p
hvor vanskeligt det var at faae sine Sager udfø
paa fremmede Thing i fremmede Herreder, samt at
i Anledning heraf er bleven bestemt ved en Lov, at L
det skulde inddeles paa den foranførte Maade [25]
(Hermed stemmer Hønse Thorers Saga). Her ta
aldeles ikke om, at man har begivet sig i Lovretten,
at sanctionere disse Love, saaledes som Njalssaga (K. 9
fortæller os, at Tilfældet har været, da Lovforslaget
Femterettens Indstiftelse blev antaget. Vi tilstaae,
dette er i sig selv et noget svagt Argument, men n

[25]) Ares Ord bevise hverken mere eller mindre, end
Thorkel Mani og Thord Gellir holdt en Tale p
Lovbjerget, men de afbevise ikke, at deres Motion
til Drøftning og Omvotering og endelig Antage
foretagen og behandlet i Lovretten; men at dette h
været ordinarium qvid, er upaatvivleligt. Dertil
ter Lovrettens Navn: *Lögretta*, legum reformatr
hvilket Navn den har havt fra Althingets Indstifte
som et Tegn paa dens Bestemmelse. Anm. følge
Argumentation forstaaer jeg ikke, og Lögr. þ. I P
11 taler ikke for hans Mening. S.

det sættes i Forbindelse med de øvrige Data, troe vi at det ikke er ganske at forkaste. Man kunde vel indvende herimod, at den Lov, hvorved den christelige Religion blev antaget som Landsreligion, ikke synes at være bleven sanctioneret i Lovretten, men dertil svare vi som før, at denne Lov blev sanctioneret under ganske overordentlige Omstændigheder, da de Christne og Hedenske vare nærved at bevirke en politisk Adskillelse. Forøvrigt synes dette Exempel snarere at vise, at det har været Skik og Brug i ældre Tider, at antage Lovforslag paa Lovbjerget, thi ellers vilde man neppe have anseet den saaledes antagne Lov for gyldig, uden at den var sanctioneret i Lovretten. Lögrettu-þ. I 11 synes og at bestyrke dette.

Naar det kan antages som afgjort, at den lovgivende Myndighed, førend Antagelsen af den oftnævnte Lov, er bleven udøvet paa Lovbjerget, men at Lovretten derimod har havt den dømmende Myndighed, saa er det let at sige, hvori den omhandlede Forandring i Althingets Indretning maae have bestaaet; de, i Anledning af hiin Lov, indstiftede Fjerdingsretter, have overtaget den dømmende Myndighed fra Lovretten, imedens denne har faaet den lovgivende Myndighed fra Lovbjerget, hvorimod dette er blevet Stedet for allehaande Forkyndelser, samt for Lovsigemandens specielle Virksomhed. Denne Forandring maa, i flere Henseender, ansees vigtig, og i Særdeleshed for den lovgivende Virksomhed, der ved denne Leilighed, i Virkeligheden, er bleven unddraget

Mængdens Indflydelse, og indskrænket til et vist
af Landets bedste Mænd, der nu erholdt Sæde
retten. Et andet Skridt i samme Retning, d. e.
forøge og befæste Aristocratiets Magt, blev, ifølge
Forslag, foretaget i 1004. Dette gik nemlig ud pa
drage den egentlige Stemmeret fra Bisidderne i L
ten, hvorved den kom udelukkende i Herredsforst
nes Hænder, der, som allerede anført, tog Sæ
den midterste Bænk. Vi have ikke fundet, at
har bemærket dette før, maaskee fordi Forslaget her
indflettet i Nials Lovforslag, om Femterettens I
telse (Nialssaga K. 98 S. 150), imidlertid foreko
Sagen os utvivlsom. Nial siger nemlig midt i sin
"vèr skulum oc hafa þá lögrettuskipan, at
skulu rèttir að ráða fyrir lögum, er á mi
lum sitja, oc skal þá velja til þess, er vit
eru oc bezt að sèr", d. e. vor Lovret skal og
den Indretning, at de, der sidde paa den mi
Bænk, skulle have Ret til at raade for Lovene, o
man dertil udvælge dem, som udmærke sig ved Fo
og Kundskaber. Denne Sætning finde vi ove
Gràagaasen under følgende Form: "hverr goði
scipa manni á pall fyrir sic, en auðrum m
á enn ytzta pall á bac sèr *til umraða.*"
rèttu p. S. 8, cfr. S. 5, d. e. Enhver Herre
stander skal stille en Mand foran sig, paa den in
Bænk, og en anden bag ved sig paa den yderste B
for at han kan raadføre sig med dem.

sees, at de tvende Mænd, Herredsforstanderne tog til sig i Lovretten, ikke havde uafhængig Stemmeret, da de kun skulde meddele Herredsforstanderne deres Mening [26]). Det siges endelig strax efter s. S. udtrykkeligen og bestemt, at kun de, der sad paa den midterste Bænk, skulde afgive deres Votum, dog er det sandsynligt, at de øvrige have stemt hver med sin Herredsforstander. At Lovretten ikke har havt denne Indretning fra først af, slutte vi desuden, deels af Nials ovenanførte Ord, der i modsat Fald vilde have været betydningsløse, og deels deraf, at det kan antages som vist, at Lovretten, medens den havde den dømmende Myndighed, ligesaalidet har kjendt til en saadan aristocratisk Afsondring, som Retterne i Norge til samme Tid; og deels endelig deraf, at Aristocratiets Magt efterhaanden, tilligemed den fremskridende Tid, kjendeligen udviklede sig i alle Retninger i Island.

Forfatteren har Side XX—XXIII exempelviis anført forskjellige Love, om hvis Antagelse paa Althinget Sagaerne give os Underretning. Iblandt de Love, der saaledes bleve antagne i den hedenske Tid, har Forfatteren anført de 3, som vi allerede have omtalt, nemlig:

[26]) Dette siges ogsaa udtrykkelig Lþ. Pag. 4, som Anm. har overseet: þat ero XII menn or fiorðungi hueriom er logretto seto eigo — sua at þar sculo raða lögom oc lofom, d. e. der ere 12 Mænd fra hver (Landets) Fjerding, som ere lovbestemte til at sidde i Lovretten — for der at raade for Love og Dispensationer.

om den forbedrede Tidsregning, om Landets polit
Inddeling, Vaarthingenes Indstiftelse, og Christendo
mens Indførelse. Hertil har han føiet den Lov, hv
ved det, i Anledning af Herredsforstanderen Arnkels Dr
blev bestemt, at Eftermaal aldrig skulde fremmes af
Qvinde eller en Mandsperson under 16 Aar. (Eyrb
K. 38 S. 195. Graag. vígsl. K. 35 S. 66, 6
Hertil kunde endnu føies den Lov, at enhver sk
have Forstrandsrettigheden for sin Grund, med mi
den var paa en lovlig Maade afhændet, hvorom G
tersſaga (K. 14 S. 89) underretter os, og hvilket næ
ordret findes optaget i Graagaasen, Landabrb. K. 5
S. 352. Af de Love, som bleve vedtagne efter C
stendommens Indførelse, har Forf. blot omtalt
hvorved Femteretten blev indstiftet Aar 1004, den h
ved Tvekamp, som Beviismiddel i Rettergang, afsk
des (1011), Gunnløg. Ormst. S. K. 11 S. 1
samt endelig den, hvorved det blev forbudt, at n
tilskrev en anden det Manddrab, han selv havde beg
Iblandt geistlige Love har Forf. anført Tiendeloven,
ifølge Biskop Gißurs Forslag, og Lovsigemanden Ma
Skeggesøns, samt Præst Sæmund Frodes og andre
Mænds Raad, blev antagen, Aar 1096. Han har o
anført den Lov, hvorved det blev fastsat, at den v
lige Lov skulde vige for Guds Lov. Angaaende Ti
naar denne Lov skulde være antaget, er man af for
lige Meninger; nogle Manuscripter af den gamle K
ret, have 1053, andre derimod 1253; Biskop

Johnsen har antaget, at det første Aarstal var rigtigt, fordi det fandtes i paalideligere Haandskrifter. Forf. har derimod, som det synes, med god Grund, hældet til den modsatte Mening, deels paa Grund af, at Sturlungasaga sætter denne Lov ved Aaret 1253, og deels fordi Hierarchiet først i denne Tid havde erholdt nogen væsentlig Overmagt.

Disse Love har Forf. anført exempelviis, for at vise, hvorledes Retten har udviklet sig, førend den blev skriftligen optegnet. Sagaerne indeholde vel flere lignende Exempler paa Forandring af ældre Lovbud, eller Vedtagelse af nye Love, men dog langt fra ikke i saadan Mængde, som man af Forf. Udtryk (S. XX sidste Stykke) kunde ledes til at troe. Det maa nemlig bemærkes, at Sagaskriverne ikke have lagt an paa at optegne de Lovforslag, som bleve vedtagne paa Althinget; men at de kun leilighedsviis omtale enkelte saadanne, som staae i nøie Sammenhæng med deres Fortælling. Men de Exempler, som Sagaerne indeholde, vise dog tydeligen, i Forbindelse med Althingets Indretning, og dets lovgivende Virksomhed, at Retten temmelig hurtigen maa have uddannet sig og tiltaget i Omfang.

Men uagtet Althinget var det vigtigste Sted for Rettens Udvikling, var det dog ikke det eneste; Retten udviklede sig ogsaa paa andre Maader hjemme i Herrederne. Dette bliver begribeligt, naar man betænker, at der overalt i Herrederne gaves ordentlige Jurisdictioner, der stode under Herredsforstandernes Opsyn, men

D 2

udøvedes af visse hvergang dertil af disse udnæ-
Mænd, (varþing, Vaarthing, þingsk. þ. K. 37 ff.)²
at Communerne, ved dertil af dem selv udnævnte C
missioner, (Reppstiorar, sóknarmenn) bestyrede d
Fattigvæsen og tildeels deres Politievæsen (hreppaþ
kb. K. 39—49); at Concurs- og Fallitboer opgjord
visse, af Vedkommende dertil tiltagne, Mænd (sk
dómr, kb. K. 8, 9); at de fleste Sager, Landbor
vedkommende, afgjordes ligeledes af visse, dertil af
terne udnævnte, Naboer (Landabrb. II paa m
Steder f. Ex. K. 14, 15, 16, 17, 35, 41, 42)
endelig, at der allerede tidlig fandtes Mænd, der
sig af med at undervise andre i Lovkyndigheden (N
Saga K. 27. Baard Snæfjældsaas S. K. 12.
Baardsons S. K. 1. Laxdæla S. K. 57), samt
at give andre Raad og Oplysninger i opstaaende
trætter (responsa prudentum), hvorpaa Sag
afgive mangfoldige Exempler. En vis lovgivende
dighed blev endog overdraget til de forsamlede T
mænd paa Vaarthingene, forsaavidt det stod dem

²⁷) Herredforstanderne (Godar) skulde selv være til
paa Vaarthinget, under Tab af deres Herredsforsta
Værdighed og anden Straf. De burde altsaa
udøve Opsynet over Vaarthinget, Graag. I Pag.
101, i det mindste efter Regelen. At de, na
havde Forfald, kunde overdrage Opsynet og Dir
nen af Vaarthingets Holdelse, til andre, var en
tagelse fra Regelen.

for at bruge den Procesorden, de ønskede, naar den blot ikke stred imod den paa Althinget vedtagne Procesorden (p. p. K. 37 S. 103). Endnu tydeligere findes saadan Myndighed overdraget til Communerne i deres Anliggender, især Fattigvæsenet angaaende; thi de kunde saavel forandre de ældre Communallove, som indføre nye; til det første udfordredes samtlige Communens active Medlemmers Samtykke, til det sidste kun Majoriteten (Kb. K. 47 S. 458). Sagaerne indeholde og Exempler paa slige specielle Love, hvorom vi lade os nøie med at henvise til Vigastyrs S. K. 7 og 11 Side 319, 340; paa det Sted fortælles nemlig, at Vigastyr, som en Herredshøvding, i Forbindelse med de fornemste Bønder, gav den Lov, at Enhver skulde have Kjendemærke paa sine Creature [28]), og paa det sidste Sted, at Borgerfjordens Indbyggere vedtoge det imellem sig som Lov, at i Tilfælde af fiendtligt Overfald i Herredet, skulde Enhver være pligtig at søge efter Mand-

[28]) At dette har været Regelen fra Landets første Beboelse, følger af Sagens Natur, da Faarene i Island, fra forskjellige Eiere, græsse frit paa Fjeldstrækningerne og i Græsgangene, mellem hinanden, hvorfor Eiendomsmærke strax var nødvendigt. Vigastyr anordnede nok, at ingen maatte have mere end eet Mærke paa sine Creature. At han siden har refereret denne Bestemmelse for Lovretten, og faaet den sanctioneret, viser Graag. I 414, II 303. Denne Bestemmelse er endnu gjeldende i Island.

S.

draberne i sine Hjemmemarker [29]). Det er vel
sende, at saadanne specielle Love oprindelig kun
for det Thinglaug, Herred eller Commune, hv
bleve antagne, men at mange af dem siden ere g
over i den almindelige Lovgivning, ved offentlig
proclameres paa Althinget, synes at være ganske v
somt. De vigtigste Mænd fra alle Landets forsk
Dele forsamledes aarlig paa Althinget, og kunde
meddele hinanden Underretning om, hvad der var
gaaet hjemme i Herrederne, hvoraf de siden have o
hvad de fandt passende i den almindelige Ret. I
delesheb maatte det interessere Lovsigemanden, at e
den nøiagtigste Underretning om alt saadant, da
var ligesom Folkets Rets- og Lovbog, og maatte,
saadan, sørge for at skaffe sig den størst muelige Kun
om alt, hvad der henhørte til Lov og Ret. Sag
synes at bekræfte denne vor Mening; thi den før
de foranførte Love, som indeholdes i Vigastyrs S
findes næsten ordret indført i Graag. Kb. K. 11
414, cfr. Lbrb. K. 37 S. 303; ligeledes fo
Sagaerne paa flere Steder, at Høvdingerne holdt
menkomster i vigtige Tilfælde, og talte med hinande

[29]) Ordet Hjemmemarker udtrykker ikke Sagaens
Landeign sina; det maa hedde: paa sin Jo
Ellers forekommer dette Sted mig noget mistænk
efter den i Norden almindelige og i Lovgivnin
optagne Stik, at angive sig selv som Manddr
(at lysa vigi a hendur ser).

Lov og Ret, hvorom vi blot t. Ex. ville anføre Ölkofra pattr K. 2 (S. 35).

Efterat vi nu have seet, hvormange, tildeels hensigtsmæssige Organer for Rettens Udvikling, Landet var i Besiddelse af, finde vi det ganske naturligt, at Retten, efter henimod 200 Aar fra Althingets Oprettelse, allerede var voxet til et saadant Omfang, at det har været vanskeligt at opbevare den i Hukommelsen, og at man desaarsag har følt Trang til, at benytte den nyligen indførte Bogstavskrift [30]) til dette Øiemed. I Aaret 1117 blev det paa Althinget vedtaget som en Lov, at Landsloven skulde skriftligen optegnes. Dette Arbeide blev overdraget til Lovsigemanden Bergthor Rafnsson, som samme Aar tiltraadte Lovsigemands-Embedet, samt til Haflide Maursson, en meget rig Mand, der forhen havde to forskjellige Gange været valgt til Lovsigemand, og flere andre vise og lovkyndige Mænd. Det blev og overladt til dem, at foretage saadanne Forbedringer ved Lovene, som de fandt fornødne og hensigtsmæssiga. De saaledes udvalgte Mænd samledes næste Vinter hos Haflide

[30]) At Skrift, i det mindste med Runer, har været i Brug i Island, jeg turde næsten sige fra Landets første Beboelse, bevise Egilssaga og Grettirssagá; thi neppe kan man antage, at en Bondedatter og en Landstrygers Datter, havde været saa færdige i at skrive eller skjære (rista) Runerne, at de havde kundet optage deres Fædres Digte, saa hurtig som de digtede dem, (den ene døende), hvis denne Skrivemaade ikke havde været temmelig almindelig. S.

Maursøn og optegnede, ifølge Are Frodes sch
(Kap. 10 S. 17) og Kristnesagas Beretning (K.
S. 115—116) den Deel af Loven, som handler
Manddrab og andre criminelle Tilfælde (vigslodi) f
meget andet af Loven. Denne Lovsamling blev der
offentligen oplæst paa Althinget, Aaret efter, og vedt
af det forsamlede Folk.

Alle ere enige i, at dette er den første skrif
Lovsamling man har havt i Island [31]), derimod
man været af forskjellige Meninger, om dens Ki
Beskaffenhed og Omfang, men førend vi fremsætte
tilligemed Forfatterens og vore egne Bemærkni
derom, maae vi foreløbig i al Korthed søge at for

[31]) For endeel kunde dog herom yttres nogen Tvivl.
kan man afvise den Tvivl, som hentes fra Gra
Pag. 228. (Ap. Cap. 28,) ved at paastaae, at
anførte Capitel er en Novel, fornemmelig da det
findes i Cod. A. M., og at Udtrykket: er ritat
fornum lögbokum, d. e. som skrevet var i gamle
bøger, derfor maa sigte til Hafliði Maursons skrif
Lovsamling. Men man vil have vanskeligere me
bortforklare den Tvivl, som hentes fra Vigslode C.
Graag. II P. 37, hvor en skreven Retsbog, ved N
Uppsaga citeres, da dette Udtryk findes i begge C
ces; det forkynder sig ikke som nogen Novel, og fi
i det Afsnit af Graagaasen, som in specie vides,
have været udførligen og først af alle afhandle
Lovcommissionen fra 1117, og kan derfor ikke ri
gen paastaaes at sigte til denne Commissions Arb

os, om denne Lovsamling, som Graagaasen især tillægger Haflide Maursøn, og som vi derfor i det følgende ville kalde Hafl. Maursøns Lovsamling, ligger til Grund for den Samling, der under Navn af Graagaas er kommet til os, eller om den maa ansees ganske forskjellig derfra, da de Argumenters Kraft, som vi i det følgende komme til at anvende, især beroer paa Afgjørelsen heraf. Vi ville paa dette Sted lade os nøie med at gjøre opmærksom paa, at det er høist sandsynligt, at den Lov, som engang var bleven optegnet, og paa Althinget autoriseret, har siden efter vedblevet at være gjeldende, og været Grundlaget for den følgende Retsudvikling, og den altsaa, som saadan, er gaaet over i Graagaasen, det indeholder den hele Ret, saaledes som den fandtes ved Republikens Ophør. Vi have ogsaa et positivt Beviis herfor i et Lovbud, som findes i lögrettu p. S. 7, hvorved det befales, at det skal alt være gjeldende, som findes i den af Haflide Maursøn besørgede Lovsamling. At denne Lov først længe efter Haflide Maursøns Lovsamling er bleven promulgeret, kan især skjønnes deraf, at der paa samme Sted forudsættes Tilstædeværelsen af flere forskjellige Lovsamlinger, hvoraf det bliver endnu mere sandsynligt, at denne Lov har været i Kraft indtil Republikens Ophør, der skete henved 150 Aar efter at den første Lovsamling blev vedtaget. Vi skulle see flere Beviser herfor i det Følgende.

Hvad Graagaasens Kilder angaaer, saa bemærker Forf., at Nogle og deriblandt den lærde Thormod Torfæus,

have troet, at den blev udskrevet efter den norske Lo
som tillægges Magnus den Gode, og kaldes Grágá
hvortil Benævnelsen uden Tvivl har givet Anlednin
de have nemlig troet, at den første islandske Lovsamli
strax i Begyndelsen har erholdt Navnet Grágás,
det af den Aarsag, at den var afskrevet efter
norske Lov af dette Navn; men Forf. har med g
Grunde viist, at den islandske Lov neppe har erh
denne Benævnelse førend i de senere Tider. De tve
Skindbøger, man har af Loven, have ikke oprindeli
denne Titel, men paa den ene findes den tilføiet i s
gere Tid. Heller ikke forekommer denne Benævnel
de ældre islandske Skrifter; det er først midt inde i
17de Aarhundrede, at man finder den anvendt af Bj.
paa Skardsaa, hvorimod den ikke findes i Arng
Johnsens Crymogæa, som udkom 1609, der dog m
omtaler denne Lov; Forf. synes saaledes at have tilin
gjort dette i sig selv svage Argument for, at den islan
Graagaas var udskreven af den norske. Denne Men
gjendrives desuden af Are Frodes og Kristni Sa
Beretninger, der tydelig vise, at den Lov, hvorved
optegnelsen blev fastsat, gik ud paa, at de islandske L
skulde optegnes, samt forbedres, forsaavidt det fan
fornødent, hvorimod der ikke findes den mindste H
tydning til, at Lovcommissionen skulde udskrive eller t
Hensyn til fremmede Love. Vi ansee det og for h
usandsynligt, at Folket skulde have ønsket, eller eng
modtaget, en fremmed og ubekjendt Ret, istedetfor

bekjendte indenlandske, som nu var ligesom bleven indflettet i Folkelivet. Vi finde det saa meget mere usandsynligt, som Islænderne omhyggeligen søgte at undgaae alt, hvad der kunde give de norske Konger Anledning til at erholde Herredømme over Landet, og i den Hensigt flere Gange vidste at modvirke deres Planer dertil, hvortil bør regnes den Omstændighed, at Islænderne, i Aaret 1015, nægtede at modtage Kong Olaf den Helliges Lovbog, som han havde tilbudet dem. Forf. anfører endnu, til Bestyrkelse for sin Mening, den Taushed, som Forfatteren af Kong Sverres Saga og Snorre Sturleson iagttage med Hensyn til at den norske Graagaas skulde være overført til Island, uagtet de paa flere Steder omtale denne Lov. Den norske Graagaas haves ikke mere i Behold, saa at man vel ikke kan anstille en Sammenligning imellem den og den islandske Lovbog, men ikke desto mindre viser dennes indvortes Beskaffenhed, sammenlignet med de ældre norske Love overhovedet, paa det tydeligste, at den i samme indeholdte Ret, alene har kunnet udvikle sig i Island; thi den er bestandig sig selv liig, og bærer umiskjendeligt Præg af det eiendommelige Liv, og slutter sig heelt igjennem til de særegne Institutioner, som fandt Sted i Island. (S. XXIX).

Forf. siger (S. XXX), at Adskillige ere henfaldne til den modsatte Yderlighed, og antøge, at Haflide Maursøns Lovsamling ikke har været andet end en Revision af Ulfljotsloven, — og anfører som saadanne Erichsen (Danm. og Norg. geistl. og verdsl. Stat K. 12 S. 511).

Kongslev (Dahm. og Norg. pr. R. første Gr. 1
S. 204), samt Arnesen (isl. Rettergang S. 11), hv
Mening han søger at gjendrive. Vi kunne ikke være
med Forf. i at tillægge hine Forfattere denne Men
derimod have de antaget, at Ulfljotslovens Bestemm
ere vedblevne at være et Grundlag for den øvrige isl
ske Retsudvikling; eller at mange af Hovedbesten
serne i den islandske Lov skrive sig fra Ulfljotsloven
ligesom vi ikke kunne andet end tiltræde denne Me
i hvilken Henseende vi maa henholde os til det
Foregaaende S. 17 ff. udviklede, saaledes ere de Gr
hvormed Forf. søger at gjendrive den, overmaade s
Hans Grunde ere følgende: at Ulfljotsloven har
været af et meget indskrænket Omfang, at man
senere Tider ikke har kunnet skjelne den fra de sen
Landet selv dannede Love, samt at Navnet Ulfljo
allerede paa Are Frodes Tid var gaaet af Brug, li
Ulfljots Navn ingensteds findes nævnet i Graaga
da dog Lovsamlerne, paa flere Steder, citere Andre,
skyldes enkelte Love, hvilket formodentlig, efter F
terens Mening, skal vise, at de ogsaa vilde have c
Ulfljotsloven, hvis de havde havt Kundskab om,
af dens Bestemmelser paa deres Tid vare gjeldende.

Hvad det første angaaer, saa have vi foran,
det nysanførte Sted, gjort det sandsynligt: at Ulf
lovene ikke have været af saa overmaade liden Om
som Forf. synes at troe; at de ikke ere komne til J

ved Ulfljot alene, undtagen forsaavidt han medbragte en ordnet og omfattende Kundskab om dem, men at de norske Love, som en Deel af Folkelivet, ere umiddelbart tilligemed den norske Colonie bragte til Island, hvoraf det, i Forbindelse med den bestandige Retsudvikling i Landet selv, kan allerlettest forklares, at den islandske Lov ikke længe beholdt Benævnelsen "Ulfljotsloven" [32]. Denne Omstændighed er iøvrigt tilstrækkelig til at overbevise os om, at den ældre Lov, eller Ulfljotsloven, har tjent som en Grundvold for den nyere Ret og paatrykt den sin Grundtypus; thi naar en Ret er bleven ligesom sammenvoxet med et Folks Tilværelse, kan den ikke i en kort Tid forandres, og allermindst i en Tidsalder, som ikke kjender skrevne Love, og i et Land, som ikke er blevet erobret af fremmede Folkeslag. De islandske Sagaer, og deriblandt fortrinligen Njalssaga, vise ogsaa, at de Retsnormer, som gjaldt 60 til 70 Aar efter Ulfljotslovens Promulgation, ere i det Væsentlige uforandrede

[32]) Dette kan vist allernaturligst forklares ved den af Forfatteren antagne Mening. Havde Ulfljot selv gjort mange positive Retsbestemmelser, som Lovcommissionen af 1117 havde benyttet, er intet rimeligere, end at den i det mindste havde nævnet hans Navn. Ulfljot havde alligevel en meget stor Fortjeneste af den islandske Retsudvikling, om han saa alene havde lagt Grundlaget dertil, og trukket de første Grundlinier, og ved, som en i de Tider velstuderet Lovlærd, i Førstningen at styre disse Grundliniers Retning. S.

indkomne i Graagaasen [33]). Det kan heller ikke
nogen Maade staae i Modsigelse med den ældre
Indflydelse paa den yngre, om man paa den Tid
blev optegnet, ikke let kunde skjelne hvad der til
Ulfljotsloven eller den senere Retsudvikling; thi
Indflydelse kunde hverken blive større eller mindr
den mere eller mindre klare Forestilling, man
have havt derom. Imidlertid er det, saavidt os bek
ingensteds sagt, at de Lovkyndige, i Begyndelsen
12te Aarhundrede, ikke have nogenlunde vidst, hv
tilhørte Ulfljotsloven, og vi antage derfor, at
den Tidsalder, da man opbevarede Fortidens Bed
og Videnskab med saa megen Omhu og Sikkerhed,
har opbevaret Erindringen om Ulfljotslovens Besk
hed bedre end Forf. troer; men det synes ikke,
var nogen Grund for den nedsatte Lovcommission
skjelne imellem den ældre og nyere Ret, da den var
mensmeltet til Eet, og da det var dens Forma
optegne den hele Ret saaledes, som den befandt si
den Tid, uden Hensyn til de enkelte Bestemm
Alder. At Ulfljot ikke er bleven nævnet i Lovsamli
kan heller ikke afgive noget Argument herimod, t
er paa yderst faa Steder, at Lovenes Proponent

[33]). Deshellere maatte Lovcommissionen nævne hans
hvis den havde forefundet mange Ulfljot virkeli
hørende Lovbestemmelser, og at Commissionen
har været uvidende om hvad der egentlig til
Ulfljot, paastaaer Anmelderen i det følgende.

nævnt, og hvor det skeer, synes det at være Lovsigemændenes Responsa, som henføres til sin Forfatter.

Hvad Lovsamlingens Omfang og Fuldstændighed angaaer, have vi Grunde til at antage, at den hverken har været saa omfattende, eller saa fuldstændig i dens enkelte Dele, som den senere er bleven, og saaledes som den under Navnet Graagaas er kommet til os. Dette slutte vi 1) af Are Frodes og Kristni-Sagas ovenanførte Ord, at nemlig den nedsatte Lovcommission optegnede Criminalretten (vígslòdi) og meget andet i Loven (þá var ritadr vígslòdi oc margt annáð í lögum). Da nu Vígslòdi kun er en iblandt Graagaasens flere Hoveddele, og de anførte Skrifter kun udtrykkeligen nævne denne, saa synes deraf at følge, at de øvrige Lovens Dele, enten ikke ere blevne optegnede, eller dog ikke saa fuldstændigen som Vígslòdi, thi ellers vare de anførte Udtryk ingenlunde adæqvate [24]). Derimod

[24]) Mig forekommer det, som om Are Frode l. c. anmærker, at Vigslodi ꝛc. blev forfattet den første Vinter, Lovcommissionen var samlet, men hans Ord: **En þat vard at fram fara,** som godt kan oversættes: "men det maatte fortsættes", synes snaaskee at pege paa, at Lovcommissionens Arbeide ikke fuldførtes i en Vinter. Men antager man end dette, og oversætter disse Ares Ord saaledes, "men det maatte fuldbyrdes", (nemlig at Lovene skulde skrivtlig optegnes) saa vise dog Ares foregaaende Ord: **Skyldu þeir gerva nymæli þau öll i lögum, er þeim litizk þau betri enn en fornu lög.** d. e. De skulde gjøre saadanne nye Lovbestemmelser, som de ansaae for bedre end de gamle

gives der Grunde, som gjøre det sandsynlig
lerne fortrinligen have henvendt deres O
paa den Deel af Loven, som angik Ma
dermed, efter hine Tiders Tænkemaade,
staaende Fornærmelser i Ord og i Gjerning
og betydeligste Tvistigheder i Landet havde
delse derfra; 2) er det meget usandsynli
umueligt, at Lovcommissionen kunde i een
færdig med et saa stort og vidtløftigt
Graagaasen er; 3) har denne Lovens
genlunde hindret Rettens Udvikling, eller
de Retsnormer, som ikke bleve optegnede,
skulde leve iblandt Folket. Vi have desude
vortes som indvortes Grunde, som overb
at Haflide Maursøns Lovsamling har i den
modtaget mange Forandringer. Vi finde
Exempler paa, at de Love, hvorom vi
vide, at de ere vedtagne efter denne Lovsa
nelse, nu findes indlemmede i Graagaasen.
er Loven om Alenmaal, der ifølge Hunge
Pauls-Saga K. 9 S. 190, blev vedtaget o
(Kb. Kap. 82 Graagaasen I Pag. 497)
om at verdslige Love skulde vige for de
den er bleven vedtaget 1253, som vi

Love, at Commissionens Arbeide ikk
være særdeles langvarigt, da den kun
ældre gjeldende Love, og blot der gjøre
hvor de fandt dem nødvendige.

ligst [35]). Hertil hører og den Lov, som findes i lögsögumans p. S. 7 angaaende de forskjellige Lovcodices Auctoritet, hvor Haflide Maursøns Codex ogsaa nævnes. Graagaasen henviser ogsaa til ældre Lovsamlinger paa flere Steder.

Iblandt de Tillæg, som Lovsamlingen erholdt, bør Bispopperne Thorlak og Ketils Kirkeret anføres. Den blev forfattet i Aaret 1122—23, efter Erkebiskop Ødsers Tilskyndelse, af de nævnte Biskopper, i Forbindelse med

[35]) Dette sigter til Forfatterens, Pag. XXII, anførte Grunde imod den i Hist. eccl. Island. I Pag. 133 Not. b og Pag. 263 yttrede og forsvarede Mening, at denne Bestemmelse allerede skulle være gjort og sanctioneret Aar 1053, ved den Leilighed, at Indbyggerne vilde overtale Islev Gissursson til at blive Landets Bisp, og at den igjen blev fornyet 1080 i en lignende Anledning, nemlig for at overtale Sønnen Gissur til at overtage Faderens efterladte Bispe-Embede. Landets Forhold synes at tale for den af Biskop Johnsen antagne Mening. Christendommen havde alt over et halvt Seculum været Landets Religion, og Landets Magnater og Folket overhovedet følte alt mere og mere Trang til, at Landet havde en egen Person af de Indfødte, som sørgede for Religionens Tarv og Vedligeholdelse, Præsternes Oplærelse m. m. Der er derfor intet usandsynligt i, at saavel Magnaterne som Folket har offentligen givet et saadant Løvte til hine agtede og elskede Prælater. Skjøndt Forfatterens Modbeviser tildeels ere vægtige, har han dog ikke afbeviist alle de af Biskop Johnsen l. c. anførte. S.

Sæmund Frode og flere af Landets viseste M
samt promulgeret og vedtaget paa Althinget 1123, a
5 Aar senere end Haflide Maursøns Lovsamling blev
tykt sammesteds. Der gives vel nogle der mene
Kirkeretten ikke bør ansees som en Deel af Graaga
men som en for sig bestaaende Lov, men Forf. b
det modsatte, deraf, at denne Kirkeret ikke alene
først i begge de Skindbøger af Graagaasen, som
nu er i Besiddelse af, og det i den ene (nemlig i
reg.) saaledes, at den verdslige Ret begynder
mindste Mellemrum paa samme Side, som Kirke
ender, imedens en fælles Fortale i den anden bliver
udskikket, saavel den geistlige som verdslige Ret. E
tigere Argument synes det imidlertid at være, at n
den hedenske Tid var vant til at forestille sig de verd
og geistlige Love under Eet, samt at denne Synsn
efter Christendommens Indførelse vedblev at være
skende, saa at Love, som bleve vedtagne angaaend
christelige Religion, bleve promulgerede og vedtagne
samme Maade, som de verdslige Love, og toge sin P
iblandt disse. Da nu Biskopperne uden Tvivl
optaget en Deel af disse ældre Love i deres Kirkere
den i mange Henseender staaer i Forbindelse med
verdslige Ret, samt da hiin blev promulgeret og vedt
som andre Love paa Althinget, saa er det klart, at
ikke kunde betragtes anderledes, end som en De
Landsloven. Denne Mening synes endvidere at b
kes af selve Kirkeretten Kap. 35 S. 140, hvor den

des laga páttr, hvilket synes at give tilkjende, at Vedkommende ansaae den som en Deel af en større Lov. Men uagtet alt dette har Sveinbjørnsen, der som stipendiarius Arnamagnæanus har taget en virksom Deel i Udgivelsen af Graagaasen, samt besørget den latinske Oversættelse, fulgt den modsatte Mening, og desaarsag udeladt den som Graagaasen uvedkommende, hvilket Forfatteren med Rette beklager [26]).

Adskillige Lærde, hvoriblandt Erichsen (i hans comm. de expositione infantum §. 6 S. 210), og Biskop F. Johnsen (hist. ecclesiast. I S. 74, 79, 106) have antaget, at den Kirkeret, som Olaf den Hellige ved Biskop Grimkel og andre vise Mænd lod forfatte, er bleven vedtaget i Island omtrent 1019, og at den har været gjeldende sammesteds over hundrede Aar eller indtil 1123 (da Biskopperne Thorlak og Ketils Kirkeret blev vedtaget) som Lov i Island. Forfatteren har erklæret sig imod denne Mening, deels af den Grund, at Hungurvaka og Kristnisaga, saavel som alle andre Historieskrivere tie ganske derom; at en saadan Kirkeret ikke bliver nævnt i den islandske Kirkeret, og at den norske Kirkeret ikke vilde have passet godt for Island, hvor andre Love gjaldt, og navnlig iblandt andet Tienden var bleven indført over 120 Aar tidligere, end i Norge.

[26]) Om denne Materie, nemlig min Adskillelse af den ældre Kirkeret fra Graagaasen, som baade Forf. og Anm. misbillige, agter jeg paa et andet Sted udførligen at yttre mig. Stipendiarius Arnamagnæanus har jeg ikke været. S.

Han antager ogsaa, at de Steder i Olav den Helliges Saga, hvorpaa man har bygget hiin Mening, ikke kunne begrunde den. (S. XXXI Note 3). Vi kan ikke andet end tiltræde Forfatterens Mening i alt dette; thi for det første var det Tidsrum, i hvilket den grimkjelske Kirkelov skulde have været gjeldende i Island, alt for langt til, at Historieskriverne slet ikke skulde omtale den som saadan, for det andet passe de Ord i det 109de Cap. i Olaf den Helliges Saga, som Forfægterne af den modsatte Mening, og i Særdeleshed Biskop F. Johnsen, (hist. ecclst. I S. 79 Not. b) beraaber sig paa, meget bedre paa den Forandring i den Lov, hvorved Christendommen blev indført, som Islænderne, ifølge denne Konges Ønske, foretog i Aaret 1017, end paa en heel Kirkeret, som skulde være bleven indført af ham, hvilket forøvrigt ingensteds findes sagt, og for det tredie finder jeg det usandsynligt, at de Islændere, som faa Aar senere ikke vilde modtage den Lovbog, han tilbød dem, skulde have modtaget af ham en Kirkeret, og det saa meget mere, som Islænderne søgte at undgaae endog den fjerneste Anledning til at de norske Konger erholdt nogensomhelst Raadighed over Landet [37].

[37]) Forf. og Anm. antage rimeligviis, at den christelige Kirke i Island ingen Love har havt i 123 Aar. En Paastand, som ikke er sandsynlig. Thorgeirs geistlige Love af Anno 1000, hvorved han paa en snu Maade søgte at forene den christelige og hedenske Religion, og, ved Hjelp af Sandhedens Kraft, haabede

Thorlaks og Ketils Kirkeret, der efter Forfatterens Mening er forfattet, deels efter den canoniske Ret, og deels efter de i Landet før den Tid om Christendommen vedtagne Love, gjaldt fra 1123 til 1275, da den af den stridbare Biskop Arne forfattede Kirkeret blev vedtaget paa Althinget. Men om den første traadte i Kraft igjen efter 1280 under Erik Præstehader, efterat han havde erklæret den, imellem hans Fader Magnus Lagabæter og Erkebiskop Jon, i Aaret 1277, i Tunsberg indgaaede Overeenskomst for ugyldig, hvorved Kongen afstod til Erkebiskoppen den høieste lovgivende Myndighed i geistlige Sager, er blevet meget omtvistet, men da Forfatteren S. XXXVI Note 2 kun løselig har berørt denne Strid, saa troe vi at burde forbigaae den, og det saa meget mere, som Kirkeretten er udeladt af denne Udgave. Derimod bør det erindres, at Kirkeretten indeholder uimodsigelige Beviser for, at den er bleven forøget med nye Love efterat den var bleven vedtaget som Lov. Saaledes anføres tvende Love i Kirkerettens 44de Kap. S. 164, som bleve vedtagne paa Biskop Magnus Gissursøns Tilskyndelse, nogle Aar efter hans Embedstiltrædelse (1216), altsaa omtrent 100 Aar efter

maaskee at undergrave den sidste, kunde ikke længe fyldestgjøre den fremvoxende christelige Kirkes Tarv. Efter at Landet fik sin egen Biskop 1057, som blev ordineret af Erkebiskoppen i Bremen, Adalbert, maatte man mere og mere vænne sig til den Tanke, i geistlig Henseende, at staae under Fremmede. S.

Kirkerettens Tilværelse, samt en tredie Lov, som var bleven ophævet. Ved at sammenligne de flere Haandskrifter, man har af Kirkeretten, finder man og, at nogle indeholde flere Lovbestemmelser end andre. Dette kan iøvrigt tjene til yderligere Bestyrkelse, hvis det behøvedes, for den Mening, at Graagaasens øvrige Dele ere blevne forøgede paa samme Maade.

Forfatteren beretter (S. XXXVIII), at Løgsøgumanden Gudmund Thorgeirson, der tiltraadte Embedet næst efter Bergthor Rafnssøn, og forestod samme i 12 Aar (fra 1123—1135), har, i Forbindelse med andre kyndige Mænd, hvis Navne ikke ere os bekjendte, forøget Haflide Maursøns Lovsamling med adskillige Love, og maaskee foretaget nogle Forandringer ved samme. Heri har han fulgt Biskop F. Johnsens hist. ecclest. I S. 215, samt hans comment. de noctis præ die prærogat. Side 176—177, hvilken Forfatter igjen, ligesom Einarson i hans Schiagraphia S. 182, synes at have bygget paa Jon Magnussens Auctoritet i hans diatribe de codice norvegico Grágás, der først synes at have fremført denne Mening *). Men vi tvivle meget paa, at den er grundet, i det mindste have

*) Anm. har ikke kunnet erholde denne Afhandling, da den var udlaant i den Tid denne Anmeldelse blev skreven, men da alle de, der omtale Lovenes Revision ved Lovsigemand Gudmund, citere den, slutte vi, at den maae indeholde noget derom. Forresten er den aldrig trykt, men findes i Manuscript i den Arnemagnæanske Samling.

vi ikke, i nogetsomhelst af de ældre Skrifter eller Annaler, fundet finde Noget, der berettiger til at antage den ovenanførte Fortælling. Vel tillægges Lovsigemand Gudmund tvende Love i Graagaasen, nemlig en i Omagab. I cap. 29, Side 288 og en anden i Vigslode II cap. 75 S. 118 Not. 2, men dette berettiger os ingenlunde til at antage, at han har havt virksom Deel i Lovens Revision, og det saa meget mindre, som tvende af de Lovsigemænd, som levede før Lovens skriftlige Optegnelse, ogsaa tillægges Love, nemlig Markus Skeggeson, der var Lovsigemand 1084—1093, og anden Gang 1099—1108, i Kaupab. Kap. 6 S. 402, og Ulfheden Gunnerson, der var Lovsigemand fra 1109—1117; thi det er indlysende, at de ikke kunde revidere den Lovsamling, som ikke blev skriftligen optegnet førend efter deres Død. Imidlertid er det muligt, at der et eller andet Sted kan findes Oplysninger herom i de gamle Skrifter, skjøndt vi ikke have været saa heldige at træffe paa saadanne. Dog er det ikke usandsynligt, at de Data, hvorpaa man muligen har bygget denne Mening, ere utydelige; thi Formaalet og Beskaffenheden af den Revision, som fornævnte Gudmund skulde have foretaget, angives ganske forskjelligen, endog af de samme Forfattere. Saaledes har F. Johnsen i hans Hist. ecclesiast. I S. 215 antaget [38]), at Gudmund har omdannet de islandske Love efter den norske Lovbog, som

[38]) Biskop Johnsen siger alene l. c. "huic tribuitur etc." uden paa bestemt Maade selv at yttre sig derom. Meningen troer jeg ikke har noget for sig. S.

kaldtes Grágás, hvoraf den islandske Lovbog siden har erholdt dette Navn, derimod har samme Forfatter i hans comm. de noctis præ die prærogativa S. 176–177 paastaaet, at Gudmund, efter Biskopperne Thorlak og Ketels Tilskyndelse, har, i Forbindelse med flere saavel geistlige som verdslige Mænd, foretaget en Revision af de verdslige Love, for at borttage af disse alt hvad der stred imod deres nyligen forfattede Kirkeret. Hvad den første Angivelse angaaer, saa have vi i det foregaaende, som vi haabe, tilstrækkeligen godtgjort, at den maa være urigtig, den anden Mening derimod har intet usandsynligt ved sig, hvorfor vi, paa Grund af foranførte Auctoriteter, ville antage den indtil videre, men deraf følger da atter, at Gudmunds Revision ikke har været meget omfattende [39]).

Af Graagaasens indre Beskaffenhed lære vi endnu tydeligere og fuldstændigere, hvilke Forandringer den første Lovsamling i Tidens Længde maae være undergaaet; og ledes tillige paa Spor til at kunne, med mere Sikkerhed, slutte os til dennes oprindelige Omfang. Til den Ende er det nødvendigt, at blive bekjendt med de tvende Skindbøger af Graagaasen, som ere os levnede fra Oldtiden; den ene af disse findes i Kongens store Bibliothek under No. 1157, og kaldes derfor codex

[39]) Vist er det, at Graagaasen, i sin nærværende Form, har mangfoldige Noveller, og flere end endnu ere bemærkede, uagtet de af Afskriverne ere in margine af Cod. A. M. angivne, hvis jeg ret mindes. S.

regius; den er i Heelarkform, og indeholder 93 Blade og 185 Sider. Den anden tilhører den Arnamagnæanske Samling og kaldes derfor cod. arnamagnæanus; den er ogsaa i Heelarkform og indeholder 107 Blade og har No. 334. Imellem disse tvende Skindbøger finder en saadan Forskjel Sted, at man, blot ved at kjende den ene, kun erholder en ufuldstændig Kundskab om Loven; thi den ene completterer den anden, saaledes, at imedens den ene er meget vidtløftigere i sine enkelte Dele, har den anden flere vigtige Afsnit, som hiin mangler, ikke at tale om andre mindre betydelige Afvigelser af forskjellig Beskaffenhed.

For at stille denne Forskjel tydeligere for Læserens Øine, tillade vi os at hidsætte et Udtog af de tvende Tavler, som findes i Forf. Afhandling S. XLVII—LIX. Den første Tavle fremstiller de enkelte Dele, som hver af Skindbøgerne indeholder, samt den Orden, hvori de følge paa hinanden.

Codex reg. er inddeelt i følgende Hoveddele i nedenstaaende Orden:

S. 1—17. Kristinrèttr hinn gamli (den gamle d. e. Thorlaks og Ketils Kirkeret) uden Overskrift.

— 17. Þingskapa-páttr (Bogen om Processen i Almindelighed).

— 60. Vígslóði (Bogen om Manddrab og andre criminelle Tilfælde).

— 83. Lögsögumanns-páttr (Bogen eller Capitlet om Lovsigemandens Ret og Pligter).

S. 84. Lögrèttu-páttr (Bogen om Lovrettens Indretning og Virksomhed).
— 87. Erfdatal (Arvebogen, Overskriften tilføiet af en Haandskrift fra 15de Aarh.)
— 99. Omagabálkr (Bogen om Fattigvæsenet).
— 109. Kvenna-giptíngar (Bogen om Ægteskab; Overskriften fra det 16de Aarh.)
— 121. Blandet Indhold:
um hrossa reidir (om at ride Andres Heste uden Tilladelse. Her findes, tilføiet med en Haand fra det 16de Aarh. heyrir til Þjófabálks, d. e. hører til Tyvebalken).
— 122—127. um skipa meðferð 4 Kapp. (Søeretten. Denne Overskrift findes ikke i selve Skindbogen, men i adskillige Afskrifter af samme).
— 127. Landabrigða-páttr (Bogen om faste Eiendommes Indløsningsret).
— 146. Rekabalkr (Bogen om Forstrandsrettighederne; Overskriften fra det 16de Aarhundrede).
— 151. Leiglendinga-páttr (Bogen om Leie af Jord. Det bør bemærkes, at der S. 153 (ved en Trykfeil staaer 113) i Kap. um fjárleigur, findes i Marginen tilføiet rubrum: "Kaupabalkr", og S. 156 Kap. um fjárdömíngar rubrum: "úr erfdabalki", begge Dele med en Haand fra det 16de Aarh.)

S. 162. Þjófabálkr (Tyvebalken; Indskriften fra det 15de Aarh.)

— 166. um hreppaskil (Paa samme Side findes tilføiet med en Haand fra det 15de Aarhundrede "framförslu-bálkr").

— 169. Blandet Indhold:

a) um fjárgjafir (om Gaver).

b) ef madr finnr grip (om Hittegods).

— 172. c) um almenninga (om Almindinger).

— 173. d) um hundsbit (om Hundebid).

e) um sáttir manna (om Forlig).

— 174. f) um fjárlag manna (Taxt paa Løsegods).

— 175. g) frá rètt Noregs konúngs á Islandi (om den norske Konges Rettigheder i Island).

— 176. h) um rètt Islendínga í Noregi (om Islændernes Rettigheder i Norge).

— 177. i) um fjárheimtur (om Gjelds Indkrævelse).

— 180—185. Indeholder Tillæg til den gamle Kirkeret, hvilke ere skrevne med den samme Haand som den foregaaende Lovtext [40]). Paa de følgende 16 Blade findes Hagen Hagensens islandske Lov járnsíða kaldet [41]).

[40]) Dette Tillæg indbefatter dog ogsaa det mærkværdige Gissurs Tiende-Statut af 1096. S.

[41]) Dette er urigtigt; her findes ingen Jarnsida eller Hakonarbok, men vel bagved Codex A. M. S.

Codex arnamagnæanus har følgende Inddeling i denne Orden:

1 Bl. S. 1. Fortale uden Overskrift.
— — 2. Kristinrèttr hinn gamli.
S. 12. Arfapáttr.
— 20. Omagabálkr.
— 28. Festa-páttr (Bogen om Ægteskab = kvenna giptíngar, med en Indholdsliste foran).
— 37. Kaupabálkr (Kjøbebalken, med en Indholds-liste foran).
— 51. Vígslóði ogsaa med en Indholdsliste.
— 71. Landabrigdabálkr til Blad 93½ med Ind-holdsliste over 55 Kapitler.
Herved bemærkes:
1) at de 4 sidste Kapitler, som anføres i Ind-holdslisten a) um reka, b) um hualmál c) of flutníngar, d) of vagrek over-skrives i Texten paa anden Maade, nemli Kap. 52 "Reka-páttr" og Kap. 55 "um hvali".
2) at Texten føier 17 Kapitler til de i Ind-holdslisten opregnede 55, hvilke i adskillig Papirs-Haandskrifter udgjøre et eget Afsnit under Navn af Landsleia-bálkr, Búa-bálkr [42].

[42]) Cfr. foregaaende Note. S.

Læseren vil strax, ved det første Øiekast paa denne tabellariske Oversigt af begge Skindbøgernes Indhold, bemærke den overmaade store Forskjel, der finder Sted imellem Inddelingen og Anordningen af Materien i begge, men han kan derfor ikke med Sikkerhed deraf slutte, om og hvorvidt den ene maatte have udeladt noget, som indeholdes i den anden, eller om ikke snarere de særskilte Afsnit, som findes i den første, maatte være inddragne under andre Hovedafsnit i den sidste; vi ville derfor hidsætte et kort Udtog af den 2den Tavle hos Forfatteren, hvoraf Læseren vil kunne erholde den fornødne Oplysning:

Cod. reg. indeholder følgende tildeels meget vigtige Afsnit, som cod. arnam. ikke har:

Lögsögumanns-þáttr Lögrettu-þáttr þíngskapa-þáttr	I S. 1—168.
Baugatal Rannsókna-þáttr	II S. 171—196.
Um skipa meðferð Um rètt Noregs Konúngs á Isl. Um rètt Islend. í Norvegi	II S. 395—410.

Cod. arnamagn. har derimod følgende Kapitler og større Stykker af Kapitler, foruden utallige mindre Stykker og Sætninger, som savnes i cod. regius:

Arfa-þattr I S. 170.

K. 4, tilføiet et stort Stykke i Enden S. 184.

K. 18 ligeledes næsten 2 Sider S. 222—224, ligeledes S. 226.
— 23, 24 og 25 tilføiede S. 228—230.
Omagabálkr, S. 230.
K. 2 og en stor Deel af K. 3 tilføiede S. 235—239.
— 7 næsten 2 Sider tilføiede S. 245—246 foruden mange mindre Stykker paa de følgende Sider, især S. 251—252, 256—257.
— 8 tilføiet en Side, S. 259.
— 13 tilsat S. 266—267.
— 14 tilføiet en halv Side, S. 268.
— 19 ligeledes over en Side, S. 273—274.
— 20 tilsat, S. 275.
— 24, 25 og 26 ligeledes, S. 279—282.
— 27, største Delen ligeledes, S. 283—285.
— 29 en Side i Begyndelsen, S. 287—288.
— 30, største Delen, S. 289—291, 292—293.
— 31, 32 ligeledes, S. 294—298.
Festa-páttr I, S. 302.
K. 11 tilføies S. 321—323.
— 20 ligeledes, S. 332—333.
— 36 over en Side, S. 351—353.
— 39 tilføies S. 354—355.
— 44 2 Sider, S. 359—360.
— 45, 46 og 47 ligeledes, S. 361—362.
— 48 Begyndelsen en Side, S. 363.
— 49, 50, 51, og største Delen af K. 52, S. 364—375.

K. 53—59, der udgjør Slutningen af Festa-páttr, S. 376—385.

Kaupabálkr, S. 386, foruden flere betydelige Stykker.

K. 47—52, S. 456—464.

— 70—74, S. 487—492.

— 75 den sidste Deel, S. 493—494.

— 82, S. 497—499.

— 84—85, der udgjøre Slutningen, S. 500—505.

Vígslođi II. Pag. 1.

K. 6 S. 11; en Deel af K. 11 og 12 S. 15 og 17.

— 15 S. 20—24. K. 24 S. 39—40.

— 40 S. 79—80, undtagen Begyndelsesordene.

— 49 2 Sider, S. 88—89.

— 50—51 S. 90—91 og største Delen af K. 52, S. 92.

— 53 S. 94—95. K. 56—61 S. 95—100.

— 62—63, største Delen tilføiet, S. 100—102.

— 67—68, S. 109-110. K. 72-74, S. 113-115.

— 80—84, S. 123—127. K. 87—103, S. 128—143.

Landabrigđabálkr II. Pag. 199.

K. 2, den største Deel, S. 214—216.

— 7 og 8, S. 226—228.

— 11 en Side, S. 233.

— 13, tvende Blade, S. 249—253.

— 16, en Side, S. 267—268.

— 21, S. 279. K. 27, S. 284—285.

— 59, den største Deel, S. 367, 368.

Af denne tabellariske Oversigt see vi, at imedens cod. reg. indeholder flere vigtige Afsnit, som cod. arnam. savner, er denne overalt mere vidtløftig i de enkelte Dele; men hvad lære vi nu af denne store Forskjellighed, med Hensyn til Haflide Maursøns Lovsamling? Svaret herpaa er let at finde; thi naar vi i det foregaaende have antaget, at denne Lovsamling var den første Lovoptegnelse i Island, samt at denne stedse er vedblevet at være gjeldende, og, som en Følge deraf, har udgjort Grundvolden for den senere Retsudvikling, saa viser den Forskjel, som de tvende Skindbøger frembyde, at Haflide Maursøns Lovsamling, i den følgende Tid, har erholdt betydelige Tillæg; thi ellers maatte de Exemplarer man havde af hiin Lovsamling, være omtrent ligelydende, naar ingen, eller i alt Fald meget faa, nyere Tilsætninger havde foranlediget en vis naturlig Uovereensstemmelse imellem dem.

Her frembyder sig nu det Spørgsmaal, om ingen af de nævnte Skindbøger kan ansees for, at være den af Haflide Maursøn besørgede Lovsamling, men førend vi ligefrem indlade os paa Besvarelsen heraf, ville vi med Forfatteren (Side LXV—LXVII) søge at afgjøre, hvilken af dem der maa ansees at indeholde den ældre Text. Forfatteren siger, at hvis man skulde afgjøre dette blot efter den Sætning: at den, der havde flere Tilsætninger var den yngste, saa maatte cod. reg. ansees derfor, da den har flere hele Afsnit, som savnes i cod. arnamagn. Vi derimod troe, at denne Sætning alene vilde bevise

det modsatte. De Tillæg, som den første har, ere nemlig af anden Beskaffenhed end dem, som den sidste frembyder; hiin har, som sagt, hele Afsnit, denne derimod interpolerer allevegne Texten med større og mindre Sætninger og Stykker [42]). Hine kunde gjerne, af en eller anden Grund, være blevne udeladte af den ene, uden at den derfor var ældre end den anden; men disse kunde ikke være blevne til, uden at være senere tilsatte, hvoraf følger, at Cod. arnamagn. maa ansees at indeholde yngre Text. Forfatteren har endvidere gjort opmærksom paa, at denne Codex indeholder langt flere Love, som ved Udtrykket "nymæli" (novella) angives

[42]) Mangfoldige af de mindre Tilsætninger, som Cod. A. M. har fremfor Cod. Reg., ere fremkomne ved Skjødesløshed af Afskriveren af Cod. Reg. Som Beviis herfor anfører jeg exempelviis af Graag. I D. Pag. 173 Not. 1, 205 3, 208 3, 213 1, 215 2, 217 1, 218 3, 233 1, 234 1, 252 3, 263 3, 269 1 foruden utallige andre Steder, som det vilde være for langt at opregne. Paa disse Steder er det klart, at Afskriveren har havt en Codex for sig, som han skrev efter, og ved under Skrivningen at see paa denne, er kommen til at udelade, fordi han troede sig at være rykket længere frem i Skrivningen, end han var, da enten de sidste Ord foran det Udeladte, og de sidste Ord i det Udeladte, eller de første Ord i det Udeladte, og de første derefter følgende Ord, ere de samme. Codex A. M. har samme Tilfælde, skjøndt yderst sjeldne; Exempler ere: Graag. I Pag. 195 Not. 1, 244 2, 271 5. S.

at være nye [44]) eller som man af Historien, eller af andre Omstændigheder veed at være nye. Til Exempel herpaa kan anføres Festa-þ. K. 23 og 25 I. 228, 229. Omagab. K. 26 I S. 282. Kaupab. K. 28 I 497—498. Det er og mærkeligt, at denne Codex ofte, imod Enden af hvert Hovedafsnit, tilføier nogle Kapitler, som savnes i Cod. reg., og som desuden ofte bære Præget af at være senere Tilsætninger. Ligeledes har Forf. bemærket, at denne Codex favoriserer Geistligheden mere end Cod. reg., hvilket iblandt andet kan sees af Arfa-þ. K. 18 S. 223. Fþ. K. 20 S. 332 og flere Steder, og endelig at Aþ. K. 13 S. 208 Not. 5 viser, at Cod. reg. er ældre. Paa dette Sted tales nemlig om Arv, som falder i Udlandet, hvorom Cod. reg. siger, at den præscriberes naar den ikke bliver afhentet af Vedkommende inden 3 Aar, hvorimod Cod. armanagn. siger, at den nu aldrig præscriberes, hvor længe den end ligger uafhentet.

Efter saaledes med Forfatteren at have gjort det høist sandsynligt, at Cod. reg. er ældre end Cod. arnamagn., gaae vi nu over til Besvarelsen af det egentlige Spørgsmaal, om hiin, som den ældste, kan ansees for at være den af Haflide Maursøn besørgede Lovsamling? Allerede den Omstændighed, at den indeholder flere vigtige Afsnit, som ikke findes i Cod. arnamagn.,

[44]) Herpaa har jeg ogsaa gjort opmærksom i mine kortfattede Notater foran Graagaasen.

S.

giver en temmelig stærk Formodning om, at Spørgsmaalet maa besvares benægtende. Vi have nemlig i det Foregaaende viist, at Haflide Maursøns Lovsamling blev tillagt den største Auctoritet, hvoraf maatte følge, at enhver Lovsamler maatte lade det være sig magtpaaliggende at have denne heel og holden; det kan og heller ikke have været vanskeligt, da denne Samling engang existerede som et Hele. Forfatteren antager vel, at de omtalte Afsnit med velberaad Hu ere udeladte af Cod. arnamagn., fordi de ikke kunde ansees at have nogen Nytte, efterat Jonsbogen blev indført, men ligesom det derfor ikke har været Forfatterens Mening, at de have været Dele af Haflide Maursøns Lovsamling, saaledes skulle vi i det Følgende see, at denne hans Hypothese har meget imod sig. Her paa dette Sted ville vi gjøre opmærksom paa adskillige indvortes Grunde, som gjøre det sandsynligt, at hine Afsnit ikke have været Dele af Haflide Maursøns Lovsamling, men at de ere senere Tilsætninger af Andre [45]). De Afsnit, der ere udeladte i Cod. arnamagn., findes enten aldeles ikke i Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov, eller i det mindste ikke som selvstændige Afsnit, naar vi undtage Materien

[45]) Anmelderens følgende Ræsonnement om Graagaasens Dannelse efter Gulethingsloven (Hag. Ad.) har vist ikke meget for sig. Graag. bærer overalt Spor af at være fremvoxet efterhaanden paa islandsk Grund, uden særligen at være lempet efter fremmede Love. S.

om "Baugatal". Saaledes kunde hverken lögsögumanns-páttr eller lögrettu-páttr eller Afsnittene um rètt Islendínga í Norvegi og um rètt Norvegs konungs í Islandi, have Sted i Gulethingsloven, da de Forhold, som kunde foranledige slige Bestemmelser, som indeholdes deri, først existerede efter Althingets Stiftelse i Island. Noget, der svarer til de vigtigste af de af Cod. arnamagn. udeladte Afsnit: píngskapapáttr, findes heller ikke i Gulethingsloven, som et særegent Afsnit; thi de vigtigste Bestemmelser om Rettergangsmaaden ere indflettede i Lovens Bestemmelser om enhver enkelt Sag. Da nu altsaa disse Afsnit ikke fandtes i Gulethingsloven, men vi i det Foregaaende have viist, at denne var Kilden til den islandske Ret, samt at den hos Haflide Maursøn nedsatte Lovcommission, skulde fornemmeligen gaae ud paa, at optegne denne sidste saaledes, som den forefandtes paa den Tid, saa finde vi det sandsynligt, at hine Afsnit ikke vare endnu dannede, eller i det mindste ikke modne, til at indtage en selvstændig Plads i Lovsamlingen, og at de altsaa ikke have fundet Sted i Haflide Maursøns Lovsamling [46]).

[46]) Det forekommer mig at være en noget sær Slutningsmaade, at de Lovstykker, som den arnem. Codex har fremfor den kongelige, skulde bevise, at hiin er yngre end denne (hvilket jeg ogsaa mener), men at de Lovstykker, som den kongelige Codex har fremfor den arnem., skulde være yngre Tiders Frembringelser. Jeg troer, at píngskapa-páttr, paa mange Steder, bærer Præg af at være lige saa gammel, som Mængden af

Dette bestyrkes endnu af andre Grunde. Hvad Processen for det første angaaer, saa see vi, at Graagaasen deri følger det samme Princip, som Hagen Adelsteins-fostres Gulethingslov; de vigtigste Bestemmelser af denne indflettes hist og her i de enkelte Materier, som en integrerende Deel af Læren om disse. Især ere Kaupabálkr, Vígslo𐞒i og Landabálkr rige paa processuale Bestemmelser, indflettede imellem de der afhandlede Materier. Med en saadan Fremgangsmaade synes det ikke at harmonere at forfatte et særegent Afsnit om Processen i Almindelighed; thi det er egentligen det samme, som at gjentage det samme to Gange. Naar man gjennem-

de andre Lovstykker. Baugatal og maaskee Ransoknapáttr skulde jeg troe at være blandt de allerældste Lovstykker i Graagaasen, maaskee en ægte Levning af Ulfljotslov, forfattet i Lighed med den ældste Gulethingslov. At antage, at den processuale Lovgivning i 1117 ikke var endnu saa uddannet, at den kunde nedskrives, lader sig vel ikke gjøre, naar man betænker, at Retfærdigheden, i saa lang Tid, havde været haandhævet i Landet, under bestemte Former; at der vare forløbne næsten 300 Aar fra Althingets Indstiftelse; at der vare forløbne over 100 Aar fra den Tid Femtedommen, Althingets sidste Rets-Institution, dannedes, og overhovedet, at der fra den allerførste Begyndelse, vistes en stor Forkjærlighed for retslige Former og Formler i Procesordenen. Det er modsigende at nedskrive en Lov, og at de Former, hvorunder det Retlige skulde gjøres gjeldende, dog ikke ere uddannede. Nialssaga tjener her som talende afgjørende Modbeviis. S.

læser Graagaasen med Opmærksomhed, vil man endog finde det høist usandsynligt, at þingskapa-þáttr er forfattet af de samme Mænd, som Lovens øvrige Hoveddele, ja man vil selv finde Gründe til at antage, at þingskapa-þáttr er forfattet af flere forskjellige Mænd. Sammenligne vi Kaupabálkr med þingskapa-þáttr, finde vi, at Kap. 53—69 (I S. 464—487) i den første forekomme næsten ordlydende i K. 56—61 (I S. 146—167) i den sidste, og sammenligne vi Vígslođi med þingskapa-þáttr, finde vi ligeledes, at mange større Stykker af den første, enten forekomme næsten ordlydende, eller under en ny Bearbeidelse (hvilket hyppigen er Tilfældet) i den sidste, cfr. til Ex. Vígsl. K. 22—30 (II S. 37—60) med þingskapa-þ. K. 7 og 8 S. 34—36; K. 13—19 S. 41—60, foruden mange andre Steder, hvorpaa vi ville see flere Exempler i den Deel af denne Anmeldelse, som omhandler de specielle Tilfælde. Sammenligne vi þingskapa-þáttar forskjellige Dele indbyrdes, saa finde vi, at den afhandler Materien om Executionsdomme (féransdoma) paa 3 forskjellige Steder, først eengang i Læren om Rettergangsmaaden paa Althinget K. 29—36 S. 80—98 og dernæst to Gange i Materien om Vaarthingene K. 42 S. 123—129 og K. 45—52 S. 131—138, og det saaledes, at de sidste Steder forkynde sig som en forskjellig Bearbeidelse af det selvsamme Stof, som findes paa det første [47]). Alt

[47]) Hvad beviser alt dette andet, end at þingskapa-þáttr, ligesaavel som de andre Lovens Dele, har sine Noveller? S.

dette forekommer os at være tydelige Beviser for, at þíngskapa-þ. ikke har havt Sted i den første Lovsamling, men er en senere Tilsætning. Hvad de andre ovennævnte Stykker angaaer, saa finde vi lignende Grunde til at antage, at de heller ikke have hørt til denne Lovsamling. Stykkerne om den norske Konges Rettigheder, og Islændernes Rettigheder i Norge, ere af saa speciel Art, at det synes rimeligt, at Lovcommissionen har udeladt dem, især da det synes, at de ikke have havt Tid eller Leilighed til, at give deres Lovsamling den yderste Grad af Fuldstændighed [48]) (see foran S. 63 ff.) Dette samme troe vi ogsaa kan gjelde om Søretten, som et Indbegreb af specielle Bestemmelser. Det synes ogsaa rimeligt, at Lovcommissionen har udeladt lögsögumanns-þáttr og lögrèttu-þáttr, da man ikke trængte saa meget til skriftlig Optegnelse af saadanne Lovbestemmelser, der forkyndte sig i factisk bestaaende Indretninger; lögsögumanns-þ. Side 7 viser og tydeligt, at den er forfattet meget

[48]) Hverken Forfatteren eller Anmelderen have lagt Mærke til, at disse Lovstykker maa være skrevne i Norge. Dette beviser det ofte forekommende adv. loci hèr hic, hvorved ikke kan sigtes til andet, end Norge, efter Sammenhængen. Denne Uagtsomhed har forledt Forfatteren til, P. CL, at antage, at ⅔ Dele af Islands vaabendygtige Mænd, skulde paa Skibe føres fra Landet ned til Norge, til sammes Forsvar, da dog Bestemmelsen desangaaende, alene vedrører de Islændere, der i Feidetider opholdt sig i Norge, som cives temporarii. S.

senere [49]). Vanskeligst bliver det at forklare, hvorledes Baugatal og Ransókna-páttr kunde være udeladte a hiin Lovsamling, da begge disse Materier berøres Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov, og de, ifølg hine Tiders Forhold og Sagaernes Vidnesbyrd, oft ere blevne anvendte i Island. Men da Are Frode Ord, i Forbindelse med den korte Tid Lovcommissione anvendte paa sit Lovarbeide, gjøre det høist sandsynligt at dens Lovsamling ikke har været fuldstændig, og da de taler saa meget for, at de øvrige Afsnit, som ikke finde i Cod. arnamagn., ikke heller fandtes i Haflide Maur søns Lovsamling, saa troe vi deri at have god Grun til at antage det samme, om de tvende ovennævnt Afsnit [50]).

Hvad der tilfulde overbevisér os om, at Cod. reg ikke er den af Hafl. Maursøn besørgede Lovsamling — a

[49]) At Søretten ikke har trængt til en Bearbeidelse, e med Hensyn til Islændernes temmelig stærke Handel fart og mange Søreiser, neppe antageligt. D Stykke af Lögsögumanns þ. Pag. 7—8, som Ann her sigter til, forkynder sig øiensynlig, som en indskud Novel, da det Foregaaende og Efterfølgende hæng sammen med hinanden. S.

[50]) Anm. kommer her i Forlegenhed med sin egen Hypo these, at Graagaasen er dannet efter Hagen Adelsteen Gulethingslov, og at Codex A. M. nærmere slutte sig, med Hensyn til Hovedstykkerne, til Lovcommis sionens oprindelige Codex, end Codex regius, d Baugatallet vel kan stemme med den første Deel a

Texten i de Dele, som denne maa have indeholdt, ikke gjengives uforandret i hiin — er deels den Omstændighed, at Gudmund, der først blev Lovsigemand 5 Aar efter at oftnævnte Lovsamling blev vedtaget paa Althinget, nævnes 2 Gange som den, der har proponeret eller sanctioneret Love, der tillige anføres (Omb. Kap. 29 I 288 N. 1. Vígsl. K. 75 II 118 N. 2) samt det, at tvende Noveller, som ifølge Bisskop Mágnus Gissurssens Forslag bleve vedtagne paa Althinget, imellem 1216 og 1236, findes optagne i Cod. reg., hvoraf synes at følge, at denne Lovsamling ikke er bleven fuldført, førend i den første Deel af det 13de Aarhundrede.

Ved saaledes at have bestemt hvad der sandsynligviis ikke har været indbefattet i den første Lovsamling, have vi allerede gjort et vigtigt Skridt, til at kunne danne os en tilforladelig Forestilling om dennes Omfang; vi ere færdige med denne Opgaves negative Side. Men i det vi nu gaae over til dens positive Deel, finde vi os foranledigede til at opstille det, som en almindelig Sætning, at Hafliđe Maursøns Lovsamling har bestaaet af de Hoveddele, som ere fælles for begge Skindbøgerne, og at den, med Hensyn til det mere enkelte, har indeholdt det meste

Hypothesen, men findes i Codex reg. og er ogsaa saa fuldkomment in terminis af Are Frodes Ord: pa vas ritadr Vígslodi etc.; thi ingen kan nægte, at Baugatal har ingensteds bedre hjemme, end i Criminalretten. S.

af deres fælles Indhold. Vi formene nemlig, at den har indeholdt:

Vígslòði.
Arfa-páttr (cod. reg. Erfða-tal).
Omagabálkr.
Festa-páttr (cod. reg. Kvenna-giptíngar).
Kaupabálkr.
Landabrigdabálkr (cod. reg. landabr. páttr).
Reka-páttr.
Leiglendínga-páttr (cod. reg. Landsleia ɔ: Búa-bálkr).

Vi slutte dette 1) deraf, at Gulethingsloven handler om alle disse Materier [51]), 2) af alle disse Materiers Vigtighed og deres almindelige Interesse; 3) deraf, at disse Materier ere fælles for begge Skindbøgerne; thi skjøndt den ene er vidtløftigere end den anden, og skjøndt der finde betydelige Varianter Sted imellem dem, er

[51]) Anm. holder sig alt for meget til Hagen Adelsteinsfostres Gulethingslov, som ikke haves i sin oprindelige Form, ligesaa lidet som Graagaasen, hvorfor al Sammenligning mellem disse Love vil blive høist mislig og usikker. Are Frode Cap. 8 Pag. 13—14 beretter angaaende Forkyndelsen af Drab: adr voru her slik lög of pat, sem i Noregi, d. e. før gjaldt her desangaaende lignende Love, som i Norge, hvilket forkynder sig som Undtagelse fra Regelen; og have Islænderne ikke meget taget Hensyn til de norske Love, i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede, da have de endnu mindre gjort det 100 Aar senere. S.

det dog klart, at de have øst af en fælles Kilde, og endelig 4) af den Lighed i Ordenen, hvori disse Afsnit følge paa hinanden i begge Codices, hvilken sandsynligviis har sin Oprindelse fra den første Lovsamling. Naar man sammenligner den S. 73 ff. foran meddeelte tabellariske Oversigt over begge Skindbøgernes Indhold indbyrdes, saa vil man finde, at Arfa-páttr, Omagabálkr, Festa-páttr, Landabrigða-bálkr, Rekà-páttr og Leiglendínga-páttr, følge paa hinanden i samme Orden i begge Codices, (thi de Afsnit, der ere indskudte imellem disse i Cod. reg., og som vi nyligen have antaget for nye Tilsætninger, kunne ikke ansees at forstyrre denne Orden), derimod have Vígslòði og Kaupabálkr faaet forskjellig Plads i de forskjellige Codices, i det nemlig Vígslòði staaer foran Erfdatal (Arvebogen) i Cod. reg., imedens den i Cod. arnamagn. har faaet Plads efter Kvenna-giptingar, eller Materien om Ægteskabssager, og Kaupabálkr i den første har faaet Plads i Materien om Landsleie (Landsleigu-páttr), imedens den i den sidste findes efter Festa-páttr, eller Ægteskabsmaterien.

Man kunde spørge, hvilken af Skindbøgerne nærmede sig mere den oprindelige Orden i Haflide Maursøns Lovsamling? og vi svare: at ligesom Texten i Cod. reg. nærmer sig mere den oprindelige, saaledes synes man ogsaa at kunne sige det samme om Materiens Anordning i denne. Are Frodes ofte citerede Ord, i Forbindelse med hine Tiders Forhold, synes at vise, at Lovcommis-

sionen, først og fornemmeligen, har beskjæftiget sig med Vígslòði, og at denne altsaa er kommet til at indtage den første Plads i dens Samling; ligeledes anse vi det for sandsynligt, at Lovcommissionen har knyttet Materien om Kjøb og Salg til Materien om Landsleie, som noget beslægtet dermed, og at derimod en senere Bearbeider, maa have gjort Kjøbebalken til et ganske selvstændigt Afsnit i Cod. arnamagn., hvilket især fremgaaer deraf, at de enkelte adspredte Materier, som findes sidst i Cod. reg., ere for en stor Deel inddragne under Kjøbebalken, uagtet de ikke ere i mindste Maade beslægtede med Kjøb og Salg.

Af det, som vi nu have sagt om de os levnede Skind-Exemplarer af Graagaasen, vil Læseren allerede have bemærket, at man har gjort sig Flid for at indlemme i den ene af dem, nemlig Cod. reg., alle nye Afsnit, uden at gjøre sig synderlig Umage for at forøge selve Texten i de ældre Afsnit med nye Interpolationer, hvorimod Eierne af den anden omhyggelig synes at have vogtet sig for, at optage saadanne nye Afsnit, men destomere beflittet sig paa, at interpolere og forøge Texten i den første Lovsamling, med alskens nye Love og Tillæg, samt at sammendrage de adspredte Materier under visse Grupper eller Afdelinger. Han vil ogsaa have lagt Mærke til, at den samme Materie ofte afhandles paa tvende eller flere Steder i den samme Codex, samt at de samme Stykker ofte forekomme, under ganske forskjellige Afsnit i de forskjellige Codices, (som t. Ex. Kb. Kap. 53—69 i cod.

arnmagn. findes þingskapa-þ. Kap. 56—61 i cod. reg.) Da nu en saa betydelig Forskjel synes at være høist paafaldende, ansee vi det sandsynligt, at man vil spørge, hvorledes den lader sig forklare, og vi ville derfor meddele vor Mening derom.

For at opløse denne Opgave, maa man gjenkalde i sin Erindring, hvad der i det Foregaaende S. 51 ff. er sagt om den Maade, hvorpaa Retten udviklede sig før end Loven blev optegnet, thi den har ogsaa, efter den Tid, vedblevet at udøve en betydelig Indflydelse. Man maa desuden søge at gjøre sig en Forestilling om, hvorledes det egentligen har staaet til med Retsvidenskaben, førend Loven blev optegnet. Da Lovkundskaben i dette Tidsrum opbevaredes ved Hukommelsen, og forplantedes fra Mand til Mand, ved mundtlig Meddeelelse, er det høist sandsynligt, at den hos de fleste har været afbrudt og ufuldstændig, i det nemlig de fleste blot have lagt sig efter den Deel af Lovgivningen, som han troede især at have Brug for, og hvori han kunde opnaae betydelig Færdighed, uden at besidde synderlig Kundskab om Lovens øvrige Dele. Dette forekommer desto mere sandsynligt, som det af Sagens Natur er klart, at de fleste kun trængte til en partiel Lovkundskab, og at Lovens betydelige Omfang har bevirket, at ikke ret mange kunde faa Tid og Leilighed til, at gjøre sig lige bekjendt med alle dens Dele. Man føler desuden ved Behandlingen af enhver Videnskab, og ikke mindst ved Opfatten efter mundtlig Meddeelelse, Trang til at inddele Materien i

visse affondrede Stykker, da det letter Oversigten og Opbevarelsen i Hukommelsen. Dette har da givet Anledning til, at man har affondret visse Stykker i Loven, og behandlet ethvert af dem, som et for sig bestaaende Heelt. Da Bogstavskriften først nyligen var kommet til Island, da Loven blev skriftligen optegnet, er det ikke sandsynligt, at mange Exemplarer af Lovsamlingen ere komne i Omløb i den nærmest paafølgende Tid, og at altsaa Lovens Forplantelse fra Mand til Mand, ved mundtlig Meddelelse, længe efter har vedligeholdt sig, hvorved da tillige hiin Forestilling om dens forskjellige Deles Selvstændighed, desto lettere har kunnet vedvare; ja, det synes endog, at den har yttret sig paa den Maade, at flere enkelte Dele af Lovsamlingen ere komne i Omløb affondrede fra hverandre, hvilket de Afskrifter af enkelte Lovens Dele, som man endnu er i Besiddelse af, synes at bekræfte. Af denne Omstændighed synes man lettest at kunne forklare den Ulighed, som finder Sted imellem Anordningen af de forskjellige Dele i begge Skindbøgerne; thi naar Lovens forskjellige Dele, paa en Maade, ansaaes uafhængige af hinanden, var intet naturligere, end at Enhver, naar de skulde samles til et Heelt, valgte en vilkaarlig Følgeorden. Saaledes synes den nye Plads, som Kaupabálkr og Vígslóði have faaet i Cod. arnamagn., at være aldeles vilkaarlig; den kan nemlig hverken retfærdiggjøres, som en i Materiens Beskaffenhed grundet Forbedring, og heller ikke som en Efterligneise af Materiens Følgeorden i de norske

Love, eller i Jonsbogen. Af samme Omstændighed synes man at kunne forklare det, at den samme Materie ofte bliver afhandlet i flere Hovedafsnit; ja, at hele Stykker, næsten ordlydende, forekomme paa 2 forskjellige Steder i samme Skindbog.

De Tillæg og Interpolationer, som Texten har erholdt, efterat Loven første Gang blev optegnet, er det mindst vanskeligt at forklare. Lovens skriftlige Optegnelse kunde ikke standse Lovrettens omfattende lovgivende Virksomhed, eller med andre Ord, den kunde ikke gjøre nye Love, eller Forandringer i de ældre Love, overflødige. Lovsigemanden havde endnu den samme Anledning, til at skaffe sig den nøiagtigste og fuldstændigste Lovkundskab, til at trænge ind i Lovens Aand, og til den analogiske Anvendelse af samme, i forekommende Retstilfælde; Communerne og Thinglaugene havde endnu den samme Anledning til at vedtage nye Bestemmelser, og Lovsigemanden til at optage af disse, hvad han fandt passende i den almindelige Lovsamling; med et Ord: den fortsatte Retsudvikling maatte nødvendig medføre, at Texten af den første Lovsamling, i Tidens Længde, erholdt betydelige Tillæg, Interpolationer og Forandringer. Dog bør alle disse Tillæg ikke udelukkende tilskrives den fortsatte Retsudvikling, meget hidrører uden Tvivl fra den ældre Ret, som Lovcommissionen har overseet, eller ikke kjendt, men som er senere tilføiet af Andre. Iblandt flere umiskjendelige Beviser derfor, ville vi blot anføre Vígslóði K. 21 S. 35 Not. 1, hvor Cod. reg. udelader en Deel

af en Formel [52]), som Nials Saga dog viser oprindeligen at have hørt til Formelen; endvidere K. 35 II S. 68 Not. 1, som viser, at Cod. reg. har udeladt den mærkelige Lov, der ifølge Eyrbyggia Saga blev vedtaget sidst i det 10de Aarhundrede, at en Qvinde aldrig skulde være pligtig eller berettiget til at forfølge en Drabssag; begge disse Steder har Cod. arnamagn. completteret. Hertil føie vi endnu Vigsl. Kap. 112 S. 167—168, hvor den sidstnævnte Codex har trende Variationer af Fredsforsikkringsformularen, der øiensynlig er af gammel Oprindelse, hvilke Cod. reg. har udeladt. Det var ikke at vente, at de Lovkyndige bleve staaende ved at complettere, rette og forbedre den ældre Text, de maatte ogsaa udstrække deres Virksomhed til de Dele, som Lovcommissionen havde forbigaaet, og føre dem i Pennen, og saaledes ere de Afsnit blevne til, som Cod. reg. alene indeholder.

Den største Deel af dette Arbeide er sandsynligviis successive udført af Lovsigemændene; da deres Embedsstilling satte dem i den Nødvendighed, at skaffe sig saa fuldstændig Lovkundskab som muligt, og at beskjæftige sig uophørlig med Lovene.

Uagtet den af os her fremsatte Forklaring i sig selv ikke synes usandsynlig, og uagtet den i flere Henseender støtter sig paa umiskjendelige Data, ville vi dog endydermere bestyrke den med et nyt Beviis, nemlig Analogien

[52]) See Note 43.

af den Maade, hvorpaa Islændernes øvrige Yndlings-videnskaber: Historie og Poesie, have udviklet sig i deres Overgang fra den mundtlige Meddelelse til den skriftlige. Skjøndt de historiske Begivenheder, som skildres i Sagaerne, ofte hænge meget nøie sammen, have de Gamle dog inddeelt Fortællingen i flere afsondrede, for sig selv bestaaende, Stykker, som de kalde saga. Paa denne Maade var det lettere at opbevare Mindet om Begivenhederne i Hukommelsen, ligesom og Fortællingen derved erholdt mere Livlighed og naturligt Anstrøg, at den ligesom undgik det Almindelige, for desto bedre at kunne beskjeftige sig med det Enkelte. Man kunde saaledes, ved at lære en Saga, erholde nøiagtig Kundskab om een Side eller Green af Begivenhederne, uden at kjende synderligt til deres øvrige Sammenhæng; denne, om vi tør saa sige, afsondrede eller partielle Fremstilling af Begivenhederne, som dannede sig ved den mundtlige Meddelelse, traadte nu forsaavidt over i den skriftlige, at man lod enhver Fortælling beholde sit forrige indskrænkede Omfang, istedetfor at søge at forene dem til et større Heelt, ligesom og forskjellige Personer som oftest have optegnet de forskjellige, til en Classe af Begivenheder henhørende, Sagaer. Ikke sjelden finder man Exempler paa, at en Saga er bleven bearbeidet af flere efter hinanden, hvorpaa Landnama giver et talende Exempel. At Islændernes poetiske Samlinger Eddaerne, ere blevne til paa en lignende Maade, kan neppe omføres; tvivlsomt, hvilket ogsaa Professor Rask i Fortalen til

hans Udgave af Snorra-Edda (Stokholm 1818) har antaget om denne.

Vi have endnu ikke forsøgt at gjøre Rede for, hvorfor Texten i Cod. arnamagn. har faaet saa mange flere Tillæg end Cod. reg., eller hvorfor den første ikke har de Afsnit, som den sidste alene indeholder; vi have kun med Forf. antaget den førstnævnte Omstændighed, som et Tegn paa, at Cod. reg. var ældre. Hermed meente vi dog ikke, saaledes som Forf. synes at have gjort, at det maatte ansees afgjort, at man havde senere lagt Haand paa den første, end paa den anden, og allermindst at hiin var en yngre Bearbeidelse af denne; vi meente blot dermed, at Texten i Cod. reg. lignede mere den oprindelige Art i den første Lovsamling, end den i Cod. arnam. Der gives tvertimod Grunde, som gjøre det sandsynligt, at begge Lovsamlinger have existeret og udviklet sig samtidigen, skjøndt ikke efter samme Plan, eller ved de samme Mænd. Vi have i det Foregaaende viist, at begge ere udgaaede fra en fælles Kilde, og at denne ikke kan have været anden end Haflide Maursøns Lovsamling; vi have seet, at ikke alt hvad Cod. arnam. har senere erholdt som Tillæg i Texten, er nyt, og vi have endelig seet, at den Omstændighed, at Cod. reg. ikke har forskjellige nye Love, ikke er noget paalideligt Beviis for, at den jo har modtaget nogle Forbedringer og Tillæg, lige indtil Republikens Undergang. Saaledes see vi, at uagtet den ikke indeholder den Lov, der ifølge Biskop Pauls Forslag blev vedtaget paa Althinget

omtrent Aar 1200, angaaende rigtigt Alenmaal (Kaupab. K. 82 S. 497—98. cfr. Húngrvaka K. 9 S. 189, 190), saa har den dog de tvende Noveller, angaaende Ægteskabssager, der ifølge Biskop Magnus Gissurssons Forslag bleve vedtagne paa Althinget, imellem 1216 og 1236. (Festa-þ. K. 3 II S. 282, cfr. den gamle Kirkeret K. 44 S. 164). Vi see altsaa, at Cod. reg. har modtaget Tillæg 30 til 40 Aar før den islandske Lovs Abrogation. Men Aarsagen, hvorfor den har faaet langt færre Tillæg end Cod. arnamagn., ligger øiensynlig deri, at slige Tillæg ikke ere tilføiede efter offentlig Foranstaltning, men blot ved de private Eieres Flid, som naturligviis maatte give ganske forskjellige Resultater. Af samme Grund lader det sig let forklare, hvorfor Cod. reg. har erholdt de nye Afsnit, som Cod. arnamagn. ikke har. Samlingernes Eiere synes nemlig at have baaret Agtelse for den første Lovsamling, men hver paa sin Maade, hvorved Planen, hvorefter de forbedrede deres Samlinger, blev heelt forskjellig; saaledes synes Eierne af den Samling, som er kommet til os ved Cod. reg., at have villet saameget som muligt conservere den gamle Text uforandret, men derimod fundet det passende og nødvendigt, at forøge deres Samling med de Materier, som ikke oprindelig vare blevne optagne i hiin. Eierne af Cod. arnamagn. synes paa den anden Side at have anseet det passende, at give den gamle Text Forbedringer og Tillæg af enhver Art, men derimod ikke at have lagt Vægt paa de nye Afsnit, maaskee fordi at de ikke

vare høitideligen vedtagne af Folket paa Althinget, ligesom Haflide Maursøns Lovsamling. I al Fald kunne denne Lovsamlings Eiere have optaget de nye Afsnit i en særskilt Samling, som nu er tabt, hvilket stemmer godt med den oven udviklede Forestilling, at ansee Lovens forskjellige Dele paa en vis Maade som adskilte.

Forfatteren har (S. LXVI) forklaret dette paa en anden Maade. Han mener nemlig, at Afskriveren, eller den der har ladet Bogen afskrive i det 14de Aarhundrede, har blot havt til Hensigt, at faae en Afskrift af Graagaasen, forsaavidt den maatte ansees som Kilde til Jonsbogen, og saaledes var brugbar, enten som Fortolkningsmiddel, eller som Hjelperet. Paa Grund heraf mener han, at Afskriveren har udeladt de 3 første Afsnit, fordi Jonsbogen havde gjort dem aldeles overflødige, i det den ophævede Lovsigemands-Embedet og indførte en ganske ny Procesorden, og at det samme ogsaa kan gjelde om Søeretten, da den er meget fuldstændigere i Jonsbogen. Men ligesom vi i det Foregaaende af andre Grunde have gjort det sandsynligt, at netop de Afsnit, som ikke findes i Cod. arnamagn., heller ikke fandtes i Haflide Maursøns Lovsamling, saaledes synes det paafaldende, at Afskriveren skulde netop udelade de selvsamme Afsnit og ikke andre. Det strider desuden imod al Analogie, med Hensyn til de historiske og poetiske Skrifter, at Afskriveren skulde alene have havt Hensyn til den Nytte, han kunde have af Graagaasen, som Retskilde eller Hjelperet, og ikke tillige være dreven af den Videlyst, som bevægede

Islænderne paa samme Tid til at afskrive historiske og poetiske Skrifter, hvilket Arbeide ikke kunde være beregnet paa en saadan eller lignende practisk Nytte; men er Afskriveren ogsaa bleven drevet af Videlyst, saa kunde han neppe have udeladt hine høist interessante Afsnit, hvis de oprindeligen havde fundet Sted i Samlingen. Men dersom man vil, at vi skulle antage, at Afskriveren har havt den af Forfatteren angivne Plan, saa synes det at være en billig Betingelse af os, at vi ville først overbevises om, at Afskriveren har heelt igjennem fulgt denne Plan; thi hvis vi overbevistes om det modsatte, saa havde vi billig Grund til at tvivle om Planens Tilværelse. Og undersøge vi nu, om og hvorvidt Afskriverens Fremgangsmaade røber en saadan Plan, saa see vi ikke det mindste Spor dertil; han har afskrevet alle Lovens ældre Afsnit i deres hele Omfang, uden Hensyn til, om noget af dem var Kilde til Jonsbogen, om det var foreenligt med denne, eller dens Grundsætninger aldeles modsat. Saaledes finde vi til Ex. det vidtløftige Afsnit Vígslòði, i al sin Udførlighed, uagtet kun enkelte Bestemmelser af den ere blevne Kilder til Jonsbogen, og, hvad der er meest paafaldende, uagtet en stor Mængde af dens Indhold er overeensstemmende med þingskapa-þáttr, der ifølge den angivne Plan skulde være bleven udeladt. Men hvad der allermeest taler imod vor Forfatters Mening, er den Omstændighed, at selve þingskapa-þáttr, der er det vigtigste og vidtløftigste af de udeladte Afsnit, synes ikke mere end de øvrige

Lovens Dele at være overflødig, deels som Fortolknings-middel, og deels og fornemmeligen som Hjelperet. Saaledes findes flere Bestemmelser i Jonsbogen Thingfarebalk. K. 3, 4, 7 og 9, der skrive sig fra þingskapa-þáttr i Graagaasen, og andre Bestemmelser lade sig nøiagtigere forklare af Sammenligning med den. Endnu nødvendigere synes þingskapa-þáttr at have været som Hjelperet; dette bliver allerede sandsynligt, naar man betænker, at Procesordenen i Jonsbogen kun indtager 20 Sider stort Tryk i 12mo i Udgaven fra 1709, hvorimod den indtager 168 halve Sider i stor Qvart i den nye Udgave af Graagaasen. Vel indførte Jonsbogen et nyt System i Processen, men det hindrede derfor ikke, som man let vil indsee, at mange underordnede Bestemmelser bleve ved Magt. Det er og klart, at en Procesorden ikke kan blive fuldstændigen afhandlet i en saadan Korthed; kun de vigtigste Grundtræk kan man vente at finde, men naar man gaaer mere i det Enkelte, vil man savne alle nærmere Bestemmelser. Saaledes findes intet bestemt i Jonsbogen om en Stævnings Indhold, eller om Forkyndelsesmaaden, intet om Sagens Anhængiggjørelse, intet om Vidnernes eller om Rettens øvrige Personers Competence, Habilitet eller andre Egenskaber, intet om den egentlige Sagførelse, intet om Domslutninger, intet om Forkyndelser, m. v., og hvorefter skulde Isländerne rette sig i alt dette, om ikke efter den ældre Ret? Alle de øvrige Materier ere afhandlede i Jonsbogen med større Nøiagtighed, skjøndt ikke saa-

ledes, at man ikke tit har seet sig i den Nødvendighed, at recurrere til den ældre Ret, og vi tør altsaa paastaae, at Islænderne ikke trængte saameget til nogen Deel af Graagaasen, som netop til Processen, til Raadførsel.

Vi have saaledes, efter Evne, gjort Rede for den af Haflide Maursøn besørgede Lovsamlings Beskaffenhed, samt for den Maade, paa hvilken den i Tidens Længde har modtaget Tillæg og Forandringer, og derved beviist, at Graagaasen, saaledes som den er kommen til os, ikke kan ansees for at være den første Lovsamling. Men Graagaasen omtaler ogsaa flere Lovsamlinger, hvilke vi, førend vi forlade denne Materie, korteligen maa berøre. I en Novel, som findes i Cod. arnam. (nærværende Udgave Arfa-þ. K. 23 I S. 228) citeres gamle Lovbøger: Þat er oc aftekit er ritát var í fornum lögbókum etc. d. e. den Bestemmelse ꝛc., som findes skreven i gamle Lovbøger, er nu ophævet. Da dette Sted forekommer i en Novel, som øiensynlig er vedtaget længe efter Haflide Maursøns Lovsamling blev skreven, saa er det ikke tvivlsomt, at her sigtes til denne Lovsamling og Afskrifter af samme. Vanskeligere er det at forklare, hvad for en Lovsamling det har været, som kaldtes Uppsaga *), og som under dette Navn bliver

*) Uppsaga, Subst. af Verb. at uppsegja, der betyder at fremsige, oplæse; især bruges dette Ord i Lovsproget, om den Handling offentligen og lydeligen at fremsige en Retshandling, f. Ex. at fremsige den Kjendelse, som Voldgiftsmænd, eller den Dom, som Dommere,

citeret i Vigsl. K. 21 S. 37; dog formene vi, at her-ved enten sigtes til Haflide Maursøns Lovsamling, fordi den blev oplæst paa Althinget næste Sommer efterat den var færdig, eller et Udtog af Lovene, som en eller anden Lovsigemand maatte have forfattet, for at oplæse det paa Althinget, dog forekommer det første os mere rimeligt.

Vigtigere ere de Lovsamlinger for os, som omtales i lögsögumanns-páttr I S. 7. Vi ville for Tydelig-heds Skyld anføre Stedet: Þat er oc, at pat scolo lög vera á landi hèr sem á scrám standa. En ef scrár scilr à, oc scal pat hafa er stendr á scröm þeim er byscopar eigo, nú scilr enn þeirra scrár á, pá scal sú hafa sitt mál er lengra segir þeim orþom er mále scipta með mönnom. En ef pær segja jafnlangt oc þó sitt hvar, pá scal sú hafa sitt mál er í Scalaholti er. Þat scal allt hafa er finnz á scrö þeirri er Hafliði lèt göra, nema þocat se síðan, en pat eitt af annara lögmanna fyrirsögn er eigi mæli því ígegn, oc

havde affagt imellem dem: upgsegja sátt, dóm; det brugtes ligeledes om Proclamationen eller Forkyndelsen af en Lov, som allerede var vedtaget, upgsegja lög. Det betyder altsaa nærmest en lovgyldig, lydelig, mundtlig Forkyndelse af noget. Uppsaga betyder altsaa her den Bog, der er bleven lydeligen oplæst og forkyndt, hvilket især passer paa Haflide Maursøns Lovsamling.

þat allt hafa er hitzug leyfir epr glöggra er. d. e. "endvidere: det skal være gjeldende Love her i Landet, som staae skrevne i Lovbøgerne; men dersom Lovbøgerne ikke stemme overeens, saa skal det foretrækkes, som findes i Bisköppernes Lovsamlinger, men dersom disse igjen differere, skal den foretrækkes, som bruger flere Ord tjenlige til at afgjøre en Rets Trætte mellem Borgerne; men ere de lige vidtløftige, og dog uovereensstemmende, saa skal den Lovsamling, som opbevares i Skalholt, have Fortrinet. Alt hvad der indeholdes i den Bog, som Haflide (Maursøn) lod skrive, skal være gjeldende, med mindre det senere er blevet forandret, men af andre Lovsigemænds Forskrifter kun det, som ikke strider derimod; Alt hvad den tillader eller har tydeligere, skal bibeholdes."

Af dette mærkelige Sted, der iøvrigt maa være skrevet eller vedtaget længe efter Haflide Maursøns Tid, lære vi iblandt andet, at der allerede i Republikens Tid have været flere forskjellige Lovsamlinger i Omløb, der i flere Henseender have været uovereensstemmende, hvilket har givet Anledning til, at man ved denne Lov har fastsat, hvilke Lovsamlinger skulde have Lovskraft. Vi see, at Lovgiverne viseligen have gaaet tilbage til den første Lovsamling, og befalet, at den skulde lægges til Grund, saaledes at intet senere Tillæg af Lovsigemændene, som stred derimod, skulde ansees gjeldende, men at med Hensyn til saadanne nye Bestemmelser og Tillæg, som vel gik uden for hiin Lovsamling, men ikke stred

imod den, blev kun tvende Lovsamlinger tillagt Lovskraft, nemlig de Lovsamlinger, som opbevaredes paa Bispestolene, og i Tilfælde af Dissens, den som fandtes i Skalholt. Af hvilken Grund netop disse tvende Lovsamlinger erholdt Fortrinet — om det var fordi man har været overbevist om deres Fortrinlighed, eller fordi Biskopperne, der tilligemed Lovmanden havde Sæde i Lovretten, have anvendt deres store Indflydelse til at faae en saadan Bestemmelse bragt i Stand, der kunde blive af Vigtighed for dem, — derom see vi os ikke i Stand til at sige noget Afgjørende [53]). Derimod forekommer det os indlysende, at denne Bestemmelse maa have havt den Virkning, at de Lovkyndige, fremfor alt, have søgt at skaffe sig Afskrifter af Biskoppernes Lovsamlinger, som ene gjeldende, og at disse saaledes i en kort Tid have fortrængt alle andre. Denne Sætning kunde blive af Vigtighed, naar der blev Spørgsmaal om de til os komne Skind-Exemplarer af Graagaasen vare Afskrifter af de biskoppelige Lovsamlinger; men da Forfatteren har besvaret dette Spørgsmaal benægtende (S. LX—LXI), saa ville vi gjennemgaae hans Argumenter, førend vi søge at gjøre Anvendelse af dem.

[53]) Hierarchiets overhaandtagende Magt og Indflydelse har nok i denne Henseende yttret sig, hvilket man deshellere maa antage, som Haflide Maursøns Lovsamling, tvertimod det sædvanlige, blev promulgeret af Geistlige i Lovretten, cfr. Are Frodes Sched. Cap. 10 Pag. 17.

Forf. første Argument er: at begge vore Skindbøger henvise Læseren til authentiske Lovsamlinger; herved sigter han til de af os foran S. 103 omtalte Citater, som findes i Arfa-p. K. 23 S. 228 og Vígsl. K. 21 S. 37; men ligesom vi sammesteds have fremsat vor Mening, om hvilke Lovsamlinger der menes, saaledes gives der Intet paa de citerede Steder, som vidner om, at de Lovsamlinger, hvortil der bliver henviist, have besiddet udelukkende Auctoritet. Alt hvad man deraf kan slutte er: at der have været flere Exemplarer af den første Lovsamling i Omløb, og at disse naturligviis have besiddet Auctoritet, forsaavidt de ikke vare blevne forvanskede.

De fleste af Forfatterens øvrige Beviser synes at gaae ud fra den Forudsætning, som han S. LIX har opstillet, at to Exemplarer af den første Lovsamling, ved offentlig Foranstaltning, ere blevne opbevarede ved Bispestolene, og at disse, ligeledes ved offentlig Foranstaltning, ere blevne forøgede med de nye Lovbestemmelser, som i Tidens Løb bleve optagne. Saaledes anseer han det uforeenligt med denne Hypothese, at den samme Materie skulde afhandles, og især at hele Stykker skulde ordlydende forekomme paa flere Steder i samme Codex, da saadant aabenbart vilde stride imod den Eenhed, som de, efter offentlig Foranstaltning, bearbeidede Codices maatte have erholdt. Men dette Beviis, der forøvrigt er det vigtigste af dem, som Forf. har anført, falder uden Tvivl tilligemed den Hypothese, hvorpaa det er bygget.

For det første har Forf. ikke anført et eneste Beviis til Bekræftelse for denne, men antaget den ligefrem som given, hvilket dog synes betænkeligt, og dernæst gives der flere Omstændigheder, som tale imod den; Historieskriverne indeholde intet, som kan bekræfte den: Graagaasen forudsætter paa det anførte Sted, at de biskoppelige Codd. ikke alene ere ulige vidtløftige, men ogsaa at de ere uovereensstemmende i deres Indhold, hvilket ikke kunde finde Sted, hvis de vare blevne afskrevne, opbevarede og forøgede efter offentlig Foranstaltning, og endelig viser det omhandlede Sted, at den Lov, som deri indeholdes, maa være givet længe efterat Haflide Maursøns Lovsamling blev skreven, samt at de biskoppelige Codices først da erholdt en Slags Sanction, hvilken ikke var nødvendig, hvis de fra først af havde været anseete som authentiske. Paa Grund heraf slutte vi, at Biskopperne af egen Tilskyndelse have skaffet dem deres Exemplarer af Lovsamlingen, som de siden have ladet forblive ved Bispestolene, samt at de Tillæg og Forbedringer de have modtaget, enten før eller efter at de kom i deres Værge, ere besørgede ved privat Flid og Foranstaltning, hvoraf atter følger, at det er sandsynligt, at de have erholdt deres endelige Skikkelse paa den Maade, som vi foran S. 98 ff. have angivet, og hvoraf de omhandlede Gjentagelser let kunne forklares [54]).

[54]) At Biskopperne fra først af maa have anseet det nødvendigt, at forskaffe sig Afskrifter af Haflides Lovsamling; bliver for enhver begribeligt, som betænker den

Forfatteren mener, at adskillige Udtryk, som findes i de os levnede Skindbøger, som til Ex. Þat er mælt í lögum vorum eller Þat er mælt d. e. "det siges i vore Love", eller ligefrem: "det siges", ikke passe for en authentisk Codex. Det samme antager han om en Henviisning, som findes i Vígsl. K. 112 til fremmede Love, samt om lignende Henviisning til ældre Landslove. Vi kunne imidlertid ikke begribe, hvorledes han heraf kan udlede noget, der skulde modbevise vore Codices Authenticitet. Rimeligst er det, at han her har tænkt mere paa den Form, som Nutidens Lovbøger have, der ligesom søge at skjule det, de skylde Fortid og Samtid, end paa den, som er Fortidens Lovbøger egen, og som især maatte paatrykkes en Lov, som har havt saadan Oprindelse og Skjebne, som Graagaasen. Forøvrigt bør det erindres, at Jonsbogen, om hvis Authenticitet der ikke kan være nogen Tvivl, ogsaa bruger Talemaaden: "sva er mælt". See Thingfarebalken K. 7. Kongelige Undersaatters Pligt K. 2. Mannhelge K. 16. Landbrigdebalken K. 8. Kjøbebalken K. 26.

Da nu saaledes ingen gyldige Beviser synes at kunne findes imod de os levnede Lovsamlingers Authenticitet, eller, hvilket er det samme, imod at disse Lovsamlinger netop ere Afskrifter af de biskoppelige Codices, saa synes den af os ovenanførte Omstændighed at maatte

indgribende Indflydelse, som Bispopperne dengang havde endog i aldeles verdslige Anliggender.

S.

bestemme os til at antage det, og det saa meget mere, som alle de talrige Papirs-Haandskrifter, man har af Graagaasen, ere Afskrifter enten af den ene eller af den anden af vore Skindbøger [55]), hvilket synes at vise, at netop disse 2 Lovsamlinger have tilsidst fortrængt alle andre. Dersom denne vor Mening var rigtig, saa kunde den Omstændighed, at de bispoppelige Exemplarer vare opbrændte tilligemed Bispestolenes Domkirker, som Forf. (Side LX) uden videre Hjemmel antager, ikke være til Hinder for, at jo hine Lovsamlinger, igjennem andre Exemplarer, vare komne til os. Den Characteristik, som Graagaasen, paa det anførte Sted, giver over disse Lovsamlinger, at de nemlig ere ulige vidtløftige og undertiden uovereensstemmende, passer ogsaa godt paa nærværende Skindbøger.

Vi have i det Foregaaende fra S. 82 mere selvstændigen gjennemgaaet de Materier, som Forfatteren

[55]) Da dette er en uomtvistelig Sandhed, saa var det at ønske, at Forfatteren vilde have meddeelt Publicum de forskjellige Læsemaader, som i Papirs-Haandskrifterne afvige fra Skindbøgernes, og om hvilke han S. CLXIII Not. ** anmærker, at de enten ere fremkomne af anden Kilde, eller af Afskrivernes Critik, de havde derfor ikke ved Udgaven været at forkaste. Jeg kunde af de bedste Papirs-Afskrifter, anskaffe mange Hundrede ucritiske og feilagtige Læsemaader, som f. Ex. af den af Torfæus foranstaltede Afskrivt No. 338 i Fol. i den arnem. Samling; den afg. Conferentsraad Stephensen tilhørende rc.

S.

har afhandlet Side XXXIX—LXIX, og kun paa enkelte Steder umiddelbart indladt os paa at drøfte hans Argumentationer; vi have valgt denne Vei, deels fordi hverken den af Forf. fulgte Plan, og heller ikke selve Udførelsen, har ganske tilfredsstillet os, og deels fordi uafbrudt Drøftelse af hans Fremstilling, ved Siden af vor egen, vilde have ført til alt for stor Vidtløftighed. Forøvrigt bør Anm. ikke dølge, at Forfatterens Granskning har veiledet ham, ogsaa der, hvor han er af forskjellig Mening.

Side LXX—LXXV har Forf. anført nogle Exempler paa Alderdoms Kjendemærker, som Graagaasen indeholder. Hvad han egentligen har villet bevise dermed, enten at Graagaasen virkeligen har hørt til hiin Periode, som man har angivet, eller at den indeholder Spor af en endnu høiere Alder, der maatte skyldes Folkelivet i Norge, længe førend Islands Opdagelse, derom kunne vi intet bestemt sige, kun saameget er vist, at slige Beviser vare overflødige; thi hvad det første angaaer, saa bærer hver Side i Graagaasen Vidne om den Tidsalder, hvilken den skylder sin Tilværelse, og naar vi vide, at det norske Folk, som bebyggede Island, ogsaa medbragte sine norske Love, Sæder og Skikke, saa maa Graagaasen, som Frugten deraf, ogsaa vise nogle Spor deraf. Mange af de Exempler, som Forf. har valgt, ere desuden mindre heldigt valgte. Saaledes anføres kun "brúdkaup" som Exempel paa obsolete Udtryk, Graagaasen skulde indeholde, da den nyere Form skulde

være brullaup; men dette er saa langt fra at være rigtigt, at man snarere kunde sige, at det omvendte fandt Sted; Udtrykket "brúdkaup" bruges i vore Tider meget hyppigere end "brullaup", hvorimod det omvendte Forhold synes at have fundet Sted i ældre Tider. Forøvrigt er intet af disse Udtryk obsolet. Overhovedet indeholder Graagaasen ikke mange obsolete Udtryk, naar man undtager adskilligt i den juridiske Terminologie, der tilligemed de Gjenstande og Forhold, som derved betegnedes, forlængst ere gaaede af Brug. Hertil kan henføres: kviðr, lyritr, skyrsla, domruðníng, kviðruðníng, verja lyriti, handsalsslit, harðafáng, fjörbaugr, alaðsfestr, skuldfesti, tvikvenni og flere. Ligeledes er den Maade, hvorpaa Tidsbestemmelser fastsættes, enten ved Solens Afstand over Søen, eller fra det Sted, hvor man befinder sig, intet Tegn paa Alderdom i Island; thi Tiden bestemmes der endnu overalt paa samme Maade. Derimod ere de Riimendelser, som overalt forekomme i Formlerne, Levninger fra den Tid, da man opbevarede Retten ved Hukommelsen, hvilket ved denne poetiske Form blev meget lettere. Som et Exempel paa denne poetiske Form henvise vi Læseren til Vígsl. K. 113 II S. 168—171.

Side LXXV gaaer Forf. over til at fremstille endeel af Graagaasens vigtigste Retsfætninger, samt til at anstille Sammenligning imellem disse, og de Data, som indeholdes i de islandske Sagaer om Retstilstanden paa den Tid Graagaasen var gjeldende i Landet; men

Fremstillingen af hine Retsfætninger er ikke systematisk, og Sammenligningen mellem dem og Sagaerne ikke fuldstændig; ingen af Delene har ligget i Forfatterens Plan; han har blot havt til Hensigt, at anføre saameget af de i Lovbogen indeholdte Retsbestemmelser, som kunde være tilstrækkeligt til at give Læserne nogenlunde tydeligt Begreb om hine Loves Beskaffenhed og Værd, samt at fremhæve saamange Exempler paa Overeensstemmelser imellem Lovene og Sagaernes Vidnesbyrd, som kunde ansees nok til at overbevise om, at den Ret, som i Republikens ældste Tider var gjeldende i Landet, har i det Væsentlige vedligeholdt sig uforandret, og er saaledes kommet til at udgjøre Grundlaget for den i Graagaasen indeholdte Ret, hvorved det tillige bliver indlysende, at denne ikke er øst af fremmede og navnligen norske Kilder. Dette Formaal er, efter vor Mening, fuldkommen fyldestgjort, og vi ansee det derfor for meest her sigtsmæssigt i det Følgende, ligesom i det Foregaaende, at følge Forfatteren, fremhæve det vigtigste af hans Afhandling, og tilføie hist og her enkelte Bemærkninger eller Tillæg, hvor dertil maatte findes Anledning.

Forfatteren begynder med at anstille en Sammenligning, imellem Graagaasen og Sagaernes Efterretninger, med Hensyn til Processformen især i criminelle Sager. Ved denne Sammenligning er Njalssaga af overveiende Vigtighed; thi uagtet næsten alle de islandske Sagaer indeholde flere vigtige Notitser herom, har hiin Saga dog det store Fortrin, at den, saa at sige, har opta-

get Acterne i flere paa Althinget forhandlede Sager næsten in extenso, og man har den Tilfredsstillelse, naar man sammenligner disse med de i Graagaasen (þíngskapaþætti og Vígsloda) indeholdte Bestemmelser, angaaende Procesformen, at finde en beundringsværdig Overeensstemmelse. Naar en Drabssag skulde anlægges, begyndte man med høitideligen at forkynde Drabet (lysa vígi á höndr veganda; nefna vatta at benjum), hvilket skete for 5 tilkaldte Bønder (buar) i tvende Vidners Paahør (lysingarvetti, benjavetti), som boede nærmest ved Drabsstedet [56]) (Vígsl. K. 16 II S. 25, cfr. K. 20 II S. 31. Niála K. 137 S. 218) med en Formel, som Ord til andet findes i Niála K. 137 S. 217, som i Vígsl. K. 21 II S. 35. Vare der flere deelagtige i Drabsgjerningen, eller endog blot i Følge med Drabsmanden, kunde Sagsøgeren erklære, hvilken af disse han ønskede anseet for Drabsmand, og fandtes der flere Saar paa den Døde, kunde Sagsøgeren vælge sig en Gjerningsmand til hvert blandt dem, der vare deelagtige i Drabet. Denne Vilkaarlighed gik endog saa vidt, at omendskjøndt man vidste, hvo der havde bibragt den Dræbte sit Banesaar, kunde Sagsøgeren dog betegne

[56]) Fra denne, af Sagsøgeren foranstaltede, Bekjendtgjørelse af Drabet og Saarene, efter disses forefundne Beskaffenhed, maa adskilles den Bekjendtgjørelse af Drabet, som Drabsmanden selv burde gjøre, hvis han ikke skulde ansees for Morder. Graag. II P. 31, 32, 33. S.

og stævne en anden som saadan. (Vígsl. Kap. 18 II S. 28. K. 19 S. 30, K. 48 S. 86—7. Niála K. 136 S. 218, K. 64 S. 101, K. 113 S. 172.) Denne Forkyndelse svarer ikke til en Stævning i vore Dage, men snarere til en Synsforretning eller et Thingsvidne; thi det var Hovedøiemedet af denne Handling, at forskaffe sig lovgyldigt Beviis om Saarenes Tal og Beskaffenhed. Dernæst bleve udnævnte 9 Bønder (búar, evooati), som boede nærmest ved Drabsstedet, de bleve i Vidners Paahør (qvöduvetti) stævnede til Thinge, for der at udsige, om den Sagsøgte var skyldig eller ikke, (Vígsl. K. 16, 18, 20 II S. 24, 28, 29, 31. Niála K. 64 S. 100, K. 113 S. 172, K. 136 S. 218). Forfatteren har (S. LXXXI Not. 3) bemærket, at Eyrbyggiasaga viser (Kap. 22 S. 100), at Sandemændene, i det mindste indtil Aaret 982, ikke bleve i Drabssager tilkaldte førend paa Thinget, hvilket altsaa maa være blevet forandret i det næstpaafølgende Decennium. Vel synes Bandamanna-Saga (Kap. 6 S. 7 isl. Udg.) at vise, at denne Lovbestemmelse har vedligeholdt sig noget længere, men dette Sted er maaskee forvansket, og kan desuden modtage en anden Forklaring; i alt Fald kan det ikke rokke den sandfærdige Nialas Auctoritet. Sandemændenes Habilitet beskrives paa samme Maade i Niála, som i Graagaasen. De maatte ikke være beslægtede med Sagsøgeren i tredie eller nærmere Grad; aandeligt Slægtskab i første Grad og Svogerskab i anden, (ikke som Forfatteren anfører i tredie)

Drab, gjorde Sandemænd inhabile. Til Sandemænd skulde opkræves saadanne Bønder (ɔ: Gaardmænd), der vare pligtige til at yde Thingfarekjøb, og holdt Tjenestefolk [57]). Huusmænd, eller de Bønder, som ikke holdt Tjenestefolk, vare inhabile, med mindre de eiede Jordegods, ligeledes de Bønder, som boede længere fra Drabsstedet end andre, som ikke vare blevne tilkaldte (Þingskapa-þáttr K. 16 I S. 50. Vígslodi K. 24, 26 II S. 40—43. Niála Kap. 143 S. 235 ff.). Dette var Sagens Forberedelse hjemme i Herredet, førend man kom til Thinget. I Island var det meget almindeligt, at man overdrog Sagens Forfølgelse til lovkyndige Mænd eller Procuratorer [58]); dette kunde nu enten skee førend denne Forberedelse, hvilken da tillige udførtes af Procuratoren, eller først efter denne Forberedelse, som da enten blev iværksat af Sagsøgeren selv, eller en anden, i hvilket Tilfælde Procuratoren modtog den forberedede Sag og alene besørgede dens Forfølgelse paa Thinge. Forfatteren synes blot at have kjendt Exempler paa det første, men de islandske Sagaer og selve Niala indeholde ogsaa Exempler paa det sidste Tilfælde. (See til Ex.

[57]) Udtrykket "Tjenestefolk" er altfor omfattende; thi efter Graag. II Pag. 42, 43, kunde kuns den lovligen opkræves som Sandemand, som holdt en, i det mindste 12 Aar gammel, Arbeidskarl; paa Tjenestetyendet af Qvindekjønnet saae man ikke i denne Henseende. S.

[58]) Procuratorer i streng Forstand havde man ligesaa lidet dengang i Island, som nu. S.

Vatnsdæla K. 40 S. 188. Olaf Tryggvas. S. 3 D. S. 147. Rafnk. Freysg. S. Kap. 6—7). Sagens Overdragelse til Procuratoren skeete i Vidners Paahør ved en Formel, som findes ligelydende i Vigsl. K. 41 II S. 80 og Niála K. 136 S. 217. Forfatteren har urigtigen citeret þingskapa-páttr K. 40 S. 118, som et Sted, hvor denne Formel ogsaa skulde findes; thi dette Kapitel handler ikke om Overdragelse af Sager til Procuratorer eller Befuldmægtigede, men derimod om at en Sagvolder ved Haandslag og udtrykkelige Ord i Mindelighed overlader til sin Modpart at bestemme, hvilken Straf han skulde underkastes (sjálfdæmi). Forøvrigt indeholder dette Kapitel ingen Formel, hvorved denne Ret blev overdraget. Naar man kom til Althinget, begyndte man Sagens Forfølgning med høitidelig Forkyndelse af denne paa Lovbjerget, samt med at spørge om Sagvolderens Hjem og det Thinglaug, hvorunder han hørte (lysa sökum, og spyrja at þing-festi og heimilisfángi). Det første skeete for at kunne give Sagvolderen fornøden Underretning, det sidste for at Sagsøgeren kunde vide, ved hvilken Fjerdingsret han skulde anhængiggjøre Sagen, hvilke Sandemænd han skulde opkræve (naar nemlig de Bønder skulde opkræves, som boede nærmest ved Sagvolderens Boepæl), samt, hvilken Herredsforstander han skulde anmode om 12 Sandemænd (tylftar qvið) naar disse behøvedes (þingskapa-páttr K. 3 S. 22). Den Formel, hvormed Sagens Forkyndelse blev iværksat, findes i det Væsent-

lige ligelydende i Vígslóða K. 62 S. 100—101 og i Niála K. 142 S. 229—230, cfr. Þingskapa-páttr K. 2 og 3 S. 18—19). Forfatteren har derimod citeret Vígsl. Kap. 46 S. 85, men ligesom den omtalte Formel ikke findes paa det Sted, saaledes handler Kapitlet blot om Afvigelser fra den almindelige Processform i det specielle Tilfælde, at der forefaldt Drab paa Althinget. I dette Tilfælde skulde Drabet nemlig blot forkyndes paa Lovbjerget, i det den ovennævnte i Herredet faldt bort, og Sandemændene bleve opkrævede i de nærmeste Boder eller Telte paa Althinget (cfr. K. 45 S. 84). Denne Forkyndelse havde ikke alene det samme Formaal, som Stævninger i vore Dage, men den indeholdt ogsaa de samme Momenter som denne: Sagvolderen skulde nævnes ved Navn, Sagen eller genus causæ, Retten, hvor Sagen skulde anhængiggjøres, Sagsøgerens Paastand, eller det, hvortil Sagvolderen blev stævnet, skulde udtrykkeligen anføres deri. Naar den Dag kom, da Dommen skulde afsiges (dómar fara út, dómautfærslur), skulde alle de, der havde Sager at føre i en Fjerdingsret, kaste Lod om, i hvilken Orden de skulde anhængiggjøre deres Sager; Þingskapa-páttr K. 10 S. 37—38. Niála K. 143 S. 232. Dernæst tilbød Sagsøgeren Sagvolderen at høre paa hans Edsaflæggelse (heyra til eidspjalls síns, juram. calumniæ), samt Sagens Anhængiggjørelse i Retten (framsögu sakar). Eden gik ud paa, at Sagsøgeren vilde føre denne Sag saaledes, som han troede var meest over-

eensstemmende med Lov og Ret; Anhængiggjørelsen derimod bestod deri, at han fremsagde Forkyndelsesformelen saaledes, som han havde fremsagt den paa Lovbjerget, hvorpaa de Mænd, der skulde vidne om Forkyndelsen (lysingarvetti), efter hans Anmodning, bevidnede at Sagsøgeren havde forkyndt Sagens Forfølgelse, og gjentoge Formlen saaledes, som den var bleven fremsagt af ham. Þíngskapa-þ. K. 12 S. 39. Niála K. 143 S. 133. Denne Forkyndelsesformulars Fremsigen og Vidnernes Gjentagelse deraf, svarer til Fremlæggelsen af Stævning i Retten i vore Dage, forsynet med Stævnevidnernes Paategning om Forkyndelsen. I en Drabssag fremstilledes de Vidner for Retten, som vare tilkaldte for at høre Drabets Forkyndelse i Herredet, og vidnede om Angrebet, samt Saarenes Tal og Beskaffenhed, (lysingarvetti, benjavetti. Niála Kap. 143 S. 134. Vígslóði K. 18 S. 28). Forfatteren har her urigtigen citeret Vígslóða Kap. 21 S. 34—37; thi dette Kapitel handler blot om Forkyndelsen i Herredet, ikke om dens Fremlæggelse for Retten. Denne Retshandling svarer til det i vore Dage, at fremlægge en Synsforretning eller Thingsvidne i Retten, og havde til Hensigt at bevise Factums Tilværelse og Beskaffenhed. I de Sager derimod, hvor Sagvolderen blev formeligen stævnet i Herredet, skulde Stævnevidnerne fremtræde næst efter Forkyndelsesvidnerne, men siden var det ligegyldigt, i hvilken Orden de øvrige Retshandlinger fulgte paa hinanden, (Þíngskapa-þ. K. 13 S. 43). Af Niála

(K. 143 S. 134) see vi, at Mørd Valgardssøn, som førte Eftermaalssagen efter Niál, næst efter de foranførte Saarevidner (benjavetti), fremstillede de Vidner, som bleve tilkaldte for at høre paa, at Sagførelsen blev ham overdraget af den competente Sagsøger, fremdeles anmodede han sine Sandemænd om at opstille sig paa et bestemt Sted — i nogen Afstand fra Retten — (bjóđa búum í setu), og tilbød derefter Modparterne at gaae hen og undersøge, om og hvorvidt de havde noget at udsætte paa hans Sandemænd (bjóđa ađ riđja quiđ) dernæst opregnede Mørd Valgardssøn alle de Retshandlinger han havde foretaget sig, og lagde til, at der nu ikke manglede noget paa Sagens rette Forfølgelse, hvorefter Undersøgelsen om Sandemændenes Competence tog sin Begyndelse. Vi finde at Ejolv Bølverksson, Floses Sagfører, fremførte adskillige af de Exceptioner, som Graagaasen opregner, Þingskapa-þ. K. 16 S. 50, Vígsl. K. 24, 26 S. 40—43, dog saaledes, at han ikke fremførte dem alle paa engang, men den ene først, naar den anden var bleven gjendrevet, og endelig finde vi, at Niála (K. 143 S. 238) og Graagaasen (Þingskapa-þ. K. 16 S. 51) deri stemme overeens, at naar den større Deel af Sandemændenes Antal var competent, skulde deres Udsagn ansees gyldigt, men Sagsøgeren erlægge 3 Mark for hver af dem, som ikke vare competente. Sandemændene præsterede den ene Deel af Beviset. Saarevidnerne (benjavetti) godtgjorde Faktums Tilværelse og Beskaffenhed, men Sandemændene skulde

afgjøre om den, som var bleven erklæret for Drabsmand, var skyldig (Vigsl. Kap. 18 Side 28—29) og dermed var Beviset færdigt. Efterat Sandemændene vare blevne enige om deres Udsagn, animodede Sagsøgeren dem om at fremsige det for Retten, hvilket skeete paa den Maade, at en fremsagde deres Vidnesbyrd, men de øvrige bekræftede, at det var rigtigt (Þingsk.-þáttr. K. 16 S. 52), og endeligen stod en af Dommerne op, og reciterede alle de Retshandlinger, der vare fremkomne i Retten, hvornæst Sagsøgeren, under fornøden Reservation, tilbød Sagvolderen at fremkomme med sit Forsvar (Þingskapa-þáttr. K. 21 S. 63, cfr. K. 22 S. 64, K. 28 S. 79).

Nu begyndte Indstævnte sit Forsvar; dog skulde han — hvis Sagsøgeren ikke havde tilbudt ham at fremføre det — først spørge sin Vederpart i Vidners Paahør, om han var færdig med sin Irettesættelse, og fik han enten et bejaende eller intet Svar, stod det ham frit for at begynde sit Forsvar, (Þingskapa-þ. K. 19 S. 60). Dette bestod sædvanlig i Exceptioner, hentede enten fra Vidnernes Uefterretteligheds, Sagførelsen eller Sagens Beskaffenhed, men som det synes sjelden fra Lovens Fortolkning; det synes, at Sagførelsen fra Sagsøgerens Side fornemmeligen har bestaaet i Recitation af visse Formler, men ikke i egentlige Taler, skjøndt disse ogsaa ved andre Leiligheder fandt Sted i Island, saavel som i det øvrige Norden. Sagvolderen skulde aflægge en

(K. 143 S. 134) see vi, at Mørd Valgardssøn, som førte Eftermaalssagen efter Niál, næst efter de foranførte Saarevidner (benjavetti), fremstillede de Vidner, som bleve tilkaldte for at høre paa, at Sagførelsen blev ham overdraget af den competente Sagsøger, fremdeles anmodede han sine Sandemænd om at opstille sig paa et bestemt Sted — i nogen Afstand fra Retten — (bjóda búum í setu), og tilbød derefter Modparterne at gaae hen og undersøge, om og hvorvidt de havde noget at udsætte paa hans Sandemænd (bjóða að ryðja kvið) dernæst opregnede Mørd Valgardssøn alle de Retshandlinger han havde foretaget sig, og lagde til, at der nu ikke manglede noget paa Sagens rette Forfølgelse, hvorefter Undersøgelsen om Sandemændenes Competence tog sin Begyndelse. Vi finde at Ejolv Bølverksson, Floses Sagfører, fremførte adskillige af de Exceptioner, som Graagaasen opregner, Þíngskapa-þ. K. 16 S. 50, Vígsl. K. 24, 26 S. 40—43, dog saaledes, at han ikke fremførte dem alle paa engang, men den ene først, naar den anden var bleven gjendrevet, og endelig finde vi, at Niála (K. 143 S. 238) og Graagaasen (Þíngskapa-þ. K. 16 S. 51) deri stemme overeens, at naar den større Deel af Sandemændenes Antal var competent, skulde deres Udsagn ansees gyldigt, men Sagsøgeren erlægge 3 Mark for hver af dem, som ikke vare competente. Sandemændene præsterede den ene Deel af Beviset. Saarevidnerne (benjavetti) godtgjorde Faktums Tilværelse og Beskaffenhed, men Sandemændene skulde

afgjøre om den, som var bleven erklæret for Drabsmand, var skyldig (Vígsl. Kap. 18 Side 28—29) og dermed var Beviset færdigt. Efterat Sandemændene vare blevne enige om deres Udsagn, anmodede Sagsøgeren dem om at fremsige det for Retten, hvilket skeete paa den Maade, at en fremsagde deres Vidnesbyrd, men de øvrige bekræftede, at det var rigtigt (Þingsk.-páttr. K. 16 S. 52), og endeligen stod en af Dommerne op, og reciterede alle de Retshandlinger, der vare fremkomne i Retten, hvornæst Sagsøgeren, under fornøden Reservation, tilbød Sagvolderen at fremkomme med sit Forsvar (Þingskapa-páttr. K. 21 S. 63, cfr. K. 22 S. 64, K. 28 S. 79).

Nu begyndte Indstævnte sit Forsvar; dog skulde han — hvis Sagsøgeren ikke havde tilbudt ham at fremføre det — først spørge sin Vederpart i Vidners Paahør, om han var færdig med sin Irettesættelse, og fik han enten et bejaende eller intet Svar, stod det ham frit for at begynde sit Forsvar, (Þingskapa-p. K. 19 S. 60). Dette bestod sædvanlig i Exceptioner, hentede enten fra Vidnernes Uefterretteligheb, Sagførelsen eller Sagens Beskaffenhed, men som det synes sjelden fra Lovens Fortolkning; det synes, at Sagførelsen fra Sagsøgerens Side fornemmeligen har bestaaet i Recitation af visse Formler, men ikke i egentlige Taler, skjøndt disse ogsaa ved andre Leiligheder fandt Sted i Island, saavel som i det øvrige Norden. Sagvolderen skulde aflægge en

lignende Eed, som Sagsøgeren, førend han begyndte sit Forsvar, og tilbyde sin Vederpart at høre derpaa, samt paa hans Anhængiggjørelse af Sagen, hvilket skeete med de samme Formler, som Sagsøgeren brugte, med de fornødne Forandringer (Þingskapa-þ. K. 19 S. 61, Niála K. 144 S. 240), hvornæst han fremførte sin Exception (vörn). Naar Sagen, for hvilken Sagvolderen var sagsøgt, vel i sig selv var sandfærdig, men der gaves undskyldende Omstændigheder ved samme, opkrævede Sagvolderen 5 af hans Naboer, som vare paa Thinget, eller, hvis han var bleven søgt med 9 Sandemænds Vidnesbyrd, saa krævede han 5 af disse til at vidne om denne undskyldende Omstændigheds Tilværelse (see t. Ex. Þingskapa-þ. K. 16 S. 53, K. 17 S. 58. Niála K. 125 S. 110—111). Men dersom Exceptionen havde sin Grund enten i Rettens Personers Incompetence, eller i urigtig Sagførelse, saa var den blotte vidnesfaste Forklaring derom i Retten tilstrækkelig (Niála Kap. 56, 122, 144, 145 S. 87, 187, 239, 244). Naar en Nullitets Exception blev fremført, forbød Sagvolderen undertiden Sandemændene at fremsige deres Vidnesbyrd, eller Dommerne at afsige Dom i Sagen. Undertiden tøvede han med at fremføre en saadan Exception, indtil Dommen var bleven afsagt, men erklærede siden Dommen for ugyldig (Niála paa de anf. Steder). I de fleste Tilfælde synes Sagsøgeren, efter at en gyldig Exception var bleven fremført, at have opgivet Søgsmaalet, saa at det ikke blev endeligen paa-

dømt, hvorimod Sagen enten blev forligt i Mindelighed, hvorved vedkommende Sagvolder dog ofte underkastedes en betydelig Formue: eller Frihedsstraf (Niála K. 135 S. 111, K. 122—23 S. 187—88, K. 146 S. 251) eller ogsaa at Sagen henstod uafgjort (Bandamannasaga S. 5, Niála K. 98 S. 140, Eyrbyggia K. 16 S. 48). Sagsøgeren kunde endog blive straffet med den mindre Landsforviisning (fjörbaugsmadr) for urigtig Sagførelse (þingsafglöpun), skjøndt hans Sag forøvrigt var retfærdig, hvis Sagvolderen stævnede ham derfor. Saaledes see vi, at Sagvolderen undertiden lod Sagsøgeren blot vide, hvilken Exception han havde, og truede ham med at fremføre den for Retten, hvis han ikke lod Søgsmaalet fare, og dermed var Processen til Ende, uden at Sagen blev paadømt (Niála K. 54 S. 87, K. 75 S. 111. Bandamanna S. S. 5, cfr. Þingskapa-þ. K. 16 S. 56, K. 22 S. 67). Graagaasen synes ikke at antyde, at der senere er skeet nogen væsentlig Forandring heri; thi uagtet det bestemmes i Þingskapa-þ. K. 22 S. 67, at Dommerne skulle dømme enhver Sag gyldig eller ugyldig (Þeir skulu dæma sök hvörja annaðtveggja mæta eðr ómæta), saa er det rimeligviis at forstaae om de Tilfælde, at vedkommende Parter ønske saadant. Derimod anfører den flere Exempler paa, at Søgsmaalet af en eller anden Aarsag tilintetgjøres. See t. Ex. Þingskapa-þáttr K. 1 S. 16, K. 16 især S. 56 (verdróaytt mál hans, verdr að sakarspelli) og indeholder

mange Regler angaaende criminelle og andre Sagers Afgjørelse i Mindelighed (Þingskapa-þáttr K. 40 S. 118—119. Kaupabálkr K. 69—81 S. 487—495). Dommere, som vare beslægtede med en af Parterne i tredie Grad og besvogrede i anden Grad, skulde forlade Dommersædet og andre udnævnes i deres Sted. De skulde, ligesom enhver, der havde noget at fremføre i en Sag for Retten, aflægge Eed førend de affagde Dom i den første Sag, hvilken Eed var gjeldende for de følgende Sager, p. p. K. 22 S. 64. De skulde dømme efter de Beviisligheder, som vare fremkomne i Retten fra begge Sider, p. p. K. 22 S. 67. Efterat 2 af Dommerne havde reciteret de Retshandlinger, der vare fremkomne i Retten, en paa Sagsøgerens og en anden paa Sagvolderens Vegne — hvilken Recitation synes at svare til Akternes Beskrivelse i vore Dage — skred man til at afsige Dom. Vare Dommerne alle enige i deres Votum, proclameredes Domslutningen af den, som havde fremsagt Parternes Irettesættelser og navnligen af den, som havde reciteret Sagsøgerens Sag, naar Dommen stemte for ham, og af den, som havde gjentaget Sagvolderens Retshandling, naar han var den vindende, men de øvrige gave deres Samtykke tilkjende (adrir gjalda sam. kvædi á) Þingskapa-þ. K. 22 S. 69. Vare Dommerne af modsatte Meninger om Sagens Afgjørelse, deelte de sig først i 2 Grupper (ire in partes; at vefengja) efter deres Meninger, dernæst tilbød begge Partier hinanden gjensidigen at tiltræde deres Votum, frem-

deles aflagte begge den Eed, at de dømte efter bedste Vidende, og anførte Grundene for deres Mening, og endeligen fremsagde de iblandt begge Partierne, som havde reciteret Parternes Retshandlinger, deres endelige Vota, hvilket de øvrige bekræftede ved at tilkjendegive deres Samtykke (Þingskapa-þ. K. 23 S. 69—71, cfr. Niála K. 145 S. 241).

Naar Dommerne saaledes vare af forskjellige Meninger, kunde Parterne indstævne Sagen for Femteretten til Underkjendelse (stefna til rofs dóminum). Hver af Parterne indstævnte den Kjendelse, der var ham imod, tilligemed de Dommere, som havde afsagt den; Stævningen blev proclameret paa Lovbjerget, og umiddelbart derpaa begyndte Sagførelsen for Femteretten (Þingsk.-þ. K. 23 S. 71). Processen førtes her i det Væsentlige paa samme Maade, som for Fjerdingsretterne. Edsformularen — som findes næsten ligelydende i Þingsk.-þ. K. 27 S. 75 og i Niála K. 145 S. 241 — var her noget forskjellig fra den, som brugtes ved Fjerdingsretterne, og desuden skulde der følge to Sandemænd med hver Eed, til Bekræftelse. Forøvrigt brugte man her overalt de samme Former, som i Fjerdingsretterne. Parterne tilbød hinanden at høre deres Edsaflæggelse, Sagens Anhængiggjørelse og Vidnernes Udsagn, de anmodede Sandemændene om at tage Plads paa et bestemt Sted, tilbød hinanden at undersøge deres Habilitet, lod deres Udsagn fremsiges i Retten, og tilbød hinanden at fremføre deres Forsvar. Een Ting var

her at iagttage, som ikke fandt Sted ved Fjerdingsretterne. Da Femteretten egentligen bestod af 48 Dommere — imedens Fjerdingsretterne bestod af 9 — og kun 36 af disse skulde hvergang affige Dom i en Sag, saa skulde hver af Parterne forkaste 6 af Dommerne, men hvis Sagvolderen ikke gjorde det, skulde Sagsøgeren udtage dem alle 12; denne Form var tillagt saa megen Vigtighed, at dersom Sagsøgeren undlod dette, tabte han sin Sag (verdr ónyt sök hans). Domsslutningen blev fremsagt paa samme Maade, som ved Fjerdingsretterne. Vare Dommerne af forskjellige Meninger, brugte de den samme Fremgangsmaade, som ved Underretterne, dog med den Forskjel, at Majoritetens Votum blev til en endelig Dom, men vare lige mange paa begge Sider, saa skulde deres Dom blive gjeldende, som havde iagttaget Formerne (farid rètt at vefángi), skjøndt deres Votum ikke var saa lovgrundet som den modsatte; dersom de paa begge Sider havde iagttaget Formerne, skulde det Votum blive gjeldende, som var bedre grundet i Loven [59]), men dersom ingen af Partierne havde iagttaget Formerne, blev deres Votum til endelig Dom, som mindre havde afveget fra Formerne (Þingskapa-páttr K. 28 S. 80). Iøvrigt

[59]) Hvem skulde vel afgjøre den herom opstaaende Qvæstion? Rimeligviis Lovsigemanden, som et Slags Opmand; i Førstningen ved Hjelp af egen Lovkundskab, og senere hen i Tiden ved Lovbøgernes Hjelp. S.

stemmer Niálas Beretning, om Mørd Valgardsøns og Eyolf Bølverksøns Sagførelse i Femtedommen (Niála K. 145 S. 240, 244), ganske overeens med Graagaasens Bestemmelser (Þíngskapa-páttr Kap. 24—28). Naar Dommen var bleven affagt, blev den offentlig proclameret paa Lovbjerget. Dernæst anmodede Sagsøgeren den Herredsforstander, i hvis Thingsogn den Domfældte boede, at udføre en Executionsforretning (heya fèránsdóm) over den Skyldige, paa hans Boepæl, 14 Dage efter Althingets Ophævelse. Denne Anmodning skulde han fremføre paa Lovbjerget, eller, hvis den blev fremført andetsteds, skulde det forkyndes paa Lovbjerget.

Executionsretten skulde sættes udenfor den indhegnede Hjemmemark, hvor der var hverken Ager eller Eng. Procesformen havde her megen Lighed med den sædvanlige i Fjerdingsretterne. Alt blev beviist ved Vidner, Sandemænd eller Synsmænd. Boet blev behandlet som Concursboe, hvorfor den Domfældtes Creditorer maatte indfinde sig, med Beviisligheder for deres Fordringers Rigtighed. Den Domfældtes Kone og Panthaverne erholdt først deres Krav, og dernæst andre Creditorer; dernæst erlagtes Bøder, hvis det var en Injuriesag, men Tyvsboden, hvis det var Tyvssag; dernæst fik Herredsforstanderne en Koe eller en 4 Aar gammel Oxe, og hvad der nu blev tilovers, blev deelt i lige Dele, imellem Sagsøgeren og Fjerdingens Indvaanere, hvis Sagen var bleven paadømt paa Althinget, men hvis den var

paadømt i Herredet, erholdt Thingsognets Indvaanere den halve Deel imod Sagsøgeren. Hvad der tilfaldt Fjerdingens eller Thingsognets Indvaanere tilfaldt egentligen Fattigvæsenet, til Erstatning for, at den Domfældtes forsørgelsesberettigede Familie nu faldt det til Byrde, (þingskapa-þ. K. 29—36 S. 80—98, K. 42 S. 123—129, K. 45—46 S. 131—133). De faa Notitser, som findes i Niála og andre Sagaer om Executionsretten, stemmer i det Væsentlige med Graagaasens Forskrifter [60]).

Vi have nu, i det vi med Forfatteren have sammenlignet Graagaasens Bestemmelser om Procesformen, med Sagaernes Beretninger om samme, fra Slutningen af det 10de og Begyndelsen af det 11te Aarhundrede, tillige viist Sagførelsens Gang paa Althinget. Men uagtet vi kun have anført Hovedmomenterne ved samme, troe vi dog at Læseren vil deraf kunne see, at Procesformen allerede har været temmelig udviklet og mere regelmæssig i Island i Begyndelsen af det 11te

[60]) Efter Sagaerne synes det, som Executionen skeete i alt hvad den Domfældte eiede, paa den Tid Dommen fældtes, enten det var mere eller mindre, naar den Skyldige dømtes enten til den større eller mindre Landsflygtighed. Og Graagaasen gjør heri ingen Undtagelse, cfr. I Pag. 84. Derfor havde man Exempler paa, at de, som forudsaae, at de vilde blive dømte til Landsflygtighed paa Althinget, skyndte sig i Thingtiden med at afhænde deres urørlige Gods og bringe deres Løsøre ombord. cfr. Bandam. Saga. S.

Aarhundrede end andetsteds i Norden paa samme Tid, hvorom man endnu mere overbevises, naar man gaaer ind i de enkelte Bestemmelser, som vi iøvrigt her maa forbigaae. Hvad man især kunde have at udsætte paa Processen i Island, er, at der ikke gaves nogen offentlig Forfølgning for Forbrydelser [61]), men dette bør snas

[61]) Foruden at jeg troer, at Herredsforstanderne have virket til Retfærdighedens Haandhævelse og Misgjerningssagers Forfølgning, hver i sit District, deels som et Slags Embedsmænd, deels som Patroner for deres Underhavende, for hvilke disse, efter Historiernes Vidnesbyrd, ofte klagede over en lidt Fornærmelse, og som da toge sig af Sagen; saa vare der desuden mangfoldige Sager, hvis Forfølgning blev publik, naar den competente Sagsøger enten ikke kunde eller ikke vilde føre den (sá á söc er vill) hvorpaa mangfoldige Exempler kunde anføres af Graagaasen. Saaledes kunde ethvert Søgsmaal om Drab og de større Saar blive offentligt ɔ: tilkomme hvem der vilde, efter Graag. II P. 76, 198, cfr. P. 107. Efter sidstnævnte Sted var det Herredsforstanderens Pligt, at anlægge Søgsmaal for Drab, naar Slægtningene enten ikke vare tilstede eller ikke vilde anlægge Sag. Efter Graag. II P. 73 var det ogsaa hans Pligt, at anlægge Søgsmaal, naar Fremmede vare dræbte, som ingen lovbestemt Eftermaalsmand havde i Nærheden. Flere saadanne Exempler paa en tildeels offentlig Retspleie kunde opgives. Are Frodes Ord (Schedæ Cap. 8 Pag. 14) kunde ogsaa anføres som Beviis for en offentlig Retspleie. Han fortæller om Lovsigemanden Skapte Thoroddsøn: "I hans Embedstid (som var 27 Aar), bleve mange Høvdinger og Magthavere

rere ansees som en Følge af den yderst frie og ufuldkomne Regjeringsform, som dengang fandt Sted i Island. Det var nemlig en Republik, i hvilken den lovgivende og dømmende Myndighed egentligen og især var hos det forsamlede Folk paa Althinget, men de facto i de fornemste Mænds Hænder sammesteds, men en egentlig Statsmagt eller Regjering, der bar regelmæssig Omsorg for Lovenes Overholdelse, gaves der ikke. Selv Løgsøgumanden var ligesaalidet udrustet med en saadan Magt, som enhver anden, undtagen forsaavidt den Leilighed, han havde til at give hensigtsmæssige Lovbestemmelser, kunde have en indirecte Indflydelse. Alle Søgsmaal vare derfor, som en Følge heraf, private, de ansaaes som en privat Rettighed, som gik i Arv, og med Hensyn til hvilken lige Berettigede kunde komme i Collision (Vígsl. K. 35 II S. 66—69, Þingskapa-þ. K. 40 I S. 119) og som En, der havde Raadighed over Andres Frihed formedelst Gjeld, kunde gjøre Paastand paa, til Afdrag paa sin Fordring; Søgsmaalet var nemlig en Rettighed, forsaavidt det var forbundet med Bøder, men det var ogsaa en Pligt, forsaavidt man, ikke efter Graagaasen, men ifølge den herskende Aand, burde hævne sine Frænder og Fostbrødre, ja det var endog en Tvangspligt, forsaavidt den, der ikke enten ved physisk Magt eller ad den lovlige Vei tog Fyldestgjørelse for de

fordømte eller landsforviste for Drab eller Slagsmaal, formedelst hans kraftfulde og gode Bestyrelse."
S.

ham eller hans Frænder tilføiede Fornærmelser, mistede sin Agtelse i den offentlige Mening. Hertil kommer endnu, at et Søgsmaal gav Sagsøgeren en ønskelig Leilighed til at indlægge sig Ære; hvorfor det siges hyppigt om En, som har vundet en Proces, i de gamle Sagaer, at hans Anseelse voxte derved (pótti hann vaxa eller hafdi hann mikla sæmd af málum pessum). Ligesom det heraf paa den ene Side er klart, at offentlig Forfølgelse ikke vel lod sig forene med de Tiders Aand og Synsmaade, saaledes indsees det ogsaa let, at offentlig Forfølgelse ikke var saa meget nødvendig, da saa mange mægtige Drivefjedre ansporede Vedkommende til at forfølge deres Sager. Lignende Omstændigheder ere uden Tvivl Aarsag i, at Exemplerne paa offentlig Forfølgelse blive desto sjeldnere, jo længere man kommer op i Tiden, ikke alene i det øvrige Norden, men ogsaa i hvert andet Land eller Stat, hvorom vi have Efterretninger. Dog har Islands republikanske Regjeringsform bidraget til at offentlige Forfølgelser af Forbrydelser ikke opstod i Island paa samme Tid, som i det øvrige Norden; thi uagtet man ved første Øiekast kunde fristes til at troe, at saadant laae i en langsommere Retsudvikling paa det førstnævnte Sted, saa overbevises man ved nøiere Undersøgelse om en saadan Menings Urigtighed. Islænderne havde ogsaa udtænkt adskillige Midler til at bevirke, at farlige Forbrydelser ikke bleve upaatalte. Saaledes forbydes det, at forlige visse Sager i Mindelighed, uden forud erhvervet Tilladelse dertil af

Lovretten; det fastsattes i mange Tilfælde enten ubetinget, at Enhver, som vil, er berettiget til at være Sagsøger eller under den Betingelse, at rette Sagsøger ikke anlægget Sag. Derimod kan det ingenlunde gjelde som en almindelig Regel, som Forfatteren har anført Side LXXXI, at den Fornærmedes Herredsforstander (Godi) var ex officio pligtig til at forfølge Sagen, naar hiin enten ikke vilde eller kunde det selv. Det bekræftes hverken af Sagaerne eller af Graagaasen [62]. Vel laae det i Forholdets Natur, at Herredsforstanderen ikke gjerne undslog sig for at beskytte sine Underhavende (Þíngmenn); thi det var ham magtpaaliggende, at erhverve Yndest og Anseelse iblandt dem; det var altsaa Klogskab og moralsk Pligt, der bød ham at beskytte sine Thingmænd, men aldeles ingen offentlig Forpligtelse. Vi finde ogsaa, at naar Herredsforstanderen tog en Sag af sin Underhavende at føre, førte han den, ikke som sig tilhørende, uden den egentlige Sagsøgers Villie, men denne overdrog ham Sagførelsen, som en anden Procurator, paa lovlig Maade.

Det andet man især har klaget over ved den islandske Procesform, er, at den var alt for indviklet. Vi finde imidlertid ikke Grund til at istemme denne Klage; den var ikke saa indviklet, som den var vidtløftig og subtil; men hvor Retsforholdene, og i Særdeleshed Processen, er bleven meget udviklet, vil dette stedse finde

[62]) See næstforegaaende Note. S.

Sted. En anden Sag er det, at Læren om Processen ikke er bragt i systematisk Orden i Graagaasen. Man har endvidere klaget over, at de døde Former havde alt for megen Indflydelse i den islandske Proces. Dette kan vel ikke nægtes; men det er noget den har fælles med alle og selv de fuldkomneste gamle Love. Men det bør heller ikke glemmes, at det er især i Processerne, at Formerne nødvendig maae spille en vigtig Rolle, samt at Graagaasen paa mange Steder søger at formilde deres Strænghed (see t. Ex. þíngskapa-páttr K. 12 S. 40, K. 13 S. 42). Derimod har man ikke klaget over, at enhver Forseelse i Rettergangen blev straffet, endog med den mindre Landsforviisning, hvilket dog især synes at fortjene Dadel. Men ligesom mange Forseelser i Rettergangen, for deres Følgers Skyld, bør hemmes ved Straffe, saaledes have Islænderne derved villet anspore dem, der gav sig af med Sagførelse, til at forskaffe sig grundig Lovkundskab, hvorved Retsplejen i det Hele vandt betydeligt. Graagaasen synes desuden at vise, at saadanne Straffe ere senere blevne indskrænkede til enkelte Forseelser, som t. Ex. at indstævne Nogen til at aflægge Vidnesbyrd om det, som ikke vedkom Sagen, þíngskapa-þ. K. 16 S. 56, eller at søge at forhale Sagsmaalet ved Udflugter (K. 22 S. 67).

Da alle Sager vare private, var det nødvendigt at bestemme, hvo der var den rette Sagsøger. Dette er nøiagtigen bleven bestemt angaaende Drabssager. (Vigslóði K. 35, II S. 66—69) og Leiermaalssager,

(Festa-þ. K. 25 I S. 339—340) samt i mange andre enkelte Tilfælde, som det vilde være for vidtløftigt her at opregne. Den almindelige Regel var, at den, som Sagen angik meest, skulde være Sagsøger, og altsaa den, som var nærmest arveberettiget efter en Dræbt, eller efter en krænket Qvinde; dog tilkom Søgsmaalet aldrig en Qvinde i en Drabssag, og i Leiermaalssager kun i det Tilfælde, at hun var gift, undtagen, som det synes, Moderen. Forfatteren anfører S. LXXX, at den Frænde, som forfulgte en criminel Sag, erholdt, foruden den Deel af Bøderne, som tilkom ham, ogsaa den halve Deel af den Domfældtes Gods, og citerer til Bekræftelse herfor Vígsl. K. 41 II S. 81. Dette trænger til nærmere Forklaring og Berigtigelse. For det første erholdt Sagsøgeren kun i det Tilfælde den halve Deel af den Domfældtes Gods, at han var bleven dømt til Frihedsstraf (fjörbaugsmadr, eller skógarmadr); thi ellers blev Godset ikke forbrudt, og det endda ikke altid, (þíngskapa-þ. Kap. 35 Side 97). For det andet synes Vígsl. K. 35 II S. 66—69 og især þ. þ. K. 40 S. 120 at vise, at naar flere vare lige berettigede til et Søgsmaal, skulde den hele Vinding af Søgsmaalet deles lige imellem dem, uagtet kun den ene forfulgte Sagen, og i alt Fald er det vist, at de kunde alle anlægge Søgsmaalet og saaledes dele Vindingen imellem dem. For det tredie handler det citerede Sted ikke om denne Sag, men derimod om Overdragelse af Drabssager til Procuratorer. Samme Side famme

Stykke anfører Forf., at Søgsmaalet om Drab aldrig tilfaldt en Qvinde siden Arnkel Godes Drab, med mindre hun var gift, i hvilket Tilfælde Søgsmaalet tilkom Manden i hendes Navn, og citerer til Bekræftelse herfor Vigsl. K. 35 II S. 195. Herved maa vi først bemærke, at Citatet er urigtigt, forsaavidt Paginatallet ikke svarer til Kapitlet, og dernæst, at det er saa langt fra, at det 35te Kapitel hjemler Manden nogen Ret til det Søgsmaal, der alene med Hensyn til Slægtskabsgraden vilde have tilkommet hans Kone i Drabssager, at det S. 68 udtrykkelig bestemmes, at saadant Søgsmaal ingensinde kan tilfalde en Qvinde. Dette bekræftes end yderligere ved at sammenligne F. p. K. 25 I S. 339 første Stykke, hvor Sagsøgerne i Leiermaalssager opregnes, med Vigsl. K. 35 S. 66 første Stykke, hvor disse opregnes med Hensyn til Drabssager; thi paa det første Sted blive de arveberettigede Qvinder regnede iblandt Sagsøgerne, naar de ere gifte, men paa det sidste Sted blive de ikke nævnte [63].

Samme Side anfører Forfatteren fremdeles, at naar der vare flere competente Sagsøgere i en Sag, fandt der et Slags Lovmaal (divinatio) Sted, for at afgjøre, hvo der skulde forfølge Sagen, og at Sagens

[63]) Dette bekræftes end yderligere ved Graagaasen II Pag. 67—68; thi der opstilles det som en ufravigelig Regel, at den nærmest beslægtede Mandsperson altid tilkommer Søgsmaalet om Drab, men at det tilfalder aldrig et Fruentimmer. S.

Forfølgelse blev overdraget til den, som det maatte mest interessere, at Fornærmelsen blev straffet; som Hjemmel herfor anføres Þíngskapa-þáttr K. 40 I S. 119 og Niála K. 66, men ingen af disse Steder indeholder det mindste, som antyder dette; paa det første Sted bestemmes kun, at naar der gives tvende competente Sagsøgere til en Sag, og den ene vil søge Sagen til Hjemtinget og den anden til Althinget, saa skal den sidste raade; det sidste derimod indeholder en Deel af en Akt i en Drabssag paa Althinget. Derimod er Vígsl. K. 35 II 66—69, det Sted, som giver fortrinlig Oplysning om denne Materie. Der bestemmes nemlig, at alle de til Søgsmaalet lige berettigede Personer kunne anlægge Søgsmaal, men at der skal kastes Lod om, hvilken af de anlagte Sager skulde komme for Retten, med mindre Sagsøgerne vare Brødre, saa skulde den ældstes Sag paadømmes. Her gjorde altsaa Lodkastning eller Alderen Udslaget, men ikke det, hvem det maatte mest interessere, at erholde Fyldestgjørelse for Fornærmelsen, da det maatte antages, at interessere lige Beslægtede og lige Berettigede ligemeget.

Forfatteren anfører Side LXXXI, at de, der havde indgaaet et Broderskab indbyrdes, tilkom Søgsmaalet efter hinanden, ifølge en i Norden vedtagen Skik, ligesom de arvede hinanden; som Hjemmel herfor citerer han Vígsl. K. 37 II S. 72. Niála K. 94, men efterseer man Stedet, vil man finde, at det ikke handler om saadant Broderskab, men kun om fremmede

Skibsfolk, som havde indgaaet Fællesskab, eller spiste i Fællesskab, og ellers ikke havde nogen Frænder her tilstede; thi de arvede hinandens Gods, og erholdt saaledes Søgsmaalet efter hinanden. Derimod viser Arfa-þ. K. 13 og 15 I S. 206—210 og 212—218, at det samme ikke gjaldt om islandske Skibsfolk i Udlandet; thi hvis nogen af dem døde, vare de af Skibsfolket, der stode i saadant Forhold til ham, at de, hvis de vare fremmede Skibsfolk i Island, vare arvebetettigede efter ham, pligtige til at tage hans Gods i Forvaring, lade det registrere og vurdere og bringe det til den Dødes retmæssige Arvinger i Island, og hvis de ikke gjorde det, kunde Arvingerne søge dem til den mindre Landsforviisningsstraf, og hvis de ikke lod den Dødes Efterladenskaber registrere og vurdere, paa lovlig Maade, ved Overtagelsen deraf, vare de pligtige at svare til saameget med vedhængende Renter, som 12 Sandemænd bevidnede at den Afdødes Efterladenskaber vilde have beløbet; da nu Arveretttigheden blev hos de retmæssige Arvinger, saa maatte Rettigheden til Søgsmaalet ogsaa blive der, hvilket vi ogsaa erfare af Grettissaga Kap. 48 Side 121 og Heidavíga sögu brot. K. 13 S. 343—344. Hertil kommer, at Graagaasen, hvor den taler om Eftermaal for Drab, der ere begaaede i fremmede Lande, stedse forudsætter, at den egentlige arveberettigede her i Landet anlægger Søgsmaalet (Vígsl. K. 59, 99—103 II S. 98, 138—142). Vi tvivle og meget paa, at det var tilladt i Island, at indgaae saadant Broderskab (fóst-

brædralag) at den ene skulde arve den anden, og altsaa erholde Ret til Efermaalet. Det synes at stride imod Graagaasens Aand, der bærer saa megen Omsorg for, at forebygge Arvesvig, og enhver Disposition, hvorved Godset kommer fra de rette Arvinger. Saaledes var det ikke tilladt Forældrene, at give det ene Barn mere, end det andet (Arfa-p. K. 11 I S. 201): man maatte ikke sælge ventendes Arv uden med visse Forsigtighedsregler (K. 10 S. 200). Det var vel tilladt, at give Gaver i levende Live, men hvis rette Arvinger fandt dem for store, kunde de tiltale Giveren for Arvesvig, og enten paastaae ham straffet med den mindre Landsforviisning, eller sat ud af Raadighed over Godset (K. 11 S. 202—203). Arvingerne kunde tilintetgjøre Fledføringscontracter, naar de fandt, at Fledføringen havde givet for meget for sit Ophold, Kap. 12 S. 205. cfr. Kap. 21—22 S. 226—27. Uagtet der fandt enten nødvendigt eller frivilligt Fællig Sted imellem Ægtefolk, arvede de dog ikke hinanden (Festap. K. 22 S. 335, cfr. A. p. Kap. 1 S. 170—72. Paa Grund af alt dette kan vi derfor ikke antage, at Forfatterens ovenanførte Sætning er rigtig. Derimod har det sin Rigtighed, at de, der talte dansk Tungemaal (ↄ: Danske, Norske og Svenske), vare favoriserede med Hensyn til Rettergang, fremfor andre Fremmede, i det nemlig enhver Slægtning iblandt hine, indtil 6te Grad, kunde anlægge Søgsmaal i Drabssager, hvorimod kun Fader, Søn og Broder af andre Nationer tilstededes saadant

(Vígsl. K. 37 II S. 22, cfr. A. p. K. 6 I S. 188), undtagen forsaavidt de vare Skibsfolk; thi i saa Tilfælde nød de godt af det almindelige Privilegium for Søefarende, at de kunde fremme Eftermaal i samme Orden, som de vare arveberettigede efter hinanden.

Vi have allerede i det Foregaaende bemærket, at man ofte bilagte Drabssager og andre betydelige Sager i Mindelighed, samt at den Skyldige ofte derved tilkjendtes betydelig Straf, som han maatte underkaste sig som anden Dom. Forfatteren har ogsaa bemærket dette S. LXXX, men vi finde det passende at tilføie følgende: Dersom den Skyldige ved Haandslag overlod til sin Modpart at afgjøre Sagen, og tillige med udtrykkelige Ord bemyndigede ham til at tilkjende ham en vis bestemt Frihedsstraf (gjöra sekt), kunde han alene bestemme denne, naar det skeete strax; men dersom den Skyldige blot tillod sin Vederpart, at tilkjende sig Frihedsstraf, som han vilde, kunde han ikke gjøre det uden at tage til sig 11 Mænd, men han selv var den 12te; og hvis den Skyldige endelig kun tillod sin Vederpart at gjøre Forlig imellem dem efter eget Tykke, kunde denne blot tilkjende ham Formuestraf, dog saaledes, at han hverken skulde miste sit Jordegods eller Herredsforstanderskab eller nogen visse bestemte Ting (p. p. K. 40 I S. 118—119, cfr. K. 50 S. 135—36. Kaupab. K. 70 I S. 487, K. 75 S. 492). Forliget maatte ikke udsættes længe, og ingenlunde over et Aar. Den, der forhindrede Forlig, blev straffet med den mindre Lands-

forvikling (Kb. K. 69 I S. 486). Tvunget Forlig var ugyldigt (K. 75 S. 493). Endelig bør det erindres, at det blev senere forbudt, at bilægge Drabssager og saadanne, som reiste sig af de større Saar, samt Leiermaals-sager i Mindelighed, uden Althingets dertil erhvervede specielle Tilladelse (Vígsl. K. 38 II S. 76. cfr. K. 114 II S. 173. Forf. har blot citeret dette sidste i Materien om Forlig temmelig uvigtige Sted.) Imedens Parterne underhandlede med hinanden, tilsagde de hinanden Fred og Sikkerhed (at selja grid) ved en lang Formel (grida-mál trigda-mál), der bærer Alderdommens Præg, og findes i Vígsl. K. 112—113 II S. 165—171) i flere forskjellige Skikkelser. At bryde denne Fred, ansaaes for den største Skjændsel.

Angaaende Stævninger tillade vi os blot at bemærke, at Sagerne, med Hensyn dertil, deeltes i tvende Hovedafdelinger, nemlig saadanne, i hvilke man skulde fornemmelig stævne Sagvolderen hjemme i Herredet, men derimod opkræve Sandemænd paa Thinget (stefnusakir) og saadanne, i hvilke man ikke behøvede at stævne Sagvolderen, men derimod maatte opkræve Sandemænd hjemme i Herredet (heimankvöd). Oprindeligen synes alle Sager at have været stefnusakir; thi Sagaernes Vidnesbyrd om Begivenhederne forend de 2 sidste Decennier af det 10de Aarhundrede viser, at man alletider stævnede Sagvolderen i Drabssager (Eyrbyggia K. 22 S. 100. Vígagl. S. K. 21 S. 223. Vígast. S. K. 10 S. 331), i hvilke Sager siden det sidste Decennium

af samme Aarhundrede netop udgjorde den betydeligste Deel af dem, der ikke bleve stævnede. Aarsagen til denne Forandring maa have været, deels at Sagvolderen ofte samlede Mandskab og rustede sig til at modtage Sagsøgeren, naar han indfandt sig med Stævningen, hvorved det da kom til nye Manddrab og Sagerne bleve mere indviklede, og deels at det var mere passende, at opkræve dem som Sandemænd i Drabssager, som boede nærmest ved Drabsstedet, end andre, men dette lod sig kun opnaae, ved at opkræve dem i Herredet; man har og paa den anden Side anseet den offentlige Opkrævelse af Sandemændene, i Forbindelse med den høitidelige Forkyndelse af Drabet, som i det Foregaaende er omtalt, tilstrækkelig, til at give Sagvolderen fornøden Underretning om Søgsmaalets Anlæg imod ham.

De Beviismidler, som Graagaasen kjender, ere Sandemænd, Vidner, Syns-, Skjøns- og Vurderingsmænd og Jernbyrd. I det 10de Aarhundrede brugte man endvidere Duel og Kryben under 3 Jordstrimler som Beviismidler, men det sidste er formodentlig gaaet af Brug af sig selv, det første blev afskaffet ved en Lov paa Althinget i Aaret 1011.

Sandemændene vare det hyppigste Beviismiddel i alle Sager; imidlertid vare de to Slags, enten saadanne, der, efter aflagt Godtroenheds-Ed, erklærede, at en Anklaget var skyldig eller uskyldig, eller at et Faktum, paa hvis Tilværelse en Sags Afgjørelse beroede, fandt Sted eller ikke (buar); eller saadanne, der ligeledes efter

aflagt Godtroenheds-Ed bekræftede et Udsagns Rigtighed (sannadarmenn). Disse brugtes kun sjeldent; de vare 2 i Tallet, og fungerede enten som Medeedsmænd t. Ex. i Femtedommen (p. p. K. 27, 28 I S. 75, 77), hvor de skulde bekræfte Parternes Eed, eller omtrent som Vidner t. Ex. naar de skulde bevidne, at de vidste, at en Harponer havde eiet en omtvistet Harpun, som blev funden i en død Hval (Landabr. b. K. 59 II S. 368, cfr. p. p. K. 6 I S. 30, K. 16 S. 50). De første brugtes hyppigst; de bleve opkrævede enten hjemme i Herredet eller paa Thinget. De der opkrævedes i Herredet udnævntes af Parterne selv, men de, der opkrævedes paa Thinget, enten af Parterne eller af vedkommende Herredsforstander. Man sørgede for at opkræve saadanne Mænd til Sandemænd, som man maatte formode bedst kjendte til Sagen, derfor skulde Parterne opkræve dem til Sandemænd, der boede enten nærmest ved Sagvolderens Boepæl (heimilisbúar) eller ved Gjerningsstedet (vetvángsbúar); thi ellers kunde Modparten forkaste dem. Derfor skulde ogsaa Sagvolderen undertiden opkræve nogle af de samme Sandemænd, som Sagsøgeren havde tilkaldt, for at vidne om de undskyldende Omstændigheder han fremførte (bjargkvidr). Sandemændene vare sædvanlig enten 5 eller 9 eller 12 i Tallet; Parterne udnævnte dem selv naar de vare 5 eller 9, men naar Sagen krævede 12, skulde han henvende sig til vedkommende Herredsforstander om at udnævne de 11, men han var selv den 12te (tólftarkvidr).

Forfatteren tilligemed Flere lærer, at Sandemændenes Tal voxte efter Sagernes Vigtighed, men dette kan dog neppe antages som en ufravigelig Regel, derimod troe vi, at Antallet mere rettede sig efter de forskjellige Omstændigheder, der fandt Sted med Hensyn til de Ting eller Fakta, hvorom de skulde afgive deres Vidnesbyrd. Saaledes skulde 9 Sandemænd vidne om Drab, naar det skeete i Island, men naar det skeete i Udlandet, vare 5 Sandemænd nok, Vígsl. K. 22 II S. 37, K. 100 II S. 130, 140. Aarsagen til denne Forskjel ligger uden Tvivl i Vanskeligheden af at faae Sandemænd, der kjendte til Sagen i det sidste Tilfælde. 2 af disse 5 maatte i det mindste have været tilstede i Udlandet, da Drabet blev begaaet, de andre kunde man tage, hvorfra man vilde (fángakvidr). 12 Sandemænd skulde vidne om alt, hvad der angik Arvemidler i Udlandet, hvorimod 9 vare nok i alle Arvesager indenlands (A. p. K. 4, 6, 15, 16 saml. K. 3, 4 og fl.) og det samme fandt Sted under lignende Omstændigheder med Hensyn til Fattigvæsens-Sager (Omb. K. 18, 19 I S. 272, 273 saml. med K. 17 S. 270, K. 22 S. 279 og m. fl.) I Drabssager brugtes, som sagt, 9 Sandemænd, imedens 12 skulde vidne om Hug og Slag, samt om Tyverie, Vígsl. K. 22 S. 37, K. 115, 116 II S. 189, 190, 192). Sandemænd skulde ikke vidne om hvad der var Landslov, og heller ikke om de Sager, der tildrog sig i Udlandet (p. p. Kap. 62 I S. 167), men dette sidste er ikke, som man af det Anførte seer, blevet strængt efter-

levet[64]). Sandemænd vidnede ikke alene om hvad de havde Vished om, men om det, som de ansaae sandsynligst, men alligevel vare Dommerne bundne til deres Udsagn, i deres Domme. Man seer ellers let, at de islandske Sandemænd ere fremkomne af de overalt i Norden brugte Medeedsmænd, saint at hine havde store Fortrin for disse.

Vidner brugtes meget hyppigt i Island, især til Bekræftelse ved alle Retshandlinger i Rettergang, som vi i det Foregaaende have seet, samt ved Oprettelsen af Contracter (Landbr b. K. 2 II S. 213. Kb. K. 6 I S. 298. Fp. K. 22 I S. 335) de tjente der, saa at sige, istedet for skriftlige Documenter, men til at bevise de Fakta, der vare Sagernes egentlige Gjenstand, brugtes de sjeldnere, dog forekomme ikke faa Exempler derpaa i Graagaasen; saaledes skulde den, der havde modtaget Arvegods efter en død Landsmand i Udlandet, for at bringe det over til rette Arvinger i Island, godtgjøre med Vidner, hvormeget han havde modtaget; paa samme Maade skulde han, naar han, efter lovlig Paafordring,

[64]) De 5 Mænd, der brugtes som Beviismiddel angaaende et i Udlandet begaaet Drab, vare vel hellere at henføre til *Sannadarmenn* (comprobatores) end til *buar* (veridici), thi disse sidste er det i p. p. Cap. 62 I Pag. 167 forbudt at yttre sin Mening om det, som er skeet i Udlandet, eller østen for Havets Midte. Derved kommer Ap. Cap. 7, I Pag. 190 Cap. 16, 17 I Pag. 218, 219 i Arvesager, til at stemme med Vigsl. Cap. 100 II Pag. 139, 140. S.

ikke kunde erholde Godset i Udlandet, bevise dette ved Vidner (Ap. K. 15 I S. 214, 215). I pingsk.-p. K. 14 og 18 I S. 47, 59 forudsættes, at Vidner blive brugte som Beviis i Hovedsagen. Vidnerne bleve endog anseete for et nøiagtigere og paalideligere Beviismiddel end Sandemænd; thi det bestemmes paa begge foranførte Steder, at hvor Vidner og Sandemænd skulle aflægge Vidnesbyrd i een og samme Sag, bør Vidnerne først afhøres, om de saa ere indstævnte af Sagvolderen, der ellers i Regelen altid skulde senere fremme sit Tilsvar, og dersom Sandemændene siden agtede at fremføre et afvigende Vidnesbyrd, saa skulde Vederparten nedlægge Forbud imod, at de bleve formeligen hørte; men dersom Sandemændene ikke destomindre fremsagde deres Vidnesbyrd [65]), førend Vidnerne, skulde der ikke agtes paa det, hvorimod de skulde erlægge en Mulkt, og Vidnerne ligefuldt afhøres; ellers maatte modsigende Vidner ikke afhøres efter hinanden. 2 Vidner vare i de fleste Tilfælde nok (p. p. K. 14 S. 47). Naar enten alle Vidnerne udebleve, eller kun eet var tilstede, kunde vedkommende

[65]) At nævne Sandemændenes Udsagn "Vidnesbyrd", er nok ikke saa aldeles adæqvat. I det mindste var deres Vidnesbyrd meget forskjellig fra Vidnernes; de første yttrede alene deres egne Reflectioner over og Mening om en Gjenstand, som de maaskee hverken havde selv seet eller hørt; de sidste derimod vidnede om Factum saaledes, som det var erfaret af dem selv. I Collision mellem Godtroenhed og Vished er det naturligt, at den sidste foretrækkes. S.

Part tilfalde enten 5 eller 12 Sandemænd i deres Sted, til at fylde deres Vidnesbyrd (þ. þ. K. 13 S. 42. A. þ. K. 15 I S. 114, 115. Festa-þ. K. 23 S. 336. Landabrb. K. 13 II 250).

Syns- og Vurderingsmænd omtales paa mange Steder i Graagaasen især i Landboeretten, men vi forbigaae at omtale dem videre.

Sigtelses- og Benægtelses-Eder findes ikke omtalte i Graagaasen. Vel seer man at saadanne Eder have været gjængse i det 10de Aarhundrede (Vígaglúmssaga K. 24 S. 231. Eyrbyrggja) men de ere snart gaaede af Brug, derimod anføres Jernbyrd som et Beviismiddel, dog kun paa 3, høist 4 Steder. Af det ene, nemlig Festa-þ. K. 55 I S. 381, seer man, at Loven forudsætter, at Manden bærer Jern, men Fruentimmeret dypper Haanden i kogende Vand (berr hann járn eðr tekur hon í ketil).

Exempel paa Tortur forekommer blot paa et eneste Sted (Festa-þ. K. 33 I S. 347) i Graagaasen, det tillades nemlig en frugtsommelig Qvindes nærmeste Frænde, i de 5 nærmeste Bønders Nærværelse, at anvende Tortur, for at faae hende til at opgive sin Barnefader, dog saaledes, at hun ikke derved fik nogen Skade eller Lyde.

(Slutningen følger i næste Hefte).

Høiesterets-Domme i de i juridisk Tidsskrift meddeelte Retsager.

(Fortsættelse fra bemeldte Skrifts 18de Binds 2det Hefte Side 288—300).

No. 1.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Høegh Guldberg,

contra:

Peder Jensen Hau.

(Afsagt den 28de August 1827).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Høegh Guldberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 310—314).

No. 2.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Henrik Dreier,

contra:

Peder Jensen Friestad.

(Affagt den 31te August 1827).

Tiltalte bør bøde sine tre Mark samt hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 322—325).

No. 3.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Henrik Dreier,

contra:

Hans Jensen Tjærebye.

(Affagt den 18de October 1827).

Hans Jensen Tjærebye bør for Actors videre Tiltale i denne Sag fri at være. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 11—12).

No. 4.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Treschou,

contra:

Snedker Peder Nielsen af Slagelse.

(Afsagt den 19de October 1827).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Treschow for Høiesteret betaler Tiltalte 20 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 376—378).

No. 5.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Høegh Guldberg,

contra:

Marie Wilhelmine eller Welhelmine Henriette Haberkorn.

(Afsagt den 29de October 1827).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Høegh Guldberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv; saa betaler han og til Translateur Bohse 2 Rbd. 2 Mk. 8 ß. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 1—4).

No. 6.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Treschow,

contra:

Claus Frederik Seidelin.

(Affagt den 2den Novbr. 1827).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Treschow for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 5—10).

No. 7.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Johan Frederik Jensen.

(Affagt den 3die December 1827).

I Henseende til den Johan Frederik Jensen idømte Straf bør Birkethingsdommen, men iøvrigt Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande, dog saaledes, at den Cancellieraad Rathenborg idømte Mulct og Deeltagelse i Omkostninger bortfalder. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 34—37).

No. 8.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Treschow,

contra:

Niels Hansen.

(Afsagt den 19de Februar 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Salarium til Justitsraad Treschow for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 120—122).

No. 9.

I Sagen

Handelshuset Kirketerp & Sønner,

contra:

Handelshuset J. Prætorius & Sønner, som Mandatarier for Stadshauptmand Grøner i Drammen.

(Afsagt den 14de Marts 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betale Citanterne til de Indstævnte med 100 Rbd. Sølv, saa betale de og til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 25—34).

No. 10.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Høegh Guldberg,

contra:

Jørgen Larsen Westerskow, Niels Christensen og Niels Mortensen.

(Afsagt den 23de April 1828).

Jørgen Larsen Westerskow bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i eet Aar. Niels Christensen og Niels Mortensen bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød, hver i fire Gange fem Dage. I Henseende til Erstatningen og Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Høegh Guldberg for Høiesteret betale de Tiltalte, een for alle og alle for een, 30 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 97—111).

No. 11.

I Sagen:

Bageriebestyrer Peder Harboe,

contra:

Det Offentlige.

(Afsagt den 1ste Mai 1828).

Citanten bør for Tiltale i denne Sag fri at være.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 316—318).

No. 12.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Poul Egede Sporon,

contra:

Afskediget Lieutenant Hans Jørgen Morthorst.

(Afsagt den 20de Juni 1828).

Byethingsdommen bør ved Magt at stande. I Sallarium til Procurator Høyer og Advocat Sporon betaler Tiltalte til den Første 12 Rbdlr. Sølv og til den Sidste 30 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 345—352).

No. 13.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Schack,

contra:

Hans Christian Rasmussen.

(Afsagt den 29de Juli 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Schack for Høiesteret betaler Tiltalte 20 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 12—14).

No. 14.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Henrik Dreier,

contra:

Ane Marie Birk.

(Afsagt den 1ste August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 67—69).

No. 15.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Jens Petersen.

(Afsagt den 26de August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 125—127).

No. 16.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Poul Egede Sporon,

contra:

Pernille Jonsdatter.

(Afsagt den 27de August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 98—100).

No. 17.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Poul Egede Sporon,

contra:

Maren Hansdatter.

(Afsagt den 14de October 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 127—129).

No. 14.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Henrik Dreier,

contra:

Ane Marie Birk.

(Afsagt den 1ste August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 67—69).

No. 15.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Jens Petersen.

(Afsagt den 26de August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 125—127).

No. 16.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Poul Egede Sporon,

contra:

Pernille Jonsdatter.

(Afsagt den 27de August 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 98—100).

No. 17.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Poul Egede Sporon,

contra:

Maren Hansdatter.

(Afsagt den 14de October 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 127—129).

No. 18.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Carl Christian Schreiber.

(Afsagt den 30te October 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Blechenberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 309—311).

No. 19.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Henrik Dreier,

contra:

Niels Christian Schmidt og Ane Antoinette Johansen, Matros Nielsens Hustrue.

(Afsagt den 6te November 1828).

Ane Antoinette Johansen, Matros Nielsens Hustrue, bør for Actors videre Tiltale i denne Sag fri at være. I Henseende til Niels Christian Schmidt og Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betale de Tiltalte 10 Rbd. Sølv efter det ved bemeldte Dom bestemte Forhold.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 348—351).

No. 20.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Peter Christensen.

(Affagt den 7de November 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Straffetiden bestemmes til fire Dage. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 341—343).

No. 21.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Høegh Guldberg,

contra:

Lars Andersen Kardorff.

(Affagt den 26de Novbr. 1828).

Lars Andersen Kardorff bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i eet Aar. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Høegh Guldberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B, S. 25—27).

No. 22.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Peter Salicath,

contra:

Ane Elisabeth Poulsdatter.

(Afsagt den 28de Novbr. 1828).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 359—362).

No. 23.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Sporon,

contra:

Svend Pedersens Enke Ane Jensdatter, Ole Pedersen, Jørgen Nielsen, samt Rasmus Pedersen og Hustrue Karen Nielsdatter.

(Afsagt den 19de December 1828).

For Ole Pedersens og Jørgen Nielsens Vedkommende afvises Sagen. I Henseende til de øvrige Tiltalte og Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte Ane Jensdatter 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 311—314).

No. 24.

I Sagen:

Gaardeier Bøhme,

contra:

Enken Ottilie Søeborg, med Lavværge.

(Afsagt den 14de Januar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Godtgjørelsen for at have huset, fødet og klædet det omhandlede Barn, indskrænkes til et Tidsrum af 2 Aar. Processens Omkostninger for alle Retter ophæves. Til Justitskassen betaler hver af Parterne 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 359—373).

No. 25.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Otto Carl Blechingberg,

contra:

Christian Frederik Wilhelm Hilmer.

(Afsagt den 27de Januar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Blechingberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 108—111).

No. 26.

I Sagen:

Søren Jensen, Jens Nielsens Enke, Niels Jørgensens Enke, Poul Nielsen og Peder Pedersen,

contra:

Afgangne Etatsraadinde Scavenius's og forhen afdøde Mands fælleds Boe, eller den nuværende Besidder af Gjørsløw Gods, Kammerjunker Peter Brønnum Scavenius.

(Afsagt den 10de Februar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande, og bør det, som Citanterne, ifølge samme, have at tilsvare, erlægges inden 8 Uger efter denne Høiesterets-Doms lovlige Forkyndelse. Processens Omkostninger for Høiesteret betale Citanterne til Indstævnte med 100 Rbd. Sølv; saa betale de og til Justitscassen 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 18 B. S. 329—341).

No. 27.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Sporon,

contra:

Peder Larsen.

(Affagt den 16de Februar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 185—187).

No. 28.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Sporon,

contra:

Ane Kirstine Pedersen og Magdalene Kirstine Rømer.

(Affagt den 17de Februar 1829).

Ane Kirstine Petersen bør for Actors videre Tiltale i denne Sag fri at være. Magdalene Kirstine Rømer bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Sallarium for Justitsraad Sporon for Høiesteret betale Tiltalte, een for begge og begge for een, 30 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 121—132).

No. 29.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Otto Carl Blechingberg,

contra:

Maren Kirstine Hansdatter.

(Afsagt den 13de Marts 1829).

Maren Kirstine Hansdatter bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. Til Advocat Blechingberg betaler Tiltalte i Sallarium for Høiesteret 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 149—152).

No. 30.

I Sagen:

Høiesterets-Advocat Justitsraad Sporon,

contra:

Morten Hansen Dinesen.

(Afsagt den 23de Marts 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 183—185).

No. 31.

I Sagen:

Kirkesanger Bech, Peder Nielsen, Søren Johansen, Hans Larsen, Andreas Hansen og Lars Wendelboe Mathiesen,

contra:

Møllerne Lars Jensen og Dines Olsen.

(Afsagt den 28de April 1829).

De Indstævnte bør være uberettigede til at give Vandet, der fra Kilden i Papir-Mølle-Vænget flyder igjennem deres Jorder til det saakaldte Pølsehut, noget saadant forandret Løb, at dette Vandsteds Vandbeholdning kan antages derved at blive formindsket. I Sallarium betale de Indstævnte til Justitsraad Schack 80 Rbdlr. Sølv og til Procurator Borup 20 Rbd. Sølv; saa betale de og til Justitskassen 1 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 43—47).

No. 32.

I Sagen:

Magistraten i Kjøbenhavn,

contra:

Forvalter Bruun ved det adelige Jomfrukloster i Roeskilde, paa Klosterets og Patronerne for samme, Kammerherre og Stiftamtmand Frederik v. Lowzow og Major v. Scheel, deres Vegne.

L 2

(Afsagt den 14de Mai 1829).

Citanterne bør for Indstævntes Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger ophæves. Til Justitscassen betaler Indstævnte 1 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 322—329).

No. 33.

I Sagen:

Kammer-Advocaten paa Embeds Vegne,

contra:

Kjøbmand Jørgen Fahnøe.

(Afsagt den 30te Juli 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 53—60).

No. 34.

I Sagen:

Den Kongelige administrerende Direction for Fattigvæsenet i Kjøbenhavn.

contra:

Directionen for det Kongelige octroierede Danske asiatiske Compagnie.

(Afsagt den 3die Septbr. 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for

Høiesteret betale Contra-Citanterne til Citanterne med 100 Rbdlr. Sølv; saa betale de og til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 100—105).

No. 35.

I Sagen:

Skifteretten i afgangne Hanne Margrethe Marcussens Stervboe, Justitsraad og Byefoged Johan Ludvig Schmidt og Cancellieraad, Stiftsrevisor og Raadmand Frederik Christian Wølffert,

contra:

Kammerraad Secher.

(Afsagt den 29de October 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret ophæves. Til Justitscassen betale Citanterne 1 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 57—66).

No. 36.

I Sagen:

Handelshuset Duntzfeldt & Comp.

contra:

Snedkermester Blach, paa egne og Medinteressenteres Vegne i det saakaldte ti forenede Snedkermesteres Meubelmagazin.

(Afsagt den 30te October 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betale Contra-Citanterne til Citanterne med 100 Rbdlr. Sølv; saa betale de og til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 293—303).

No. 37.

I Sagen:

Kjøbmand Levin Meyer Engel,

contra:

Kjøbmand Carl Frederik Aman fra Lybeck.

Afsagt den 5te November 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Til Justitscassen betaler Citanten 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 19 B. S. 282—288).

No. 38.

I Sagen:

Kjøbmand Stichler og Johan Weimann,

contra:

Oldermanden for Kjøbmandslauget i Odense, Kjøbmand F. C. Starup, tilligemed Bisidderne ved

samme Laug, Kjøbmændene Wegenstrøm og P. W. Philipsen.

(Afsagt den 21de Januar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Høiesteret betale Citanterne, een for begge og begge for een, til Indstævnte med 100 Rbd. Sølv; saa betale de og paa lige Maade til Justitscassen, som Tabende, 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 111—118).

No. 39.

I Sagen:

Procurator Wilhelm Marckmann,

contra:

Overformynderne i Nyekjøbing.

(Afsagt den 11te Februar 1829).

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Blechingberg for Høiesteret betaler Citanten 60 Rbdlr. Sølv; saa betaler han og til Justitscassen 1 Rbdlr. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 20 B. S. 84—92).

No. 40.

I Sagen:

Kammer-Advocaten paa Embeds Vegne,

contra:

Juveleer Falk Wilhelm Henriques.

(Affagt den 5te April 1830).

Justitsraad og Amtsforvalter Frydensberg bør for Indstævntes Tiltale i denne Sag fri at være. I Salarium til Kammer-Advocaten for begge Retter betaler Indstævnte 100 Rbdlr. Sølv; saa betaler han og til Justitskassen 5 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 160—170).

No. 41.

I Sagen:

Procurator Andreas Frederik Raasløff, som beskikket Sagfører for det Offentlige, samt Amager Birks Overformynderie,

contra:

Bøgermester Ole Michael Mentz med Curator eller, som hans Mandatarius, Procurator Nielsen.

(Affagt den 20de April 1830).

Contra-Citanten bør være berettiget til fremfor det Offentlige og de vedkommende Umyndige, af Kjøbesummen for det ved Obligationen af 14de Januar 1814 stillede Pant at nyde fortrinlig Betaling, næstefter den

paa første Prioritet til Rest indestaaende Fordring 532 Rbdlr. 41½ ß. Sølv. Processens Omkostninger ophæves. Til Justitskassen betaler Amager Birks Overformynderie 1 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 132—137).

No. 42.

I Sagen:

Gaardmand Jens Larsen og Lieutenant Hans Mogensen samt Skipper og Kjøbmand Thor Spæling,

contra:

Gaardmændene Hans Larsen og Peder Jensen samt Huusmand Lars Larsen, saa og Bye- og Herredsfoged Jensenius Magnus Sommer.

(Afsagt den 15de December 1830).

Bye- og Herredsfoged Jensenius Magnus Sommer bør paa nye foretage den omhandlede af Citanterne reqvirerede Fogedforretning og derunder give disse, næstefter Restbeløbet af den ved Obligation til Byeskriver Madvig af 17de April 1815 stiftede Pantegjeld, lovligt Udlæg i den ved Obligationen af 20de Jan. 1817 pantsatte 13de Selveiergaard i Østermariæ Sogn med Tilhørende, alt for de af dem, ifølge bemeldte Obligation samt Dommens af 23de Jan. 1826 og 28de Jan.

1828, tilgodehavende 956 Rbd. 1 ß. S. og T., med videre Renter af 616 Rbdlr. 81 ß. S. og T. fra den 20de Jan. 1828 indtil Betaling skeer, samt desuden for 58 Rbd. 52½ ß. Sølv. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves. Til Justitscassen betale Hans Larsen og Peder Jensen, een for begge og begge for een, 1 Rbd. Sølv.

(Jfr. jur. Tidsskr. 21 B. S. 88—100).

Udvalg af Domme, afsagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stads-Ret i Kjøbenhavn.

No. 1.

En privat Politiesag, hvori Underdommeren havde undladt at søge en Deel væsentlige Oplysninger, hjemviist til nye Behandling, uagtet Appellanten for Politieretten havde erklæret, at han ikke ønskede flere Oplysninger tilveiebragte, men hvilken Erklæring, efter Omstændighederne, maatte ansees grundet derpaa, at han troede, at Sagen var tilstrækkeligen oplyst.

I Sagen:

Afskediget Toldbetjent H. G. Lesberg,

contra:

Dagleier Niels Poulsen og Hustrue.

(Affagt den 2den Februar 1829).

Overretten kan ikke antage, at nærværende Sag, hvorunder Citanten, afskediget Toldbetjent H. G. Lesberg, søger de Indstævnte, Dagleier Niels Poulsen og

Hustrue, for at have bortført en Deel ham tilhørende Eiendele og paaført ham reelle Injurier, er af Politiedommeren saaledes oplyst: at den ved Overretten kan tages under Paakjendelse i Realiteten.

Det maatte nemlig, efter Bestemmelserne i Forordningerne 8de Marts 1799 og 20de October 1819 have paaligget Politiedommeren ved en nøiagtig Examination saavel af Parterne, som de indkaldte Vidner, at see oplyst, om ikke de af Citanten opgivne Eiendele virkeligen vare bortførte fra ham, og hvorvidt de Indstævnte havde iværksat dette og vare i Besiddelse af dem, samt hvo af Parterne der maatte betragtes som Eier af disse Ting, og endelig, hvorvidt Citantens Opgivende om de ham tilføiede Mishandlinger kunde siges at forholde sig rigtigt, men alt dette er ikke iagttaget.

De Tilførseler, der ere gjorte om, at Citanten, som Modpartiet selv antager for svækket paa Sjælen, ikke fandt det fornødent at lade Vidnerne afhøre, og at Parterne ikke ønskede flere Oplysninger tilveiebragte, kunde ikke indeholde tilstrækkelig Grund for Dommeren til at lade Sagen i den umodne Forfatning, den var, gaae til Doms, da hine Yttringer fra Citantens Side maae antages grundede paa, at han troede, at Sagen var tilstrækkelig oplyst, i det han manglede Kundskab om, hvad dertil udfordredes, hvilket derimod Dommeren maatte see at den ikke var.

Politieretsdommen bliver derfor at kjende uefterrettelig og Sagen at hjemvise til ny Behandling og

Paakjendelse ved Underretten. — Det stemplede Papiir er rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Den paaankede Politieretsdom bør uefterrettelig at være og Sagen hjemvises til yderligere Oplysning, samt nye Behandling og Paakjendelse ved Underretten.

No. 2.

Spørgsmaal, om og hvorvidt den nuværende Eier af et Jordegods kunde være pligtig at give en Fæstebonde, som ved en af Godsets forrige Eier foretagen Udskiftning var tillagt mindre Jord til sin Gaard, end der tilkom ham, Erstatning for det derved lidte Tab.

I Sagen:

Proprietair Tutein,

contra:

Fæstegaardmand Peder Rasmussen.

(Affagt den 2den Februar 1829).

Hovedcitanten, Proprietair Tutein, har, som nuværende Eier af Marienborg Gods paa Møen, været sagsøgt af Contracitanten, Fæstegaardmand Peder Rasmussen, til at give denne sidste Erstatning i Anledning af, at han ved den af den forrige Eier af Godset i Aaret 1813 foretagne Udskiftning af Ebbelnæs Byes Jorder, skal have faaet mindre Jord til sin Fæstegaard,

end ham med Rette tilkom. At Contracitanten ved den nævnte Udskiftnings-Forretning er tillagt mindre Jord, end han skulde have, derom ere Parterne enige, saa at der blot bliver Spørgsmaal om, hvorvidt noget Krav paa Grund heraf kan formeres af Contracitanten mod Hovedcitanten.

Med Hensyn til denne Sidstes Ytring, at Contracitanten ingen Hjemmel skulde have i Klagen til Forligelses-Commissionen og det ham meddeelte beneficium paupertatis, til at nedlægge Paastand om, at Hovedcitanten paa egen Bekostning skulde lade Udskiftningen af Contracitantens Gaard undersøge og berigtige, da de nævnte Documenter kun omtale hans Fordring paa Erstatning for det Tab, han har lidt ved Udskiftningen, bliver at mærke, at ligesom Erstatningen for hans Tab ved at have manglet en Deel af den Jord, han skulde have, maa for den forløbne Tid bestaae i Pengegodtgjørelse, saaledes maa derimod Erstatningen for den Tid, der endnu ikke er forløben, og hvor altsaa Erstatningen in natura er muelig, bestemmes derhen, at den manglende Jord forskaffes ham; og hans Fordring paa, at Hovedcitanten paa egen Bekostning træffer de fornødne Foranstaltninger til, at han erholder den manglende Jord, kan derfor ikke siges at være udenfor Klagen og det ham forundte beneficium paupertatis. Ligesaalidet kan det billiges, at Søgsmaalet, som Hovedcitanten mener, burde været anlagt enten mod den Landinspecteur, der har foretaget Udskiftningen, eller

med den forrige Godseiers Boe; thi Landinspecteuren har ikke paa egen Haand foretaget Udskiftningen, men kun handlet efter den forrige Eiers Forlangende, som dennes Fuldmægtig, og det staaer ikke engang i hans Magt, uden Hovedcitantens Tilladelse, at foretage en nye Fordeling af Jorderne, ved nu at tillægge Contracitanten den Jord, han mangler; og hvad den forrige Eiers Boe angaaer, da, foruden at Tilfældet er af den Natur, at Udskiftningen, saaledes som den er iværksat, og hvorved Contracitanten ei er tillagt al den Jord, han skulde have, er stridende mod Anordningerne om, i hvilke Tilfælde Jord kan tages fra en Bondegaard, og altsaa skal forandres, hvilket bemeldte Boe, der ikke er Eier af Godset, ingen Myndighed har til at iværksætte, har ogsaa Hovedcitanten, ved de Conditioner, hvorefter han har tilforhandlet sig Godset, udtrykkeligen paataget sig de Forpligtelser, der, med Hensyn til Godset, kunde hefte paa Boet.

Hovedcitanten bliver derfor den, hvem det paaligger at foranstalte Udskiftningen af Contracitantens Gaard saaledes berigtiget, at Sidstnævnte kommer i Besiddelse af den Jord, han skulde have, og som det er in confesso, at han tildeels mangler, og maa Omkostningerne paa denne yderligere Forretning falde Hovedcitanten til Last, da det fra først af var bestemt, at Udskiftningen, hvortil det, der nu skal foranstaltes, er et Supplement, skulde skee paa Godseierens Bekostning.

Det kan ikke i denne Henseende komme i Betragtning, om den Jord, som Contracitanten mangler, er bortfæstet til Andre, da han ikke af denne Aarsag kan tabe sin Ret, og det bliver derfor Hovedcitantens Sag, efter hans Forpligtelse som Eier af Godset og med Hensyn til hvad han ved dets Erhvervelse har paataget sig, at gjøre Udveie til, som han bedst formaaer, at forskaffe Contracitanten den Jord, som uretteligen er ham fratagen.

Fremdeles maa ogsaa Contracitanten være berettiget til at erholde Erstatning for Afsavnet af Jorden.

Men Kravet herpaa kan dog ikkun betragtes som en personlig Fordring, og kan derfor ikke formeres mod Hovedcitanten, uden for det Tidsrum, hvori han har besiddet Godset, og altsaa oppebaaret de Afgivter og Præstationer, som Contracitanten har ydet uden at være i Besiddelse af Jorden, hvilken derimod maa antages i det mindste tildeels at have været overdraget Andre, der have ydet Godseieren Vederlag for Brugen, saa at Sidstnævnte har havt den Fordeel af Jorden, som Contracitanten skulde have havt, medens denne har baaret Byrderne af den.

En Tilbagebetaling af de formeget erlagte Afgivter samt Godtgjørelse for det formeget præsterede Hoverie, kan ikke betragtes som tilstrækkeligt Vederlag for Contracitanten, hvis Fordeel af Jorden maa antages at være af større Værdie end Beløbet af de Afgivter og øvrige Præstationer, han skulde svare af den; thi var

dette Ikke Tilfældet, var Jordens Besiddelse ham til ingen Nytte. Erstatningen bliver derfor retteligen saaledes, som af Underdommeren er antaget, at bestemme af uvillige Mænd.

Da Overretten, efter det Ovenanførte, er enig i det Udfald, som Sagen har faaet ved Underretten, saa bliver Underretsdommen at stadfæste, hvorved dog bliver at mærke, at den deri fastsatte Tid af 2 Maaneder til Udskiftningens Berigtigelse bortfalder ved den nærværende Dom tilføiede terminus executionis.

Processens Omkostninger for Overretten blive, efter Omstændighederne, at ophæve, dog saaledes, at Hovedcitanten bliver at tilpligte at betale Contracitantens befalede Sagfører ved Overretten, Procurator Høst, i Sallarium 8 Rbd. Sølv.

Under den befalede Sagførelse ved begge Retter og Behandlingen af Sagen ved Underretten, har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Det stemplede Papiir er rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Herredsthingsdommen bør ved Magt at stande, dog saaledes, at den deri fastsatte Tid af 2 Maaneder til Udskiftningens Berigtigelse bortfalder ved den nærværende Dom tilføiede terminus executionis.

Processens Omkostninger for Overretten ophæves, undtagen forsaavidt Hovedcitanten, Proprietair Tutein, betaler til Contracitanten, Fæstegaardmand Peder

Rasmussens befalede Sagfører, Procurator Høst, i Sallarium 8 Rbd. Sølv.

At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 3.

Exceptio rei incompetentis henhører til Sagens Realitet.
Flere for en Sags Afviisning anførte Grunde forkastede.

I Sagen:

Commissionair Ottesen,

contra:

Justitsraad og Herredsfoged Falbe.

(Afsagt den 2den Februar 1829).

Citanten, Commissionair Ottesen, gjør Paastand paa at den under nærværende Sag paaankede Byethingsdom skulde kjendes uefterrettelig, i det han mener, at Underdommeren burde have afviist Sagen med Hensyn til

1) at de Indlæg, der indeholde de paaankede Udladelser, hvorved Indstævnte, Justitsraad og Herredsfoged Falbe, anseer sig fornærmet, ikke skulle være forfattede af Citanten, men af Skrædder Henrich Mathiasen, mod hvem Søgsmaalet derfor formeentligen maatte være stilet.

2) at bemeldte Mathiasen i alt Fald burde være stævnet i Forening med Citanten, for at Citanten

derved kunde sættes i Stand til at bevise Udladelsernes Rigtighed.

3) at Udladelserne ikke kunne være Gjenstand for et særskilt Søgsmaal, men maatte paakjendes under den Sag, hvori Indlæggene, som indeholdt dem, vare fremlagte.

Herved bliver imidlertid at mærke:

Ad 1) at Spørgsmaalet, om hvorvidt Citanten kan ansees overbeviist at have skrevet de nævnte Indlæg, og i det Hele, hvilken Virkning hans Deelagtighed i hiin anden Sag kan have for ham, henhører til nærværende Sags Realitet, og at Sagen altsaa, da det ikke kan formenes Indstævnte, naar han troer sig fornærmet af Citanten, at faae afgjort ved Dom, hvorvidt dette er Tilfældet, ikke paa Grund af Citantens Indsigelse i foranførte Henseende kunde blive at afvise.

Ad 2) at det ikke kunde være Pligt for Indstævnte tillige at stævne ovennævnte Mathiasen, naar han ingen Paastand over denne vilde nedlægge, hvorimod det maatte blive Citantens Sag, naar han troede at Mathiasens Inddragelse i Sagen kunde være til Gavn for ham, da selv at foranstalte denne indvarslet.

Ad 3) at der saa meget mindre kunde være Spørgsmaal om, at Udladelserne ikke kunde paatales, uden under den Sag, hvori de vare fremførte, siden den formeentlige Fornærmede ikke selv var Part i hiin Sag, hvorunder Udladelserne fremkom.

Citantens Paastand, at Underretsdommen skulde kjendes uefterrettelig, kan derfor ikke tages til Følge, men da han for dette Tilfælde har forbeholdt sig Anstand til at fremme det videre Fornødne, bliver Sagen ikke nu for Tiden endeligen at paakjende.

Thi eragtes: Citanten Commissionair Ottesens Paastand, at den paaankede Byethingsdom skulde kjendes uefterrettelig, kan ikke tages til Følge.

No. 4.

6—17—10 og 11 befundne uanvendelige formedelst den, for Tiltaltes Paastand om at have modtaget Kosterne af Tyven, talende Formodning; derimod straffes han, som tilforn var dømt for Tyverie, nu for anden Gang begaaet Hælerie.

I Sagen:

Procurator Payngk, som Actor,

contra:

Arrestanten Christen Pedersen Hyllested.

(Afsagt den 3die Februar 1829).

Arrestanten Christen Pedersen Hyllested sigtes under nærværende Sag for at have været i uhjemlet Besiddelse af et Par Støvler, som Constabel Christen eller Christian Sørensen ved tvende Vidners edelige Forklaringer har godtgjort at tilhøre ham, ligesom

han og med Eed har bekræftet, at de ere ham frakomne mod hans Vidende og Villie.

At han har havt Støvlerne i sin Besiddelse, har han selv vedgaaet, men derimod nægter han at have stjaalet dem, i det han siger, at Støvlerne paa en Tid, da han fulgtes med Johan Peter Hellesen og Didrik Eskildsen, blev af den første af disse stjaalet i Artelleriestalden og derefter af ham leveret til Arrestanten.

Dette have vel bemeldte Personer modsagt, i det deres Forklaringer gaae ud paa, at Arrestanten skulde have taget Støvlerne, men naar hensees til det i flere Henseender Modsigende, deres Forklaringer indeholde, og at de have gereret sig som Angivere i Sagen, kunne deres Forklaringer, forsaavidt de gaae ud paa Sigtelser mod Arrestanten, ikke nyde synderlig Tiltroe.

Denne Upaalidelighed hos bemeldte Personer, der vare i Følge med Arrestanten, da Støvlerne bleve tagne, maa ogsaa, i Forening med hans Forklaring om, at den ene af dem først var i Besiddelse af Støvlerne og leverede dem til Arrestanten, medføre, at dette hans Udsagn ikke ligefrem forkastes, og at altsaa den Formodning, som ifølge Bestemmelserne i Lovens 6—17—10 og 11 skulde være mod Arrestanten paa Grund af, at han har havt Støvlerne i sin Besiddelse, og at iøvrigt Eiendomsbeviis er tilveiebragt og Tilhjemlingseed aflagt, ansees saaledes svækket, at dette Lovbud ikke i nærværende Tilfælde kan finde Anvendelse paa ham.

Men derfor kan han ikke blive straffri, siden han selv har vedgaaet, at han af Hellesen, der efter hans Forklaring havde stjaalet Støvlerne, modtog disse i den Tanke, at han skulde beholde dem. For dette Forhold vil Arrestanten, da det ikke er oplyst, at han paa nogen Maade tog Deel i Tyveriet selv, blive at ansee med Straf for Hælerie.

Vel har han under Forhøret i Inqvisitionscommissionen forandret den Forklaring, som han for Politieretten havde aflagt, i det han der har udsagt, at han havde kjøbt Støvlerne af Hellesen, uden at have Kundskab om, at de vare stjaalne; men denne Tilbagekaldelse af den tidligere ham graverende Vedgaaelse for Retten, kan, efter Bestemmelserne i 1—15—1, ikke komme i Betragtning.

Da han nu forhen har været dømt for første Gang begaaet Tyverie og denne Forbrydelse efter sin Natur kan siges tillige at indeholde Hælerie, saa vil han nu være at ansee med Straf for anden Gang begaaet Hælerie efter Bestemmelserne i Forordningen af 20de Febr. 1789 §. 7, og vil Straffen, efter Sagens Omstændigheder, blive at bestemme til 4 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvorhos Arrestanten bliver at tilpligte at betale Actionens Omkostninger, og derunder Sallarium til Actor, Procurator Payngk, 5 Rbd. Sølv.

Under den befalede Sagførelse og Behandlingen af det udenfor Byens Jurisdiction optagne Forhør har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Christen Pedersen Hyllested bør hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage, hvorhos han bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Payngk, 5 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 5.

Utilbørlig Adfærd i Ord og Gjerning, udviist mod den Paagjeldendes Foresatte under Udøvelsen af dennes Kalds-forretninger og i Hensyn til disse, kan ikke bedømmes efter 6—21 og 6—7.

I Sagen:

Justitsraad og Procurator Weidemann,
som Actor,
contra:
Tiltalte Fattiglem Jens Hansen.

(Affagt den 3die Februar 1829).

Det maa under nærværende Sag ansees tilstrækkeligt oplyst, at Tiltalte, Fattiglem Jens Hansen, en Dag, da Forvalter Klein paa Bjergbyegaards Eiers Vegne, som Medlem af Fattig-Commissionen og Forstander for Fattighuset i Bjergbye, indfandt sig sammesteds i Forretninger, har i Anledning af, at han formeente, at Forvalteren uretteligen tilbageholdt nogen

ham fra Fattigvæsenet tilkommende Understøttelse, grebet denne i Brystet og udladt sig, at han var en Bedrager, indtil han betalte ham de Penge, ham tilkom.

For berørte af den Tiltalte imod sin Foresatte under Øvelsen af dennes Kaldsforretninger og i Hensyn til disse udviste utilbørlige Adfærd, hvilket Overretten ikke med Underdommeren kan skjønne at henhøre under Bestemmelserne i Lovens 6—21—2 og 6—7—8, vil den Tiltalte, der er over 60 Aar gammel, være at belægge med en arbitrair Straf, som, efter Omstændighederne, findes at kunne bestemmes til 48 Dages simpelt Fængsel paa sædvanlig Fangekost, hvorhos han maa udrede Actionens Omkostninger, derunder indbefattet følgende Sallarier, nemlig til Actor og Defensor ved Underretten, hver 3 Rbdlr. Sølv og til Actor her for Retten 5 Rbdlr. Sølv.

Under Behandlingen i første Instants har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte, Fattiglem Jens Hansen, bør hensættes i simpelt Fængsel paa sædvanlig Fangekost i 48 Dage, samt udrede de af Actionen lovligt flydende Omkostninger, derunder indbefattet i Sallarier til Procuratorerne Arboe, Næsted og Justitsraad Weidemann 3 Rbdlr. Sølv til hver af de tvende Første, og 5 Rbd. Sølv til den Sidste.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 10de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Straffetiden bestemmes til 20 Dage. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

No. 6.

Ved Aars og Dags Varsel maa til Aaret regnes saa mange Dage, som paa den Tid, Varselet løber, efter Tidsregningen høre til Aaret.

I Sagen:

Bonden Ole Christophersen og Procurator J. F. Olivarius,

contra:

Overauditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe.

(Afsagt den 9de Februar 1829).

Citanten, Bonden Ole Christophersen, paaanker under nærværende Sag en af Indstævnte, Overauditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe, den 22de Juli forrige Aar i en Mortificationssag afsagt Dom, hvorved han har nægtet Mortificationen paa Grund af, at de Paagjeldende ikke kunde siges at have havt det fulde dem tilstedede Varsel af Aar og Dag, da Stævningen, der sidste Gang havde været indført i et af de offentlige

Blade, hvori den skulde bekjendtgjøres, den 22de Mai 1827, faldt i Rette den 1ste Juli 1828.

Nu har Citanten vel meent, at til et Aar kun kunde regnes det Antal af Dage, som er det almindelige, nemlig 365, og at altsaa den Omstændighed, at Aaret 1828 var et Skudaar, ikke burde komme i Betragtning. Men denne Anskuelse kan Retten ikke billige; thi naar Bevillingen tilstaaer de Paagjeldende Aar og Dags Varsel, saa maa til Aaret regnes saa mange Dage, som paa den Tid, da Varselet løber, efter Tidsregningen, høre til Aaret. *)

Det bliver derfor unødvendt at afgjøre, hvorvidt den Dag, da Stævningen sidste Gang var indført i de offentlige Tidender, kan komme med i Beregningen til at udgjøre Aar og Dag, siden Varselet, om end denne Dag i dette Tilfælde regnes med, var for kort, i det Stævningen da, naar de Paagjeldende skulde have det fulde dem tilstaaede Varsel, først kunde falde i Rette den 2den Juli 1828, hvorimod den blev incamineret og Sagen optagen til Dom den 1ste Juli.

Underretsdommen bliver derfor i foranførte Henseende at stadfæste; men derimod vil den Citanten, Procurator J. F. Olivarius, idømte Mulkt af 10 Rbd. Sølv bortfalde, da der ei er tilstrækkelig Grund til at antage, at Stævningens sildige Indførelse i de offentlige Blade hidrører fra Forsømmelse hos ham.

*) See Forog. Frd. 18de Mai 1825 §. 48.

Under Behandlingen og Sagførelsen ved Underretten har saaledes intet Ophold, der vil bevirke Ansvar, fundet Sted.

Citanten Ole Christophersen bliver at tilpligte at betale Indstævnte i Procesomkostninger 10 Rbdlr. Sølv, hvorimod Omkostningerne iøvrigt blive at ophæve.

Det stemplede Papiir er rigtig her ved Retten forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Den Citanten, Procurator J. F. Olivarius, ved den paaankede Underretsdom idømte Mulct af 10 Rbd. Sølv bør bortfalde, hvorimod Underretsdommen iøvrigt bør ved Magt at stande.

I Procesomkostninger betaler Citanten, Ole Christophersen, til Indstævnte, Overauditeur, Bye- og Herredsfoged Arboe, 10 Rbd.. Sølv, hvorimod Omkostningerne iøvrigt ophæves.

Det Idømte udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 7.

En Sag afviist paa Grund af, at Stævningen ei fandtes forkyndt for samtlige Indstævnte, der maatte ansees paa en saadan Maade at være litis consortes, at Sagen ei kunde paakjendes for enkeltes Vedkommende.

I Sagen:

Sognepræst til Skaarup og Tvede Menigheder i Fyen, samt Amtsprovst over Svendborg Amt Doctor Theologiæ Peter August Wedel, Ridder af Dannebrogen,

contra:

Proprietair True til Klingstrup, Proprietair Møller til Weistrupgaard, Proprietair Soel eller nu Rasmussen til Bøgeskovgaard, Qvist's Enke af Svendborg, Peder Pedersens Enke eller nu Jens Møller, Hans Clausen, Helge Rasmussen, Jørgen Hansen, Jens Mortensen, Landinspecteur Bondesen, Rasmus Larsen, Hans Pedersen eller Peder Hansen, Aan Aanesen, Niels Jørgensen, Anders Madsens Gaards Eier, Anders Larsens Gaards Eier, Mads Rasmussen og Christopher Andersen alle af Skaarup Sogn.

(Affagt den 9de Februar 1829).

Vel maa det ansees irrelevent, at den under nærværende Sag den 29de Marts 1824 fremlagte Concept-Stævning er forkommet, siden Originalen er fremlagt den 30te Juni forrige Aar, ligesom den Omstændighed, at det under 17de Novbr. 1823 af nu afdøde Procura-

tor Jespersen, som daværende befalet Sagfører for Hovedcitanten, Amtsprovst Dr. Theologiæ Wedel, Ridder af Dannebrogen, fremlagte Indlæg med Bilag ikke forefindes blandt Sagens Documenter, ei heller i og for sig skjønnes at kunne drage Afviisning til Følge, efterdi Hovedsagen, der for en Deel, nemlig efter Hovedcitantens Continuations-Stævning af 4de August 1827 først er incamineret den 24de Septbr. samme Aar, ogsaa først under denne Dato maa antages fuldstændigen at være deduceret. Men da der ikke haves Vished for, at den fra Hovedcitantens Side udtagne Hovedstævning af 30te Septbr. 1823, ved hvilken, som Hovedvederparter og Sagvoldere ere indstævnede, Proprietair Soel til Bøgeskovgaard, Enken Qvist til Brændeskov, Peder Pedersens Enke, Hans Clausen, Helge Rasmussen, Jørgen Hansen, Jens Mortensen, Landinspecteur Bondesen, Rasmus Larsen, Hans Pedersen eller Peder Hansen, Aan Aanesen, Niels Jørgensen, Anders Madsens Gaards Eier, Anders Larsens Gaards Eier, Mads Rasmussen og Christopher Andersen, alle af Skaarup Sogn, er lovligen forkyndt for alle de Indstævnte, af hvilke in specie Anders Madsens Gaards Eier og Anders Larsens Gaards Eier ligesaalidet i Stævningsmændenes Paategning om Stævningens Forkyndelse, som i Stævningen selv findes

nævngivne, og en saadan Vished ei heller haves om Forkyndelsen af Hovedcitantens Continuations-Stævning af 4de August 1827, hvorved tilligemed de i Hoved-stævningen nævnte Indstævnte, endvidere ere indstæv-nede Proprietairerne True til Klingstrup og Møller til Weistrupgaard, samt Proprietair Rasmussen, som Eier af Bøgeskovgaard istedetfor Soel, og Jens Møller, som Eier af Peder Pedersens Enkes Gaard, istedetfor dennes Enke, og paa hvilken sidste Stævning navnligen ikke forefindes nogen Paategning, der viser at samme er bleven lovligen forkyndt for Pro-prietairerne True og Rasmussen, saa vil Sagen, hvorunder foruden Hans Clausen, Helge Ras-mussen, Jørgen Hansen, Jens Mortensen, Rasmus Larsen, Peder Hansen, Aan Aane-sen, Niels Jørgensen, Mads Rasmussen og Jørgen Nielsen, der alle have procederet efter Hoved- og Continuations-Contra-Stævning af 27de Januar 1824 og 5te Mai 1828, alene Proprietair Møller har givet Møde efter den fra Hovedcitantens Side udtagne Stævning, hvorimod Proprietair True ikkun under 29de Marts 1824 har ladet møde efter den forhen nævnte af Hans Clausen med Flere udtagne Hoved-Contrastævning af 27de Januar 1824, og de øvrige, mod hvilke Hovedcitantens Søgsmaal er rettet, hverken have mødt eller ladet møde, ikke, forsaa-

vidt betræffer de iblandt de Udeblevne, der ei befin-
des lovligen varslede, kunne blive endeligen at paa-
kjende.

Hensees nu derhos til, at der fra Hovedcitantens Side ikke procederes til at blive tilkjendt et vist allerede bestemt Qvantum Brænde hos enhver af de Indstævnte, men til at faae Proprietair True til Klingstrup og Proprietair Møller til Weistrupgaard, eller in subsidium tilligemed disse Proprietair Soel eller nu Rasmussen til Bøgeskovgaard, Enken Qvist, Landinspecteur Bondesen og de fornævnte 13 Skaarup Sogneboere, tilpligtede at udrede aarlig til sig og efterfølgende Sognepræster for Skaarup Menighed det, Sognepræsten som saadan, af Klingstrup Skove formeentlig tilkommende fulde Qvantum af 50 Læs Brænde, enhver for sig med en vis nærmere bestemmende Qvantitet i Forhold enten til den Deel, de maatte eie af Klingstrup i Aaret 1801 samlede Skove, eller til deres Andeel af Skovskylds Hartkornet, saa formener Overretten, at samtlige Indstævnte paa en saadan Maade ere litis consortes, at Sagen, naar den, som forhen bemærket, for Enkeltes Vedkommende ikke endeligen kan paakjendes, ei heller forsaavidt de Øvrige angaae, kan være at tage under endelig Paakjendelse.

Som Følge af Foranførte vil Sagen altsaa i det

Hele, saavel hvad Hoved- som Contra-Søgsmaalet betræffer, blive ex officio at afvise.

Under den befalede Sagførelse her ved Retten har ingen saadan Forsømmelse, som, efter Omstændighederne, skjønnes at burde bevirke Ansvar, fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Denne Sag afvises.

Udvalg af Domme, affagte ved den Kongelige Lands-Over- samt Hof- og Stads-Ret i Kjøbenhavn.

No. 8.

Spørgsmaal, hvorvidt et Fruentimmer, der ved flere Leiligheder havde udgivet sig for at være givt, men nu fremsatte Umyndigheds-Exception som ugivt, kunde være pligtig at bevise Rigtigheden heraf. At en Umyndig ingen Adkomst maatte have til et Gjeldsbrev, hvorpaa den har meddeelt Transport, kan ikke berettige Cessionarius til at modsætte sig Transportens Annulation. En Gavecontract, der har bestemte Pengeeffecter til Gjenstand, kan ikke oprettes af en Umyndig, skjøndt det er fastsat, at den først skal gaae i Opfyldelse efter Giverens Død.

I Sagen:

Procurator Høst, som Værge for Anne Johanne Bøhm,

contra:

Brygger Hans Bech.

(Afsagt den 9de Februar 1829).

Citanten, Procurator Høst, som Værge for Anne Johanne Bøhm, gjør under nærværende Sag, ifølge

Hovedstævning, Paastand paa, at de efterfølgende Huus-eier-Creditkasse-Obligationer, nemlig Numrene 8,286, 8,288, 8,285, 9,894, 9,607, 9,210, 8,103, 6,741, 6,107, 6,106, 5,101, 4,919, 4,545, 4,544, 4,092, 4,091 og 4,069, lydende paa ialt 5,000 Rbd., under bemeldte hans Myndlings Navn meddeelte Paategninger af Dato 21de December 1826, hvorved de transporteres til Indstævnte, Brygger Hans Bech, dog saaledes, at hun forbeholdes Renten deraf, saalænge hun lever, og at Obligationerne først ved hendes Død udleveres, saavelsom de berørte Obligationer derhos af Fuldmægtig Schumacher under 27de Decbr. 1826 givne Paategninger, hvorefter de ere noterede at tilhøre Indstævnte, Brygger Hans Peter Bech, kjendes ugyldige at være.

Foreløbigen bemærkes, at ved det af Indstævnte erhvervede Thingsvidne maa Ægtheden af Citantens Myndlings Underskrift under de foranførte Paategninger af 21de Decbr. 1826 ansees tilfulde godtgjort.

Dette forudsat, bygger Citanten sin nedlagte Paastand derpaa, at disse Paategninger, som meddeelte af en Umyndig, maa være ugyldige, og, som Følge heraf, tillige Paategningerne af 27de December næstefter bortfalde.

I Anledning af dette Søgsmaal har Indstævnte, der paastaaer sig for samme frifunden, først paaberaabt, at Citantens Myndling ved flere Leiligheder, til Exempel ved det med forhenværende Oltapper Knud Da-

nielsen under 5te Juni 1823 oprettede reciproqve Testamente og sammes Ratihabition for Notarius publicus, samt ved Anmeldelsen for Skifteretten af bemeldte Knud Danielsens Dødsfald, har angivet sig som dennes Hustrue og Enke, og at imod disse hendes solenne Erkjendelser af hendes Stilling, hvortil kommer at der allerede i Aaret 1817 er udfærdiget Vielsesbrev for hende og Knud Danielsen, Citantens Anførsel om, at hun aldrig har været givt, formeentligen ikke kan tages i Betragtning uden tilstrækkeligt Beviis.

Men ligesom det ikke skjønnes, at Citanten kan være pligtig at føre Beviis for det non factum, at hans Myndling ikke har været givt, saa maa det og mærkes, at Anne Johanne Bøhm, ved i September Maaned 1826 at ansøge om Confirmation paa et af hende, grundet paa fornævnte reciproqve Testament, i Aaret 1825 oprettet Testament, har oplyst det Kongelige Danske Cancellie om, at hun og da ved Døden afgangne Knud Danielsen ikke, saaledes som Testamentet af 1823 angav, havde været Ægtefolk; samt at hun derhos i en Reqvisition af 14de December 1826, betræffende Udleveringen af de in qvæstione værende Obligationer, som dengang vare i Indstævntes Besiddelse, hvilken Reqvisition hun samme Dag lod ham insinuere ved Notarius publicus, der forelæste ham den og leverede ham Gjenpart deraf, udtrykkeligen har angivet, at Knud Danielsen, efter hvem, ifølge det ovennævnte Testamente, Obligationerne vare hende tilfaldne, ikkun

havde været hendes Forlovede, hvorefter de Paategninger, om hvilke her er Spørgsmaal, først ere, som ovenbemærket, meddeelte Obligationerne den paafølgende 21de December.

Naar dernæst Indstævnte har anført, at Anne Johanne Bøhm, for det Tilfælde, at hun maatte antages for ikke at have været givt, ikke kan paaberaabe Testamentet af 5te Juni 1823 og den derpaa meddeelte Confirmation, der er gaaet ud fra, at hun var Knud Danielsens Hustrue, som Hjemmel for hendes Ret til Obligationerne, og at hun, naar hun vil benytte disse Adkomster, ogsaa maa erkjende Rigtigheden af hendes deri opgivne Stilling, da kan ikke heller dette virke Indstævntes Frifindelse; thi foruden at det ikke i og for sig med Sikkerhed kunde forudsættes, at Confirmationen vilde være bleven nægtet, om det dengang havde været oplyst, at hun blot var Knud Danielsens Forlovede, saa maa det derhos, ifølge den paa Anne Johanne Bøhms senere oprettede Testament meddeelte Kongelige Confirmation, naar med samme jævnføres Udtrykkene i bemeldte Testament og Indholdet af den ovenbenævnte Ansøgning, hvorved Confirmation blev ansøgt, betragtes for afgjort, at Testamentet fra 1823 skulde beholde sin Kraft, uagtet hendes Stilling ikke var den i samme opgivne, hvortil endnu kommer, at Følgen af, at hun maatte ansees for ingen Adkomst at have til Obligationerne, ikke kunde være, at en Paategning, hvilken hun som Umyndig ikke med Rets-

virkning kunde give dem, skulde staae ved Magt, men at i alt Fald Indstævnte, forsaavidt han antog at tilkomme Krav paa samme, maatte kunne instituere Søgsmaal til deres Vindication.

Fremdeles har Indstævnte paaberaabt at have modtaget berørte Obligationer af afdøde Knud Danielsen og at det ved et erhvervet Thingsvidne formeentligen er godtgjort, at Anne Johanne Bøhm i Erkjendelse af, at det var den Afdødes Villie, at Obligationerne skulde tilhøre Indstævnte og hun blot nyde Renterne saalænge hun levede, har meddeelt dem Paategningerne, og at derfor disse, som saaledes blot indeholdende hendes Tilkjendegivelse af den Ret, den Afdødes Bestemmelse havde givet hende over Obligationerne, maa være forpligtende for hende skjøndt umyndig.

Men i første Henseende viser Indstævntes Indlæg af 5te Mai sidstleden, at han i alt Fald først efter Knud Danielsens Død har faaet Obligationerne i Besiddelse, hvoraf følger, at han, forsaavidt han imod Indholdet af det confirmerede Testamente af 4de Juni 1823 vil paaberaabe sig at have Adkomst til dem ifølge den Afdødes Bestemmelse, maa beviisliggjøre denne, og i sidste Henseende har Citanten benægtet, at der fra hans Myndlings Side er foregaaet nogen Erkjendelse af, at den Afdødes Villie ikkun hjemlede hende den indskrænkede Ret til Obligationerne, som Modparten støtter sig paa.

Vel har Indstævnte anført, at Citanten ikke førend imod Slutningen af sin Procedure specielt har benægtet det af det første Vidne i saa Henseende under det optagne Thingsvidne afgivne Vidnesbyrd, men denne Erindring kan saameget mindre være af nogen Indflydelse, som det i alt Fald maa være tilstrækkeligt, at Citanten i sit første, efterat Thingsvidnet var fremkommet, indgivne Indlæg, har benægtet Tilværelsen af den Erkjendelse, der udgjorde Vidnesbyrdets Gjenstand, og derhos gaaer berørte iøvrigt eenlige Vidnesbyrd ud paa, at Gjenstanden for den omvundne Erkjendelse ikke har været de in qvæstione værende Huuseier Creditkasse-Obligationer, men derimod nogle Brandkasse-Obligationer, hvoraf følger, at den af hende foretagne Transport af førstnævnte Obligationer ikke kan betragtes som nogen Fuldbyrdelse af den Afdødes paaberaabte sidste Villie, og at hendes udenfor denne foretagne Disposition over disse Obligationer, ifølge hendes Umyndighed, ikke kan forbinde hende.

Endeligen kan ikke heller Indstævnte gives Medhold i sin Formening om, at de omqvæstionerede Paategninger maatte være forbindende, som indeholdende Anne Johanne Bøhms Bestemmelse om, hvorledes med Obligationerne skulde forholdes efter hendes Død; thi forsaavidt derved skulde være stiftet en Gave for Indstævnte, maatte hun, som Umyndig, være uberettiget til en saadan, hvorved hendes Eiendomsret betydeligt indskrænkedes i Henseende til Gavens Gjenstand, og

forsaavidt Paategningerne maatte betragtes som testa- mentarisk Disposition, ophøre de at være forbindende, naar hun gjenkalder dem.

Ifølge alt Anførte maa Citanten blive at give Medhold i hans under Hovedsøgsmaalet nedlagte Paa- stand.

Efter Continuations-Stævning har Citanten paa- staaet deels Indstævnte tilpligtet, inden en vis Tid og under daglig Mulct til ham at udlevere, som Anne Johanne Bøhms Eiendom, en af Værtshuusholder Rasmus Jensen Stilling under 21de Decbr. 1795 til fornævnte Knud Danielsen udstædt Obli- gation, stor efter Omskrivning 1,200 Rbd. Sølv, med første Prioritets Panteret i Gaarden No. 24 paa Vester- broe, de 3 Hjorter kaldet, og deels den af hans Mynd- ling under 24de Juni 1823 udstædte Transport paa bemeldte Obligation til Indstævnte, kjendt ugyldig at være, hvilken Paastand han grunder paa sit Ovenan- bragte angaaende Anne Johanne Bøhms Stilling, i hvis Følge hun har været uberettiget til den skete Transport af bemeldte Obligation, der i Medfør af det confirmerede Testamente af 4de Juni 1823 formeentligen maatte betragtes som hendes Eiendom efter Knud Da- nielsens Død.

Skjøndt den nævnte Transport indeholder, at Indstævnte har fyldestgjort Anne Johanne Bøhm for Obligationens Beløb, er det dog in confesso, at saadan Fyldestgjørelse ikke har fundet Sted, idet Citanten

anfører, at hans Myndling har skjænket Indstævnte Obligationen, Indstævnte derimod, at afdøde Danielsen har givet ham den og leveret ham den i Hænde før sin Død.

At dette sidste er det rigtige, bekræftes ved Sagens Omstændigheder; thi paa Obligationen, som Indstævnte har produceret, forefindes en Paategning, dateret 24de Febr. 1823 med Knud Danielsens Navns Underskrivt, indeholdende: "at Obligationen tilhører Hans Pedersen Bech efter hans Død", og Citanten har ikke paaberaabt, at denne Obligation efter Knud Danielsens Død er forefunden i Boet, hvilket Anne Johanne Bøhm overtog uden Skifte, og forsaavidt det, efter disse Omstændigheder, maatte antages, at berørte Obligation ikke er indbefattet under det, hvorover Citantens Myndling, efter Testamentet af 1823 tilkom Eiendom, saa maatte Indstævnte, uden den foregaaede Transport, have Krav paa Obligationen, og den Omstændighed, at Anne Johanne Bøhm, der har udstædt Transporten, var umyndig, kunde derfor ikke komme ham til Skade.

Da imidlertid Citanten har erklæret, at han og hans Myndling ikke kunne erkjende, at Knud Danielsen har meddeelt den paa Obligationen værende Paategning; men dog derhos blot have støttet dette derpaa, at intet derom har været dem bekjendt, saa findes det, at Continuations-Søgsmaalet bør afgjøres ved Indstævntes Eed, saaledes, at naar han edeligen bekræfter,

at Knud Danielsen har skjænket ham berørte Obligation og overleveret ham den før sin Død, bør Indstævnte for Citantens Tiltale i denne Deel af Sagen fri at være, hvorimod Citantens Paastand, hvis saadan Eed ikke aflægges, vil være at tage til Følge.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

At det til Sagen hørende stemplede Papir rigtigt er forbrugt, attesteres.

Thi kjendes for Ret: De under nærværende Sag omhandlede efterfølgende Huuseier Creditkasse-Obligationer, nemlig Nummerne 8,286, 8,288, 8,285, 9,894, 9,607, 9,210, 8,103, 6,741, 6,107, 6,106, 5,101, 4,919, 4,545, 4,544, 4,092, 4,091 og 4,069, lydende paa i Alt 5,000 Rbd., givne Paategninger, daterede 21de Decbr. og 27de Decbr. 1826, bør ugyldige at være.

Naar Indstævnte, Brygger Hans Bech, efter foregaaende lovlig Stævning, inden sit Værnething, med sin corporlige Eed bekræfter, at den af Værtshuusholder Rasmus Jensen Stilling under 20de Decbr. 1795 til Værtshuusholder Knud Danielsen udstædte Obligation, stor efter Omskrivning 1,200 Rbd. Sølv, med 1ste Prioritets Panteret i Gaarden gammel No. 24 og nyt No. 29 paa Vesterbroe, de 3 Hjorter kaldet, er ham skjænket af bemeldte Knud Danielsen og ham overleveret forinden dennes Død, bør Indstævnte, hvad det anlagte Continuations-Søgsmaal betræffer,

for Tiltale af Citanten, Procurator Høst, som Værge for Anne Johanne Bøhm, i denne Sag fri at være.

Trøster derimod Indstævnte sig ikke til saadan Eed at aflægge, bør han under en Mulct af 5 Rbdlr. Sølv til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse for hver Dag, han i saa Henseende sidder denne Dom overhørig, til Citanten i fornævnte Egenskab udlevere bemeldte Obligation, hvorhos den paa samme af Anne Johanne Bøhm under 24de Juni 1823 udstædte Transport bør ugyldig at være.

Processens Omkostninger ophæves. Det Idømte at efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom i Sagen:

Brygger Hans Bechs Enke, med Laugværge,

contra:

Anne Johanne Danielsen, fød Bøhm, med Lavværge, eller, som hun senere er kaldet, Anne Johanne Bøhm, med Værge, Procurator Høst, eller i Sidstnævntes Sted den nu beskikkede Værge, Cancellieraad Wilse.

(Afsagt den 27de April 1830).

I Henseende til den omhandlede Panteobligation bør Citantinden for Contracitantindens Tiltale i denne Sag fri at være. Iøvrigt bør Lands-Over- samt Hof

og Stads-Rettens Dom ved Magt at stande. I Salarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Citantinden 60 Rbd. Sølv. Til Justitskassen betaler Citantinden 5 Rbd. Sølv og Contracitantinden 1 Rbd. Sølv.

No. 9.

Svigagtig Borttagelse af en Ting, om hvilken det ikke med Vished kunde antages, at den paa den Tid, den borttoges, befandt sig i Nogens Besiddelse, men som dog ei heller kunde ansees derelinqueret, anseet som svigagtig Omgang med Hittegods.

I Sagen:

Procurator Petersen, som Actor,

contra:

Arrestanten Jacob Petersen Holm, eller, som han og er kaldet, Jacob Olsen Holm, samt Tiltalte Anne Dorthea Nielsen, Arbeidsmand Anders Hansens Hustrue.

(Afsagt den 10de Februar 1829).

Arrestanten Jacob Petersen Holm, eller, som han og er kaldet, Jacob Olsen Holm, er under nærværende Sag ved egen Tilstaaelse overbeviist at have borttaget et Par Fruentimmer-Støvler i Porten til Assistentshuset, og derefter solgt disse til Tiltalte Anne Dorthea Nielsen, Arbeidsmand Anders Hansens Hustrue.

for Vanhjemmel, saalænge han ikke selv er bleven sagsøgt til at give Erstatning.

I Sagen:

Proprietair Haugsted med Værge, Procurator S. Hansen,

contra:

Selveierhuusmand og Væver Jørgen Pedersen af Vesterhæsinge.

(Afsagt den 16de Februar 1829).

Efterat Proprietair Haugsted under 23de Marts 1812 havde, som Eier af Søboe Hovedgaard paa egne og daværende Medinteressenteres Vegne, i Overeensstemmelse med en om fornævnte Hovedgaards Udstykning under 5te Marts 1802 meddeelt Bevilling, med Indstævnte, Selveierhuusmand og Væver Jørgen Pedersen af Vesterhæsinge, afsluttet en Kjøbecontract om Afhændelsen af trende til bemeldte Hovedgaard henhørende, ialt til frit Hartkorn 5 Skpr. $2\frac{1}{8}$ Alb. ansatte Parceller, hvilken Kjøbecontract af Indstævntes Fader Peder Larsen, i Egenskab af Cautionist og Selvskyldner for Kjøbesummen, var underskrevet, overdrog bemeldte Haugsted, i Forening med sine Medinteressentere Christian True til Klingstrup og Morten Leth, ved Skjøde af 18de Juni næstefter de ovenomhandlede Parceller til fornævnte Peder Larsen, hvilken Overdragelse i Skjødet siges at grunde sig i en forhen afsluttet mundtlig Accord, og bleve Parcellerne

senere, nemlig under 1ste Mai 1814, af Peder Larsen igjen bortskjødede til Indstævnte.

Efterat derpaa Søeboe Hovedgaard, ifølge det Kongelige Rentekammers Resolutioner af 10de August og 26de October 1822 havde, fra den 16de Juni 1812 af at regne, tabt de samme som fri Hovedgaardstaxt tilkommende Rettigheder, blev Indstævnte, Selveierhuusmand og Væver Jørgen Pedersen af Vesterhæsinge af Proprietair Haugsted affordret Efterskudsskatter af det ommeldte Hartkorn som ufrit, hvilket foranledigede, at Indstævnte, ifølge udtagen Stævning af 12te Marts 1827, sagsøgte Haugsted til at betale Erstatning efter uvillige og sagkyndige Mænds Skjøn for den ringere Værdie, de omhandlede Parceller som bestaaende af ufrit Hartkorn maatte ansees at have, fremfor om de, i Overeensstemmelse med Skjødet, havde bestaaet af fri Hovedgaardstaxt, at regne fra Begyndelsen af Aaret 1827, foruden Renter fra samme Tid og Sagens skadesløse Omkostninger, hvilken Paastand, uagtet den af Haugsted, med den ham senere beskikkede Værge, Procurator S. Hansen, principaliter om Sagens Afviisning, samt in subsidium om Frifindelse nedlagte Paastand, ved den inden Salling Herredsret den 5te Novbr. næstefter af den constituerede Herredsfoged, Kammerjunker v. Schmidten, afsagte Dom blev taget til Følge, dog saaledes, at Processens Omkostninger bleve fastsatte til 16 Rbd. Sølv.

Bemeldte Dom har Citanten, Proprietair Haugsted med Værge, Procurator S. Hansen, under nærværende Sag paastaaet enten kjendt uefterrettelig at være, eller underkjendt, tilsidesat og derhen forandret, at Citanten for Indstævntes Tiltale i denne Sag frifindes, hvorhos han har paastaaet sig i ethvert Tilfælde tillagt Processens skadesløse Omkostninger.

Indstævnte, som procederer efter erhvervet beneficium paupertatis, har derimod paastaaet Herredsthingsdommen stadfæstet og Citanten med Værge tilpligtet at udrede Processens Omkostninger skadesløst.

Da samtlige af Citanten med Værge imod Søgsmaalet fremførte Erindringer findes at henhøre til Realiteten, ville de alle under denne blive at paakjende, og vil allerede af denne Grund den nedlagte Paastand om at Dommen maatte kjendes uefterrettelig, ikke kunne komme i Betragtning, hvorimod det alene vil blive at undersøge, om de af Citanten paaberaabte Argumenter kunne bevirke hans Frifindelse.

Forsaavidt nu Citanten har paastaaet, at det af Indstævnte instituerede Erstatningssøgsmaal ikke burde været anlagt imod ham, men imod Søeboes forhenværende Eiere, Oberstlieutenant v. Bülow og Postmester Brandt, som dem, der ifølge Indholdet af Rentekammerets ovennævnte under 10de August 1822 afgivne Resolution, formeentligen skulde have foretaget den Handling, hvorved bemeldte Hovedgaard tabte de samme som frit Hartkorn tilkommende Rettigheder, da

vil denne Indsigelse ikke kunne gives Medhold, efterdi Citanten, som Sælger af de under Sagen omhandlede Parceller, der i Skjødet findes opgivne at bestaae af frit Hartkorn, maa, paa Grund af den ham ifølge Lovgivningen paaliggende Hjemmelspligt, være pligtig til at erstatte det Tab, som maatte foraarsages derved, at det Solgte mangler den anførte Egenskab; ikke heller kunde Indstævnte være pligtig til at indvarsle Søeboes forrige Eiere under Sagen, hvorimod det i alt Fald maatte paaligge Citanten selv, ved en for bemeldte Personer foranstaltet litis denuntiatio at betrygge det ham mod disse tilkommende eventuelle Regres-Søgsmaal.

Den af Citanten ligeledes fremsatte Erindring, at han ikke ene, men kun i Forening med sine daværende Medinteressentere i Søeboe har bortskjødet de ommeldte Parceller, skjønnes ikke heller at kunne komme i Betragtning, efterdi det findes at maatte antages, at hver enkelt af de daværende Medinteressentere i Søeboe ved Skjødets Udstædelse paatog sig et solidarisk Ansvar til Kjøberen.

Ligesaalidet vil den af Citanten fremførte Indsigelse, at Indstævnte formeentligen ikke har i første Instants været competent Sagsøger, kunne gives Medhold, da det flyder af Lovgivningens Grundsætninger, at Citanten, som første Sælger, maa staae enhver senere Kjøber til Ansvar for den oplyste Vanhjemmel.

Forsaavidt Citanten anfører, at han, da Skjødet omtaler at Parcellerne kun ere solgte med de samme

Rettigheder, Byrder og Herligheder, som Sælgeren har eiet samme, under ingen Omstændighed har paataget sig at indestaae for, at bemeldte Parceller bestode af frit Hartkorn, da findes ei heller dette Argument at kunne bevirke den tilsigtede Frifindelse; thi da det, saaledes som ovenanført, tillige i Skjødet findes udtrykkeligen fastsat, at Parcellerne skulde bestaae af frit Hartkorn, saa maa Sælgeren antages at have paataget sig at indestaae for denne, som for enhver anden stipuleret Egenskab ved det Solgte, saafremt ikke det Modsatte særligen og tydeligen blev bestemt; men en saadan Bestemmelse kan ikke ansees at indeholdes i de her omhandlede Udtryk, hvilke meget vel kunne referere sig til de afhændede Jorder, betragtede som frit Hartkorn.

At den ved Skjødet passerede Overdragelse af Parcellerne, som frit Hartkorn, ifølge Lovbudet i Frd. 26de Jan. 1807 skulde være ulovlig, findes ikke at kunne antages, da bemeldte Forordnings 1ste §. udviser, at samme ikke gik ud paa at forbyde en saadan Udparcellering, naar denne saaledes, som in casu er Tilfældet, skete efter en ældre meddeelt Bevilling.

Forsaavidt Citanten endeligen har paaberaabt sig, at han i alt Fald alene kunde være pligtig til at indestaae Kjøberen for den overdragne Rettigheds Tilværelse i Overdragelses-Dieblikket, men ikke for dens uforstyrrede Nydelse i Fremtiden, da vil dette Argument in casu saa meget mindre kunne komme i Betragtning, som de solgte Parceller, ifølge den i Rentekammerets Resolution

af 26de Octbr. 1822 indeholdte Bestemmelse, allerede i selve Overdragelses-Øieblikket havde ophørt at udgjøre frit Hartkorn, ligesom Citanten ogsaa selv i den af ham forfattede, ved Underretten fremlagte Opgjørelse af 28de October 1826, har af det omtvistede Hartkorn, paa Grund af Skattefrihedens Fortabelse, fordret Efterskudsskatten fra Juli Qvartal 1812 inclusive.

Uagtet saaledes de af Citanten anførte almindelige Frifindelsesgrunde ikke skjønnes at kunne tages til Følge, saa findes der dog at maatte tillægges ham partiel Frifindelse med Hensyn til de tvende Parceller No. 7 og 8 af Hartkorn 3 Skp. 1 Fdkr. 2⅚ Alb., hvilke Indstævnte, ved Skjøde af 30te Mai 1824, har afhændet til en ustævnt Person; thi da benævnte Parceller ved det nysnævnte Skjøde ere solgte som fri Hovedgaardstaxt, har den Omstændighed, at de saavel ved Skjødets Udstædelse som nu ikkun udgjorde ufrit Hartkorn, ikke bevirket nogen Forringelse i Kjøbesummen, og Indstævnte kan saaledes ikke endnu siges at have lidt noget Tab ved bemeldte Mangel i Henseende til Hartkornets Beskaffenhed, hvilket derimod først da vil opstaae, naar Erstatningen for den i bemeldte Henseende existerende Vanhjemmel af den senere Kjøber maatte blive ham affordret, men at saadant allerede skulde have fundet Sted, er end ikke af Indstævnte avanceret.

Heri kan det heller ikke gjøre nogen Forandring, at Citanten ved den ovenomhandlede Opgjørelse af 28de Octbr. 1826 har affrævet Indstævnte Skatter af alle

8 Parceller, efterdi det ikke heller af Indstævnte er paastaaet, at bemeldte Skatter af ham skulle være betalte, hvilket desuden i alt Fald, ifølge Proceduren, vilde være udenfor nærværende Sags Gjenstand, og Citantens ubeføiede Paastand i denne Henseende vil ikke kunne berettige Indstævnte til at fordre Erstatning i et Tilfælde, i hvilket han, ifølge det Foranførte, endnu ikke kan antages at have lidt noget Tab.

Ifølge alt Ovenstaaende vil Citanten med Værge, med Hensyn til de af Indstævnte senere afhændede Parceller No. 7 og 8, være at tillægge Frifindelse, hvorimod Herredsthingsdommen, forsaavidt betræffer den ligeledes under Sagen omhandlede Parcel No. 9 af Hartkorn 1 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., vil blive at stadfæste.

Processens Omkostninger ved begge Retter blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Forsaavidt Sagen ikke har været beneficeret, er det befalede stemplede Papir under samme forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Med Hensyn til den under Sagen omhandlede Parcel No. 9 af den til Søeboe Hovedgaard henhørende Koehauge bør Herredsthingsdommen ved Magt at stande; men iøvrigt bør Citanten, Proprietair Haugsted, med Værge, Procurator S. Hansen, for Indstævnte, Selveierhuusmand og Væver Jørgen Pedersen, hans Tiltale i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger ved begge Retter ophæves.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 11.

Spørgsmaal, om hvorvidt en af en Enke, der sad i uskiftet Boe, med hendes Søns Samtykke oprettet og confirmeret Disposition, der gik ud paa, at den ham ved Moderens Død tilfaldende Arv skulde indsættes i Overformynderiet, og efter hans og Hustrues Død tilfalde disses fælles Børn, kunde være gyldig til Skade for hans Hustrues Børn af et tidligere Ægteskab.

I Sagen:

Skibsmægler Jens Lottrup, som Værge for afgangne Bagermester Christian Henrichsens Døttre: Antonie Henriette og Christiane Henrichsen,

contra:

Skovrider Bech paa egne og hans Hustrues Vegne og Bagermester Hamborg, som Værge for afgangne Bagermester Henrichsens Kones Datter af første Ægteskab, Etteline Rosinine Kiersgaard.

(Afsagt den 23de Februar 1829).

Spørgsmaalet i nærværende Sag gaaer ud paa, om en Disposition, som afgangne Bagermester Christian

Henrichsens Moder med hans Samtykke har oprettet, og som gik ud paa, at den Arv, som ved hendes Død kunde tilfalde ham, skulde, naar hun var død, indsættes i Overformynderiet og Renterne deraf tilfalde ham og Hustrue for deres Livstid, men Capitalen efter deres Død tilfalde hans Børn, kan have den Virkning, at bemeldte Arvelod nu, da baade Henrichsen og Hustrue ere afgaaede ved Døden, ene skal tilfalde deres fælleds Børn, som ere de eneste Børn Henrichsen har efterladt sig, og altsaa hans Kones Børn af første Ægteskab være udelukkede fra Andeel i denne Arvelod.

At Dispositionen er at forstaae saaledes, at Henrichsens Moder vilde, at Arven udelukkende tilfaldt hendes Søns egne Børn, følger deels af det deri brugte Udtryk: "hans Børn", og bliver end tydeligere, naar hensees til det skriftlige Samtykke, som han havde meddeelt sin Moder, og hvori Børnene opregnes ved Navn; thi da Dispositionen slutter sig dertil, maatte Moderen, naar hun ikke havde været enig i dens Indhold, udtrykkelig i Dispositionen have tilkjendegivet, at den ikke var saaledes at forstaae, som Sønnen havde yttret, i hvilket Tilfælde Dispositionen selv, som uovereensstemmende med det dertil givne Samtykke, hvorpaa den Kongelige Bevilling til Pengenes Indsættelse i Overformynderiet var grundet, maatte være ugyldig.

Men at Henrichsens Moder, naar han, hvem Arven skulde tilfalde, og som altsaa var den eneste, der kunde modsætte sig det, gav sit Samtykke dertil, maatte

kunne oprette en saadan Disposition med Retsvirkning, forsaavidt Arven efter hende angik, formener Retten at maatte antages, i Særdeleshed da Dispositionen var til Fordeel for hans Børn og altsaa disses Ret til Arv efter ham, om herpaa end ellers kunde bygges nogen Indsigelse, ikke i dette Tilfælde kunde være i Veien.

Henrichsen kunde ikke siges ved et saadant Samtykke at bortgive noget af hans Hustrues Ret; thi hun var ikke selv Arving efter hans Moder og hun havde derfor, saalænge Arven ikke var kommen ind i Boet, ingen Andeel i den.

Bestemmelsen i 5—2—23 kan heller ikke her være anvendelig, da den Disposition over Arven, hvorom her er Tale, fandt Sted førend Arven faldt, og Tilfældet altsaa er aldeles forskjelligt fra det, hvortil Artiklen har Hensyn.

Men da det af den i Skifteacten indførte Repartition sees, at Skiftet efter Henrichsens Moder tillige omfattede hendes forhen afdøde Mands Hovedlod, og at hun altsaa har siddet i uskiftet Boe efter ham, saa vil Bestemmelsen i 5—2—23 komme til Anvendelse forsaavidt Mandens Hovedlod angaaer; thi denne Arv var, uagtet Moderen for sin Livstid havde Besiddelsen af den, allerede falden ved Mandens Død, altsaa førend Dispositionen blev oprettet, og da den følgelig, som henhørende til Henrichsens og Hustrues fælleds Boe, var tildeels Sidstnævntes Eiendom og saaledes Gjenstand for hendes Særkuldsbørns Ret til Arv efter hende, saa

kunde det af Henrichsen meddeelte Samtykke til Dispositionen ingen Virkning, forsaavidt denne Andeel af Arven angaaer, have.

At Henrichsen, i Egenskab af Værge for det hele Boe, skulde kunne give et saadant Samtykke, kan ikke antages; thi hans Hustrue, paa hvis Vegne Samtykket i saa Fald skulde gives, vilde, om hun endog selv havde været myndig, være uberettiget til at gjøre en saadan Disposition til Fordeel for nogle af hans Børn paa de Andres Bekostning, og en større Ret end hun i dette Tilfælde vilde have, kunde han ikke i hendes Navn udøve.

Det endelige Resultat bliver altsaa, at paa Skiftet efter bemeldte Henrichsen og hans Hustrue, bør Halvdelen af den paa Skiftet efter hans Forældre faldne Arv tilfalde hans og Hustrues fælleds Børn alene, i Overeensstemmelse med den ommeldte Disposition; men at derimod den anden Halvdeel, der udgjør hans Faders Hovedlod, maa komme til Deling, som henhørende til hans og Hustrues fælleds Boe, saa at hendes Særkuldsbørn ogsaa faae Adgang til Andeel deri.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Kongens Kasses Ret bliver at forbeholde med Hensyn til, at den i Skifteacten Pag. 9—11 indførte Disposition af 17de Octbr. 1818 ikke kan sees at være skreven paa stemplet Papir, og forsaavidt det maatte findes, at det af Bagermester C. Henrichsen meddeelte

i Acten Pag. 8 og 9 indførte skriftlige Samtykke, dateret den 28de Septbr. 1818, skulde været skrevet paa stemplet Papiir.

Thi kjendes for Ret: Den afgangne Bagermester Christian Henrichsen i sin Tid paa Skiftet efter hans Forældre tilfaldne Arv, bør paa Skiftet efter hans og hans ligeledes afdøde Hustrue, deles saaledes, at Halvdelen deraf tilfalder hans og Hustrues fælleds Børn alene, og at derimod den anden Halvdeel kommer til Deling, som henhørende til hans og Hustrues fælleds Boe, saa at Konens Børn af første Ægteskab ogsaa faae Adgang til Andeel deraf.

Processens Omkostninger ophæves.

Kongens Kasses Ret forbeholdes med Hensyn til, at den i Skifteacten Pag. 9—11 indførte Disposition af 17de Octbr. 1818 ikke kan sees at være skreven paa stemplet Papir, og forsaavidt det maatte findes, at det af Bagermester C. Henrichsen meddeelte i Acten Pag. 8 og 9 indførte skriftlige Samtykke, dateret 28de Septbr. 1818, skulde have været skrevet paa stemplet Papiir.

No. 12.

En Regnskabsbetjent, hvis Regnskab var bleven bilagt med Qvitteringer, der befandtes at være falske, frifunden for Justitiens Tiltale paa Grund af den Formodning, der var opvakt for, at han havde været uvidende om Qvit-

teringernes Falskhed, og at han ellers ingen saadan Forsømmelse havde begaaet, der kunde paadrage ham Straf.

I Sagen:

Procurator Jydtmann, som Actor,

contra:

Suspenderet Told- og Consumtionscasserer i Odense, Kammerraad Opitius.

(Afsagt den 28de Februar 1829).

Suspenderet Told- og Consumtionscasserer i Odense, Kammerraad Opitius, er under nærværende Sag beordret tiltalt i Anledning af opstaaet Mistanke imod ham, at forskjellige Qvitteringer, som han har vedlagt sine til det Kongelige General-Toldkammer- og Commerce-Collegium indsendte Regnskaber, og hvorefter han har beregnet den Kongelige Kasse til Udgift forskjellige Summer, som ifølge Decisionerne til Antegnelserne i hans Regnskaber for Aarene 1814 til 1821 skulde tilbagebetales Vedkommende, som formeget erlagt i Brændings-, Consumtions- samt Told-Afgivter m. v., have været falske.

Vel have nu endeel af de Personer, hvis Navne findes som Qvittering paa de i saa Henseende under Sagen fremkomne Lister, edeligen bevunden, at de hver-ken selv have skrevet eller bemyndiget Andre til at skrive bemeldte Navne, ei heller oppebaaret de for dem anførte

Godtgjørelser, ligesom det er oplyst, at enkelte Personer, i hvis Navn er qvitteret, vare bortdøde inden Listernes Udfærdigelse.

Den Tiltalte har imidlertid bestemt benægtet enten selv at være skyldig i noget Falsum, eller at have nogensomhelst Kundskab om, at saadant in casu er begaaet. Han har derhos anført, at han, formedelst Mængden af de til hans Embede hørende Forretninger, har været i den Nødvendighed, at maatte overlade den Green af hans Embedsbestyrelse, som vedkom Consumtions-Væsenet, til hans Fuldmægtige, som tillige have været betroet Consumtionscassen og de deraf forefaldende Udtællinger, samt at i Almindelighed Lister af det her omhandlede Slags ere ombragte til Vedkommende, der imod Qvittering have paa deres Boepæl modtaget Beløbene, saa at han, der ifølge heraf ikke selv har overværet Qvitteringernes Meddelelse, ikke kan vide, hvorledes dermed er tilgaaet.

Rigtigheden af hvad han saaledes har anbragt om Consumtionsvæsenets Bestyrelse er og bekræftet baade af hans nuværende og af hans dahavende Fuldmægtig, ligesom og saavel disse, som enkelte af Byens Borgere, have stadfæstet hvad han om Listens Omsendelse og Qvittering for Beløbene paa Vedkommendes Boepæl har anført.

Derhos skjønnes ikke de Omstændigheder, af hvilke Underdommeren har formeent, at der maatte opstaae Formodning imod Tiltalte, at være af betydelig Vægt.

Imellem hans Forklaring om, at hans Fuldmægtige forestode Consumtionsvæsenet, og hans Vedgaaelse af, at han dog selv besvarede Antegnelserne, og efter Decisionerne forfattede de in qvæstione værende Lister, kan ikke siges at være Strid.

Der kan, ved i Særdeleshed at hensee til den Tid, der er hengaaet, og hans mange Embedsforretninger, Intet med Sikkerhed begrundes paa den Omstændighed, at han ikke har været istand til bestemt at opgive de Personer, ved hvilke de her omhandlede Lister ere ombragte, og iøvrigt viser de under Sagen aflagte Forklaringer, at dette, hvad nogle af Toldlisterne betræffe, for en Deel er skeet ved hans dahavende Fuldmægtig.

Om det endog, hvilket den Tiltalte dog har benægtet, maatte antages, at han har formaaet enkelte Borgere til under Løvte om senere Liqvidation, at meddele deres Qvitteringer for Opgjørelserne, som de saaledes ikke erholdt betalte, saa staaer dette dog i ingen Forbindelse med saadanne Misligheder, som ere Gjenstand for denne Sag.

Da han har benægtet at have været vidende om, at nogle af de Personer, hvis Navne findes paa Listerne, vare døde, samt at der, i Henseende til andre, var foregaaet nogen Forandring, hvorefter de ikke længere kunde qvittere paa den Maade, det er skeet, saa, kan fra disse Underskrifter ikke drages nogen Slutning imod ham om, at han skulde have været sig Falskhed med Qvitteringerne bevidst.

Naar det er bleven betragtet som en imod ham talende Omstændighed, at han har ladet den Klage fra Gjæstgiver Thaarup, hvorved nærværende Sag er bleven foranlediget, upaatalt hengaae, uagtet han af det Kongelige General-Toldkammer- og Commerce-Collegium var givet Anledning til Paatale, da kan heller ikke derfra udledes Noget; thi foruden at han hertil har opgivet som Grund, at han vilde oppebie om Thaarup fra sin Side vilde begynde Sag, hvilken han fra sin Side ansaae for reen og klar, saa var ikke heller bemeldte Klage affattet i en Form, der kunde gjøre Tiltalte det til en Nødvendighed, at fralægge sig den, og derhos viser Sagen, at der ikke er forløbet et længere Tidsrum end 8 Dage fra Dato af berørte General-Toldkammers Skrivelse og indtil Undersøgelserne i nærværende Sag bleve indledede ved et Raadstueforhør, hvorunder de Lister, paa hvilke Qvitteringerne findes, bleve forelagte Klageren, som da fragik sin Underskrift.

Endeligen bør bemærkes, at uagtet der ikke er fremkommet Noget for, at Tiltaltes dahavende Fuldmægtig er skyldig i de Misligheder, der ere Gjenstand for Sagen, saa er det dog en Omstændighed, der, hvor Spørgsmaalet er, om den Tiltalte er i Brøde, ikke er af Uvigtighed, at bemeldte Fuldmægtig, som i de Aar, hvorom Talen her er, forestod Consumtionsvæsenet og havde Kassen under egen Laas og Lukke, er i andre Henseender befunden ved Falsificationer af de ham anbetroede Protocoller, at have tilvendt sig Pengesummer, for

hvilket Forhold han har været belagt med Forbedrings-huusstraf.

Efter alt Foranførte findes der ikke at kunne paa-hvile den Tiltalte noget Strafansvar i Anledning af de af Vedkommende fragaaede Underskrifter, og forsaavidt der, ifølge Instruxen af 12te December 1797 §. 46, paaligger ham Indseende med, at Udtællinger, hvor Tilbagebetaling, eller andre deslige Udgifter finde Sted, ikke skee til Andre, end rette Vedkommende, da, om det end antages, at Noget i den Henseende, ifølge det Kongelige Danske Cancellies Skrivelse, der ligger til Grund for Actionen, maatte høre til Paakjendelse her under Sagen, saa skjønnes i alt Fald ikke ved de frem-komne Oplysninger nogen, den Tiltalte til Straf til-regnelig culpa, at være ham overbeviist.

Han vil saaledes for Justitiens Tiltale være at fri-finde, og de Erstatningsfordringer, som fra Vedkom-mende ere fremkomne imod ham, blive følgeligen ikke under denne Sag at paakjende.

Da imidlertid Justitien har havt Føie til Sagens Anlæg, maa han udrede Actionens Omkostninger, der-under indbefattet de ved Underretsdommen bestemte Sal-larier, samt endvidere i Sallarium til Procurator Jydt-mann her for Retten 15 Rbd. Sølv, hvorimod, for-saavidt han under Sagen har været arresteret, det efter Omstændighederne ikke findes, at han bør tilsvare de dermed forbundne Omkostninger, hvilke derfor af det Offentlige blive at udrede.

I Overeensstemmelse hermed vil saaledes den inden Odense Byethingsret ergangne Underretsdom, der har tilfunden ham at have sit Embede forbrudt, foruden at udrede Erstatning og Actionens Omkostninger, være at forandre.

Under Behandlingen i første Instants og Sagførelsen for begge Retter, har intet Ophold, som, efter Omstændighederne, skjønnes at kunne virke Ansvar, fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte, suspenderet Told- og Consumtions-Kasserer i Odense, Kammerraad Opitius, bør for Justitiens Tiltale i denne Sag fri at være, dog at han udreder de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, derunder indbefattet de ved Underretsdommen for Procuratorerne Demant og S. Hansen bestemte Sallarier, samt endvidere i Sallarium til Procurator Jydtmann her for Retten 15 Rbdlr. Sølv, hvorimod, forsaavidt Tiltalte under denne Sag har været arresteret, de dermed forbundne Omkostninger blive af det Offentlige at udrede.

Det Idømte at efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 7de Septbr. 1829.

Tiltalte bør bøde 50 Rbd. Sølv til Odense Kjøbstæds Fattigkasse, samt betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og derunder de ved Lands-Over-

samt Hof- og Stads-Rettens Dom bestemte Sallarier. I Sallarium til Justitsraad Schack for Høiesteret betaler Tiltalte 30 Rbd. Sølv.

No. 13.

At den, der ved en Dom er paalagt Eed, lader Dommen forkynde, kan ikke tillægges nogen Virkning med Hensyn til Terminen for Edens Aflæggelse. Efter Udløbet af den i Frd. 14de Sept. 1792 foreskrevne Frist kan Edens Aflæggelse ikke hindres derved, at Ansøgning om frie Proces til Dommens Paaanke er indgiven.

I Sagen:

Handelsmand Noah Jacobsen af Lyngbye,

contra:

Parcellist Hans Peter Hansen af Skjørbech.

(Afsagt den 2den Marts 1829).

Da den af Indstævnte, Parcellist Hans Peter Hansen af Skjørbech yttrede Formening, at Citanten, Handelsmand Noah Jacobsen af Lyngbye, burde have aflagt den paastævnte Eed inden 8 Uger fra den af Dommen skete Forkyndelse, ikke kan billiges, siden denne Forkyndelse ikke er foranstaltet af Indstævnte, men af Citanten og følgelig ikke kan tillægges nogen Indflydelse med Hensyn til dennes Forpligtelse til at aflægge Eden, hvorimod Citanten alene kan antages at have iværksat

samme i den Hensigt, deels for i Medhold af Forordningen 14de September 1792 at begrændse det Tidsrum, hvori Indstævnte ellers vilde være berettiget til, ved en blot Protest, at hindre Edens Aflæggelse, deels for at sætte sig istand til, naar den ham paalagte Eed var aflagt, at kunne exeqvere Dommen; og den af Indstævnte indgivne Ansøgning om beneficium paupertatis til Dommens Paaanke for Høiesteret, naar henseees til, at de 3 Maaneder fra Dommens Forkyndelse, efter hvis Forløb ingen Indsigelse imod dens Fyldestgjørelse ifølge Forordningen 14de Septbr. 1792 kan ansees gyldig, med mindre Appellations-Stævning fremlægges, forlængst ere udløbne, ikke bør hindre Citanten i at aflægge den tilstævnte Eed, saa meget mindre, som Indstævnte, saafremt han attraaede at appellere Dommen, ved betimeligen at have ansøgt om den dertil fornødne Benaadning, kunde have sat sig istand til at efterkomme Forordningens Bydende; saa vil den af Indstævnte nedlagte Protest mod den tilstævnte Eeds Aflæggelse ikke kunne tages til Følge, eller hans subsidiaire Begjæring om Anstand paa Grund af fornævnte Ansøgnings Indgivelse kunne bevilges, hvorimod Sagen, i Overeensstemmelse med Citantens derom nedlagte Paastand, vil blive at beramme til Foretagelse i en Synagoge.

Thi eragtes: Den af Indstævnte, Parcellist Hans Peter Hansen af Skjørbech, nedlagte Protest mod den tilstævnte Eeds Aflæggelse, kan ikke tages til Følge, ei heller kan den af ham subsidialiter begjærte

Anstand bevilges, hvorimod Sagen bliver at beramme til Foretagelse i en Synagoge.

No. 14.

Spørgsmaal i en Injuriesag, hvorvidt 2 Personer, der vare inddragne som Parter under eet imod Hovedklageren anlagt Contrasøgsmaal, og af hvilke det var vedgaaet, at de i Forening med Hovedklageren havde forfulgt Contraklageren, kunde ansees som Vidner om, at det Overfald, der var Hovedklagens Gjenstand, var udøvet paa en anden Tid og et andet Sted, end hiin Forfølgning, endskjøndt Contraklageren paastod, at han, i Anledning af bemeldte Forfølgning og for at værge sig, havde tilføiet Hovedklageren den paaklagede Beskadigelse, og derfor havde excliperet mod, at de stædedes til Vidnesbyrd som dem, der formentligen selv havde været med i den Gjerning, hvorom de skulde vidne.

I Sagen:

Poul Hansen, Tilsynsmand ved Brøde Skov paa det Frederiksborgske Skovdistrikt,

contra:

Tjenestekarlene Ole Nielsen, Niels Hansen og Jørgen Jensen.

(Afsagt den 2den Marts 1829).

Da det er in confesso, at Citanten, Poul Hansen, Tilsynsmand ved Brøde Skov paa det Frederiksborgske

Skovdistrict, har bibragt Indstævnte, Tjenestekarl Ole Nielsen, et Saar tvers under den venstre Arm med en Kniv, bliver det, hvad det af Indstævnte i saa Henseende i første Instants anlagte Hovedsøgsmaal angaaer, ikkun at afgjøre, hvorvidt Citantens Paastand, at have udøvet Nødværge, kan antages at forholde sig rigtig.

Citanten paastaaer nemlig, at han om Aftenen den 4de October 1827 er bleven overfaldet og forfulgt paa Veien fra det saakaldte Slaaenbekshuus til Herløv af bemeldte Indstævnte, tilligemed de Indstævnte, Tjenestekarlene Niels Hansen og Jørgen Jensen, og at han, der ikke hastig nok kunde undkomme, fordi han var ridende paa en af Jagten udmattet Hest, da drog sin Kniv for at værge sig selv og dermed tilføiede Ole Nielsen, som sprang til og greb Hesten efter Tøilen, det ommeldte Snit under Armen.

Derimod gaaer Indstævnte Ole Nielsens Paastand ud paa, at han og de tvende andre Indstævnte vel den ommeldte Aften, i Anledning af en ved Slaaenbekshuset opstaaet Ordstrid med Citanten, have sat efter denne, for at fratage ham en uddragen Kniv, hvormed de frygtede for, at han kunde gjøre dem Skade, men at de ikke indhentede ham, og at det derimod først var efterat de Indstævnte vare vendte tilbage til den Vogn, hvorpaa de vare kjørende, og vare komne paa hiin Side Herløv, at Citanten opred dem, og da, idet Ole Nielsen stod

af Vognen udenfor sin Huusbond, Hans Hansens, Gaard, stødte denne med Kniven under Armen.

Vel synes nu Citantens Paastand om at have gjort Brug af Kniven for at værge sig selv, at vinde nogen Bestyrkelse derved, at det ved de Indstævntes egen Vedgaaelse og de under Sagen afhørte Vidners Forklaringer er beviist, at de Indstævnte have forfulgt ham ad Veien fra Slaaenbekshuset, men foruden at Citanten paa den anden Side har opvakt Formodningen imod sig, ved ikke strax efter at han var kommen til Herløv at melde noget om, at han havde saaret Ole Nielsen, uagtet han for de Personer, med hvilke han der var i Samtale, har omtalt at være bleven overfaldet, hvorimod han først 2 a 3 Dage efter har gjort Anmeldelse om Sagen, saaledes som den af ham fremstilles, for sine Foresatte, saa maa det og, efter de Oplysninger, der under Sagen ere tilveiebragte, antages, at Citantens Foregivende angaaende Tiden og Stedet, paa hvilket han skal have bibragt Ole Nielsen det ommeldte Saar, ikke medfører Sandhed.

Det maa nemlig i saa Henseende bemærkes, at ei alene de Indstævnte, Niels Hansen og Jørgen Jensen, der have været førte som Vidner under Hovedsagen af Ole Nielsen, edeligen have bekræftet dennes Beretning angaaende naar og hvor han blev saaret af Citanten, men at ogsaa de Personer, der paa den omhandlede Tid vare tilstæde ved det saakaldte Slaaenbekshuus, have bevundet, at de ikke lagde Mærke

til, at Ole Nielsen, da han vendte tilbage til sin Vogn, efterat have forfulgt Citanten, var tilføiet noget Saar, eller iøvrigt bemærkede noget Usædvanligt hos ham, hvortil kommer, at det ved Tjenestekarl Peder Jensens og Karen Hansdatters Vidnesbyrd er beviist, at Citanten, der foregiver, at han, som er bleven seet liggende paa Veien kort udenfor Herløv, skal være faldet af Hesten i en bevidstløs Tilstand, har været i Nærheden af Hans Hansens Gaard paa samme Tid, som Indstævnte, Ole Nielsen, blev indbragt i Gaarden som saaret.

Vel har Citanten formeent, at de Indstævnte, Niels Hansen og Jørgen Jensen, der vare indbragne som Parter under det af ham instituerede Contrasøgsmaal, ikke burde været stædede til Vidnesbyrd i den mod ham af Ole Nielsen anlagte Hovedsag, efterdi de formeentlig selv havde været med i den Gjerning, hvorom de skulde vidne, men da der ved de Vidneforklaringer, som vare tilveiebragte til Beviis for Citantens Indsigelse, førend Underdommeren admitterede bemeldte Personer til at aflægge Vidnesbyrd, ikke var fremkommet andet til Styrke for Citantens Fremstilling af Sagen, end at han, som forommeldt, var bleven forfulgt af disse Indstævnte ad Veien fra Slaaenbekshuset, hvorimod de afhørte Vidners Udsagn aldeles Intet indeholdt om, hvad de og under det efter Rettens Kjendelse optagne Forhør udtrykkelig have forklaret ikke at have bemærket, at nemlig Ole Nielsen, da han vendte

tilbage til sin Vogn, var saaret, hvilket det og, efter den af vedkommende Læge om Saarets Beskaffenhed afgivne Attest, er aldeles uantageligt, at de Tilstædeværende ei i saa Fald skulde have bemærket, eller Indstævnte, Ole Nielsen ikke strax have tilkjendegivet, saa skjønnes det ikke, at Underdommeren har feilet i at forkaste Citantens Protest mod at Niels Hansen og Jørgen Jensen aflagde Vidnesbyrd i Sagen, da den Omstændighed, at Citanten, efterat Ole Nielsen havde opgivet dem som sine Vidner, havde inddraget dem som Parter under Contrasøgsmaalet, ikke i og for sig, og naar der iøvrigt ingen Grund var til at antage, at den Gjerning, hvorom de agtedes førte som Vidner, var foregaaet paa samme Tid og Sted, som det Overfald, der var Gjenstand for Citantens Contraklage, burde berøve Indstævnte, Ole Nielsen, Adgang til at faae dem afhørte som Vidner i Hovedsagen.

Ikke heller kan den Erindring bifaldes, hvilken Citanten har fremført mod Tjenestekarl Peder Jensens og Karen Hansdatters Vidnesbyrd, at det nemlig med Hensyn til den Tid, hvori det formeentligen er oplyst, at han opholdt sig i Herløv, og Afstanden mellem denne Bye og Hans Hansens Gaard, end ikke var muligt, at han kan have været i Nærheden af bemeldte Gaard paa den Tid, bemeldte Vidner efter deres Udsagn skal have seet ham ved samme; thi foruden at hverken Citantens egen Forklaring om hvad han foretog sig, medens han var i Herløv, eller Skomager Engel-

brechts Svar til 7de Qvæstion, betræffende at Citanten gik bort omtrent et Qvarteerstid, give nogen Anledning til at antage, at hans Ophold der kan have været uden meget kort, hvilket og bestyrkes ved Murersvend Christian Nielsens Svar til 7de Qvæstion, der gaaer ud paa, at Citanten ikkun var et Øieblik borte, saa maa det og efter sidstnævnte Vidnes Forklaring antages, at Citanten allerede var kommen til Hest paa den Tid, da de Indstævnte kjørte gjennem Herløv, og at han altsaa forinden maa have været hos Gaardmand Peder Andersen i bemeldte Bye, i hvilken Henseende det og er at mærke, at Citantens Foregivende om sammesteds at have talt med dennes Søn Hans Pedersen, der var kjørt i Følge med de Øvrige fra Slaaenbekshuset til Herløv, under Eed er bleven modsagt af denne.

Da det, efter det Foranførte, ikke kan antages, at Citanten har tilføiet Indstævnte Ole Nielsen det ommeldte Svar i den Hensigt, at værge sig selv, vil Underretsdommen, hvorved han i Overeensstemmelse med Lovens 6—7—2 og 15 er tilpligtet at bøde trende tre og trende femten Lod Sølv til Deling paa den i Lovens 1—24—4 bestemte Maade, samt tilpligtet at udrede Erstatning og betale Sagens Omkostninger, være at stadfæste, ligesom han og, efter Omstændighederne, vil have at betale Indstævnte, Ole Nielsen, Processens Omkostninger her for Retten med 18 Rbd. Sølv.

Hvad dernæst det af Citanten i første Instants anlagte Contrasøgsmaal angaaer, da vil Sagen, siden det af Underdommerens Skrivelse til Retten af 4 Octbr. forrige Aar sees, at han har betragtet Citantens Anmeldelse, dateret den 12te Octbr. 1827, for et Exceptions-Indlæg, og det følgelig maa antages, at der hverken har fundet nogen Forligsmægling Sted angaaende det Overfald, hvorover Citanten deri fører Anke, eller at samme har været Gjenstand for Paakjendelse i Underretsdommen, forsaavidt blive at hjemvise til nye og lovligere Behandling og Paakjendelse, hvilket, naar hensees til at fornævnte Anmeldelse udtrykkeligen er fremlagt under Benævnelse af Contraklage, samt at Citanten i sit Indlæg af 16de Novbr. næstefter har begjært, at samme maatte ansees som Klage fra ham i Sagen, efter Omstændighederne skjønnes at burde skee paa Underdommerens egen Bekostning.

Det til Sagen hørende stemplede Papiir har, forsaavidt derom, efter Sagens Beskaffenhed, kunde blive Spørgsmaal, været forbrugt.

Thi kjendes for Ret: I Henseende til det af Indstævnte, Tjenestekarl Ole Nielsen, mod Citanten, Peder Hansen, Opsynsmand ved Brøde Skov under det Frederiksborgske Skovdistrict, i første Instants anlagte Hovedsøgsmaal, bør Underretsdommen ved Magt at stande; derimod hjemvises Sagen til ny og lovligere Behandling og Paakjendelse paa Underdommeren, Cancelliraad Aarøes Bekostning i Henseende til det af

Citanten mod de Indstævnte, bemeldte Ole Nielsen samt Tjenestekarlene Niels Hansen og Jørgen Jensen, i første Instants anlagte Contrasøgsmaal.

Processens Omkostninger her for Retten betaler Citanten til Indstævnte, Ole Nielsen, med 18 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.

No. 15.

Den blotte Indførsel i Landet af ustemplede Spillekort medfører ei anden Straf end Confiscation.

I Sagen:

Kammer-Advocaten Etatsraad Bilsted paa Embedsvegne,

contra:

Anders Nielsen.

(Afsagt den 2den Marts 1829).

Indstævnte, Anders Nielsen, har i første Instants været sagsøgt for Brug og Besiddelse af ustemplede Kort. Nu er det ogsaa ved hans egen Vedgaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder godtgjort, at han, da han i Efteraaret 1827 var ankommen hertil fra Sverrig, har været i Besiddelse af en Pakke, hvori, da den af ved-

kommende Toldbetjent blev aabnet, fandtes 49 Spil ustemplede Spillekort; men derimod er ikke noget aldeles fuldstændigt Beviis tilveiebragt for, at Indstævnte, der siger at have fundet berørte Pakke, har indført dem fra Sverrig.

At Indstævnte derimod i Efteraaret 1826 har indført Spillekort fra Sverrig, formener Retten at maatte ansees godtgjort ved de af Vidnerne Svend Pedersen, Peder Møller og Oline Tønsberg aflagte Forklaringer.

Da det imidlertid ikke tilstrækkeligt er godtgjort, at han enten har drevet Handel med de nævnte Kort, eller spillet med dem, kan han ikke blive at ansee med Mulct efter Pl. af 29de Aug. 1818, som kun fastsætter Straf for disse Handlinger.

At den blotte Indførsel i Landet af saadanne Kort ikke medfører videre Straf end Kortenes Confiscation, hvorom i nærværende Sag ingen Paastand er nedlagt, fremlyser formeentlig af Bestemmelsen i Pl. af 4de Jan. 1757 §. 1, der ved at omtale dette Forhold blot fastsætter Straf af Confiscation, hvorimod den 4de §. fastsætter Pengemulct for at handle og spille med Kortene, og denne sidste Bestemmelse er det, som Pl. af 29de Aug. 1818 slutter sig til.

Indstævnte bliver derfor at frifinde for Tiltale af Citanten, Kammer-Advocaten Etatsraad Bilsted paa Embedsvegne i denne Sag.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve.

Det stemplede Papiir er, forsaavidt derfor har været Brug, rigtig forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Indstævnte, Anders Nielsen, bør for Tiltale af Citanten, Kammer-Advocaten Etatsraad Bilsted paa Embedsvegne, i denne Sag fri at være.

Processens Omkostninger ophæves.

No. 16.

En Betjent ved Assistentshuset, der havde modtaget Kostbarheder, der befandtes at være stjaalne, anseet som lovgyldigt Vidne imod den foregivne Besidder.

I Sagen:

Procurator Payngk, som Actor,

contra:

Arrestantinden Caroline Ulrikke Jacobsen, Skrædder Preuss Hustrue.

(Afsagt den 3die Marts 1829).

Arrestantinden Caroline Ulrikke Jacobsen, Skrædder Preuss Hustrue, sigtes under nærværende Sag for at have været i uhjemlet Besiddelse af adskilligt Sølvtøi, som ved Tyverie den 24de Decbr. forrige Aar og 2den Jan. sidstleden er frakommet Silke- og Klæde-

kræmmer Schmidt, samt Krigsassessor og Contoirchef ved Lottoet Hansen, og i Henseende til hvilket de vedkommende Eiere have aflagt Tilhjemlingseed, og med Hensyn til største Delen deraf tillige godtgjort deres Eiendomsret.

Imod Arrestantindens Benægtelse kan der imidlertid, ifølge den Modification, som Pigen Karen Bendsen, under Forhøret i Inqvisitions-Commissionen har givet sin for Politieretten afgivne Forklaring, ikke ansees at være tilveiebragt noget aldeles fuldstændigt Beviis for, at hun har været i Besiddelse af de ved førstnævnte Tyverie bortkomne Koster.

Derimod maa hendes i lige Henseende fremsatte Benægtelse, betræffende det af Krigsassessor Hansen vedkjendte Sølvtøi, antages afbeviist ved de af Assistent Grib og af Skipper Møllers Enke aflagte Vidnesbyrd; thi den Omstændighed, at den Førstnævnte, ifølge sin Forklaring, har, da Arrestantinden indfandt sig paa Assistentshuset, modtaget Tøiet af hende og derpaa udfærdiget Assistentshuusseddel, findes, med særdeles Hensyn til den Ansættelse, han har ved Assistentshuset, og som medfører, at han er uden Ansvar for hvad han paa Assistentshusets Vegne modtager til Pant, ikke at kunne svække hans Vidnesbyrd; ligesom det ikke heller skjønnes at kunne skade hans Habilitet, at han, ved strax at fatte Mistanke mod Arrestantinden, lod hende anholde, hvilket, efter Forordningen 29de Juni 1753 §. 8, paalaae ham som Pligt. Hun maa altsaa, forsaavidt bemeldte Sølv-

tøi angaaer, i Henseende til hvilket, som bemærket, er fremkommet Eiendomsbeviis og Tilhjemlingseed, efter Lovens 6—17—10 blive at ansee som Tyv, og da hende ikke forhen er overgaaet Tyvsdom, men hun derimod, efter denne Rets Dom af 4de April 1826 har været dømt for Hælerie til Fængsel paa Vand og Brød i 4 Gange 5 Dage, saa bliver hun nu at ansee efter Forordningen 20de Febr. 1789 §. 1, jvf. med §. 7, og Plac. af 15de Jan. 1790 med Straf af Forbedrings-huus-Arbeide, som, efter Omstændighederne, bestemmes til 8 Maaneder.

Hun vil derhos have at udrede de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, derunder indbefattet Actors Sallarium med 5 Rbdlr. Sølv, hvorimod i Henseende til Erstatningen Intet bliver at paakjende.

Sagførelsen har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestantinden Caroline Ulrikke Jacobsen, Skrædder Preuss Hustrue, bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 8 Maaneder, samt udrede de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, derunder indbefattet i Sallarium til Procurator Payngk 5 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 9de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Blechingberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

No. 17.

Arbitrair Straf for en med aggraverende Omstændigheder forbunden falsk Angivelse.

I Sagen:

Procurator Benzon, som Actor,

contra:

Arrestanten Frederik Nielsen.

(Afsagt den 7de Marts 1829).

Arrestanten Frederik Nielsen er under nærværende Sag, ved egen Tilstaaelse i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder, overbeviist at have frastjaalet Marschandiser Wolbys Enke et Par Beenklæder, ligesom det og er beviist, at Arrestanten af Hævngjerrighed mod sin Hustrue, Elisabeth Cathrine Phegler, falskeligen for Politiet har angivet hende, der tvende Gange tilforn har været straffet for Tyverie, som den, der skulde have begaaet det af ham selv forøvede Tyverie, i hvilken Henseende han, saavel ved forinden at nedlægge Beenklæderne i hendes Kiste, som ved at afgive en Forklaring, der gik ud paa, at hun for ham havde vedgaaet Tyveriet, har søgt at bestyrke den mod hende gjorte Beskyldning, der har havt til Følge, at hun i flere Maaneder har maattet hensidde i Arrest.

Forsaavidt derimod Arrestanten actioneres for at have mishandlet sin Hustrue og Datter, samt at have truet. Sidstnævnte til at fordølge Sandheden under

hendes Afhørelse for Retten, da maa det vel ansees godtgjort, at Arrestanten, der er hengivet til Drukkenskab, har viist et brutalt og heftigt Forhold i sit Huus, ligesom der og er tilveiebragt en høi Grad af Formodning for, at Arrestanten ved Trudsler har bevæget sin Datter til at fordølge, hvad hun vidste til Oplysning om det af ham begaaede Tyverie, men der haves dog mod hans Benægtelse intet tilstrækkeligt Beviis for, at nogen egentlig Mishandling har fundet Sted af Arrestantens Hustrue og Datter, eller at den Sidste virkelig ved Trudsler af ham skulde være bragt til at fortie Sandheden.

Hvad nu Straffen angaaer, da vil Arrestanten, der ved den combinerede Rets Dom flere Gange har været tilkjendt Straf af Tamp for trodsigt, urolig og voldsomt Forhold, for det af ham forøvede Tyverie blive at ansee efter Forordn. af 20de Febr. 1789 §. 1 og for sit øvrige imod hans Hustrue udviste skammelige Forhold, der, naar hensees til, at der paa den Tid, Angivelsen skete, endnu Intet var foregaaet, der kunde lade Arrestanten Tyveriets Opdagelse befrygte, og at han derhos ved positive Handlinger har søgt at understøtte den gjorte Beskyldning, caracteriserer sig som et ondskabsfuldt og grovt Attentat paa hendes personlige Sikkerhed og Frihed, blive at tilfinde en efter Lovens Analogie lempet arbitrair Straf, saa at Straffen i det Hele, efter samtlige Omstændigheder, skjønnes at kunne fastsættes til 1 Aars Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus.

I Henseende til Erstatningen bliver Intet at paakjende, da de stjaalne Koster ere komne tilstede; derimod vil Arrestanten have at betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder Actor, Procurator Benzon, tillægges 8 Rbd. Sølv i Sallair.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Frederik Nielsen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar, samt betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Benzon, 8 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 22de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Straffetiden bestemmes til 2 Aar. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

No. 18.

En Person, der anholdtes med stjaalne Koster, som forinden af ham vare tagne fra et Sted, hvor de vare skjulte, anseet som Tyv, skjøndt han foregav, at Kosterne vare skjulte paa bemeldte Sted af en anden.

I Sagen:

Procurator Lange, som Actor,

contra:

Arrestanten Hans Peter Nissen.

(Afsagt den 7de Marts 1829).

Arrestanten Hans Peter Nissen er den 12te Jan. sidstleden bleven anholdt paa en ved Assistentskirkegaarden beliggende Mark med endeel Sølvuhre, Pibehoveder, Guldtøi m. v., hvoraf Marschandiser Anders Nielsen og Hustrue under deres Eed have gjenkjendt den største Deel, for at være dem frakommet ved et Natten mellem den 15de og 16de Dec. sidstleden i deres Boutik begaaet Tyverie, ligesom de med Hensyn til et imellem disse Ting værende Guldsignet have paa lovlig Maade godtgjort deres Eiendomsret.

Vel maa det antages, at Arrestanten, da han blev anholdt med Kosterne, havde sat sig i Besiddelse af samme inde paa Kirkegaarden; men denne Omstændighed kan saa meget mindre svække det imod ham fremkomne indirecte Tyvsbeviis, som det efter de tilveiebragte Oplysninger maa ansees for afgjort, hvad han desuden udtrykkelig har vedgaaet, at han forud vidste, at Tingene befandtes paa Kirkegaarden, hvorfra han afhentede dem. Hans iøvrigt aflagte Forklaring om, at han ved en Aften kort før Juul at passere Kjøbenhavns Gader,

I Henseende til Erstatningen bliver Intet at paakjende, da de stjaalne Koster ere komne tilstede; derimod vil Arrestanten have at betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder Actor, Procurator Benzon, tillægges 8 Rbd. Sølv i Sallair.

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Frederik Nielsen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar, samt betale alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Benzon, 8 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 22de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Straffetiden bestemmes til 2 Aar. I Sallarium til Advocat Salicath for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

No. 18.

En Person, der anholdtes med stjaalne Koster, som forinden af ham vare tagne fra et Sted, hvor de vare skjulte, anseet som Tyv, skjøndt han foregav, at Kosterne vare skjulte paa bemeldte Sted af en anden.

I Sagen:

Procurator Lange, som Actor,

contra:

Arrestanten Hans Peter Nissen.

(Afsagt den 7de Marts 1829).

Arrestanten Hans Peter Nissen er den 12te Jan. sidstleden bleven anholdt paa en ved Assistentskirkegaarden beliggende Mark med endeel Sølvuhre, Pibehoveder, Guldtøi m. v., hvoraf Marschandiser Anders Nielsen og Hustrue under deres Eed have gjenkjendt den største Deel, for at være dem frakommet ved et Natten mellem den 15de og 16de Dec. sidstleden i deres Boutik begaaet Tyverie, ligesom de med Hensyn til et imellem disse Ting værende Guldsignet have paa lovlig Maade godtgjort deres Eiendomsret.

Vel maa det antages, at Arrestanten, da han blev anholdt med Kosterne, havde sat sig i Besiddelse af samme inde paa Kirkegaarden; men denne Omstændighed kan saa meget mindre svække det imod ham fremkomne indirecte Tyvsbeviis, som det efter de tilveiebragte Oplysninger maa ansees for afgjort, hvad han desuden udtrykkelig har vedgaaet, at han forud vidste, at Tingene befandtes paa Kirkegaarden, hvorfra han afhentede dem. Hans iøvrigt aflagte Forklaring om, at han ved en Aften kort før Juul at passere Kjøbenhavns Gader,

traf en ham ubekjendt Person, som bar de ommeldte Dele, og bad ham om at være sig behjelpelig, og med hvem han derfor fulgte ud til Assistentskirkegaarden, hvor denne begav sig ind og nedgravede Tøiet, medens Arrestanten forblev udenfor paa Veien, fortjener især efter de nærmere Omstændigheder, han i denne Anledning har opgivet, aldeles ingen Tiltroe; om end ikke allerede i denne Forklaring, imod hvilken hans senere Paastand om at have villet oplyse Tøiet ikke kunde være af nogen Virkning, maatte antages at ligge, at han var skyldig i Tyverie, da bemeldte Forklaring gaaer ud paa, at han ved at tage Kosterne til sig fra det Sted, hvor han vidste, at en Anden havde forvaret dem, har havt til Hensigt at føre sig dem til Nytte ved at sælge eller pantsætte dem. Arrestanten, imod hvem, efter det Ovenanførte, det i Lovens 6—17—10 omhandlede Tyvsbeviis er tilstede, uden at samme kan ansees svækket ved de iøvrigt fremkomne Data, vil derfor, da ham eengang forhen er overgaaet Dom for Tyverie, være at ansee efter Frd. 20de Febr. 1789 §. 2, og bliver Straffen, efter Omstændighederne, at fastsætte til 3 Aars Rasphuusarbeide, hvorhos han bliver pligtig at udrede de af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorunder Actors Sallarium bestemmes til 5 Rbd. Sølv.

Sagførelsen har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Hans Peter Nissen bør hensættes til Arbeide i Rasphuset i 3 Aar, samt udrede de af Actionen lovligt flydende

Omkostninger, derunder indbefattet i Sallarium til Procurator Lange 5 Rbd. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 9de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Justitsraad Sporon for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

No. 19.

Spørgsmaal, hvorvidt et udenfor Ægteskab besvangret Fruentimmer kunde ansees overbeviist, at have havt til Hensigt at føde i Dølgsmaal.

I Sagen:

Secretair og Procurator Schønberg, som Actor,

contra:

Tiltalte Ane Margrethe Michelsdatter.

(Afsagt den 7de Marts 1829).

Tiltalte Ane Margrethe Michelsdatter, som den 28de August, sidstleden er uden for Ægteskab nedkommet med et dødfødt Barn, sigtes under nærværende, i første Instants ved Samsøe Birkethingsret behandlede og paakjendte Sag, for at have havt til Hensigt at føde bemeldte Barn i Dølgsmaal, idet hun nemlig, kort førend Fødselen foregik, havde fra sit Kammer, hvor hun

nogen Tid havde lagt syg, begivet sig i et dertil stødende Bryggers, hvor hun blev antruffet af sin Husbond og Madmoder, af hvem hun, efter at have tilkjendegivet dem at skulle føde, blev bragt tilbage til Kammeret, hvor hun i sin Madmoders og en anden i den Anledning tilkaldt Kones Overværelse blev skilt ved Fosteret, hvorhos hun har vedgaaet, at have samme Dags Morgen, som dette passerede, paa Lægens Spørgsmaal, om hun var svanger, benægtet dette, ligesom hun ei heller har anskaffet sig Børnetøi.

Naar imidlertid hensees til, at Barnet, ifølge Lægens Erklæring, er født for tidligt, nemlig i den 8de Maaned efter Svangerskabet, hvilket, ifølge den af det Kongelige Sundheds-Collegium afgivne Betænkning, maa formodes at være foranlediget af hendes Sygdom, saa er det ikke uantageligt, at Tiltalte, der først er i sit 19de Aar og ikke tilforn har været svanger, kan være overrumplet af Fødselen, saaledes at det ikke kan tilregnes hende, at hun ei har tilkaldt Hjelp forinden hun, som anført, blev antruffen i Bryggerset, hvor hun angiver at være hengaaet i et naturligt Ærinde, og forsaavidt hun for Lægen samt for forskjellige af de Personer, med hvilke hun stod i fortroligt Forhold, har fordulgt sit Svangerskab, uagtet hun vedgaaer dengang at have kjendt det, skjønnes der dog ikke i denne Omstændighed at indeholdes tilstrækkelig Grund til at slutte, at hun, hvis Fødselen ei var kommen for tidlig, og hvis Fosteret havde vedblivende yttret Livstegn, alligevel vilde have

skjult sit Svangerskab og søgt at føde i Dølgsmaal, og da der ei heller under Sagen er oplyst noget, der kunde lede til at antage, at Barnets for tidlige Fødsel eller Død kan tilregnes Tiltalte, hvorimod Fosteret meget mere, saavel efter hendes Forklaring, som en af Overretten foranlediget yderligere Betænkning fra det Kongelige Sundheds-Collegium, maa antages at have været dødfødt, vil hun for Actors Tiltale blive at frifinde, hvorefter Birkethingsdommen, ved hvilken Tiltalte er idømt Straf af Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage, vil være at forandre, hvorimod den med Hensyn paa Actionens Omkostninger, derunder indbegrebet det Defensor tillagte Sallarium, som Tiltalte er tilpligtet at udrede, efter Omstændighederne vil være at stadfæste, ligesom og Tiltalte bliver pligtig at betale Actor her for Retten, Secretair og Procurator Schønberg, i Sallarium 5 Rbd. Sølv.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter findes forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte, Ane Margrethe Michelsdatter bør for Actors Tiltale i denne Sag fri at være.

I Henseende til Actionens Omkostninger bør Birkethingsdommen ved Magt at stande.

Saa bør og Tiltalte til Actor her for Retten, Secretair og Procurator Schønberg, betale i Sallarium 5 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes under Adfærd efter Loven.

---

nogen Tid havde lagt syg, begivet sig i et dertil stødende Bryggers, hvor hun blev antruffet af sin Husbond og Madmoder, af hvem hun, efter at have tilkjendegivet dem at skulle føde, blev bragt tilbage til Kammeret, hvor hun i sin Madmoders og en anden i den Anledning tilkaldt Kones Overværelse blev skilt ved Fosteret, hvorhos hun har vedgaaet, at have samme Dags Morgen, som dette passerede, paa Lægens Spørgsmaal, om hun var svanger, benægtet dette, ligesom hun ei heller har anskaffet sig Børnetøi.

Naar imidlertid hensees til, at Barnet, ifølge Lægens Erklæring, er født for tidligt, nemlig i den 8de Maaned efter Svangerskabet, hvilket, ifølge den af det Kongelige Sundheds-Collegium afgivne Betænkning, maa formodes at være foranlediget af hendes Sygdom, saa er det ikke uantageligt, at Tiltalte, der først er i sit 19de Aar og ikke tilforn har været svanger, kan være overrumplet af Fødselen, saaledes at det ikke kan tilregnes hende, at hun ei har tilkaldt Hjelp forinden hun, som anført, blev antruffen i Bryggerset, hvor hun angiver at være henganet i et naturligt Ærinde, og forsaavidt hun for Lægen samt for forskjellige af de Personer, med hvilke hun stod i fortroligt Forhold, har fordulgt sit Svangerskab, uagtet hun vedgaaer dengang at have kjendt det, skjønnes der dog ikke i denne Omstændighed at indeholdes tilstrækkelig Grund til at slutte, at hun, hvis Fødselen ei var kommen for tidlig, og hvis Fosteret havde vedblivende yttret Livstegn, alligevel vilde have

skjult sit Svangerskab og søgt at føde i Dølgsmaal, og da der ei heller under Sagen er oplyst noget, der kunde lede til at antage, at Barnets for tidlige Fødsel eller Død kan tilregnes Tiltalte, hvorimod Fosteret meget mere, saavel efter hendes Forklaring, som en af Overretten foranlediget yderligere Betænkning fra det Kongelige Sundheds-Collegium, maa antages at have været dødfødt, vil hun for Actors Tiltale blive at frifinde, hvorefter Birkethingsdommen, ved hvilken Tiltalte er idømt Straf af Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage, vil være at forandre, hvorimod den med Hensyn paa Actionens Omkostninger, derunder indbegrebet det Defensor tillagte Sallarinm, som Tiltalte er tilpligtet at udrede, efter Omstændighederne vil være at stadfæste, ligesom og Tiltalte bliver pligtig at betale Actor her for Retten, Secretair og Procurator Schønberg, i Sallarium 5 Rbd. Sølv.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter findes forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte, Ane Margrethe Michelsdatter bør for Actors Tiltale i denne Sag fri at være.

I Henseende til Actionens Omkostninger bør Birkethingsdommen ved Magt at stande.

Saa bør og Tiltalte til Actor her for Retten, Secretair og Procurator Schønberg, betale i Sallarium 5 Rbd. Sølv.

Det Idømte at udredes under Adfærd efter Loven.

No. 20.

En Panthaver, der ved Pantets Realisation, forinden Boets Slutning havde erholdt sin Fordring uden nogen Reservation udbetalt, anseet uforpligtet til Tilbagebetaling, skjøndt det siden havde viist sig, at den til ham udbetalte Sum vilde behøves til at fyldestgjøre en bedre prioriteret Creditor.

I Sagen:

Overformynderiet i Odense.

contra:

Skifteretten i afdøde Guldsmed og Kirkeværge Theilgaards Boe.

(Afsagt den 9de Marts 1829).

Efterat Cancelliraad Friis i Odense, ifølge hans under en den 11te Juli 1820 afholdt Auction gjorte, og den 7de Aug. næstefter af Auctions-Directeuren approberede høieste Bud, havde kjøbt nogle Guldsmed Theilgaards Stervboe tilhørende Eiendomme sammesteds, blev Kjøbesummen for bemeldte Eiendomme, ifølge en mellem Kjøberen og Skifteretten truffen Overeenskomst, saaledes berigtiget, at Kjøberen, under Forpligtelse af, at holde Skifteretten fri for alt Ansvar, som kunde være en Følge af saadan Opgjørelse imellem ham og Stervboet, deels i Kjøbesummen liquiderede en ham i Stervboet med Prioritet i Eiendommen tilgodekommende Sum af 1943 Rbdlr. 72 ß. Sedler og Tegn, deels indfriede

en Odense Overformynderie tilhørende første Prioritets Panteobligation i den ene af de oftnævnte Eiendomme, til Beløb med Renter 2200 Rbd. Sedler, og blev den nysmeldte Obligation, efterat være forsynet med Overformyndernes, af et af Skifterettens Medlemmer ratificerede, Qvittering under 30te Octbr. næstefter udslettet af Pantebogen.

Efterat der i Boet senere var opstaaet Qvæstion om, at den afdøde Theilgaard skulde, som Værge for St. Knuds Kirke i Odense, være, ifølge reviderede og deciderede Regnskaber, bleven bemeldte Kirke skyldig den Sum 5107 Rbdlr. 68 ß. Sedler og Tegn, foruden Renter fra Juni 1819, hvilken Gjeld befrygtedes ikke at kunne dækkes ved Boets øvrige Activer, blev der, med Hensyn til det Tilfælde, at der maatte i Boet blive tillagt Kirken Fortrinsret fremfor Cancellieraad Friis's og Overformynderiets ovenomhandlede Pantefordringer, af Skifteretten anlagt Sag imod de nysanførte Personer tilligemed vedkommende Værge, til at udbetale hvad der, ifølge den imellem Friis og Skifteretten trufne Overeenskomst, var kommet dem tilgode, foruden Renter og Sagens Omkostninger, dog under Forbeholdenhed af i Theilgaards Boe ved sammes endelige Opgjørelse at erholde Udlæg efter deres respective Gjeldsbreves Natur, som om disse ikke vare qvitterede.

Da den ovenanførte Paastand ved den i Sagen af den til sammes Paakjendelse constituerede Dommer, Justitsraad og Herredsfoged Falbe, under 28de Juli

forrige Aar afsagte Dom var, med Hensyn til Cancellieraad Friis, samt de nuværende Overformyndere, Apotheker Andersen og Kjøbmand Niels Møller, saavelsom vedkommende Værge, givet Medhold, dog saaledes, at Processens Omkostninger bleve ophævede, have de nysnævnte Overformyndere, ifølge erhvervet beneficium processus gratuiti, ved Stævning af 8de Nov. sidstleden paaanket den ergangne Dom, hvilken de have paastaaet principaliter for deres Vedkommende kjendt uefterrettelig at være, samt subsidialiter underkjendt, tilsidesat og derhen forandret, enten at Citanterne for den indstævnte Skifterets Tiltale i denne Sag frifindes, eller at de for Tiltale i denne Sag, som for tidlig anlagt, frifindes; hvorhos Citanterne have paastaaet sig for ethvert Tilfælde tilkjendte Processens skadesløse Omkostninger ved begge Retter, samt deres beskikkede Sagfører, Procurator Beyer, tillagt et passende Sallarium.

Den indstævnte Skifteret, som ligeledes procederer efter meddeelt beneficium processus gratuiti, har derimod paastaaet den afsagte Underretsdom, forsaavidt paaanket er, stadfæstet, dog saaledes, at Citanterne tilpligtes at betale de Indstævnte Sagens Omkostninger for begge Retter skadesløst, og derunder til deres beskikkede Sagfører, Procurator Petersen, et billigt Sallarium.

Hvad nu først betræffer den af Citanterne nedlagte Paastand om, at Underretsdommen kjendes uefterrettelig, da vil samme, uagtet den er udenfor saavel Proces-

duren i første Instants, som den her ved Retten udtagne Stævning, dog, som støttet paa en formeentlig Mangel ved Forligsprøven, blive at tage under Paakjendelse. Imidlertid vil bemeldte Paastand dog ikke kunne blive at tage til Følge, da Citanternes Formening om, at de alene skulde have været indklagede for Processens Skyld, men ikke som egentlige Modparter eller til Forligsprøve angaaende en dem paaliggende Forpligtelse til at betale det dem senere under Sagen affordrede Beløb, ikke, ifølge Forligsklagens hele Indhold, skjønnes at være grundet.

Ifølge heraf vil altsaa Realiteten blive at tage under Paakjendelse.

I Henseende til denne har Overformynderiets og Cancellieraad Friis's fælleds Sagfører ved Bythinget i Indlæg af 14de April 1828, blandt andet, erindret, at de førstnævnte Summer ere blevne hans Mandantere udbetalte uden nogen Betingelse. At denne Erindring er grundet, forsaavidt Overformynderiet angaaer, maa antages at være in confesso.

Om derimod bemeldte Summers Udbetaling er skeet under nogen Betingelse, paa Grund af hvilken Cancellieraad Friis kan være pligtig at tilsvare Skifteretten Noget, er et Spørgsmaal, som ikke her kan afgjøres; men vist er det, at den Forpligtelse, han maatte have paadraget sig, ikke kan gjøres gjeldende imod Overformynderiet.

Vel er denne sidste Bemærkning ikke udtrykkelig fremført fra Overformynderiets Side i første Instants, men findes desuagtet at burde tages i Betragtning ved Sagens Paakjendelse, da det ikke skjønnes at have været aldeles fornødent for Overformynderiet, udtrykkelig at fremsætte samme for at faae den gjort gjeldende, eftersom Modpartiet ikke alene ikke havde paastaaet, at den Forpligtelse, Friis skal have paadraget sig, var forbindende for Overformynderiet, men endog ved forskjellige Udladelser, saavel i Klagen til Forligelses-Commissionen, som under den senere Procedure, maatte ansees at have erkjendt det Modsatte.

At Overformynderiet skulde være forbundet til den paastaaede Indbetaling, kan saaledes ikke antages, med mindre det kan ansees som Noget, der følger af sig selv; at en Skifteforvalter, der ved Realisationen af et Boes Eiendomme, forinden et Boes Slutning, indfrier den i disse Eiendomme staaende Pantegjeld, saaledes at de vedkommende Panteobligationer qvitterede extraderes og udslettes af Pantebogen, er berettiget til at fordre, at de paa den Maade tilfredsstillede Pante-Creditorer skulle i Boet indbetale de Summer, paa hvilke bemeldte Obligationer have lydt, saasnart det siden under Boets videre Behandling findes, at disse Summer maaskee kunne blive fornødne til at fyldestgjøre en Creditor, der mulig vil blive kjendt at være prioriteret fremfor bemeldte Pante-Creditorer.

Men efter Overrettens Formening maa en Skifte=forvalter ansees uberettiget til at fordre saadan Indbetaling, forsaavidt han ikke enten ved Skadesløs Qvittering eller paa anden Maade har forbeholdt sig Ret dertil.

Paa Grund heraf ville de Indstævnte for Citanternes Tiltale i denne Sag være at frifinde.

I Henseende til Processens Omkostninger i første Instants og de, de befalede Sagførere ved Underretsdommen tillagte Sallarier, vil bemeldte Dom være at stadfæste.

Processens Omkostninger her for Retten ville, efter Omstændighederne, være at ophæve, dog saaledes, at den indstævnte Skifteret bliver pligtig til i denne Egenskab til Citanternes befalede Sagfører, Procurator Beyer, at betale 15 Rbd. Sølv.

Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse ved begge Retter har været forsvarlig.

Kongens Kasses Ret bliver at reservere for det Tilfælde, at det skulde befindes, at Cancellieraad Friis's Opgjørelse af 29de September 1820, som er indført i Underretsacten fra Pag. 69—73, og i det med Procurator Petersens Indlæg til Overretten af 5te Jan. dette Aar under No. 5 fremlagte Bilag, med Hensyn til den Forpligtelse, som Cancellieraad Friis ved denne Opgjørelse har paataget sig til at holde Skifteretten fri for Ansvar, samt til at forskaffe Theilgaards Obligation til Overformynderiet qvitteret afleveret, burde have været skreven paa stemplet Papiir.

Iøvrigt findes de under Sagen fremlagte Documenter, med Undtagelse af hvad der er en Følge af at samme i begge Instantser har været beneficeret, skrevne paa behørigt stemplet Papiir.

Thi kjendes for Ret: Citanterne, Overformynderne i Odense, bør for de Indstævnte, Skifteretten i afdøde Guldsmed og Kirkeværge Theilgaards Boe, deres Tiltale i nærværende Sag fri at være.

I Henseende til Processens Omkostninger i første Instants, og de, de befalede Sagførere ved Underretsdommen tillagte Sallarier, bør bemeldte Dom ved Magt at stande.

Processens Omkostninger ved Overretten ophæves, dog at den indstævnte Skifteret i bemeldte Egenskab til Citanternes her ved Retten befalede Sagfører, Procurator Beyer, betaler 15 Rbd. Sølv.

Kongens Kasses Ret forbeholdes for det Tilfælde, at det skulde befindes, at Cancellieraad Friis's Opgjørelse af 29de Septbr. 1820, som er indført i Underretsacten fra Pag. 69—73, og i det med Procurator Petersens Indlæg til Overretten af 5te Jan. d. A. under No. 5 fremlagte Bilag, med Hensyn til den Forpligtelse, som Cancellieraad Friis ved denne Opgjørelse har paataget sig til at holde Skifteretten fri for Ansvar, samt til at forskaffe Theilgaards Obligation til Overformynderiet, quitteret afleveret, burde have været skreven paa stemplet Papiir.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 21.

En Persons Forhold, der efter Lovgivningen henhørte under Politierettens Paakjendelse, men som stod i saadan Forbindelse med en andens Forseelse, der var Gjenstand for Forfølgning ved forum ordinarium, at de burde paakjendes under eet, ansect med Føie at være inddraget under Actionen, og som Følge deraf at maatte være prorogeret i Henseende til forum baade i første og anden Instants. Dog maa saadan Prorogation blive uden Følge for den Paagjeldende, forsaavidt de deraf flydende Omkostninger ellers ikke vilde have fundet Sted.

I Sagen:

Secretair og Procurator Schønberg, som Actor,

contra:

Arrestanten, Tjenestekarl Lars Larsen af Vangede, samt de Tiltalte Huusmand Jens Hansen og Hustrue Sidse Bentsdatter af Buddinge.

(Afsagt den 10de Marts 1829).

Under nærværende ved Kjøbenhavns Amts nordre Birks Extraret behandlede og paakjendte Sag, actioneres Tiltalte, Huusmand Jens Hansen og Hustrue Sidse Bentsdatter af Buddinge, for at have gjort dem skyldige i ulovligt Kroehold og uberettiget Handel, og

Arrestanten, Tjenestekarl Lars Larsen af Vangede, for at have under de i den Anledning optagne Forhører, afgivet falsk Forklaring for Retten.

Forsaavidt den her for Retten beskikkede Defensor, Procurator Ring, har andraget paa, at den ergangne Underretsdom, hvorved Arrestanten er anseet med Straf efter 1—13—9, og Tiltalte, Sidse Bentsdatter, er idømt en Mulct af 25 Rbd. Sølv til Amtets Fattigkasse, men Tiltalte, Jens Hansen, for videre Tiltale er frifunden, vorder for de Tiltaltes Vedkommende kjendt uefterrettelig at være, siden de dem paasigtede Overtrædelser, ifølge Lovgivningen, skulle behandles politieretsviis, og Sagens Udførelse og Paakjendelse ved Extraret følgeligen er foregaaet ved et incompetent forum, maa Overretten bemærke, at den Forbindelse, der finder Sted mellem det Arrestanten imputerede delictum og de Lovovertrædelser, hvorfor de Tiltalte sigtes, idet nemlig den Forklaring, hvorfor han tiltales, er afgivet under de Forhører, som ere anstillede til Oplysning om disses Brøde, og derhos ogsaa har denne til Gjenstand, findes at indeholde Anledning til for Over-Øvrigheden at bestemme, saaledes som skeet er, at alle de 3 Tiltaltes Forhold skulde paakjendes under een og samme Sag. Naar nu derhos hensees til, at de Tiltalte vistnok ikke med Føie kunne besvære dem over, at en Procesform er valgt, der ingenlunde kan ansees mindre betryggende end den for Politiesager foreskrevne, og den Omstændighed, at Sagen derved er bragt under Paakjendelse af nærværende Over-

ret, istedetfor at den, hvis den havde været behandlet politieretsviis, vilde have henhørt under Amtets Overpolitieret, saameget mindre kan antages at være til Præjudice for de Tiltalte, som disse endog derved, at der her for Retten er beskikket dem en Defensor, erholde et Forsvar, de vilde have maattet undvære for Amtets Overpolitieret; saa finder Overretten heller ikke at burde, ved at kjende Underretsdommen uefterrettelig, vidtløftiggjøre denne mod de Tiltalte iøvrigt nu fuldkommen oplyste Sag, men samme vil, saavel for deres som for Arrestantens Vedkommende, være at tage under Paakjendelse.

Hvad Sidstnævnte betræffer, da har han selv vedgaaet, hvad der og ved de øvrige under Sagen oplyste Omstændigheder er godtgjort, at den af ham den 17de Juli f. A. inden Retten afgivne og beedigede Forklaring om, ingensinde af nogen af de Tiltalte at have kjøbt Brændeviin, er urigtig, idet Arrestanten flere Gange har ved sin Moder ladet hente Brændeviin, for hvilket han om Løverdagen, naar han fik sine Ugepenge, gjorde Afregning med Tiltalte, Sidse Bentsdatter, og da betalte hende det Modtagne, ligesom han og ved saadan Leilighed har ladet sig skjænke og betalt en Snaps.

Arrestanten, der foregiver, uden at saadant dog er godtgjort, at have ved tvende andre Deponenters Tilskyndelser, ladet sig forlede til at afgive hiin falske Forklaring, for ikke at føre de Tiltalte i Fortred, er saaledes af Underdommeren med tiltagne Meddomsmænd rettelig

gen anseet at have gjort sig skyldig i falsk Vidnesbyrd, uden at den Omstændighed, at han nogen Tid efter selv frivilligen har begjært sig admitteret til at berigtige sit første urigtige Udsagn kan komme i Betragtning, siden Forbrydelsen af ham var fuldbragt og sammes Straf er lovbestemt.

Med Hensyn til de Tiltalte, da maa den Omstændighed, at der ved en hos dem anstillet Inqvisition er forefundet et for deres Stilling betydeligt Qvantum Brændeviin, samt forskjellige Urtekramvare, afveiede i smaae Vægter, for hvis Bestemmelse til eget Brug de ingen fyldestgjørende Forklaring have kunnet give, i Forbindelse med de mange afhørte Vidner, der edeligen have bevundet at have afkjøbt Tiltalte, Sidse Bentsdatter, saavel Brændeviin som Urtekramvare, ansees at afgive skjelligt Beviis for, at denne Tiltalte har gjort sig skyldig i de hende imputerede Forseelser, og den herfor ved Underretsdommen idømte Mulct findes passende, hvorimod man med Underretten maa være enig i, at Tiltalte, Jens Hansen, ikke tilstrækkeligen er overført at have deeltaget i denne Handel.

Ogsaa maa det billiges, at Arrestanten og de Tiltalte ere tilpligtede, hver for sit Vedkommende, at udrede Actionens Omkostninger; hvorhos det dog, i Henseende til de Actor og Defensor tillagte Sallarier, hvis Størrelse af 3 Rbdlr. Sølv til hver findes passende, maa ansees rigtigt, at de Tiltalte, paa Grund af den ovenanførte Omstændighed ved Sagens Behandling, ere

fritagne for at deeltage i Udredelsen af det for Defensor bestemte Sallarium, ligesom der heller ikke, med Hensyn paa sammes Størrelse og Beskaffenheden af Sagen, forsaavidt den vedkommer Arrestanten, findes Anledning til at paalægge det Offentlige at udrede nogen Deel af samme, hvorimod man ikke kan være enig i, at Arrestanten alene skulde bære det Actor for Underretten tilkjendte Sallarium, siden der ifølge Pl. af 29de Marts 1813 kunde have været beskikket en Actor mod de Tiltalte, om end Sagen for deres Vedkommende var bleven behandlet for Politieretten, og der ikke i Sagens Beskaffenhed findes nogen Anledning til at antage, at dette vilde have været undladt, hvisaarsag de Tiltalte blive pligtige tilligemed Arrestanten at udrede dette Sallarium.

Med denne Modification vil altsaa Underretsdommen i det Hele være at stadfæste.

Sallarium til Actor her for Retten findes at kunne bestemmes til 5 Rbd. Sølv, hvilke Arrestanten vil blive pligtig at betale, siden en Actor ikke, ifald Sagen havde været behandlet politieretsviis, i anden Instants mod de Tiltalte havde kunnet anordnes.

Under Sagens Behandling i første Instants har intet ulovligt Ophold fundet Sted, ligesom og Sagførelsen for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Birkethingsdommen bør ved Magt at stande, dog at de Tiltalte, Jens Hansen og Hustrue Sidse Bentsdatter, tilligemed

Arrestanten Lars Larsen, udrede det Actor for Underretten tillagte Sallarium, hver med ½ Deel.

I Sallarium til Actor her for Retten, Secretair og Procurator Schønberg, betaler Arrestanten 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

*

*

*

Høiesterets-Dom, afsagt den 22de April 1829, betræffende Lars Larsen.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør, forsaavidt paaanket er, ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Dreier for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbdlr. Sølv.

No. 22.

En Person, der i en Boutik havde modtaget Varer, hvormed han undløb uden at erlægge Betaling, anseet for Bedragerie. Den, der har indfundet sig paa Gjerningsstedet tilligemed den Sigtede, maa kunne føres som Vidne imod denne, naar Omstændighederne tale mod, at han skulde være medskyldig i den forøvede Mislighed.

I Sagen:

Procurator Hansen, som Actor,

contra:

Arrestanten Anders Jensen.

(Afsagt den 10de Marts 1829).

Det Forhold, som Arrestanten Anders Jensen under nærværende Sag sigtes for, gaaer ud paa, at han i Forening med en Anden skulde have indfundet sig hos Guldsmed Clausens Enke i hendes Boutik, hvor han forlangte at see paa Guld-Ørenringe; men at han derefter, da et saadant Par var leveret ham og han havde tilbudt en vis Betaling for dem, til hvilken Priis de og bleve ham overladte, undløb med dem, uden at erlægge Betalingen.

Nu har Arrestanten vel benægtet, at han i den nævnte Boutik havde forlangt at forevises saadanne Ringe og at han bortløb med et Par; men det Urigtige i denne Benægtelse maa antages godtgjort in specie ved de af Pigen Johanne Holm og Nicolai Peter Adolph Knop aflagte edelige Forklaringer; thi at den Sidste af disse tilligemed Arrestanten havde indfundet sig i den ommeldte Guldsmed-Boutik, kan ikke tilintetgjøre Virkningen af hans Vidnesbyrd, da Omstændighederne i Sagen tale mod, at han paa nogen Maade skulde være medskyldig i den forøvede Mislighed, og han ikke engang af Arrestanten selv sigtes for nogen Ulovlighed med Hensyn til de nævnte Ringe.

Retten skjønner imidlertid ikke, at Forholdet kan blive at betragte som Tyverie, da Borttagelsen ikke er skeet hemmelig, men Ringene, førend han forsøgte at tilvende sig dem uden Betaling, vare leverede ham i

Haanden og endog overdragne til ham, imod at han derfor betalte den tilbudne Sum.

Den forøvede Mislighed kan derfor kun blive at ansee som et Bedragerie, hvorfor Arrestanten vil blive at idømme en arbitrair Straf, der efter Omstændighederne og med særdeles Hensyn til, at han forhen har været dømt for Tyverie og efter den Tid har været anseet med Straf af 3 Aars Rasphuusarbeide for attenteret Indbrud, vil blive at bestemme til 2 Aars Arbeide i Forbedringshuset, hvorhos han bliver at tilpligte at udrede Actionens Omkostninger og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Hansen, 5 Rbd. Sølv.

Actor har vel paastaaet Arrestanten tilpligtet at udrede Erstatning for Ringene, som ikke ere komne tilstede; men herom kan ikke være Spørgsmaal, da Eieren under Politieforhøret udtrykkelig har frafaldet Fordring paa Godtgjørelse for sit Tab.

Under den befalede Sagførelse har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Thi kjendes for Ret: Arrestanten Anders Jensen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 2 Aar, hvorhos han bør udrede alle af denne Action lovlig flydende Omkostninger, og derunder i Sallarium til Actor, Procurator Hansen, 5 Rbdlr. Sølv.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.

* * *

Høiesterets-Dom, afsagt den 23de April 1829.

Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rettens Dom bør ved Magt at stande. I Sallarium til Advocat Blechingberg for Høiesteret betaler Tiltalte 10 Rbd. Sølv.

No. 23.

Spørgsmaal, om og hvorvidt en Forpligtelse, der var paalagt en Universalarving, at udbetale tvende Livrenter, hvis en bestemt Capital, efterat en Gjeld deraf var berigtiget, indtil en vis Sum blev conserveret, kunde antages at være gaaet i Opfyldelse, deels med Hensyn til, at Testator siden Testamentets Oprettelse havde indladt sig i nyt Ægteskab, deels i Betragtning af, at han havde hævet en Deel af den ommeldte Capital førend sin Død.

I Sagen:

Sognepræst Bulls Enke Anna Sophie Bull af Odense,

contra:

Procurator Peter Johan Arboe i Holbek.

(Afsagt den 16de Marts 1829.)

Ved et af afdøde Cancellieraad Christian Grønbech af Grønnebjerggaard under 23de Febr. 1824 oprettet og den 17de Octbr. 1826 allernaadigst confirmeret Testament, der indsætter Testators afdøde Kones Søstersøn Peter Johan Arboe til at være hans Universal-

arving, er det blandt andet paalagt denne at udbetale til Testators Søster, Præsteenken Anna Sophie Bull i Odense, 100 Rbd. Sedler aarlig saalænge hun lever og er Enke, samt i det Tilfælde, at Testators anden Søster, Laurentia Elisabeth Prahl, overlever sin Mand, da ligeledes at udbetale til hende 100 Rbdlr. Sedler, saalænge hun lever og er Enke, hvorhos det i Testamentet videre hedder: "dog bortfalde disse ham paalagte Forpligtelser i det Tilfælde, at den Capital 26,000 Rbdlr., som jeg efter Frøken Kaases Panteobligation har staaende i Grevensvænge, enten ganske eller saa meget deraf skulde tabes, at det Øvrige, efterat min Gjeld til Frue Koefoed deraf er betalt, ikke udgjøre respective 2,500 eller 5,000 Rbd.; derimod paalægges det Peter Johan Arboe, dersom jeg døer inden denne Sag, som staaer i Forbindelse med Grev Danneskjolds Boe, kan blive bragt i Rigtighed, uopholdelig at føie saadan Foranstaltning, at en Sum indtil 5,000 Rbdlr., om saameget af Capitalen conserveres, bliver sikkert udsat, saa at Renten deraf, som deles mellem begge Enker, kan sikkres dem i det Tilfælde, at de enten begge, eller een af dem skulde overleve ham. Iøvrigt tilhører Capitalen Peter Johan Arboe og hans Arvinger, men mine to Søstre sikkres kun Renterne i deres Enkestand, hver, som meldt, indtil 100 Rbd. Sedler aarlig, indtil deres Død."

I Anledning af denne Bestemmelse er paa Skiftet efter afdøde Conferentsraad Grønbech opstaaet Tvist

mellem Citantinden, Sognepræst Bulls Enke Anna Sophie Bull, paa den ene, og Indstævnte, Procurator Peter Johan Arboe, paa den anden Side, om denne kan ansees pligtig til at udsætte en saadan Capital, at Citantinden af sammes halve Renter kan nyde den hende tillagte aarlige Pension af 100 Rbdlr. Sedler, hvilken Tvist ved Decision af 18de Sept. 1827 er afgjort derhen, at saavel afdøde Cancellieraad Grønbechs Boe, som hans testamentariske Arving, Indstævnte Procurator Arboe, ere blevne frifundne for bemeldte Afdødes to Søstre Anna Sophie Bull og Laurentia Elisabeth Prahls Tiltale.

Denne Decision har Citantinden, efter erhvervet Opreisning og Bevilling til fri Proces, nu indanket her for Retten og paastaaet samme underkjendt, og at Skifteforvalteren i Cancellieraad Grønbechs Stervboe derimod bør, af den Peter Johan Arboe tilkommende Arv, foranstalte indsat i vedkommende Overformynderie mod anordningsmæssig Sikkerhed 2,500 Rbd. Sedler, hvoraf Citantinden, saalænge hun lever og er Enke, bør nyde de aarlige Renter, eller og at denne Forpligtelse bør paaligge bemeldte Arving, samt at Citantinden bør nyde de aarlige 100 Rbdlr. fra den Tid, Cancellieraad Grønbechs Boe burde efter Anordningerne være sluttet, saa har hun og nedlagt Paastand om, at Indstævnte tilpligtes at betale Processens Omkostninger med noget Tilstrækkeligt.

arving, er det blandt andet paalagt denne at udbetale til Testators Søster, Præstekonen Anna Sophie Bull i Odense, 100 Rbd. Sedler aarlig saalænge hun lever og er Enke, samt i det Tilfælde, at Testators anden Søster, Laurentia Elisabeth Prahl, overlever sin Mand, da ligeledes at udbetale til hende 100 Rbdlr. Sedler, saalænge hun lever og er Enke, hvorhos det i Testamentet videre hedder: "dog bortfalde disse ham paalagte Forpligtelser i det Tilfælde, at den Capital 26,000 Rbdlr., som jeg efter Frøken Kaases Panteobligation har staaende i Grevensvænge, enten ganske eller saa meget deraf skulde tabes, at det Øvrige, efterat min Gjeld til Frue Koefoed deraf er betalt, ikke udgjøre respective 2,500 eller 5,000 Rbd.; derimod paalægges det Peter Johan Arboe, dersom jeg døer inden denne Sag, som staaer i Forbindelse med Grev Danneskjolds Boe, kan blive bragt i Rigtighed, uopholdelig at føie saadan Foranstaltning, at en Sum indtil 5,000 Rbdlr., om saameget af Capitalen conserveres, bliver sikkert udsat, saa at Renten deraf, som deles mellem begge Enker, kan sikkres dem i det Tilfælde, at de enten begge, eller een af dem skulde overleve ham. Iøvrigt tilhører Capitalen Peter Johan Arboe og hans Arvinger, men mine to Søstre sikkres kun Renterne i deres Enkestand, hver, som meldt, indtil 100 Rbd. Sedler aarlig, indtil deres Død."

I Anledning af denne Bestemmelse er paa Skiftet efter afdøde Cancelliraad Grønbech opstaaet Tvist

mellem Citantinden, Sognepræst Bulls Enke Anna Sophie Bull, paa den ene, og Indstævnte, Procurator Peter Johan Arboe, paa den anden Side, om denne kan ansees pligtig til at udsætte en saadan Capital, at Citantinden af sammes halve Renter kan nyde den hende tillagte aarlige Pension af 100 Rbdlr. Sedler, hvilken Tvist ved Decision af 18de Sept. 1827 er afgjort derhen, at saavel afdøde Cancellieraad Grønbechs Boe, som hans testamentariske Arving, Indstævnte Procurator Arboe, ere blevne frifundne for bemeldte Afdødes to Søstre Anna Sophie Bull og Laurentia Elisabeth Prahls Tiltale.

Denne Decision har Citantinden, efter erhvervet Opreisning og Bevilling til fri Proces, nu indanket her for Retten og paastaaet samme underkjendt, og at Skifteforvalteren i Cancellieraad Grønbechs Sterveboe derimod bør, af den Peter Johan Arboe tilkommende Arv, foranstalte indsat i vedkommende Overformynderie mod anordningsmæssig Sikkerhed 2,500 Rbd. Sedler, hvoraf Citantinden, saalænge hun lever og er Enke, bør nyde de aarlige Renter, eller og at denne Forpligtelse bør paaligge bemeldte Arving, samt at Citantinden bør nyde de aarlige 100 Rbdlr. fra den Tid, Cancellieraad Grønbechs Boe burde efter Anordningerne være sluttet, saa har hun og nedlagt Paastand om, at Indstævnte tilpligtes at betale Processens Omkostninger med noget Tilstrækkeligt.

Indstævnte har derimod paastaaet den paaankede Skiftedecision stadfæstet og Citantinden tilpligtet at betale Indstævnte Processens Omkostninger skadesløst.

Til Styrke for den af Citantinden nedlagte Paastand er anført, at da den i Testamentet omhandlede Gjeld til Frue Koefoed formeentligen efter en af Testator under 31te Octbr. 1817 udstædt Obligation alene har udgjort 8,000 Rbdlr. Sølv, der ere indfriede efter Cours 225 med 9,000 Rbd. Sedler, men Cancellieraad Grønbech derimod ved Testamentets Oprettelse havde indestaaende i Grevensvænge efter Frøken Kaases Obligation 26,125 Rbdlr. Sedler, er der saaledes bleven langt mere tilbage af dette Tilgodehavende, end der udfordredes til at sikkre Citantinden den hende tillagte Pension. Derimod er af Indstævnte bemærket, at Cancellieraad Grønbech, efter at han havde oprettet fornævnte Testamente, har indladt sig i nyt Ægteskab, og at Indstævnte, der har maattet dele Boet med hans efterlevende Enke, altsaa ikkun er bleven Eier af den halve Deel af den i Grevensvænge indestaaende Capital, hvoraf formeentligen maa følge, at man i at afgjøre hvormeget der af bemeldte Capital er conserveret, alene kan tage Hensyn til det Beløb, som der af samme, efter Berigtigelsen af Testators Gjeld til Frue Koefoed, er bleven tilbage for Indstævntes Andeel.

Fremdeles har Indstævnte erindret, at Testator selv, medens han levede, har oppebaaret 8,000 Rbdlr. Sedler af sit Tilgodehavende hos Frøken Kaas, og at

denne Sum ikke bør komme under Beregning i at bestemme, hvormeget der af denne Fordring er bleven tilbage, efterdi Testator, ved at paalægge Indstævnte at udsætte indtil 5,000 Rbd., om saa meget af Capitalen conserveres, formeentligen alene har taget Hensyn til det Overskud, der maatte finde Sted ved Testators Død, og den Sum, hvilken Testator selv har modtaget, ikke heller kan siges at være conserveret for Indstævnte. Da nu Frøken Kaases Gjæld til den Afdøde, naar deri fradrages de af ham selv oppebaarne 8,000 Rbd. ikkun har udgjort 18,125 Rbdlr. Sedler, men denne Sum, efter en med Debitrix, i Overeensstemmelse med hvad Testator, medens han levede, havde erklæret sig villig til, indgaaet Forening, er bleven afgjort saaledes, at Frøken Kaas har indfriet sin ældre Obligation ved at udstæde tvende nye til Indstævnte og Cancellieraad Grønbechs Enke, lydende tilsammen paa 10,000 Rbd. Sølv, formener Indstævnte, at de Betingelser, hvorunder Testamentet fritager ham for at udrede de til Testators Søstre legerede Pensioner, maa antages at være tilstæde, saa meget mere, som der under den Afdødes Gjeld til Frue Koefoed, foruden de foranførte 8,000 Rbd. Sølv, formeentligen endnu maa henregnes en Sum af 1,163 Rbdlr. 61 ß. Sedler og Tegn, som Sterboet har maattet tilsvare hende efter opgjort Regnskab for Aastrup og Holbeks Ladegaards Godser, hvilke Eiendomme den Afdøde havde havt under sin Bestyrelse, saa at der, om man endog vilde tage de af Testator selv

oppebaarne 8,000 Rbd. Sedler med under Beregning, dog ikke, efterat hans Gjeld til Frue Koefoed, der efter det Foranførte har udgjort 10,163 Rbdlr. 3 Mk. 13 ß. Sedler og Tegn, var fradraget den Sum, der er indkommen efter Frøken Kaases Obligation, og som i saa Fald, naar de 10,000 Rbd. Sølv, for hvilke hun har udstædt nye Obligationer, beregnes til Sedler efter Cours 225, vilde beløbe 19,250 Rbd. Sedler, er bleven mere end 9,086 Rbd. 2 Mk. 3 ß. tilbage, hvoraf Halvdelen, der tilfaldt Indstævnte, ikke udgjør en saa stor Sum, som maatte conserveres for ham af bemeldte Tilgodehavende, saafremt han skulde være pligtig at udrede de omhandlede Pensioner.

Da det af Bestemmelserne i Testamentet er klart, at det ikkun har været Testators Villie at tillægge sine tvende Søstre en aarlig Pension for det Tilfælde, at der af den i Grevensvænge indestaaende Capital maatte, efterat hans Gjeld til Frue Koefoed var betalt, blive et Overskud tilbage, uden at noget af Boets øvrige Masse skulde anddrages Universalarvingen til Opnaaelsen af dette Øiemeed, men Indstævnte formedelst Testators Indtrædelse i nyt Ægteskab, efterat Testamentet var oprettet, og hans efterlevende Enkes deraf flydende Eiendomsret til det halve Boe, ikkun har arvet Halvparten af fornævnte Capital, maa det vel billiges, at man i at afgjøre Citantindens Ret mod Indstævnte til at fordre Udsættelsen af en saadan Sum, hvorved den aarlige Pension kunde sikkres hende, ikke kan tage Hensyn

til hvad der i det Hele, efterat Gjelden til Frue. Koes foed er betalt, er bleven tilovers af det foromhandlede Tilgodehavende, men ikkun til den Deel af dette Overskud, der er falden paa Indstævntes Lod; efterdi han i modsat Fald, tvertimod Testators tilkjendegivne Hensigt, maatte komme til at afgive en Deel af Boets øvrige Masse, hvoraf han endog, formedelst Testators nye Egteskab, ikkun erhvervede halv saameget, som der oprindeligen var ham tiltænkt, til Fordeel for dennes Søstre; derimod skjønnes det ikke, at Indstævntes Formening om, at de af Testator selv oppebaarne 8,000 Rbd. af Frøken Kaases Gjeld, ikke burde tages med under Beregning, kan gives Medhold.

Det er nemlig kun for det Tilfælde, at den i Grevensvænge indestaaende Capital enten ganske eller for en vis Deel maatte tabes, at Indstævnte ved Testamentet fritages for at opfylde de ham i Henseende til Testators tvende Søstre paalagte Forpligtelser, men det er aabenbart, at den Sum, som den Afdøde selv har oppebaaret af fornævnte Capital, ikke kan siges at være tabt.

I Overeensstemmelse hermed maa da og den paafølgende Passus i Testamentet, der for det Tilfælde, at Sagen ikke maatte blive bragt i Rigtighed, medens Testator levede, paalægger Indstævnte at udsætte indtil 5,000 Rbd., om saameget af Capitalen conserveres, være at forstaae, ligesom det og maa formodes, at den Sum, som Testator selv havde hævet, er kommen Ind-

stævnte tilgode under Boets øvrige Masse. Det maa desuden bemærkes, at den første Passus, naar den sammenholdes med den paafølgende, netop forudsætter, at Gjelden kunde være berigtiget i det Hele inden Testators Død og desuagtet paalægger Indstævnte, under de angivne Betingelser af et Overskud, at tilsvare Pensionerne; men naar den totale Indfrielse af Gjelden, der maatte skee medens Testator levede, ei kunde hæve Forpligtelsen, saa kan dette ei heller antages om den partielle, men denne maa for den Sum, den har udgjort, medregnes for at udbringe, hvad der af Capitalen kan antages at være bleven i Behold.

Hvad dernæst Forstaaelsen af det Udtryk: "min Gjeld til Frue Koefoed" angaaer, da kunde det vel, skjøndt Udtrykket er saa almindeligt, at derunder kan indbefattes Alt, hvad Testator maatte være Frue Koefoed skyldig, synes, at det ikke havde været Testators Mening, at der i den omhandlede Henseende burde affkortes anden Gjeld i hans Tilgodehavende hos Frøken Kaas, end den, han var Frue Koefoed skyldig efter Obligation af 31te Octbr. 1817, naar hensees til, at han i Testamentet har forudsat, at de benævnte Gjeldsposter kunde blive berigtigede medens han levede, siden han fra denne Synspunct ved sin Gjeld til Frue Koefoed, ikke vel kan have tænkt paa det ubestemte og løbende Ansvar, som stod i Forbindelse med Bestyrelsen af hendes Godser og der af ham først kunde ansees som ophørende ved hans Død, ligesom de paafølgende

Udtryk: "dersom jeg døer inden denne Sag kan blive bragt i Rigtighed" ogsaa synes at hentyde paa at Testator har havt en Gjeld af bestemt Beskaffenhed for Øie; men disse Grunde maa dog bortfalde, naar det bemærkes, at hans Gjeld til Frue Koefoed efter fornævnte Obligation var uopsigelig, saalænge han levede, og at der altsaa først kunde blive Spørgsmaal om sammes Betaling ved hans Død, saa at han ved Udtrykket: "denne Sag" maa have sigtet til Frøken Kaases Gjeld til ham, hvilket og bestyrkes ved den umiddelbar paafølgende Passus: "som staaer i Forbindelse med Grev Danneskjolds Boe", da denne var Cautionist for Frøken Kaas.

Men skjøndt der, efter det Foranførte, ikke kan antages at være bleven saa meget tilovers af det omhandlede Tilgodehavende, at Citantinden og Søster deraf kunde nyde de dem tillagte aarlige Pensioner af 100 Rbd. Sedler hver; thi de af hende her for Retten fremførte Erindringer, at det ei er beviist, at Frøken Kaases Gjeld ei var udbragt til mere end fornævnte 10,000 Rbd. Sølv, samt at Indstævnte i alt Fald var uberettiget til, uden Citantindens Samtykke, at forene sig med Debitrix om saadan Afgjørelse af hendes Gjeld, vil, da de ei have været fremsatte i første Instants, ikke mod Indstævntes Protest kunne komme under Paakjendelse, saa skjønnes det dog ikke, at hun, paa Grund deraf, kan miste Pensionen i det Hele, hvorimod hun formeentligen maa være berettiget til at fordre, at Halvdelen af den Capi-

tal, der, som forommeldt er conserveret for Indstævnte af Frøken Kaases Gjeld, skal udsættes for, at hun, saalænge hun lever og er Enke, deraf kan nyde den aarlige Rente.

Da nemlig Indstævntes Forpligtelse, saaledes som den i Begyndelsen af Testamentet er bestemt, gaaer ud paa at tilsvare Testators tvende Søstre 100 Rbd. Sedler hver, saa skjønnes det ikke, at der af den Passus i Testamentet, der fastsætter de Betingelser, hvorunder denne Forpligtelse skal bortfalde, kan udledes videre end at Indstævnte i saa Fald ei havde at tilsvare Pensionernes fulde Beløb; men heraf kan dog ikke flyde, at han skulde være aldeles fri for at udrede Pension til Testators Søstre, forsaavidt der dog, efterat den Afdødes Gjeld til Frue Koefoed var betalt, blev Noget tilovers af den omhandlede Fordring, hvis Frugter kunde komme dem tilgode. At dette nu heller ikke har været Testators Mening, bestyrkes ei alene derved, at Testamentet viser, at han har villet unddrage Overskuddet af Frøken Kaases Obligation indtil en vis Grændse fra Indstævntes Disposition til Fordeel for sine Søstre, men fremlyser og af den Passus i Testamentet, som just handler om det Tilfælde, der her er indtruffet, at nemlig Gjelden ei maatte blive berigtiget medens Testator levede, i det samme paalægger Universal-Arvingen i saa Fald at foranstalte sikker udsat indtil 5,000 Rbd., om saameget af Capitalen conserveres, saavelsom af den paafølgende Bestemmelse om at Capitalen tilhører Arboe

og hans Arvinger, men at Testators Søstre kun sikkres Renterne i deres Enkestand, hver, som meldt, indtil 100 Rbd. Sedler aarlig indtil deres Død, hvilket Alt kjendeligen forudsætter, at der og kunde blive mindre at udsætte end 5,000 Rbd., samt at hans Søstre og kunde erholde mindre end 100 Rbd. hver i Pension.

Da det nu, efter det Foranførte, maa antages, at der af den Capital, som den Afdøde, efter Frøken Kaasses Panteobligation, havde indestaaende i Grevensvænge, ikke er tabt mere end at det Øvrige, efter Fradrag af hans Gjeld til Frue Koefoed, har udgjort 9,086 Rbd. 2 Mk. 3 ß. Sedler og Tegn, hvoraf Indstævnte for sin Andeel tilkommer 4,543 Rbd. 1 Mk. 1½ ß., saa vil Citantinden, der efter Testamentet kan fordre, at Renterne af den halve Deel af denne Sum behørigen sikkres hende, være at kjende berettiget til i Stervboet efter afgangne Cancellieraad Grønbech at erholde en Capital af 2,271 Rbd. 3 Mk. 9 ß. Sedler og Tegn af den Indstævnte tilfaldne Arv udsat mod saadan Sikkerhed, som efter Anordningerne for Umyndiges Midler bør finde Sted, samt til deraf, saalænge hun lever og er Enke, at nyde de aarlige Renter. Derimod kan hendes Paastand om at nyde bemeldte aarlige Pension, forinden Capitalens Udsættelse, saaledes som denne Paastand er affattet, efter Lovens 1—5—12, ikke tages til Følge.

Processens Omkostninger blive, efter Omstændighederne, at ophæve, dog vil Indstævnte, efter Forordningen 3die Juni 1796 §. 42 have at betale Citantindens

befalede Sagfører her for Retten, Procurator Benzon, Sallair, der bestemmes til 15 Rbd. Sølv.

Under den befalede Sagførelse har intet ulovligt Ophold fundet Sted.

Det til Sagen hørende stemplede Papiir har været forbrugt.

Thi kjendes for Ret: Citantinden, Sognepræst Bulls Enke, Anna Sophie Bull af Odense, bør være berettiget til i afgangne Cancellieraad Grønbechs Stervboe at erholde 2,271 Rbdlr. 3 Mk. 9 ß. Sedler og Tegn af den Indstævnte, Procurator Peter Johan Arboe i Holbek, tilkommende Arv udsatte mod saadan Sikkerhed, som efter Anordningerne for Umyndiges Midler bør finde Sted, hvoraf Citantinden, saalænge hun lever og er Enke, bør nyde de aarlige Renter.

Processens Omkostninger her for Retten ophæves, dog at Indstævnte betaler Citantindens befalede Sagfører her for Retten, Procurator Benzon, 15 Rbdlr. Sølv i Sallair.

Det Idømte at udredes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Adfærd efter Loven.

No. 24.

En Dom, hvorved en Sag afvises, kan ikke betragtes som et interlocutorium.

I Sagen:

Kammerherre og Major von Grevenkop Castenskjold,

contra:

Forpagter Mariboe.

(Afsagt den 23de Marts 1829).

Citanten, Kammerherre og Major von Grevenkop Castenskjold, paaanker til at kjendes uefterrettelig og til Sagens deraf følgende Hjemviisning en, i en mellem ham og Indstævnte, Forpagter Mariboe, ved Meerløse og Tudse Herreders Ret staaende Sag, afsagt Kjendelse, forsaavidt samme i Henseende til den af ham paastaaede Stadfæstelse af en hos Indstævnte effectueret Udkastelsesforretning, har afviist Søgsmaalet.

Betræffende denne Paaanke, har Indstævnte præliminariter nedlagt Paastand om Afviisning paa Grund af, at Citanten ikke til Protocollen har forlangt den passerede Kjendelse in forma beskreven til Paaanke, og at følgelig ikke heller saadan Beskrivelse ved nogen Eragtning er tilstaaet ham.

Men foruden at et Decret af Underdommeren om, at Citanten var berettiget til at erholde Kjendelsen in forma

beskreven, indeholdes i den Omstændighed, at Dommeren paa denne Maade efter Citantens Forlangende har udfærdiget samme til ham, saa er og den omhandlede Kjendelse, forsaavidt den her under Sagen er paaanket, nemlig i Henseende til, at den har afviist Citantens Søgsmaal med Hensyn til den foretagne Udkastelsesforretning, ikke at betragte som noget interlocutorium, men som en Dom, hvorved Spørgsmaalet om Citantens Ret til at faae Gyldigheden af den foretagne Udkastelsesforretning paakjendt ved Underretten, endeligen er afgjort, og som saadan kan den ikke være at henføre under Forskrifterne i Frd. 17de Mai 1690.

Ifølge heraf kan altsaa den af Indstævnte nedlagte Afviisnings-Paastand ikke være at tage til Følge, hvorimod, med Hensyn til den af Indstævnte for dette Tilfælde tagne Forbeholdenhed, intet videre for Tiden bliver at paakjende.

Thi eragtes: Den af Indstævnte, Forpagter Mariboe, paastaaede Afviisning af nærværende Sag, kan ikke finde Sted.

No. 25.

Den Part, der søges til at give Erstatning for en afholdt Udsættelsesforretning, maa være berettiget til, under samme Sag, at faae sine connexe Contraprætensioner paa Vederparten paakjendte, skjøndt denne indtaler sit Krav paa Erstatning i Form af Appel.

I Sagen:

Indsidder Anders Nielsen,

contra:

Executores testamenti efter afgangne Capitain og Muurmester Bechmann, Secretair Hoppe og Brændeviinsbrænder Piper.

(Afsagt den 23de Marts 1829).

Da nærværende Søgsmaal efter den Paastand, som Citanten, Indsidder Anders Nielsen i sit Indlæg af 2den Marts dette Aar, har nedlagt, ikkun gaaer ud paa et Erstatningskrav, som han formerer paa de Indstævnte, Executores testamenti efter afg. Capitain og Muurmester Bechmann, Secretair Hoppe og Brændeviinsbrænder Piper, fordi disse ved Fogden have ladet ham udsætte fra Besiddelsen af en Bechmanns Boe tilhørende Gaard med Tilliggende, saa kan det ikke formenes de Indstævnte, der paaberaabe sig at Bechmanns Boe har Leie af Gaarden tilgode hos ham, ved Contrasøgsmaal at indtale under samme Sag den Fordring, de saaledes formere paa ham; thi den Omstændighed, at han efter Indholdet af Stævningen indtaler sit Krav under Form af Appel af den nævnte Udkastelsesforretning, kan ikke afgive nogen fyldestgjørende Grund til, at de Indstævnte skulde kunne dømmes til at betale ham sin Fordring, uden at kunne opnaae Liqvidation i det Krav, som de fra hans Besiddelsestid

af Gaarden formene at have paa ham, og som saaledes staaer i nøieste Forbindelse med Hovedkravet.

Den af de Indstævnte først begjærte Anstand vil derfor blive at bevilge.

Thi eragtes: Den af de Indstævnte, Executores testamenti efter afg. Capitain og Muurmester Bechmann, Secretair Hoppe og Brændeviinsbrænder Piper, først begjærte Anstand bevilges.

Bemærkninger om den gamle islandske Lov Graagaasen.

(Slutning; see dette Binds første Hefte).

Efterat have givet Udsigt over Processens vigtigste Momenter og Lærdomme, gaaer vor Forfatter over til at beskrive Retterne i Island i Republikens Tid, Side LXXXVI—XCVI, men da vi alt i det Foregaaende have berørt denne Materie, maa vi nøies med at henvise til de Bemærkninger, som vi der have fremsat. Vi gaae derfor, med vor Forfatter, over til Criminalretten, som han har afhandlet S. XCVI—CXIV.

Vi have i det Foregaaende gjort opmærksom paa, at Søgsmaal for Forbrydelser ikke udgik fra en med en udøvende Magtfuldkommenhed forsynet Regjering, men at disse enten betragtedes som en enkelte Private tilkommende Rettighed, eller at, hvor dette ikke fandt Sted, det blev tilladt enten — i enkelte Tilfælde — vedkommende Herredsforstander, eller Commune, eller endelig Enhver, som vilde paatage sig det, at anlægge

slige Søgsmaal. [66]) Derimod benyttede Regjeringen sin lovgivende Myndighed til at foreskrive Straffelove, for at forebygge Vilkaarlighed i Udøvelsen af Straf-retten.

Graagaasen kjender kun tvende Hovedarter af Straffe, nemlig Frihedsstraffe og Formuestraffe; der-imod kjender den hverken Dødsstraffe eller Legems-straffe. [67]) Iblandt Frihedsstraffene kjendte den ikke Fængsel, men alene to Arter af Landsforviisningsstraffe, skóggángr, der er bleven oversat ved proscriptio, og fjörbaugsgardr, der gives ved relegatio. Imidlertid havde disse Straffe noget Særegent ved sig i Island, og maae derfor nøiere beskrives for at forstaaes. Den større Landsforviisning bestod deri, at den, som blev dømt dertil (skógarmadr), kunde dræbes af hvilken-

[66]) See S. 129 Not. 61.

[67]) Dødsstraffe og mutilerende Straffe paalagdes vel ikke ligefrem ved Dommen, men vare dog tildeels en nødvendig Følge af den større Landsforvisning (Skoggang). Mutilerende Straffe, som et Tillæg til Skovgangs-Straffen, anvendtes kun for parricidium, Graagaas. II Pag. 161. At Døden skulde være en nødvendig Følge af Skovgangs-Straffen, sees af Udtrykket: úalandi, úferiandi, uráðandi öllum biargráðum, at den Dømte ikke maatte under Straf, huses, hæles, forsørges, føres ud af Landet, eller hjelpes med noget til Livets Vedligeholdelse tjenligt Raad; at der sattes Priis paa den Fordømtes Hoved; at en Fordømt kunde, ved at dræbe 3 saadanne, faae sin fuldkomne Frihed igjen m. m. som foreskrives i Vigsl. cap. 109 II p. 156 ff. S.

somhelst og hvorsomhelst man traf ham, saavel inden= som udenlands (p. p. Kap. 36 I S. 99); ingen maatte huse ham eller yde ham den mindste Hjelp eller Understøttelse og heller ikke flytte ham ud af Landet, alt under enten den større eller mindre Landsforvisningsstraf, efter Omstændighederne (Samme Kap. S. 97—98, K. 49 S. 135, Vigsl. K. 111 S. 164) og desuden havde han forbrudt alt sit Gods, halvt til Sagsøgeren og halvt til Thingsognets eller Landsfjerdingens Fattige. Den som var dømt til denne Straf kaldtes skógarmadr óalandi, óferjandi, órádandi öllum bjargrádum, (Vigsl. K. 62 II S. 100, Niála K. 142 S. 230, K. 143 S. 233). Man seer, at denne Straf ofte er bleven saaledes formildet, enten ved Parternes egen Overeenskomst, efter forud erholdt Tilladelse dertil fra Althinget, eller ved dettes umiddelbare Bevilling, at det blev tilladt at føde en Skovgangsmand, samt at flytte ham ud af Landet, i hvilket Tilfælde man ikke maatte dræbe ham i Udlandet (p. p. K. 36 I S. 99). Ægteskabs=Rettighederne ophørte imellem Skovgangsmanden og hans Kone, saa at de Børn, han siden avlede med hende, bleve ansete som uægte, og erholdt ingen Arv (Ap. K. 4 S. 187). Grettis-Saga beretter, at Løgsøgumanden Stein Thorgestsøn har antaget det som Lov, at en Skovgangsmand skulde erholde sin Frihed efter 20 Aar, men dette Edikt er et iblandt dem, som ikke have faaet varig Gyldighed, og findes derfor ikke i Graagaasen.

Fjörbaugsgardr eller den mindre Landsforviisning bestod deri, at den, som blev dømt dertil, *blev* anviist 3 Gaarde, der ikke laae længere end en Dagsreises Afstand fra hverandre, til Opholdssted. Paa disse 3 Gaarde, samt paa Veien imellem dem, og i et Pileskuds Afstand derfra, til alle Sider, var han fredhellig, dog med den Betingelse, at han ikke reiste oftere end een Gang om Maaneden imellem hver Gaard. Hver Sommer skulde han gjøre Forsøg paa at komme ud af Landet, og i den Henseende anmode 3 Skippere efter hinanden om at flytte ham. Hvis han gjorde lignende Forsøg 3 Sommere, eller hvis han drev tilbage, beholdt han sin Fredhellighed, men Vinteren efter den fjerde Sommer tabte han den, under alle Omstændigheder, og blev Skovgangsmand. Naar han kom ud af Landet inden den 3die Sommers Udgang, skulde han opholde sig 3 Aar udenlands, efter hvilken Tid han kunde vende tilbage, og indtræde i alle sine personlige Rettigheder, som om han aldrig var bleven straffet (p. p. K. 33—34 S. 89—93, Vígagl. S. K. 19 S. 218). Denne mindre Landsforviisning kunde letteligen enten skærpes eller forvandles til den større Landsforviisning. Den kunde skærpes saaledes, at han aldrig maatte vende tilbage til Landet, i hvilket Tilfælde den, kun med Hensyn til Navnet, var forskjellig fra den større Landsforviisning i formildet Grad (Kap. 40 S. 119. Vígaskútu Saga K. 13). Fjørbaugsmanden havde forbrudt alt sit Gods. Dersom enten lovligen tildømte Bøder eller Skade-

erstatning eller 1 Mark, som tilkom Herredsforstanderen, ikke blev udredet ved Executionen, forvandledes Straffen til skóggáng; denne Mark, som Herredsforstanderen skulde modtage, kaldtes fjörbaugr, og en Øre deraf Aladsfestr (K. 32 S. 88, Niála K. 145 S. 240). Den mindre Landsforviisning kunde, ligesom den større, ifølge Overeenskomst eller Bevilling, formildes saaledes, at Godset ikke blev forbrudt (p. p. K. 35 S. 97). Dersom en Mand blev søgt med tvende Søgsmaal paa eengang, begge til Fjørbaugsgard, forvandledes Straffen til Skovgang (K. 40 S. 120, Niál K. 145 S. 240). Disse Straffe omtales næsten i alle Sagaer, da de vare almindelige, og benævnedes med et fælles Navn: sekt. De ere uden Tvivl fremkomne af de sædvanlige Landsforviisninger i Norge — der enten strakte sig til hele Landet eller visse Fylker — uagtet de ere væsentlig forskjellige derfra. Dette synes iblandt andet at bekræftes derved, at Efterretningerne fra det 9de og 10de Aarhundrede indeholde Exempler paa Forviisning af Herredet. (See t. Ex. Vatnsdæla S. K. 20 S. 84, K. 28 S. 122, K. 35 S. 146, Finnboga R. S. K. 28 S. 290, K. 38 S. 332).

Trældom er den tredie Art af Frihedsstraf, som Graagaasen kjender, men den anvendtes ikkun for tvende Forbrydelser; nemlig for Tyverie, naar En havde stjaalet 2 Øres Værdi, eller mere, i Løbet af et Aar og skjult Kosterne, thi i dette Tilfælde blev Tyven den Bestjaalnes Træl, Vigsl. K. 117 S. 192. Det andet Exempel

har vel ikke alle Kjendemærker paa Straf, men maa dog nok betragtes som saadan [68]); naar nemlig En indgik Forlig for Leiermaal, paa den Skyldiges Vegne, og udlagde Pengebøder for ham, skulde denne blive hans Skyldtræl, indtil han havde aftjent det, som var udlagt for ham; det tilstededes kun hans Forældre og Sødskende at løskjøbe ham (Fp. K. 47 S. 362).

Afhug af Lemmer forekommer kun et eneste Sted, nemlig i Vigsl. K. 111 S. 161, naar en Slave eller Skyldtræl [69]) havde dræbt sin Herre, men Sagsøgeren kunde paadrage sig Straf, hvis han ikke foretog Mutilationen.

Pengebøder, især 3 Marks Bøder, vare meget hyppige i mindre betydelige Sager, men de kunde, ved private Forlig for Fornærmelser, stige til en meget betydelig Størrelse.

Execution af Domme var, ligesom selve Sagsmaalet, overladt til Sagsøgeren selv at besørge, efter eget Tykke. Men ligesom Lovene paa forskjellige Maader søgte at anspore vedkommende Sagsøger, til at forfølge de dem vedkommende Sager, saaledes søgte de og at forebygge, at de unddrog sig fra at iværksætte Executionen.

[68]) Det troer jeg neppe. Saadan ufrie Tilstand for at aftjene paadragen Gjeld, var mere at betragte som Erstatning eller som et Tvangsmiddel til Betaling af Gjelden, end Straf. S.

[69]) Skyldtrælle nævnes ikke paa det citerte Sted, og de vare uden Tvivl melioris conditionis end de egentlige Trælle. S.

Saaledes kunde den Sagsøger, der undlod at iværksætte Execution i den Landsforvistes Gods, eller at udføre Mutilationen paa den Træl, der havde dræbt sin Herre, paadrage sig Landsforviisningsstraf, hvis man vilde anlægge Sag imod ham derfor (p. p. K. 35 S. 94, Vigsl. K. 111 S. 161); men uagtet man seer af Lovens Bestemmelser om Skovgangsmænd, at det har været Lovgiveren om at gjøre, at faae dem udryddede, blev det dog ikke paalagt Sagsøgeren som Pligt, hvorimod det blev overladt til hvem der havde Lyst dertil, og for at opmuntre dertil, blev der først af Private, og siden af det Offentlige, udsat en vis Belønning for deres Hoved, nemlig 3 Mark for de største Forbrydere og 8 Øre for de øvrige Skovgangsmænd (Vigsl. K. 47 II S. 86, Grettis S. K. 48 S. 150). I samme Hensigt blev det efter Gudmund Valgerdsøns Raad vedtaget som Lov paa Althinget, i det sidste Decennium af det 10de Aarhundrede, at den Skovgangsmand, som dræbte 3 andre Skovgangsmænd, skulde erholde sin Frihed. Landnáma vidb. S. 250, hvilken Lov vi i Graagaasen finde saaledes udtrykt, at den Skovgangsmand, som var óalandi óferjandi (ɔ: som hverken maatte forsørges eller føres ud af Landet), skulde blive oæll og ferjandi (ufødende men førgende ɔ: hans Straf skulde forvandles til en formildet Skovgang) for den første Skovgangsmand han dræbte. Ved det andet Skovgangsmandsdrab forvandledes hans Straf til Fjørbaugsgarð, og ved det tredie blev han fri. Frie Mænd kunde og udvirke det samme for hvilkensom-

helst Skovgangsmand de ønskede, ved at dræbe Skovgangsmænd. Hertil finde vi endnu tilføiet den Clausul, at kun de Skovgangsmænd, der havde paadraget sig denne Straf for Sager, hvilke det var tilladt at bilægge i Mindelighed, uden Althingets forud erhvervede Tilladelse, skulde nyde Godt af denne Bevilling (Vigsl. K. 111 II S. 159—164, cfr. Grettis S. K. 71 S. 142). Privathævnen bliver ikke opmuntret, men den bliver forudsat som tilladelig. Kun forbydes det under Straf, at tage en Manddraber i Beskyttelse paa Drabsstedet, men udenfor det kunde dette ustraffet skee, hvorimod det var tilladt at skille tvende stridende Parter ad paa Drabsstedet, naar man ellers ikke tog nogen af dem i Beskyttelse (Vigsl. K. 9 II S. 13, K. 73 S. 115). Det tillades og En, der har faaet Saar, og andre retmæssige Sagsøgere, og alle dem, der fulgte med dem paa det Sted, hvor Saar bleve tilføiede, eller Drab begaaet, at hævne saadanne Misgjerninger, indtil det Thing hvorved Sagen skulde anhængiggjøres; andre kunde kun hævne i 24 Timer efter det begaaede Drab (K. 13 S. 17, 18). Med Hensyn til Straffe overhovedet bør det bemærkes, at de vare lige for alle frie Borgere, uden noget Hensyn til personlige eller offentlige Forhold.

Det vilde her være paa et urigtigt Sted at opregne, hvorledes de enkelte Forbrydelser bleve straffede, og vi kunne derfor ikke forsaavidt følge vor Forfatter. Vi maa altsaa indskrænke os til at fremsætte enkelte Notit-

ser, der kunne tjene til at oplyse de gamle Islænderes Straffetheorie.

Med Hensyn til Manddrab skjelner Graagaasen tydelig imellem Drab og Mord. Det Drab var Mord, som man lagde Skjul paa, og vilde ikke vedgaae; derfor skulde man, naar ingen paa den Dræbtes Vegne var tilstede, inden 24 Timer, eller saasnart som muéligt, bekjendtgjøre det Drab, man havde begaaet, for en fuldmyndig Mand eller flere; selv om man ikke inden det nævnte Tidsrum bekjendtgjorde en Skovgangsmands Drab, tabte man Belønningen derfor, og hvis det bevistes, at Drabsmanden vilde skjule saadant Drab, blev han straffet for Mord. (See, foruden det af Forf. citerede Vigsl. K. 47 II 86, som ikke er Hovedstedet, K. 48 S. 47, K. 20 S. 31, 32, K. 111 S. 159). Fadermord omtales ikke, og Frænders Drab bliver ikke straffet høiere end andre Drab. (Det Drab, som Slaver og Skyldtrælle begaae paa deres Herre, frembyder den eneste Undtagelse fra det almindelige, see Side 282). Egentligt Fostermord omtales heller ikke, men hvis en frugtsommelig Kone blev ihjelslaaet, efterat Fosteret havde viist Livstegn i Moders Liv, blev Drabsmanden anklaget for tvende Drab (Vigsl. K. 35 II S. 69). Herren kunde ustraffet dræbe sin Slave, naar det blot ikke skete paa en Helligdag (K. 108 S. 159), men blev han dræbt af Fremmede, kunde Drabsmanden straffes med den mindre Landsforviisning, hvis han ikke gav Erstátning, Vigsl. K. 108 S. 152—154.

Forøvrigt stemme Graagaasens Bestemmelser om Manddrab særdeles vel med Sagaernes Efterretninger derom.

Graagaasen indeholder mange Bestemmelser om reelle og verbale Injurier. Med Hensyn til de første skjelnes nøiagtig imellem Saar (sár) og Slag (drep) (Vigsl. K. 6 S. 11, K. 10 S. 14, K. 12 S. 16, K. 51 S. 90—91, K. 73 S. 115) og med Hensyn til de første imellem de større og mindre Saar. Til de større Saar regnedes heilund d. e. Hjernesaar, naar Hjerneskallen var saaledes læderet, at man kunde see Hjernen; holund, Hulsaar, naar Blodet kunde flyde ind i Legemets Hulhed, og mergund, Marvsaar, naar et Saar gik lige ind til Marven. Hertil hørte fremdeles, at udskjære Tungen, udstikke Øine, afskjære Øren, at castrere En, at slaae En tvers over Bagdelen (lambos) og de Slag, som bevirke Beenbrud (Kap. 8 S. 11 og flere). De mindre Saar og Hug straffedes ligesom de større, nemlig med Skovgang, rimeligviis fordi de ansaaes at indeholde mere Foragt, og vi finde aldeles intet i Graagaasen, som berettiger os til med Forfatteren at antage, at Skovgangsstraffen i det første Tilfælde var mildere, end i det sidste (K. 3 S. 8, K. 11 S. 15 o. fl.) [70] Forf. lærer

[70]) I al Fald fandt dog den Forskjellighed Sted, med Hensyn til Handlingens Følger, at den, som havde saaret En med de større Saar, maatte, fra Handlingens Udøvelse til Dommens Afsigelse, ikke huses eller hæles af nogen under Straf, hvilket ikke var Tilfældet med Hensyn til de mindre Saar. Vigsl. K. 7 II S. 11, K. 13 S. 18. S.

Side CVI, at enhver anden ærekrænkende Behandling, som ikke var forbunden med Saar eller Slag, t. Ex. at skjære Haar af Ens Hoved eller at rive Ens Klæder i Stykker, straffedes med samme Straf; men det er en Feiltagelse, thi her anvendtes kun Fjørbaugsgardsstraffen (Kap. 91 S. 131, K. 93 S. 133). Det sidste Sted indeholder imidlertid en synderlig Undtagelse.

Med Hensyn til verbale Injurier skjelner Graagaasen imellem de Ord, i hvilke der ikke kan lægges uskyldig Mening (fullrèttisord) og saadanne, hvori der kan lægges baade ond og god Mening (hálfrèttisord). De første straffedes med Fjørbaugsgard samt 3 Marks Mulkt, de andre derimod belagdes ikke med Straf, med mindre en Tjenestekarl tiltalte sin Husbond, eller en Træl en fri Mand, med slige Ord. Dersom En fornærmede en Anden i Eenrum, kunde den Fornærmede betjene sig af Retorsionsretten (hefna ordi ords). Det var ingen Undskyldning for Fornærmeren, at hans Paasagn var Sandhed. En Afvigelse fra det her til Grund liggende Princip, finde vi i Vigsl. K. 115 S. 189, hvor det hedder, at skjøndt En ligefrem stævner den for Tyverie, som før har gjort sig skyldig i samme Forbrydelse, skal han ikke, uagtet Beskyldningen findes ugrundet, straffes, da dog et modsat Forhold indtraadte i dette Tilfælde, hvis den Indstævnte ikke havde stjaalet før, og man ikke tilføiede en eller anden Clausul, hvorved man gav tilkjende, at man ikke var fuldkommen overbeviist om, at han var Tyven (ibid.) Trende lovbestemte

Udtryk straffedes med Skovgang (Kap. 104—5 II S. 143—47). Nidviser betragtedes med stor Ugunst (Kap. 106—7 II S. 147—52). Symbolske Injurier straffedes med Fjørbaugsgard; iblandt disse er Nídstaung, Nidstang, især mærkelig s. Kap. 105 II S. 147, jvfr. Gisla Súrss. S. Egil Skallagrs. S. Vatnsdæla.

I Læren om Tyverie, skjelnes imellem smaat Tyverie ɔ: af en Pennings Værdie indtil ½ Øre (giörtæki), og stort Tyverie (Þjófskapr, þjófnadr), som angaaer ½ Øre eller derover, det første straffedes med 3 Marks Mulkt og det Stjaalnes Tvigjeld, det sidste med Skovgang (Vigsl. K. 115 II S. 188. Man kunde dræbe den Tyv, man traf i Gjerningen (K. 97 S. 136), og under visse Omstændigheder blev Tyven den Bestjaalnes Træl (Kap. 117 S. 192). Rødtyverie findes ikke omtalt.

Ran skjelnes ved samme Særkjender fra Tyverie i Graagaasen, som i vore Lovbøger. Den skjelner imellem handrán, dersom man tager noget udaf Ejerens Hænder eller af hans Legeme, og randarán, som ikke var forbunden med saadan Berørelse af Eieren. Begge Arter straffedes med Skovgang. Dersom man ranede sin Eiendom fra den, som havde den bona fide i Besiddelse, straffedes det paa samme Maade. Vigsl. K. 116 S. 191. Forf. har ved denne Materie henviist til K. 92 S. 132, men dette Sted handler alene om reelle Injurier, og ikke om Ran.

Forfatteren lærer S. CXI, at der ikke forekommer Noget om reelt Falsk i Graagaasen, naar man undtager Brug af falsk Maal og Vægt i Vigsl. K. 120 II S. 197, 198 og Kaupab. K. 82 I S. 497, 498, hvortil kan føies K. 51 S. 468, hvilken Forbrydelse belægges med 3 Marks Straf; men dette er dog ikke saa ganske rigtigt, thi i det mindste forekomme Bestemmelser om Forfalskning af Landemærker i Landabrb. K. 4 II S. 219, hvilken straffes med Fjørbaugsgard.

Personlig Falsk omtales i Fp. K. 24 I S. 338 forsaavidt en Qvinde i Mandsdragt, eller en Mand i qvindelig Dragt, søge at udgive sig for det modsatte af deres Kjøn, og straffes med Fjørbaugsgard, Laxdæla S. K. 35 S. 136 (Forfatteren har ved en Feiltagelse K. 35 S. 134) omtaler den blotte Iførelse af det andet Kjøns Klæder, som tilstrækkelig Aarsag til at ophæve Ægteskab. Den, som falskeligen udgav sig for Barnefader eller Barnemoder straffedes med Fjørbaugsgard (Fp. Kap. 37 I S. 353). K. 48 S. 369, som Forf. har henviist til, hører ikke herhen.

Løsagtighed bliver meget strængt straffet i Graagaasen. Det er saa langt fra, at den fordrer Svangerskab som Betingelse for Strafs Anvendelse, at den endog belægger Lønkys (i egentlig Forstand, uden at legemlig Omgang har fundet Sted), samt den blotte Anmodning om Samleie, med Fjørbaugsgardstraffen, men Leiermaal med Skovgang (Fp. K. 24 I S. 337—38) med mindre det var begaaet med en omflakkende Qvinde

(gaungukonu), som ikke har noget fast Opholdssted; thi i dette Tilfælde bortfaldt Straffen, hvis han vedgik Paterniteten, og underholdt hende, medens hun laae i Barselseng (K. 26 S. 340—41). Foruden Manden tillades det ogsaa Konens Fader og Søn og Broder at nedlægge Hoerkarlen, naar de træffe ham i Sengen hos hende (Vigsl. K. 31 II S. 60—61). En Qvindes nærmeste Frænde kunde tage 3 Marks Bøder af hende, naar hun havde ladet sig beligge, men hvis hun ikke havde saameget Gods, kunde han lade hende aftjene det som en Skyldtræl (Kap. 36 S. 351). Hoer straffedes med Skovgang og Bigamie kun med Fjørbaugsgaard (K. 49 S. 367. Ap. K. 4 S. 178, 179, 181).

Forfatteren lærer S. CXIII, at der i Graagaasen ikke findes nogen Straf bestemt for Concubinat. Vi antage derimod, at Concubinatet er blevet betragtet som andet Leiermaal, og indbefattes saaledes derunder.

Forfatteren har ikke afhandlet Graagaasens Grundsætninger angaaende dolus og culpa, den moralske Aarsags og Deeltageres Strafskyld. Vi ville blot anføre et Par Steder, som give Oplysning herom. Dolus straffes med Fjørbaugsgard (Fp. K. 7 I S. 317, K. 46 I S. 362, K. 51 I S. 371) [71]). Kun den høieste Grad af culpa bliver straffet, naar man nemlig hænger sit Vaaben saaledes op, at det falder af sig selv ned, da

[71]) Ja endog med Skovgang (Vigsl. K. 34 II S. 65), naar dolus foraarsagede en legemlig Beskadigelse.

S.

skal den, som hængte det op, indestaae for den Skade det kan forvolde, men lægger han det ellers fra sig saaledes, at han troer at det ikke kan skade Nogen, falder al Straf bort (Vigsl. K. 34 II S. 65) [72]). Derimod maa man ofte give Skadeserstatning (Kaupab. K. 58 I S. 383). Vi skulle afhandle denne Materie nærmere, naar vi komme til Skadeserstatning. Den som raadet en anden til nogen Forbrydelse, straffes som den, der udførte den (Vigsl. K. 7 I S. 116—17, K. 85 S. 127, K. 96 S. 135), hvoraf man kan slutte, at dette gjelder om enhver Art af moralske Aarsager.

Vi gaae nu med vor Forf. over til Personernes og Tingenes Ret, som han har afhandlet S. CXIV—CXL. Forf. har ligesaalidet her, som i det Foregaaende, bundet sig til en systematisk Fremstilling, eller til den sædvanlige systematiske Orden, og begynder derfor dette Afsnit med at afhandle Trællenes Retsforhold.

Det gjaldt om Trællene i Island, som paa saa mange andre Steder, at de enten fødtes Slaver, eller bleve til Slaver fra frie Borgere (nascuntur aut fiunt). Paa det sidste har man kun 2 Exempler, naar nemlig Tyven

[72]) Det anførte Sted af Vigsloda taler ikke om nogen Straf for culpa, men bestemmer, at man skal staae inde for Følgerne af uforsigtig Behandling og Ophængelse af sine Vaaben, hvilket langt snarere sigter til Skadeserstatning end Straf. Derimod havde Anm. burdet anføre som Beviissted Lbrb. Kap. 45 II S. 336. At culpa lata ogsaa straffedes med Bøder viser samme Sted S. 337. S.

blev den Bestjaalnes Træl, og naar den, som for at aftjene Leiermaalsbøder, var bleven Skyldtræl, i denne Stilling avlede et uægte Barn, i hvilket Tilfælde han blev Creditors virkelige Træl (see foran S. 282). Derimod kunde ufuldkommen Trældom eller Skyldtrældom finde Sted, deels for Gjeld, og deels for Bøder, som En paatog sig at betale for den Skyldige. Som den tredie Aarsag kunde man tilføie, at man var pligtig at hengive sig i Skyldtrældom til nærmeste forsørgelsespligtig Frænde, naar man ikke havde Midler til at underholde sine Forældre og Børn (Vigsl. K. 36 II S. 70. Fp. K. 47, 48 I S. 362, 363. Omagab. K. 1 II S. 233, 234, K. 27 S. 283). Trælle betragtedes som andre Ting, forsaavidt Herren kunde sælge dem, give dem til Skadeserstatning, samt dræbe dem, naar det blot ikke skete paa en Helligdag, jus vitæ & necis & noxæ dandi (Kaupab. K. 5 I S. 396. Vigsl. K. 108 II S. 154, 155), men i andre Henseender havde de betydelige Rettigheder, saaledes kunde Trællen indgaae Ægteskab med en Qvinde af sin Stand, og dræbe den Mand, han fandt i utilladelig Forstaaelse med hende, hvilket ikke engang var tilladt en fri Mand, naar hans Kone var en Slavinde (Vigsl. K. 108 S. 156), han fik og $\frac{1}{3}$ af Bøderne, naar han blev banket eller saaret af Fremmede (Sammest. S. 154, 155), hvoraf man tillige seer, at Trælle have havt Peculium. De straffedes undertiden med mere Strængheb end andre (Vigsl. K. 111 II S. 161, K. 104 S. 144).

Manumissioner vare hyppige i Island, de skeete enten ved Herrens Godhed, eller for Penge, hvorved Friheden blev kjøbt (Omagab. K. 43 I S. 357. I eet Tilfælde var Herren tvungen til at sælge sin Træl, nemlig naar En vilde kjøbe hans Slavinde til Kone (ibid. 358). Manumissionen skeete for Herredsforstanderen, der modtog den Frigivnes Eed, at han vilde holde Landets Love. Dernæst proclameredes Frigivelsen til Thinge. Den Træl, som Herren vel havde givet sin Frihed, men uden at denne endnu var bleven høitideligen stadfæstet af Herredsforstanderen (leiddr í lög) og proclameret til Thinge, svarede paa en Maade til Romernes statu liber. Han kaldtes grefleysíngr og behandledes hverken som Fri eller som Træl (ibid. Side 358). Den Regel: partus sequitur ventrem, fulgtes ikke i Island; derfor deeltog ikke det Barn i Moderens Frihed, som havde rørt sig i Moders Liv førend hun blev frigivet (Ap. Kap. 4 I S. 178, cfr. Ob. K. 22 I S. 277). Herren beholdt adskillige Rettigheder over den Frigivne, hvoriblandt Arverettigheden efter denne og hans Barn, naar de ikke efterlod sig Livsarvinger, var den vigtigste. Denne Arverettighed havde det særegne ved sig, at naar den Frigivnes Søn døde uden Børn, og efterlod sig mere Gods, end han tog i Arv efter Faderen, fik Herren dog ikke mere end dette, men det Overskydende tilfaldt Arveladerens Frænder. Den Frigivnes Sønnesøns Efterladenskaber deeltes, naar han døde barnløs, i lige Dele imellem hans og Herrens

Familie (Ap. K. 5 I S. 184—85). Forfatteren lærer (S. CXV), at en Frigiven ikke havde samme Ret til at fordre Fyldestgjørelse for tilføiede Fornærmelser, som andre frie Borgere, og citerer til Bekræftelse derfor Vigsl. Kap. 36 II S. 70; men dette Sted indeholder aldeles intet, som hentyder derpaa, derimod forordner det, at naar Herren dræber den, som han har givet Frihed, eller hvis den Frigivnes Arving ikke er myndig, saa tilkomme baade Søgsmaal og Bøder vedkommende Herredsforstander. En Frigiven blev Træl igjen, hvis han søgte at fravende Herren Arveretttigheden efter sig (Ap. K. 11 I S. 203).

Graagaasen indeholder meget lidet om Skyldtrællenes Kaar, og Forf. har heller ikke omtalt dem. Saameget kan man see, at de erholdt deres Frihed, saasnart de enten bleve løskjøbte, eller havde aftjent deres Gjeld, eller deres forsørgelsesberettigede Frænder døde (Fp. K. 47 I S. 362. Ob. K. 1 S. 233). De maatte ikke føre Sager, og Eftermaalet efter dem tilkom Skyldherren, dersom Frænderne ikke vilde betale hans Gjeld (Vigsl. K. 36 II S. 70).

Forf. lærer (S. CXV—CXVI), at de Frifødte, skjøndt de ikke nedstammede fra Frigivne (ingenui), ikke alle havde lige borgerlige Rettigheder, men at disse alene tilkom dem i deres fulde Udstrækning, som eiede Jordegods og ydede Thingfarekjøb. Dersom ved denne Ulighed i Rettigheder forstaaes at visse Qvaliteter gave visse Rettigheder, saa har Forf. paa en Maade Ret, men

hvis han mener, at en Deel af Borgerne vare udelukkede fra at erhverve disse Qvaliteter og derpaa grundede Rettigheder, saa har han Uret. Det ophæver ingenlunde Borgernes naturlige Lighed i Rettigheder, at Staten eller Lovene fordre visse Qvaliteter, for at erholde visse Rettigheder, naar blot Adgangen dertil staaer aaben for Enhver. Til Beviis anfører Forfatteren, at den Bonde, som ikke holdt Tjenestefolk (einvirki) og heller ikke de, der ernærede sig ved lave Sysler, kunde være Sandemænd eller Repstyrere, i hvilken Henseende han citerer Þingsk-þ. Kap. 8 og Kaupab. Kap. 39, men ingen af disse Steder taler herom. Det første byder, at man skal see sig for, om det er Gaardmand eller Tjenestekarl man opkræver til Sandemand, og det sidste, at Repstyrerne skal være Jordeiere. Derimod burde Forf. have citeret Vigsl. K. 25, 26 og 45 II S. 42, 43 og 84. Imidlertid synes Forf. at have overseet, at det første af de af ham citerede Steder anordner, at om man har opkrævet en Tjenestekarl til Sandemand, skal det under visse Omstændigheder have sit Forblivende derved, og at det sidste strax efter tillader at til Repstyrere tages Mænd, som ikke ere Jordeiere, dersom alle Reppens Indvaanere komme overeens derom. Betragter man selve Forholdet og Lovens Bestemmelser noget nærmere, saa vil man finde andre Grunde end den, at Huusmænd og Tjenestefolk i sig selv vare udygtige til saadanne Forretninger, hvorfor de i Regelen hverken skulde være Sandemænd eller Repstyrere eller Dommere i forskjellige Sager; der

skulde kun tages en Sandemand fra hver Gaard, altsaa var det rimeligst, at man tog Huusbonden dertil og ikke hans Tjenestekarl, da man ellers vilde have betaget Huusbonden hans Arbeide i længere Tid, samt givet ham de hæderligere Forretninger, imedens Huusbonden maatte arbeide hjemme, hvilket vilde have været høist upassende. Hvad Huusmænd og de fattigere Bønder angaaer, saa var det aabenbar en Begunstigelse for dem, at de ikke vare pligtige til at paatage sig offentlige Forretninger, da det kunde forudsættes, at deres oeconomiske Omstændigheder ikke vilde tillade det. Dette bestyrkes endmere derved, at den som var saa syg, at han ikke kunde reise fulde Dagreiser, maatte ikke opkræves til Sandemand, og kunde, om han end besad *alle øvrige* Qvaliteter, forkastes, hvis han fremstillede sig som saadan, hvilket øiensynlig er en Begunstigelse. Endelig forudsættes det eller tillades paa mange Steder i Loven, at en Tjenestekarl, og da saameget mere fattige Bønder og Huusmænd opkræves til Sandemænds og andre offentlige Forretninger, naar andre ikke haves (Þ. p. K. 8 I S. 35, 36, K. 16 S. 52, K. 17 S. 57, K. 47 S. 133. Vigsl. K. 27 II S. 46, K. 29 S. 54. Landabrb. K. 14 S. 260, K. 17 S. 271, K. 32 S. 290, K. 41 S. 320). Ingen var udelukket fra Herredsforstanderskabet; man kunde erhverve det ved Arv, ved Salg og ved Gave.

Qvinderne havde betydelige Rettigheder. Naar en Pige var 20 Aar gammel, kunde hun vælge sig Opholds-

sted (Þ. p. K. 56 S. 147) forvalte sit eget og som det synes Andres Gods (Ap. K. 4 S. 180). Hun kunde gifte sig uden sin nærmeste Frændes Villie, naar han 2 Gange tilforn havde modsat sig hendes Giftermaal (Fp. K. 2 S. 307, K. 6 S. 316), kunde anlægge visse Sager uden at spørge nærmeste Frænde til Raads (Vigsl. K. 46 S. 108—9, K. 106 S. 150) og endelig kunde hun arve Herredsforstanderskab, og drage alle Fordele deraf, skjøndt hun maatte overdrage Udøvelsen deraf til andre (Fp. Kap. 21 S. 334). Enke forvaltede sit eget og andres Gods, naar hun var 16 Aar gammel, og ligeledes skjøndt hun var yngre under nærmeste Frændes Overopsyn (Ap. Kap. 4 S. 179); med Hensyn til de øvrige Poster, stod hun paa lige Trin med den 20aarige Pige. Hun var berettiget til Værgemaalet for sine Børn samt til Søgsmaal for et med hendes Datter begaaet Leiermaal, næst efter Fader og Broder. (Ap. Kap. 9. Fp. Kap. 25).

Den gifte Kone var pligtig at følge Mandens Boepæl. Han kunde forbyde Alle og Enhver, under Fjørbaugsgardsstraf, at huse hende, naar hun vilde løbe fra ham (Fp. K. 36 S. 353). Med Hensyn til Godsets Forvaltning maae man skjelne imellem det Gods, som Konen førte ind i Boet, og det, som hun eiede uden for dette. Over det første havde Manden fuldkommen Raadighed som Boets og Konens Værge, hvorimod Konens Raadighed med Hensyn dertil var saa indskrænket, at hun ikke maatte kjøbe for mere end ½ Øre

om Aaret (Fp. K. 21 S. 333, cfr. Ob. K. 35 S. 305). Over det sidstnævnte Gods havde Manden derimod intet at sige, men Konen tilkom den samme Raadighed derover, som en Enke eller 20aarig Pige. Med Hensyn til Qvindernes Raadighed over deres Gods overhovedet, blev der iøvrigt gjort den Indskrænkning, at de ikke maatte sælge en halv Gaard, et Herredsforstanderskab eller Havskib, uden næste Frændes Raad (Fp. Kap. 21 S. 334. Landabrb. Kap. 2 S. 214). Forfatteren synes vel at antage (S. CXVI), at denne Indskrænkning blot havde Hensyn til de gifte Koner, men han er bleven forledet dertil, ved at den Lov, som indeholder denne Indskrænkning, findes sidst i det Kapitel, som handler om den gifte Kones Raadighed over det fælles Bo, men han vilde snart have forladt denne Mening, hvis han havde lagt Mærke til Begyndelsen af samme Kapitel, der bestemmer, hvor store Kjøb Konen maa gjøre, og som under hans Forudsætning vilde være i aabenbar Strid med Slutningen af samme; hvis han fremdeles havde lagt Mærke til, at Indholdet i Kapitlerne ofte afvexler og svarer hverken nøie til Kapitlets Overskrift eller staaer i en nøie indbyrdes Forbindelse, samt endelig til Landabrb. K. 2 II S. 214, der indeholder samme Lov uden noget Hensyn til eller nogen Forbindelse med det ægteskabelige Forhold [73]).

[73]) Oversættelsen havde ogsaa heri kunnet veilede Forfatteren. S.

Forud for Ægteskabet gik her, som i det øvrige Norden, Trolovelse; Forfatteren lægger Vægt paa en Adskillelse imellem en mindre og mere høitidelig Trolovelse, hvilken Gunnl. Ormst. S. skulde godtgjøre, men den mindre høitidelige Trolovelse havde egentligen ingen Retsvirkning, og var at ansee omtrent som en hemmelig Trolovelse i de senere Tider i Danmark og Norge. Den egentlige Trolovelse skete i Vidners Overværelse ved Haandslag og en vis Formel, som findes i Fp. K. 7 S. 316—17, og hvorved Qvindens nærmeste Frænde lovede Udstyr (heiman fylgia), men Fæstemanden skulde derimod erlægge en vis Sum, ikke mindre end 1 Mark (mundr), hvormed Konen sagdes at være kjøbt (Ap. K. 3 I S. 175). Dersom han siden, uden gyldig Aarsag, ikke opfyldte Contracten, maatte han betale Kjøbesummen (mundr). Hvorimod Qvindens Lavværge, hvis der fra hans Side fandtes Svig i Trolovelsescontracten (f. Ex. at Fæstemøen havde hemmelige Svagheder), straffedes med Fjørbaugsgardr, men hvis han ikke vilde opfylde Contracten, kunde Fæstemanden forbyde ham, og alle andre, under Fjørbaugsgardsstraf, at huse hans Fæstemøe, samt fordre det lovede Udstyr udbetalt (Fp. K. 7 S. 317—18, K. 6 S. 12—13). Naar en af Fæstefolkene blev syg, skulde de give hinanden Underretning derom i Tide, og hvis Sygdommen ikke blev lægt inden et Aar, var Fæstecontracten hævet (K. 5 og 6 S. 310—11). Qvindens Samtykke behøvedes ikke undtagen hun var Enke, og dog ikke naar hendes Fader

giftede hende (K. 2 S. 306). Naar intet var bestemt om Bryllupstiden, skulde dette holdes inden 1 Aar. Til Bekræftelse herfor har Forfatteren citeret (Fp. K. 5 og 6 S. 310—11), men disse Steder handle kun om, hvor længe Parterne ere pligtige at bie i Sygdomstilfælde, hvorimod K. 54 S. 378 indeholder Beviset herfor.

Til et fuldgyldigt Ægteskabs Indgaaelse hørte: Konens rette Lavværges Samtykke, erlagt Kjøbesum af i det mindste 1 Mark, og endelig at Manden gik i Seng til Konen, i ljósi, d. e. aabenlyst (Ap. K. 3 S. 175. Fp. K. 54 S. 378).

Ægteskab hindredes ved Slægtskab og Svogerskab indtil 6 Grad, men de to sidste Grader vare *dispensable*. Det saakaldte aandelige Slægtskab kom ogsaa i Betragtning. Foruden disse Hindringer, som hidrørte fra den geistlige Ret, gaves der andre, der vare eiendommelige for den islandske Ret. Hertil hørte yderlig Fattigdom, naar et Par Folk ikke eiede et Hundrede (d. e. 20 Øre eller 120 Álen) foruden Hverdags Klæder (Fp. K. 12 S. 323); 2) Alderdom: thi naar en 80 Aar gammel Mand giftede sig uden sine rette Arvingers Minde, toge de Børn, der maatte avles af saadant Ægteskab, *ingen* Arv (Ap. K. 4 S. 178). 3) Afsindighed; naar en Afsindig giftede sig uden sine Arvingers Samtykke, blev hans Ægteskab ugyldigt (Sammest. S. 177). 4) Fri Mand kunde ikke indgaae gyldigt Ægteskab med en Slavinde (Fp. Kap. 43 S. 358) og 5) Dersom en

Qvinde frigav en Slave for at ægte ham, blev Ægteskabet ikke gyldigt (Ap. K. 4 S. 178).

Konen var ikke pligtig til at indføre noget Gods i Boet (Fp. Kap. 21 S. 333), men hvis hun alligevel gjorde det, stod det hende frit for enten at lægge det i Fællig med Mandens Gods, eller ikke; i første Tilfælde erholdt hun og hendes Arvinger ved Skifte kun ⅓ Deel imod Manden (K. 22 S. 335), men i sidste Tilfælde synes det, at der ere blevne beregnede Renter af Konens Gods, saalænge det var i Boet, at Konens og hendes Forsørgelsesberettigedes Underholdning er bleven trukket derfra, og at Resten er tilfalden Konen og hendes Arvinger (K. 23 S. 336, cfr. K. 17 S. 330. Udstyret kom alletider tilbage uden Renter. Forøvrigt kunde de indrette Fæstecontracten efter eget Tykke med Hensyn til Godset (K. 22 S. 335). Ægtefolkene underholdt hver sine Slægtninge, og de Bøder, som den ene af dem maatte betale, bleve beregnede til Afdrag paa Skiftet.

Uagtet begge Ægtefolkene med lige Ret kunde modsætte sig, at deres Gods kom i Fællig, blev dette dog undertiden, paa Grund af Lovens Bydende, nødvendigt. Dette fandt Sted i tvende Tilfælde, naar Fæstevidnerne vare døde, saa at ingen Beviser havdes for de i Fæstecontracten indeholdte Vilkaar; dog udfordredes, at Munden eiede 1 Mark eller mere Gods, da de kom sammen og Kjøbesummen (mundr) var erlagt (dog kunde Duelighed og Paapassenhed træde istedet derfor, K. 33 S. 336), samt at Ægteskabet havde varet i 3 Aar. Det andet

Tilfælde, var, at Ægtefolkene havde fra Fattigdom arbeidet sig op og samlet Gods (K. 22 S. 335). Dersom den ene af Ægtefolkene under Ægteskabet tilfaldt Arvegods, kunde den holde det udenfor Boet og trække Renter deraf, men dersom det blev indtaget i Boet, skulde de begge nyde Renterne, men Kapitalen blev taget af uskiftet Boe (K. 17 S. 330—31). Konens Raadighed over Godset have vi allerede omtalt.

Skilsmisse var meget hyppig i Island i den hedenske Tid, endog for ubetydelige Aarsager; og skjøndt Christendommen og især Biskoppernes Bestræbelser gjorde mange Indskrænkninger deri, var den islandske Lov dog ikke streng i den Henseende. Skilsmisse kunde i Regelen ikke foretages uden Biskoppens Tilladelse (*Fp.* K. 14 S. 325, cfr. K. 15 S. 328, K. 20 S. 332—33, K. 53 og 54 S. 376, 377). Kun tvende Tilfælde bleve undtagne derfra, nemlig naar den ene Ægtefælle ikke havde Gods nok til at underholde sine forsørgelsesberettigede Frænder, eller naar Ægtefællerne tilføiede hinanden saadanne Saar, som kunde betragtes som de større Saar (K. 14 S. 325).

Foruden de Skilsmisseaarsager, som hidrøre fra den geistlige Ret, nemlig legemligt og aandeligt Slægtskab og Svogerskab, opregner Graagaasen adskillige særegne for den verdslige Ret. Herhen hører desertio non localis i 3 Aar (K. 16 S. 329, K. 51 S. 371); fremdeles dersom Manden søger at føre sin Kone mod hendes Villie ud af Landet (K. 20 S. 332); derimod synes

Lovens Udtryk ikke at berettige til at antage, at det samme fandt Sted, naar han vilde flytte hendes Gods bort, uagtet det er Forfatterens Mening (cfr. K. 18 S. 331). Graagaasen taler ikke om, at Hoer er Skilsmissaarsag og heller ikke desertio localis malitiosa, men Forf. antager det som sandsynligt, det sidste som en Følge af Bestemmelserne om desertio non localis, det første fordi Bisperne senere søgte at bringe det derhen, at Hoer kun skulde give den Fornærmede Ret til Ophævelse af Cohabitationen, men ikke af Ægteskabet, hvortil kunde føies, at Fæstecontracten kunde strax ophæves, naar enten Fæstemøen eller Fæstemanden gjorde sig skyldige i Leiermaal (K. 6 S. 315—16, K. 8 S. 318). Foruden de af Forfatteren anførte Skilsmisseaarsager, kunde Ægtefolk søge om Biskoppens Tilladelse, enten til fuldkommen Ophævelse af Ægteskabet, eller til Skilsmisse med Hensyn til Bord og Seng, paa Grund af deres Uenighed og Uovereensstemmelse i Sindet (K. 54 S. 377) og Konen, naar Manden sultede hende eller var knap med det, som hun skulde bruge (K. 51 S. 371).

Ved Skilsmissen eller Separationen toge Ægtefællerne hver sit Gods til sig, men hvis Godset var i Fællig tog Manden ⅔ men Konen blot ⅓ Deel. Dersom Manden havde givet Aarsag til Skilsmissen, beholdt hun baade Kjøbesummen (mundr) og Udstyret (heimanfylgia) (Fp. K. 17 S. 329). Med Hensyn til Børnenes Forsørgelse var det en almindelig Regel, at Manden skulde bestride ⅔ Dele af Omkostningerne dertil, men

Tilfælde, var, at Ægtefolkene havde fra Fattigdom arbei-det sig op og samlet Gods (K. 22 S. 335). Dersom den ene af Ægtefolkene under Ægteskabet tilfaldt Arve-gods, kunde den holde det udenfor Boet og trække Ren-ter deraf, men dersom det blev indtaget i Boet, skulde de begge nyde Renterne, men Kapitalen blev taget af uskiftet Boe (K. 17 S. 330—31). Konens Raadighed over Godset have vi allerede omtalt.

Skilsmisse var meget hyppig i Island i den heden-ske Tid, endog for ubetydelige Aarsager; og skjøndt Christendommen og især Bisskoppernes Bestræbelser gjorde mange Indskrænkninger deri, var den islandske Lov dog ikke stræng i den Henseende. Skilsmisse kunde i Rege-len ikke foretages uden Bisskoppens Tilladelse (*Fp.* K. 14 S. 325, cfr. K. 15 S. 328, K. 20 S. 332—33, K. 53 og 54 S. 376, 377). Kun tvende Tilfælde bleve undtagne derfra, nemlig naar den ene Ægtefælle ikke havde Gods nok til at underholde sine forsørgelses-berettigede Frænder, eller naar Ægtefællerne tilføiede hinanden saadanne Saar, som kunde betragtes som de større Saar (K. 14 S. 325).

Foruden de Skilsmisseaarsager, som hidrøre fra den geistlige Ret, nemlig legemligt og aandeligt Slægt-skab og Svogerskab, opregner Graagaasen adskillige særegne for den verdslige Ret. Herhen hører desertio non localis i 3 Aar (K. 16 S. 329, K. 51 S. 371); fremdeles dersom Manden søger at føre sin Kone mod hen-des Villie ud af Landet (K. 20 S. 332); derimod synes

Lovens Udtryk ikke at berettige til at antage, at det samme fandt Sted, naar han vilde flytte hendes Gods bort, uagtet det er Forfatterens Mening (cfr. K. 18 S. 331). Graagaasen taler ikke om, at Hoer er Skilsmissaarsag og heller ikke desertio localis malitiosa, men Forf. antager det som sandsynligt, det sidste som en Følge af Bestemmelserne om desertio non localis, det første fordi Biskopperne senere søgte at bringe det derhen, at Hoer kun skulde give den Fornærmede Ret til Ophævelse af Cohabitationen, men ikke af Ægteskabet, hvortil kunde føies, at Fæstecontracten kunde strax ophæves, naar enten Fæstemøen eller Fæstemanden gjorde sig skyldige i Leiermaal (K. 6 S. 315—16, K. 8 S. 318). Foruden de af Forfatteren anførte Skilsmisseaarsager, kunde Ægtefolk søge om Biskoppens Tilladelse, enten til fuldkommen Ophævelse af Ægteskabet, eller til Skilsmisse med Hensyn til Bord og Seng, paa Grund af deres Uenighed og Uovereensstemmelse i Sindet (K. 54 S. 377) og Konen, naar Manden sultede hende eller var knap med det, som hun skulde bruge (K. 51 S. 371).

Ved Skilsmissen eller Separationen toge Ægtefællerne hver sit Gods til sig, men hvis Godset var i Fællig tog Manden ⅔ men Konen blot ⅓ Deel. Dersom Manden havde givet Aarsag til Skilsmissen, beholdt hun baade Kjøbesummen (mundr) og Udstyret (heimanfylgia) (Fp. K. 17 S. 329). Med Hensyn til Børnenes Forsørgelse var det en almindelig Regel, at Manden skulde bestride ⅔ Dele af Omkostningerne dertil, men

Tilfælde var, at Ægtefolkene havde fra Fattigdom arbeidet sig op og samlet Gods (K. 22 S. 335). Dersom den ene af Ægtefolkene under Ægteskabet tilfaldt Arvegods, kunde den holde det udenfor Boet og trække Renter deraf, men dersom det blev indtaget i Boet, skulde de begge nyde Renterne, men Kapitalen blev taget af uskiftet Boe (K. 17 S. 330—31). Konens Raadighed over Godset have vi allerede omtalt.

Skilsmisse var meget hyppig i Island i den hedenske Tid, endog for ubetydelige Aarsager; og skjøndt Christendommen og især Bispernes Bestræbelser gjorde mange Indskrænkninger deri, var den islandske Lov dog ikke stræng i den Henseende. Skilsmisse kunde i Regelen ikke foretages uden Biskoppens Tilladelse (Fp. K. 14 S. 325, cfr. K. 15 S. 328, K. 20 S. 332—33, K. 53 og 54 S. 376, 377). Kun tvende Tilfælde bleve undtagne derfra, nemlig naar den ene Ægtefælle ikke havde Gods nok til at underholde sine forsørgelsesberettigede Frænder, eller naar Ægtefællerne tilføiede hinanden saadanne Saar, som kunde betragtes som de større Saar (K. 14 S. 325).

Foruden de Skilsmisseaarsager, som hidrøre fra den geistlige Ret, nemlig legemligt og aandeligt Slægtskab og Svogerskab, opregner Graagaasen adskillige særegne for den verdslige Ret. Herhen hører desertio non localis i 3 Aar (K. 16 S. 329, K. 51 S. 371); fremdeles dersom Manden søger at føre sin Kone mod hendes Villie ud af Landet (K. 20 S. 332); derimod synes

Lovens Udtryk ikke at berettige til at antage, at det samme fandt Sted, naar han vilde flytte hendes Gods bort, uagtet det er Forfatterens Mening (cfr. K. 18 S. 331). Graagaasen taler ikke om, at Hoer er Skilsmissaarsag og heller ikke desertio localis malitiosa, men Forf. antager det som sandsynligt, det sidste som en Følge af Bestemmelserne om desertio non localis, det første fordi Biskopperne senere søgte at bringe det derhen, at Hoer kun skulde give den Fornærmede Ret til Ophævelse af Cohabitationen, men ikke af Ægteskabet, hvortil kunde føies, at Fæstecontracten kunde strax ophæves, naar enten Fæstemøen eller Fæstemanden gjorde sig skyldige i Leiermaal (K. 6 S. 315—16, K. 8 S. 318). Foruden de af Forfatteren anførte Skilsmissesaarsager, kunde Ægtefolk søge om Biskoppens Tilladelse, enten til fuldkommen Ophævelse af Ægteskabet, eller til Skilsmisse med Hensyn til Bord og Seng, paa Grund af deres Uenighed og Uovereensstemmelse i Sindet (K. 54 S. 377) og Konen, naar Manden sultede hende eller var knap med det, som hun skulde bruge (K. 51 S. 371).

Ved Skilsmissen eller Separationen toge Ægtefællerne hver sit Gods til sig, men hvis Godset var i Fællig tog Manden ⅔ men Konen blot ⅓ Deel. Dersom Manden havde givet Aarsag til Skilsmissen, beholdt hun baade Kjøbesummen (mundr) og Udstyret (heimanfylgia) (Fp. K. 17 S. 329). Med Hensyn til Børnenes Forsørgelse var det en almindelig Regel, at Manden skulde bestride ⅔ Dele af Omkostningerne dertil, men

Konen ½ Deel; Moderen skulde tage de Børn, som vare yngre end 1 Aar gamle (Omb. Kap. 3 S. 236, 237, 239).

Fædrenemagtens Strænghed viste sig især deri, at Forældrene kunde udsætte deres spæde Børn, samt at en forgjeldet Fader kunde i sit Sted sælge sine Børn i Skyldtrældom (Ob. K. 1 S. 234). Det første blev imidlertid hævet kort efter Christendommens Indførelse. Forøvrigt synes Fædrenemagten ikke at have havt megen Betydenhed efterat Børnene vare komne til moden Alder.

I de ældste Tider har 12 Aars Alderen været Fuldmyndighedsterminen; derfor kan en 12 Aar gammel Mand være Dommer (Þ. p. Kap. 1 S. 16), Vidne (Vigsl. K. 15 II S. 20, K. 20 S. 31) og Sandemand (K. 27 S. 45, 46, samt anlægge Sager (Vigsl. Kap. 35 S. 68), men vi blive i Graagaasen vaer en øiensynlig Bestræbelse efter at udvide Grændserne af denne Termin til det 16de, ja selv til det 20de Aar, saaledes finde vi, at der bliver tilføiet den vistnok ældgamle Bestemmelse om den 12aarige Mands Ret til at anlægge Eftermaal, den Indskrænkning, at dette kun maa skee, hvis hans nærmeste Frænde anseer ham for at have Forstand nok dertil (Vigsl. K. 35 S. 68). Han skal ikke ansees competent til at vælge sig Opholdssted eller til at forvalte sit Gods, førend han er 16 Aar, og ikke til at forvalte andres Gods, førend han er 20 Aar, med mindre han har selv taget Arv før (Ap. Kap. 4 S. 179—80).

Forfatteren lærer (S. CXXIII), at en gift Kone erholdt flere Myndigheds-Rettigheder med det 16de Aar, men dette er en Feiltagelse, derimod forvaltede en Enke sit og sine Børns Gods under Lavværges Tilsyn indtil hun var 16 Aar, men derefter alene (Ap. ibid.) Han lærer og sammesteds, at Piger erholdt større Rettigheder med det 18de Aar, men det er ogsaa en Feiltagelse; thi dette skete først med det 20de Aar (Fp. K. 6 I S. 316, Ap. K. 4). Naar en Mand var 80 Aar gammel, kunde han hverken gifte sig med Retsvirkning, eller sælge Herredsforstanderskab eller Jord, uden sine Frænders Raad og Samtykke, med mindre han var forgjeldet (Ap. K. 4 I S. 178, K. 18 S. 224).

Med Hensyn til Værgemaal opstilles det som almindelig Regel, at den er nærmest til at være Værge, som er nærmest til at arve, naar han ellers besidder de fornødne Qvaliteter dertil. Fader skulde først værge, dernæst Broder paa Fædrene Side, og dernæst Moder; derefter kaldtes de til Værgemaalet, som vare nærmest til at arve, dog saaledes, at Cognater havde Fortrin for Agnater. Flere lige Beslægtede kunde paatage sig Værgemaalet paa eengang; men de, der forvaltede Godset, skulde og tillige sørge for den Umyndiges Opdragelse (Ap. K. 9 I S. 192-93). Hele Arvegodset skulde vurderes af uvillige Mænd og overleveres til Værgen i Vidners Overværelse. Godset maatte ikke flyttes ud af Fjerdingen, og var det paa flere Steder, skulde det flyttes sammen paa det Sted, hvor den største Deel af

Godset var tilstede (ibid. S. 195). Værgen maatte ikke sælge den Umyndiges Jordegods, undtagen til at betale Gjeld, ellers kunde den Umyndige indløse det igjen, naar han var kommet til Skjelsalder (Landabrb. K. 1 II S. 202, 208). Værgen skulde nyde Frugten af Godset for sin Umage, samt for Opdragelsen, men lægge Hovedstolen fra sig ved Værgemaalets Slutning, med mindre nogen Forsørgelsesberettiget kom paa den Umyndiges Gods; thi i saa Fald maatte man gribe til Hovedstolen (Ap. K. 9 I S. 195). Dersom fjernere Slægtninge end Fader, Broder eller Moder havde Værgemaalet, kunde, som det synes, Enhver, og i alt Fald fjernere Frænder, byde ham fra Værgemaalet. Hertil udfordredes, at den Bydende, eller hvis de vare Flere, som ønskede at modtage Værgemaalet, da de alle tilsammen, eiede dobbelt saa meget Gods, som den Umyndige, at de tilbød sig at erlægge Renter af Kapitalen, samt at de ikke vilde føre den Umyndige hans Opdragelse og Underholdning til Udgift; og endda ikke erholdt de Værgemaalet, hvis Værgen eiede ligesaa meget Gods som den Umyndige, ja det synes endog, at han under alle Omstændigheder kunde beholde Værgemaalet, naar han vilde underkaste sig ligesaa fordeelagtige Vilkaar for den Umyndige, som de Bydende. Dersom den eller de Bydende erholdt Værgemaalet, kunde Værgen controllere deres Værgemaal, men i det modsatte Tilfælde erholdt den Bydende det samme Hverv (K. 9 og 10 S. 196—99).

Vi have i Fremstillingen heraf afveget betydeligt fra vor Forfatter, han mener nemlig (S. CXXIII), at kun de trende første Værger: Fader, Broder og Moder, vare fritagne for ved Værgemaalets Slutning at aflægge Regnskab for Renterne af den Umyndiges Kapital, at kun de, der vare nærmere beslægtede med den Umyndige, end Værgen, kunde byde ham fra Værgemaalet, og endelig, at Graagaasen ikkun kjender født Værgemaal. At det første ikke er rigtigt, fremlyser af Lovens klare Ord K. 9 S. 195 1ste Membr., cfr. K. 4 S. 182, hvor det bestemmes, at Vidner skulle tilkaldes for at see og overvære, at Værgen modtager det af uvillige Mænd vurderede Gods, paa de Vilkaar, at han nyder Frugterne, men indestaaer for at Kapitalen ikke forringes, med mindre der komme forsørgelsesberettigede Personer påa Godset. Man kunde vel indvende, at her tales kun om de 3 første Værger, som alene vare berettigede til at nyde Frugterne, men at der først Side 196 samt i det 10de Kapitel bliver Tale om de øvrige Værger. Men disse Steder indeholde ogsaa utvetydige Beviser for vor Mening. Det er nemlig øiensynligt, at det kun tillades en Anden at tage Værgemaalet fra den egentlige Værge, under den Betingelse, at han byder fordeelagtigere Vilkaar for den Umyndige, og da disse netop bestaae deri, at ville give den Umyndige Renter af Kapitalen, saa er det klart, at den fødte Værge ikke oprindeligen har været forpligtet dertil. Hvad dernæst det andet Punkt angaaer, saa findes der intet i Lovens Udtryksmaade, som beret-

tiger til at antage, at kun de, der vare nærmere beslægtede med den Umyndige end Værgen, kunde byde ham fra Værgemaalet; det har meget mere Lovens Udtryk, i Forbindelse med Lovens Aand, og Sagens Natur imod sig. Loven taler ikke et Ord om Slægtskab, men siger ganske almindeligen, "at den kan byde Værgemaalet fra Værgen, som har dobbelt saameget Gods som den Umyndige." En saadan Bestemmelse vilde og have staaet i aabenbar Modsigelse med den Forret, som Loven under lige Omstændigheder giver de nærmere i Byrd og især de trende første fødte Værger for de fjernere. Det vilde nemlig have været i Strid med Lovens Aand og Mening, at en Fader, der havde været fraværende naar hans umyndige Barn tilfaldt Arv, skulde, naar *han kom tilbage*, være nødt til at give Slip paa de, ikke alene ham som Fader, men enhver anden Værge tilkommende Rettigheder, for at erholde Værgemaalet fra en fjern Slægtning, som under hans Fraværelse havde været nærmest at paatage sig det; det vilde have været at tilintetgjøre den ham i samme Kapitel tilstaaede Forret, der ifølge Lovens klare Ord og det her anførte, bestod deri, at Ingen skulde kunde byde Værgemaalet fra ham, eller, som er det samme, at Ingen skulde kunne betage ham Ret *til* at opdrage sit Barn og at nyde Renterne af dets Gods. Endelig følger heraf, at Graagaasen kjender en Art af Værgemaal, der vel ikke er sat, men heller ikke er født, derimod har det en offentlig Charakteer, og svarer til Islændernes offentlige Søgsmaal, som stode aabne for alle.

Vanvittige, Øbsle og Gamle sattes ogsaa under Værgemaal.

Nu gaae vi med Forfatteren over til Tingenes Ret, men vi ville her indskrænke os til enkelte Punkter.

Graagaasen indeholder mange Bestemmelser om Jagt-, Fiske- og især Strandrettighederne. Hvad Jagt og Fiskerie angaaer, er det især at bemærke, at Enhver havde Jagt- og Fiskeret paa sin Grund, med mindre Ret dertil var overdraget til Andre (Landabrb. K. 47 II S. 345); dog kunde Enhver jage efter de Fugle og fange de Fiske, som han fandt paa sin lige Vei over andres Jorder og Floder, naar det ikke var i Nærheden af sædvanlige Jagt- eller Fiskesteder, og naar han ikke tog hjemmefra i en saadan Hensigt (ibid. Side 346). Paa sin egen Lod var man paa den anden Side indskrænket i Jagten efter visse nyttige Fugle, som Edderfugle, Gjæs, Ænder og andre fl., forsaavidt de fandtes i et Pileskuds Afstand fra en anden Mands Fuglevarp. Derimod kunde man jage efter mindre nyttige Fugle, som Ørne og Ravne, samt efter skadelige Dyr, som Bjørne og Ræve, paa anden Mands Grund (ibid. S. 347). Man havde Ret til at forfølge saavel Dyr som Fiske fra sin Grund eller Vande, ind paa andres Grund eller Vande (K. 49 S. 349). Dersom flere eiede Fiskerie i Fællesskab, skulde dette, naar blot en af dem forlangte det, ophæves.

Man skjønner af dette korte Udtog, at Graagaasen er nøiagtig i sine Bestemmelser om Jagt- og Fiskerettig-

heder, men dette gjelder dog langt mere om Forstrands-rettigheden, der afhandles i Landabrb. Kap. 52—72 II Side 352—93. Aarsagen hertil er deels den, at Forstrandsrettighederne vare af megen Vigtighed, og deels den, at de i de ældre Tider hyppigen gave Anledning til Tvistigheder. Den almindelige Regel var her, at Enhver skulde nyde Forstrandsrettighederne for sin Grund, med mindre de vare ved lovlig Erhvervelsesmaade overdragne til Andre (K. 52 S. 352). Enhver maatte fiske udenfor det Sted, hvor et Sælhundegarn stod Grund, eller hvor der var omtrent 3 Favne Vand (K. 53 S. 358), men en død Hvalfisk eller et Stykke Drivtømmer maatte man ikke tage, naar de vare inden Fiskhelge. Fiskhelge kaldes den Strækning udenfor Landet, inden hvilken man fra de yderste Stene i Strandbredden kunde see en flækket Torsk en Alen bred, naar den blev lagt paa Landsiden af en Baad (K. 67 S. 380, cfr. S. 357 Nota 1). At gaae videre ind i denne Materie, vilde føre til alt for stor Vidtløftighed.

Vrag (vagrek) kaldtes Skib eller Gods, som blev opkastet paa Land tilligemed døde Mænd, eller uden disse, naar det kunde skjønnes, at Mandskabet var forlist, eller endelig, naar Skibet vel forliste men Mandskabet blev bjerget; og overhovedet ansaaes det for Vrag, naar Godset ved saadant Uheld blandedes saaledes imellem hinanden, at man ikke kunde skjælne hvad hver eiede (K. 71 II S. 387, 388, 389). Forstrandseieren var pligtig at fremvise Godset for 5 af sine Naboer, lade

det vurdere, sælge det, som var udsat for Fordærvelse, men opbevare det øvrige indtil rette Eiere eller Arvinger meldte sig, og skulde han da udbetale dem Vurderingssummen. Dersom ingen meldte sig inden 3 Aar, skulde Jorddrotten lade bekjendtgjøre saadant paa Lovbjerget; derefter skulde han anvende Godset sig til Nytte, men alligevel udbetale Kapitalen, dog uden Renter, hvis nogen efter den Tid meldte sig (ibid. S. 389—92). Forfatteren siger (Side CXXVI), at Sammenhængen viser, at Loven forudsætter, at Godset hører Islændere til, og derfor tør han ikke afgjøre, om Islænderne have viist samme Humanitet imod Fremmede. Denne Tvivl kommer imidlertid deraf, at Forfatteren ikke har lagt nøie nok Mærke til det ovenciterede Kapitel, som afhandler denne Materie; thi S. 390 1ste Columne Lin. 18 sætter Sagen, til Fordeel for de gamle Islænderes Humanitet mod Fremmede, udenfor al Tvivl.

Med Hensyn til Hittegods sørgede Loven for, at det Fundne blev oplyst ved Kirke og paa Thinge. Denne Lysning foretoges sædvanlig 3 Sommere paa Vaarthinget, og den sidste Sommer paa Althinget; efter den Tid blev, efter Omstændighederne, enten Finderen eller Eieren af den Jord, hvor Tingen fandtes, Eier deraf. For Resten vare Bestemmelserne om døde og levende Ting noget forskjellige (Kb. K. 6 og 16—19 I S. 403 og 419—22. Lbrb. K. 37 og 39 II S. 305, 306 og 311).

Graagaasen indeholder flere Bestemmelser om Accession. Naar en Flod forandrede sit Leie, vedblev den gamle Midtstrømslinie alligevel at være Grændseskjellet, men Fiskeretten tilfaldt den alene, paa hvis Grund den var løben (Landabrb. K. 33 II S. 291, K. 50 S. 351). De Exempler, Forfatteren har anført paa, at Affødninger følge Moderen, synes ikke at høre til Accession, da de forudsætte, at de fødende Creature ere i Eierens Besiddelse; thi ellers kunde man ogsaa henføre Væxterne paa Ens Grund til Accession. Derimod har Forfatteren ikke berørt et andet Exempel paa tilfældig Accession, som findes Ldbrb. K. 18 II S. 275—76. Naar nemlig Floder eller Strøm havde sammendrevet 2 Mænds Høe, skulde det deles imellem Vedkommende, af 5 uvillige Mænd, i Forhold til Begges formodede Andeel. Paa accessio industrialis findes tvende Exempler, nemlig: naar en Værge havde forfærdiget nyt Huusgeraad eller andre Ting af den Umyndiges Skov, skulde disse blive dennes Eiendom, men hiin havde Ret til at bruge dem, indtil den Umyndige modtog sin Arv (Ap. K. 10 I S. 200, cfr. Ap. K. 17 I S. 221). Det samme gjaldt, naar en Lellænding havde forfærdiget nyt Huusgeraad af den til hans Fæstegaard henhørende Skov (Laadabrb. K. 45 I S. 339). Forfatteren har kun anført det første Sted. Paabygning af egen Materie paa den Grund, man vel ikke eier, men dog er i lovlig Besiddelse af, omtales paa 3 Steder: Lbrb. K. 1 II S. 210 bestemmer, at naar En har kjøbt en

Umyndige tilhørende Jord, og opført der nye Huse af egen Materie, tilstaaes den myndig blevne Mand, naar han indløser Jorden, ogsaa Ret til at kjøbe de nye Huse; vil han det ikke, kan Eieren bortføre Materien (cfr. Ap. K. 17 I S. 220—21). K. 45 S. 336, giver derimod ikke Jorddrotten Ret til at kjøbe de nye Bygninger, hans Leilænding maatte have opført paa en ham tilhørende Gaard, hvorimod de tilfaldt ham, hvis Leilændingen ikke havde flyttet dem bort til Flyttetiden. Forf. har kun anført det sidste Sted.

Graagaasen admitterer ikke Hævd, i det mindste ikke med Hensyn til Jordeiendomme, hvorimod Enhver maatte føre sin Hjemmel tilstede, og kunde man det ikke, maatte man afstaae Godset uden Betaling til den, som kunde bevise, at han eller de, efter hvilke han var arveberettiget, havde eiet det (Landabrb. K. 1 II S. 209, cfr. S. 207). Ikke desto mindre gav retmæssig Besiddelse Ret til at beholde Tingen indtil Dom faldt i Sagen (Vigsl. K. 115 II S. 191. Landabrb. K. 71 II S. 389. Ap. K. 4 — ikke 41 —; II S. 184, som Forf. har citeret, indeholder intet Beviis herfor).

Præscription fandt Sted med Hensyn til Søgsmaal. Saaledes præscriberedes Søgsmaal hyppigen efter 3 Aar enten fra den Tid, da Factum var foregaaet, eller fra den Tid, den rette Sagsøger blev vidende derom. Efter samme Grundsætning bleve Umyndige begunstigede med Hensyn til mange Sager, som tildrog sig i deres Umyndighedsalder, saa at Søgsmaalet stod dem frit for, i en vis

Tid, efter Fuldmyndighedsterminens Opnaaelse, endskjøndt der vare hengaaede mere end 3 Aar fra den Tid Sagen tildrog sig. Tyvssager præscriberedes aldrig (Vsl. 115 II S. 190); en mærkelig Art af Præscription, som findes i Kb. K. 6 I S. 406 har Forfatteren forbigaaet. Det befales nemlig, at et Laan med vedhængende Renter ikke skal blive indestaaende hos nogen længere end 21 Aar, med mindre det da bliver dømt til Betaling, eller Laane- eller Leiecontracten med Haandslag fornyet, men hvis det skeer, skulle Renter begynde at løbe igjen og vedblive i ligesaa lang Tid.

Graagaasen kjender kun fuldkommen Eiendom; men den tilsteder mange mindre betydelige Indskrænkninger for det almindelige Vels Skyld, hvilke for største Delen kunne henføres til uskyldig Nyttesbrug, hvilket Forf. ikke har omtalt. Saaledes var det tilladt at drive sine Creature to Gange om Aaret over Andres Jorder, naar man ikke kunde anderledes komme til og fra sine Sætterstøder, samt tage de nødvendige Materialier til at gjøre de fornødne Broer over Moradser, der maatte findes paa Veien (Lbrb. K. 19 II S. 277). Dersom man ikke kunde bortføre det Høe, som ved Storm eller Vand var bragt ind paa Andres Marker, var det Eieren tilladt, der at tage de fornødne Materialer til at conservere det (K. 18 S. 277). Vilde man indhegne et Stykke Land, som man eiede midt imellem Andres Marker, kunde Eieren samle Stene dertil, hvor han vilde, paa disse (K. 25 S. 182). Reisende kunde bede med deres Heste paa

Andres Marker (K. 33 S. 291). Man kunde spise saa mange Bær og söl (fucus ovinus vel. alga saccharifera), man ønskede paa Andres Lod, men ikke bringe noget bort med sig uden Tilladelse (K. 47 S. 347). Naar man paa Søreiser langs Landet leed Skade paa Aarer eller andre nødvendige Redskaber til Reisens Fortsættelse, kunde man tage Drivtømmer paa anden Mands Strand, til at reparere sin Skade, hvorimod man skulde lade den beskadigede Ting blive tilbage. Men kun under den Betingelse var dette tilladeligt, at man ikke havde havt den Hensigt, da man tog hjemmefra, og at man, saasnart muligt, underrettede Eieren derom og tilbød ham Betaling derfor (K. 52 S. 356). Lignende Brug under lignende Betingelser kunde man paa Landreiser gjøre af anden Mands Skov, naar Befordringstøiet kom til Skade (Kap. 35 S. 293). En anden Art af Indskrænkning af Eiendomsretten gik ud paa at forebygge at man tilintetgjorde sin Eiendom, eller unddrog den fra at kunne være til menneskelig Nytte. Hertil hørte de Bestemmelser, hvorved under Fjørbaugsgardsstraf blev forbudt at nedgrave sit Gods, Guld eller Sølv eller andre Ting, i Jorden (Kb. K. 6 I S. 403), hvorved det under 3 Marks Mulkt blev forbudt at lægge sin Gaard øde (Ldbrb. K. 20 II S. 278), og endelig synes den Bestemmelse at burde henføres dertil, hvorved de, der først fandt en Hvalfisk og afsloge Andre, som kom senere og tilbød deres Hjelp, al Deeltagelse deri, bleve tilpligtede at give disse fuld Erstatning, i Forhold

til deres formodede Andeel, hvis de tabte Fisken fordi de ikke havde modtaget deres Hjelp (K. 68 og 70 S. 182 og 186).

Graagaasen indeholder ikke faa Bestemmelser om Sameie; den forudsætter ikke alene, at flere eie enkelte Ting i Fællesskab, men den omtaler ogsaa egentlige Servituter, der ved Salget af den tjenende Eiendom altid skulde opregnes og conserveres. Imidlertid seer man, at Loven betragter Sameie med Ugunst og bestræber sig for at ophæve det, deels ved at tillægge Parterne gjensidig nødvendig Indløsningsret, og deels ved at give dem gjensidig Ret til at fordre Skifte, hvor dette kunde lade sig gjøre. Paa det første forekomme Exempler i Landabrb. K. 8 II S. 227, K. 31 S. 288; um skipa medferd Kap. 2 II S. 397, og paa det sidste Landabrb. K. 14 II S. 255 ff., K. 33 S. 290, K. 35 S. 293—4, 298, 299—300, K. 49 S. 349.

Hvad Arvegangsmaaden angaaer, saa er det ikke ubetinget rigtigt, som Forf. paastaaer, at Ascendentere stedse gik foran Collateralerne; thi vel arvede ægte Søn og Datter deres Forældre, men Broder, skjøndt han kun var en Halvbroder paa Fædrenesiden, udelukkede Moderen, ligeledes udelukkede andre Collaterales i første Grad fjernere Ascendentere. Det er heller ikke rigtigt, at Descendentere stedse gik foran Collateralerne, forsaavidt uægte Børn kaldtes til Arv førend Sødskendebørn og fjernere Collateraler. Derimod forholder det sig rigtigt, at hvor Mand og Qvinde vare lige beslægtede

med Arveladeren, udelukkedes denne af hiin ikke alene i de nærmere Grader, som Forf. har troet, men ogsaa i de fjernere. Derimod synes det, at Søster paa Fædrene Side kun udelukkede Broder paa Mødrene Side (agnata excludit cognatum ejusdem gradus) i første Grad. Forfatteren har ikke bemærket følgende mærkelige Egenskaber ved Arvgangsordenen: 1) at Descendentere i anden Grad concurrerede med Ascendentere i anden Grad, saavel i den rette Linie som i Sidelinien (dog ikke af de to forskjellige Linier paa eengang); 2) at nærmere i Grad synes alletider at have udelukket fjernere i Grad; 3) at Agnater og Cognater i tredie Grad og fjernere gik lige i Arv, og 4) at Arv deeltes i lige Dele efter Liniernes Antal (Ap. K. 1 I S. 170—71).

Graagaasen kjender ikke Legitimation i samme Form som de danske Love, undtagen sandsynligviis den per subseqvens matrimonium. Det var nok, at Barnet var avlet af Mandens Kone; thi her gjaldt, ligesom hos Romerne: pater est, quem justæ nuptiæ demonstrant, eller at Manden havde ved Haandslag, altsaa paa en solenn Maade, vedgaaet Paterniteten, eller ogsaa at denne var bleven beviist enten ved Jernbyrd eller ved Sandemænd. Heri bestod Legitimationen, hvoraf sees at den faldt sammen med Erkjendelsen af eller Beviset for Paterniteten (Fp. K. 45 I S. 361, cfr. Ob. K. 32 I S. 299). Vel gav denne aldrig de uægte Børn Ret til at arve Faderen eller Sødskende, saalænge ægte Sødskende og deres Moder var i Live, og

Faderen havde ingen lovlig Udvei til at gjøre Forandring deri, men de uægte Børns Kaar, med Hensyn til Arveretten, kunne ikke destomindre kaldes fordeelagtige, da de ipso jure kaldtes til Arv, næst efter Halvsøster paa Mødrene Side, og førend Ascendentere i anden og fjernere Grader, hvad enten det var i den lige Linie eller i Sidelinien. Efter fjernere Arveladere i den opstigende eller Sidelinien kom de ikke i Betragtning efter den ældre Ret, men dette er senere blevet forandret ved en Forordning, som findes i Ap. K. 25 I S. 229, hvorved det forordnes, at naar en Arvelader ikke har nogen ægtefødt Slægtning i tredie Led i Sidelinien, skulle hans uægtefødte Slægtninger i samme Grad og nærmere kaldes til Arv.

Graagaasen opregner forskjellige Omstændigheder, der udelukke enten fra al Arv, eller efter visse Personer. Saaledes tog det Barn ikke Arv, hvis Fader var affindig eller 80 Aar gammel, naar han giftede sig uden sine Arvingers Tilladelse; ligeledes blev det Barn udelukket, som en Træl avlede med en fri Qvinde, eller en fri Mand med en Slavinde, eller en Qvinde med en Frigiven, som hun havde skjænket Frihed for at gifte sig med ham; ligeledes det Barn, som en Skovgangsmand avlede med sin Kone, eller en til Skovgang dømt Kone med sin Mand, fremdeles de Børn, som den Ægtefælle, der var skilt fra den anden, avlede i et andet Ægteskab, hvortil Biskoppen ikke havde givet sin Tilladelse, samt de Børn, som vare fødte i Bigamie i selve Landet, og

endelig de, der havde dræbt dem, efter hvilke de vare arveberettigede (Ap. K. 4 I S. 177-81, K. 6 S. 187). Undtagelser herfra fandt Sted med Hensyn til Skovgangsmænd og Fjørbaugsgardsmænd, naar de indlod sig i lovligt Ægteskab udenlands; thi deres Børn bleve arveberettigede i Island; det samme gjaldt om de Bigamers Børn, der vare avlede af et andet lovligt Ægteskab udenlands, imedens deres Koner levede i Island (s. K. S. 180—81).

Posthumus, som blev levende født og havde modtaget Næring, tog Arv som andre Børn (K. 4 S. 177). Ægtefolk arvede ikke hinanden.

Arven ansaaes erhvervet i det Øieblik Arveladeren døde; deraf fulgte, at naar flere indbyrdes arveberettigede Personer døde paa eengang ved et Ulykkestilfælde, og man kunde erholde Vished om, i hvilken Orden de opgav Aanden efter hinanden, blev Arverettigheden behandlet derefter, saaledes at dens Arvinger, som sidst døde, erholdt Arven. Kunde man ikke erholde denne Vished, ansaaes de alle døde paa eengang (Ap. K. 4 I S. 183, K. 16 S. 219, K. 18 S. 223-24). Forfatteren bemærker meget rigtig, at Arvetageren maatte godtgjøre, at Arveladeren virkelig var død, da saadant ikke præsumeredes. Imidlertid kunde dette lede til Misforstaaelse, hvis man ikke tillige gjorde opmærksom paa, hvori dette Beviis bestod. Naar man ikke i 3 Aar erholdt nogen Efterretning om en Person — som her stedse forudsættes at være reist udenlands — kunde den

retmæssige Arving fremføre 5 Sandemænd — hvoraf 2 skulde være komne fra det Land, hvor den omspurgte Person vitterligen sidst havde opholdt sig, hvis saadanne havdes — hvilke paa deres Borgerære (leggia undir pegnskap sinn) skulde bevidne, at man ikke i 3 Aar havde hørt noget til den omspurgte Person, samt at de troede at han var død. Dette var i Grunden ikke andet end Præsumtion, men for at forebygge Misbrug, har Loven foreskrevet denne Form, for at give den Retsvirkning. Loven forudsætter det Tilfælde som muеligt, at den Person, hvis Død saaledes var bleven antaget, senere indfandt sig, i hvilket Tilfælde Arvingerne maatte give Godset tilbage (K. 4 I S. 182-83, K. 7 S. 190-91, K. 16 og 17, S. 218 og 219).

Collatio bonorum findes afhandlet i Fp. K. 2 I S. 172–74. Loven gaaer her ud fra fuldkommen Lighed, hvoraf følger, at hvis Forældrene havde givet det ene arveberettigede Barn mere end det andet, kunde de derved Forurettede fordre det for meget givne tilbage, hvis saadant ikke kunde liqvideres paa Skiftet. Det maae herved bemærkes, at hvis Moderen havde givet sin Søn Penge, til at udrede Kjøbesummen for en Kone (mundr) eller sin Datter-Udstyr, af sit eget Gods, kunde Moderen, i Tilfælde af Børnenes Død, forlods udlægge sig ligesaa meget af deres efterladte Boe, uagtet Faderen var før kaldet til at arve dem end hun (cfr. K. 11 I S. 201).

Arv efter Frigivne, samt fremmede Skibsfolks Arv have vi, med Forfatteren, korteligen berørt i det Foregaaende.

Forfatteren bemærker meget rigtigt (S. CXXXII), at Graagaasen vel ikke ynder Salg af Arv, men at det dog var tilladt at sælge ventendes Arv, hvis det skeete æquis conditionibus; derimod er det urigtigt, at de nærmest Arveberettigedes Samtykke udfordredes dertil, naar Billighed blev iagttaget. Forfatteren er bleven ledet til denne Vildfarelse ved at oversee Hovedstedet Ap. K. 10 I S. 200 og ved at misforstaae det af ham citerede Sted Kap. 24 S. 228—29. Paa dette sidste Sted omtales nemlig det Tilfælde, at En kjøber sin Arving til at renuncere paa sin Arverettighed, hvilken Handling bliver tillagt Gyldighed, med mindre Arverettigheden i Arveladerens levende Live gaaer fra den Renuncerende til en tredie Mand, eller Arveladeren ikke har erlagt den stipulerede Kjøbesum, eller ikke givet en Gave til milde Stiftelser eller Fattige; thi i saadant Fald skulde den renuntiative Arvepagt ikke holdes, med mindre alle vedkommende Arveberettigede gave deres Samtykke dertil, eller den blev stadfæstet i Lovretten. Forøvrigt burde det have været bemærket, at det blev antaget som en almindelig Grundsætning, naar man solgte ventendes Arv, at Contracten blev ugyldig, naar Arverettigheden i Arveladerens levende Live gik over paa en tredie Mand, dog erholdt Kjøberen den udlagte Kjøbesum tilbage med Renter, hvis Sælgeren havde Midler

retmæssige Arving fremføre 5 Sandemænd — hvoraf 2 skulde være komne fra det Land, hvor den omspurgte Person vitterligen sidst havde opholdt sig, hvis saadanne havdes — hvilke paa deres Borgerære (leggia undir pegnskap sinn) skulde bevidne, at man ikke i 3 Aar havde hørt noget til den omspurgte Person, samt at de troede at han var død. Dette var i Grunden ikke andet end Præsumtion, men for at forebygge Misbrug, har Loven foreskrevet denne Form, for at give den Retsvirkning. Loven forudsætter det Tilfælde som muligt, at den Person, hvis Død saaledes var bleven antaget, senere indfandt sig, i hvilket Tilfælde Arvingerne maatte give Godset tilbage (K. 4 I S. 182-83, K. 7 S. 190-91, K. 16 og 17, S. 218 og 219).

Collatio bonorum findes afhandlet i Fp. K. 2 I S. 172—74. Loven gaaer her ud fra fuldkommen Lighed, hvoraf følger, at hvis Forældrene havde givet det ene arveberettigede Barn mere end det andet, kunde de derved Forurettede fordre det for meget givne tilbage, hvis saadant ikke kunde liqvideres paa Skiftet. Det maae herved bemærkes, at hvis Moderen havde givet sin Søn Penge, til at udrede Kjøbesummen for en Kone (mundr) eller sin Datter-Udstyr, af sit eget Gods, kunde Moderen, i Tilfælde af Børnenes Død, forlods udlægge sig ligesaa meget af deres efterladte Boe, uagtet Faderen var før kaldet til at arve dem end hun (cfr. K. 11 I S. 201).

Arv efter Frigivne, samt fremmede Skibsfolks Arv have vi, med Forfatteren, korteligen berørt i det Foregaaende.

Forfatteren bemærker meget rigtigt (S. CXXXII), at Graagaasen vel ikke ynder Salg af Arv, men at det dog var tilladt at sælge ventendes Arv, hvis det skeete æquis conditionibus; derimod er det urigtigt, at de nærmest Arveberettigedes Samtykke udfordredes dertil, naar Billighed blev iagttaget. Forfatteren er bleven ledet til denne Vildfarelse ved at oversee Hovedstedet Ap. K. 10 I S. 200 og ved at misforstaae det af ham citerede Sted Kap. 24 S. 228—29. Paa dette sidste Sted omtales nemlig det Tilfælde, at En kjøber sin Arving til at renuncere paa sin Arverettighed, hvilken Handling bliver tillagt Gyldighed, med mindre Arverettigheden i Arveladerens levende Live gaaer fra den Renuncerende til en tredie Mand, eller Arveladeren ikke har erlagt den stipulerede Kjøbesum, eller ikke givet en Gave til milde Stiftelser eller Fattige; thi i saadant Fald skulde den renuntiative Arvepagt ikke holdes, med mindre alle vedkommende Arveberettigede gave deres Samtykke dertil, eller den blev stadfæstet i Lovretten. Forøvrigt burde det have været bemærket, at det blev antaget som en almindelig Grundsætning, naar man solgte ventendes Arv, at Contracten blev ugyldig, naar Arverettigheden i Arveladerens levende Live gik over paa en tredie Mand, dog erholdt Kjøberen den udlagte Kjøbesum tilbage med Renter, hvis Sælgeren havde Midler

dertil, hvis ikke tabte han sin Fordring (K. 10 S. 200 —201). Forfatteren har ellers rigtigen bemærket, at det blev aldeles forbudt En, som var paa en udenlands Reise, at sælge enten falden eller ventendes Arv (K. 14 S. 211). Grunden hertil er indlysende.

En anden Art af Salg af Arv var den, der foregik ved Fledføringscontracter, som Forfatteren har omtalt S. CXXXIX. Her gik Lovene ud fra den samme Grundsætning, at Contracten skulde holdes, hvis den var billig, og hvis Fledføringen ikke havde nogen af de nærmere forsørgelsesberettigede Personer at underholde; i modsat Fald gik Contracten tilbage, med mindre alle vedkommende Arvinger gave deres Samtykke dertil (Ap. K. 12 I S. 204-6, K. 19 S. 225, K. 22 S. 227, cfr. K. 24 S. 228—29. Ob. K. 1 I S. 232—33, K. 23 S. 278—79).

Graagaasen har, i Forbindelse med Materien om Arv, omtalt Gaver saavel i levende Live som mortis causa; og det er indlysende, at den søger at indskrænke begge. Saaledes kunde en 80aarig Mand og den, som laae paa sit Dødsleie, ikke afhænde sin Jord, og Ingen mere end engang give $\frac{1}{10}$ af sit Gods til gudeligt Brug, uden sine Arvingers Samtykke. Dog skeete en Undtagelse herfra, naar En senere erholdt en betydelig Tilvæxt til sit Gods; thi saa kunde han anden Gang give $\frac{1}{10}$ Deel deraf til gudeligt Brug (gjöra ena meiri tíund). Uagtet Forfatteren synes at henføre dette Slags Gaver til donationes mortis causa, kan man dog see af Sam-

menhængen, at Loven forudsætter, at de ofte skee i levende Live. Iøvrigt havde større Gaver til gudeligt Brug, der alletider maatte skee med samtlige Arvingers Samtykke, det Fortrin for andre Arvedispositioner, at de ikke gik tilbage, endskjøndt Arverettigheden senere kom til andre Personer end dem, der havde givet deres Samtykke dertil (K. 26 S. 223). Hvad donationes inter vivos i Særdeleshed angaaer, burde vel S. CXXXIX have været bemærket, at Loven skjelner imellem, om man gav til sine Venner eller Andre, som man skyldte nogen Tjeneste, eller til aldeles Uvedkommende. De første kunde man give saa meget man ønskede, uden at Gaven kunde tilbagekaldes af Giveren selv, men for at forebygge Misbrug, har Loven meddeelt Giverens Arvinger, hvis de ansaae sig forurettede ved en saadan Gave, Ret til, enten at indstævne Giveren og Gavemodtageren for Arvesvig (arfskot), hvilke, i Fald saadant bevistes med 9 Sandemænds Vidnesbyrd, straffedes med Fjørbaugsgard, eller og at stævne Giveren til at erklæres umyndig, i hvilket Tilfælde Godsets Bestyrelse blev overdraget til Arvingerne (K. 11 S. 203). Gav man derimod til en Uvedkommende, som man ikke i nogen Henseende skyldte nogen Billighed, 12 Ører eller mere, kunde Giveren, hvis det halve af denne Gave i det mindste ikke blev betalt, efter Gavemodtagerens Død fordre Gaven tilbagebetalt af hans Boe (S. 204). Det samme fandt Sted, hvis man gav Noget i den Hensigt at erholde Gjengjeld (S. 203). Sit uægte Barn kunde Faderen give 12 Ører, naar hvert

af hans ægte Børn erholdt lige saa meget eller mere (Side 204).

Forfatteren har rigtigen bemærket (S. CXXXII), at Graagaasen ikke indeholder nogen almindelig Bestemmelse om Contracter overhovedet, hvorimod dens Grundsætninger desangaaende maa udledes af Lovens Bestemmelser om de enkelte Contracter, men det samme kan siges næsten om alle andre Materier; thi i Graagaasen er den casuistiske Fremstillingsmaade, ligesom i andre gamle Love, den fremherskende. Forøvrigt har Forfatteren her, ligesom overhovedet i Fremstillingen af Graagaasens Lærdomme, været meget heldig. Han anfører først: at flere Steder vise, at visse Formler, samt Vedkommendes Haandslag, udfordredes til Contracters Gyldighed. Hvad Formlerne angaaer, mene vi, at de i det mindste i den sidste Halvdeel af den republikanske Periode ikke have været aldeles nødvendige, undtagen ved de mere betydelige Contracter. Saaledes finde vi foreskreven en vis Form, som skulde bruges ved Trolovelse, i Fp. K. 7 I S. 316-17, og en anden i Lbrb. K. 2 II S. 213, som skulde anvendes ved Salg af Jord, cfr. K. 13 S. 249, samt en tredie, hvorved Sager bleve overdragne til Sagførere (Vigsl. K. 41 II S. 80).

Ved andre Contracter omtales ikke slige Formler, eller i det høieste saa løseligen og med saa utydelige Udtryk ved enkelte, at man ikke veed, om det skal forstaaes om saadanne Formler eller ikke. Til Exempel herpaa ville vi anføre Lbrb. K. 45, som begynder med

disse Ord: **Ef madr leigir land at leigumáli rettu oc at lögmáli.** Oversætteren har her oversat leigumál ved conducendi formulæ, men det er dog ikke ganske afgjort, om dette Udtryk skal her have denne Betydning eller ikke, skjøndt det ikke er usandsynligt [74]. Overhovedet synes det at Loven ikke har lagt saa megen Vægt paa visse Formler ved Indgaaelsen af Contracter i Almindelighed, som i Processen; thi ligesom enhver Handlings Gyldighed i denne var bunden til en vis Formel, saaledes viser Graagaasen den største Omhyggelighed i at opbevare disse, ja de samme Formler blive gjentagne paa flere Steder, for at de ved enhver Materie kunne haves ved Haanden, hvorimod vi kun finde de ovennævnte trende Formler anførte som henhørende til Contracter, og af disse synes den ene lige saa meget at henhøre til Processen. Imidlertid er det ikke usandsynligt, at visse Formler ere brugte ved Indgaaelsen af de vigtigere Contracter, som ellers skulde indgaaes paa en høitidelig Maade, og navnligen deels ved Haandslag og deels i Vidners Overværelse. Dog have vi Grund til at drage i Tvivl, at de, selv i disse Tilfælde, vare aldeles uundværlige, til at give Contracten Gyldighed. Saaledes finde vi paa flere Steder opregnet,

[74]) Det anførte Ord kan neppe have anden end den af mig i Oversættelsen antagne Betydning, da der ingen Data gives for, at Islænderne byxlede deres Jordeiendomme paa visse Aaremaal (Leiemaal. Danske Lov 5. 8. 13). S.

hvilke Former der udfordredes til en lovlig Pantsætning, hvoriblandt Haandslag og Vidner omtales, uden at der findes den mindste Hentydning paa en vis Formel. Þ. p. K. 42 I S. 126. Kaupab. K. 10 I S. 414. Lbrb. K. 12 II S. 235—36. Hvad Haandslaget angaaer, har Forfatteren selv S. CXXXIV Not. anført et Sted af Graagaasen (Lbrb. K. 45 S. 334), hvoraf kan sees, at Contracter undertiden ansaaes gyldige uden dette, men han mener, at dette først i Republikens sidste Tid har fundet Sted, efterdi kun den Arnamagnæanske Codex indeholder det anførte Sted. Herved maae vi nu bemærke, at 2 andre Steder i Graagaasen nemlig Fþ. K. 59 I S. 384 og Kb. K. 6 I S. 399–400, hvoraf det sidste ogsaa findes i codex regius, godtgjøre det samme. Paa det første Sted hedder det endog ganske almindeligen: at naar man indgaaer Kjøbecontracter eller andre Contracter i Vidners Overværelse, skulle de ansees for gyldige, uagtet man ikke har brugt Haandslag. Paa den anden Side finde vi, at Graagaasen hyppigen forudsætter Haandslag ved Contracter, at den bruger Udtrykket: at handsala, for at indgaae en Contract eller Forpligtelse. (See t. Ex. Lbrb. K. 14 I S. 155, K. 12 S. 234—36), ja at den endog synes at fordre Haandslag til visse Contracters Gyldighed (Vigsl. K. 41 II S. 80. Lbrb. K. 12 I S. 234). Dette synes at vise, at Haandslag i de ældste Tider er blevet anseet som et almindeligt og uundværligt Tegn paa en Contracts Tilværelse og Gyldighed, men at denne An-

skulde efterhaanden har tabt sig, og at man i dets Sted eller rettere ved Siden deraf har søgt at binde Contracternes Gyldighed til saadanne Former, som tillige kunde indeholde Beviis for Contractens Tilværelse, samt fornøden Underretning for andre. Iøvrigt er det naturligt, at man længe er vedblevet at beholde den gamle Form ved Siden af den nyere, uden at man dog har tillagt den sin gamle Betydning.

De nyere Former, som vi her omtale, ere Vidner og Forkyndelser, enten for et vist Antal Naboer eller til Thinge. Vi have i det Foregaaende seet, at Vidner brugtes hyppigt i Processen, og vare der omtrent hvad Documenter og Acter ere i vore Tider. Den samme Betydning finde vi ligeledes at de, ifølge Graagaasens Bestemmelser, have havt i Contractsforholdene; derfor lægger den særdeles Vægt paa dem, og befaler udtrykkeligen, at de vigtigste Contrakter skulle indgaaes i Vidners Overværelse, omtrent paa samme Maade, som vore Love befale, at visse Contracter altid skal være skriftlige. Saaledes bestemmes det i Søretten (um skipa medferd K. 4 II S. 406), at Kjøbecontrakter skulle i fire Tilfælde altid indgaaes i Vidners Overværelse, nemlig naar man kjøber Jord, Herredsforstanderskab, Huusskib eller en Kone (cfr. Fp. K. 7 I S. 316. Lbrb. K. 2 II S. 213). Det samme bestemmes om Pantecontrakter (Þ. p. Kap. 42 I S. 126. Kb. Kap. 10 I S. 414. Lbrb. K. 12 II S. 136). Contractens Gyldighed ansees ofte bunden til Vidnernes Tilstedeværelse, saaledes at

den, ved deres Død, enten ansees ganske hævet eller suspenderet indtil den bliver opretholdt ved andre Midler (Fp. K. 22 I S. 335. Kb. K. 5 I S. 395. Lbrb. K. 12 II S. 336—37). Men uagtet mange Contrakter vare gyldige, skjøndt de ikke blev indgaaede i Vidners Overværelse, ligesom mange Contrakter hos os ere gyldige uden at være skriftlige, saa forudsætter dog Loven, at Vidner ere hyppigen blevne anvendte ved Contrakter. Saaledes forudsætter den, at den, som møder i et Concursboe, sædvanligen har Vidner paa sit Tilgodehavende (Þ. p. K. 42 I S. 124. Kb. K. 9 I S. 409), og at den, som leier Gods, har indgaaet Leiecontracten i Vidners Overværelse (Kb. K. 5 I S. 398—99). Forfatteren har af dette sidste Sted uddraget den *Slutning, at naar en* Contrakt, som ikke var indgaaet i Vidners Overværelse, var opfyldt af den ene Part, blev den forsaavidt gyldig, men at accessoriske Forpligtelser, som Vederparten benægtede, bleve ugyldige. Dette er imidlertid en meget urigtig Slutning, og vi troe ikke, at den vil holde Prøve. Selve Stedet lyder saaledes: Nú selr madr fè at leiga vattlaust, pá ef hann vill eigi gjalda pá komst hinn eigi til leignanna nema sagðar sè leigor á, ꝛc. Naar man udleier Gods uden Vidners Tilstedeværelse, saa kan Creditor ikke fordre Leien, hvis Debitor ikke godvilligen vil erlægge den, med mindre den er bleven stipuleret. Cod. reg. har: nema sagðar sè *lögleigor* à, hvoraf Forfatteren har taget Anledning til at oversætte den sidste Deel af Sætningen saaledes:

non locaria a debitore exigere potuit, nisi forte legibus constituta fuerint, d. e. at Creditor ikke kunde fordre Leien, med mindre den var lovbefalet. Vi kunne ikke bifalde denne Oversættelse; thi lögleigor betyder ikke den Leie, som i visse Tilfælde nødvendigen skal erlægges ifølge Lovens Bydende, uagtet man ikke har betinget sig den, men derimod en lovlig Leie. Herom kan man iblandt andet overbevise sig af Kap. 5 S. 395 3die Membr., hvor det tillades Creditor at lægge lögleigor paa det Gods, som han ikke kan erholde hos Debitor til Betalingsterminen, hvilket han skulde forkynde paa Lovbjerget næste Sommer, hvoraf sees, at lögleigor ikke er lovbefalet, men lovlig Leie. Iøvrigt forekommer Udtrykket lög hyppigen i Sammensætning med forskjellige Substantiver i Lovsproget, som f. Ex. lögheimili, lögstefna, lögkvöd, löghelgi, lögvextir, lögnjáendr, hvorved disse Substantivers oprindelige Betydning ikke forandres, men det tilkjendegives blot, at de Gjenstande, som derved betegnes, ere overeensstemmende med Lovens Forskrifter eller Bestemmelser om dem.

Vi nægte vel ikke, at Stedet bliver vanskeligere ved at forkaste Forfs. Oversættelse. Ved første Øiekast synes Meningen at være, at naar en Leiecontrakt ikke blev indgaaet i Vidners Overværelse, skulde Leien aldrig præsumeres, naar den ikke var bleven udtrykkeligen betinget, hvoraf da per antithesin maatte følge, at den stedse skulde præsumeres, naar Contrakten blev indgaaet i

Vidners Nærværelse. Men betragte vi Sagen noget nærmere, vil vi finde Grund til at antage, at Leie aldrig er bleven præsumeret, naar den ikke er bleven betinget. Saaledes bestemmer det f. K. S. 405 3die Membr., at det ikke i Mangel af Betaling til rette Tid er nødvendigt paa Lovbjerget at betinge sig Forsinkelses-Renter (usuras moræ) af den Kapital, hvoraf der oprindeligen blev betinget Renter, hvormed Side 403 2det Membr. bør sættes i Forbindelse. Derimod tillades det Creditor K. 5 S. 395 3die Membr. at betinge sig disse Renter (eller Leie), naar han ikke erholder Betaling i rette Tid, hvorhos det paalægges ham, at forkynde saadant paa Lovbjerget. Naar man sætter dette sidste Sted i Forbindelse med de første, synes det at blive klart, at Renter eller Leie aldrig blev præsumeret; men heraf følger da atter, at ovenanførte Forfatterens Forklaring af det omhandlede Sted ikke kan være fuldkommen rigtig. Vi nødes derfor til at antage, at dets egentlige Mening er: at naar man har indgaaet en Leiecontrakt uden Vidner, kan Udleieren, i Mangel af Betaling, ikke erholde Forsinkelses-Renter, med mindre han i Overeensstemmelse med Kap. 5 S. 395 har betinget sig disse; men deraf følger atter igjen, at det har været Lovens Mening, at Leiecontracter uden at stipulere sig Leie, vel kunde gyldigen indgaaes uden Vidner, men ikke naar Leie blev betinget. Denne Forklaring stemmer meget vel med Udtrykkene; thi der tales om, at Debitor ikke vil betale (på ef hann vill eigi gjalda) og at man lægger Leie

paa Gjelden (nema leigor sè sagðar á), hvilken Udtryksmaade bruges S. 403 2det Membr. i selvsamme Betydning. Man kunde vel indvende, at Loven intetsteds befaler, at Leiecontrakter skulle indgaaes i Vidners Overværelse, men saadant er intet paalideligt Beviis derimod, især naar man lægger Mærke til den Maade, hvorpaa Graagaasen er bleven til i nærværende Form, og desuden have vi et Beviis derfor i K. 5 S. 395 3die Membr., hvor det siges, at den Handling, hvorved En, i Mangel af Betaling i rette Tid, har betinget sig usuræ moræ, skal være gyldig, saalænge Vidnerne leve; thi deraf kan man ifølge Modsætningsgrundsætningen slutte, at Contrakter, der løde paa Leie eller Rente, ikke vare gyldige, forsaavidt disse angik, uden Vidner. Men af dette specielle Tilfælde kan man ingenlunde udlede Forfatterens ovenanførte Slutning, hvorimod det, naar det bliver rigtig forstaaet, tjener til yderligere Bekræftelse paa den Lovens Grundsætning, at de Contrakter, som ifølge dens Bydende skulde indgaaes for Vidner, vare ugyldige uden disse.

De Contrakter, som det ansaaes nødvendigt for andre at erholde Underretning om, skulde forkyndes enten for et vist Antal Naboer eller til Thinge. (Ap. K. 12 I S. 205, K. 19 S. 225. Kb. K. 5 I S. 395. Þ.-þ. K. 42 I S. 126. Kb. K. 10 I S. 414. Lbrb. K. 12 II S. 235, 236, 237, 239).

Videre seer man af Lovens Bestemmelser om Umyndige, Fjantede, Ødsle samt om Hustruens Ret over

hendes og Mandens Fællesboe, at den, der indgik en Contrakt, maatte være sit Gods mægtig og myndig; ligeledes er det klart, at der i Almindelighed udfordredes Vedkommendes virkelige fælles Samtykke; thi de Contrakter, der enten ere grundede paa et ved Tvang eller ved Svig erholdt Samtykke, erklæres for ugyldige (Kb. K. 75 I S. 492—94. Ap. K. 10 I S. 200, K. 15 S. 216. Fp. K. 6 I S. 316, K. 7 S. 317—18, K. 46 S. 361—62, K. 50 S. 371. Lbrb. K. 2 II S. 215, K. 13 S. 241). Var Contrakten lovligen indgaaet, vare begge Parter pligtige til at holde den, og den som vægrede sig ved at opfylde den, kunde tvinges dertil paa flere Maader. Hertil maa regnes de Mulkter, som Loven paalagde den, som ikke *betalte sin Gjeld* til rette Tid; han skulde nemlig, uden Hensyn til Gjeldens Størrelse, først erlægge 3 Mark under Navn af Mulkt (útlegd), dernæst, hvis Contrakten var indgaaet ved Haandslag, 6 Øre for at have besveget Haandslaget, under Navn af handsalsslit, og endelig 6 Øre for at have gjort Vanskeligheder ved Betalingen, under Navn af hardafáng, hvilken Mulkt alene fandt Sted, naar der var bestemt en vis Betalingstid. (Fp. Kap. 59 I S. 384, 385. Kb. K. 6 I S. 399. Lbrb. K. 45 II S. 334).

Forfatteren gaaer nu over til de enkelte Contrakter, og søger korteligen at fremstille deres vigtigste Egenskaber (S. CXXXV—CXL). Han begynder med Kjøb og Salg, i det han gjør den Bemærkning, at Graagaasen

ikke skjelner nøiagtig imellem en Kjøbecontrakt og en Byttecontrakt, da Penge vare saa sjeldne i hine Tider, at man, hvis Kjøbesummen var betydelig, sjelden kunde udrede mere end en Deel deraf med Penge, hvorved Contracten blev blandet. Dette stemmer nu vel med vore, men ikke med hine Tiders Begreber om Kjøbe- og Byttecontrakter. De gamle ansaae det for en Byttecontract, naar man byttede eensartede Ting, eller eensartet Samling af Ting, som betragtedes som en Enhed. Saaledes vilde de have anseet det for en Bytte- eller Mageskiftecontrakt, naar man byttede enkelte Vaaben eller enkelte Gaarde, eller ogsaa deres hele Bohave med hinanden, hvorimod det ansaaes for en Kjøbecontrakt, naar Kjøberen erlagde Kjøbesummen med Ting, der vare ueensartede med den kjøbte Ting; dog synes det ikke, at de have draget nogen skarp Grændselinie imellem Salg og Bytte, men jevnligen indbefattet dette under hiint, hvoraf det bliver begribeligt, at Graagaasen ikke omtaler Bytte. Af samme Grund (nemlig af Mangel paa Penge) mener Forfatteren, at der ikke gjøres Forskjel paa Leie og Laan til Eie, hvoraf atter følger, at der kun tales om Leie, men ikke om Renter. Hertil føier han en anden Grund, nemlig at det ved de geistlige Love var forbudt at tage Renter af Sølv og Guld, hvilket Lovbud udtrykkeligen skal findes indført i Graagaasen Kb. K. 6 I S. 397. Herved maae vi imidlertid bemærke, at denne Lov først blev paabuden i Aaret 1269 af den mægtige Prælat Biskop Arne, der kaldtes Stada Arne, altsaa

efter at Landet var blevet forenet med Norge (Hist. eccl. Isl. II pag. 3). Det citerede Sted i Graagaasen indeholder heller ikke hiin Lov, derimod bestemmes det her, at naar Debitor indfinder sig til rette Tid og Sted med Betaling, da skal han, hvis Creditor udebliver, i Vidners Overværelse frembyde Betalingen, men hvis endda ingen fremstiller sig paa Creditors Vegne, har Debitor Valget imellem at lade det Gods, hvormed Gjelden skulde betales, blive tilbage paa Betalingsstedet, eller at tage det hjem med sig igjen, dog blev Sølv undtaget herfra; thi det skulde han altid tage hjem med sig igjen. Hertil føies endelig den Bestemmelse, at naar Debitor tager Godset hjem med sig igjen, kan han beholde det et Aar uden Leie eller Renter, og det synes *endelig*, hvis det var Sølv, han tilbød i Betaling, at de betingede Renter bortfaldt.

Kjøbesummen var i Almindelighed afhængig af Parternes Villie, saa at man ikke kjendte læsio enormis. Dog fandt en Undtagelse herfra Sted med Hensyn til udenlandske Kjøbmandsvare. Landet var nemlig inddeelt i visse Districter, og 3 Mænd beskikkede i hvert af disse, til at sætte Taxt paa de vigtigste Nødvendigshedsartikler, som Meel, Lærred, Tømmer, Vox og Tjære. Den der kjøbte de taxerede Artikler over den fastsatte Priis, blev dømt til den betydelige Mulkt af 2 Mark i Vadmel, hvilket Søgsmaal skulde anlægges af Taxationsmændene, og, naar de forsømte det, af hvem der vilde (um skipa medferd K. 3 I S. 404-5).

Et andet Exempel, som Forfatteren ikke har anført, indeholdes i Arvematerien, da den Contrakt, hvorved En solgte ventendes Arv, blev ugyldig, hvis det ikke kunde bevises, at Betalingen var billig (Ap. K. 10 I Side 200. Den samme Billighed skulde iagttages ved Fledføringscontrakter (K. 12 S. 204–5, K. 19 og 22 S. 225 og 227).

Hvad Salg af Jordegods i Særdeleshed angaaer, da indeholder Graagaasen en Formel, hvorved Contrakten skulde afsluttes, hvilket iøvrigt, som vi allerede have bemærket, skulde skee i Vidners Overværelse. Sælgeren forpligtede sig til at hjemle Kjøberen Jorden imod alle og enhver, og endelig skulde han, efterat have indvarslet de tilstødende Lodseiere med lovlig Varsel, vise Kjøberen Jordens Landemærker. Denne Handling betragtedes vistnok ikke som en symbolisk Overleverelse, hvilket Forf. synes at antage; thi Jorden ansaaes, uagtet den ikke fandt Sted, ligefuldt som Kjøberens Eiendom; den har derimod havt til Hensigt at forebygge Landemærke-Trætter, hvilket var saa meget mere nødvendigt, som Islænderne ikke synes at have kjendt Hævd. Denne Mening bestyrkes endmere derved, at saavel Kjøberen som Sælgeren maatte erlægge en Mulkt til de tilstødende Lodseiere, hvis Landemærkerne ikke paa ovennævnte Maade bleve besigtigede (Lbrb. K. 3 II S. 216–18). For at bringe Parterne til at efterkomme denne Pligt, kunde de tilstødende Lodseiere, i Fald Kjøberen ikke mødte eller Besigtelsesforretningen ikke blev foretaget paa lovlig Maade,

hver paa sin Side gjøre Forbud imod at Kjøberen brugte den tredie Deel af sit Land, der laae nærmest ved hans Landemærker, hvilket han imidlertid kunde bruge og beholde som sin Eiendom indtil Landemærkerne bleve bestemte ved Lovmaal og Dom (K. 4 S. 222). Uagtet den symbolske Overleverelse eller Besiddelsestagelse af Jord sædvanligen skete ved at bringe Ild og Jern paa det Land man skulde modtage [75]), omtales den dog ikke her, men da det senere i Landboeretten forudsættes, at en Leilænding tager det ham leiede Land i Besiddelse paa den Maade, saa finde vi det med Forf. sandsynligt, at Kjøbere af Jordegods have benyttet sig af denne Ceremonie, hvilket vi ogsaa finde bekræftet i Sagaerne (see Vigaglúms S. K. 27 S. 235).

[75]) Denne Mening støtter sig paa en urigtig Læsemaade i enkelte af Graagaasens Papirsafskrifter, som i Lbrb. Kap. 13 II S. 253 læse: elldi ok iárni, Ild og Jern, i Stedet for, som Membranen har, elldi ok arni, Ild og Arnested, eller ogsaa elldi i arni, Ild paa Arnestedet. Naar man havde transporteret Huusilden paa en Grund, ansaaes man for at have taget den i Besiddelse. Saaledes læser jeg ogsaa og fortolker Vigaglums Saga Kap. 27 S. 235. De forskjellige Maader hvorpaa man, fra først af, kunde occupere Landstrækninger, omtales i Landnama S. 147, 180, 214; af disse Steder kan man ikke gjøre den Slutning, at Ild og Jerns Overførelse paa den occuperede Grund var absolut nødvendig, men at enhver paa Grunden foretagen Handling, som viste den Occuperendes Raadighed over Grunden, var nok til at fuldføre Occupationen. S.

Hvad Leiecontracter angaaer, har Forfatteren (S. CXXXV) bemærket, at Laan til Eie alletider henføres under Leie, samt (S. CXXXVII), at der, hvor Graagaasen handler om Leie i Almindelighed, tales der egentligen om Laan til Eie. Dette kunde føre til Misforstaaelse, hvis det ikke oplystes nærmere. Det er vel sandt, at Graagaasen ikke i Theorien drager nogen skarp Grændselinie imellem Begrebet af hine Contracter, i det den belægger dem begge, saavelsom Renter og Leie, med et fælles Navn: leiga; men man vilde feile, hvis man deraf sluttede, at Graagaasen ikke i Virkeligheden kjendte begge Arter af Contracter, og, som en Følge deraf, at den ikke indeholdt forskjellige Bestemmelser om begge. Den afhandler dem ikke engang paa eet og samme Sted, eller i Forening. Kaupab. K. 1—10 I S. 390—414 handler alene om Laan til Eie, og slet ikke om Leie, hvorimod Kb. K. 25—28 og K. 33 samt Lbrb. K. 45 handler om Leie, uden at der omtales Laan til Eie. Hertil kan føies Þ. p. K. 56, 57 (cfr. Kb. 53—55, 61 og 62), som indeholder adskillige Bestemmelser om Værksleie.

Med Hensyn til Laan til Eie har Forfatteren bemærket, at det ikke var nødvendigt, at Debitor tilbagebetalte Laanet med samme Slags Varer, som han havde modtaget. Det forholder sig vel rigtigt, men den Lov, hvis Indhold Forfatteren her har søgt at fremstille, indeholder tildeels noget andet og mere; den befaler nemlig, at uagtet Creditor har betinget sig Betaling i

en viß Varesort, kan han dog ikke nægte at modtage et andet lovligt Betalingsmiddel, naar Debitor ikke har det betingede, med mindre Creditor udtrykkeligen havde undtaget alle andre Betalingsmidler (Kb. K. 31 S. 392). Creditor kunde betinge sig Renter 10 pCt.; hvis han tog høiere Renter, hvad enten det skete ved at vurdere sine Varer over deres lovlige Taxt, eller ved ligefrem at kræve flere Procenter, paadrog han sig 3 Marks Mulkt, og stod Søgsmaalet aabent for Alle og Enhver (Kap. 1 S. 390, K. 7 S. 407). Parterne kunde selv bestemme Betalingsterminen. Forf. lærer vel, at den ikke maatte udvides over 21 Aar, men det er ikke saa aldeles rigtigt. Loven forbyder kun, at en Gjeld med vedhængende Renter maae staae længere end 21 Aar, sandsynligviis fra Forfaldsdagen af at regne, med mindre den bliver paadømt eller ved ny Overeenskomst fornyet (K. 6 S. 406). Dette Forbud kunde altsaa ikke være til Hinder for, at Betalingsterminen hensattes ud over de 21 Aar, naar Renterne ikke bleve opdyngede i ligesaa lang Tid.

Vi have i det Foregaaende antydet Virkningerne af at tilbyde Gjelden paa rette Tid og Sted, men her maa vi med Forfatteren bemærke, at da Betalingen, som oftest bestod i Varer, og der ofte kunde opstaae Tvistigheder om deres Godhed og Værdie, skulde saavel Creditor som Debitor udnævne hver sin Vurderingsmand (lögsjáendr), med hvis Kjendelse de maatte lade sig nøie (K. 3 S. 392). Forfatteren troer, at de Regler, hvorefter disse Vurderingsmænd burde rette sig, vare mere favorable for

Creditor end Debitor, eftersom det paalægges dem, naar Betalingen skeer i Jordegods eller i Slaver, da at lade 2 Øre i disse møde 1 Øre i Løsøre. Men dette har snarere sin Grund deri, at Islænderne ansaae 1 Øre i Løsøre dobbelt saa god som 1 Øre i Jordegods eller Slaver. Slaverne alene kunde Debitor indløse igjen. Cessio nominis kunde kun skee med Debitors Samtykke (Kap. 6 S. 406). Forfatteren har ikke omtalt, hvilke Midler der stode Creditor til Tjeneste, naar han ikke kunde erholde Betaling, vi tilføie derfor følgende: Naar Debitor ikke vilde betale, kunde Creditor tiltale ham til Thinge, og naar Fordringen blev beviist, skulde Dommen lyde paa at betale den, hvis der i Contracten var blevet bestemt et vist Betalingssted, da paa dette, men hvis det ikke var Tilfældet, da paa Debitors Boepæl udenfor Hjemmemarkens Indhegning, hvor der hverken var Ager eller Eng, 14 Nætter efter Thingets Ophævelse. Vidste man ikke Debitors Boepæl, skulde Dommen lyde paa at betale Gjelden paa Creditors Boepæl, og var Debitor boesat i en anden Fjerding af Landet, skulde den betales paa Althinget næste Sommer Kb. K. 7 I S. 406-8. Graagaasen omtaler ikke hvad Creditor skulde gjøre, hvis Debitor sad Dommen overhørig, men Regjeringsformens Beskaffenhed, i Forbindelse med Tidernes Aand og Lovens Analogie, lede derimod med temmelig Sikkerhed til den Slutning, at Creditor ved en Handling, som i det Væsentlige lignede Feransdommen, og som er blevet kaldet skuldadómr,

Skylddom, har maattet skaffe sig Execution i Debitors Boe, hvilken Mening endvidere synes at bestyrkes derved, at Materien om Skyldommen følger umiddelbart efter Kapitlet om Søgsmaal for Gjeld. Angaaende Skyldsdommen maae vi iøvrigt henvise til det Foregaaende.

Med Hensyn til den egentlige Leie maae det bemærkes, at Graagaasen kun omtaler Leie af Jord og af Skib og Creature, samt Værksleie, der ogsaa i Graagaasen bliver betragtet som en Art af Leie (D. p. K. 56 I S. 149). Forfatteren har kun berørt den første og sidste, desuden har han ladet den ligelydende Benævnelse af Leie og Laan til Eie forlede sig til, at betragte begge fra een og samme Synspunkt, uagtet det ikke stemmer med Graagaasens Bestemmelser. Saaledes har han troet at burde anvende her den af ham misforstaaede Lov, der befaler, at Gjeld med vedhængende Renter ikke maa staae længere end 21 Aar, saaledes at Leiemaalet ikke maatte indgaaes paa længere Tid, samt den Lovens Grundsætning, at ingen maatte tage høiere Renter end 10 pCt., saaledes at Leien ikke maatte overstige dette Maximum, hvortil dog intet synes at berettige; thi Loven foreskriver Intet, hverken om Leiemaalet eller om Leiens Størrelse. Af Forfatterens Udtryk skulde man troe, at Loven ikke indskrænkede Leilændingen i hans Brugsret af hans Gaard, saa at denne tilkom ham i den fuldkomneste Udstrækning, naar intet var i Leiecontracten bestemt derom. Imidlertid forholder dette sig ikke saaledes. Han bliver omhyggeligen indskrænket i Brugen af Jor-

dens Skov og Benyttelsen af Strandrettigheden; ligeledes forbydes det ham, at formindske Antallet af sine Creature for at kunne sælge Høe. Fremleie er her ganske forbuden. Leilændingen skulde bruge saadan Omhyggelighed og Agtsomhed med Hensyn til Gaarden og dens Bygninger, som om den var hans Eiendom (Landabrb. K. 45 II S. 332–42). Hermed ere Lovens Bestemmelser om Leie af Creature overeensstemmende; thi hvis Leietageren afhændede de ham leiede Creature uden Nødvendighed, straffedes han med Skovgang, men Eieren havde Ret til at vindicere sine Creature fra enhver Besidder (Kb. K. 28 S. 429, K. 33 S. 433). Fremleie af Skibe bliver ogsaa forbuden, um skipa medferd (K. 1 S. 495). Heraf er det fuldkommen indlysende, at Graagaasen gjør Forskjel paa Leie og Laan til Eie.

Graagaasen indeholder mange Bestemmelser om Værksleie, hvoraf vi kun ville anføre nogle faa. Det Tjenestetyende, som ikke gik i sin Tjeneste eller forlod den uden gyldig Aarsag, skulde erlægge 3 Marks Mulkt. Naar han ikke fik Mad, kunde han gaae bort af Tjenesten (Þ. p. K. 46 I S. 148–49, 153). Tjenestetyende skulde kun erholde en efter deres Arbeide større eller mindre lovbestemt Løn. Dersom Huusbonden gav og Tyendet modtog en høiere Løn, skulde de begge erlægge 3 Marks Mulkt (S. 147, 48, 149). Naar et Tjenestetyende blev syg i Tjenesten, skulde Huusbonden underholde det i 14 Dage, hvis man ikke behøvede at vaage over det, eller det ikke var fra Forstanden; thi ellers

kunde han bringe det strax til den nærmeste forsørgelses-pligtige Slægtning (H. p. K. 57 I S. 154. Kb. K. 61, 62 I S. 474—75).

Fuldmagt var meget almindelig i Island saavel i Retssager som i andre Sager. Almindelig Fuldmagt var endog meget hyppig. Den fandt især Sted naar En reiste udenlands; thi da pleiede man at overdrage til en anden Forvaltningen af sit Gods samt bemyndige ham til at føre alle sine Retssager. Denne Fuldmagt varede sædvanlig i 3 Aar, men efter den Tid skulde Eierens nærmeste Slægtninge paatage sig Forvaltningen af Godset (H. p. K. 55 I S. 145—46. Ap. K. 7 I S. 190). Forfatteren har ikke omtalt Contractens Form; imidlertid lede Graagaasens Bestemmelser om den Maade, paa hvilken Fuldmagt i Retssager, samt til at modtage Gjeld paa en Andens Vegne, blev indgaaet (Vigsl. K. 41 II S. 80. Kb. K. 4 I S. 393-94) til den sikkre Slutning, at det alle Tider skulde skee i Vidners Overværelse. Det paalægges Mandatarius at udføre sit Hverv med Troskab og Nidkjerhed, og i Retssager maatte han ikke overdrage det ham betroede Hverv til andre; i Overtrædelsestilfælde paadrog han sig Straf (H. p. K. 55 I S. 141-42. Kb. K. 6 II S. 399-401. Vigsl. K. 41 II S. 81). Dersom Mandatarius overskred sin Fuldmagt, blev hans Handling undertiden ugyldig (Ap. K. 21 I S. 227).

S. CLX findes atter fremsat den vildfarende Lære, at de, der havde indgaaet Fælledskab, vare paa Grund

deraf arveberettigede efter hinanden, hvorom vi maa henvise til vore Bemærkn. 22de Bd. S. 137. Forøvrigt have vi gjort opmærksom paa, at Loven ikke yndede Sameie, og frembød Vedkommende i mange Tilfælde kraftige Midler til at komme ud deraf. See foran S. 316. I sine Bemærkninger om Laan til Brug og Forvaring (depositum) har Forf. lært, at det maaskee var noget særegent for den islandske Ret, at en af flere Medeiere ikke uden de øvriges Samtykke kunde laane den fælleds Ting til andre. Men ligesom denne Sætning ifølge sin Natur ikke kan være særegen for Island, saaledes hører den snarere hjemme i Læren om Sameie, hvor den kan opstilles som en vigtig Grundsætning; den findes heller ikke anvendt paa det af Forf. citerede Sted (Kb. K. 22) men derimod K. 35 S. 437 samt i Landabrb. K. 34 II S. 292, hvilke Steder tillige vise, at En heller ikke maatte udleie saadan Ting, uden sine Medeieres Samtykke; derimod kunde enhver af Medeierne bruge deres fælles Ting til egen Nytte, uden hver Gang at indhente de Andres Samtykke, naar han blot ikke brugte dem videre end i Forhold til sin Andeel i samme. Man maatte ligesaalidet gjøre Fremlaan som Fremleie, hvorhos det var en almindelig Grundsætning, at man hverken maatte bruge laant eller leiet Ting anderledes eller længere, end man var kommen overeens om (ibid.)

Forfatteren har kun med et Par Ord omtalt Laantagerens og depositarii Ansvarlighed for den dem betroede Ting; vi ville deraf tage Anledning til foreløgen

at søge at fremstille Graagaasens Grundsætninger med Hensyn til Forpligtelsen til Skadeserstatning. Den naturlige Regel, at Enhver skal erstatte al forsætlig Skade, han tilføier Andre, er, som man kunde vente, ogsaa hyldet af Graagaasen. Med Hensyn til den Skade, som skeer af Uagtsomhed, skjelnede Loven imellem, om denne fandt Sted i høiere eller ringere Grad. Den almindelige Regel var derfor, at man var fri for Skadeserstatning, naar man iagttog den samme Agtsomhed med Hensyn til andres Gods, som med Hensyn til sit eget (Kb. K. 30 I S. 431, K. 31 S. 432, K. 38 S. 442. Lbrb. K. 45 II S. 336, K. 48 S. 363-64). Denne Regel synes at ligge til Grund for den Bestemmelse, som findes i Kb. K. 6 I S. 401, *at naar En har Noget i Forvaring for en anden, og gjemmer det iblandt sit eget Gods, da skal depositarius, ifald blot det saaledes gjemte Gods bortkommer, erstatte Skaden, hvorimod han bliver fri for alt Ansvar, naar noget af hans eget Gods bortkommer, tillige med det andet.* Lovgiveren har nemlig antaget det første Tilfælde som et Tegn paa, at Depositarius ikke havde viist den samme Agtsomhed imod det deponerede, som sit eget Gods. Fra denne almindelige Grundsætning synes Loven at have afveget i Laan til Brug og i Leie saaledes, at Leietageren saavel som Laantageren under alle Omstændigheder var pligtig til at erstatte den laante eller leiede Ting, i det mindste naar Gjenstanden for Laan eller Leie var Creature. Her tales aldeles ikke om nogen Undtagelse fra Erstatning,

saaledes som naar man havde taget en Ting i Forvaring. Saaledes befaler Kb. K. 27, at Leietageren skal erstatte Eieren de Creature, som formedelst Sygdomstilfælde maae slagtes; ligeledes byder K. 33 S. 434, uden at tilføie nogen Undtagelse, at hvis man leier en Hest til en vis Reise, skal Leietageren betale den, om den døer paa samme. Derimod har Loven fulgt den foranførte almindelige Grundsætning med Hensyn til den Agtsomhed, med hvilken den fordrer, at Leilændingen skal omgaaes Ild (Lbrb. K. 45 II S. 336). Graagaasen fordrer ikke, at Huusbonden skal indestaae for sine Tjenestetyenders Handlinger, undtagen forsaavidt han har befalet dem at udføre Noget, hvorved Andre have lidt Skade og forsaavidt hans Tjenestefolk ikke vare istand til at udføre de dem paalagte Forretninger, uden at skade Andre; saaledes skulde Huusbonden ikke erstatte den Skade, som hans Creature gjorde ved at komme ind i en andens Marker, naar han kunde bevise, at han havde en Hyrde, der var istand til at bevogte hans Creature, hvorimod Hyrden maatte give Erstatning (Lbrb. K. 5 II S. 224, cfr. K. 45 S. 336. Anderledes forholdt det sig med Hensyn til Dyr; thi Besidderen var pligtig til at erstatte enhver Skade, som de tilføiede Andre, naar han ikke havde sat dem i den Tilstand, at de ikke kunde skade Andre, med mindre de Skadelidende selv havde paadraget sig Skaden ved deres egen Uagtsomhed (som t. Ex. ved at nærme sig for meget en lænkebunden Hund, Vigsl. Kap. 76-78 II S. 119-23. Kb. K. 15-16 I S. 418-20).

Undtagelse herfra fandt Sted, naar det ikke stod i Besidderens Magt at sætte Creaturet i uskadelig Tilstand (Kb. K. 15 I S. 419). Naar livløse Ting forvoldede Andre Skade, var Eieren pligtig til at erstatte den, ikke alene da, naar han ved Uagtsomhed eller Forsømmelse havde givet Anledning dertil, som f. Ex. naar anden Mands Creature døde i en Høstak, som ikke stod i et Pileskuds Afstand fra hans Jorder, fordi den ikke var forsynet med forsvarlig Indhegning (Lbrb. K. 24 II S. 281, K. 29 S. 286), men ogsaa da, naar saadan Uagtsomhed eller Forsømmelse ikke synes at være forudsat, som t. Ex. naar Ens Høe, der enten ved Vand eller Storm blev ført ind paa anden Mands Grund, gjorde nogen Skade (K. 18 S. 277).

Graagaasen kjender Pant saavel i Jordegods som i Løsøre; den kjender saavel Underpant, som haandfaaet Pant (Ldbrb. K. 12 II S. 237), og af hiint flere Prioriteter (Lbrb. ib. Þingsk. þ. K. 42 I S. 126). Pantecontracten skulde indgaaes i 2 Vidners Overværelse, hvilke den pantsatte Ting skulde forevises, hvis de ikke kjendte den nøie i Forveien; dernæst skulde Pantecontracten bekjendtgjøres for 5 af den Pantsættendes Naboer, hvilket var saa nødvendigt, at Contracten ved Forsømmelse deraf blev ugyldig, og endelig skulde den bekjendtgjøres paa Lovbjerget (Þ. þ. ibid. Kb. K. 9 I S. 412, K. 10 S. 413-14. Lbrb. K. 12 II S. 234-38). Denne sidste Bekjendtgjørelse behøvede ikke at gjentages saalænge Vidnerne levede, med mindre man havde anden

Prioritet, saa skulde den bekjendtgjøres hvert tredie Aar. Det samme skulde iagttages, naar Vidnerne vare døde (Lbrb. K. 12 I S. 236–39). Man kunde lovgyldigen tage dobbelt saa meget Gods i Pant, som den laante Sum beløb sig til (Kb. K. 10 I S. 414. Lbrb. K. 12 II S. 435). Man kunde sælge, bortgive og paa hvilkensomhelst Maade disponere over Panterettigheden, men i saa Fald burde Sælgeren eller Giveren ꝛc., i Vidners Overværelse, underrette Pantsætteren om den nye Panthaver (Lbrb. ibid. S. 237). Uagtet Panthaveren, i Mangel af Betaling i rette Tid, kunde tiltræde sit Pant, og deri gjøre sig dobbelt betalt for sit Tilgodehavende — eller tage Pantet til den Priis, hvorom begge Parter vare komne overeens — naar tredie Mand ikke leed Skade derved, kunde han dog ikke erholde mere end sin Fordring, naar andre, skjøndt simple, Creditorer concurrerede med ham (Þ. p. ib. Kb. K. 9 I S. 412. Lbrb. ibid. S. 236).

Uagtet Materien om Fattigbestyrelsen er særdeles interessant, i det Graagaasens Grundsætninger desangaaende ere særegne for Island, og kaste et Lys over Islændernes Lovgivnings-Klogskab, og deres Omhu for det offentlige Vel, har Forf. dog ikke afhandlet den; vi ville derfor til Slutning søge at fremstille Grundtrækkene deraf.

Det var en almindelig Regel, at Enhver skulde forsørge sine Slægtninge (Omb. K. 1 I S. 232, K. 3 S. 235.) Denne Regel blev saa strængeligen overholdt,

at man var pligtig til, naar man ikke havde Midler dertil, at tjene som Skyldtræl for sine nærmeste Slægtninge, og for alle dem, efter hvilke man var arveberettiget (K. 1 S. 233). Umyndiges Gods anvendtes til forsørgelsesberettigede Personers Underholdning, dog saaledes: at kun Fader og Moder vare ligesaa berettigede til Underholdning af Godset, som den Umyndige selv, men fjernere Slægtninge, efter hvilke han skulde tage Arv, skulde levne den Umyndige saa meget af hans Gods, som han behøvede til sin Forsørgelse, indtil han var 16 Aar, og endnu fjernere Slægtninger indtil han var 18 Aar (Arfa-p. K. 10 I S. 197). De Slægtninge, efter hvilke man var arveberettiget, fulgte, i Tilfælde af den nærmeste Arveberettigedes Død, med Arven til de dernæst berettigede (Omagab. K. 7 I S. 249, K. 30 S. 289). Den, som forlod sine forsørgelsesberettigede Slægtninge, straffedes efter Omstændighederne med en Mulkt eller med Fjørbaugsgardr. Den Skipper, som førgede ham ud af Landet, imod nedlagt Protest af Vedkommende, straffedes paa samme Maade, og Skibsfolkene med en Mulkt (Kap. 9 S. 262—64, K. 30 S. 289, cfr. K. 32 S. 297. Kaupab. K. 40 I S. 445). Man maatte ikke reise ud af Landet, uden i Forveien at have sikkret sine forsørgelsesberettigede Slægtninge 3 Aars Underholdning (Kap. 9 S. 264). De, der havde været underkastede Landsforviisningsstraf, kunde ikke erholde Bevilling til Straffens Ophævelse, med mindre de forpligtede sig til at sørge for deres

Slægtninge (K. 30 S. 290). Fremmede Reisende vare pligtige til at modtage de Børn, som deres Landsmænd havde avlet i Island, for at overbringe dem til deres Fader, dog kun naar den Reisende var fra det samme Herred, hvor Faderen opholdt sig, samt under den Betingelse, at man gav den Reisende 10 Øre til at bestride Reiseomkostningerne (K. 34 S. 300). Naar flere Personer vare beslægtede med en Forsørgelsesberettiget i samme Grad, skulde de dele Byrden imellem sig. Med Hensyn til den Orden, i hvilken de forskjellige Slægtninge vare berettigede, bemærkes følgende: først var Moder, dernæst Fader, dernæst egne Børn, dernæst Sødskende, dernæst dem, hvis nærmeste Arving man var, og endelig den Mand, som man selv havde frigivet (Kap. 1 S. 232.) Fjernere Slægtninge var man kun pligtig at modtage, naar man havde saa meget Gods, at man kunde underholde sig og sine nærmere Slægtninge i 2 Aar, men ellers ikke, og heller ikke naar den Trængende kun var beslægtet i 4de eller 5te Led (Kap. 2 S. 235, K. 26 S. 284—85).

Med Hensyn til de Almisselemmer, som ingen formuende Slægtninge havde, kunne vi ansee det som en almindelig Regel, at de skulde forsørges af de enkelte Communer. Vel finde vi Exempler paa, at Almisselemmer skulde flakke omkring, enten i hele Landet, eller i en heel Landsfjerding, men det maa, paa Grund af Islændernes særdeles Omhu for at forebygge almindelig Omflakken, ansees som specielle Undtagelser. Regelen

var denne, at et Almisselem var forsørgelsesberettiget enten i den Commune, hvor han før havde nydt Forsørgelse (med mindre han paa lovlig Maade var flyttet bort derfra), eller der, hvor en Slægtning af ham i tredie eller nærmere Led, der var istand til at fortjene sit Brød, opholdt sig, men de, der ikke vare i noget af disse Tilfælde, skulde flakke omkring i Landet (Omb. K. 30 I S. 292-93, Kb. K. 45 I S. 454). At nogle Almisselemmer skulde flakke omkring i en Landsfjerding, kan man see af Þingsk.-þ. K. 31 I S. 86. Omagab. K. 22 I S. 277. Fþ. K. 36 I S. 352. Kb. K. 40 I S. 445. Det synes især at have fundet Sted, naar en Executionsdom blev exeqveret ifølge en Althingsdom; thi i dette Tilfælde skulde den Domfældtes Gods deles imellem den Fjerdings Indvaanere, hvor denne opholdt sig, hvorimod de skulde forsørge hans Børn og andre forsørgelsesberettigede Slægtninge, forsaavidt han var pligtig at underholde dem (Þingsk.-þ. K. 30 I S. 84, cfr. S. 85).

Graagaasen søger ved skarpe Forholdsregler at forebygge Lediggang og Omflakken. En arbeidsfør Mand, som flakkede omkring og modtog Almisser i 14 Dage eller længere Tid, straffedes med Skovgang (Þ. þ. K. 59 I S. 163), de tog ingen Arv, og kunde ikke paatale Fornærmelser (Aþ. K. 8 I S. 192). Dersom man bragte sin egen eller andres trængende Slægtning til Althinget for at tigge, straffedes man med Fjørbaugsgardr; samme Straf paadrog den sig, der gav en saadan

Tigger Mad eller Almisse. Man kunde og nedrive de Boder, som saadanne Omflakkere byggede paa Althinget, og fratage dem det Gods, de førte med sig (Ob. K. 8 I S. 261, 262). Indbyggerne i en Rep eller Commune maatte ikke under Fjørbaugsgardsstraf give fremmede Tiggere eller Omløbere Mad, derimod maatte de give dem Sko og Klæder (Ob. K. 30 I S. 293. Kb. K. 40, 41 og 42 I S. 447, 450, 451, K. 45 S. 454). Dersom man havde forseet sig imod dette Lovbud, var det en gyldig Exception, hvis Indstævnte kunde bevise, at han havde hudflettet Omløberen (Kb. K. 56 I S. 456). Frænderne vare ikke pligtige til at forsørge de Børn, hvis Forældre flakkede omkring som Tiggere, førend de igjen havde tjent eet Aar, i en fast Tjeneste. Man kunde endog castrere slige Tiggere, uden Ansvarlighed for Følgerne (Ob. K. 35 I S. 301). Saa strængt som man behandlede fremmede Tiggere og Omflakkere, saa stor Omhu bar man for Communens Fattiglemmers Forpleining. Derfor findes det befalet (Kb. K. 40 I S. 445), at man skal føde Communens Fattige, saavel som dem, som ere blevne reparterede paa hele Fjerdingen, ligesaa godt som sine egne Tjenestetyende, og desuden give dem Klæder.

Endvidere indeholder Graagaasen nogle Bestemmelser, som gaae ud paa at forebygge Forøgelse af Fattiglemmernes Antal. Hertil kan henføres: at den, som ikke eiede et Hundrede, maatte ikke, under Fjørbaugsgardsstraf, givte sig, med mindre Fæstemøen ikke kunde

føde Børn, hvilken Straf saavel Fæstemøens Lavværge, som den, der laante sit Huus til Bryllupets Holdelse, ogsaa skulde være undergivne (Fp. K. 12 II S. 323). Ingen Huusmand, som ikke havde Jordbrug, maatte opholde sig i Reppen uden Beboernes Tilladelse. Den som ernærede sig alene ved Fiskerie, og havde hos sig en Qvinde, der var i den Alder, at hun kunde føde Børn, straffedes med Fjørbaugsgardr, hvis han ikke kunde skaffe dem begge Underholdning (Ob. K. 31 I S. 294). Enhver Jorddrot var i Nødstilfælde pligtig at forsørge dem, til hvilke han havde bortbygslet sine Jorder, indtil næste Fardag (Kb. K. 39 I S. 445). Dog synes dette kun at have fundet Sted, naar han kunde forudsee, at Leilændingen vilde blive trængende (cfr. S. 444).

Til Communalsager hørte ogsaa det, for de Tider at være, høist mærkværdige Institut, at naar en Bonde tabte ¼ Deel af sit Qvæg, ved Qvægsyge, eller en Gaard afbrændte, vare Communens Medlemmer pligtige til at erstatte den halve Skade, forsaavidt saadant kunde skee, naar Enhver gav 5 pCt. af deres hele Formues Beløb; thi mere var ingen pligtig at yde dertil, uagtet Skaden var større. Den, som havde lidt saadan Skade, skulde lade den vurdere inden en vis Tids Forløb. Kun de vigtigste Huse vare saaledes forsikkrede, samt Hverdagsklæder og andre til Hverdagsbrug nødvendige Ting, og Madvarer, men ingen Kostbarheder eller Luxusartikler (Kb. K. 48, 49 I S. 458—60).

Fattigvæsenet bestyredes af Communerne selv ved en Commission, sædvanlig bestaaende af 5 Mænd (sòknarmenn, hreppstjörar). Hvis de ikke paatalte Overtrædelser af Fattigvæsenets Love, stod Søgsmaalet aabent for ethvert af Communens Medlemmer, og hvis de forsømte det, kunde fremmede Còmmuners Medlemmer anlægge saadant Søgsmaal (Kaupab. K. 39 S. 444, K. 44 S. 452, K. 46 S. 455).

Side CXLI—CXLIV har Forfatteren anstillet en Sammenligning imellem Graagaasen og Hagen Adelsteinsfosters Gulethingslov; men uagtet denne Undersøgelse hører til de bedre lykkede Afsnit i hans Afhandling, har den dog den Mangel, at den næsten udelukkende gaaer ud paa at fremstille Forskjellighederne imellem begge Love, og er altsaa forsaavidt eensidig. Forfatteren anmærker strax den Forskjel imellem de nævnte Love, som bestaaer deri, at den første ikke har noget Afsnit, som svarer til Afsnittene om Landets Forsvar og om Odelsretten i den sidste. Det første var imidlertid en Følge af Landenes forskjellige Stilling og Beliggenhed, det sidste grunder sig derimod rimeligen, enten paa den Forestilling, at Odelsretten maatte være en gammel Egenskab ved Jordegods, der altsaa ikke kunde tilkomme nye Besiddelser, eller ogsaa paa Colonisternes Bestræbelser for at rydde alt af Veien, der kunde have Skin af at staae i Modsigelse med den størst mulige Lighed og Frihed. Hertil kunde endnu føies det, at Gulethingsloven, ikke som Graagaasen, indeholder noget særligt Afsnit om

Processen. Men uagtet den ene Lov saaledes har hele Afsnit, som den anden ikke kjender, er det dog ingenlunde heri, at den største og mest paafaldende Forskjel imellem begge udtaler sig, men derimod i de Afsnit, som er fælles for begge. Hvilket af disse vi end tage til Sammenligning, finde vi Themaets Udførelse ganske forskjellig i begge, vi finde, at den ene indeholder Bestemmelser om mange Forhold, som den anden ikke har berørt, og at selvsamme Forhold anordnes ved forskjellige Bestemmelser; men med alt dette finde vi dog, at mange af de vigtigste Grundsynspunkter ere de samme, eller, at man i mange Henseender er udgaaet fra fælles Anskuelser, fælles Betingelser og et fælles Liv; og altsaa fra en fælles Lovgivning; *thi hvor alle hine Betingelser* ere fælles, der maa den autonome Lovgivning, som dens Udtryk, ogsaa blive fælles.

Sammenligne vi til Ex. Kjøbebalken i begge Love, i Forbindelse med deres øvrige Dele, forsaavidt de høre herhen, saa finde vi, at begge Love tillade at tage Rente af Guld og Sølv, Guleth. L. Kb. K. 9 Paus Saml. 1 Deel S. 60 (see foran om Graagaasens Bestemmelser desangaaende S. 338); at Renter ikke skulde erlægges af Laan, med mindre de vare blevne stipulerede, Gth. L. l. c. (see foran S. 330); at Debitor, naar han gjorde Vanskeligheder med Betalingen, maatte betale 6 Øre under Navn af harðafáng. Gth. L. Kb. K. 2. Paus. S. I 53. Grg. Fp. K. 59. I S. 384. Kb. K. 6 I S. 399. Ved at have besveget det ved Haand-

slag givne Løvte, maatte man erlægge 6 Øre under Navn af handsaloslit. Sth. L. Landslb. K. 1. P. I 90. Grg. l. c. Begge Love indeholde lignende Bestemmelser om Virkningerne af, at Creditor ikke indfinder sig til rette Tid og Sted for at modtage Betaling. (Sth. L. Kb. K. 3 P. I S. 54. Grg. Kb. K. 5 S. 396, K. 6 S. 397), ligeledes angaaende det Tilfælde, at Leieren ikke vil modtage udleiede Creature i rette Tid. Sth. L. Kb. K. 8 P. I S. 59—60. Graag. Kb. K. 26 S. 428. Lignende Bestemmelser indeholdes i Sth. L. K. 10 P. I S. 61 og Grg. Kb. K. 30 S. 431 angaaende Creature, som man tager paa Føder. Begge Love tale om Skyldtrældom. Sth. L. Leysingslög K. 15. Graag. flere Steder.

Derimod er Procesformen, og alt hvad dermed staaer i Forbindelse, meget forskjellig i begge Love. Forresten er Graagaasen her, som i næsten alle Ting, meget nøiagtigere og fuldkomnere, og mere stemmende med de nyere Tiders Begreber. Som et Exempel herpaa kan det anføres, at den under Straf forbyder at tage mere end visse lovbestemte Renter.

Sammenligner man Ægteskabsmaterien i begge Love, saa finder man, at begge Love forudsætte, at Frænderne raade for deres Beslægtedes Giftermaal, men at en Enke har forsaavidt større Ret end en Møe, at hendes Samtykke udfordres. Begge forudsætte, at Konen bliver kjøbt af Fæstemanden med en Kjøbesum (mundr), der

ifølge den norske Lov i det mindste skulde være 12, men efter den islandske 8 Øre, samt at Manden derimod erholder med sin Kone Medgift (heimanfylgia, gagngjald) (Sth. L. Kvennag K. 1 P. I S. 66—67. Grg. Fp. K. 1 og 2 S. 305—307. Ap. K. 3 S. 175). Begge forudsætte, at Trolovelsen kan hæves naar en af Fæstefolkene bliver syg, og ikke kan komme sig efter 12 Maaneders Forløb. Begge anordne næsten de samme Tvangsmidler og Straffe i Tilfælde af, at enten Fæstemandens eller Fæstemøens Frænder nægte at opfylde Fæstecontracten. (Sth. L. ibid. Grg. Fp. K. 5 og 6 S. 310—316). Begge forudsætte, at der ikke finder Fællig Sted imellem Ægtefolkene, men at dette kan skee frivilligen med Arvingernes Samtykke, naar *Lighed iagttages.* I visse Tilfælde forudsættes nødvendigt Fællesskab imellem dem. (Sth. L. eod. K. 2 og 3 S. 69-70. Grg. Fp. K. 22 S. 334—335). Manden er, efter begge Love, Boets og Konens Værge, og kun høist ubetydelige Kjøb, som hun har afsluttet, ere gyldige. (Sth. L. eod. K. 2 og 6 P. I 69, 71. Grg. Fp. K. 21 S. 333—334 og fl.) Begge forudsætte, at Ægtefolkene kunne af visse Aarsager frivilligen adskilles, og at Konen i de fleste Tilfælde kan beholde sin Medgift. (Sth. L. eod. K. 4. Graag. eod. K. 17 S. 329).

Sammenligner man Arvematerien, finder man, at Arvegangsmaaden, uagtet den i de enkelte Bestemmelser er meget forskjellig, dog i flere Henseender gaaer ud fra de samme Grundprinciper i begge Love. Saaledes har

Mandkjønnet en afgjort Forret for Qvindekjønnet, og uægte Børn kaldes til Arv, førend nogle af de fjernere ægte Slægtninge i begge. Man seer endog tydeligt, at uagtet begge Love ved første Diekast synes at frembyde en ganske forskjellig Arvegangsorden, disse dog kunne ansees som forskjellige Grene af en fælles Stamme. Vi ville fremstille denne forskjellige Arvegangsorden i en Tavle, saaledes som den findes fremsat i begge Love.

Guleth. L. Arveb. K. 1 P. I 115—116.

1. Fader og Søn arve hinanden.
2. Datter og Sønnesøn, eller i den sidstes Sted Farfader; han tager Jordegodset, men hun Løsøret.
3. Sødskende arve hinanden.
4. Moder.
5. Farbroder og Brodersøn arve hinanden, og concurrere ligeledes til Arv.
6. Farbroder arver sine Brodersønner tilligemed deres Halvbroder paa Mødrene-Side, om en saadan er til, i hvilket sidste Tilfælde han (Halvbroderen) tager Jordegodset, men Farbroderen Løsøret.
7. Uægte Børn.
8. Brodersønners Sønner.
9. Morfader og Dattersøn.
10. Morbroder og Søstersøn arve hinanden.
11. Brødres Sønner arve hverandre.
12. Søstres Sønner arve hverandre.
13. Levende Foster i Moders Liv.

Af dét Tillæg som tillægges "Ol." (P. S. 117) kan man endvidere see, at Qvinderne arvede i samme Orden, som Mændene, dog saaledes, at de i hvert Led først kom til Arv, naar ingen Mandsperson i samme Led var til.

Graagaasen Arveb. B. 1 I S. 170—71.

1. Ægte Søn efter Fader og Moder.
2. Datter.
3. Fader.
4. Broder paa Fædreneside.
5. Moder.
6. Søster paa Fædreneside.
7. Broder paa Mødreneside.
8. Søster paa Mødreneside.
9. Uægte Søn.
10. Uægte Datter.
11. Uægte Broder paa Fædreneside.
12. Uægte Søster paa Fædreneside.
13. Uægte Brødre paa Mødreneside.
14. Uægte Søstre paa Mødreneside.
15. Farfader og Morfader, Sønnesøn og Dattersøn.
16. Farmoder og Mormoder, Sønnedatter og Datterdatter.
17. Farbroder og Morbroder, Brodersøn og Søstersøn.
18. Farsøster og Morsøster, Broderdatter og Søsterdatter.

Dernæst tage Brodersønner og Søstersønner lige Lodder, dog med tilbørligt Hensyn til de forskjellige Linier, og

til Mandkjønnets Fortrin for Qvindekjønnet. Næst efter disse kommer den næste i Byrd, dog saaledes at det sidste Hensyn stedse iagttages.

Hvilken af disse forskjellige Arvegangsmaader er ældre eller den oprindelige, er ikke let at sige, dog troe vi, at den langt større Enhed og Klarhed, som hersker i den sidste fremfor i den første, er Beviis paa, at hiin er undergaaet en nyere, eller i det mindste en omhyggeligere Bearbeidelse. Vi ansee det overflødigt at udhæve, hvori denne større Enhed og Klarhed bestaaer, da saadant, ved at sammenligne ovenstaaende Tavler, let vil falde enhver Læser i Øinene. Forresten tillade Omstændighederne os ikke her at anstille flere Betragtninger over denne Materie.

Med Hensyn til det Slags Arv, som ikke grunder sig paa Slægtskab, stemme begge Love nogenlunde overeens i flere Ting, f. Ex. om Frigivnes Arv, og om Fremmedes Efterladenskaber. Gth. L. Ȧrfab. K. 1 P. I 318, 319. Grg. Ap. K. 5 og 6 S. 184—87. Begge følge lignende Grundsætninger med Hensyn til Stervboers Behandling, Gjelds Betaling, Børnegodsets Forvaltning og Værgemaal (Gth. L. eod. K. 2 P. I 120, 122. Grg. Kb. K. 8 og 9 I S. 408—13. Ap. K. 9 S. 192—97 og fl. St.) samt med Hensyn til Forpligtelsen at forsørge sine Slægtninge (Gth. L. eod. K. 4, 5 og 13. Graag. Ap. K. 10 S. 197. Ob. K. 7 og 30. S. 249, 289).

Sammenligner man Landsleiebalken i begge Love, finder man den samme Overeensstemmelse i de første Grundbestemmelser, t. Ex, om Husenes Vedligeholdelse, om Leilændingens Ret til at leie noget af Gaardens Tilliggende til andre, om Brugsrettens Grændser af en leiet Gaard, om de Regler, der ere foreskrevne, naar en Leilænding fratræder og en anden tiltræder en Gaard, om de Tvangsmidler og Rettigheder, som tilkomme Jorddrotten i Tilfælde at Leilændingen ikke indfinder sig paa sin Fæstegaard til rette Tid, om Naboens Pligt til at opføre Markeskjelsgjerder. Fremdeles om Pligten at lukke Led paa et Gjerde efter sig, om Ret til at have Vei over andres Marker til sine Sæter, om Fiskerie i Floder, om hvorledes der skal forholdes, naar Floder forandre deres Løb o. s. fr.

Er Hovedcitanten forpligtet til under den af ham oprindeligen anlagte Sag at taale Dom for hele den større contrapaastævnte Fordring, naar Parterne have forskielligt Værneting?

I dette Tidsskrifts 19de Bind har jeg forelagt sammes Læsere en Afhandling om Compensation i Concursboer, og derved faaet Leilighed til at meddele nogle Bemærkninger om Compensation i Almindelighed: De fleste til denne Lære hørende processuale Spørgsmaal har jeg imidlertid der maattet forbigaae, jfr. P. 215 Note *). Et af de tvivlsomste af disse er, om Hovedcitanten er forpligtet til under den af ham oprindeligen anlagte Sag at taale Dom for hele den større contrapaastævnte Fordring, naar Parterne have forskielligt Værneting? Dette Spørgsmaal, hvis Besvarelse jeg nu vil forsøge, er omtvistet. I vore Systemer og i flere Overretsdomme er den benægtende Mening antagen, men Conferentsraad Ørsted har erklæret sig tilbøielig til at antage det Modsatte, jfr. N. J. A. IV P. 173 Note *). Det

er mig ei bekiendt, om Spørgsmaalet har været undergivet Høiesterets Paakiendelse i de forskiellige Forhold, i hvilke det kan forekomme, og saaledes i det Hele er afgiort ved Høiesterets Præjudikater [1]).

Den vigtigste Grund for den benægtende Mening søges med Føie deri, at det er den almindelige i Sagens Natur og Lovens 1—2—3 grundede Regel, at Ingen skal drages fra sit almindelige Værneting, og at derfor den Undtagelse herfra, som hiemles ved 1—2—23, sammenholdt med 5—14—6 og 7, ei kan strækkes videre, end sammes særegne Grund medfører: Men Grunden til forum reconventionis maa søges deri, at Contrasøgsmaalets Hensigt er at vise, at Hovedcitanten intet Krav har paa den fra hans Side *paastævnte* Fordrings Betaling, og Hensigten at værge sig mod Hovedsøgsmaalet er altsaa ikke blot Contrasøgsmaalets Anledning; den er tillige den egentlige Retsgrund, hvorpaa Hovedcitantens Forpligtelse til at lide Dom ved forum reconventionis hviler. Heraf maatte da følge, at efter Contrasøgsmaalets Væsen kan Contracitanten ei erholde Dom for det Overskydende af

[1]) Under den i Jur. Ark. XX. P. 47—63 og N. J. A. VIII. Pag. 143—44 omhandlede Sag vare Hovedcitanterne Udlændinger, og Høiesteret har derfor ved at nægte Dom for det Overskydende af Contrafordringen neppe afgiort Spørgsmaalet i det Hele, og navnligen ei for det Tilfælde, at Hoved- og Contrafordring ere connexe.

Contrafordringen, naar Hovedcitanten derved drages fra sit Værneting. Man har fremdeles, som Grund for den benægtende Mening, anført, at L. 1—2—23 ved at give samme Regel om Indlændiske og Udlændiske tilkiendegiver, at der ei kan gives Dom for det Overskydende; thi over en Udlænding skal der ei kunne afsiges nogen Namsdom ved vore Retter. Denne sidste Grund er imidlertid af mindre Vægt: Det er nemlig for det første ingenlunde urimeligt, at vore Domstole give Dom over en Udlænding; thi deels kan han have Gods her i Landet, hvori der kan giøres Execution, jfr. Pl. 30te Nov. 1821, deels kan en saadan Dom vel ikke ligefrem ventes exeqveret i Udlandet af vedkommende executive Autoritet dersteds, men det er ei afgiort, at den dømmende Autoritet i Udlandet, for hvem den her afsagte Dom bliver at indstævne til Stadfæstelse, ei vil tillægge denne nogen Virkning, naar ellers Forholdets Natur afgiver retlig Grund for, at Udlændingen burde taale Dom for den hele Contrafordring under den af ham selv paastævnte Hovedsag. Dernæst maa det mærkes, at selv forudsat, at der ei her kan afsiges Namsdom over en Udlænding, naar han ei har noget Gods her i Landet, saa er det fra L. 1-2-23 hentede Argument af liden Vægt. Lovgiveren kan nemlig meget vel have nævnt baade Udlændiske og Indlændiske som undergivne Indstævntes Contrasøgsmaal, uden derfor at ville tilkiendegive, at den særegne Begrændsning af Contrasøgsmaalet, som følger af de Førstes Stilling, som Udlændiske, ogsaa skal

gielde for Indlændiske. Derimod er det første fra L. 1—2—3 og Contrasøgsmaalets Natur hentede Argument desto vigtigere. Dog kan det neppe begrunde, at Hovedcitanten ubetinget skal fritages for at lide Dom for Overskuddet af Modfordringen ved Contracitantens Værneting. Man bør efter mit Skiøn skielne tvende Hovedtilfælde: Det første finder Sted, naar Gienstanden for Contrasøgsmaalet ei er connex med, med andre Ord uafhængig af Hovedfordringen, og hvor man da atter bør skielne, om Contrasøgsmaalet omfatter flere Fordringer, eller kun en enkelt Hovedfordringen overstigende: Det andet Hovedtilfælde bliver da det, hvor den nævnte Connexitet er tilstede.

Naar Contrasøgsmaalet *ei gaaer ud paa flere af Hovedfordringen uafhængige Modfordringer*, som Contracitanten fremkommer med, fordi han ei er vis paa, hvilke Dommeren vil bifalde, og denne da finder en eller flere af disse, som ere tilstrækkelige til at saldere Hovedsøgsmaalet, grundede, saa er det formentligen klart, at de øvrige ei, mod Hovedcitantens Protest, kunne tages under Paakiendelse under den anlagte Sag: Her finder nemlig ei den Ulempe Sted, som frembyder sig, naar Contrasøgsmaalet angaaer en enkelt større Modfordring, hvorom nedenfor. Det kan ei komme i Betragtning, at Contracitanten for sin Sikkerheds Skyld maa udføre Processen med Hensyn til alle Contrafordringerne, idet han nemlig er uvis om, hvilke Dommeren bifalder. Denne Uvished om Fordringernes

Rigtighed maa alene vedkomme ham selv og ei hans Modpart, der, fordi han seer sig nødsaget til ved Retten at forfølge den enkelte ham tilkommende Hovedfordring, ei kan blive pligtig at taale, at mange andre deraf uafhængige Modfordringer, som høre til Opgiørelsen af deres hele Mellemværende, inddrages under Sagen, og giøres gieldende mod ham ved et ham fremmed Værneting. Man kan ei herfor anføre, at, naar Hovedcitanten vidste, at Indstævnte havde flere og større Modfordringer, saa burde han ei have forvoldet nogen Sag ved først at paastævne sin enkelte mindre Hovedfordring; og da han saaledes ubeføiet har foranlediget Sag, maa han ogsaa finde sig i, at alle giensidige compensable Fordringer blive afgiorte under samme: Foruden at nemlig Hovedcitanten muligen ei erkiender Rigtigheden af de Contrafordringer, som Dommeren senere bifalder, maa han i alt Fald være beføiet til at erholde sin Hovedfordring stadfæstet ved Dom, uagtet han veed, at hans Vederpart har større Modfordringer, og det er altsaa urigtigt, at Hovedcitanten i et saadant Tilfælde altid ubeføiet har forvoldet Sag.

Vi komme derefter til at handle om det Tilfælde, hvor der under Contrasøgsmaalet giøres en enkelt uafhængig (v. ei connex) Modfordring gieldende mod Hovedcitanten, som er større end den paastævnte Hovedfordring [2]), og som

[2]) Ensartet hermed er det Tilfælde, hvor der ere flere Contrafordringer, og en vis af dem for en Deel

af Dommeren findes grundet. Man har da for Dommerens Competence til at give Dom for den overskydende Deel af Modfordringen anført ¹), at da denne, som forudsat, her er en enkelt Fordring, kan den til Liquidation nødvendige Deel af sammes Beløb ei af Dommeren i den nærværende Sag tilkiendes Contracitanten, uden at han med det samme maa erkiende den hele Contraforbring for rigtig, hvilket nødvendigen maa tilkiendegives i Dommens Præmisser. Naar da Contracitanten desuagtet ei her erholder Dom for dette Restbeløb, maa han altsaa anhængiggiøre en anden Sag ved Hovedcitantens Værneting, for der at erholde denne Namsdom: Enten skal nu den sidste Dommer rette sig efter den førstes Mening, og blot give Dom, for at giøre det Overskydende af Modfordringen exigibelt, eller ogsaa skal han give Dom efter sin egen Anskuelse af Sagen, og kan altsaa let komme til at antage et Resultat, der er det modsatte af det, som den første Dommer har antaget. Men det Første er ei hiemlet i Lovgivningen, da den ene Dommer intetsteds er paalagt en saadan Forpligtelse til at rette sig efter den andens Mening, ligesom da og Forfølgningen for Hovedcitantens Værneting blot blev en tom Formalitet. Der bliver saaledes alene det sidste Alternativ tilbage, som medfører den Forvikling, at man kan faae tvende modsatte Domme

er nødvendig til at dække det under Hovedsøgsmaalet paastævnte Beløb.

¹) Jfr. N. J. A. IV — P. 173 Note *).

om en og samme Gienstand, nemlig den enkelte paa samme Skyldgrund beroende Modfordring; og dette lader sig ei engang altid afhielpe ved Appel selv til Høiesteret, thi er den ene Dom afsagt ved den militære Ret, der udenfor Kiøbenhavn dømmer i civile Sager, kan den ei indankes for Høiesteret. Det kan ogsaa blive en Følge af den separate Paakiendelse af det Overskydende, at denne bliver at afgive af en ganske anden Ret end den, hvorunder hele Contrafordringen, anlagt ved Hovedcitantens Værneting, vilde have hørt, saasom naar det Overskydende ei overstiger 20 Rbd. Sølv, og Hovedcitanten har sit Værneting i Kiøbenhavn: Denne Rest maa i saa Fald søges ved Gieldcommissionen og der paakiendes af een Assessor, skiøndt den hele under Contrasøgsmaalet paastævnte Fordring havde hørt under Hof- og Stadsrettens almindelige Jurisdiktion. Hertil kunde føies, at det synes ubilligt, at Contracitanten, fordi hans Modpart, der, naar man tager Hensyn til deres hele Mellemværende, dog er den egentlige Debitor, først reiser Sag om sin Fordring, skal nødes til enten at give Slip paa den ham tilkommende Compensationsret eller og procedere den samme ham tilkommende enkelte større Fordring paa tvende Steder, hvorved ham forvoldes forøget Uleilighed og Omkostninger, uagtet hans Modpart Intet kan tilkiendes hos ham. Endeligen har man anført, at det stemmer med den Romersk-Tydske Processes Grundsætninger, som Lovens

af Dommeren findes grundet. Man har da for Dommerens Competence til at give Dom for den overskydende Deel af Modfordringen anført [3]), at da denne, som forudsat, her er en enkelt Fordring, kan den til Liquidation nødvendige Deel af sammes Beløb ei af Dommeren i den nærværende Sag tilkiendes Contracitanten, uden at han med det samme maa erkiende den hele Contraforordring for rigtig, hvilket nødvendigen maa tilkiendegives i Dommens Præmisser. Naar da Contracitanten desuagtet ei her erholder Dom for dette Restbeløb, maa han altsaa anhængiggiøre en anden Sag ved Hovedcitantens Værneting, for der at erholde denne Namsdom: Enten skal nu den sidste Dommer rette sig efter den førstes Mening, og blot give Dom, for at giøre det Overskydende af Modfordringen exigibelt, eller ogsaa skal han give Dom efter sin egen Anskuelse af Sagen, og kan altsaa let komme til at antage et Resultat, der er det modsatte af det, som den første Dommer har antaget. Men det Første er ei hiemlet i Lovgivningen, da den ene Dommer intetsteds er paalagt en saadan Forpligtelse til at rette sig efter den andens Mening, ligesom da og Forfølgningen for Hovedcitantens Værneting blot blev en tom Formalitet. Der bliver saaledes alene det sidste Alternativ tilbage, som medfører den Forvikling, at man kan faae tvende modsatte Domme

er nødvendig til at dække det under Hovedsøgsmaalet paastævnte Beløb.

[3]) Jfr. N. J. A. IV — P. 173 Note *).

om en og samme Gienstand, nemlig den enkelte paa samme Skyldgrund beroende Modfordring; og dette lader sig ei engang altid afhielpe ved Appel selv til Høiesteret, thi er den ene Dom afsagt ved den militære Ret, der udenfor Kiøbenhavn dømmer i civile Sager, kan den ei indankes for Høiesteret. Det kan ogsaa blive en Følge af den separate Paakiendelse af det Overskydende, at denne bliver at afgive af en ganske anden Ret end den, hvorunder hele Contraforbringen, anlagt ved Hovedcitantens Værneting, vilde have hørt, saasom naar det Overskydende ei overstiger 20 Rbd. Sølv, og Hovedcitanten har sit Værneting i Kiøbenhavn: Denne Rest maa i saa Fald søges ved Gieldcommissionen og der paakiendes af een Assessor, skiøndt den hele under Contrasøgsmaalet paastævnte Fordring havde hørt under Hof- og Stadsrettens almindelige Jurisdiktion. Hertil kunde føies, at det synes ubilligt, at Contracitanten, fordi hans Modpart, der, naar man tager Hensyn til deres hele Mellemværende, dog er den egentlige Debitor, først reiser Sag om sin Fordring, skal nødes til enten at give Slip paa den ham tilkommende Compensationsret eller og procedere den samme ham tilkommende enkelte større Fordring paa tvende Steder, hvorved ham forvoldes forøget Uleilighed og Omkostninger, uagtet hans Modpart Intet kan tilkiendes hos ham. Endeligen har man anført, at det stemmer med den Romersk-Tydske Processes Grundsætninger, som Lovens

Concipister tildels skulle have havt for Øie, at den hele Contrafordring tages under Paakiendelse [4]).

Mod denne hele Argumentation lader sig imidlertid adskilligt erindre. Det er med Hensyn til den første Hovedgrund at mærke, at det er en i mangfoldige andre Tilfælde uundgaaelig Ulempe, at det selv samme Spørgsmaal kan under forskiellige Sager blive afgiort forskielligt af flere Domstole, som have at paakiende samme, og skiøndt det nu her er den samme Fordring, der bliver forskielligen paakiendt, saa er denne Ulempe dog i Gierningen ei af anden Art eller af større Betydenhed end den nævnte med det fri Liv og sammes Forviklinger nødvendigen forbundne. Dernæst maa det ogsaa vel mærkes, at det maa ansees som det sieldnere *Tilfælde*, at de tvende Dommere ere af modsat Mening, ligesom ogsaa Modsigelsen mellem de tvende uoverensstemmende Domme saa godt som altid vil kunne afhielpes ved Appel til en fælles Overret eller i alt Fald til Høiesteret, hvor da den vindende Contracitant almindeligviis maatte tilkiendes Omkostningerne paa den hele ham forvoldte Procedure. Selv i de enkelte Tilfælde, hvor Modsigelsen ei kan hæves efter de almindelige Forskrifter om Appel, enten fordi de afvigende Domme ei begge angaae summa appellabilis, eller fordi den ene, som ovenfor nævnt, er afsagt af en civil, den anden af en militær Ret, vil der venteligen blive raadet Bod paa en saa særegen og sielden Forvikling ved en speciel Bevilling, eller ved

[4]) Jfr. N. J. A. loc. cit.

Anordning af en combineret fælles Overret. At Restbeløbet af Modfordringen kan blive at indtale ved en anden Ret, i det anførte Exempel ved Gjeldscommissionen i Kiøbenhavn, er ei heller afgiørende; thi dette er en Forvikling, som altid maa følge deraf, at en Rets Competence bindes til en vis Værdi af de Sager, som skulle forhandles for samme, og det maa derhos navnligen ansees som en Fordeel for Contracitanten, at han i det nævnte Exempel kan indtale den Rest af sin Fordring, der ei er godtgiort ham ved Liqvidation, ved Gieldscommissionen i Stedet for ved den ordinære dømmende Ret i Kiøbenhavn. Det kan fremdeles vel ikke nægtes, at det forvolder Contracitanten nogen Uleilighed, at han under tvende Sager skal procedere en og samme Fordring, deels som Contrafordring til Liqvidation, deels, forsaavidt det Overskydende angaaer, til Erhvervelse af Namsdom, men det maa paa den anden Side mærkes, at naar han har en vel grundet Ret, maa han i begge Sager kunne tilkiendes Processens Omkostninger hos sin Vederpart, og det er derhos ei nødvendigt, saaledes som man sædvanligviis forudsætter, at han først skal procedere til Liqvidation, og senere til Erhvervelse af Namsdom for det resterende Beløb, thi han maa paa engang kunne anlægge begge Sager. Den Mening, at Hovedcitanten, saasnart han havde anlagt Sag for at erholde sin Fordring sig tilkiendt, skulde taale Dom for den hele contrapaastævnte, maaskee mange Gange større Contrafordring, kunde ogsaa medføre ubillige Resultater, thi det kan være ham nødvendigt,

at reise Sag om Hovedfordringen, for i Tide at faae den stadfæstet ved Dom, og det er derhos ei synderligen naturligt, naar Hovedfordringen var meget ringe, f. Ex. en liden Haandværksregning, at Hovedcitanten da skal lide Dom ved Contracitantens Værneting for en Sag af ganske anden Vigtighed, f. Ex. den omtvistede Kiøbesum for en fast Eiendom. Der er endeligen ei nogen saa nær Forbindelse mellem den Romersk-Tydske og den Danske Proces, at man med nogen Sikkerhed skulde kunne slutte fra hiin til denne i Henseende til et saa specielt Spørgsmaal som nærværende; og det er saaledes unfornødent nærmere at undersøge hvad der efter hiin fremmede Proces gielder med Hensyn til vort Spørgsmaal.

Efter hvad jeg saaledes har anført, synes der mig ei at være tilstrækkelig Grund til i nærværende Hovedtilfælde, uden positiv Hiemmel, at tilsidesætte den ved Lovens 1—2—3 hiemlede Ret for Hovedcitanten til ikke at dømmes uden ved sit *Værneting*.

Derimod forekommer det mig, at den modsatte Mening bør antages, naar Contrafordringen er connex med Hovedfordringen, idet den har sin Oprindelse fra samme Retsforhold eller negotium juris, naar til Ex. Hovedfordringen angaaer Restbeløbet af en Forpagtningsafgift, Contrafordringen den Forpagteren tilkommende Erstatning for Misligholdelse af Forpagtningscontracten fra Hovedcitantens Side. Foruden at herfor kunne anføres de ovennævnte Grunde, der dog altid giøre det tvivlsomt, om ikke samme Resultat allerede burde antages med Hensyn til den enkelte uafhængige Contrafordring, maa det her være afgiørende, at det vilde være baade ubilligt og unaturligt, at den af Parterne, som ifølge en og samme Retshandel ved Sagens endelige Afgiørelse findes at være den anden Parts Debitor, ved først at reise Sag i Anledning af denne Handel, skulde kunne tvinge sin Modpart, som er den rette Creditor, til at procedere med sig for tvende Retter om dette ene negotium. Det er tvertimod naturligt, at

de Fordringer, som Parterne have imod hinanden paa Grund af et og samme Retsforhold, bør være Gienstand for samtidig Paakiendelse af een Ret, og det er derfor retfærdigt, at den Part, som bringer dette dem mellemværende Retsforhold ind for en vis Domstol, ogsaa maa taale, at det heelt afgiøres af denne. — Forstaaer man Udtrykkene "i samme Sag" i Lovens 1-2—23 saaledes, at herved betegnes, at de giensidige Fordringer reise sig fra samme Retshandel ɔ: Sag, saa indeholder Artikelens uindskrænkede Forskrift om, at Indstævnte har Ret til at giøre sit Contrakrav gieldende under det mod ham anlagte Søgsmaal, et positivt Argument for min Mening; men det er, efter mit Skiøn, naturligere at forstaae Ordet "Sag" om Processen eller Retstrætten selv, saaledes at Artikelen, ved at omtale forum reconventionis og den med samme forbundne effectus simultaneitatis, iøvrigt henviser til de ellers ved Sagens Natur og Lovens 5—14—6 og 7 hiemlede Betingelser for et lovligt Contrasøgsmaal: Denne Fortolkning bestyrkes ved hine Udtryks Forbindelse med Sætningen "til hannem nogen Tiltale haver", scl. i Sagen, saavelsom derved, at der efter den sædvanlige Mening i Almindelighed ikke kan overgaae den Udlændiske nogen Namsdom ved vore Retter; hvortil kommer, at Lovgiveren saaledes, ved at omtale forum reconventionis, havde forbigaaet den ved L. 5—14—6 hiemlede meget vigtige Compensation mellem flere selvstændige eller uafhængige Fordringer paa Grund af deres lige Liqviditet [5]). Det positive Argument, som man fremdeles kunde hente fra Sport. Regl. af 22de Marts 1814 §. 24, der omtaler, at Contracitanten kan, foruden Frifindelse, attraae sig noget tillagt i Penge eller Penges Værd, er ei heller afgiørende; thi der kan her være sigtet til det Tilfælde, da begge Parter have samme Værneting. — Den Grund, som Sagens Natur frembyder for, at Ho-

[5]) Jfr. Jur. Tidsskr. XIX — Pag. 194—95.

vedcitanten maa taale Dom for hans Gield ifølge den samme Retshandel, som han selv har bragt ind for Contracitantens Værneting, maa imidlertid saameget mere være afgiørende, som Lovgivningen, efter den her forudsatte Fortolkning af 1—2—23, ikke omhandler Compensation paa Grund af Connexitet, skiøndt den nødvendigen følger af Forholdets Natur, og derfor ogsaa er hiemlet ved en fast Praxis.

Dog maa det mærkes, at **naar en Rets Competence er bunden til et vist Beløb af de for samme paatalte Fordringer,** t. Ex. Kiøbenhavns Gieldscommissions Jurisdiktion, saa kan den vel antage et større Contrakrav til Liqvidation, eftersom en saadan Rets Anordning ei bør hindre den Indstævnte fra at forsvare sig, men den kan under ingen Omstændigheder, selv hvor det ellers ved de almindelige Regler kunde indrømmes, give Dom for det Overskydende af Contrafordringen, naar dette *Overskud overstiger det Beløb,* for hvilket denne Ret alene kan give Dom. *Dette er en* uundgaaelig Følge af den, i visse Tilfælde vel hensigtsmæssige, men dog altid vilkaarlige Adskillelse af Rettens Competence, som blot støttes paa Værdien af de Gienstande, der skulle kunne paakiendes af samme.

Ex. A. B. P.
3/6/05.